Pentru mama şi tatăl meu, care în diverse locuri şi diverse moduri au luptat contra fasciştilor şi naziştilor, şi-au pierdut mulţi dintre cei mai buni prieteni şi nimeni nu le-a mulţumit

Soldatul

Pe un câmp îngheţat dintr-o lume de nimeni ştiută.
Tinerii merg împreună, cu trupuri zvelte şi înalte.
Şi cu toate că râd între ei, preajma-le rămâne tăcută;
Oricât strigă de tare, niciun sunet nu se-aude încalte.
Vorbesc despre tot ce eu iubit pe-aslă, lume zădarnic.
Dar aerul prea uşor nu vrea să le poarte vorba-n azur.

Tinereţe aveau, şi părul de aur, şi iată, suferit-au amarnic, l-ar anii lor tineri acum sunt bătrâni, părul de aur li-i sur.

Inimile sunt însă la fel, şi strigă unii spre alţii mereu:
„Ce s-a ales de vieţile noastre pierdute-n tumult?!
Sunt ele tinere ca şi noi, de aur ca noi, fratele meu?!
Îi râd ele morţii în faţă, pentru că noi murit-am demult?!"
Pe un câmp îngheţat dintr-o lume netrecută pe hartă.
Se cauta-ntre ei tinerii scormonind cu ochii prin lut.
Unii de alţii întreabă „ştiind că viaţa şi vremea nu iartă".
Despre lumea ce li s-a furat în paradisul acela tăcut.
HUMBERT WOLFE.

1

Doctorul Iannis îşi începe istoria şi se simte frustrat

Era bucuros doctorul Iannis: avusese o zi în care niciunul dintre pacienţii săi nu murise şi nici nu ajunsese mai rău decât ştia el. Asistase naşterea surprinzător de uşoara a unui viţel, chiuretase un abces, făcuse o extracţie de măsea, tratase cu Salvarsan o doamnă de moravuri uşoare, aplicase o clismă dezagreabilă, dar spectaculos de eficienta şi săvârşise un miracol printr-o manevră de adevărata scamatorie medicală.

Îşi râdea în barbă, fiindcă nu se îndoia ca miracolului cu pricina i se răspândise deja vestea ca fiind demn de însuşi sfântul Gherasim. Se dusese la bătrânul Stamatis acasă, unde fusese chemat să aline o durere de ureche, şi se trezise uitându-se în străfundurile unui canal auricular mai jilav, mai pecinginos şi mai stalagmitic până şi decât peştera Drogarăţi. Se apucase să cureţe pecinginea cu vârful unui băţ de chibrit lung, pe care-l învelise în vată. de bumbac înmuiată în alcool. Ştia foarte bine că bătrânul Stamatis era surd-toacă de urechea aceea

încă din copilirie şi că dintotdeauna se văita de dureri, dar tot rămăsese surprins când simţise, prin toată păroşenia, că băţul de chibrit se poticnise de ceva tare şi compact, de ceva care, vorba aceea, nu avea nicio scuză anatomică sau fiziologică sa se afle acolo. Îl mutase pe bătrân lângă fereastră şi deschisese larg obloanele, drept care soarele prânzului invadase deodată camera cu o explozie de căldură sufocantă şi lumina orbitoare, de parcă vreun înger nechemat şi peste măsură de generos cu strălucirea şi-ar fi ales din greşeală tocmai locul acela ca să se înfăţişeze. Nevasta bătrânului Stamatis începuse să bombăne: pur şi simplu nu se făcea să laşi să-ţi intre-n casă atâta lumină, şi când? – în toiul zilei. Era convinsă că lumina era cea care saltă praful; ea, una, vedea perfect cum se ridicau firele de praf de peste tot.

Directorul Iannis răsucise capul pacientului în aşa fel încât să i se poată uita în fundul urechii. Cu vârful chibritului cel lung, dăduse la o parte smocurile de peri aspri, încărunţiţi de nişte fulgi de piele uscată şi descuamată. Dincolo de ei, în fund de tot, era ceva de formă sferică. Doctorul râcâise puţin suprafaţa acelui ceva tare, ca să dea la o parte pojghiţa cafenie de ceară întărită, ca o crustă, şi scosese la iveală un… bob de mazăre. Era, fără. Îndoială, un bob de mazăre. Avea o culoare verzuie şi suprafaţa oarecum încreţită, dar nu încăpea niciun dubiu – nu putea să fie nimic altceva.

— Ţi-ai băgat vreodată ceva în ureche? întrebase doctorul.

— Numai degetul, îi răspunsese bătrânul Stamatis.

— Şi de când nu auzi cu urechea asta?

— De când mă ştiu.

Doctorului Iannis i se înfăţişase dinaintea ochilor o imagine absurdă. Parcă-l şi vedea pe Stamatis băieţel, dar cu aceeaşi faţă ridată, la fel de adus de spate şi având urechile tot aşa, peste măsură de păroase, întinzându-se până în mijlocul mesei din bucătărie şi luând un bob de mazăre uscata dintr-un castron de lemn. Parcă-l vedea cum ducea la gură bobul de mazăre, dar, fiindcă se dovedea prea tare ca să muşte din el, nu-l mai mâncă şi şi-l vâra în ureche. Aşa ca pufnise în râs:

— Precis că erai o pacoste când erai mic.

— Era un drac, nu alta, intervenise nevasta lui Stamatis.

— Ia mai taci, femeie, că nu ştii tu cum eram eu pe vremea aia!

— Mi-a povestit mama ta, Dumnezeu s-o odihnească! îi replicase

bătră ţuguindu-şi buzele şi încrucişând braţele. Apoi adăugase: Şi surorile tale mi-au povestit.

Doctorul Iannis evaluase dilema. Fără îndoială, avea de-a face cu un bob de mazăre nepăsător şi recalcitrant, care se vârâse prea adânc în ureche pentru a putea fi tras afară.

— Aveţi cumva un cârlig de undiţă, cam aşa de mare… cum ar fi unul bun pentru chefal, numai să aibă tija mai lungă?! Şi poate aveţi şi un ciocănel…

Cei doi soţi se uitaseră unul la celălalt cu aerul că împărtăşeau acelaşi gând, anume că doctorul lor precis o luase razna.

10

— Ce reabă are cârligul de undiţă cu urechea mea care mă doare?! întrebase bătrânul Stamatis circumspect.

— Are, că ai un impediment auditiv nemaipomenit, îi răspunse doctorul, care nu pierdea niciodată din vedere necesitatea de a păstra o anumiţi mistică a actului medical, dar şi pe deplin conştient că, dacă spunea „ai un bob de mazăre în ureche", putea să-şi ia adio de la momentul de *kudos* – de glorie. Apoi continuase: Pot să te scap de el cu un cârlig de undiţă şi un ciocanel, este modul ideal de a depăşi un *embarras de petit pois1*.

Cuvintele franţuzeşti le pronunţase cu un accent parizian afectat, chiar dacă nimeni altcineva nu pricepuse ironia, afară de el însuşi.

Cârligul şi ciocinelul îi fuseseră aduse de îndata. El îndreptase cârligul cu grijă pe dalele de piatra ale podelei. După aceea, îl pusese pe bătrân să stea cu capul pe pervazul ferestrei, la lumină. Stamatis îşi culcase tâmpla pe pervaz şi-şi rotea privirile în toate direcţiile, în timp ce nevasta lui, dimpotrivă, îşi acoperise ochii cu amândouă mâinile, chiar dacă printre degete tot urmărea ce se întâmpla.

— Hai mai repede, doctore, că pervazul ăsta frige mai rău ca iadul! exclamase pacientul.

Doctorul introdusese cu grija cârligul îndreptat în orificiul hirsut şi luase ciocanul în mâna cealaltă, dar fusese oprit din ce avea de gând să facă de un ţipăt hârşâit, care-l trimisese cu gândul, brusc, la un corb. Nepricepând ce şi cum, dar oripilată, soţia cea bătrână a lui Stamatis îşi frângea mâinile şi se văita:

— Vai, vai, vai, uite ce face, îi înfige cârligul de pescuit în creier! Doamne, Iisuse Cristoase, fie-ţi milă şi ne apară cu toţi sfinţii şi tu,

Fecioară Maria!

Întreruperea îi dăduse doctorului un răgaz de gândire; dacă bobul de mazăre se făcuse foarte tare, exista riscul ca vârful cârligului să nu-l străpungă, ci din contră, să i-l împingă şi mai adânc în fundătura. Risca să-i şi spargă timpanul lui Stamatis.

Textual: „Un necaz de mazăre". Expresia franceză se citeşte la fel ca un *embarras de petit poids* – un necaz de mică greutate, de mici dimensiuni.

Atunci doctorul se îndreptase de şale şi începuse să-şi răsucească mustaţa albă cu unul dintre degetele arătătoare, semn că medita.

— Facem altfel, anunţase el în cele din urmă. Dacă stau şi mă gândesc mai bine, cel mai indicat este să-i umplem urechea cu apă, care să înmoaie corpul oclusiv inoportun. *Kiria* – doamna, dumitale îţi revine sarcina să ţii urechea asta umplută cu apă caldă până mai spre seară, când mă întorc eu. Nu-i dai voie pacientului să se mişte, îl ţii aşa, culcat pe-o parte şi cu urechea inundată. Ne-am înţeles?!

Doctorul Iannis revenise la ora şase şi înfipsese cârligul în bobul de mazăre, de-acum înmuiat – reuşise să-l scoată fără niciun ciocan, fie el şi ciocănel. Îl trăsese afară cu destulă uşurinţă şi li-l arătase celor doi soţi, ca să-l vadă şi ei. Învelit cum era în crusta groasă de ceara brună, râncedă şi urât mirositoare, nici soţul şi nici soţia nu recunoscuseră în obiectul acela nimic leguminos.

— E foarte… papilionaceu, nu-i aşa?! întrebase doctorul.

Bătrâna încuviinţase din cap cu aerul inconfundabil că înţelesese despre ce era vorba, cu toate că nu pricepuse nimic, dar şi cu o expresie de mirare care i se putea citi în ochi. Stamatis îşi dusese mâna la tâmplă şi-şi acoperise toată partea respectivă a capului, exclamând:

— E rece înăuntru. Şi ce tare, Doamne, ce tare aud totul! Zău aşa, totul e foarte tare. Până şi vocea mi-o aud tare!

— Surzenia dumitale s-a vindecat, îl înştiinţase doctorul Iannis. Operaţia a reuşit perfect, eu aşa zic.

— Am făcut o operaţie! zisese bătrânul Stamatis pe deplin satisfăcut. Nu ştiu pe nimeni altcineva, în afară de mine, care să fi făcut vreo operaţie. Şi-acum aud. O minune, asta e! Îmi simt capul gol, mi-l simt golit, îl simt ca şi cum n-aş avea nimic altceva în cap decât apă de izvor, apa rece şi limpede!

— Şi până la urma cum e, plin sau gol? întrebase nevasta lui. Vorbeşte şi tu mai cu cap, dacă doctorul a fost atât de amabil de-a venit până aici şi te-a vindecat – după care îi luase mâna doctorului Iannis în amândouă mâinile ei şi i-o sărutase.

La scurt timp după aceea, doctorul putea fi văzut mergând spre casă cu câte un pui zdravăn sub fiecare braţ, cu câte o vânătă sumbră şi lucioasă îndesată în fiecare dintre buzunarele hainei şi cu un bob de mazăre străvechi pus bine în batistă, cu care să-şi îmbogăţească muzeul medical personal.

Şi în materie de plăţi ziua se dovedise a fi bună. Doctorul mai primise două languste mari de tot şi foarte frumoase, o oală de plevuşcă un răsad de busuioc şi o ofertă pentru o partidă de sex (cu scadenţa oricând i-ar fi convenit lui). De aceasta din urmă ofertă se hotărâse în sinea lui să nu profite, chiar dacă Salvarsanul dădea rezultate. Îi rămăsese toată seara înainte ca să scrie la istoria Cefaloniei, pe care o începuse – cu condiţia ca Pelagia să-şi fi adus aminte să mai cumpere nişte ulei pentru opaiţe.

Noua istorie a Cefaloniei ridica însă, în faţa autorului ei, o difilcultate. I se părea imposibil de scris fără să amestece în ea propriile lui sentimente şi prejudecăţi. Obiectivitatea era un deziderat parcă de neatins – doctorul Iannis avea impresia că starurile ratate îl făcuseră să irosească mai multă hârtie decât se folosea în mod normal pe toată insula în răstimp de un an întreg. Vocea care se desprindea din relatarea lui era, în mod obstinat, propria voce – nu avea nimic istoric în ea. Îi lipseau măreţia şi imparţialitatea. Nu era vocea unui olimpian.

Stând la masa lui de lucru, a început să scrie: „Cefalonia este o fabrică de crescut copii pentru export. Sunt mai mulţi cefalonieni prin alte ţări sau pe mări decât la ei acasă. Nu există nicio ocupaţie indigenă care să menţină familiile reunite, iar pământul arabil nu e suficient, după cum nu este nici peştele din mare. Bărbaţii noştri pleacă în alte părţi şi se întorc aici să moară, aşa încât suntem o insulă de copii, fete nemăritate, popi şi oameni foarte bătrâni. Singura parte bună este că numai femeile frumoase îşi găsesc soţi printre bărbaţii rămaşi pe insulă, aşa încât presiunii selecţiei naturale i se datorează faptul că avem cele mai frumoase femei din toată Grecia, dacă nu chiar din întreg spaţiul mediteraneean. Partea mai puţin bună este că avem femei frumoase şi deştepte măritate cu cei mai groteşti şi mai

nepotriviţi soţi, care nu sunt buni de nimic – şi nici n-ar putea fi – şi avem şi nişte femei amărâte şi urâte, pe care nu le vrea nimeni, care s-au născut ca să fie văduve, chiar dacă au rămas toată viaţa nemăritate".

Doctorul şi-a umplut pipa din nou şi a recitit ce scrisese. O auzea pe fiică-sa, Pelagia, cum trebăluia pe afară, prin curte, pregătindu-se să pună langustele la fiert. A recitit ce scrisese despre femeile frumoase şi şi-a adus aminte de nevasta lui, la fel de frumoasă cum se făcuse şi fata lor, dar care murise de tuberculoză, în ciuda tuturor eforturilor lui de a o salva. „Insula aceasta îşi trădează propriii locuitori în simplul fapt al existenţei lor", a mai scris, după care a făcut hârtia ghemotoc şi a aruncat-o într-un colţ al camerei. Nu, aşa nu mergea; de ce nu putea să scrie şi el ca un adevărat istoric? De ce nu putea să scrie şi el fără patimă, fără mânie, fără sentimentul trădării şi al oprimării? Şi-a tras în faţă pagina pe care o scrisese prima şi care avea deja colţurile răsucite în sus. Era chiar pagina de titlu: *O nouă istorie a Cefaloniei*. A tăiat cu o linie cuvântul nouă şi a scris, în schimb, personală după istorie. De-acum, putea să nu-şi mai facă probleme în privinţa adjectivelor dure şi a răfuielilor istorice străvechi, de-acum putea să se arate oricât de vitriolic în legătură cu romanii, cu normanzii, cu veneţienii, cu turcii, cu englezii, ba chiar şi cu cefalonienii înşişi. Aşa că s-a apucat să scrie: „Insula pe jumătate uitata Cefalonia se înalţă pe nepusă-masă şi pe negândite din Marea Ionica. Este o insulă de o vechime atât de mare, încât până şi stâncile ei golaşe respiră nostalgie, iar pământul roşiatic zace amorţit nu numai de razele soarelui, ci şi de povara copleşitoare a memoriei. Corăbiile lui Odiseu erau făcute din pin de Cefalonia, gărzile lui de corp erau giganţi cefalonieni şi nu sunt puţini cei care susţin ca însuşi palatul său nu în Itaca se afla, ci în Cefalonia.

Chiar şi înainte, însă, ca acel rege viclean şi plimbăreţ să fi primit darul Atenei ori să fi pornit în rătăcirile lui pe mări datorate duşmăniei implacabile a lui Poseidon, populaţiile din mezolitic şi neolitic îşi ciopleau, prin locurile acestea, cuţite de obsidian şi aruncau năvoade ca să prindă peşte. Grecii micenieni s-au stabilit aici, lăsându-şi în urmă cioburile de amfore şi mormintele-mameloane şi dând naştere unor descendenţi care, la mult timp după ce Odisea a pornit în celebrele sale peregrinări aveau să lupte pentru Atena, să îndure tirania Spartei şi, până la urmă să-l învingă. pe megalomanul de

Filip, regele Macedonei şi tatăl acelui Alexandru, din cine ştie ce motiv supranumit ‹ cel Mare › – în tot cazul, un megaloman şi mai neverosimil.

Cefalonia colcăia de zei. Pe vârful muntelui Aenos era un altar închinat lui Zeus, iar pe insuliţa Thios, un altul. Demetra era venerată şi ea pentru că transformase insula în grânarul Ioniei la fel Poseidon, zeul care o siluise întruchipând un armăsar şi apoi o abandonase, iar ea dăduse naştere unui cal negru şi unei fiice misterioase, al cărei nume s-a pierdut când misterele eleusine au fost suprimate de creştini. Mai era şi Apollo, ucigătorul monstrului Piton care păzea buricul-pământului, frumos, tânăr, înţelept, puternic, bisexual la modul hiperbolic – singurul zeu căruia albinele îi construiseră un templu din ceară. Venerat era şi Dionisos, zeul vinului, al plăcerii, al civilizaţiei şi vegetaţiei, căruia Afrodita îi născuse un băieţel înzestrat cu cel mai ciclopic mădular care a împovărat vreodată pe cineva, fie om, fie zeu. Şi Artemis îşi avea adoratorii aici zeiţa-fecioară a vânătorii, cea cu mulţi sâni, care avea nişte convingeri feministe atât de radicale" încât şi-a pus dulăii să-l sfâşie pe Acteon pentru că întâmplător o văzuse dezbrăcată, iar pe amantul ei de taină, Orion, a pus nişte scorpioni să-l înţepe până a murit, pentru că o atinsese fără să vrea. Atât de cusurgioaică era atât de obsedată de etichetă şi de judecăţile sumare, încât o întreagă dinastie putea fi lichidată pentru o vorbă nelalocul ei sau pentru cutare ofrandă făcută cu cinci minute întârziere. Existau în Cefalonia şi temple ale Atenei, eterna fecioară care (dând dovadă de multă reţinere, în comparaţie cu Artemis) îl orbise pe Tiresias pentru că o văzuse goală şi era peste măsură de talentată în privinţa ocupaţiilor indispensabile vieţii economice şi casnice; ba mai mult, era ocrotitoarea boilor, a cailor şi a măslinelor.

Felul în care locuitorii insulei îşi alegeau zeii demonstra uriaşul lor bun-simţ lipsit de orice echivoc, secretul supravieţuirii lor de-a lungul secolelor. Este limpede că regele zeilor trebuia venerat, limpede că o populaţie de navigatori trebuia să-l îmbuneze pe zeul mărilor, limpede ca nişte viticultori nu puteou să nu-l cinstească pe Dionisos (doar era şi cel mai frecvent nume de bărbat de pe insula Dionisios), limpede că Demetra se cerea onorată, pentru că avea grijă ca insula să aibă cu ce-i hrăni pe cefalonieni, limpede că Atena trebuia venerată pentru darul înţelepciunii şi pentru priceperea ei într-ale corvezilor de fiecare zi, după cum tot ei îi revenea să supervizeze nenumăratele

urgenţe de ordin militar. Nu e de mirare nici că Artemis îşi avea cultul ei pe insula, ceea ce echivala cu o poliţă de asigurare infailibilă: fata se dovedea o asemenea pacoste aducătoare de necazuri, încât era infinit mai bine ca răutăţile ei să se manifeste prin alte părţi.

Opţiunea pentru cultul lui Apollo în Cefalonia era însă, deopotrivh, cea mai de neînţeles şi mai puţin misterioasă. Nu-i puteau găsi nicio explicaţie cei care nu fuseseră niciodată pe insulă şi nu putea fi trecută. cu vederea de cei care fuseseră în aceste locuri, pentru că Apollo este un zeu asociat cu lumina puternică. Toţi străinii care pun piciorul aici sunt orbiţi pentru cel puţin două zile.

Este o lumina care nu pare a străbate nici aerul, nici măcar stratosfera. Este absolut virgină şi produce o claritate a detaliului de-a dreptul copleşitoare, strălucind cu o forţă eroica. Expune culorile în starea lor pură, dinaintea căderii în păcat, ca şi cum ar proveni direct din imaginaţia lui Dumnezeu în tinereţile lui, când încă mai credea că toate sunt bune. Verdele-închis al pinilor este de o profunzime insondabilă şi retractilă, marea văzută din vârful unei stânci se înfăţişează, la modul platonic, în nuanţe de azuriu, turcoaz, sinarald şi lapis lazuli. Ochiul unei capre este o piatră semipreţioasă vie, de o culoare aflată undeva la mijloc între ambra şi citrin, iar greierii sunt de acelaşi verde fluorescent ca şi cele dintâi fire de iarbă din Edenul originar. După ce ochii se adaptează acestei lumini vestale, de o castitate dusă la extrem, lumina din orice alt loc pare, în schimb, jalnică şi umedă, un mijloc de a vedea cât de cât şi nimic altceva, o dezamăgire, un rateu. Până şi prin apa mării care scaldă ţărmurile Cefaloniei se vede mai bine decât prin aerul de oriunde altundeva; poţi să plutești pe apă uitându-te, în adâncime, la fundul mării şi să vezi limpede cum trec lugubre pisicile-de-mare însoţite în orice moment, nimeni nu ştie din ce motiv, de caracude minuscule”.

Doctorul-istoric s-a rezernat de spateaza scaunului şi a recitit ce scrisese până atunci. Lui personal i se părea foarte poetic. A citit apoi încă o dată şi a mai îndulcit câteva dintre formulări. În marginea foii, şi-a notat: „De ţinut minte: toţi cefalonienii sunt poeţi. Unde pot să introduc asta?!”

După care, a ieşit în curte şi s-a uşurat peste un strat de mentă. Îşi propusese să le asigure ierburilor necesarul de azot după un sistem de rotaţie strictă, aşa încât a doua zi venea rândul stratului de măgheran. Când s-a întors în casă, a prins-o pe capra Pelagiei, care

tocmai se delecta mâncându-i scrierile. A smuls hârtia din botul fiarei pe care a şi gonit-o în curte, unde-i era locul. Capra a ţâşnit pe uşă afară, s-a refugiat în spatele unui măslin cu trunchiul gros şi a început să behăie scandalizată.

— Pelagia, a protestat doctorul Iannis, blestemata aia de rumegătoare a ta mi-a mâncat tot ce-am scris în seara asta. De câte ori ţi-am spus să nu-i mai dai drumu-n casă?! Dacă se mai întâmplă o singură dată aşa ceva, să ştii că ţi-o pun la frigare. Îţi promit şi-am să mă ţin de cuvânt. Îmi vine şi-aşa destul de greu să avansez, fără să mai am pe cap şi animalul ăsta care-mi sabotează toath munca.

— Mâncăm pe la ora zece, a zis Pelagia, ridicându-şi ochii către tatăl ei şi zâmbind.

— Tu m-ai auzit ce-am spus?! Că nu vreau să mai văd capre în casă, m-ai înţeles?! – la care, Pelagia s-a oprit din tăiatul unui ardei iute în felii, şi-a dat la o parte de pe faţă o şuviţă de păr şi i-a răspuns:

— Las că şi tu o iubeşti la fel de mult ca şi mine.

— În primul rând, eu nu iubesc o rumegătoare; în al doilea rând, ia să nu-mi mai răspunzi. Pe vremea mea, o fată nu-i răspundea lui taică-su. Nu-ţi permit să-mi răspunzi.

Dar Pelagia şi-a pus o mână în şold şi a făcut o grimasă, zicând:

— Papa, şi-acum e vremea ta. Că doar n-ai murit încă, nu?! Şi stai liniştit, că şi ea te iubeşte pe tine – capra.

Doctorul Iannis i-a întors spatele, dezarmat şi învins. Nu se cuvenea câtuşi de puţin ca o fată să facă uz de trucurile ei feminine împotriva propriului ei tată, şi nici să-i amintească întruna de mama ei. Aşa că s-a întors la masa lui de lucru şi a luat o nouă foaie de hârtie. Îşi aducea aminte că în ultimul său efort creator făcuse el ce făcuse şi reuşise să se îndepărteze de subiectul zei către subiectul peşti. Din punct de vedere literar, poate că nici nu era atât de rău că-i fusese mâncat. De astă dată, a scris: „Numai o insulă atât de nesimţită cum este Cefalonia putea să dea dovadă de o asemenea lipsă de minte, încât să se aşeze direct pe o falie, expunându-se primejdiei permanente a unor cutremure devastatoare. Numai o insulă atât de indiferentă cum este a noastră se putea lăsa călcată în picioare de o asemenea puzderie de capre oportuniste şi impertinente”.

2

II Duce

Vino-ncoace. Da, tu. Vino-ncoace. Ia să-mi spui tu mie ceva: cum

îmi stă mai bine, din profil-dreapta sau din profil-stânga?! Zău aşa crezi?! Nu ştiu ce să zic. Mă gândesc… poate că buza de jos dă mai bine din partea cealaltă. A, da, eşti de acord cu mine?! Presupun că, eşti de acord cu tot ce spun eu. Da, sigur că eşti. Şi-atunci, eu cum pot să mă bazez pe judecăţile tale?! Ce dacă aş spune că Franţa e făcută din bachelită, ar însemna că aşa şi este?! Ai de gând să fii şi-atunci de acord cu mine? Cum adică „da, domnule" „nu, domnule" „nu ştiu, domnule"?! Ce răspuns mai e şi ăsta?! Eşti dobitoc sau ce eşti?! Du-te şi adu-mi nişte oglinzi, ca să pot să mă uit în ele şi să-mi dau seama singur.

Da, este foarte important şi foarte firesc totodată să vadă lumea în mine o apoteoză a idealului italian. Pe mine n-ai să mă vezi niciodată filmat în izmene. Adevărul este că nici în costum şi cu cravată la gât n-ai să mă mai vezi niciodată. Nu vreau să fiu luat drept om de afaceri, drept un birocrat oarecare, şi-n tot cazul uniforma asta mă avantajează… Întruchiparea Italiei – asta sunt, poate chiar mai mult decât însuşi Regele. Uite-aşa arată Italia: elegantă şi războinică, Italia unde totul merge brici, Italia inflexibilă ca oţelul. Una dintre Marile Puteri, că doar eu am făcut-o să fie.

A, da, ai venit cu oglinzile?! Pune-o pe-asta acolo. Nu fi dobitoc – acolo. Da, acolo. Şi-acuma pe cealaltă pune-o dincolo. Pentru dumnezeu, chiar trebuie să le fac eu pe toate?! Ce-i cu tine omule, nu ţi-e bine?! Aaa… cred că din profil-stânga-mi place. Lasă oglinda mai pe spate. Mai mult, mai… încă puţin. Gata, stai aşa. Asta este. Minunat. Trebuie să facem în aşa fel, încât lumea să mă vadă mereu ca şi cum s-ar uita la mine de jos în sus. Întotdeauna să fiu mai mult decât toţi ceilalţi. Trimite pe cineva prin oraş să caute cele mai bune balcoane. Notează-ţi undeva. Notează-ţi şi asta, până nu uit: Din ordinul *Duc*elui, toţi munţii din Italia să fie împăduriţi până la refuz. Cum adică, „pentru ce"?! Nu ţi-e clar de ce?! mai mulţi copaci înseamnă mai multă zăpadă – asta ştie oricine. Italia trebuie să fie mai friguroasă, ca să crească italieni mai rezistenţi, mai înzestraţi, mai entuziaşti. Adevărul e trist, cu toate că nu este mai puţin adevărat: tinerii noştri de azi nu se mai pricep să fie soldaţi cum erau taţii lor. Au neapărată nevoie să fie mai reci, cum sunt nemţii. Gheaţă în suflet – asta ne trebuie. Aş putea să jur că ţara asta s-a făcut mai călduroasă de la Războiul cel Mare încoace. Căldura îi face pe oameni puturoşi, îi face incompetenţi. Îi face nepotriviţi cu imperiul. Transformă viaţa într-o eternă siestă. Nu mi se spune mie degeaba dictatorul care nu doarme – pe mine nu mă prinzi

niciodată dormind după-masa. Ia mai notează-ţi ceva. Noua noastră lozinca va fi urmhtoarea: *Libro e Moschetto – Fascisto Perfetto* 1. Vreau să-nţeleagă toată lumea că fascismul nu este numai o revoluţie socială şi politică, este şi o revoluţie culturală… Fiecare fascist trebuie să aibă o carte-n raniţă „m-ai înţeles?! Noi n-o să fim de-ăia… filistini. Vreau să existe cluburi de lectură fasciste până şi-n cele mai mici orăşele, şi să n-aud că nenorociţii de sq*uadrişti s*e-apucă să le dea foc.

Şi ce mai este şi treaba asta de-am auzit-o, cu un regiment de vânători-de-munte care au mărşăluit prin Verona cântând „Vogliamo la pace, non vogliamo la guerra" 2?. Cer să se facă o anchetă. Nu-mi trebuie mie aşa ceva, să se fâţâie trupele de elita de colo până colo cântând nu ştiu ce cântece pacifist-defetiste, când noi, deocamdată, nici măcar n-am intrat propriu-zis în război. Şi apropo de vânătorii de munte, ce mai e şi chestia asta, ca unii dintre ei s-au luat la bătaie cu legionarii fascişti?!

1 „Cartea şi puşca fascistul perfect" (ital.).

2 „Vrem pace, nu vrem război" (ital.).

Ce altceva mai pot face ca să-i determin pe militari să accepte miliţiile?! Cum ţi se pare formula asta pentru o altă lozincă: Războiul este pentru bărbat ce este naşterea pentru femeie"?! Foarte bună – mă gândeam eu c-o să fii de acord. O lozincă minunată, plină de bărbăţie, mult mai bună. decât „Biserică, bucătărie, bebeluşi" – şapte zile din şapte. Sun-o pe Clara1 şi spuneii să mă aştepte-n seara asta, poate reuşesc să scap de nevastă-mea… Dar lozinca asta cum ţi se pare: „Cu prudenţă îndrăzneţă."?! Eşti sigur?! Nu-mi aduc aminte ca Benni2 s-o fi folosit într-un discurs de-al lui. Mă rog, o fi folosit-o – cu mulţi ani în urmă a. Poate că nu-i chiar atât de bună.

Notează-ţi următorul lucru: Oamenilor noştri din Africa sa li se explice clar şi răspicat că practica asta zisă, din câte am înţeles, *madamismo* trebuie să înceteze. Eu, unul, zău că nu pot să-nghit ideea ca bărbaţi italieni să-şi facă familii cu femeile locului şi să dilueze puritatea sângelui. Nu, nu de prostituatele locului îmi pasă mie. *Sciarmute*-le alea fac o treabă indispensabilă pentru moralul oamenilor noştri de-acolo. De poveştile de-amor nu vreau să mai aud, atâta tot. Cum adică. Roma a dus întotdeauna o politică de asimilare?! Ştiu asta şi ştiu şi că noi reconstruim imperiul, dar vremurile de-acum s-au schimbat – sunt vremuri fasciste.

Şi, dacă tot vorbeam de negrotei, mi-ai văzut broşura aia, Partito

e Imper03?! Îmi place un pasaj în care zic: „Pe scurt, trebuie să căutăm să le inoculăm italienilor o mentalitate imperialistă şi rasistă”. Da, şi evreilor. Ce, nu li s-a explicat evreilor italieni clar şi răspicat să facă, bine şi să se hotărască, o dată pentru totdeauna, ce sunt în primul rând – italieni sau evrei?! Scurt pe doi: ori e albă, ori e neagră. Şi nu mi-a scăpat faptul că evreimea mondială este anti-fascistă. Că. doar nu sunt prost. Ştiu foarte bine că sioniştii sunt slugile politicii externe britanice.

1 *Clara* (*Claretta*) *Petacci* (1912 – 1945), amanta lui Benito Mussolini, care a fost executată şi spânzurată de picioare, împreună cu el.

2 Antonio Stefano Benni (1880 – 1945), om politic, ministru al Comunicaţiilor (1935 – 1939).

3 Partidul şi autoritatea (ital.).

Punctul meu de vedere e clar: trebuie să impunem cotele de angajare a evreilor în funcţiile publice. Nu voi accepta niciun fel de disparităţi şi nu-mi pasă dacă asta înseamnă că nişte biete orăşele or să rămână fără primar. Trebuie să ţinem şi noi pasul cu aliaţi noştri germani. Da, ştiu că Papa nu e de acord, însă Papa are prea mult de pierdut ca să-şi bage nasul. Ştie că pot să denunţ Tratatul de la Lateranol. Am un trident înfipt în coasta lui şi ştie că pot să-l răsucesc. Am renunţat la materialismul ateu de dragul păcii cu Biserica, dar mai departe de-atâta nu merg.

Notează-ţi şi asta: vreau să-ngheţe salariile, ca să putem ţine inflaţia sub control. Mărim cu cincizeci la sută subsidiile pentru familii. Nu, nu cred că-n felul ăsta anulăm efectele măsurii cu îngheţarea salariilor. Ce, crezi că eu nu pricep cum stă treaba cu economia?! De câte ori trebuie să-ţi explic, cap sec ce eşti, că economia fascistă e imună la perturbările ciclice ale capitalismului?! Cum îndrăzneşti să mă contrazici şi să spui că, după câte se pare, lucrurile stau exact pe dos?. De ce crezi tu c-am îngăduit autarhia toţi anii ăştia?! Am avut nişte probleme de adaptare, şi-atâta tot, *zuccone* ce eşti, *sciocco* ce eşti, *balordo* ce eşti – nătărăule, netotule, neghiobule! Trimite-i o telegramă lui Farinacci şi spune-i că-mi pare rău că şi-a pierdut o mână, dar la ce poţi să te aştepţi când te-apuci de pescuit cu grenade?! Şi spune-le şi ziariştilor că i s-a întâmplat dintr-un motiv eroic oarecare. O să publicăm un articol pe tema asta în II *Regime Fascista* de luni. Ceva gen „Lider de partid rănit într-o acţiune vitejească împotriva etiopienilor”.

Apropo de asta: în ce stadiu mai sunt experienţele cu gaze toxice de luptă?! Alea împotriva gherilelor de negrotei. Sper ca toţi *rifiuto* ăia – toate lepădăturile-alea să moară încet, atâta tot. Agonie la maximum. *Pour* encourager les autres.2 Ce să facem, să invadăm Franţa?! Dar asta cum sună: „Fascismul transcende antagonismele de clasă"?!

1 Tratat încheiat între Sfântul Scaun şi Guvernul fascist italian la 1 februaric 1929, la catedrala papală San Giovanni în Laterano, care stabilea relaţiile dintre Statul italian şi Biserica Catolică.

2 „Pentru a-i încuraja pe ceilalţi" (fran).

Ce, a venit Cianol?! Primesc întruna rapoarte de prin toată ţara că starea de spirit este într-o măsură covârşitoare anti-război. Eu nu pot să pricep chestia asta. Industriaşii, burghezia, clasa muncitoare – acuma şi armata, pentru Dumnezeu?! Da, ştiu că mă aşteaptă o delegaţie de artişti şi intelectuali. Ce face – vor să-mi ofere o distincţie?! Spune-le să intre imediat!

Buna seara, domnilor. Daţi-mi voie să vă spun că-mi face o mare plăcere să primesc această… din partea unora dintre… ăăă… cele mai mari minţi ale noastre. O voi purta cu mândrie. Cum mai merge noul dumneavoastră roman?! Vai, îmi pare rău, am uitat cu deshvârşire. Bineînţeles că dumneavoastră sunteţi sculptor. Mi-a scăpat. O nouă statuie care să mă reprezinte pe mine?! Splendid. La Milano ar fi nevoie de nişte monumente, nu, ce ziceţi?! Vă reamintesc, deşi sunt convins că ştiţi foarte bine şi dumneavoastră, că fascismul este, în esenţa lui, în profunzimea lui, o concepţie estetică şi că dumneavoastră, în calitate de creatori ai frumosului, vă revine sarcina să reprezentaţi cu maximă eficienţă frumuseţea sublimă şi realitatea palpabilă a idealului fascist. Şi nu uitaţi: dacă forţele noastre armate sunt testiculele, iar eu sunt creierul fascismului, atunci dumneavoastră sunteţi imaginaţia lui. Aveţi o mare şi grea responsabilitate. Şi-acum, o să vă rog să mă scuzaţi, domnilor treburi de stat, ştiţi şi dumneavoastră cum este. Am audienţă la Majestatea Sa Regele. Da, sigur că da, îi voi transmite sentimentele dumneavoastră de profundă loialitate. Exact asta şi aşteaptă de la dumneavoastră. Bună seara.

Bine c-am scăpat de ei. Nu e drăguţă chestia asta?! Poate că i-o dau Clarei. Precis c-o s-o găsească amuzantă. Ce anume – zău, vine Ciano?! Era şi cazul. Ce-a făcut, s-a fâţâit de colo-colo pe terenul de golf, este?! Dă-l dracului de joc tâmpit – părerea mea. Aş înţelege dac-ar trebui să loveşti iepurii cu mingea aia, sau să dobori prepeliţele din

zbor. Nu poţi mânca o gaură, de paişpe, este?! Nu poţi să jumuleşti un punct ochit – punct lovit.

1 Galeazzo Ciano (1903 – 1944), conte de Cortellazzo şi Buccari, ginerele lui Benito Mussolini, ministru de Externe al Italiei (1936 – 1943) şi Vicerege al Albaniei (din 1939). A fost executat pentru trădare.

A, Galeazzo – mi pare bine să te văd. Da, da – intră. *Bene*, *bene*. Şi ce mai face scumpa mea fiică?! Nu-i aşa că e minunat să păstrezi guvernarea în familie, cum s-ar zice?! E bine să ai alături pe cineva pe care să te poţi baza. Ai jucat golf? Da, mă gândeam eu. Minunat joc, atât de fascinant, de provocator, în egală măsură intelectual şi fizic, din câte înţeleg. Îmi pare rău că n-am timp să joc şi eu. Pentru mine e, păsărească, zău aşa, când aud vorbindu-se de toate felurile alea de crose. Mister elusin, nu altceva! E-le-u-sin, am zis. Mă rog, nu contează. Ce costum splendid ai! Impecabilă croială, şi ce pantofi distinşi! Cum se numesc „ghete George”?! Mă-ntreb de ce. Să nu-mi spui că sunt englezeşti! Eu, Galeazzo, prefer un bocanc militar cinstit – nu mă pot măsura cu tine la capitolul eleganţă şi nu mi-e ruşine să recunosc de la bun început. Eu sunt un om al pământului, şi asta şi trebuie să fiu dacă pământul respectiv este chiar Italia eşti de acord cu mine?!

Bun, fii atent: trebuie să luăm o decizie în problema asta grecească, o dată pentru totdeauna. Cred că suntem de acord amândoi că, după. toate realizările noastre, avem nevoie de o nouă direcţie. Gândeşte-te, Galeazzo: când eram ziarist, Italia nu avea un imperiu de care să se poată vorbi. Acum, de când sunt II *Duce*, avem. Şi este o moştenire măreaţă şi durabilă – aici nu încape discuţie. Mai multe aplauze primeşte o simfonie decât un cvartet. Dar putem noi să ne mulţumim cu Africa şi cu nişte insuliţe de care n-a auzit nimeni niciodată?. Putem să ne culcăm pe laurii ăştia, când în jurul nostru nu mai contenesc divizările în sânul partidului şi când vedem că politica noastră pare a nu avea un obiectiv central?! Avem nevoie să vârâm dinamita-n curul naţiunii, eşti de acord cu mine?! Avem nevoie de o angajare măreaţă şi unificatoare. Avem nevoie de un duşman şi avem nevoie să menţinem elanul imperial. Iată de ce revin la subiectul cu grecii.

M-am uitat peste arhive. În primul rând, avem o ruşine istorică de spălat, o chestiune incredibilă. Mă refer la incidentul cu Tellini1, din 1923, după cum sunt convins că ţi-ai dat seama.

1 Este vorba de asasinarea, la 27 august 1923, a generalului Enrico Tellini, membru al comisiei de stabilire a frontierei dintre Albania şi Grecia.

Apropo de asta, iubitul meu conte, primesc din ce în ce mai multe informaţii că-n ultima vreme ţi s-a-ntâmplat să faci politică externă fără să mă consulţi şi că, drept urmare, de multe ori ni s-a întâmplat să tragem de căruţă în direcţii diferite în acelaşi timp. Nu, lasă, nu mai protesta, am pomenit asta aşa, ca pe un detaliu nefericit. Ambasadorul nostru la Atena, Grazzi, nu ştie ce să mai creadă – şi poate că este în interesul nostru să nu ştie nici de acum înainte ce să creadă. Fiindcă nu vreau să se apuce să-i şoptească lui Metaxas cine ştie ce – pe noi ne aranjează să rămână prieteni. Totul e-n regulă, deocamdată: am pus mâna pe Albania şi i-am scris lui Metaxas ca să-l liniştesc şi să-l felicit pentru felul cum l-a tratat pe regele Zog, aşa că lucrurile merg foarte bine. Da, am fost informat că englezii au luat legătura cu Metaxas şi i-au spus că vor să contribuie şi ei la apărarea Greciei în cazul unei invazii. Da, ştiu că Hitler vrea să bage-n Axă şi Grecia, dar, zău aşa, ce datorie avem noi faţă de-alde Hitler?! Întoarce toată Europa cu fundu-n sus, că parcă nu ştie ce-i aia limită, la cât de lacom şi de iresponsabil este, şi, ca să pună capac la toate, înhaţă terenurile petrolifere româneşti fără să ne facă şi pe noi părtaşi la o felie, măcar, din prăjitură. Asta-i neruşinare – cine se crede omul ăsta?! Mă tem, Galeazzo, că va trebui să ne bazăm acţiunile pe un calcul atent al modului în care cad zarurile, pentru că trebuie să recunosc un fapt evident, şi anume că Hitler dă numai şase-şase. Ori stăm alături de el şi împărţim prăzile, ori, dacă nu, riscăm să ne trezim invadaţi dinspre Austria, când i s-o năzări mărunţelului cu mustăcioară. Problema este să profiţi de ocazii şi să eviţi pericolele. Şi mai este şi problema extinderii imperiului. Trebuie să aţâţăm în continuare mişcarea de eliberare din Kosovo şi elanul iredentist de la graniţa dintre Albania şi Grecia. Ne-alegern şi cu Iugoslavia, şi cu Grecia. Închipuie-ţi, Galeazzo, tot litoralul Mediteranei unit într-un nou Imperiu Roman. Libia o avem – nu ne mai rămâne decât să unim punctele. Şi trebuie să facem chestia asta fără să-i spunem lui Hitler. Cum-necum, am aflat că grecii i-au cerut nişte asigurări. Închipuie-ţi numai ce mutră o să facă Führerul când o să ne vadă revărsându-ne în Grecia în doar câteva zile. O să-şi mai revizuiască ideile, asta cu siguranţă. Închipuie-ţi cum ai arăta tu, în fruntea unei legiuni fasciste, intrând în Atena pe turela unui tanc.

Închipuie-ţi drapelele noastre fluturând deasupra Partenonului.

Mai ţii minte planul lui Guzzoni?! Avea nevoie de opt şpe divizii şi de un an întreg de pregătiri! Am spus atunci: „Grecia nu ne stă-n drum, deci n-avem nimic de-mpărţit cu ea", şi lui Guzzoni i-am spus: „Războiul cu Grecia nu mai este de actualitate. Grecia e ca un os de peşte: nu merită să-şi dea viaţa pentru ea nici un singur grenadier din Sardinia" – ţii minte?! Ei bine, situaţia s-a schimbat, Galeazzo. I-am spus atunci aşa, pentru că mă interesa Iugoslavia. Dar de ce să nu punem mâna pe amândouă?! Cine-a zis că avem nevoie de un an ca să ne pregătim?! Precis că vreun general de-ăla bătrân şi tâmpit, cu idei demodate. Ne-ajunge o săptămână – şi o singură cohortă de legionari. Nu există pe lumea asta soldaţi mai hotărâţi şi mai viteji decât italienii noştri.

Şi ne mai provoacă şi englezii. Nu, nu vorbesc de bazaconiile lui de Vecchi. Apropo, că tot a venit vorba: ţie ţi-a spus de Vecchi că englezii ne-au atacat un submarin la Levkas, alte două la Zante şi că şi-au stabilit o bază la Milos. Mie mi-a raportat căpitanul Moris că nici vorbă de toate astea. Zău aşa, ţine minte, când vorbeşti cu de Vecchi, cât de nebun este şi de megaloman. Şi-ntr-o bună zi, când mi-oi aduce aminte, o să-l leg fedeleş cu mustăţile-alea kilometrice ale lui şi-o să-i tai boaşele fără anestezie. Slavă Domnului că, la ora asta e tocmai în Marea Egee, şi nu aici, că altfel mă potopea cu toate rahaturile lui. Omul ăsta e-n stare să vopsească şi Marea Egee în căcăniu.

Dar englezii ni l-au scufundat pe „Colleoni", iar grecii, fără nicio jena, le permit navelor englezeşti să intre-n porturile lor. Cum adică noi am bombardat din greşeală o navă de aprovizionare grecească şi un distrugător?! Din greşeală?! Nu-i nimic, or să fie mai puţine vase de scufundat mai târziu. Grazzi zice ca nu există nicio bază englezească în toată Grecia, dar noi nu-l băgăm în seamă, de acord?! Nu strică deloc să spunem că există. Important este că l-am făcut pe Metaxas să se cace pe el. Sper că pot să pun bază pe raportul tău – ăla-n care spui ca generalii greci sunt de partea noastră. Dacă-i aşa, cum se face că l-au arestat pe Platis?! Şi unde-au dispărut toţi banii ăia cu care era vorba să mituim oficialităţile greceşti?! Milioane-ntregi, milioane preţioase, cu care mai bine am fi cumpărat arme. Eşti sigur că populaţia Epirului vrea cu adevărat să devină albaneză?! De unde ştii?! Aha, am înţeles, spionajul… Am hotărât, apropo de asta, să nu-i întreb pe bulgari dacă vor să invadeze şi ei în acelaşi timp cu noi. Sigur că ne-ar fi nouă mult

mai uşor, dar şi-aşa o să fie ca un marş la paradă şi, dacă bulgarii îşi obţin coridorul de legătură cu marea, ce-nseamnă – că or să ne taie propriile noastre linii de aprovizionare şi comunicare, nu, ce zici?! Şi-n orice caz, nu vrem să-i vedem pe ei împăunându-se cu o glorie care ni se cuvine nouă.

Aşa, uite ce vreau: să aranjezi nişte atacuri asupra poziţiilor noastre. Campania noastră are nevoie de legitimare din motive de politică internaţională, Nu de americani îmi fac eu griji – America nu contează, militar vorbind. Ţine minte, însă: vrem să declanşăm invazia când vrem noi să declanşăm invazia. Nu-mi trebuie vreun *casus* belli1 formidabil, care să ne implice înainte să fim gata. *Avanti piano*, *quasi indietr02*. Eu cred c-ar trebui s-alegem un patriot albanez pe care să-l asasinăm, ca să putem da vina pe greci, şi cred c-ar trebui să scufundăm un vas de luptă. grecesc în aşa fel, încât să fie limpede că noi l-am scufundat, dar nu chiar atât de limpede, încât să nu putem da vina pe englezi. Problema este intimidarea judicioasa a grecilor – aşa le va slăbi voinţa.

Apropo, Galeazzo, am hotărât ca, exact în ajunul invaziei, să demobilizăm armata. Cum adică, suna pervers?! Ideea este să-i determinăm pe greci să lase garda jos apucându-ne să adunăm recolta şi păstrând o aparenţă de normalitate. Gândeşte-te, Galeazzo, gândeşte-te şi tu ce mişcare abilă ar fi. Grecii oftează a uşurare, iar noi brusc îi izbim cu o lovitură ca de baros. Am vorbit cu membrii Marelui Stat-Major, iubitul meu conte, şi le-am cerut să elaboreze planuri pentru invadarea Corsicii, a insulelor din Marea Ionică şi pentru alte campanii în Tunisia.

1 Caz de război (lat.).

2 „[Mergi] înainte încet" ca şi cum [ai merge] înapoi" (ital.).

Sunt convins că le putem face faţă la toate. Ei se tot plâng de lipsa mijloacelor de transport, aşa c-am dat ordin ca infanteria să fie antrenată să mărşăluiască şi optzeci de kilometri pe zi. Cu aviaţia militară este o mică problemă, în sensul că toată e-n Belgia, drept care presupun că va trebui să iau nişte măsuri într-una din zilele-astea. Să-mi aduci aminte, da?! Trebuie să vorbesc şi cu Pricolo pe tema asta – nu se poate ca tocmai comandantul aviaţiei militare să fie singurul care habar n-are ce şi cum. Chiar şi secretoşenia asta militară îşi are limitele ei. Să ştii că Marele Stat-Major mi se opune, Galeazzo. Badoglio se uită-ntruna la mine de parc-aş fi vreun nebun. Într-o bună zi, o s-o

vadă pe Nemesis în faţa ochilor şi-o să-şi dea seama că mutra aia de fapt e a mea. Nu accept aşa ceva. Cred c-ar trebui să punem mâna şi pe Creta, ca să-i gonim pe englezi de-acolo.

Jacomoni mi-a trimis o telegramă în care zicea că ne putem aştepta la trădări masive în rândurile grecilor, că grecii s-au săturat de Metaxas şi de Rege, că sunt foarte deprimaţi şi că se gândesc, eventual, chiar să abandoneze Ceamuria. Dumnezeu e de partea noastră, aşa se pare. Trebuie făcut ceva în legătură cu faptul că şi Majestatea Sa, şi eu suntem Primul-Mareşal al Regatului – zău, nu se poate trăi în mijlocul atâtor anomalii. Prasca, nu ştiu cum să-ţi spun, mi-a trimis o telegramă în care anunţă că n-are nevoie de întăriri pentru invazie, şi-atunci cum se face că tot restul lumii îmi spune că invazia este absolut imposibilă fără ele?! Asta-i lipsa de boaşe, ascultă-mă pe mine! Cei mai năuci experţi de pe lumea asta, din câte-mi dau seama, sunt expeţii militari. Tot eu trebuie să le fac şi treaba lor, zău aşa. Tot ce primesc de la ei sunt plângeri în legătură cu faptul că totul lipseşte. Cum se face că fondurile pentru situaţii de urgenţă au dispărut?! Vreau să se facă o anchetă.

Şiţă reamintesc încă o dată, Galeazzo, ca Hitler se opune acestui război, pentru că, după el, Grecia este un stat totalitar care ar trebui să se afle, în mod normal, de partea noastră. Aşa că tu nu-i spune. O să-i oferim noi un exemplu de Blitzkrieg1.

1 Război-fulger (germ.).

de-o să se-nverzească de invidie. Şi nu-mi pasă dacă englezii intră şi ei în război împotriva noastră. Ştergem şi cu ei pe jos. CINE A BĂGAT PISICA ASTA-NĂUNTRU?! DE CÂND AVEM NOI O PISICĂ A PALATULUI?! MĂŢA ASTA MI S-A CĂCAT MIE-N CASCĂ?! ŞTII FOARTE BINE CĂ NU POT SĂ SUFĂR PISICILE. CUM ADICĂ NE-AJUTĂ SĂ FACEM ECONOMIE LA CURSELE DE ŞOARECI?! NU-MI SPUNE TU MIE CÂND POT ŞI CÂND NU POT SĂ TRAG CU PISTOLUL ÎNĂUNTRU. DĂ-TE LA O PARTE, DACĂ NU VREI SĂ-NCASEZI ŞI TU UN GLONŢ! Vai, Doamne, mi se face rău! Eu sunt un om sensibil, Galeazzo, am temperament de artist, n-ar trebui să fiu nevoit să văd atâta sânge şi toată mizeria asta. Cheamă pe cineva să facă curăţenie, că nu mă simt bine. Cum adică nu e moartă?! Ia-o şi sucşte-i gâtul. NU, NU VREAU SĂ I-L SUCESC EU! Ce crezi, c-oi fi nu ştiu ce sălbatic?. Vai, Doamne! Dă-mi casca, repede, că-mi vine să vărs!

Ia-o de-aici şi adu-mi altă cască. Mă duc să mă-ntind puţin, că

ora siestei a trecut de mult!

3

Zdrahonul

Pe muntele Aenos, caprele nepăsătoare s-au întors în direcţia din care bătea vântul, trăgând pe nări vaporii de ceaţă emanaţi de mare în zori, care ţineau loc de umezeală în locurile acelea aride, aspre, neprimitoare. Păstorul, pe nume Alekos, care era atât de puţin obişnuit cu tovărăşia oamenilor, încât nu-şi găsea cuvintele nici măcar când îşi spunea ceva în sinea lui, a tresărit pe sub pieile cu care se învelise, a întins o mână să se asigure că puşca era tot lângă el şi a adormit la loc. Avea tot timpul să se scoale, să-şi mănânce pâinea presărată cu măgheran, să-şi numere caprele şi să le mâne către alt loc de păscut. Viaţa lui era una cu totul atemporală – ar fi putut foarte bine să fie unul dintre propriii lui strămoşi –, iar caprele pe care le păstorea făceau exact ce făcuseră dintotdeauna caprele cefaloniene: dormeau la ora prânzului, ascunzându-se de soare pe versanţii de nord, abrupţi şi stâncoşi, iar seara tălăngile lor bocitoare se auzeau până hăt-departe, în Itaca, răsunând prin aerul tăcut şi făcându-i pe sătenii din văi să ridice ochii şi să se-ntrebe care dintre turme trecea. Alekos era un bărbat care la şaizeci de ani arăta la fel cum arătase la douăzeci, zvelt şi rezistent, o minune a longevităţii lente, la fel de incapabil de o fugă zdravănă ca oricare dintre caprele lui.

Undeva, mult mai jos faţă de locul unde se afla el, un fuior de fum se înălţa drept în aer, dintr-o vale care ardea. Era o vale nelocuită, în care vegetaţia luase foc de una singură, urmărită cu îngrijorare numai de cei care se temeau că s-ar fi putut isca vreo pală de vânt care să ducă scânteile cu el şi să le pună lor în primejdie locuinţele, grădinile sau micile parcele presărate cu pietre şi împrejmuite cu grămezi de stânci care de sute de ani fuseseră adunate şi stivuite numai bine cât să semene cu nişte ziduri care se mişcau la o simplă atingere de mână, dar nu cădeau decât la cutremure. Plăcerea grecilor pentru culoarea virginităţii făcuse ca multe dintre aceste ziduri să fie vopsite în alb, de parcă nu ajungea numai lumina soarelui ca să orbească pe toată lumea. Vreun patriot itinerant mâzgălise ENOSIS1 pe cele mai multe dintre ele cu vopsea turcoaz, şi totuşi niciun cefalonian nu găsise de cuviinţă să le redea zidurilor puritatea. Ai fi zis că fiecare zid le reamintea că făceau parte dintr-o familie destrămată de frontierele stabilite aberant de nişte imperii senile, dar concurente,

dispersată de capriciile mării şi oprimată de o istorie care-i aşezase la răspântia lumii.

Acum, iată, alte imperii se ciocneau de ţărmurile celor vechi. Nu mai era mult şi problema avea să devină mai complicată decât aprinderea unei văi şi moartea prin foc a unor şopârle, arici şi lăcuste; avea să se pună, în curând, problema incinerării evreilor şi a homosexualilor, a ţiganilor şi debililor mintali. Probleme precum Guernica şi Abisinia aveau să fie scrise cu litere de-o şchioapă de-a latul cerurilor Europei, Africii de Nord, Singaporelui şi Coreei. Rasele auto-declarate superioare, îmbătate cu Darwin şi cu o hiperbolistică naţionalistă, obsedate de eugenie şi induse în eroare de mitologie, construiau maşinării de distrugere în masă, care aveau să fie asmuţite, în scurt timp, împotriva unei lumi deja sastisite până în măduva oaselor de asemenea prostii fără margini şi vanităţi de tot dispreţul.

Dar forţa o admiră tot omul şi sedus de ea se lasă oricine, inclusiv Pelagia. Numai ce i-a spus o vecină că în piaţă era un zdrahon care făcea nişte minunăţii şi giumbuşlucuri demne de însuşi Atlas, că a şi pus deoparte mătura cu care dăduse prin curte şi a pornit în grabă să se alăture şi ea turmei de gură-cască impresionabili care se adunaseră lângă fântână.

Megalo Velisarios, celebru în toată puzderia de insule de prin apele Mării Ionice, costumat ca un circar turc, în nădragi strămţi şi papuci cu vârfurile încovrigate-n sus, care se auto

1 Uniune (gr.). Termenul se referă la dorinţa şi mişcarea politica a ciprioţilor greci, care considerau că insula lor face parte integrantă din Grecia şi militau pentru unirea cu Grecia continentală. În perioada la care se referă textul, Ciprul era colonie britanică (a avut acest statut între 1878 şi 1960).

proclamase cel mai puternic om din toate timpurile şi purta părul peste măsură de lung, de parcă ar fi fost un anume nazarinean, dacă nu însuşi Samson, ţopăia când pe un picior, când pe celălalt, în ritmul bătăilor din palrne ale celor de faţă. Pe braţele întinse în lateral, purta, aşezat pe fiecare dintre bicepşii colosali, câte un om în toată firea. Unul se ţinea strâns de corpul lui, celălalt, mai versat, se pare, în demonstraţiile de forţă, fuma o ţigară prefăcându-se mai mult decât calm. Pe capul lui Velisarios, ca o bomboană pe colivă, stătea o fetiţă de vreo şase ani, speriată, care-i îngreuna manevrele proptindu-se cu mănuţele tocmai peste ochii lui.

— Lemoni! a tunat el, ia-ţi mâinile de pe ochii mei şi ţine-te de păr, ca altfel te dau jos!

Dar Lemoni era mult prea înfricoşată ca să-şi mute mâinile, aşa ca Megalo Velisarios s-a oprit. Cu o mişcare graţioasă, parcă ar fi fost o lebădă care iese pe uscat, i-a aşezat pe cei doi bărbaţi direct în picioare" după care a luat-o pe Lemoni de pe propriul cap, a azvârlit-o sus de tot în aer, a prins-o de subsuori, a pupat-o zgomotos pe vârful nasului şi a lăsat-o jos. Fetiţa şi-a dat ochii peste cap a uşurare, apoi a întins o manuţă hotărâtă: Velisarios avea obiceiul să-şi răsplătească victimele-copii cu dulciuri. Lemoni şi-a mâncat premiul de faţă cu toţi cei adunaţi acolo, intuind, fiindcă era deşteaptă, că i l-ar fi luat fratele ei dacă încerca să-l păstreze pentru mai târziu. Uriaşul a mângâiat-o drăgăstos pe cap, pe părul strălucitor de negru, a pupat-o din nou, după care s-a îndreptat de spate cât era de înalt.

— Sunt pregătit să ridic orice trebuie trei inşi ca să ridice! a strigat el, iar sătenii s-au prins în jocul lui, la vorbele acelea pe care le auziseră de cine ştie-câte ori până atunci, ca pe un cor bine exersat dinainte. Fiindcă Velisarios o fi fost el puternic, dar niciodată nu-şi schimba numărul.

— Ridică troaca!

Velisarios a măsurat din ochi troaca: era scobită dintr-un singur bloc de piatră şi avea cel puţin doi metri şi jumătate în lungime.

— E prea lungă, a obiectat el. Nu pot s-o apuc aşa cum ar trebui.

Câţiva din mulţime şi-au exprimat scepticismul mai zgomotos, la care muntele de om s-a repezit înspre ei ameninţător, agitându-şi pumnii şi adoptând tot felul de posturi, luându-se pe el însuşi peste picior prin felul caricatural în care întruchipa furia unui gigant. Oamenii au râs, ştiind ca Velisarios era un om blând, care nici măcar o dată nu se luase la bătaie cu nimeni. Dintr-o singură mişcare, însă, el şi-a vârât amândouă braţele sub pântecul unui catâr, şi-a depărtat picioarele şi l-a ridicat până la înălţimea pieptului. Bietul animal, speriat, a căscat ochii de uimire că era supus unui asemenea tratament nelalocul lui, dar, când a fost pus jos mult mai delicat decât fusese smuls de la pământ, şi-a azvârlit capul pe spate, a scos câteva ragete de indignare şi a luat-o la trap săltat pe uliţă în jos, urmat îndeaproape de stăpânul lui.

Părintele Arsenios şi-a ales tocmai acest moment ca să-şi facă apariţia din bordeiul lui şi a pornit, legănându-se greoi, înspre

mulţime, acela fiind drumul lui către biserica. Plecase cu intenţia să numere câţi bani se adunaseră în cutia de lemn în care oamenii puneau mărunţiş pentru lumânări. Părintele Arsenios nu se bucura de respect, dar nu pentru că arăta ca un glob uman umblător, care transpira întruna şi gâfâia din cauza eforturilor pe care le depunea ca să se mişte, că fiindcă nu se mai sătura: era lacom, era desfrânat, era neobosit când venea vorba de primit pomeni şi alte ofrande, era un fel de poliţă cu chip de om. Se vorbea despre el că ar fi încălcat interdicţia preoţilor de a se recăsători şi că venise acolo tocmai din Epir şi tocmai ca să i se piardă urma. Se vorbea că se purta urât cu nevastă-sa – dar asta se spunea despre cei mai mulţi dintre soţi şi de multe ori chiar aşa şi era.

— Ridică-l pe părintele Arsenios! a strigat cineva.

— Asta nu se poate!, a răspuns altă voce.

Părintele Arsenios s-a trezit dintr-odată, pe neaşteptate, apucat de subsuori, săltat în sus şi depus în picioare pe zidul de piatră. A rămas acolo clipind din ochi, mult prea uimit ca să protesteze, mişcându-şi buzele în sus şi-n jos ca un peşte. Pe frunte îi apăruseră stropi de năduşeală în care se răsfrângea lumina soarelui.

Câţiva au chicotit, dar apoi s-a lăsat o linişte vinovată. Toţi au tăcut preţ de un minut, stţnjeniţi. Preotul se făcuse stacojiu la faţă, Megalo Velisarios se gândea pe unde ar fi putut să se facă nevăzut, iar Pelagia a simţit cum din inima ei se revărsau indignarea şi compătimirea. Era de-a dreptul o crimă să batjocoreşti vocea Domnului aşa, în public, oricât de josnic ar fi fost omul şi preotul respectiv. Pelagia s-a apropiat şi i-a întins o mână, ca să-l ajute să coboare. Velisarios i-a întins şi el o mână, dar niciunul, nici celălalt nu a reuşit să-l împiedice pe bietul preot să se prăvălească, răscrăcărat, în colbul drumului. S-a ridicat de unul singur, s-a scuturat de praf şi a plecat fără să scoată o vorbă, ca şi cum ar fi avut în cel mai înalt grad simţul teatralului. În penumbra din biserică, ascuns în spatele iconostasului, şi-a acoperit faţa cu amândouă palmele. Nimic altceva nu era mai rău pe lume decât să fii un ratat absolut, fără nicio perspectivă de a-ţi găsi vreo alta slujbă.

Afară, în piaţă, Pelagia îşi justifica renumele de femeie a naibii. Nu avea decât şaptesprezece ani, dar era de pe-acum înţepată şi voluntară, şi faptul că tatăl ei era doctorul Iannis îi conferea un gen de statut aparte, pe care până şi bărbaţi se simţeau obligaţi să i-l respecte.

— Nu trebuia să faci aşa ceva, Velisarios! i-a spus ea. Ai făcut ceva crud şi oribil. Gândeşte-te cum s-o fi simţit, bietul om. Ia, haide, intră chiar acum în biserică şi cere-ţi iertare!

Megalo Velisarios s-a uitat la ea de sus în jos, fiind cu mult mai înalt. Situaţia era, fără îndoială, una dificilă. S-a gândit cum ar fi fost s-o ridice pe ea deasupra capului. Poate chiar s-o fi cocoţat într-un copac – asta sigur că s-ar fi lăsat cu nişte râsete din partea gloatei. La fel de sigur era că trebuia să se ducă să dreagă busuiocul cu preotul. Valul brusc de antipatie care se răspândise printre oameni îi spunea că, dacă lucrurile continuau aşa, nu se putea aştepta să capete prea mulţi bani din partea lor pentru numărul pe care şi-l făcuse mai devreme. Ce-i rămânea de făcut?!

— Gata, spectacolul s-a terrninat, a zis el făcând cu mâinile un gest larg, aşa, ca de final. O să mă-ntorc diseară.

Atmosfera de ostilitate s-a schimbat îndată într-una de dezamăgire. La urma urmei, aşa-i trebuia preotului, nu?! Şi-apoi, de câte ori avea parte satul de un număr bun ca acela?

— Vrem să vedem tunul! a strigat o bătrânică, lucru confirmat de o altă voce, apoi de alta şi de alta: Tunul! Tunul! Vrem să vedem tunul!

Velisarios era mândru nevoie-mare de tunul lui, o culevrină veche turcească, pe care nimeni altcineva nu putea s-o ridice, în afară de el. Tunul era făcut din bronz, cu ţeava de Damasc întărită cu benzi de fier nituite, şi avea încrustat pe el anul 1739 şi nişte scrisuri îmbârligate, pe care nimeni nu ştia să le descifreze. Foarte curios era tunul acela, fiindcă în mod inexplicabil coclea din abundenţă, indiferent cât de des îl lustruia stăpânul lui. În parte, forţa de titan a lui Velisarios se datora faptului că de atâta timp îl căra după el.

Acum însă şi-a coborât privirile din nou spre Pelagia care încă mai aştepta un răspuns la ce-i ceruse ea, să se ducă şi să-i ceară iertare preotului, şi i-a spus:

— O să mă duc mai târziu, drăguţo, după care şi-a ridicat amândouă. Braţele şi a strigat în gura mare: Oameni buni, săteni! Dacă vreţ să vedeţ tunul, o să trebuiască să-mi daţi ce cuie vechi şi ruginite aveţi, şuruburi tocite, cioburi de oale sau pietre de pe ulițe! Aduceţi-mi lucruri de-astea, cât timp încarc eu tunul cu praf de puşcă! A, şi să-mi aducă cineva şi-o cârpă, una mare şi bună!

Băieţeii s-au apucat să scormonească praful de pe ulițe în

căutare de pietre, bătrânii şi-au scotocit prin şoproane, femeile s-au repezit să aducă vreo cămaşă de-a bărbaţilor la care se străduiseră să-i facă să renunţe şi, în scurt timp, s-au adunat cu toţii la loc de unde plecaseră, ca să asiste la marea canonada. Velisarios a turnat o măsură generoasă de praf de puşcă în magazia de pulbere, a tasat-o bine, cu mişcări ceremonioase, pe deplin conştient de necesitatea de a prelungi momentul dramatic, a îndesat în gaură şi o bucată de cârpă, după care le-a dat voie băieţeilor să vâre pe ţeava pumni întregi din muniţia adunată. Când au terminat, a îndesat şi el pe ţeavă o bucată de capă zdrenţuită, apoi a întrebat:

— În ce vreţi să trag?

— În primul-ministru Metaxas! a strigat Kokolios, care nu se ruşina să-şi afirme convingerile comuniste şi care, aproape tot timpul pe care şi-l petrecea la kapheneion – la cafenea, nu făcea nimic altceva decât să-i critice pe dictator şi pe rege.

Unii au râs, alţii s-au uitat urât la el, iar alţii şi-au spus în sinea lor: „l-ar începe Kokolios!”

— Trage-n Pelagia, până n-apucă să-l muşte pe careva de boaşe! „a propus Nicos, un tânăr de ale cărui avansuri fata reuşise să scape spunându-i tot felul de vorbe usturătoare despre cât de deştept era şi, în general, cât de cinstit.

— Vezi să nu trag în tine! i-a întors-o Velisarios. Ai face bine să-ţi gura când sunt atâţia oameni respectabili de faţă!

— Am eu o catâroaica bătrână, care are spavan la toate picioarele, a intervenit Stamatis. Nu-mi place să mă despart aşa de ea, că suntem prieteni vechi, dar zău că nu mai e bună de nimic. Nu face decât să-nfulece şi, dacă-i pun vreo povara-n spate, cade din picioare. Ar fi o ţintă numai bună: aş scapa şi eu de ea şi ai avea şi tu parte de un spectacol pe cinste.

— Să-ţi dea Dumnezeu copii numai fete, şi-n loc de oi, numai berbeci, dacă poţi să gândeşti incar aşa ceva., a exclamat Velisarios. Da’ ce sunt eu, turc?! Nu – o să trag uite-aşa, în lungul drumului, dacă n-am altă ţintă mai breaza. Haideţi, toată lumea, daţi-vă la o parte! mai înapoi şi voi, toţi copiii, şi acoperiţi-vă urechile cu palmele!

Cu un gest iarăşi teatral, muntele de om a aprins fitilul tunului care stătea proptit de zidul de piatră, apoi l-a luat în braţe ca şi cum n-ar fi fost mai greu decât o carabină şi s-a proptit bine pe picioare, unul înainte şi unul înapoi, cu tunul sprijinit de şold. S-a lăsat liniştea.

Fitilul sfârâia şi scotea scântei. Toţi îşi ţineau respiraţia. Copiii îşi ţineau bine capetele între palme, se strâmbau, închideau când un ochi, când pe celălalt şi ţopăiau de pe un picior pe altul. Când flacăra fitilului a ajuns la gaura cu pulbere şi a scos un fâsâit prelung, momentul de suspans a devenit insuportabil. Dar dacă praful de puşca nu lua foc – Şi totuşi, a izbucnit un muget înfiorător, a ţâşnit o flamă lungă de culoare oranj-liliachie, s-a răspândit un nor straşnic de fum cu miros acru, s-a înălţat o trombă sublimă de praf când proiectilele au muşcat din uliţa satului şi s-a auzit un geamăt prelung de durere.

A urmat o stare de confuzie generală şi de şovăieli. Oamenii s-au uitat unii la alţii, de jur-împrejur, ca să vadă cine s-ar fi putut pricopsi cu vreun proiectil ricoşat. După al doilea geamăt, însă, Velisarios a lăsat tunul să cadă şi a luat-o la fuga înainte. Parcă zărise o siluetă gheboşită în mijlocul norului de praf care se aşeza înapoi.

Mai târziu, Mandras avea să-i mulţumească lui Velisarios că trăsese cu tunul lui cu înscrisuri turceşti exact când el ajunsese la cotul drumului şi se pregătea să intre-n sat, chiar dacă pe loc, atunci, nu-i convenise câtuşi de puţin să fie dus în braţe de omul cu statură de gigant, în loc să fie lăsat să meargă demn, pe picioarele lui, până la doctor acasă, şi-i plăcuse şi mai puţin să i se scoată din umăr, fără anestezie, un cui îndoit de la o potcoavă de catâr. Nu-i plăcuse, de fapt, să-l pna strâns gigantul, în timp ce doctorul îi făcea ce-i făcea, fiindcă ar fi putut foarte bine să suporte durerea de unul singur. Nici interdicţia de a mai pescui timp de două săptămâni, până nu i se vindeca rana, nu i se păruse potrivită, iar convenabilă, nici atât.

Lucrul pentru care i-a mulţumit lui Megalo Velisarios a fost că acolo, în casa doctorului, a văzut-o pentru prima dată pe fata doctorului, Pelagia. La un moment dat, nu putea spune când anume, devenise conştient de faptul că era bandajat, că treaba asta o făcea o fată al cărei păr lung îi gâdila faţa şi că părul acela mirosea a rozmarin. Atunci, îşi deschisese ochii şi se trezise uitându-se la o altă pereche de ochi, în care se putea citi îngrijorarea. „În momentul ăla – zicea el mai târziu –, mi-am dat seama care era destinul meu”. E drept că spunea vorbele astea numai când era oarecum abţiguit, dar nu înseamnă că nu le credea.

Sus pe muntele Aenos, pe acoperişul lumii, auzind bubuitul tunului, pastorul Alekos s-a întrebat dacă asta însemnă că începuse vreun nou război.

4.

L'Omosessuale (*1*)

Eu, Carlo Piero Guercio, scriu aceste cuvinte în speranţa că ele vor fi găsite după moartea mea, când nici dispreţul, nici renumele prost nu se vor mai ţine scai de mine, şi nici nu mă vor mai apăsa. Date fiind împrejurările vieţi, este imposibil ca prezentul testament al firii mele să-şi croiască drum în lume înainte ca eu să-mi fi dat duhul – până atunci, sunt condamnat să port masca pe care mi-a rezervat-o soarta nemiloasă.

Am fost redus la o tăcere fără margini şi fără sfârşit – nici confesorului meu nu i-am spus la spovedanie. Ştiu dinainte ce răspuns aş primi de la el: că este o perversiune, o aberaţie în ochii Domnului, că trebuie să mă lupt cu mine însumi, că trebuie să mă însor şi să duc o viaţă de om normal, că am posibilitatea de a alege.

Nici doctorului nu i-am spus. Ştiu dinainte: m-ar face pidosnic, mi-ar spune că sunt îndrăgostit, oricât de curios ar părea, de mine însumi, că sunt bolnav şi că pot să mă fac bine, că mama e de vină că sunt efeminat – chiar dacă eu sunt zdravăn ca un taur şi pot foarte bine să-mi ridic propria greutate deasupra capului –, că trebuie să mă însor şi să duc o viaţă de om normal, că am posibilitatea de a alege.

Ce le-aş putea spune acestor preoţi şi doctori?! Preotului i-aş spune că Dumnezeu m-a făcut aşa cum sunt, că n-am avut posibilitatea de-a alege, că presupun că m-a făcut aşa dintr-un motiv anume, că numai El ştie motivele pentru care toate lucrurile sunt aşa cum sunt şi că, prin urmare, trebuie să fie şi ceva bun în faptul că eu sunt aşa cum sunt, chiar dacă nimeni nu ştie, deocamdată, ce şi în ce fel e bun. I-aş mai spune preotului că, dacă Dumnezeu e cauza tuturor lucrurilor, atunci Dumnezeu e de vină şi că n-ar trebui să fiu eu cel blamat.

Atunci, preotul mi-ar spune: „Treaba asta ţine de diavol, nu de Dumnezeu", iar eu i-aş răspunde: „Dar nu Dumnezeu I-a făcut şi pe diavol?! Şi nu este el atotştiutor?. De ce să fiu eu cel blamat, când El ştia de la începutul vremurilor tot ce avea să se întâmple!" La care, preotul mi-ar da ca exemplu distrugerea Sodomei şi a Gomorei şi mi-ar spune cât de încurcate sunt căile Domnului şi că nu ne este dat nouă să le înţelegem – că noi nu trebuie să ştim decât de porunca să fim rodnici şi să ne înmulţim.

Doctorului i-aş spune: „Aşa sunt de când mă ştiu, natura m-a făcut ce şi cum sunt – cum se poate aştepta cineva de la mine să mă

schimb?! Cum aş putea eu să mă hotărăsc să-mi doresc o femeie, de parcă m-aş hotărî uite-aşa, deodată, că-mi doresc să mănânc anşoa, de care mi-a fost scârbă-ntotdeauna?! Că doar am fost şi eu la Gasa Rosetta şi mi s-a făcut sila şi mai târziu mi s-a făcut şi rău. M-am simţit murdărit. M-am simţit un trădător. Am făcut treaba asta numai ca să mă prefac normal".

Iar doctorul mi-ar spune: „Cum poate fi natural aşa ceva?! Natura îşi atinge scopurile determinându-ne să ne reproducem. Treaba asta e-n contra naturii. Natura se-aşteaptă de la noi să fim rodnici şi să ne-nmulţim".

Da, este o conspiraţie a doctorilor şi preoţilor care spun aceleaşi lucruri cu alte cuvinte. Este un fel de teologie medicală şi medicina teologică. Eu sunt ca un spion care a încheiat un legământ de secretoşenie perpetuă, ca şi cum aş fi singurul om din lume care ştie adevărul şi, totuşi, nu-mi este îngăduit să-l rostesc. Şi, cum acest adevăr cântăreşte mai mult decât întregul univers, rezultă că sunt la fel ca Atlas, încovoiat pe vecie de o povară. care sfărâmă oasele şi pietrifică sângele. Nu există, pe lumea asta, aer pe care să-mi fie menit să-l respir în voie, sunt o plantă sufocată de lipsa de aer şi lumină, rădăcinile mi-au fost retezate, iar frunzele – vopsite cu otravă. Mă mistui de focul iubirii şi nu ştiu pe nimeni care să mi-l îngăduie ori să mi-l împărtăşească. Sunt un străin în mijlocul propriului meu popor, un nechemat în rândurile alor mei, sunt la fel de detestat precum cancerul, când eu, de fapt, sunt la fel de curat la trup ca orice preot sau doctor.

După Dante, cei ca mine sunt consemnaţi în a treia bolgie a celui de-al şaptelea Cerc al Infernului, în compania, dacă se poate spune aşa, a cămătarilor. Mie-mi rezervă un deşert întreg de spirite goale-puşcă, flagelate de şfichiuri de foc, unde mă pune să alerg în neştire şi în zadar în cerc, căutându-i întruna pe cei ale căror trupuri le-am spurcat. Vedeţi cum stau lucrurile: sunt împins de la spate să caut peste tot, doar – doar mă voi găsi pomenit pe undeva. Nu sunt pomenit aproape nicăieri, dar unde mă aflu, totuşi, aflu că sunt condamnat. Şi vai, ce nemaipomenit este, voi, doctori, şi voi, preoţi, că lui Dante i s-a făcut milă de-alde noi, iar lui Dumnezeu nu i s-a făcut! zicea Dante: „Mi se frânge inima numai când mă gândesc la unii ca ei". Avea dreptate – întotdeauna am alergat degeaba, în cerc, tot căutţnd căldura unor trupuri, dispreţuit de Domnul care m-a făcut. Viaţa mea nu a fost nimic

altceva decât un deşert şi o ploaie de şfichiuri de foc.

Ba da, am citit tot ce puteam citi, în căutarea vreunei probe care să ateste că exist, că reprezint o posibilitate. Şi ştiţi unde m-am descoperit?! Ştiţi unde am descoperit – într-o altă lume dispărută – că eram frumos şi adevărat?! În scrierile unui grec am descoperit.

Asta da ironie. Ca soldat italian ce sunt, persecut singurul popor ai cărui strămoşi le recunoşteau celor ca mine dreptul de a întruchipa o formă de iubire aproape perfectă…

M-am înrolat în armată, recunosc, pentru că bărbaţii de aici sunt tineri şi frumoşi. Şi pentru că mi-a venit ideea când l-am citit pe Platon. Probabil că sunt singurul soldat, din întreaga istorie a omenirii, care a apucat-o pe calea armelor datorită unui filosof. Vedeţi dumneavoastră, îmi tot căutam o ocupaşie în care nefericirea mea să se dovedească de folos şi nu aveam habar de iubirea dintre Ahile şi Patrocle, sau de alte antichităţi greceşti de felul ăsta. Şi pe urmă am citit *Banchetul* şi am aflat despre Aristofan care susţinea că există trei sexe: bărbaţii şi femeile care se iubesc între ei, bărbaţii care iubesc bărbaţi şi femei care iubesc femei. Pentru mine, a fost o revelaţie când am înţeles că eu sunt de un alt sex o idee care mi se părea cât de cât rezonabilă. Am citit şi despre Fedru că era de părere că „… de s-ar putea alcătui o cetate, sau o armată, făcută numai şi numai din iubitori şi din iubiţii lor, nu s-ar putea închipui o adunare de oameni mai bine rânduită decât a lor, pentru că, în chip firesc, ei s-ar abţine de la orice fapte urâte şi s-ar întrece între ei, fiecare încercând să câştige preţuirea celorlalţi. Iar, luptând alături, strâns uniţi, o mână de asemenea războinici aş zice că ar fi în stare să biruiască omenirea întreagă. Într-adevăr, un iubitor care, în timpul luptei, ar da înapoi sau ar fugi lepădându-şi armele ar îndura mai uşor să-i vadă înjosirea oricine, numai iubitul său nu. Decât această umilinţă, ar fi mai bucuros să îndure o mie de morţi. Cât despre a-şi părăsi iubitul în luptă sau a nu-i sări în ajutor când l-ar vedea în primejdie, până şi omului celui mai laş Eros îi insufla un curaj care-l aşază în rândul vitejilor. Iar când Homer spune că un zeu ‹ îi trimite curaj › câte unui erou, el descrie tocmai ceea ce, ca pe un dar al propriei sale naturi, Eros le dă iubitorilor. Aş spune mai mult: numai iubitorii sunt hotărâţi să moară pentru iubiţii lor…” 1

Ştiam că în armată aveam să dau de cei pe care să-i pot iubi chiar dacă nu-i atingeam niciodată. Aş fi găsit măcar unul pe care să-l iubesc şi m-aş fi simţit înnobilat de iubirea ce i-aş fi purtat-o. Nu l-aş fi

părăsit în luptă şi datorită lui aş fi devenit şi eu un erou inspirat. Aş fi avut pe cine să impresionez, aş fi avut pe cineva a cărui admiraţie mi-ar fi dat ceea ce eu, unul, nu-mi pot da: stimă şi onoare. Aş fi cutezat chiar să mor pentru el şi, dacă era să mor, m-aş fi simţit că o drojdie transformată, prin cine ştie ce alchimie misterioasă, în aur curat.

Era o idee trăsnită, romantică şi neverosimilă, dar şi mai curios este că s-a adeverit. Chiar dacă mi-a provocat, în cele din urmă, o durere incalculabilă.

1 Platon, Banchetul, traducere de Petru Creţia, Bucureşti, Humanitas, 2006.

5

Omul care a spus „Nu”.

Primul-Ministru Metaxas a căzut extenuat în fotoliul său preferat din Vila Kifisia şi a început să reflecteze cu amărăciune la cele două probleme fără soluţie din via Aa lui: „Ce mă fac cu Mussolini?”. Şi „Ce mă fac cu Lulu?”. Ar fi fost greu de spus care dintre ele îi provoca mai multă nedumerire şi durere, din moment ce amândouă erau, în proporţii inegale, şi personale, şi politice. Metaxas a întins mâna după jurnalul său şi a scris: „Azi-dimineaţă, am încercat să ajung la o înţelegere cu Lulu. Până la un punct, a mers totul foarte bine, după care iar am început să ne certăm. Pur şi simplu nu mă-nţelege. Ştiu exact ce anume o scoate din sărite şi o dezamăgeşte. Am uitat până şi de întâlnirea pe care o aveam cu ministrul hritanic. Am stat cu ea până după prânz. Îmi pare atât de rău de ea. Şi ce fată cu destin tragic este! Lulu, Lulu, fiica mea prea-iubită! Ne-am aruncat unul în braţele celuilalt şi am plâns împreună cu gândul la destinul de care avem parte”.

Cu Lulu, nu ştia niciodată prea bine care era adevărul; ai fi zis că Atena colcăia de bârfe şi mai puţin credibile pe seama ei decât poveştile care se spuneau despre Zeus în vremurile de demult. Era povestea cu poliţistul care-şi pierduse pantalonii şi chipiul, şi amândouă fuseseră găsite în vârful unui felinar. Era povestea despre tânărul cu maşina aia, Bugatti, şi cu plimbările nebuneşti până la Pireu, şi mai era şi raportul despre cum juca Lulu un joc englezesc numit „Sardele”, un fel de hoţii-şi-vardiştii, numai ca vardiştii trebuiau să se înghesuie în acelaşi spaţiu, cât mai mic, în care se ascundeau şi hoţii; cică Lulu ar fi fost găsită într-o poziţie reciproc îmbârligată cu un tânăr, într-un dulap de bucătărie. Unii spuneau că fuma opiu şi că se

îmbăta atât de tare, de nici nu mai ştia de ea. În schimb, ştia toate dansurile-alea iuţi americăneşti, precum tangoul (atât de lipsit de eleganţă şi vulgar, un aşa-zis „dans" de prin bordelurile din Buenos Aires), şi stepul, şi samba, şi altele cu nume stupide, imposibil de tradus, gen *jitterbug*, în care trebuia să biciuieşti nebuneşte din mâini şi din picioare. Era un fel de ceva indecent. Mirosea de la o poştă a lipsă de modestie şi de moderaţie. Atât de impresionabili erau tinerii, atât de ispitiţi de toate mofturile şi modele venite de prin civilizaţii nematurizate precum cea americană, atât de ostilă faţă de disciplină şi de demnitatea care însoţeşte sentimentul firesc de *amour propre*. Ce puteai să faci?! De fiecare dată nega totul său, şi mai rău, se amuza de grijile pe care şi le făcea el şi le dădea la o parte cu o simplă fluturare din mână. Sigur, Dumnezeu e martor că numai o dată este omul tânăr, dar în cazul ei parcă prea se repeta de multe ori data asta.

Plus că mai şi dezaproba şi comenta politicile lui în public. Sărut de iudă, nu altceva. Asta-l durea pe el atât de mult, etalarea lipsei de loialitate filială. Îi spunea că-l iubeşte şi-ntradevar, ştia şi el că-l iubeşte. Şi-atunci, de ce făcea băşcălie de Organizaţia Naţională a Tineretului, înfiinţată de el?! De ce râdea la glumele despre statura lui de om mărunţel?! De ce naiba era atât de individualistă?! Nu-şi dădea seama că, dacă. ea se purta aşa, ca o fluşturatică, toate lucrurile acelea pe care voia el să le facă în Grecia erau puse sub semnul întrebării?! Cum putea el să-i mai arate cu degetul pe bogătaşi, când propria lui fiică se înhăita şi se dădea în stambă cu cei mai răi dintre ei?! Cum să mai pretindă el disciplina şi spirit de sacrificiu?!

Slavă Domnului că redusese presa la tăcere, fiindcă nu era gazetar în ţară care să nu aibă câte o povestioara preferată cu „alde Lulu". Slavă Domnului că miniştrii lui erau suficient de discreţi şi nu pomeneau nimic despre asta, slavă Domnului că încă nu-şi pierduseră cu toţii respectul faţă de el prin contagiune. Ceea ce nu-i împiedica pe alţii, gen Grazzi, să-i zâmbească în felul lui, onctuos şi să-l întrebe: „Şi ce mai face scumpa dumneavoastră fiică, Lulu?! Am auzit că este o pramatie de fată. Vai, vai, ce mai avem şi noi, taţii, de suportat!" Ce, parcă el nu auzea pufniturile de râs şi şoaptele?! Că menţinea sub control toată Grecia, în schimb propria lui fiică nu şi-o putea controla. Parcă şi poliţia secretă era mult prea stânjenita de poveştile escapadelor ei, ca să-i mai facă rapoarte prea detaliate. Cică oamenii care dădeau petreceri îşi implorau musafirii: „Să n-o aduceţi pe Lulu!"

Amărăciunea şi ruşinea deveniseră greu de suportat.

Afară, liniştea pinilor complota cu strălucirea albă a proiectoarelor, ca să-i agraveze lui sentimentul ca devenise prizonier în spatele propriilor porţi de fier; îndeplinise cerinţele tragediei clasice şi crease condiţiile pentru ca el însuşi să cadă în capcană. Toată Grecia se redusese la această vilă modestă în stil pseudobizantin, cu mobilierul ei mic-burghez, şi asta pentru motivul foarte simplu că el ţinea în palmă soarta şi onoarea iubitei sale patrii. Şi-a coborât privirile către mâini şi s-a gândit că erau mici, cum era şi el însuşi. Pentru o clipă, i-a părut rău că nu optase pentru o pensie de colonel, cu care s-ar fi putut retrage şi huzuri liniştit într-un colţ oarecare, în anonimat, unde ar fi putut trăi şi muri fără să-l acuze nimeni de nimic.

Moartea îl preocupa destul de mult în ultima vreme, mai ales de când realizase că trupul nu-l mai asculta. Nu avea nimic special, nu avea nu ştiu ce pomelnic de simptome secrete, numai atât, că se simţea destul de extenuat, cât să moară. Ştia că pe cei aflaţi în pragul morţii îi cuprinde un soi de amărăciune detaşată şi pasivă, o stare de spirit resemnată, şi iată că o asemenea detaşare şi o asemenea stare de spirit le simţea şi el cum îl cuprind exact în momentul în care situaţia îl obliga să se înarmeze cu o tărie, o determinare şi o noblețe a spiritului de care nu mai avusese nevoie niciodată până atunci. Şi-ar fi dorit, uneori, să lase în grija altcuiva frâiele statului, dar era conştient că soarta îl alesese pe el să joace rolul protagonistului în aceasth tragedie şi că nu avea altă soluţie decât să înşface sabia de mâner şi s-o scoată din teacă. „Atâtea lucruri sunt, pe care-ar fi trebuit să le fac", s-a gândit – şi deodată i-a trecut prin minte cât de dulce ar fi putut fi viaţa lui, dacă ar fi ştiut, în urmă cu treizeci de ani, care aveau să fie rezultatele analizelor pe care i le-ar fi făcut doctorii în acest viitor îndepărtat, care se strecurase încet şi perfid înspre el şi se transformase în prezentul inevitabil, dificil şi insuportabil. „Dacă mi-aş fi trăit viaţa cu conştiinţa acestei morţi, totul ar fi fost altfel".

Şi-a adus aminte din nou de suişurile şi coborâşurile incredibilei sale cariere şi s-a întrebat dacă istoria avea să se arate câtuşi de puţin miloasă cu el. Parcursese un drum lung de pe vremea când fusese la Academia Militară Prusacă de la Berlin; parcă era într-o altă viaţă când învăţase el să admire simţul teutonic al ordinii, al disciplinei, al seriozităţii, adică tocmai calităţile pe care încerca şi el să le inoculeze în ţara lui de baştină. Ba chiar comandase cea dintâi gramatică a

vorbirii demotice şi o introdusese în şcoli ca materie obligatorie, plecând de la teoria care spunea că învăţarea gramaticii consolidează gândirea logică, drept care avea să combată individualismul frust şi iresponsabil al grecilor.

Şi-a amintit şi de eşecul răsunător din Războiul cel Mare, când Venizelos1 voise să li se alăture Aliaţilor, iar Regele, să rămână neutru. Cum argumentase el că Bulgaria n-ar fi lăsat să-i scape ocazia de a invada Grecia, dacă ei, grecii, ar fi intrat în război; cu câtă demnitate îşi dăduse demisia din funcţia de Şef al Marelui Stat-Major şi cu câtă noblețe acceptase să plece în exil. De atentatul din 1923 era mai bine să uite. Şi acum, iarăşi s-ar zice că Bulgaria stă gata să invadeze Grecia, nelăsând să-i scape ocazia oferită de astă dată de Italia, care tot încearcă să umple golul lăsat de turci. Şi-a amintit şi cum înăbuşise el greva de la Salonic a muncitorilor din industria tutunului – doişpe morţi. Pe temeiul acelei dezordini îl convinsese pe Rege să suspende constituţia, ca să-i poată hăitui pe comunişti; îl convinsese să-l şi desemneze pe el Prim-Ministru, cu toate că era şeful celui mai mărunt partid de dreapta din ţară. Şi de ce, mă rog, făcuse aşa ceva? Şi-a spus în sinea lui: „Metaxas, istoria o să pretindă că din oportunism, că n-ai fi reuşit niciodată prin mijloace democratice. Nimeni n-o să fie alături de mine, ca să spună adevărul în numele meu, şi anume că ajunseserăm într-un impas, iar democraţia noastră era mult prea efeminată ca să mai scoată ţara din el. Uşor de

1 Clepktherios Kyriakos Venizelos (1864 – 1936), om politic, prim-ministru între anii 1928 – 1932. În 1935, a plecat în exil după o tentativă eşuată de lovitura de stat şi a fost condamnat la moarte *in absentia*. Adepţii săi au fost ulterior persecutaţi.

spus ce-ar fi trebuit să fie, era mult mai greu de recunoscut forţa copleşitoare a necesităţii. Eu am fost întruchiparea necesităţi, atâta tot. Şi, dacă nu eram eu, ar fi fost altcineva. Măcar nu i-am lăsat pe nemţi să aibă nicio influenţă, deşi Dumnezeu mi-e martor că au pus mâna pe aproape toată economia. Măcar am menţinut legăturile cu Marea Britanie, măcar am încercat să topesc tradiţia civilizaţiei medievale şi a celei antice şi să modelez din ea o forţă nouă. Nimeni n-o să poată spune că n-am acţionat în folosul Greciei. Grecia mi-a fost singura soţie adevărată. Poate că istoria îşi va aminti de mine ca fiind cel care am interzis să mai fie citit discursul de la funeraliile lui Pericle şi care mi-am înstrăinat ţărănimea, limitând numărul de capre care ne distrug

pădurile. Vai, Doamne, poate că n-am fost nimic altceva decât un omuleţ absurd.

Dar am făcut ce-am putut, am făcut totul ca să fim pregătiţi pentru acest război pe care încă mă străduiesc să-l evit. Am construit căi ferate şi fortificaţii, i-am mobilizat pe rezervişti, i-am pregătit pe oameni ţinându-le discursuri, am întins diplomaţia până acolo, încât am devenit eu însumi ridicol. Să facă bine istoria şi să spună că am fost omul care a făcut tot posibilul ca să-şi salveze ţara. Totul se termină cu moartea, oricum".

Dar nu încăpea îndoială că fusese mult prea obsedat de sentimentul istoriei, de ideea că fusese cel ales pentru a îndeplini o misiune de-a dreptul mesianică. Era convins că nu avea cine altcineva, că el fusese singurul care putuse să înşface naţiunea greacă de ceafă şi s-o târască după el, cu şuturi şi reproşuri, către ţelul rezervat ei de drept. Se simţise în postura doctorului care aplica o durere necesară, ştiind că, deşi pacientul urmează. să-l blesteme şi să protesteze, va veni şi vremea în care-l va potopi cu flori şi recunoştinţă. Întotdeauna făcuse numai ceea ce ştia că era corect, dar poate că, în ultimă instanţă, vanitatea îl împinsese de la spate, adică un lucru simplu şi nerușinat megalomania.

Iar acum spiritul său fusese aruncat în flăcări şi-şi dădea seama că starea lui de spirit era pusă la încercare în cuptorul destinului. Ce avea să fie: omul care avea să salveze Grecia?. Omul care ar fi putut salva Grecia, dar n-a salvat-o?! Omul care n-ar fi putut salva Grecia, dar care s-a luptat din toate puterile sale pentru a-i salva măcar onoarea?. Aici era cheia: înainte de orice, era o problemă de onoare personală şi naţională, pentru că singurul lucru important era ca Grecia să treacă de această încercare fără, nici cea mai mică acuzaţie de infamie. Când o ţară este devastată şi distrusă, când îi mor soldaţii, onoarea este cea care supravieţuieşte şi îndură. Onoarea este cea care-i insufla din nou viaţa cadavrului, după ce vremurile grele au trecut.

Şi-atunci, nu era o formă de ironie ca soarta să-şi bată joc de el în aşa hal?! Nu-şi asumase el rolurile de „Primul Ţăran", „Primul Muncitor", „Părintele Naţiunii"?! Nu se împopoţonase el cu toate gătelile unui fascist modern?! Nu declarase „Regimul de la Patru August 1936"?! Sau a Treia Civilizaţie Elenistă, ca să facă ecou la cel de-al Treilea Reich al lui Hitler?! Nu înfiinţase Organizaţia Naţională a Tineretului, care organiza parăzi şi flutura drapele, exact la fel ca

Tineretul Hitlerist?! Nu dispreţuia şi el tot ce însemnă liberali, comunişti şi parlamentarism, la fel ca Franco, Salazar, Hitler şi Mussolini?! Nu semănase discordie printre stângişti, aşa cum scria la carte?! Ce putea fi mai simplu, date fiind disensiunile caraghioase dintre facţiunile lor şi setea cu care se trădau unii pe alţii pe motiv de falsă conştiinţă şi de una sau alta din sumedenia lor de impurităţi ideologice?. Nu denunţase şi el plutocraţia?! Nu era poliţia secretă la curent cu aroma precisă şi compoziţia chimică a oricărei băşini subversive din toată Grecia?!

Şi-atunci, de ce-l părăsiseră fraţii lui internaţionali?! De ce îi trimitea Ribbentrop nişte asiguriri fade, pe care nimeni nu le-ar fi crezut? De ce inventa Mussolini tot felul de incidente la frontieră şi de blocaje diplomatice?! Zău aşa, ce anume se întâmplase rău?! Cum era posibil ca, după ce se ridicase la o asemenea înălţime, prinzând în pânze vântul din pupă al vremurilor, să se trezească, iată, confruntat acum cu cea mai gravă criză a istoriei moderne a patriei, o criza pusă la cale de înşişi oamenii pe care şi-i luase drept exemple şi mentori? Nu era o ironie că astăzi nu se mai putea baza decât pe britanici pe britanicii parlamentarişti, liberali, democraţi, plutocraţi?!

Primul-Ministru Metaxas şi-a notat pe o foaie de hârtie diferenţele dintre el şi ceilalţi. Rasist, el nu era. Dar asta nu însemna mare lucru. I-a venit în minte un gând care ar fi trebuit să sară în ochii oricui: ceilalţi îşi doreau imperii şi porniseră la construrea lor, în timp ce el nu-şi dorea nimic altceva decât unificarea tuturor populaţilor greceşti. Pusese ochii pe Macedonia, pe Cipru, pe Dodecanez şi, cu voia lui Dumnezeu, pe Constantinopol. Nu-şi dorea Nordul Africii, ca Mussolini, şi nici, ca Hitler, lumea întreagl.

Aşa încât, poate că se uitaseră şi ceilalţi la el şi li se păruse că-i lipsea ambiţia, că-i lipsea tentaţia măririi, ceea ce indica absenţa acelei dorinţe de putere care este esenţială pentru un *Übermensch1*, că era un fel de căţelandru rătăcit printre lupi. În lumea cea nouă, în care cei mai puternici aveau dreptul să conducă pentru că erau cei mai puternici, în care forţa era indicatorul superiorităţii naturale, în care superioritatea naturala îţi dădea dreptul moral să supui alte naţiuni şi rasele inferioare, el reprezenta o anomalie. El nu-şi dorea decât propria lui naţiune. Şi-atunci, Grecia devenise o ţintă firească. Metaxas a scris pe hârtie cuvântul *căţelandru*, apoi l-a tăiat cu o linie. A rămas cu privirile aţintite la alte două cuvinte: *rasism* şi *imperiu*. „Ăştia cred că le suntem

inferiori", şi-a şoptit el în bărbie. „Vor să ne includă în imperiul lor". Era ceva dezgustător şi scandalos, ceva exasperant. A închis cele două cuvinte între paranteze şi a scris cuvântul NU în continuare. Apoi s-a ridicat din fotoliu şi s-a apropiat de fereastră, ca să se uite afară, la pinii cei paşnici. S-a rezemat de pervazul ferestrei şi s-a gândit la sublima ignoranţă a acelor copaci visători, pe care luna îi colorase în argintiu. L-a trecut un fior, şi-atunci s-a îndreptat. Luase o hotărâre: avea să fie un nou Termopile. Dacă trei sute de spartani au putut să reziste în faţa a cinci milioane de perşi dintre cei mai viteji, ce nu putea realiza el cu douăzeci de divizii împotriva italienilor?! Măcar de-ar fi fost atât de simplu să te pregăteşti pentru singurătatea cumplită şi nesfârşită a morţii. Măcar de-ar fi fost atât de simplu s-o stăpânească pe Lulu.

1 Supraom (germ.), termen introdus de Friedrich Nietzsche.

6

L'Omosessuale (*2*)

Eu, Carlo Piero Guercio, mărturisesc că în armată mi-am găsit familia. Am un tată şi o mamă, patru surori şi trei fraţi, dar familie nu mai am de când am ajuns la pubertate. A trebuit să trăiesc printre rudele mele în secret, ca unul care ar ascunde faptul că e lepros. Nu era vina lor ci eu purtam o mască. A trebuit să dansez cu fetele la petreceri, a trebuit să intru-n vorbă cu fetele în curtea şcolii şi când ne făceam cu toţii *passegiatta* – plimbarea de seară prin *piazza*. A trebuit să-i răspund bunicii când m-a întrebat cu ce fel de fată mi-ar fi plăcut să mă-nsor şi dacă-mi doream băieţi sau fete. A trebuit să-i ascult cu plăcere pe prietenii mei cum descriau în detaliu toată complexitatea părţilor ruşinoase femeieşti, a trebuit să-nvaţ şi eu să povestesc tot felul de grozăvii pe care le făcusem cu fetele. M-am învăţat să mă simt mai singur decât ar trebui să-i fie cu putinţă omului să se simtă.

În armată se vorbeşte la fel de vulgar, e drept, dar cel puţin este o lume fără femei. Pentru un soldat, femeia este o fiinţă imaginară. Şi se permite să fii stăpânit de sentimente faţă de mama – şi-atât. În rest, nu exista decât meseriaşele de la bordelurile militare, iubitele fictive sau infidele de acasă şi fetele după care fluieră pe stradă. Nu sunt misogin, dar vă rog să mă înţelegeţi că pentru mine apropierea de femei e ceva dureros, fiindcă îmi aduc aminte de ceea ce nu sunt şi de ceea ce aş fi putut fi, dacă Dumnezeu nu şi-ar fi băgat nasul în pântecele mamei mele.

La început, am avut mare noroc. N-am fost trimis în Abisinia sau în Nordul Africii – am fost trimis în Albania. Acolo, nici vorbă de luptă şi trăiam cu toţii într-o binecuvântată nebăgare de seamă a faptului căIl *Duce* ne-ar fi putut ordona să invadăm Grecia. Ne gândeam că până la urmă avea să ne trimită în Iugoslavia şi că ăia de-acolo ar fi fost la fel de neputincioşi şi de laşi cum fuseseră albanezii. Toată lumea ştia că iugoslavii se urau între ei mai tare decât ar fi fost în stare vreodată să urască vreun străin care i-ar fi invadat.

Am înţeles de îndată că totul era un imens haos. Nici n-am apucat bine să mă instalez şi să-mi fac prieteni într-o unitate, că am şi fost transferat, ca să contribui la completarea efectivelor dintr-altă unitate, pe urmă, iar am fost transferat. Nu aveam aproape niciun mijloc de transport, aşa că am fost puşi să mărşăluim de la frontiera cu Iugoslavia până la cea cu Grecia şi înapoi, după ceea ce păreau a fi toanele înaltului Comandament. Cred că am trecut prin vreo şapte unităţi până când m-am stabilit şi eu în Divizia Iulia. Motive pentru care campania pentru Grecia se dovedise un eşec erau cu ghiotura, dar unul dintre ele era acela că efectivele se mutau de colo-colo atât de mult, încât nimeni nu avea destul timp să formeze un *esprit de corps1*. La început, n-am avut timp să-mi fac şi eu rost, precum David, de un Ionatan al meu2.

Dar la Divizia Iulia m-am bucurat de fiecare clipă. Niciun civil nu poate înţelege bucuria de a fi soldat. Este aşa, pur şi simplu, un fapt inexplicabil. Un alt fapt este, lăsând la o parte problema sexului, că soldaţii ajung să se iubească unii pe alţii; şi tot lăsând la o parte problema sexului, că acest fel de iubire nu-şi are pereche în viaţa civilă. Toţi sunt tineri şi puternici, dă viaţa pe dinafară din ei şi sunt cu toţii laolaltă în acelaşi rahat.

Ajungi să cunoşti fiecare nuanţă a stării de spirit a celorlalţi; ştii cu precizie ce-o să spună fiecare; ştii cu precizie cine o să râdă şi cât de mult la cutare tip de glumă; te familiarizezi la modul intim cu mirosul picioarelor şi al transpiraţiei fiecăruia dintre cei din jur; poţi să pui mâna pe faţă cuiva pe întuneric şi să ştii cine este; recunoşti efectele altuia care stau atârnate

1 Spirit de grup (fran.). Textual: „spirit de corp”.

2 Aluzie la episodul biblic al iubirii dintre viitorul rege David şi Ionatan, fiul cel mare al regelui Saul (I Regi, cap. 18 şi următoarele).

de speteaza unui scaun, chiar dacă sunt la fel cu ale tuturor

celorlalţi; ştii să spui ale cui sunt firele de barbă din ligheanul de spălat; ştii cu precizie cine o să-ţi dea morcovul lui, ca să-i dai cartoful tău, sau pachetul de ţigări pentru perechea ta de ciorapi în plus, sau o carte poştală, din Siena pentru un creion. Te obişnuieşti să te vezi cu toţi ceilalţi fără perdea – nu trebuie să ascunzi nimic. Asta numai dacă dorinţele tale nu sunt aceleaşi cu ale mele.

Eram cu toţii tineri şi adunaţi în acelaşi loc. Niciodată nu aveam să fim mai frumoş, niciodată nu aveam să mai fim atât de zvelţi şi de puternici, niciodată nu aveam să mai facem asemenea lupte în apă, niciodată nu aveam să ne simţim atât de invincibili şi de nemuritori. Eram în stare să mărşăluim şi optzeci de kilometri într-o singură zi, intonând cântece ori de luptă, ori lubrice, legănându-ne în mers sau târându-ne picioarele la unison, fluturându-ne penele de cocoş, negre şi lucioase, din vârful coifurilor. Eram în stare să ne pişăm laolaltă pe roţile de la maşina colonelului, beţi criţă; să ne căcăm fără nicio jenă unii de faţă cu alţi; să ne citim unii altora scrisorile şi să rămânem cu sentimentul că mama fiecăruia dintre noi ne scria tuturor. Eram în stare să săpăm câte o tranşee în piatră pe o ploaie torenţială şi a doua zi să pornim în marş într-altă direcţie, fără să ne fi odihnit nicio clipă în tranşeea săpată. La tragerile cu muniţie de război, trimiteam câte o lovitură de mortier aşa, cu boltă, după iepuri, fără să cerem voie nimănui. Făceam baie goi şi frumoşi precum Apollo şi câte unul arăta înspre puţa altuia şi zicea: „Bă, cutare, de ce n-ai predat şi aia la magazie?!” şi toţi râdeam şi nimeni nu se supăra; sau câte unul zicea: „Bă, fii atent să nu ţi se descarce arma din greşeală!”, la care, cel vizat de glumă zicea: „N-am eu norocul ăsta”.

Eram cu toţii tineri şi frumoşi şi ne iubeam între noi mai mult decât fraţii, asta cu siguranţă. Singurul lucru care ne strica întotdeauna cheful era că niciunul nu ştiam de ce ne aflăm în Albania, niciunul nu aveam conştiinţa clară a poveştii ăleia cu Imperiul Roman care trebuia reconstituit. De câte ori nu ne luaserăm la bătaie cu membrii Legiunii Fasciste! Erau toţi plini de ei şi, de fapt, nu erau buni de nimic, nişte proşti, plus că mulţi dintre noi eram comunişti. Nimeni nu se da înapoi să moară pentru o cauză nobilă, dar nouă nu ne dădea pace inepţia asta ciudată, că iubeam o viaţă care n-avea nicio scuză raţională. Ce vreau să spun este că eram ca nişte gladiatori: pregătiţi să ne facem datoria, pregătiţi să adoptăm o atitudine stoică, dar tot timpul nedumeriţi. Contele Ciano juca golf, Mussolini organiza vendete

împotriva pisicilor, iar pe noi ne uitaseră într-o pustietate netrecută pe hartă şi ne omoram timpul tot aşteptând să ne vină şi nouă vremea şi să fim azvârliţi într-o luptă prost organizată, împotriva unor oameni care se luptau ca zeii.

Nu sunt cinic, dar ştiu că istoria e propaganda celor victorioşi. Ştiu că, dacă vom câştiga războiul, vom afla istorii şocante despre atrocităţile britanicilor, se vor scrie volume întregi care să demonstreze cât de inevitabili şi de justă a fost cauza noastră, se vor aduna stive de dovezi irefutabile, care vor scoate la iveală conspiraţia plutocraţiei evreieşti, fotografii ale grămezilor de oase descoperite prin gropile comune din suburbiile Londrei. La fel de bine ştiu că britanicii vor face şi ei exact acelaşi lucru, dacă va fi să învingă. Ştiu căIl *Duce* a declarat sus şi tare că toată campania pentru Grecia a fost o victorie răsunătoare a Italiei. Numai că el n-a fost de faţă, nu ştie ce s-a întâmplat. Nu ştie că, până la urmă, ăsta-i adevărul – istoria ar trebui scrisă numai din anecdotele despre oamenii mărunţi prinşi în vârtejul ei. Ar trebui să ştie că noi, de fapt, pierdeam rău de tot, până când au pătruns nemţii dinspre Bulgaria. Nu se va recunoaşte niciodată aşa ceva, pentru ca „adevărul" le aparţine celor victorioşi. Dar eu am fost acolo şi ştiu ce s-a întâmplat în porţiunea mea de război. Pentru mine, războiul acela a fost o experienţă care mi-a afectat întregul mod de a gândi, a fost cel mai profund şoc personal pe care-l avusesem vreodată, a fost cea mai rea şi mai profundă tragedie a viaţă mele. Mi-a distrus patriotismul, mi-a schimbat idealurile, m-a făcut să pun sub semnul întrebării tot ce înseamnă datorie, m-a îngrozit şi m-a întristat.

Socrate a spus că geniul tragediei este unul şi acelaşi cu geniul comediei, dar observaţia lui a rămas neexplicată în text, pentru că oamenii cărora le-a fost adresată ori adormiseră, ori erau prea beţi când a spus-o el. Pare genul de lucru pe care şi-l spun aristocraţi unii altora pe la petreceri, dar eu pot să ilustrez faptul că este perfect adevărat, nefăcând nimic altceva decât să povestesc prin ce am trecut în campania din nordul Greciei.

Voi începe prin a spune că eu, Carlo Piero Guercio, de îndată ce am aterizat la Divizia Iulia, m-am şi îndrăgostit de un tânăr caporal căsătorit, care m-a acceptat pe post de cel mai bun prieten al său, fără să bănuiască nicio clipă ca el singur dădea viaţă celor mai fierbinţi fantezii ale mele. Îl chema Francesco şi era de fel din Genova, dovadă şi accentul genovez cu care vorbea, şi o înţelegere a mării care nu avea la

ce să-i folosească în Epir. Fără îndoială că locul lui ar fi trebuit să fie în Marină, dar logica şuie a vremii l-a făcut să se înroleze voluntar optând pentru Marină, să fie distribuit la Carabinieri şi să se trezească, până la urmă, la Infanterie. Ajunsese acolo unde era trecând pe la un regiment de vânători de munte, pe la unul de *bersaglieri* – de infanterie uşoară, iar cele două zile petrecute la Artilerie nici nu le mai pun la socoteală.

Era un băiat frumos în întregime. Avea pielea mai închisă la culoare decât a mea, cum o au cei din sud, numai că era mai zvelt şi cu trăsături mai fine. Îmi aduc aminte că avea cel mult trei fire de păr în mijlocul pieptului, iar pe braţe şi pe picioare, nici măcar unul. I se vedea fiecare tendon al trupului, iar pe mine mă atrăgeau la el mai ales acei muşchi pe care nu-i vezi, de obicei, decât la indivizii foarte bine făcuţi: cele două linii paralele de pe spatele antebraţului sau cele de pe laturile abdomenului, care se abat şi se pierd înspre vintre. Semăna cu un motan dintr-aceia graţioşi şi rafinaţi, care-ţi lasă impresia unei forţe uriaşe, dar necăutate.

Cel mai mult mă atrăgea chipul lui. Avea o şuviţă neagră şi rebelă pe frunte, care-i tot cădea peste ochi. Nişte ochi foarte închişi la culoare, aşezaţi ca la slavi, deasupra unor pometi proeminenţi. Gura îi era lată şi cu un colţ mai jos, de parcă arbora în permanenţă un zâmbet ironic, iar nasul, de forma etruscă, părea nu-ştiu-cum, puţin încovoiat mai jos de rădăcină. Avea mâinile mari, cu degetele lungi şi spatulate, pe care nu puteam să nu mi le închipui zăbovind pe trupul meu. L-am văzut odată reparând un lănţişor de aur foarte delicat şi pot să depun mărturie că degetele sale aveau toată, precizia neprihănită a unui făcător de broderii. Iar unghii mai delicate nu mi-am închipuit să văd vreodată.

Vă rog să înţelegeţi că noi, acolo, eram adeseori goi laolaltă, în cutare sau cutare context, iar eu învăţasem pe dinafara fiecare detaliu al fiecărei porţiuni din Francesco; dar mă delimitez de pe-acum de acuzaţiile de perversiune şi obscenitate care ar putea fi aduse memoriei mele, aşa că voi păstra pentru mine aceste amintiri. În opinia mea, nu sunt obscene; sunt preţiaase, sunt minunate şi pure. În tot cazul, nimeni nu le-ar putea pricepe semnificaţia. Ele sunt menite muzeului personal pe care fiecare dintre noi îl purtăm în propriul cap şi la care nu le îngăduim accesul nici măcar specialiştilor sau capetelor încoronate ale Europei.

Francesco era un om al impulsivităţilor, al gesturilor

batjocoritoare şi al obrăzniciilor absolute. Nu făcea niciun secret din faptul că nu avea respect pentru nimeni şi ne distra din când în când maimuţăind bufoneriile de cocoşel ale *Duc*elui sau pe cele prusace ale lui Adolf Hitler. Se pricepea să reproducă gesturile şi intonaţiile lui Visconti Prasca1 şi să ţină discursuri aberante în stilul aceluiaşi Prasca, pline de un optimism extravagant, de planuri zărghite şi de trimiteri slugarnice la şefii ierarhici. Toată lumea-l iubea pe Francesco, dar de promovat, nu l-a promovat nimeni, iar lui nici că-i păsa. Adoptase un şoarece de câmp căruia-i spunea Mario; în general, îl ţinea în buzunarul de la veston, dar când porneam la câte un m-aş mai lung, îl vedeai pe Mario cum îşi scotea mustăţile de sub capacul raniţei şi se spăla pe faţă. Îi dădea să mănânce cojile de la fructe şi legume" dar lui îi plăcea enervant de mult pielea. Am şi acum o găurică rotundă în bombeul unuia dintre bocanci.

Noi, soldaţii, nu ştiam mai nimic din tot ce se petrecea în centrele de putere. Primeam atâtea ordine şi contra-ordine, încât uneori nu executam niciunul dintre ele, ştiind foarte bine că aveau să fie contramandante cu siguranţă aproape imediat

1 Sebastiáno Visconti Prasca (1883 – 1961), general-locotenent, comandant al trupelor italiene cantonate în Albania.

după ce le primeam. Albania era ca un fel de tabără de vacanţă fără niciun fel de distracţii şi bănuiam că toate ordinele acelea aveau un singur scop: să ne menţină ocupaţi – aşa că nu le dădeam prea mare importanţă.

Şi totuşi, privind în urmă, un lucru pare clar, şi anume că scopul final era invadarea Greciei. Semne existau peste tot, numai că nu le vedeam noi pe atunci. În primul rând, toată acea propagandă despre Mediterana care era *Mare* Nostrum1; pe urmă, faptul că toate drumurile pe care le construiam noi şi care ar fi trebuit să fie, cică, în folosul albanezilor se dovedeau a fi numai şi numai şosele ce duceau către frontiera cu Grecia. În al doilea rând, trupele începuseră să fredoneze nişte cântece de luptă despre care nimeni nu ştia nici de unde apăruseră, nici cine le compusese, dar care spuneau lucruri de genul: „Vom ajunge până la Marea Egee, vom pune stăpânire pe Pireu şi, dacă lucrurile merg bine, vom face şi Atena tot a noastră". Îi blestemam pe greci că-l adăposteau pe regele Zog cel devenit legendă, iar ziarele erau pline mereu de aşa-zise atacuri ale britanicilor asupra vaselor noastre, dinspre apele greceşti. Spun „aşa-zise", pentru că

astăzi nu mai cred că atacurile respective ar fi avut loc cu adevărat. Am un prieten la Marină, care mi-a spus că, din câte ştia el, niciuna dintre navele noastre nu era dată ca pierdută.

După cum nu mai cred nici povestea aia cu grecii care l-ar fi omorât pe Daut Hogea. Cred că noi l-am omorât şi am încercat să dăm vina pe greci. Foarte urât din partea mea că spun aşa ceva, pentru că iată, se vede cât de mult mi-am pierdut elanul patriotic, dar adevărul este ca acum ştiu şi varianta grecească a aceloraşi evenimente, pe care am aflat-o de la Dottore Iannis, când m-am dus la el să-mi trateze o unghie de la picior, care mă durea. Se dovedise că individul acela, Daut Hogea, nu era deloc un patriot iredentist albanez, ci fusese condamnat la peste douăzeci de ani de închisoare pentru uciderea a cinci

1 Marea Noastră (lat.), denumire sub care era desemnată Marea Mediterană pe vremea Imperiului Roman, ale cărui teritorii înconjurau marea de fapt, transformând-o într-o mare interioară.

musulmani, furt de vite, jaf armat, extorcare de bani, tentativă de omor, şantaj, deţinere de arme fără permis şi viol. Şi ăsta era omul pe care ni-l băgaseră nouă pe gât, ca să credem că fusese un martir. Nu ne-a spus nimeni că grecii arestaseră doi albanezi şi aşteptau cererea de extrădare. În tot cazul, stau acum şi mă-ntreb cum de-a putut să fie atât de naivă întreaga naţiune italiană şi mă întreb de ce se aştepta de la noi să ne pese atât de mult de albanezi, după ce le ocupaserăm ţara şi ne era atât de clar tuturor că nu-i interesa nimic altceva decât să se omoare între ei. Cei doi care-l asasinaseră pe „patriotul" Daut Hogea se pare că-l otrăviseră şi pe urmă-i tăiaseră capul, ceea ce, după criteriile albaneze, pare chiar destul de blând.

O mulţime de lucruri au concurat, în cazul meu, la pierderea credinţei şi vreau să notez aici pe hârtie o relatare cu privire la mine şi la Francesco, din care să se vadă clar că noi, italienii, am fost cei care am pornit războiul, şi nu grecii. Dacă-l vom câştiga, ştiu că aceste fapte nu vor mai ieşi niciodată la lumină, pentru ca rândurile de faţă vor fi cenzurate. În schimb, dacă-l vom pierde, există o şansă ca lumea să afle de-aici adevărul.

Oricum e destul de greu să trăieşti împăcat cu tine însuţi, când eşti un marginal din punct de vedere sexual, dar este şi mai greu când ştii că ai comis, în interesul datoriei, cele mai cumplite şi mai scârboase fapte. Astăzi, am adeseori intuiţia unei morţi iminente, aşa încât în paginile de mai jos, veţi găsi mărturisirea unei vinovăţii pentru care

am primit deja dezlegarea preotului, dar care nu va fi iertată în veci vecilor nici de greci, nici de familiile soldaţilor italieni la care se referă.

7

Remedii extreme

Părintele Arsenios rumega plin de amărăciune în spatele iconostasului: cum era să mai iasă el acum printre oameni, să le aline suferinţa celor bolnavi şi muribunzi, s-o facă pe arbitrul la certuri, să răspândească-n sat Cuvântul Domnului, să susţină reunificarea Greciei, când părea atât de evident că nu se mai bucură de niciun fel de respect?! A cântărit, o vreme, posibilitatea romantică de a dispărea: putea să meargă la Pireu şi să lucreze acolo ca funcţionar; se putea face pescar; putea să plece în America şi s-o ia de la capăt acolo. A cochetat puţin cu o imagine trecătoare: el însuşi, scăpat de straturile groteşti de slănină, cântând *rebetika* – melodii lente, lascive, prin bordelurile din Atena, dând paharele de *kokkinelli* peste cap şi vrăjind fetele tinere. Sau invers, şi-a închipuit cum ar fi fost să se retragă în pustnicie, undeva prin munţii Epirului, să se lase hrănit de corbi şi să ajungă, până la urmă, la o sfinţenie minunată, S-a gândit la miracolele care s-ar putea înfăptui în numele lui, dar i-a trecut prin minte şi ideea neplăcută că ar fi putut deveni patron spiritual pentru cei neruşinat de graşi. Sau poate să scrie poezie de valoare şi să devină la fel de celebru şi de respectat precum Kostis Palamas. Dar de ce s-ar fi oprit aici? Putea să devină un al doilea Homer. De-acolo, din spatele iconostasului, a început să bubuie cu vocea lui de bas, profundă: „Cum oamenii pe zei tot îi defaimă! şi închipuie că de la noi vin toate necazurile lor, că dânşii singuri cu-a lor păcate-şi hrănesc ursita”. 1 Aici a ezitat şi s-a oprit, încruntând din sprâncene; pasajul care urma era cel despre Egist sau partea în care

1 Homer, Odiseea, Cântul I, traducere de George Murnu, Bucureşti, Univers, 1979.

Atena stătea de vorbă cu Zeus?! „Dar Zeus furtunosul îi răspunse: ‹ Ce vorba ţi-a scăpat din paza gurii copila mea? ›1

Dar s-a întrerupt, auzind cum cineva îşi dregea glasul discret în biserică. Repede şi-a adunat minţile de pe unde-i rătăceau, a simţit stânjeneala teribilă care-i colora urechile şi grumazul şi a încremenit în poziţia în care se afla. Fusese prins într-un act semiconştient de visare declamatoare, şi-acum sătenii aveau să spună că mai era şi dus cu pluta. A auzit fâşâitul unor paşi care se îndepărtau şi a tras cu ochiul pe

după colţul iconostasului: cineva îi lăsase o pâine. S-a trezit plescăind din buze şi gândindu-se c-ar fi fost bună şi nişte brânză. Pe urmă, a auzit alţi paşi şi s-a ascuns repede la loc, de parcă ar fi fost un copil care se juca. Şi aceşti paşi s-au îndepărtat, şi el a tras iarăşi cu ochiul, printr-o găurică de astă dată: uite, altcineva îi lăsase o bucată mare de brânză, moale şi suculentă. „Un miracol", şi-a spus în sinea lui. „Slavă Domnului. „Că un păcătos ce era, şi-a mai dorit şi nişte vinete şi-o sticla de untdelemn, dar n-a mai fost răspiţtit cu un alt miracol, ci cu o pereche de papuci. „Doamne, Doamne, Dumnezeule – şi-a spus el în gând, ridicându-şi ochii către tavan –, da' pervers mai eşti!"

Încetul cu încetul, intrarea în biserica s-a umplut cu daruri pe care sătenii le lăsau acolo ca semne ale dorinţei lor de împăcare. Părintele Arsenios se uita prin găurica din iconostas, cu o lăcomie naivă, cum se terminase cu peştii, acum veneau legume şi batiste brodate. A observat că se adunase o cantitate mare de vin de Robola şi s-a declarat scandalizat în sinea lui: „Da' ce, ăştia toţi cred c-oi fi vreun beţivan?!", apoi s-a apucat să-şi facă socoteala cam cât i-ar fi ţinut cantitatea aceea, dacă bea două sticle *per diem*. Pe urmă, cât i-ar fi ţinut dacă bea trei. Aşa, ca distracţie matematică şi exerciţiu intelectual, s-a apucat să calculeze cât însemna trei şi cinci optimi pe zi, dar până la urmă. s-a încurcat în socoteli şi a trebuit s-o ia de la capăt.

Pe măsură ce stiva sporea, şi-a dat seama, cu un sentiment de îngrijorare, că-i venea rău de tot să urineze. Şi-a schimbat poziţia cu una şi mai incomodă şi l-au trecut toate năduşelile.

1 Homer, Odiseea, Cântul I, ed. cit.

Dilema era de-a dreptul cumplită: ori ieşea din biserică, în care caz poate că oamenii s-ar fi sfiit să-i mai lase darurile, văzându-l de faţă, ori, dacă nu, trebuia să stea acolo, într-o stare de disperare crescândă, până când venea momentul în care să fie sigur că şuvoiul de daruri penitente se oprise. Acum regreta din tot sufletul sticla pe care-o băuse înainte să plece de-acasă. „Asta-i răsplata Domnului pentru cine bea peste măsură", s-a gândit. „Niciun strop de-acuma, gata!" – şi s-a rugat la Sfântul Gherasim să-l scape.

Nici nu şi-a încheiat bine rugăciunea, că s-a şi simţit cuprins de inspiraţie. Dincolo de iconostas, în biserică, se aflau o mulţime de sticle. A ascultat cu atenţie dacă nu se apropiau cumva alţi paşi, n-a auzit nimic, şi-atunci a ţâşnit afară. din ascunzătoare atât de repede cât îi îngăduia burdihanul. S-a repezit spre intrare legănându-se dintr-o

parte într-alta, s-a aplecat cu greu să ia o sticlă, apoi s-a retras de unde venise, în ascunzătoarea de după iconostas. A smuls dopul cu dinţii şi s-a văzut confruntat cu o nouă problemă: sticla trebuia să fie goală, ca să se poată folosi de ea. Şi cu vinul ce-i mai rămânea de făcut?! Nu era păcat să-l arunce?! Aşa c-a dat sticla peste cap şi i-a vărsat conţinutul chiar pe gâtul lui în jos. Firişoare de lichid dulce i s-au prelins prin barbă şi de-acolo pe sutană. A cercetat sticla cu atenţie, a mai găsit un strop sau doi pe fund şi i-a sorbit şi pe aceia, scuturând-o zdravăn.

Apoi, părintele Arsenios a tras iarăşi cu ochiul prin găurica din iconostas, ca să fie sigur că nu-l auzea nimeni, şi-a ridicat sutana şi a slobozit în sticlă un şuvoi înfricoşător de urină. Ca o izbitură de ciocan s-a auzit în fundul sticlei, după care a pleoscăit şi a fâsâit, pe măsură ce sticla se umplea. A observat cu îngrijorare că ajunsese la gâtul din ce în ce mai strâmt şi că se umplea de-acum în ritm accelerat. „Ar trebui să facă sticlele de formă strict cilindrică", s-a gândit el şi s-a mirat brusc de ce i se întâmpla. Ce s-a revărsat pe dinafară, peste gâtul sticlei, a frecat cu piciorul în colbul podelei şi şi-a dat seama că trebuia să aştepte acolo, în biserică, să se usuce petele de udătură de pe poala sutanei. S-a gândit: „Nu se poate să vadă lumea că preotul s-a pişat pe el ". Apoi a pus jos sticla plină de urină şi s-a aşezat la loc, unde stătuse. Cineva a intrat şi i-a lăsat o pereche de ciorapi.

A mai trecut un sfert de ora şi a intrat Velisarios, care venise să-şi ceară iertare prin viu grai. S-a uitat în clopotniţă, pe urmă înăuntrul bisericii şi tocmai dădea să plece, când a auzit o râgâială prelungă şi rostogolită, care venea de undeva din spatele iconostasului.

— Patir? a întrebat Velisarios. Părinte, am venit să-mi cer iertare.

— Du-te, s-a auzit răspunsul pe un ton de răţoială, apoi: Încerc să mă rog.

— Bine, *patir*, dar vreau să-mi cer iertare, să-ţi sărut mâna.

— Nu pot să ies acum. Din tot felul de motive.

Velisarios s-a scărpinat în cap şi a întrebat:

— Ce motive?!

— Religioase. Şi, pe urmă, nici nu mă simt bine.

— Vrei să mă duc să-l chem pe doctorul Iannis?!

— Nu.

— Iartă-mă, *patir*, pentru ce-am făcut şi uite, ca să-ţi arăt că-mi

pare rău, ţi-am lăsat o sticlă de vin. Mă rog la Dumnezeu să mă ierte.

După ce a ieşit din biserică, s-a întors la doctor acasă. Voia să vadă ce mai făcea Mandras şi l-a găsit holbându-se la Pelagia, într-o postură de adoraţie ca de căţel cu limba scoasă. L-a căutat pe doctor, ca să-i spună că preotul nu se simţea prea bine.

Părintele Arsenios şi-a dat seama că soluţia găsită de el la problema băşicii umflate era, la rândul ei, cauza unei noi umflături. După ce plecase Velisarios, el golise încă o sticlă şi o umpluse la loc cu produsul metamorfozat al celei dinainte. De astă dată, însă, tirul lui, echilibrul şi capacitatea de a evalua momentul exact la care să se oprească n-au mai avut nici măcar precizia relativă de la prima întreprindere de acest fel. Şi mai multă mizerie a trebuit să-ntindă cu piciorul în colbul podelei, iar sutana i s-a ales şi mai stropită. Părintele s-a aşezat la loc; avea ochii împăienjeniţi şi-l apucase greaţa. S-a prăbuşit greoi de pe scăunel, cu o lovitură destul de zdravănă la noadă, şi şi-a revenit în simţiri abia după vreo douăzeci de minute, din nevoia urgentă de a goli şi umple o nouă sticlă. Şi-a jurat să se oprească înainte ca îngustimea gâtului sticlei să creeze un nou efect Venturi, dar, cum era deja mai mult decât apăsat de presiunea ucigătoare, puterea de judecată i-a jucat din nou feste. Îngrozitoare.

Doctorul Iannis a plecat spre biserică în lumina transparentă a după-amiezii. În timpul săptămânii, purta genul de haine pe care le purtau ţăranii în zilele de sărbătoare şi de mers la biserică: un costum negru ponosit, cu petice lucioase, o cămăşă fără guler, nişte pantofi negri acoperiţi de praf şi de rosături şi o pălărie cu borurile largi. Îşi răsucea mustaţă în timp ce trăgea meditativ din pipa şi-şi menţinea atenţia împărţită în două, ca să se poată gândi simultan la cum jefuiseră cruciaţii insula şi la ce avea să-i spună preotului. Parcă avea deja înaintea ochilor următoarea scenă: „*Patir* – avea să-i spună –, îmi pare nespus de rău de gluma proastă care ţi s-a făcut azi-dimineaţa”, iar preotul îi răspundea. „Mă mir s-aud aşa ceva din partea cuiva nedus la biserică”, la care el i-o întorcea: „Dar şi eu cred că un preot trebuie să fie tratat cu tot respectul. Satul are nevoie de preot cum are insula nevoie de mare. Rogu-te, vino la noi la masă mâine. Pelagia o să pregătească miel cu cartofi la cuptor. Îl invit şi pe învăţător. Şi apropo de asta – mi pare rău de ce-am auzit – că nu te simţi bine. Pot să te ajut cu ceva?!”

Dar, de cum a intrat în biserică, şi-a dat seama că era prea puţin

probabil ca o asemenea convorbire să aibă loc. Din spatele iconostasului, a auzit gemete şi horcăieli.

— *Patir*, a strigat el, nu ţi-e bine?! *Patir*?!

Un alt geamăt s-a auzit, prelung şi convulsiv, şi grohăitul ca de porc al cuiva care vomita din greu. Din experienţa lui de doctor care văzuse nenumăraţi pacienţi vomitând, parcă şi vedea că în acest caz era vorba de o vomă de culoare predominant gălbuie. A ciocănit cu un deget în iconostas şi a întrebat:

— *Patir*, eşti acolo, -năuntru?!

— Vai, Doamne! Vai, Doamne! gemea preotul.

Doctorul s-a trezit în faţa unei probleme aparent fără soluţie. Ideea era că numai cei hirotonisiţi puteau trece dincolo de iconostas. El părăsise de mult religia şi adoptase materialismul în varianta lui Mach1, dar tot simţea că nu avea voie să încalce interdicţia. Un asemenea tabu nu poate fi ignorat cu uşurinţă, nici măcar de cineva care nu pune niciun preţ pe premisa de la care pleacă tabuul. Nu se cuvenea să intre acolo, după cum nu se cuvenea să-i facă propuneri de ordin sexual unei călugăriţe. A bătut din nou, mai apăsat.

— *Patir*, eu sunt, doctorul Iannis!

— *Iatre*, s-a văitat preotul, doctore, mare suferinţă m-a lovit. Vai, Doamne, oare de ce-i vei fi făcut pe oameni întru deşertăciune?! Ajută-mă, pentru numele lui Dumnezeu!

Doctorul a expediat o rugăciune de iertare sus, la Dumnezeul în care nu credea, şi a pătruns dincolo de iconostas. Înaintea ochilor i s-a înfăţişat preotul răsturnat pe spate, neputincios, zăcând într-o baltă de urină şi vomă. Unul dintre ochi şi-l ţinea închis, iar din celălalt i se revărsau lacrimile. Doctorul a remarcat cu o mirare placidă că voma era mai curând albicioasă decât gălbuie şi contrasta din plin cu negrul tern al veşmintelor.

— Trebuie să te ridici în capul oaselor, i-a spus preotului. Poţi să te sprijini de umărul meu, dar mă tem că nu pot să te ridic.

A urmat o luptă inegală şi imposibilă, în care doctorul cel uscăţiv s-a opintit să-l ridice pe clericul obez. Şi-a dat foarte repede seama de zădărnicia efortului şi s-a înălţat de şale. A remarcat prezenţa a trei sticle de urină în locul acela sfânt. Din strictă curiozitate profesională, a ridicat una dintre sticle înspre. lumină şi a cercetat-o cu atenţie, ca să vadă: conţinea sau nu firişoarele mucoase care indicau infecţiile uretrale? Dar nu, era limpede. A realizat, în schimb, că avea mâinile

stropite de vomă şi s-a uitat fix la ele câteva clipe; al naibii să fie dacă avea de gând să şi le şteargă de pantaloni şi nici dacă-l punea naiba nu avea de gând să şi le şteargă pe dosul iconostasului. S-a aplecat şi s-a şters pe mâini de sutana preotului. După care, a pornit în căutarea lui Velisarios.

1 Ernst Mach (1838 – 1916), fizician şi filosof austriac, originar din Boemia.

Ei, deci asta a fost penitenţa lui Velisarios pentru batjocura la care-l supusese pe preot de dimineaţă: a fost obligat să-i care greutatea colosală până la doctor acasă. A fost probabil cea mai titanică demonstraţie de forţă şi tenacitate pe care-i fusese dat s-o săvârşească de când se ştia el. De două ori s-a împiedicat şi o dată a fost cât pe-aci să cadă. După aceea, îşi simţea braţele şi spinarea de parcă ar fi săltat pe umeri întregul univers şi a înţeles cum se simţise, mai mult ca sigur, Sfântul Cristofor după ce-l trecuse râul pe Domnul nostru Iisus Cristos, cărându-l în spate. S-a aşezat la umbră năduşit, gâfâind şi cu inima gonindu-i nebuneşte, în vreme ce Pelagia îl răsfăţa cu suc de lămâie îndulcit cu miere, fiind ea însuşi răsfăţată de zâmbetele lui Mandras, care se răsucise pe o parte, ca s-o poată urmări mai bine cu privirile. Pelagia simţea căutătura lui ca pe o mângâiere fierbinte şi i se părea că avea asupra ei un efect surprinzător: o făcea să se împiedice în propriile picioare şi parcă-i făcea şi şoldurile să se legene mai amplu decât de obicei. Adevărul era altul: încercarea ei de a-şi ţine şoldurile sub control o făcea să nu mai pună picioarele unul după celălalt aşa cum se cuvenea.

Între timp, în casă, doctorul îl obliga pe preot să bea ulcior după ulcior de apă, acesta fiind singurul tratament înţelept pe care-l cunoştea pentru intoxicaţia cu alcool. Se simţea din ce în ce mai mult stăpânit de o atitudine peste măsură de critică la adresa pacientului, depănând în mintea lui un monolog interior care ar fi sunat cam aşa: „Oare nu s-ar cuveni ca un preot să dea un exemplu mai bun decât ce se întâmpla aici?! Oare nu e ruşinos din partea lui să se-mbete când mai este atât de mult până diseară?! Cum o fi vrând omul ăsta să-şi păstreze un statut oarecare prin părţile astea, când e-atât de lacom şi de beţivan?! Nu-mi aduc aminte de vreun preot atât de rău ca ăsta, chiar dac-am avut câţiva răi de tot, numai Dumnezeu ştie…” Stătea încruntat şi ţâţâia din linba în timp ce freca veşmintele preotului, ca să le cureţe de vomă, şi şi-a mutat enervarea de la preot la capra Pelagiei,

care intrase în cameră şi se săltase cu picioarele din faţă pe masă, Fiară proastă!", i-a strigat doctorul, iar capra s-a uitat la el fără nicio jenă, cu ochii pe jumătate închişi, parcă i-ar fi spus: „Eu măcar nu-s beată. Sunt numai enervantă".

Doctorul Iannis şi-a lăsat pacientul în coma lui alcoolică şi s-a aşezat la masa de lucru. A bătut uşor cu tocul în masă şi a scris: „În anul 1082, un ticălos de baron normand, pe nume Robert Guiscard, a încercat să cucerească insula, dar s-a lovit de rezistenţa pe care i-au opus-o cu extremă tenacitate grupările de gherila. Lumea a scăpat de prezenţa lui detestabilă în urma unei febre care l-a răpus în 1085 şi singura urmă a vieţuirii lui pe pământ este faptul că satul Fiskardo şi-a luat numele după el – cu toate că istoria nu ne lămureşte cum s-a transformat G-ul în F. Un alt normand, Bohemund, în timp ce se bătea cu pumnii în piept pentru pioşenia pe care o căpătase dintr-o recentă cruciadă, a jefuit insula cu cea mai brutală şi mai de neiertat cruzime. Cititorul să nu uite că primii care au jefuit Constantinopolul au fost cruciaţii, nu musulmanii, ceea ce ar fi trebuit să provoace un etern scepticism în privinţa valorii cauzelor nobile. Se pare, însă, că n-a provocat, fiindcă specia omenească nu este în stare să înveţe nimic din propria istorie". S-a rezemat de speteaza scaunului şi a început să-şi răsucească mustaţa, apoi şi-a aprins pipa. A văzut-o pe Lemoni cum trecea prin faţa ferestrei şi a strigat-o să vină înăuntru. Fetiţa l-a ascultat pe doctor, cu mutriţa ei serioasă şi cu ochii larg deschişi, cum o ruga să se ducă s-o cheme pe nevasta preotului. A mângâiat-o pe cap, i-a spus *koritsimou* – scumpete mică" şi s-a uitat după ea, zâmbind, cum a luat-o în lungul drumului, ţopăind haotic. Şi Pelagia fusese la fel de dulce când era mică, şi-acum pe el îl năpădea nostalgia. A simţit că era gata-gaa să i se prelingă o lacrimă din ochi şi şi-a reprimat-o imediat scriind mai departe la diatriba sa împotriva normanzilor. Dar, după o singură propoziţie, a fost întrerupt din nou de intrarea lui Stamatis, care-şi ţinea pălăria în mâini şi-i răsucea borul. S-a rezemat iarăşi de spătarul scaunului şi l-a întrebat:

— *Kalispera* – bună seara, *kirie* Stamatis. Cu ce te pot ajuta?!

Stamatis a făcut câţiva paşi târşâiţi, s-a uitat aprig la preotul întins pe jos ca o movilă rotundă şi a zis:

— Ştii, aia… treaba aia din urechea mea?!

— Impedimentul auditiv nemaipomenit şi papilionaceu?!

— Exact aşa – Ala, *Iatre*. Aăă, uite ce-aş vrea eu să ştiu… Ce

vreau să zic este… poţi să mi-l bagi înapoi?!

— Să ţi-l bag înapoi, *kirie* Stamatis?

— Din cauza nevesti-mii, înţelegi…?!

— Înţeleg, a zis doctorul, slobozind un nor gros de fum din pipă. Ba nu, de fapt nu prea înţeleg. Poate mă lămureşti dumneata.

— Păăăi, ştii, când eram surd de urechea aia, n-o auzeam. Cum stau eu aşa, mă-nţelegi, aveam urechea cea bună în partea cealaltă şi pot să spun c-o suportam mai uşor…

— Ce să suporţi?!

— Cicăeala. Adică, ştii, înainte era cam aşa, cam ca vuietul mării – îmi plăcea. Chiar m-ajuta s-aţipesc. Dar acum se-aude atât de tare, nu se mai opreşte. O ţine aşa, -ntruna, întruna… şi bătrânul a zvţenit de câteva ori din umeri, imitând o femeie nervoasă, şi a maimuţărit-o pe nevastă-sa: „Nu eşti în stare de nimic, de ce nu bagi şi tu lemnele-n casă, de ce n-avem şi noi niciodată bani, de ce trebuie să le fac eu pe toate pe-aici prin casă, de ce nu m-oi fi măritat şi eu cu un bărbat adevărat, cum se face că numai fete mi-ai făcut, ce s-a-ntâmplat cu bărbatul cu care m-am măritat?!” – toate-astea zău că mă-nnebunesc.

— Ai încercat s-o baţi?!

— Nu, *Iatre*. Ultima dată când am plesnit-o, mi-a spart o farfurie-n cap. Mai am şi-acuma semn de la ea, uite – şi bătrânul s-a aplecat înainte şi i-a arătat doctorului un semn invizibil de pe fruntea lui.

— Mă rog, nu e cazul s-o baţi, a zis doctorul. Găsesc ele, întotdeauna, căi şi mai parşive de a se răzbuna. De pildă, pun prea multă sare-n mâncare. Sfatul meu este să te porţi frumos cu ea.

Stamatis a rămas fără grai. Asta era o soluţie care nu-i trecuse niciodată prin minte, ba mai mult – nu-i trecuse niciodată prin minte că i-ar fi putut trece prin minte aşa ceva.

— *Iatre*… a protestat el, dar mai departe nu şi-a mai găsit cuvintele. Bagi şi dumneata lemnele-n casa înainte să-ţi ceară ea, culege-i câte o floare de fiecare dată când te-ntorci de la câmp. Dacă e rece, pune-i un şal peste umeri, iar dacă-i foarte cald, adu-i un pahar cu apă. E simplu. Femeile nu te cicălesc decât atunci când se simt nebăgate-n seamă. Gândeşte-te la ea ca la mama dumitale care a căzut la pat şi poartă-te cu ea cum s-ar cuveni să te porţi atunci.

— Şi-adică nu-mi bagi înapoi… asta… întruchiparea nemaipomenită… scandaloasă şi belicoasă?!

— Bineînţeles că nu. Ar fi împotriva jurământului lui Hipocrate. N-am voie să fac aşa ceva. Apropo, Hipocrate a fost cel care a spus că „remediile extreme sunt cele mai potrivite pentru maladiile extreme".

Stamatis arăta abătut.

— Aşa a zis Hipocrate a?! Că trebuie să mă port eu frumos cu ea?!

Doctorul a încuviinţat părinteşte din cap, iar Stamatis şi-a pus pălăria la locul ei, pe cap, exclamând:

— Doamne, Doamne…!

Doctorul Iannis l-a privit pe bătrân de la fereastră. Stamatis a ieşit în drum şi a făcut câţiva paşi. S-a oprit şi s-a uitat în jos la o floricică roşie din marginea drumului. S-a aplecat s-o culeagă, dar imediat s-a îndreptat la loc. S-a uitat în jur, ca să fie sigur că nu-l vedea nimeni. Şi-a tras cureaua în sus, ca şi cum ar fi vrut să-şi ridice pantalonii mai bine, s-a uitat ţintă la floare, după care s-a întors să plece. A făcut câţiva paşi, dar s-a oprit. Ca un băieţel care face un furtişag oarecare, s-a repezit înapoi, a smuls floarea de tulpină, şi-a ascuns-o sub haină şi pe urmă a luat-o din loc agale, cu un aer exagerat de nepăsător şi lipsit de orice grijă. Doctorul s-a aplecat pe fereastră şi i-a strigat:

— Bravo, Stamatis! numai aşa, din plăcerea simplă şi răutăcioasă de a-l vedea cât de stânjenit şi ruşinat a tresărit.

8

Un soi de pisică mai nu-ştiu-cum

Lemoni a intrat în fugă, în curtea doctorului Iannis, exact în momentul în care el se pregătea să meargă la *kapheneion* să-şi ia micul dejun. Îşi făcuse socoteala că acolo se putea întâlni cu toţă clienţi obişnuiţi, ca să pună la cale situaţia lumii. În ajun, avusese o dispută vehementă cu Kokolios în privinţa comunismului şi peste noapte îşi construise o argumentaţie splendidă, pe care şi-o repetase de atâtea ori în minte, încât nici nu mai putuse să adoarmă, şi-atunci se ridicase din pat ca să mai scrie puţin la istoria lui – o mică diatribă împotriva familiei Orsini. Discursul pe care şi-l pregătise pentru Kokolios suna cam aşa: „Auzi, dacă toată lumea este angajată la stat, normal că toată lumea este plătită de stat, nu?! Aşa că toate impozitele care se întorc la stat sunt bani care provin tot de la stat, da! Aşa că statul nu primeşte-napoi decât eventual o treime din ce-a plătit săptămâna trecută. Şi-atunci, săptămâna asta, singura modalitate de a mai plăti pe

toată lumea este să mai tipărească nişte bani, nu?! De unde rezultă că, într-un stat comunist, banii ajung foarte repede să nu mai valoreze nimic, fiindcă statul nu mai are niciun fel de acoperire pentru ei". La care, şi-l închipuia pe Kokolios răspunzându-i: „Ba nu, *Iatre*, banii lipsă vin din profituri", şi-atunci el, cu iuţeală de fulger, i-ar fi întors-o: „Păi bine, Kokolios, dar singurul mod în care statul poate obţine profit este să vândă bunuri în străinătate şi nu poate face treaba asta decât dacă statele străine sunt capitaliste, ca să aibă un surplus provenit din impozite, cu care să cumpere bunurile-alea. Sau, dacă nu, să le vândă companiilor capitaliste. Aşa încât e clar: comunismul nu poate supravieţui fără capitalism, ceea ce-l face să se contrazică de unul singur – pentru că aşa se spune, nu?! Comunismul înseamnă. Sfârşitul capitalismului şi, mai mult decât atât, comunismul cică trebuie să fie internaţionalist. Din raţionamentul meu reiese că, dacă toată lumea ar deveni comunistă, întreaga economie, de pe tot globul, s-ar bloca în răstimp de o săptămână. Ei, la asta ce mai spui?!"

Doctorul exersa şi gestul teatral cu care avea să-şi încheie peroraţia – îşi băga pipa înapoi în gură, între dinţii strânşi –, când s-a trezit că Lemoni îl trăgea de mânecă şi-i spunea:

— Vă rog, *Iatre*, am găsit un soi de pisică mai nu-ştiu-cum.

Doctorul Iannis şi-a coborât privirile către fetiţă, i-a văzut expresia de pe faţă, plină de seriozitate şi a zis:

— A, bună, *koritsimou*. Ce zici c-ai găsit?!

— Un soi de pisică, mai nu-ştiu-cum.

— Aaa… da. Şi ce-i cu pisica asta mai nu-ştiu-cum?!

Fetiţa şi-a dat ochii peste cap, în semn de exasperare, apoi şi-a trecut o mânuţă jegoasă peste frunte, lăsându-şi o dungă de murdărie.

— Am găsit-o. Am găsit un soi de pisica mai nu-ytiu-cum.

— Bravo, ce deşteaptă. Eşti! Şi de ce nu te duci să-i spui tăticului tău?!

— Fiindcă, e bolnava.

— Cum adică-i bolnava?!

— E obosită. Cred că are o durere de cap.

Doctorul nu ştia ce să facă. Simpla nevoia să bea o cană de cafea şi mai avea şi o respingere definitivă a comunismului, pe care voia s-o servească adunării. S-a simţit cuprins de o dezamăgire copilărească la gândul că trebuia să-şi pună-n cui pofta de admiraţie şi aplauze. A văzut câtă consternare se citea pe chipul fetiţei, a zâmbit cu o nobilă

resemnare şi a luat-o de mănuţă.

— Arată-mi unde este, i-a spus. Dar să nu uiţi că mie nu-mi plac pisicile. Şi că habar n-am cum se tratează durerile de cap la pisici. Mai ales la cele mai nu-ştiu-cum.

Lernoni l-a tras după ea, nerăbdătoare, afară din casă şi apoi pe drum, îndemnându-l să se grăbească aproape la fiecare pas. L-a pus să se caţere peste un zid nu foarte înalt şi să se strecoare pe sub crengile măslinilor.

N-am putea să ocolim copacii?! a întrebat doctorul. Vezi şi tu că eu sunt ceva mai înalt decât tine.

— Mergem drept – ajungem mai repede! i-a răspuns ea şi l-a băgat printre nişte lăstărişuri şi pâlcuri de măceşi, s-a lăsat în genunchi şi s-a strecurat în patru labe printr-un fel de tunel deschis de vreo sălbăticiune oarecare pentru uzul propriu.

— Nu pot trece pe-acolo! a protestat doctorul. E prea strâmt pentru mine! şi a început să-şi croiască drumul cu bastonul, urmând cum se pricepea mai bine funduleţul care avansa în faţa lui. Se gândea cu groază la cât de nemulţumită avea să fie Pelagia când ar fi rugat-o să-i cârpească rupturile din pantaloni şi să facă şi ea ce-o şti cu firele trase din ţesătură şi îmbârligate, Simţea şi zgârieturile cum începeau să-l usture. Ce, Doamne iartă-mă! ai căutat pe-aici! a întrebat-o pe Lemoni.

— Melci.

— Ştii, copilăria este singura vârstă din viaţa omului când nu numai că ni se perrnite, dar se şi aşteaptă de la noi să fim cam nebuni, a zis doctorul la modul retoric. Eu, dacă m-şi târî aşa, în patru labe, în căutare de melci, aş fi luat, dus la Pireu şi închis acolo.

— Sunt o mulţime de melci mari pe-aici, a replicat Lemoni.

Tocmai când începuse doctorul să se simtă exasperat şi chinuit de căldura toridă, au ajuns la un luminiş mic de tot, care fusese împărşit în două cândva, demult, cu un gard de sâurmă ghimpată, care acum arăta jalnic şi mai-mai să se prăbuşească. Lemoni a sărit brusc în picioare şi s-a repezit în fugă spre gard, arătând cu degetul. Doctorul şi-a dat seama abia după câteva momente c-ar fi trebuit să se uite nu încotro era îndreptat degeţelul ei peste măsură de murdar, adică oarecum oblic spre cer; în direcţia braţului ei trebuia să se uite.

— Uitaţi-o, acolo e, l-a informat Lemoni. Pisica de care vă spuneam, mai nu-ştiu-cum, şi tot obosită…

— Nu e obosita, *koritsimou*, s-a agăţat în sârma ghimpată. Dumnezeu ştie de când o fi stând acolo agăţat-aşa, a zis doctorul Iannis şi s-a aşezat în genunchi, ca să se uite mai bine la animalul cu pricina. A văzut o pereche de ochi negri, pătrunzători, care i-au întors privirea, apoi au clipit, cu o expresie în care se citea o infinită disperare şi epuizare. Doctorul s-a simţit atât de emoţionat, încât s-a mirat şi el, fiindcă i se părea curios şi ilogic. Avea capul plat, în formă de triunghi, botul ascuţit, coada stufoasă. Blana era de culoare castaniu-închis, cu excepţia gâtului şi a pieptului, care se prezentau sub o nuanţă ezitanta, neputându-se hotărî dacă să bată spre galben sau spre albul untos. Urechile erau rotunde şi late. Doctorul s-a uitat fix în ochii bietului animal suspendat şi s-a convins: era evident pe moarte.

— Nu e pisică, i-a explicat micuţei Lemoni. E un jder-depin. Probabil că de-o veşnicie stă aici agăţat. Cel mai bine ar fi să-l omorâm, eu aşa cred, fiindcă oricum o să moară.

Lemoni a rămas fără grai, de scandalizată ce era. Ochii i s-au umplut de lacrimi şi a început să ţopăie dezordonat – pe scurt, i-a interzis doctorului să omoare animalul. S-a apucat să mângâie jderul pe cap şi s-a aşezat între el şi omul căruia-i ceruse tocmai să-l salveze de la moarte.

— Lemoni! Nu pune mâna pe el. Ţine minte că regele Alexandru a murit din cauza unei muşcături de maimuţă.

— Nu e maimuţă.

— Poate să fie turbat. Poţi să te-mbolnăveşti de tetanos. Nu pui mâna pe el, şi gata.

— L-am mai mângâiat şi înainte, şi nu m-a muşcat. E obosit.

— Lemoni, i-a intrat un vârf de la sârmă ghimpata în pielea burţii şi cine ştie de când stă înfipt în ea – de câteva ore, poate. Sau zile. Nu e obosit, e pe moarte.

— Ba nu, mergea pe sârmă, a zis Lemoni. I-am văzut eu. Merg aşa, pe sârmă şi se urcă în copacul ăla şi mânancă ouăle din cuiburi. I-am văzut eu.

— Nici nu ştiam că există aşa ceva pe-aici, pe la noi. Credeam că trăiesc prin copacii de pe munţi. Asta nu face decât să confirme.

— Ce să facă, să con… ce?!

— Că voi, copiii, vedeţi mai multe lucruri decât noi. Doctorul s-a lăsat din nou în genunchi şi s-a uitat mai atent la jder. Era practic un pui, care probabil că nu deschisese ochii de mai mult de câteva zile.

Simpatic peste mpsură. De dragul lui Lemoni, doctorul s-a hotărât să-l salveze şi să-l omoare mai târziu, după ce ajungea înapoi acasă. Nimeni nu i-ar fi mulţumit că salvase un animal care le omora oamenilor găinile şi gâştele, fură ouăle, mâncă fructele de prin grădini, ba chiar dădea iama, uneori, şi prin stupii de albine; putea să-i spună fetiţei că jderul murise de moarte bună şi, eventual, să i-l dea ei să-l îngroape. L-a privit dintr-o parte, apoi şi din cealaltă şi a văzut că nu numai că se înfipsese într-un vârf de la sârma ghimpată, că reuşise, cum-necum, să se răsucească de două ori în jurul sârmei. Probabil că se zbătuse la nesfârşit şi că îndurase nişte dureri atroce.

Cu multă grijă, doctorul Iannis a apucat jderul de blana de la ceafă şi i-a rotit corpul. Răsucindu-şi el mâinile de asta data, a desfăşurat animalul de pe sârmă, trăgând cu coada ochiului la fetiţă, care aproape că-şi lipise capul de al lui, urmărindu-l ce făcea cu toată atenţia încordată.

— Aveţi grijă, i-a spus Lemoni.

Doctorul a făcut o grimasă, gândindu-se la muşcătura fatală de la care s-ar fi putut pricopsi el cu spume la gură sau ar fi putut rămâne ţintuit la pat, cu falca înţepenită. Închipuieşte-ţi dumneata, să-şi rişte viaţa pentru o dihanie, acolo! Cum se pricep copiii ăştia să te pună să faci tot felul de lucruri! Trebuie să fi fost ori nebun, ori nerod, ori şi una, şi alta.

A întors animalul cu burta în sus, ca să-i cerceteze rana. Pielea mai puţin întinsă din zona vintrelor era singura sfâşiată, dar muşchii scăpaseră neatinşi. Probabil că singura problemă serioasă era deshidratarea acută. A observat că era femelă şi că mirosea dulceag, a mosc. Îi reamintea de o femeie pe care o cunoscuse mai demuit, ehe, pe vremea când umbla pe mări, dar nu reuşea să asocieze mirosul cu niciun chip anume. Ca s-o informeze pe Lemoni, i-a arătat jderul şi i-a spus:

— E fată, la care ea a răspuns, inevitabil:

— De ce?!

Doctorul Iannis a băgat jderuţul în buzunarul de la haină şi a condus-o pe Lemoni până acasă, promiţându-i că avea să facă tot ce se putea face. Apoi s-a întors la el acasă, unde l-a găsit pe Mandras în curte, vorbindu-i plin de însufleţire Pelagiei, care încerca să mătură. Tânărul pescar şi-a ridicat privirile spre el cu un aer stânjenit şi i-a spus:

— A, *kalimera*, *Iatre* a bună-ziua, dom' doctor. Venisem la dumneavoastră, dar nu v-am găsit, şi-atunci am stat şi eu de vorbă cu Pelagia, cum se vede. Nu-mi dă pace rana asta.

Doctorul Iannis i-a aruncat o privire neîncrezătoare şi s-a simţit mai mult decât plictisit; fără îndoiala că suferinţa animaluţului îi stricase tot cheful.

— N-are nimic rana ta. Presupun că ai de gând să-mi spui c-a început să te mănânce.

— Chiar aşa, *Iatre*, a zis Mandras cu un zâmbet de recunoştinţă. Sunteţi scamator, nu altceva. Cum aţi ghicit?!

Doctorul a strâmbat din gură a nerăbdare şi s-a prefăcut că oftează din greu.

— Mandras, ştii foarte bine că toate rănile dau mâncărimi când sunt pe cale de a se vindeca. După cum ştii foarte bine ca şi eu ştiu foarte bine c-ai venit pân-aici numai pentru Pelagia, ca să te ţii după ea.

— Să mă ţin…?! a repetat Mandras, prefăcându-se şi nevinovat, şi oripilat.

— Da. Să te ţi după ea. Nu ştiu cum să-i spun altfel. Ieri ne-ai mai adus încă un peşte şi te-ai ţinut după Pelagia timp de o oră şi zece minute. Aşa că tu ţine-ten continuare după ea, fiindcă eu n-am de gând să-mi pierd vremea cu o rană care evoluează foarte bine. Nu mi-am luat micul dejun, şi mai am şi-o pisică mai nu-ştiu-cum în buzunarul de la haină, la care trebuie să mă uit înăuntru, -n casă.

Mandras a căutat să nu para luat prin surprindere şi i-a întors vorba cu o îndrăzneala ieşită din comun:

— Atunci înseamnă că-mi daţi voie să stau de vorbă cu fiica dumneavoastră?!

— Staţi de vorbă până nu mai puteţi! a zis doctorul Iannis, făcând cu amândouă mâinile un semn de lehamite, după care s-a răsucit pe călcâie şi a intrat în casă.

— Tare curios mai e şi tatăl ăsta al tău! a comentat Mandras, întorcându-se către Pelagia.

— Ba e tatăl meu şi nu este în niciun fel! a exclamat ea. Şi oricine spune că este încasează o mătură peste ochi! – şi l-a ameninţat în glumă cu coada măturii, dar el i-a apucat arma de ocazie şi i-a smuls-o din mâini. Dă-mi-o înapoi, a protestat ea râzând.

— Ţi-o dau înapoi… la schimb cu un sărut…

Doctorul Iannis a aşezat cu grijă animaluţul muribund pe masa

din bucătărie şi l-a privit îndelung. Şi-a scos o gheată, a apucat-o de bombeu şi a ridicat-o deasupra capului. Un cap atât de mic şi de delicat trebuia şi fie foarte uşor de zdrobit. N-ar fi avut timp să sufere. Era cel mai bun lucru de făcut.

A şovăit, însă. Nu i-l putea înapoia lui Lemoni aşa, cu capul zdrobit, ca să-l îngroape. Atunci, poate, să-i fi rupt gâtul. L-a apucat cu mâna dreaptă, ţinându-l cu degetele de ceafă şi cu degetul mare aşezat sub bărbie. Singurul lucru pe care-l avea de făcut era să apese cu degetul mare.

A stat şi s-a gândit câteva clipe la faptul în sine, s-a îndemnat în gând să-l facă odată şi parcă şi-a simţit propriul deget mare cum începe să apese. Jderuţul nu era numai foarte simpatic, era de-a dreptul fermecător şi-i stârnea o milă incredibilă. Nici n-apucase şi el să trăiască. Doctorul l-a pus înapoi pe masă şi s-a dus după o sticlă de alcool. I-a şters rana cu alcool din abundenţă şi i-a făcut o singură copcă. Apoi a chemat-o pe Pelagia.

Ea a intrat, convinsă că tatăl ei o văzuse sărutându-l pe Mandras. Îşi pregătise deja o apărare tenace, se înroşise toată la faţă şi se aştepta să fie întâmpinată cu o explozie de mânie. A rămas interzisă când a văzut că doctorul nici măcar nu-şi ridica privirile spre ea. În schimb, a întrebat-o:

— Ni s-a prins vreun şoarece-n curse astăzi?!

— S-au prins doi, *Papakis*.

— Ei, atunci, du-te şi scoate-i de pe unde i-oi fi aruncat şi macină-i.

— Ce să fac, să-i macin?

— Da, toacă-i. Şi adu-mi şi nişte paie.

Pelagia a ieşit val-vârtej, deopotrivă mirată şi uşurată. I-a spus lui Mandras, care dădea şuturi nervoase în pietrele din jurul măslinului:

— Nu s-a-ntâmplat nimic. Vrea numai să-i toc nişte şoareci şi să-i duc nişte paie.

— Doamne! Ţi-am spus eu că e curios tipu'!

— Asta nu-nseamnă decât că are cine ştie ce proiect nou, i-a răspuns Pelagia râzând. Nu-nseamnă că-i nebun. Du-te tu şi caută paiele, dacă vrei.

— Mulţumesc, a zis el. Îmi place la nebunie să culeg paie.

— S-ar putea să se lase cu o răsplată, i-a zâmbit ea ştrengăreşte.

— Pentru un sărut de-al tău aş curăţa şi cocina porcilor cu limba.

— Şi tu crezi, în mintea ta, că te-aş mai săruta după ce ai lins cocina porcilor?!

— Eu te-aş săruta pe tine şi dac-aş şti c-ai lins mâzga de pe fundul bărcii mele.

— Nu mă-ndoiesc. Eşti mult mai ţăcănit decât taică-meu.

În casă, doctorul umpluse o pipetă cu lapte de capră şi încerca să toarne laptele, picătură cu picătură, pe gâtul animăluţului. S-a simţit copleşit de o teribilă satisfacţie de ordin medical, atunci când jderul, într-un târziu, a urinat pe un genunchi al pantalonilor săi. Însemnă că rinichii îi funcţionau perfect. „Îl omor după ce mă-ntorc de la *kapheneion*", şi-a făcut el socoteala, în timp ce-i mângâia cu un deget blana cafenie bogată de pe frunte.

După o jumătate de oră, pacientul dormea dus pe un strat de paie, în timp ce Pelagia ciopârţea şoarecii în curte cu un satâr. Mandras, în mod inexplicabil, stătea cocoţat pe o creangă a măslinului. Doctorul Iannis a trecut ca o vijelie pe lângă ei, îndreptându-se spre *kapheneion*. Îşi repeta încă o dată în minte critica prin care avea să desfiinţeze economia comunistă şi-şi închipuia ce expresie uimită avea să se instaleze de îndată pe chipul lui Kokolios. Pelagia a luat-o la fugă după tatăl ei şi, când l-a ajuns din urmă, l-a tras de mânecă exact la fel cum îl trisese şi Lemoni şi l-a întrebat:

— Papakis, unde pleci aşa din casă, încălţat cu o singură gheată?!

9

15 august 1940

Pe drumul spre *kapheneion*, doctorul Iannis a dat din nou peste Lemoni, care se străduia să scobească în nas, cu un băţ, un câine vagabond cu blana tărcată. Javra lătra isteric, ţopăind de colo-colo, şi încerca să muşte băţul. Mintea lui şi-aşa confuză era chinuită în plus de o dilemă a cărei soluţie părea s-o fi găsit în hotărârea de a lătra din ce în ce mai nebuneşte: era vorba de-o joacă sau de o provocare autentică?! Până la urmă, s-a aşezat pe coadă, şi-a dat capul pe spate şi-a început să urle ca un lup.

— Cântă, cântă! a ţipat Lemoni voioasă şi a cântat şi ea: A-iii-ra, a-iii-ra, a-iii-ra!

Doctorul şi-a vârât câte un deget în fiecare ureche şi a protestat:

— *Koritsimou*, opreşte-te! Opreşte-te imediat, şi-aşa e destul de cald, şi mă trec toate apele de la gălăgia asta a ta! Şi lasă câinele-ăla-n pace cu băţul, c-o să te muşte!

— Ba nu mă muşcă, nu muşcă decât beţe!

Doctorul a întins mâna ca să mângâie câinele pe cap şi şi-a dat seama că era acelaşi câine căruia-i cususe odată, demult, o tăietură adâncă la una dintre labe. A făcut o grimasă când şi-a adus aminte cum i-a scos câteva cioburi de sticlă. Era conştient că toată lumea-l credea ciudat din cauza asta, că nu se putea abţine să vindece tot ce prindea, ba chiar şi lui personal i se părea ciudat, dar mai ştia şi că orice om are nevoie de-o obsesie ca să se poată bucura de viaţă, iar dacă obsesia cu pricina era una constructivă, atunci cu-atât mai bine. Uită-te la Hitler, la Metaxas, la Mussolini – la toţi megalomanii ăştia. Uită-te şi la Kokolios, cât de preocupat este să redistribuie avuţia altora, sau la părintele Arsenios, care este sclavul poftei de mâncare, sau la Mandras, care este atât de înamorat de Pelagia, de-a fost în stare să se caţere-n măslin şi s-o facă pe maimuţoiul numai ca s-o distreze pe fata lui. Îl treceau fiorii când îşi aducea aminte cum văzuse o maimuţă legată cu lanţul de-un copac, şi maimuţa asta se masturbase şi dusese la gura produsul obţinut. Vai, Doamne, să ţi-l închipui numai pe Mandras făcând aşa ceva!

— Nu faceţi bine că-l mângâiaţi, a zis Lemoni, bucuroasă că avea prilejul să-i întrerupă doctorului visatul cu ochii deschişi, başca să-şi arate şi ea înţelepciunea unui adult. Are purici.

Doctorul Iannis şi-a tras mâna brusc înapoi, dându-i răgaz câinelui să se aşeze în spatele lui, ca să se ferească de fetiţa cu baţul.

— Te-ai gândit la un nume – cum vrei să-l cheme pe jderul-de-pin? a întrebat-o pe Lemoni.

— Psipsina, l-a informat ea. Psipsina o cheamă.

— Nu poţi să-i spui aşa, doar nu e pisică.

— Şi ce dacă?! Nici eu nu sunt lămâie, şi totuşi ma cheamă Lemoni.

— Eram de faţă când te-ai născut, i-a explicat doctorul. Şi cum n-am ştiut dacă erai copil sau lămâie, era cât pe-aci să te ducem în bucătărie şi să te stoarcem bine de tot sucul – la care, Lemoni s-a încruntat cu un aer de scepticism, iar câinele a profitat şi a ţâşnit brusc printre picioarele doctorului, i-a smuls fetiţei băţul din mână şi a fugit cu el pe un morman de pietriş, unde l-a muşcat până l-a făcut arşice.

Deştept câine! a comentat doctorul Iannis şi a lăsat-o pe Lemoni să-şi contemple uimită mâinile rămase fără armă.

Când a intrat în *kapheneian*, a văzut că toţi obişnuiţii locului erau prezenţi: Kokolios cu mustaţa lui extraordinar de stufoasă şi barbătoasă; bătrânul Stamatis, care se refugia aici de uitătura pline de reproşuri şi de limba cicilitoare a nevestei; părintele Arsenios, rotund ca o sferă şi transpirat. Doctorul şi-a luat cănuţa de cafea grunjoasă şi carafa de apă şi s-a aşezat alături de Kokolios, unde stătea de fiecare dată. A luat o înghiţitură zdravănă de apă şi l-a citat pe Pindar, aşa cum făcea de fiecare dată: „Apa-i cea mai bună".

Kokolios a tras şi el cu putere din narghilea, a scos pe nări un norişor de fum albăstrui şi l-a întrebat:

— Dumneata ai fost marinar, *Iatre*, nu-i aşa?! Este sau nu este adevărat că apa grecească are gust mai bun decât apa din oricare altă ţară?!

— Bineînţeles. Iar apa de-aici, din Cefalonia, are gustul mai bun decât orice altă apă, chiar şi din Grecia. După cum avem şi cel mai bun vin şi cei mai buni marinari.

— Când o veni revoluţia, o s-avem şi viaţa cea mai bună, a declarat Kokolios, cu intenţia clară de a provoca toată adunarea. Şi, arătând către portretul Regelui George atârnat pe perete, a adăugat: Iar mutra prostului ăluia o s-o-nlocuim cu portretul lui Lenin.

— Lichea ce eşti! a bombănit Stamatis mai mult pentru el. De când îi fusese extras bobu1 de mazăre din ureche, se trezise expus nu numai la sâcâielile căsniciei, dar şi la antimonarhismul scandalos de nepatriotic al lui Kokolios. Bătrânul şi-a plesnit palma cu dosul celeilalte mâini, ca să-i arate lui Kokolios cât era de prost, după care a adăugat: *Putanas yie*!

Kokolios i-a zâmbit parşiv şi a zis:

— Fiu de căţea, zău?! Atunci tu poţi să mă pupi în cur.

— *Ai gamisou*.

Doctorul s-a simţit lezat de aceste insulte şi de invitaţiile la tot felul de lucruri şi a izbit cu carafa de masa.

— *Paidia*, *paidia* – ajunge! În fiecare dimineaţa avem parte de-aceleaşi neplăceri. Eu sunt dintotdeauna venizelist – nu sunt monarhist, nici comunist. Nu sunt de acord cu voi, nici cu unul, nici cu celălalt, dar ţie ţi-am vindecat surzenia, Stamatis, şi ţie ţi-am cauterizat negii, Kokolios. Aşa se cuvine să ne purtăm. Să ţinem mai mult unii la

alţii decât la nişte idei, că altfel o s-ajungem să ne omorâm între noi. Am dreptate, sau n-am?!

— Nu poţi să faci omletă fără să spargi câteva ouă1, a citat Kokolios, uitându-se cu înţeles la Stamatis.

— Mie nu-mi place omleta pe care-o faci tu, a ripostat Stamatis. Fiindc-o faci cu ouă clocite şi are gust prost şi mă face să mă. cac.

1 Expresie atribuită de unii lui Robespierre, de alţii lui Napoleon.

O să aibă grijă revoluţia de dosul tău, a zis Kokolios, apoi a adăugat: O împărţeală dreaptă a puţinului pe care-l avem, mijloacele de producţie în mâinile celor care produc, aceeaşi obligaţie pentru toţi să muncească…

— Nu munceşti mai mult decât e nevoie, a intervenit părintele Arsenios, cu vocea lui de bas, profundă.

— Dumneata nu munceşti deloc, *Patir*. Nu faci nimic altceva decât să te-ngraşi în fiecare zi. Tot ce ai ţi se dă pe degeaba. Eşti un parazit.

Preotul şi-a şters mâinile grăsune de veşmintele negre, iar doctorul a zis:

— Există şi paraziţi indispensabili, să ştiţi. Există bacterii parazite în stomac, şi acelea ajută digestia. Nu sunt un bisericos, sunt materialist, dar până şi eu îmi dau seama că preoţii sunt un soi de bacterii care-i fac pe oameni să creadă că viaţa poate fi digerată… Părintele Arsenios a făcut multe lucruri utile pentru cei aflaţi în căutare de înţelegere. Face parte din orice familie şi este el însuşi familie pentru cei care n-au o familie a lor.

— Mulţumesc, *Iatre*, a zis preotul. N-am crezut să aud vreodată asemenea vorbe de preţuire din partea unui om pe care toată lumea-l ştie de ateu. Nu te-am văzut niciodată venind la biserică

— Empedocle a spus că Dumnezeu este un cerc al cărui centru e peste tot, iar circumferinţa, nicăieri. Dacă e-adevărat, atunci n-am nevoie să vin la biserică. Şi nu-i nevoie să cred în aceleaşi lucruri ca dumneata, ca să-mi dau seama că ai un rost pe lume. Zău aşa, haideţi să fumăm şi să ne bem cafeaua-n linişte. Dacă nu putem să nu ne certăm aici, eu o să-ncep să-mi iau micul dejun acasă.

— Doctorul are de gând să devină un adevărat eretic, deşi sunt de acord cu el că preotul nostru se pricepe de minune să le consoleze pe văduve, a zis Kokolios, rânjind. Poţi să-mi dai şi mie puţin tutun de

la dumneata?! Că mie mi se termină.

Kokolios, i-a răspuns doctorul, dacă tot susţii ca orice proprietate înseamnă furt, de ce nu ne-mparţi tuturor, echitabil, puţinul pe care-l mai ai?! Uite, dă-mi mie tabachera şi ţi-o golesc eu. Ce-i drept e drept. Fii un comunist adevărat. Sau numai alţii trebuie să aibă grija să-şi împartă proprietatea în utopia dumitale?!

— Când o veni revoluţia, *Iatre*, or să fie de toate pentru toată lumea. Până atunci, dă-mi şi mie din traista dumitale şi-o să-ţi întorc serviciul altă dată. Doctorul i-a întins punga de tutun şi Kokolios şi-a umplut narghileaua cu vârf şi-ndesat. Ce veşti mai aveţi despre război? a întrebat apoi.

Doctorul Iannis şi-a răsucit vârfurile mustăţilor şi a zis:

— Germania ocupă. tot ce poate, italienii o fac pe proştii, franţujii au fugit, belgienii au fost luaţi pe sus în timp ce se uitau în altă parte, polonezii au ieşit la atac împotriva tancurilor cu cavaleria, americanii joaca *baseball*, englezii beau ceai şi-şi aşază mai bine monoclurile pe nas, ruşii stau cu mâinile vârâte în dos, afară de cazurile în care votează în unanimitate să facă tot ce li se spune… Slavă Domnului ca noi nu ne-am estecăm. Ce-ar fi să dăm drumul la radio?!

Radioul mare, englezesc, din colţul cafenelei a fost pus în funcţiune, lămpile i s-au luminat încet-încet în spatele plasei de sârmă, şuierăturile, pocniturile şi hârâitul au fost reduse la minimum printr-o judicioasă potrivire din butoane şi sucind cu grija întregul aparat înainte şi înapoi, după care toţi cei de faţa s-au aşezat la locurile lor, ca să asculte ştirile transmise de la Atena. Erau convinşi că urmau să afle despre ultima defilare pe dinaintea Primului-Ministru Metaxas a Organizapei Naţionale a Tineretului, poate şi ceva despre Rege şi, eventual, câte ceva despre cea mai recentă cucerire nazistă.

S-a transmis, în schimb, o ştire despre noua alianţă dintre Churchill şi Franţa Liberă, o alta despre o revoltă a albanezilor împotriva ocupaţiei italiene, o alta despre anexarea Luxemburgului şi a Alsaciei şi Lorenei – moment în care Pelagia şi-a făcut apariţia în uşa cafenelei, făcându-i semne disperate din cap tatălui ei, în mod evident conştientă şi stânjenită de faptul că prezenţa unei femei în preajma unui asemenea local era un sacrilegiu mai mare decât dacă ar fi scuipat pe mormântul unui sfânt.

Doctorul Iannis şi-a băgat pipa în buzunar, a oftat şi s-a îndreptat spre uşă. plictisit.

— Ce este, *kori* – scumpo, ce s-a-ntâmplat?!

— Uite, Mandras ăsta, *Papakis*! A căzut de sus, din măslin, şi a nimerit peste o oală, şi-acuma are nişte cioburi înfipte-n… ştii tu… în şezut.

— În fund?! Da' ce făcea-n copac?! Iar se dădea mare?! O făcea pe maimuţoiul?! Băiatul ăsta nu e zdravăn!

Pelagia s-a simţit nu numai dezamăgită, ci şi uşurată – curios lucru – de faptul că tatăl ei nu i-a îngăduit să asiste, în bucătărie, la cum extrăgea el cioburile şi aşchiile de teracotă din părţile moi şi cele cărnoase ale fundului admiratorului ei. Aşa c-a rămas afară, cu spatele rezemat de uşa, înfiorându-se şi compătimându-l pe Mandras ori de câte ori îl auzea ţipând de durere. Înăuntru, dincolo de uşă, doctorul îi spusese tânărului pescar să se întindă cu faţa în jos pe masă de bucătărie şi-i trăsese pantalonii în jos până pe la genunchi, meditând la stupizenia generală a iubirii. Cum putea, oare, Pelagia să i se-aprindă căcâiele după un terchea-berchea predispus la accidente, fermecător, ce-i drept, dar atât de necopt ca ăsta?! îşi amintea câte mai făcuse şi el ca s-o impresioneze pe propria lui nevastă înainte de logodnă: se căţărase pe acoperişul casei în care locuia fata, scosese o ţiglă şi-i povestise toate glumele turceşti pe care le ştia; îi agăţase noaptea poezioare „anonime" de tocul uşii, în care-i enumera în detaliu motivele pentru care o iubea. Ca şi Mandras, făcuse eforturi supraomeneşti să intre-n graţiile tatălui ei.

— Mare dobitoc mai eşti! i-a spus pacientului.

— Ştiu, a răspuns Mandras, icnind la extragerea unei alte aşchii.

— Mai întâi te laşi împuşcat cu tunul din greşeală, acuma cazi din copac…

— Am văzut un film cu Tarzan când am fost la Atena, i-a explicat Mandras, şi voiam numai să-i arăt şi Pelagiei cam despre ce era vorba-n el. Au! Vă rog frumos, *Iatre*, fiţi mai atent.

— Rănit în luptă pentru cauza culturii a?! Tânăr şi prost.

— Aşa este, *Iatre*.

— Nu mai fi atât de politicos. Ştiu ce urmăreşti. Te gândeşti să-i propui să se mărite cu tine, da sau ba?! Te previn că n-am de gând să-i dau zestre.

— N-are zestre?!

— Ce, te-ai şi răzgândit?! Ar fi ceva prea greu de înţeles pentru familia ta?! N-o să las pe nimeni să se-nsoare cu fata mea numai pentru

că se-aşteaptă să aibă nu ştiu ce avere. Pelagia merită ceva mult mai bun.

— Nu, *Iatre*, nu-i vorba de avere.

— Ei, atunci e bine. Ai de gând să-mi ceri mie consimţământul?!

— Nu încă, *Iatre*.

Doctorul Iannis şi-a aşezat ochelarii mai bine.

— Bine că eşti prevăzător. Ai prea mult elan tineresc în tine, prea mult *kefi*, cum se zice, ca să fii un soţ bun.

— Aşa este, *Iatre*. Toată lumea zice c-o să fie război şi eu nu vreau să las o văduvă-n urma mea, atâta tot. Ştiţi şi dumneavoastră ce zice lumea despre văduve.

— Că pân' la urmă devin curve, a zis doctorul, ceea ce pe Mandras l-a scandalizat:

— Martor mi-e Dumnezeu că Pelagia n-o s-ajungă niciodată aşa ceva!

Doctorul Iannis a şters un firişor de sânge, întrebându-se dacă fesele lui fuseseră vreodată atât de frumoase.

— N-ar trebui să te-ncrezi în Dumnezeu chiar pentru orice. Unele lucruri ni le mai facem şi singuri.

— Aşa este, *Iatre*.

Mai lasă-mă cu politeţurile. Presupun că ai de gând să înlocuieşti oala pe care-ai făcut-o una cu trupul tău cu-atâta dărnicie, nu?

Acceptaţi nişte peşte-n locul oalei, *Iatre*? O găleată de plevuşcă v-aduc.

Trecuse de ora şase când doctorul s-a întors la *kapheneion*, pentru ca, lăsând la o parte performanţele sale în materie de chirurgie reparatorie, fusese nevoit s-o liniştească pe fiică-sa că Mandras nu avea nimic grav, numai nişte vânătăi şi câteva pete de culoarea teracotei care-i rămăseseră pe fund, s-o ajute să-şi prindă capra care, cum-necum, reuşise să se caţere pe acoperişul şopronului unor vecini, apoi s-o hrănească pe Psipsina cu şoareci tocaţi şi, mai presus de toate, să se adăpostească de căldura insuportabilă de august. Îşi făcuse siesta de după-masă, din care-l treziseră concertul de seară al greierilor şi vrăbiilor şi discuţiile sătenilor care se adunau să celebreze Adormirea Maicii Domnului. Ieşise apoi la *peripato* – plimbarea obişnuită. de seară, care presupunea un popas inevitabil la *kapheneion* şi pe care şi-o relua cu drumul înapoi spre casă, aşteptându-se ca Pelagia va fi

gătit ceva pentru cină până când se întorcea el. Spera să descopere că pregătise o tocăniţă *kokoretsi*, chiar dacă nu era vremea potrivită pentru aşa ceva, fiindcă zărise el nişte ficat şi alte maţe pe masă din bucătărie unde-şi făcuse operaţia mai devreme. S-a gândit că vreun strop de sânge de la Mandras ar fi putut ajunge în mâncare şi s-a întrebat aşa, în virtutea inerţiei, dacă asta ar fi însemnat oare canibalism. De aici a sărit la alte speculaţii, de exemplu dacă un musulman putea sau nu să considere Sfânta Împărtăşanie o formă de antropofagie.

De cum a intrat în *kapkeneion*, a observat că se întâmplase ceva rău. De la radio se auzea o muzică solemna, milităroasă, iar băieţii stăteau, toţi, într-o tăcere abătută şi rău-prevestitoare, strângându-şi paharele în mâini, cu figuri încruntate. Doctorul Iannis a remarcat cu uimire că atât Stamatis, cât şi Kokolios aveau obrajii brăzdaţi de fire de lacrimi lucitoare. Tot spre mirarea lui, părintele Arsenios a trecut glonţ pe lângă el, ţinându-şi braţele ridicate profetic şi barba de patriarh împinsă în faţa şi strigând:

— Blestem, blestem! Tânguiţi-vă, corăbii ale Tarsului, căci mă voi ridica împotriva Babilonului şi împotriva celor ce trăiesc printre aceia care se ridică împotriva mea voi trimite un vânt nimicitor. Strigaţi, fiice ale Rabei, şi încingeţi-vă cu sac, vai…1!

— Ce s-a-ntâmplat?! a întrebat doctorul.

— Nenorociţii ăia au scufundat vasul *Elli*, i-a răspuns Kokolios. Şi au torpilat cheiul de la Tinos.

— Ce?! Ce tot spui acolo?!

1 În acest pasaj sunt amestecate mai multe fragmente biblice din cărţile lui Isaia (cap. 23) şi Ieremia (cap. 49 şi 51).

— *Elli*. Crucişătorul. L-au scufundat italienii la Tinos, exact în momentul în care pelerinii se-ndreptau spre biserică să vadă minunile.

— Dar icoana nu era la bord, nu-i aşa?! Cum adică?! De ce, vreau să spun?! Şi-a păţit ceva icoana?!

— Nu ştim. Nu ştim, a repetat Stamatis. Îmi pare rău că nu mai sunt cum eram, surd, să nu fi auzit aşa ceva. Nimeni nu ştie că-şi au fost omorâţi şi nu ştiu dacă icoana a scăpat nevătămată. Ne-au atacat italienii, şi cu-asta basta – nu ştiu de ce. Şi-ncă în ziua de Adormirea – mare blestemăţie!

— Dar e scandalos, cu toţi pelerinii ăia bolnavi! Ce-are de gând să facă Metaxas?! – la care Kokolios a ridicat din umeri:

— Italienii cică nu ei au tras, dar sau şi găsit fragmente de torpilă italienească. Ei ce-or crede, că noi n-avem sânge-n noi?! Nenorociţii spun că e vina britanicilor, doar că nimeni n-a văzut submarinul. Nimeni nu ştie ce-o să fie.

Doctorul şi-a acoperit faţa cu amândouă mâinile şi a simţit cum îl podideau lacrimile. Se simţea cuprins de toată acea furie neputincioasă a omului mărunt care a fost legat, încălușat şi apoi silit să se uite la cum îi este violată şi mutilata nevasta. Nu s-a oprit nicio clipă să se întrebe de ce ar trebui să fie şi el, şi Kokolios atât de oripilaţi de pângărirea unei icoane şi a unei zile sfinte, când unul era liber-cugetător, celălalt – comunist. Nu s-a oprit nicio clipă nici măcar să se întrebe dacă războiul era sau nu inevitabil. Lucruri ca acestea nu se voiau cercetate. Kokolios şi Stamatis s-au ridicat în acelaşi timp şi au ieşt umăr la umăr, iar el a hotărât:

— Haideţi, băieţi, mergem cu toţi la biserică. De-acuma-i chestie de solidaritate!

10

L'Omosessuale (3)

Un om vinovat îşi doreşte un singur lucru: să fie înţeles, pentru că, dacă este înţeles, i se pare că este şi iertat. Poate că în propriii lui ochi nu e vinovat, dar este suficient pentru el că alţii îl consideră blamabil, ca să simtă nevoia să se explice. În cazul meu, cu toate că nimeni nu mă ştie vinovat, eu tot îmi doresc să fiu înţeles.

Am fost ales pentru misiune pentru că sunt un tip voinic, pentru că-mi câştigasem renumele de individ care îndură multe, pentru că sunt ceea ce se numeşte „inteligent" (Francesco zicea ca, în armată, a fi inteligent înseamnă că „de obicei, n-o dă-n bara") şi pentru că eram „soldaţos", adică-mi ţineam oamenii în ordine, îmi lustruiam bocancii atunci când nu-i aveam prea uzi şi ştiam la ce se refereau majoritatea acronimelor care, în mod obişnuit, reduc documentele militare la statutul unui cod de neînţeles.

Am primit ordin, printr-un curier pe motocicletă, să mă prezint la colonelul Rivolta şi să iau cu mine încă un om de nădejde. Evident, l-am ales pe Francesco; cred că am lămurit deja că aveam intenţia de a mă folosi de viciul meu pentru a deveni un bun soldat. Dacă-l aveam pe Francesco alături de mine, mă simţeam în stare de orice. Cum nu ne aflam în război, nici nu mi-a trecut prin minte că-l puneam în primejdie luându-l cu mine şi habar n-aveam că, în foarte scurt timp,

urma să mi se iveasca ocazia să-i demonstrez de cât eroism eram capabil.

Dar să primeşti un ordin era una şi să-l execuţi era alta. Pe vremea aceea, nu aveam decât douăzeci şi patru de camioane la zece mii de soldaţi. Colonelul Rivolta se găsea la treizeci de kilometri distanţă. Ca să ajungem până la el, a trebuit să alergăm cinci kilometri, alţi cinci să mergem călare pe nişte catâri, iar pentru restul drumului să ne căţărăm şi noi pe turela unui tanc dus la reparaţii, căruia nu-i mai funcţiona decât marşarierul. Aşa încât, am ajuns până acolo mergând cu spatele – un adevărat motto pentru toată campania aceea iminentă.

Rivolta era un bărbat înspăimântător de gras, care se vedea limpede că avansase în grad fiindcă ştia pe cine trebuia să ştie. Era o mină inepuizabilă de sloganuri de genul: „Cu cartea într-o mână şi cu arma-n cealaltă" şi dovada vie a eroismului desăvârşit al ofiţerului care-şi stabileşte cartierul general la treizeci de kilometri de propriile trupe, într-o vilă izolată, ca să poată organiza recepţii pe peluza din spate. Noi, cei de la vânătorii de munte, ştie toată lumea că ne luăm la bătaie cu cămăşile-negre, aşa că se poate foarte bine ca asta să fi fost motivul pentru care am fost eu cel ales pentru misiune; nu conta prea mult dacă eram omorât, de vreme ce automat nu eram luat în calcul pentru promovare. Cine se întreabă de ce soldaţii noştri au fost ineficienţi în comparaţie cu taţii lor din celălalt război, cel din 1914, nu trebuie să uite că, de astă dată, nu mai aveai cum să devii ofiţer superior numai şi numai prin meritul propriu; trebuia neapărat să-ţi lustruieşti limba de dosul cuiva.

Rivolta era scund, gras, plictisit şi deţinătorul câtorva medalii pentru campania din Abisinia; cu toate că toată lumea ştia că el şi oamenii lui stătuseră într-un singur loc şi nu făcuseră absolut nimic; dar asta nu-l împiedicase deloc să trimită acasă rapoarte senzaţionale despre operaţiuni încununate de succes. Erau nişte povestiri fabuloase, pline de imaginaţie şi soldaţi vorbeau între ei că medaliile şi le căpătase pentru talentele lui literare. În plus, avea limba mereu ocupată şi aproape ca sticla de lucioasă.

Când am intrat în biroul lui elegant, cu tavanul înalt, şi am salutat, Rivolta ne-a răspuns cu salutul roman. Şi unuia, şi celuilalt ne-a trecut prin cap că poate-l maimuţărea pe II *Duce* şi Francesco a pufnit în râs. Colonelul Rivolta s-a uitat urât la el şi probabil că, şi-a spus în gând să nu uite să-l mute la curăţatul latrinelor.

„Domnilor – ne-a spus Rivolta pe un ton dramatic –, sunt convins că mă pot baza pe curajul vostru şi că ştiţi ce înseamnă discreţia absolută".

Francesco a ridicat dintr-o sprânceană şi mi-a aruncat o privire piezişă, Eu am răspuns: „Da, domnule colonel, absolut", iar Francesco a făcut un gest inconfundabil cu limba, care din fericire nu i-a fost observat.

Rivolta ne-a făcut semn să ne apropiem de o masă veche, mare şi lăcuită impecabil, pe care stătea desfăcută o hartă, şi s-a aplecat deasupra ei. Ne-a arătat cu degetul lui gras un punct situat pe valea de după cea în care ne stabiliserăm noi tabăra şi a zis:

„Mâine-noapte, la ora 2, vă deplasaţi amândoi, sub puterea nopţi, până în punctul ăsta de aici şi..."

„Dacă-mi permiteţi, domnule colonel – l-a întrerupt Francesco –, punctul acesta e teritoriu grecesc".

„Ştiu, ştiu. Doar nu sunt prost. Dar asta nu contează. Nu e niciun grec pe-acolo, aşa că n-or să ştie".

Cum Francesco a ridicat iarăşi din sprâncene, colonelul a adăugat, sarcastic: „Presupun c-aţi auzit de ceea ce se numeşte necesitate operativă?"

„Asta-nseamnă că suntem în război?!", a întrebat Francesco, iar colonelul probabil că şi-a spus din nou în gând să nu uite să-i dubleze stagiul la curăţatul latrinelor. Şoarecele Mario s-a găsit, exact în acest moment, să-şi facă apariţia din buzunarul de la piept al lui Francesco, care a trebuit să-l împingă înapoi, până nu-l observa Rivolta. Dar incidentul n-a făcut decât să sporească atitudinea ireverenţioasă a prietenului meu, care stătea şi zâmbea ca un idiot în timp ce colonelul ne dădea detalii:

„Există acolo un turn de veghe, din lemn; turnul ăsta a fost ocupat de un grup local de bandiţi, care au omorât santinelele şi le-au preluat uniformele. Arată ca soldaţii noştri, dar nu sunt". După ce ne-a lăsat un răgaz să asimilăm aceste informaţii, a continuat: „Misiunea voastră este să recuceriţi turnul. Armele şi echipamentul necesare vi le asigură ofiţerul cu intendenţa de aici, care v-a pregătit nişte pachete speciale. Aveţi întrebări?"

„Avem două companii de *bersaglieri* – de infanterie uşoară chiar în valea aceea, domnule colonel", am zis eu. „De ce nu îndeplinesc ei această misiune?!" iar Francesco s-a băgat şi el în vorbă:

Şi dacă sunt numai nişte bandiţi, atunci e treaba carabinierilor, nu?" Colonelul a început să gâfâie de indignare şi a întrebat: „Îmi cereţi socoteală pentru ordinele pe care vi le dau?!" la care Francesco i-a replicat:

„Ne-aţi întrebat dacă avem întrebări, domnule colonel".

„Întrebări despre operaţiune, nu întrebări de politică! M-am săturat de atitudinea dumitale impertinentă! Te previn: poartă-te respectuos cu cine trebuie să te porţi respectuos!"

„Să mă port respectuos!", a repetat Francesco, încuviinţând viguros din cap şi punând capăt astfel oricărei dispute.

„Vă urez noroc, băieţi – a spus atunci colonelul –, şi-mi pare rău că nu pot veni şi eu cu voi", la care Francesco a şoptit, iar eu, cel puţin, am auzit perfect: „Sigur că da, dobitocule!"

Rivolta ne-a trimis să ne facem bagajele cu promisiunea unor medalii în caz de reuşită şi cu un teanc de ordine, între care se aflau şi o hartă, un orar precis şi o fotografie a lui Mussolini luată de jos şi din profil, ca să-i scoată în evidenţă bărbia proeminentă. Cred că poza era menită să ne înflăcăreze şi să ne facă mai băţoasă coloana vertebrală a moralului.

Am ieşit din vilă, ne-am aşezat cu fundurile pe un zid şi am început să frunzărim hârtiile.

„Chestia asta pute", mi-a spus Francesco. „Tu care crezi că-i treabă, de fapt?"

Eu m-am uitat drept în ochii lui negri, minunaţi, şi i-am răspuns:

„Nu-mi pasă care-i treaba. Am primit un ordin şi trebuie să plecăm de la ideea c-o fi ştiind cineva care-i treaba, nu crezi?"

„Cred că prea te iei după toţi", a zis Francesco. „Nu numai că pute, dar e-mpuţită rău de tot". Apoi şi-a scos animăluţul din buzunar şi i-a spus: „Mario, deloc nu-i bine să te bag şi pe tine în treaba asta".

Nu ne-a venit să credem când am văzut că pachetele pe care ni le-a pus în braţe ofiţerul de la intendenţă conţineau uniforme militare britanice şi arme greceşti. N-am înţeles ce sens avea toată combinaţia şi nu ni s-au dat instrucţiuni de folosire pentru mitraliera portabilă Hotchkiss. Ne-am descurcat singuri cu ea, dar mai târziu am ajuns la concluzia că poate nici nu era asta scopul, să ne descurcăm cu ea.

Vremea ne-a scăpat, pe Francesco şi pe mine, în modul cel mai curios cu putinţă. Ne-am pregătit cu toate dinainte şi ne-am fofilat în afara liniilor noastre la ora zece seara. După ce am trecut frontiera,

ne-am schimbat în unifourmele britanice, aşa cum fuseserăm instruiţi, după care ne-am croit drumul peste colină, către valea următoare. Ajunşi în punctul respectiv, şi eu, şi Francesco am fost cuprinşi de o furtună de stări de spirit conflictuale.

Cine n-a văzut niciodată ce înseamnă acţiunea cred că nu poate înţelege cu-adevărat ce vârtejuri se-nvârtejesc prin capul soldatului în momentul încleştării, dar voi încerca să mă explic. În cazul de faţă, amândoi eram foarte mândri că fuseserăm aleşi pentru o misiune militară serioasă. Ne simţeam foarte speciali şi importanţi. Dar niciunul, nici celălalt nu mai făcuserăm nimic de felul acesta până atunci, drept care ne era frică, nu glumă, şi nu numai pentru că ne păştea o primejdie concretă, ci şi fiindcă aveam o ditamai responsabilitate şi se putea foarte bine s-o dăm în bară. Spuneam întruna bancuri prosteşti, ca să ne mascăm frica. Soldatul se mai teme, întotdeauna, că autorităţile ştiu mai multe decât el şi că el nu ştie ce se întâmplă cu adevărat. Ştie că uneori înaltul Comandament e gata să-l sacrifice pentru nu ştiu ce interese superioare şi că nu-l informează şi pe el despre treaba asta, şi-atunci este dominat de dispreţ şi suspiciune faţă de autorităţile respective. Şi, bineînţeles, îi este şi mai frică.

Incertitudinea rezultatului îl face să fie superstiţios şi să se închine întruna, să-şi sărute amuleta norocoasă de nenumărate ori, sau să-şi pună tabachera de metal în buzunarul de la piept, ca să devieze gloanţele. Francesco şi cu mine am decretat, tot din superstiţie, ca niciunul dintre noi să nu rostească, sub nicio formă, cuvântul *certamente*. Nu l-am mai rostit niciodată nici în timpul misiunii cu pricina şi nici în timpul războiului care a urmat. Francesco, în plus, parcă simţea nevoia să i se destăinuie întruna şoricelului Mario, pe care-l ţinea în căuşul palmelor şi-i spunea tot soiul de prostii în timp ce noi, ceilalţi, fumam ţigară de la ţigară, patrulam de colo-colo, ne holbam la fotografiile ponosite ale celor dragi nouă. sau dădeam fuga la latrină din cinci în cinci minute.

Am descoperit şi că te simţi teribil de agitat când scapi de tensiunea aşteptării şi că agitaţia respectivă se transformă uneori într-un soi de sadism ţicnit, odată începută propriu-zis acţiunea. Soldaţii nu pot fi blamaţi întotdeauna pentru atrocităţile pe care le comit, pentru că vă spun eu, din proprie experienţă, ca acestea sunt rezultatul firesc al uşurării diabolice pe care ţi-o dă faptul că nu mai

trebuie să gândeşti. Atrocităţile nu sunt nimic altceva, uneori, decât răzbunarea celor chinuiţi. *Catharsis* – ăsta e cuvântul pe care-l căutam şi este un cuvânt grecesc.

Cum stăteam acolo, în faţa acelui turn de veghe, lungiţi printre tufişuri, l-am simţit pe Francesco lângă mine şi mi-am dat seama că Fedru avea dreptate când spunea că omul care iubeşte este mai viteaz atunci când îl are alături pe cel pe care îl iubeşte. Eu voiam să-l apăr pe Francesco şi să-i demonstrez că sunt bărbat. Am realizat că iubirea ce i-o purtam sporea la gândul că uite-acuşi putea să vină un glonţ care să ne despartă pentru totdeauna.

Mai era puţin până la miezul nopţii, bufniţele cârâiau prin copaci, iar de undeva, de departe, am auzit clinchetul blând al clopoţeilor de la gâturile unor capre. Era un frig tăios şi bătea un vânt îngheţat care se iscase dinspre nord. I-am spus în toate felurile acelui vânt, dar cred că denumirea cea mai potrivită rămâne „strânge-coaie".

La miezul nopţii, Francesco s-a uitat la ceasul de la mână şi mi-a spus:

„Eu nu mai suport chestia asta. Nu-mi mai simt degetele, picioarele mi-au îngheţat şi pot să jur c-are de gând să plouă. Pentru Dumnezeu, hai să facem odată ce-om face!"

„Nu putem", i-am răspuns eu. „Ordinul era clar: nu atacăm până la ora două!"

„Haide, Carlo, zău aşa, ce contează?! Hai să-i dăm drumul acum şi să mergem acasă! Uite, Mario s-a săturat şi eu la fel".

„Pentru tine, acasă înseamnă la Genova, şi-acolo nu poţi să te duci. Ştii foarte bine că disciplina contează". Nu eram foarte convingător în cearta asta, pentru că, adevărul este că-i dădeam dreptate lui Francesco şi nu voiam să mor de frig în locul acela uitat de Dumnezeu, numai şi numai pentru că ajunseserăm prea devreme, din cauza eficienţei şi entuziasmului nostru de începători.

Ordinul prevedea să tragem cu mitraliera împotriva bandiţilor, dar acolo, pierduţi în noapte cum eram, şi la temperatura aia ucigătoare, nu ni se mai părea prea bună ideea. Era atât de frig, încât la simpla atingere a armei ne îngheţau degetele, plus că nu mai eram chiar atât de siguri că ştiam s-o folosim pe întuneric. Ne-am hotărât să facem puţină recunoaştere până mai aproape de turn.

Tipii de sus aveau o lampă şi am rămas uimiţi când am văzut că erau cel puţin zece inşi. Noi ne aşteptaserăm să fie cel mult vreo trei.

Am văzut şi că aveau patru mitraliere cocoţate pe balustrada metalică a turnului.

„De ce ne-au trimis numai pe noi doi?!", m-a întrebat Francesco în şoaptă. „Dacă tragem în ei, suntem ca şi morţi. Chestia asta pute, ţi-am spus eu. Şi de când au nişte bandiţi mitraliere?!"

De sus, din turn, se auzea ca şi cum cineva ar fi cântat şi probabil că şi băuseră câte ceva. Asta mi-a dat suficientă încredere cât să mă târăsc şi mai aproape, ca să fac o recunoaştere în adâncime, încercând să nu bag în seamă conurile de pin care-mi zgâriau mâinile, nici pietrele ascuţite care parcă-mi pătrundeau până la os. Am descoperit un morman de vreascuri şi un butoi metalic plin cu kerosen depozitate chiar sub turn, ca să nu plouă peste ele. Toate turnurile de veghe aveau godine cu lemne pentru încălzire şi lămpi cu petrol, deci era normal ca proviziile să fie păstrate chiar sub ele.

Iată de ce Francesco şi cu mine nu numai că ne-am declanşat asaltul cu două ceasuri mai devreme, dar ne-am îndeplinit misiunea răsturnând butoiul cu kerosen şi dându-i foc. Turnul s-a aprins mai ceva ca o torţă, iar noi am tras în plin cu mitraliera, stând aproape sub el. Am tras şi iar am tras, până ce s-a consumat o bandă întreagă de cartuşe. Dacă or fi fost ţipete, noi nu le-am auzit. Nu eram conştienţi decât de zdruncinăturile mitralierei, de dinţii noştri încleştaţi şi de sălbăticia oribilă a unei acţiuni disperate.

Când s-au terminat cartuşele de pe banda, s-a instalat o ticere sinistră. Ne-am uitat unul la altul şi ne-am zâmbit. Zâmbetul lui Francesco era palid şi plin de tristeţe şi n-am niciun motiv să cred că al meu va fi fost altfel. Era prima noastră atrocitate. Nu ne simţeam deloc triumfători. Ne simţeam epuizaţi şi murdăriţi.

Francesco a fost cel care a dat peste trupul căpitanului Roatta de la *bersaglieri*, care căzuse peste balustrada turnului şi-şi rupsese gâtul. Cadavrul zăcea răscrăcărat şi frânt, ca şi cum n-ar fi avut niciodată. Viaţă în el. Francesco a găsit şi ordinele prin care căpitanului i se cerea să ia cu el nouă. oameni, să-i suie în turn şi să aştepte acolo un atac al armatei greceşti, despre care existau informaţi că urma să aibă loc fix la ora 2 noaptea.

Francesco s-a aşezat pe jos, lângă mine şi lângă trupul căpitanului şi şi-a ridicat ochii spre cer.

„Astea nu sunt deloc uniforme britanice", a zis el într-un târziu. „Grecii poartă aceleaşi uniforme ca şi englezii, nu?!"

M-am uitat şi eu în sus, către cer.

„Era vorba să fim omorâţi. De-asta ni s-a spus să plecăm fără plăcuţele de identificare. Acuma suntem greci care atacă armata italiană, şi trebuia să fim omorâţi. De-asta ne-au trimis numai pe noi doi, ca să fie siguri că n-aveam cum să scăpăm vii de-aici".

Francesco s-a ridicat încet. Şi-a înălţat amândouă mâinile, într-un gest simbolic de regret, şi pe urmă le-a lăsat să-i cadă pe lângă trup.

„S-ar zice că nu ştiu ce dobitoc sus-pus vrea să provoace un mic război cu Grecia".

11

Pelagia şi Mandras

PELAGIA (*stând la privată după micul dejun*): Ce bine că la privata asta cine a construit-o a lăsat aşa, o deschizătură deasupra uşii! Aş putea să stau aici ore-ntregi uitându-mă la norii care alunecă pe după vârful muntelui. Mă-ntreb de unde vin?! Adică, bine, ştiu că sunt vapori de apă, dar nu ştiu, parcă se adună laolaltă aşa, de nicăieri şi dintr-odată. Ca şi cum fiecare strop ar avea un secret pe care vrea să-l împărtăşească şi fraţilor lui, aşa că se înălţa toţi din mare, se-nghesuie la un loc, plutesc în derivă duşi de briză şi norii îşi tot schimbă forma pe măsură ce stropii se grăbesc să ajungă mereu fiecare lângă altul, confident lângă confident, şoptindu-şi câte ceva de genul: „I-am văzut sărutându-se pe Mandras cu Pelagia. Ce-o ieşi din asta?! Dac-ar şti ea, s-ar înroşi toată la faţă". Uite, chiar că mă-nroşesc – ce proastă sunt! Şi de ce călătoresc norii mai încet decât vântul care-i mâna?! Şi de ce uneori vântul suflă-ntr-o direcţie, iar norii călătoresc în direcţia opusă?! O avea dreptate *Papakis* când spune că vântul suflă pe mai multe paliere sau poate că norii ştiu ei vreun mijloc prin care să plutească împotriva vântului?! Trebuie să-mi tai din nou nişte tampoane, că iar am durerile-alea în burtă şi la şale, şi-nseamnă că se-apropie. Am văzut luna nouă azi-noapte şi, deci, trebuie să-mi vină. Tuşica zice că singurul lucru bun, când rămâi gravidă, este că nu mai trebuie să-ţi faci griji cu sângerarea. Biata Chrysoula, biata fetiţă, vai, ce lucru oribil s-a putut întâmpla cu ea! Cum a venit *Papas* în creierii nopţi acasă, tremurând tot de furie şi neputinţă, fiindcă fata asta, Chrysoula, făcuse paisprezece ani şi nu-i spusese nimeni o vorbă că-ntr-o bună zi o să-nceapă să sângereze şi ea a fost atât de-ngrozită, fiindc-aşa a crezut ea că are cine ştie ce boală tainică scârboasă, de

care nu putea vorbi cu nimeni, aşa c-a-nghiţit otravă de şobolani. Şi *Papakis* a fost atât de furios, c-a luat-o pe mama Chrysoulei de gât şi-a-nceput s-o scuture cum scutura câinele un iepure, iar tatăl Chrysoulei n-a făcut nimic, a ieşit cu băieţii, ca de-obicei, şi s-a-ntors acasă beat, iar dedesubtul patului Chrysoulei s-a găsit un teanc de hârtii gros cât o Biblie – numai rugăciuni ale ei către Sfântul Gherasim, ca s-o vindece, şi rugăciunile-alea erau atât de triste şi de disperate, încât îşi venea să plângi citindu-le. În fine, hai, că nu pot să stau aici toată ziua, gândindu-mă la nori şi la menstruaţie, şi oricum, uite că se face destul de cald şi-o să-nceapă să pută. Deşi, o să mai stau puţin, fiindcă *Papas* abia peste vreo zece minute se-ntoarce de la micul dejun şi trebuie să am grijă numai să mă găsească ocupată când se-ntoarce el. Ma gândesc eu c-a trebuit să lase deschizitura asta deasupra uşii, că altfel ar fi fost întuneric bezna. aici.

MANDRAS (*încărcându-şi plasele în barcă*): Sfântul Petru şi Sfântul Andrei să-mi ajute să scot năvoadele pline astăzi. Numai că iarăşi o să fie o zi de cuptor, ştiu eu foarte bine, la fel cum ştiu că toţi peştii or să se-ascundă printre stânci şi-or să se ducă pe fundul mării. Ar fi trebuit să le dea Dumnezeu ochelari de soare, de dragul nostru, al bieţilor pescari. Da, Doamne, s-alunece norii de pe muntele Aenos pe dinaintea soarelui, ca să prind un chefal uite-atâta pentru dom' doctor Iannis şi Pelagia, dă să văd, acolo, câţiva delfini sau porci-de-mare, ca să ştiu unde sunt peştii, dă să văd nişte pescăruşi, ca să mi-arate unde e plevuşca, pe care s-o dea Pelagia prin fainã, s-o prăjească-n tigaie şi să stoarcă suc de lămâie pe deasupra, c-atunci o să-mi spună să rămân la ei la masa şi-o să pot să-i ating piciorul Pelagiei pe sub masă cu piciorul meu. Şi-n timpul ăsta, doctorul o să-i dea-nainte cu Euripide şi cu ocupaţia napoleoniană, iar eu o să-i spun: „Ce interesant, pe-asta n-am ştiut-o, chiar aşa?!" Să-i prind mamei o plătică, şi-un biban-de-mare, şi-o caracatiţă mare şi frumoasă pe care s-o taie-n inele şi s-o gătească pentru mine s-o mănânc mâine rece, cu cimbru şi untdelemn, pe-o felie groasă de pâine albă. N-ar trebui să ies pe mare tocmai astăzi, marţi, că marţea n-are nimeni noroc, dar trebuie să trăiesc şi poate că s-o găsi şi pentru mine vreun zâmbet printre nenumăratele zâmbete-ale valurilor. Asta-i ceva ce-am învăţat de la doctor, cică: „Oceanul ce zâmbeşte cu nenumăratele-i valuri", un vers din Eschil, care precis n-a ieşit niciodată pe mare iarna. Mai curând nenumăratele udături şi infinit de reci. Dar astăzi ziua e frumoasă,

frumoasă ca Pelagia şi dacă dau drumul la undiţi până pe fund, probabil c-o să prind un calcan, ceva, dar dacă mi-ajunge nişte apă sărată-n tăieturile-astea de pe fund, o să mă cac pe mine de durere.

PELAGIA (*scoţând apă din fântână*): Zice *Papakis* că Mandras o să aibă pete de culoarea teracotei pe fund toată viaţa şi-o s-arate ca şi cum i-ar fi presărat cineva piper roşu. Mie-mi place fundul lui, Doamne iartă-mă! cu toate că nu i l-am văzut. Da' ştiu eu aşa, că-mi place. Că mi-ar plăcea dacă i l-aş vedea. E foarte mic. Când s-a aplecat, am văzut eu că seamănă cu două jumătăţi de pepene. Adică rotunjimea, vreau să zic, mi se pare a fi exact de dimensiunea stabilită de Dumnezeu la-nceputul începuturilor pentru pepene. Când mă sărută, mie-mi vine să-l cuprind cu amândouă mâinile şi să-l apuc aşa, cu câte-o mână, de fiecare bucă. Da' nu-ndrăznesc. Nu zău, ce-ar zice dacă l-aş apuca aşa?! Ce gânduri de târfuliţă mai am şi eu'. Slavă Domnului că nu ştie nimeni ce-mi trece prin minte, că m-ar pune la popreală şi toate babele ar da cu pietre-n mine şi m-ar face curvă. Când mă gândesc la Mandras, îmi vine-n minte faţa lui, zâmbetul lui, după care-mi închipui cum arata când se-apleacă. Uneori, mă-ntreb şi eu dacă sunt normală, da' ce ne mai spunem şi noi, femeile, când suntem numai între noi şi bărbaţii-s duşi la *kapkeneion*! Dac-ar şti ei, bărbaţii, cât de şocaţi ar fit Orice femeie din sat ştie că scula lui Kokolios e-ndoită-ntr-o parte, ca o banană, şi că popa are o eczemă pe scrot – şi bărbaţii nu ştiu treburile-astea. Habar n-au ei despre ce vorbim noi, li se pare că vorbim despre gătit, şi copii, şi despre cum să cârpim rupturile hainelor. Da' noi, când găsim câte-un cartof care seamănă cu ce-au ei mai bun, ni-l trecem din mână-n mână şi râdem de cum se simte la pipăit în palmă. Mi-ar plăcea să poţi aduce apa-n casă şi altfel decât aşa, tot cărând-o pân-acolo. Fiecare ulcior e mai greu decât cel dinainte şi de fiecare dată mă stropesc.

Cică normanzii aveau obiceiul de otrăveau fântânile aruncând cadavre-n ele, şi-atunci n-aveai de-ales: ori mureai de sete, ori mureai de apă-mpuţită. E o minune asta – o insulă care n-are nici râuri, nici măcar pâraie, dar e binecuvântată cu apă bună de băut direct din pământ, chiar şi-n luna august. O să mă odihnesc puţin după ce intru-n casă; nu-mi place deloc senzaţia aia de gâdilături la ceafă, când încep să transpir. Ce-aş vrea eu să ştiu este de ce-o fi lăsat Dumnezeu să fie mult prea cald vara şi mult prea frig iarna?! Şi unde scrie că femeile trebuie să care apă, când bărbaţi-s mai voinici?. Când o să mă ceară

Mandras de nevastă, eu o să-i spun aşa: „Numai dacă eşti de acord apa s-o aduci tu”. Iar el o să spună: „Bine, da’ numai dacă te ocupi tu de pescuit” şi-atunci eu ce-i mai spun?! Ce ne-ar trebui este un inventator care să vină şi să ne instaleze o pompă care să ne-aducă apa-n casă. Îmi vine să-l omor pe *Papas*. Cum adică, să-i spună lui Mandras că eu n-o să am zestre?! Cine se mărită fără zestre? zice *Papas* că e-un obicei barbar şi că nu se mai face aşa ceva nicăieri, prin ţările civilizate pe unde-a fost el, că trebuie să te măriţi din dragoste, cum s-a-nsurat el şi că e-o porcărie să faci din asta o tranzacţie care presupune că o femeie nu merită să se mărite decât dacă-şi cară averea-n spinare. Păi, atunci, dacă el gândeşte-aşa, eu o să trebuiască să mă mărit cu cine ştie ce străin. I-am spus: „*Papakis*, dacă stai şi te gândeşti, este-o prostie să porţi haine când afara e-atât de cald. Vrei să fiu eu singura femeie din toată Grecia care nu poartă haine pe ea vara?”, la care el mă sărută pe frunte şi-mi spune: „Eşti atât de deşteaptă, că parc-ai fi fata mea” şi iese. M-am gândit eu la ceva, m-am gândit c-aş putea să mă dezbrac şi să mă găsească-aşa, goală, când se-ntoarce-acasă – zău c-aşa m-am gândit. Nu poţi să te-mpotriveşti obiceiului, nu poţi şi gata, chiar dacă ţi se pare-aiurea – şi ce-o să spună familia lui Mandras?! Cum o să-ndur eu asemenea ruşine?! Tot ce am al meu e capra. Ce-o să fac, o să mă duc la tatăl lui acasă cu nimic altceva decât c-o capră şi-o legătură de boarfe?! Şi de unde ştiu eu c-or să vrea capra mea?! Ei, bine, dacă nu pot să-mi iau capra cu mine, nu mă mai duc, şi cu-asta, basta. Cine-o să-i mai sufle-n nări şi-o s-o mai scarpine după urechi – că doar nu *Papakis*! Da, şi nu ştiu cum să-i spun lui *Papas* c-aş vrea să nu mai facă pipi pe ierburi, că-mi vine să vărs când trebuie să le folosesc la gătit. Poate c-ar fi bine să mai cultiv încă un rând în altă parte, şi de alea să ştiu numai eu şi să le folosesc numai pe-alea. Nu se poate să le tot cer vecinilor să-mi dea de la ei, când văd şi ei foarte bine că avem din belşug şi noi şi nici nu pot să le spun că pe-ale noastre nu le pot folosi fiindcă mustesc de pipi. Aoleu, Doamne! Vai, Doamne! Trebuia să-mi închipui. Ce rahat! De ce nu mi-oi fi pus un tampon înainte să ridic ulciorul cu apă?! Ce proastă sunt, şi-acuma-mi curge sângele! Ahhh, ce cald şi lipicios e! Cred c-o să las ulcioru-aici şi mă întorc să-l iau mai târziu. Punct şi de la capăt – cinci zile de mers legănat, ca raţa!

MANDRAS (*ieşind în larg prin gura portului*, *cântă*):

Veniţi, delfini, veniţi cu mine.

Mă duceţi unde mușcă bine.

Şi dacă prind trei peşti de soi.
Vii las să-i luaţi pe primii doi.
Şi dacă prind scrumbie-n plasă".
I-o duc iubitei mele-acasă.
Şi dacă prind un şoarec leoarcă.
Vă-nham atunci pe voi la barcă.
Dar dacă, scot năvodul plin.
Vă fac la toţi camăşi de in

Fără zestre. Dumnezeu mi-e martor c-o iubesc, dar ce-o să spună lumea?! Toţi or să creadă că nu-s destul de bun pentru doctorul Iannis, asta or să creadă! şi tot timpul mă face prost şi dobitoc şi-mi spune că sunt mult prea necopt ca să fiu un soţ bun. Recunosc, sunt prost. Orice bărbat e prost când vine vorba de femei cine nu ştie treaba asta?! Şi mai ştiu că doctorul mă place, că mereu mă-ntreabă când am de gând să vin să-i cer consimţământul ca să mă-nsor cu Pelagia şi se face că nu vede când merg pe-acolo să stau de vorbă cu ea. Ce nu-mi place este că nu pot fi eu însumi când sunt cu ea. Nu ştiu, dar eu sunt altfel om serios. Mă gândesc la tot felul de lucruri. Mă interesez de politica şi ştiu care e diferenţa dintre un regalist şi-un venizelist. Sunt om serios, pentru că nu trăiesc numai pentru mine; vreau să fac lumea mai bună, vreau să-mi joc şi eu rolul meu în mersul lucrurilor. Dar, când sunt cu Pelagia, parc-aş avea din nou doişpe ani; acuma ţuşti în copac şi-o fac pe Tarzan, în clipa următoare mă prefac că mă lupt cu capra. Mă dau mare, sigur că mă dau, dar ce altceva să fac?! Nu mă văd mergând pe-acolo şi spunându-i: „Bună, Pelagia, hai să vorbim despre politică". Pe femei nu le interesează lucrurile-astea, ele aşteaptă să le distrezi. Nu i-am povestit niciodată cum văd eu situaţia. Poate că şi ea mă crede prost. Bine, ştiu că nu sunt pe-aceeaşi treaptă cu ea. Doctorul a învăţat-o italieneşte şi puţină engleză şi casa lor e mai mare decât a noastră, dar nu-i sunt nici mai prejos. Cel puţin aşa cred, că nu-i sunt mai prejos. Atâta, că ei sunt o familie cum nu sunt celelalte. O familie de-aia, neconvenţională. Doctorul spune tot ce gândeşte. Zău că de multe ori nici nu ştiu cum să-l iau. Mi-ar fi fost mult mai uşor să mă-ndrăgostesc de Polixenia sau Despina. Poate dac-aş fi avut şi eu o experienţă de *exiteia* – de umblat prin lume, aş fi ştiut mai multe despre lume. Păi, nu? doctorul a navigat prin toată lumea, a fost chiar şi-n America. Şi eu unde-am fost?! Ce ştiu eu?! Am fost până-n Itaca, şi-n Zante, şi-n Levkas. Mare brânză! N-an poveşti de spus şi nici

amintiri. N-am gustat niciodată vin franţuzesc. Doctorul zice că-n Irlanda ploua-n fiecare zi şi că-n Chile este un deşert în care n-a plouat niciodată. O iubesc eu pe Pelagia, dar ştiu că n-o să fiu niciodată bărbat pe deplin, dacă nu fac şi eu ceva important, ceva măreţ, ceva cu care să mă mândresc şi pentru care să fiu stimat. De-asta eu, unul, sper să fie război. Nu-mi doresc vărsare de sânge şi glorie, vreau ceva prin care să mă justific şi eu. Niciun bărbat nu e bărbat adevărat până nu se face soldat. Atunci, o să mă pot întoarce-n uniformă şi nimeni n-o să mai spună: „Mandras ăsta nu-i băiat rău, e drept, da' nu e nimic de capul lui". Atunci o să merit şi eu o zestre. A, uite-i, delfinii. Trag puţin de cârmă şi-ntorc trinca de travers. Nu, nu, nu veniţi voi la mine, vin eu la voi. Sper că nu vreţi numai să vă jucaţi. A, da, probabil că sunt delfinul Kosmas, delfinul Nionios şi delfiniţa Kristal. *Kalimera*, prietenii mei zâmbăreţi. Daţi-vă la o parte, că-mi desfăşor năvodul, şi să nu-mi luaţi prea mulţi peşti din plasă de data asta. Ce naiba, prea mi-e cald, mă bag şi eu în apă. Jos hainele, jos ancora. Păzea, delfinilor, că sar! Iisuse Cristoase, ce bine e! Nimic nu e mai bun decât apa de mare când te-ncingi la subsuori şi-ntre picioare. Sau ce poate fi mai bun decât s-aluneci prin apă ţinând un delfin de aripa dorsală?! Înoată, Kristal, înoată. Ah, căcat, ce mă ustură!

PELAGIA (*făcându-şi siesta*): Prea e cald! Uite, că se mişcă uşa. Cine-i acolo?! Mandras, tu eşti?! Nu, nu fi proastă, nu poţi face pe cineva să vină la tine numai gândindu-te tu la el. Deşi cică există şi o fantomă a celor vii. A, tu eşti, Psipsina! Ah, nu! Nu! De ce nu putem şi noi s-avem un câine, ca toată lumea?! Sau măcar o pisică?! Nu, noi trebuie s-avem un nebun de jderde-pin, care nu doarme după-masa! Dă-te jos! Cât mai ai de gând să creşti?! Nu pot să dorm cu juma de tonă pe piept. Stai liniştit! Mmm, da' de ce miroşi tu-ntotdeauna atât de dulce, Psipsina?! Iar ai furat ouă şi zmeură?! De ce nu-ţi prinzi tu singură şoarecii a?! M-am săturat de tocat şoareci. De ce nu poţi şi tu să mergi pe podea, ca toată lumea?! Ce plăcere o fi şi-asta să zbori prin cameră, fără s-atingi podeaua?! Mmm, da' ce dulce miroşi, mă bucur că te-a găsit la timp Lemoni, zău că, mă bucur. Îmi pare rău că nu eşti Mandras. Mi-ar plăcea să stea şi Mandras uite-aşa, culcat pe pieptul meu. Doamne, ce cald e! Cum poţi tu să suporţi haina asta de blană, Psipsina?! Îmi pare rău că nu eşti Mandras. Mă-ntreb, oare ce-o fi făcând acum?! Presupun că sta pe mare şi-l suflă briza. Mă-ntreb ce i-o mai face fundu'. Plin de teracotă, asta e. „Dosul unei statui clasice, un

dos minunat" aşa a zis. Dacă-mi închid ochii şi desfac braţele, dacă mă rog la Sfântul Gherasim, poate că atunci când îi deschid înapoi îl găsesc pe Mandras pe pieptul meu în locul Psipsinei. N-am eu norocul ăsta. N-am noroc, Psipsina. E-atât de frumos, şi-atât de nostim! Până n-a căzut din copac, m-a făcut să mă doară burta de-atâta râs. Atunci mi-am dat seama că-l iubesc, de frica pe care-am simţit-o când l-am văzut căzând peste oală. Uite, o strâng în braţe pe Psipsina cu gândurile la el, şi poate-o să simtă, pe unde-o fi. Sper că n-ai purici. Nu vreau să rămân cu puncte roşii pe braţe. Mă mâncau gleznele ieri şi m-am gândit să dau vina pe tine, Psipsina, dar pe urmă m-am adus aminte că mă frecasem de nişte ciulini. Oare când m-o cere de nevastă?! Cică mama lui nu-i foarte simpatică. Auzi, să spui aşa ceva despre nimeni altcineva decât mama ta. Îmi pare rău că nu mi-o mai aduc aminte pe *Mitera* – pe mămica. Biata *Mitera*. A murit ca un schelet care tuşea şi scuipa sânge. Arată bine-n fotografii, atât de tânără şi de fericită şi, după cum ţine mâna pe umărul lui, îţi dai seama că-l iubea. Dac-ar mai trăi, m-ar învăţa şi pe mine cum să mă port cu Mandras şi l-ar convinge şi pe *Papakis* în privinţa zestrei. Lui Mandras parca nici nu-i pasă. Nu e serios, băiatul ăsta, nu ştiu, am eu dubiile mele. E foarte nostim, dar nu pot să stau de vorbă cu el despre nimic. Cu un soţ trebuie să poţi discuta una şi-alta, nu? El, nu şi nu, ia totul în glumă. Îl duce mintea, ceea ce dovedeşte că nu e prost – cel puţin aşa sper. Eu zic: „Tu ce crezi, o s-avem parte de război?", la care el îmi surâde şi zice: „Cui îi pasă?! Da' tu ce crezi, o s-avem parte de-un sărut?!" Nu vreau să fie război. Să nu fie război. Să fie Mandras uite-acolo, la intrarea-n curte, cu un peşte-n braţe. Să vină Mandras în fiecare zi cu câte-un peşte-n braţe. Deşi, ca s-o spun p-a dreaptă, m-am cam săturat de peşte. Ai observat, Psipsina?! Că de câte ori ne-aduce peşte, tu capeţi din ce în ce mai mult din peştele-ăla.

MANDRAS (*reparându-şi năvodul în port*): Ieri, cică Somalia britanic-a fost cucerită de italieni. Cât o mai dura până ne-atacă şi pe noi din Albania?! Se pare c-au luptat cu tancurile împotriva cămilelor. Mă simt atât de nefolositor şi de nesemnificativ aici, pe insula asta! În vremuri dintr-astea, bărbaţi trebuie să-şi vadă de ce-i priveşte pe ei. Popa Arsenios mi-a scris o scrisoare ca din partea mea către Rege, în care mă ofeream voluntar şi am primit ca răspuns o scrisoare de la cabinetul lui Metaxas însuşi, în care-mi spunea că voi primi ordinul de încorporare dacă va fi nevoie de mine. Uite, că-n seara asta o să-l pun

să-mi mai scrie una, în care să-i spun lui Metaxas că eu vreau să primesc ordinul ăla imediat. Cum o să-i spun Pelagiei?! Un lucru ştiu: că, zestrenezestre, o s-o cer de nevastă înainte de-a pleca. O să-i cer consimţământul tatălui ei şi pe urmă o să pun un genunchi în pământ şi-o să-i cer să se mărite cu mine. Fără glumă. O s-o fac să priceapă că, apărând Grecia, o s-o apar de fapt pe ea şi pe toate femeile ca ea. E vorba de salvarea naţională aici. E datoria fiecăruia să dea tot ce poate. Şi, dacă e să mor, atunci asta e, măcar o să ştiu că n-am murit degeaba. O să mor cu numele Pelagiei şi cu numele Greciei pe buze-n acelaşi timp, pentru că una-nseamnă la fel de mult ca şi cealaltă, înseamn-acelaşi lucru sfânt. Iar dac-o fi să rămân în viaţă, o să pot umbla cu capul sus tot restul vieţii şi-o să mă întorc la delfinii şi la năvoadele mele, şi toată lumea o să spună: „Asta-i Mandras, care-a luptat în război. Unora ca el le datorăm totul", şi nici Pelagia, nici taică-su n-or să mai poată să se uite la mine şi să-mi spună că sunt prost şi dobitoc, şi-o să fiu şi eu cineva, nu un neica-nimeni de pescar cu aşchii de teracotă înfipte-n cur.

PELAGIA (*luând* kleftico *de la cuptorul comunal*): Unde-o fi Mandras?! Pân-acum se-ntorcea, de obicei. Vreau să vină odată. Nici nu pot să respir, atât de mult îl vreau să vin-odată. Iar îmi tremură mâinile. Aş face bine să nu mai zâmbesc aşa, ca o proastă, c-o să zică lumea că m-am ţăcănit de tot. Vino, Mandras, te rog, vino, că nu-i mai dau Psipsinei porşia mea de peşte. Nu-i mai dau decât maţele, coada şi capul. Rămâi la cină şi mângâie-mi gamba piciorului cu picioarele tale, Mandras. Şi Psipsina asta, nu s-o fi făcut destul de mare ca să-şi prindă şoarecii şi singură?! M-am prostit de tot, fac lucrurile aşa, din obişnuinţă, chiar dacă nu-i nevoie. Rămâi la cină.

12

Minunile Sfântului câte-au fost

Nimic nu se schimbase pe insulă, nu era niciun semn de război; aici, bunul Dumnezeu rămăsese netulburat de megalomania şi distrugerea de care avea parte restul lumii. În ziua de 23 august, crinul sfânt din faţa icoanei Maicii Domnului de la Demountsandata se trezise cu punctualitate din starea lui de uscăciune şi înflorise pentru a linişti pe toată lumea, reînnoind minunea şi confirmând pioşenia credincioşilor. La mijlocul lunii, o hoardă de şerpi neveninoşi, dar şi necunoscuţi ştiinţei, împodobiţi cu nişte cruci negre pe capete şi având pielea precum catifeaua, parcă se întrupaseră din neant, gata încolăciţi,

la Markopoulo. Umpluseră străzile cu şerpuiturile şi îmbârligăturile lor, se apropiaseră de icoana de argint a Fecioarei, se instalaseră pe tronul episcopului, iar la sfârşitul slujbei se făcuseră nevăzuţi la fel de brusc şi de inexplicabil cum şi apăruseră. În ruinele cele mari ale fortăreţei Kastro, care domina Travliata şi Mitakata, spectrele războinice ale unor romani îi opreau pe normanzi şi francezi şi le cereau să spună parolele, iar umbrele unor tunici roşii britanice jucau zaruri cu cele ale unor turci, catalani şi veneţieni prin labirintul jilav şi impenetrabil al unor bazine, tuneluri şi mine subterane. În fostul oraş veneţian Fiskardo, acum părăsit, fantoma urlătoare a lui Guiscard bântuia pe parapete, zbierând că voia să le ia sângele şi tezaurul grecilor. În vârful de nord al insulei, la Argostoli, marea se revărsa ca întotdeauna în găurile ca nişte canale de pe ţărm, dispărând inexplicabil în măruntaiele pământului, iar la Paliki, stânca denumită Kounopetra se mişca la nesfârşit în ritmul ei propriu, ştiut numai de ea. Sătenii din Manzavinata, la fel de previzibili ca şi stânca, nu scăpau nicio ocazie de a informa pe oricine stătea să-i asculte că odată, demult, o flotă de nave de război britanice o înconjuraseră pe Kounopetra cu un lanţ, şi tot nu reuşiseră s-o mişte din loc; cu alte cuvinte, o singură stânculiţă grecească rezistase în faţa puterii şi a curiozităţii ştiinţifice a celui mai mare imperiu cunoscut vreodată. Şi, poate şi mai interesant, ca o expediţie de francezi încercase odată – şi nu reuşise – să dea de fundul lacului Akoli; sau că un zoolog din Wyoming, uimit peste măsură, confirmase cele afirmate de reputatul istoric Iannis Kosti Laverdos, şi anume că iepurii sălbatici şi unele capre de pe muntele Ayia Dinaţi aveau dinţii de aur şi de argint.

Încă de pe vremea când zeiţa Eos avusese un amestec în victoria lui Ahile asupra lui Memnon şi provocase uciderea accidentală a lui Procris de către propriul ei soţ care nu ştia ce face, insula nu dusese niciodată lipsă de miracole1. Faptul în sine nu era câtuşi de puţin miraculos, pentru că insula îşi avea propriul ei sfânt şi era ca şi cum puterea lui supranaturală s-ar fi dovedit mult prea mare şi prea radioasă şi se revărsa în toate părţile.

Sfântul Gherasim, veştejit şi înnegrit, ferecat în interiorul raclei sale aurite, în formă de dom, de către maicile de la mănăstirea care-i purta numele, deşi murise de cinci sute de ani, se ridica din morţi noaptea. Înveşmântat în robe aurii şi stacojii, purtând pietre preţioase şi medalii străvechi, el îşi croia drum cu pârâieli şi trosnituri discrete,

prin mijlocul turmei de păcătoşi, către bolnavii pe care-i vizita în casele lor; alteori, mergea chiar şi în străinătate, în regiunea Corintului, unde se născuse, ca să viziteze acolo rămăşiţele părinţilor şi să halăduiască printre colinele şi crângurile tinereţii. Dar, ca un sfânt cu simţul datoriei ce era, se întorcea mereu chiar înaintea zorilor, obligându-le pe călugăriţele guralive care aveau grijă de el să-i cureţe noroiul de pe papucii de brocart auriu şi să-i aşeze la loc

1 Memnon, regele etiopienilor, era chiar fiul zeiţei Eos (Aurora la romani).

Când el a ajuns să se lupte cu Ahile, mamele celor doi eroi, zeiţele Eos, respectiv Thetis, au pledat fiecare cauza fiului ei pe lângă Zeus. Thetis a câştigat confruntarea, iar Ahile a câştigat lupta şi l-a ucis pe Memnon, înfigându-i sabia în piept. Aceeaşi Eos l-a sedus pe Cephalos, soţul lui Procris, iar acesta mai târziu şi-a ucis soţia din greşeală, în timpul unei vânători.

mădularele schiloade şi mumificate, într-o poziţie de odihnă netulburată.

Era un sfânt adevărat, un autentic om cu har, n-avea nimic în comun cu sfinţii închipuiţi şi îndoielnici ai altor credinţe. El nu spurcase lumea, ca Sfântul Dominic, inventând Inchiziţia1, nu fusese un gigant înalt de şase metri, cu înclinaţii spre canibalism, ca Sfântul Cristofor2, şi nu-i omorâse prin ricoşeu pe cei veniţi să asiste la moartea lui, cum făcuse Sfânta Caterina3. Şi nici nu fusese un sfânt incomplet, precum Sfântul Andrei, care nu reuşise să-şi imprime decât urma piciorului drept în mănâstirea de lângă Travliata. La fel ca Sfântul Spiridon din Corfu, Gherasim dusese o viaţă exemplară şi-şi lăsase, în urma lui, întregul înveliş muritor, ca mărturie şi sursă de inspiraţie.

Se călugărise la vârsta de doisprezece ani, petrecuse alţi doisprezece în Ţara Sfântă, apoi trăise timp de cinci ani pe insula Zakynthos – sau Zante, cum îi spuneau veneţienii –, iar în cele din urmă se aciuase într-o peşteră de lângă Spilla, reorganizând de acolo mănăstirea de la Omala, unde tot el sădise platanul şi săpase fântâna cu propriile mâini. Era atât de iubit de locuitorii altminteri cinici ai insulei, încât avea două zile de sărbătoare proprii, una în august şi cealaltă în octombrie; zeci de fii erau botezaţi cu numele său, oamenii credeau în el cu mai multă fervoare chiar şi decât în Domnul nostru Iisus Cristos, iar de pe tronul lui din cer se obişnuise, vrând-nevrând, şi

cu jurămintele făcute în numele lui, şi cu înjurăturile. În cele două zile dedicate lui peste an, îşi îndrepta în altă parte privirile tolerante ale sufletului, şi-atunci nu mai vedea cum întreaga populaţie a insulei se îmbăta criţă.

1 Aluzie la faptul că Papalitatea le-a atribuit calitatea de inchizitori, în secolul XIII, călugărilor din Ordinul dominican.

2 Sfântul Cristofor era reprezentat, potrivit unor tradiţii orientale, ca un gigant cu cap de câine, înainte să fie botezat de Iisus Cristos.

3 Sfânta Caterina din Alexandria (sec. IV) ar fi fost condamnată, potrivit legendei, la moarte prin frângere pe roată; toţi romanii convertiţi de ea mai înainte, veniţi să asiste la martirajul ei, ar fi fost la rândul lor martirizaţi din ordinul împăratului.

Mai erau opt zile până când Metaxas avea să respingă ultimatumul *DUCE*-lui, şi totuşi ar fi putut fi oricare dintre zilele de sărbătoare ale sfântului din ultimele câteva sute de ani. Soarele însuşi se dovedea mai puţin crud şi ziua era caldă şi strălucitoare, fără a fi duşmănoasă. O briză uşoară venită dinspre mare bătea încolo şi-ncoace printre măslini, răsucind frunzele în aşa fel, încât s-ar fi zis că formau, toate, un semafor cu nenumărate alternanţe de argintiu şi verde-închis. Macii şi margaretele se legănau printre ierburile încă secate de vlagă ale verii, care începeau totuşi să dea semne de revigorare, iar albinele profitau din plin de flori, ca şi cum ar fi fost conştiente de apropierea toamnei; din stupurile lor fără număr picura mierea limpede şi sumbră despre care insularii spuneau cu convingere că era cea mai bună din lume. Sus, pe muntele Aenos, pajurele se roteau în căutarea stârvurilor unor capre ghinioniste sau neinspirate, iar mai jos, în tufiştile de la câmpie, mierlele mici şi negre, siciliene, se foiau şi se ciondăneau. O puzderie de arici scormoneau şi gâfâiau pe sub ele, aranjându-şi prevăzători cuiburile de iarbă şi frunze în aşteptarea unor zile mai reci, iar plajele erau brăzdate de ceva ce semăna cu urmele unor mărunte naufragii – bărci pe jumătate dezmembrate, scoase din apă ca să fie cercetate şi reparate. Plantele tropicale din partea de sud a insulei parcă nu mai erau atât de pline de viaţă, parcă şi-ar fi împuţinat seva ori şi-ar fi ţinut respiraţia, iar smochinii etalau fructe cărnoase, purpurii, printre altele mai tinere, verzi, care aveau să se coacă în anul următor, când aveau să devină în mod oficial fructele fasciştilor de la Roma.

În zori, Alekos, pastorul, şi-a mângâiat patul puştii străvechi şi a decis că era mai bine s-o lase acolo; întotdeauna se lăsa cu prea mulţi răniţi în zilele astea de sărbătoare ale sfântului, ceea ce deturna atenţia de la minuni. Şi-a înfăşurat arma în pături şi a ieşit în aburii de ceaţă de afară, ca să vadă cum le mergea caprelor; se pregătea să le lase de capul lor timp de o zi, dar era convins că sfântul avea să se îngrijească de siguranţa lor. Ştia prea bine că pe tot drumul cel lung de coborâre de pe muntele Aenos lamentările clopoţeilor de la gâturile lor aveau să-l urmărească pas cu pas, iar el se şi pregătea să se întreacă de unul singur, încercând să recunoască sunetul fiecăruia. De pe-acum resimţea o agitaţie aproape chinuitoare închipuindu-şi dinainte ce spectacol avea să ofere sfântul vindecându-i pe epileptici şi pe nebuni. Oare cine avea să fie alesul?!

În sat, părintele Arsenios a dat peste cap o sticlă de vin de Robola şi s-a şters la ochii cârpiţi de somn, nefiind obişnuit cu privaţiuni precum sculatul încă din zori, iar Pelagia şi tatăl ei au legat capra de măslin şi au închis-o pe Psipsina într-un dulap unde nu avea ce să sfâşie în bucăţi. Kokolios s-a luptat aşa, pe scurt, cu convingerile lui comuniste despre opiul popoarelor, după care şi-a pus, oricum, hainele nevesti-sii. Stamatis şi-a confecţionat un coif de hârtie, pe care l-a încercat, să vadă cum îi venea, în timp ce nevasta lui tăia calupuri de brânză, împacheta plăcintuţe cu *rozoli* şi *mantola* şi-şi recapitula în minte lucrurile de care mai trebuia să se plângă. Megalo Velisarios şi-a legat bine culevrina în cârca unui taur zdravăn pe care-l împrumutase de la un văr al lui de-al treilea, visând să câştige cursa. Îşi încărcase tunul cu bucăţele de poleiala argintie şi aurie şi abia aştepta să audă strigatele de admiraţie ale mulţimii când muniţia lucitoare ar fi ţâşnit înspre cer şi pe urmă ar fi căzut înapoi, ca o ploaie de fluturaşi de metal.

La mănăstire, călugăriţele durdulii şi-au trezit numeroşii musafiri şi pelerini din camerele de oaspeţi, cele cochete, au umplut cu apă lighenele şi ulcioarele de spălat vopsite în culori vii, au umflat pernele brodate, au înlocuit prosoapele bogat înflorate şi au şters praful. Ele, în schimb, locuiau în cămăruţe spartane, în care nu se găsea decât o scoarţa jerpelită, un parcărucior de metal care scârţâia şi nişte icoane înnegrite de fum pe pereţi. Plăcerea lor era aceea de a-i găzdui pe alţii, de a le asculta cu o curiozitate ieşită din comun, dacă nu bolnăvicioasă, poveştile de suferinţă şi trădare şi de a-şi forma în

minte, că pe un mozaic, o imagine a lumii exterioare numai din ceea ce auzeau. Mai bine să auzi vorbindu-se de ea, decât să trebuiască să locuieşti în ea – de asta erau convinse.

În azilul de nebuni de alături, alte călugăriţe i-au îmbrăcat pe bolnavi în cămeşoaie curate, întrebându-se care dintre ei aveau să fie vindecaţi de aura sfântului. Foarte puţine fuseseră ocaziile în care se abţinuse de la vindecări şi fără îndoială că marea lui bunăvoinţă – poate şi vanitatea – constituia în sine o garanţie a revenirii la normalitate a câte unui nefericit. Poate Mina, care zbiera şi vorbea fără nicio noimă, nu recunoştea pe nimeni şi se despuia în faţa necunoscuţilor? Sau poate Dimitri, care spărgea sticle şi geamuri şi băga în gură cioburile?! Sau Maria, care se credea regina Americii şi-i obliga şi pe doctori să se apropie de ea mergând în genunchi?! Ori poate Socrate, a cărui neurastenie făcuse asemenea ravagii, încât simpla ridicare a unei furculiţe i se părea o responsabilitate copleşitoare şi-l făcea să plângă şi să tremure tot?! Călugăriţele credeau că faptul în sine de a trăi în apropierea sfântului constituia o formă uşoară de refacere, iar în momentele lor de luciditate, nebunii se întrebau când le venea rândul fiecăruia dintre ei. Sfântul îşi împărţea vindecarile aparent fără nicio logică sau consecvenţă; unii mureau după ce aşteptau şi patruzeci de ani, în timp ce alţii veneau anul ăsta cu un diagnostic de ateism şi comportament reprobabil şi plecau acasă în anul următor.

Afară, pe minunatele pajişti ale văii şi printre platanii care străjuiau drumul dinspre Kastro, pelerinii şi coribanţii se adunau deja de două zile, unii dintre ei sosind chiar de departe. Rudele nebunilor sărutaseră deja mâna sfântului şi se rugaseră laolaltă în biserică pentru vindecarea celor dragi, în timp ce călugăriţele lustruiau ornamentele aurite, umpleau clădirea cu flori şi aprindeau lumânările gigantice. Stranele erau pline de cunoştinţe vechi şi îndepărtate, care-şi reînnoiau prietenia prin genul de conversaţii animate şi zgomotoase, pe care negrecii le interpretează greşit ca fiind ireverenţioase. Afară, pelerinii îşi descărcau de pe animale proviziile de brânză feta, pepeni, pui fripţi şi plăcintă cu carne specific cefaloneză, le împărţeau între ei şi compuneau versuri maliţioase unii despre ceilalţi. Grupuri de fete se plimbau braţ la braţ, râzând în gura mare, zâmbindu-le în stânga şi-n dreapta unor eventuali viitori soţi sau unor posibili admiratori de ocazie; bărbaţii, în schimb, se făceau că nu

le bagă în seamă şi formaseră bisericuţe în care gesticulau cu sticlele în mână, punând la cale problemele presante ale lumii. Preoţii roiau şi ei laolaltă, ca albinele, discutând aprins chestiuni teologice pe un ton excepţional de grav, bărbile sure sporind efectul patriarhal pe care-l creau luciul pantofilor negri şi fluturatul veşmintelor; îndurau şi întreruperile politicoase ale credincioşilor, care parcă nu găseau niciodată alt pretext rezonabil de a intra în vorbă, cu ei decât acela de a se interesa dacă era de aşteptat să ia parte şi cutare sau cutare episcop.

Dar, de fapt, aceste manifestări de veselie pastorală şi prestanţa ecleziastică mascau nerăbdarea din ce în ce mai mare din sufletele tuturor celor adunaţi acolo, neliniştea generată de aşteptare, teama de a asista la lucruri inexplicabile din punct de vedere pragmatic, starea de trepidaţie care-i cuprinde pe toţi cei ce sunt martorii îndepărtării vălului dintre lumea noastră şi cealaltă. Era genul de nervozitate care se manifesta printr-o senzaţie de strânsoare în piept şi printr-o iminenţă a lacrimilor de îndată ce clopotul a început să bată ca să anunţe că venise vremea slujbei.

Cleveteala şi forfota s-au transformat încetul cu încetul într-un zumzet generalizat, pe măsură ce oamenii se înghesuiau în biserică, se strângeau unii într-alţii mult mai mulţi decât încăpeau de fapt şi se aglornerau afară, în curtea bisericii. Unii n-au mai avut loc decât în cimitirul preoţilor. Ici şi colo prin public, Alekos, Velisarios, Pelagia, doctorul Iannis, Kokolios şi Stamatis îşi încordau gâturile într-o parte sau alta, ca să audă cântările îndepărtate ale preotului. Când enoriaşii dinăuntrul bisericii îşi făceau cruce, imediat după aceea îşi făceau şi cei de la uşă, apoi cei de după aceştia, apoi cei din spate de tot, drept care un val de închinăciune trecea prin mulţime ca atunci când azvârli o piatră în lac.

Soarele s-a înălţat şi mai mult şi oamenii aceia înghesuiţi unii într-altii au început să transpire. Zăpuşeala începuse să devină insuportabilă, când slujba a ajuns la un final glorios şi s-a declanşat procesul invers: lumea a început să se ambrâncească şi să se calce pe picioare, iar cei care fuseseră ghinionişti şi nu prinseseră un loc în biserică s-au trezit deodată că norocul se schimbă în favoarea lor, fiindcă au fost primii care au ajuns la locul desfăşurării minunilor, adică sub platanul sfântului.

În biserică, trupul sfântului a fost ridicat de purtători, în timp ce, sub copac, călugăriţele fericite orânduiau şi răsorânduiau adunarea

imprevizibilă şi haotica a nebunilor, dintre care cei mai mulţi erau deopotrivă liniştiţi şi îngroziţi, fiindcă se simţeau copleşiţi de impresia de haos pe care le-o dădea mulţimea aceea de chipuri necunoscute care-i împresurau. Mâncătorul de sticlă a început să urle. Regina Americii, emoţionată de sosirea supuşilor ei, a adoptat o ţinută de supremă regalitate, în timp ce Socrate se holba tâmp la piciorul său drept, pe care i se părea un chin mult prea mare să-l mişte un pas. Adunându-şi toate puterile voinţei, a reuşit – şi a rămas el primul şi cel mai consternat – să-şi mişte unul dintre degetele arătătoare. A încercat să facă un efort de voinţă pentru a-l opri, dar nu i-a reuşit efortul de voinţă de a face un efort de voinţă. Suspendat într-o infinită regresie a neputinţei, el a rămas absolut nemişcat şi s-a mulţumit cu caleidoscopul de imagini fără nicio legătură între ele, care se perindau pe după ochii săi. Una dintre călugăriţe i-a şters o lacrimă de pe faţă şi a fugit apoi să-l liniştească pe mâncătorul de cioburi. Altele i s-au alăturat, în încercarea de a-i convinge pe pacienţi cu binişorul să se aşeze în fund sau să se întindă pe iarbă.

Mina s-a aşezat chiar sub platanul cel mare şi şi-a cuprins genunchii cu braţele. În ciuda pădurii de oameni care o înconjurau şi în ciuda cortinei de-a dreptul palpabile care despărţea lumea ei de-a lor, simţea un fel de stare de spirit calmă care-şi croia drumul printre bolboroselile din gândurile ei. Uitându-se la văruiala albă ca laptele a bisericii, şi-a dat seama că avea în faţa ochilor o biserică. „Ouă de ţestoasă” i-a trecut prin minte, după care i-a revenit pe buze un fragment dintr-o poezioară prostească din copilărie. La un moment dat, s-a ridicat în picioare şi a început să-şi sumece cămeşoaia, dar o călugăriţă a pus-o mai cu blândeţe, mai cu forţa, să se aşeze la locul ei. Mina s-a lăsat, ascultând tumultul de voci surde care-i răsunau în piept. Uneori, vocile strigau şi scrâşneau, iar ea nu putea scăpa de ele nici dacă se cuibărea într-un colţ sau se dădea cu capul de pereţi. Alteori, o puneau să facă diverse lucruri, ameninţând-o că n-ar mai fi scăpat de ele, dacă nu le făcea pe plac. Alteori, îi dădeau mâncărimi pe tot corpul, până când ajungea să se scarpine din toate puterile şi să-şi smulgă nebuneşte carnea de pe ea cu unghiile, iar alteori îi spuneau, pur şi simplu, să nu mai respire: panica o cuprindea ca un vârtej şi simţea cum i se blochează plămânii, iar inima îi bătea din ce în ce mai încet, până când nu mai bătea deloc. I se întâmpla ca hăul dintre ea şi lume să se caşte atât de mult, încât, dacă se uita în jos, vedea un gol

nesfârşit sub picioare; în asemenea situaţii, o lua la fugă orbeşte, doar – doar avea să ajungă la pământ solid sub picioare, şi se izbea de tot felul de obiecte nevăzute, care-i provocau vânătăi şi sângerări. Uneori, copleşită de frică, Mina transpira atât de abundent, încât corpul ei devenea alunecos şi călugăriţele nu mai reuşeau s-o reţină, şi-atunci se lăsa la pământ, pe podeaua azilului, plângând în hohote şi horcăind. Cel mai rău era când le vedea feţele celor din jurul ei, fiindcă ştia că se uitau la ea, ştia că-şi făceau planuri cum s-o omoare şi, deci, îşi sumeca poalele cămeşoaiei ca să-şi acopere propriul chip, ca şi cum, prin acest truc, îi putea împiedica s-o mai vadă. Ori de câte ori recurgea la el, apăreau ca din neant mâini care-i trăgeau poalele înapoi în jos, iar ea se vedea nevoită să se lupte, din toate puterile pe care i le dădea disperarea, ca să şi le ridice. Hăituită şi rănită, stând în fund pe iarbă, Mina s-a chircit în momentul în care o umbră fără chip s-a apropiat şi a alunecat pe deasupra ei.

Doctorul Iannis şi Pelagia s-au trezit în primele rânduri ale mulţimii şi au privit, din ce în ce mai încântaţi, cum trupul împodobit al sfântului era purtat pe deasupra nebunilor culcaţi la pământ. Niciodată nu mai fusese manevrat un mort cu atâta grijă, nici cu atâta respect; nu trebuia zgâlţâit pe catafalcul portabil, ca să nu se deranjeze osemintele. Purtătorii săi păşeau cu atenţie printre nebuni şi printre membrele acestora, în timp ce familiile îngrijorate îşi ţineau strâns rudele năbădăioase, ca să nu facă mişcări bruşte sau necontrolate cu mâinile şi picioarele. Mâncătorul de cioburi îşi dădea ochii peste cap şi avea spume în colţurile gurii, ca epilepticii, dar stătea liniştit; el nu avea rude care să-l ţină bine, şi-atunci îşi lua de la sfântul însuşi puterea de a sta locului. O pereche de papuci brodaţi i-au trecut prin dreptul nasului.

După ce sfântul s-a îndepărtat, cei de faţă, într-o stare de aşteptare încordată, i-au trecut în revistă din priviri pe pacienţi, ca să vadă: era vreo schimbare? Cineva l-a zărit pe Socrate şi l-a arătat cu degetul. Îşi răsucea umerii ca un atlet pregătit să arunce suliţa şi se uita cu uimire la propriile mâini, mişcându-şi degetele unul câte unul. La un moment dat, şi-a ridicat privirile, a văzut că toată lumea din jur se uita la el şi, ruşinat, le-a făcut cu mâna tuturor. Un urlet neomenesc s-a auzit din mulţime: era mama lui Socrate, care a căzut în genunchi şi a început să-i sărute mâna fiului ei. Apoi s-a ridicat în picioare, şi-a înălţat amândouă mâinile ca şi cum ar fi vrut să cuprindă tot cerul şi a

strigat: „Slăvit fie sfântul, slăvit fie sfântul.”, drept care, în doi timpi şi trei mişcări, întreaga adunare a luat-o razna, uimită şi înveselită. Doctorul Iannis a tras-o pe fiică-sa Pelagia din calea iminentei călcări în picioare şi şi-a şters năduşeala de pe faţă şi lacrimile de la ochi. Îl apucase un tremurici din tot corpul şi a văzut că acelaşi lucru îl păţea şi Pelagia. „Un fenomen pur psihologic”, şi-a spus el în sinea lui, dar imediat după aceea a fost cuprins de senzaţia că era un ingrat. Clopotul bisericii a început să bată frenetic, mai mulţi preoţi şi călugăriţe luptându-se, chiar dacă politicos, care să apuce să tragă de frânghie.

Aşa a început carnavalul, aşteptat cu nerăbdare nu numai datorită sentimentului general de uşurare şi nevoii de a scăpa de pielea de găină, ci şi înclinaţiei specifice locuitorilor insulei pentru orice sărbătoare. Velisarios a lăsat-o pe Lemoni să apropie un chibrit aprins de fitilul tunului său, a urmat o bubuitura straşnică şi o ploaie lucitoare de bucăţele de poleială s-a revărsat peste tot locul ca şi cum Zeus şi-ar fi scuturat perna cu fulgi de aur. Socrate a pornit ca un gură-cască binecuvântat prin pădurea de mâini care-l băteau peste umeri şi prin furtuna de pupături care aterizau pe dosurile palmelor sale.

— Unde suntem, la sărbătoarea sfântului?! întreba el. Ştiu că sună aiurea, dar nu-mi aduc aminte când şi cum am ajuns aici.

Cineva l-a tras de mână la dans şi s-a prins şi el într-un *syrtos* al tinerilor din Lixouri. O mică orchestră improvizată, care avea drept instrumente nişte cimpoaie *askotsobouno*, un n-ai, o chitară şi o mandolină, încerca să lege un soi de melodie armonizând între ele câteva puncte diferite de pe busola muzicală, iar o voce curată de bariton, a unui pietrar, înjghebă un cântec prin care să celebreze miracolul. El cânta un vers, pe care-l repetau dansatorii, lăsându-i pietrarului timp să conceapă un altul, până când a ieşit un cântec întreg, având şi o melodie proprie:

Într-o bună zi, m-am dus să văd fetele dansând.
M-am dus cum se duc păgânii, să mănânc şi să beau vin
Dar sfântul mi-a luat vălul de pe ochi
Şi mi-a arătat că Dumnezeu e bun…

Un şir de fete drăguţe făceau paşi când la dreapta, când la stânga undeva în spate, ţinându-se de mâini, iar în faţa lor un rând de băieţi îşi azvârleau câte un picior în spate, cu capetele întoarse peste umăr, ţopăind uşori ca nişte greieri. Socrate i-a luat eşarfa roşie dansatorului

principal şi, spre deliciul spectatorilor, s-a lansat într-o *tsalimia* mai atletică şi mai spectaculoasă decât văzuseră oricare dintre ei vreodată. Pe măsură ce picioarele ise-ncrucişau şi ţâşneau în sus până deasupra capului, pe măsură ce i se revărsau pe gură vorbele cântecului, înţelegea şi el pentru întâia oară ce însemnau cu adevărat eliberarea şi veselia. Trupul său ţopăia şi se răsucea fără nici cel mai mic efort de voinţă, muşchii de a căror existenţă uitase de mult acum zbârnâiau ca oţelul şi mai-mai că simţea soarele însuşi oglindindu-se în dinţii pe care şi-i arăta cu dărnicie, lăbărţându-şi faţa într-un zâmbet uriaş, pe care nu şi-l putea reţine. Tânguiala cimpoiului făcea să-i vibreze capul, iar când şi-a ridicat privirile şi s-a uitat brusc în sus, la norii de pe muntele Aenos, i-a trăsnit prin minte că precis murise şi ajunsese în rai. Aşa încât şi-a azvârlit picioarele şi mai sus, iar inima lui s-a pus pe cântat ca un cor de păsări.

O trupă de dansatori din Argostoli, care avea propria ei formaţie, a încins un *divaratiko*, atrăgându-şi critici negative de la cei din Lixouri şi altele, pozitive, de la consătenii lor argostolieni. La cealaltă margine a pajiştii, o ceată de pescari, cunoscuţi sub denumirea de *tratoloi*, s-au apucat să desfacă sticle şi să cânte plini de chef cântecele pe care le repetau de săptămâni întregi în tavernele din Panagopoula, după ce-şi împărţeau profitul din ziua respectivă, după ce se tachinau între ei, după ce se ciondăneau povestind care ce prinsese, după ce mâncau măsline şi *pretza* – când ajungeau, adică, în sfârşit, la momentul în care cântatul împreună li se părea nu numai firesc, dar şi inevitabil.

Acum interpretau laolaltă o altă cântare:

Grădina-n care-mi stă, *nevasta*
Nicicând n-a dus lipsă de flori.
Fiindcă ea ţine loc de boboci
Şi trebuie să fiu prost sau orb
Ca să *nu-mi dau seama de asta*.

Arpegiile iuţi de chitară s-au stins treptat şi tenorul a atacat o scurtă arie. Vocea lui şi-a dus trilurile în registrul înalt, dominând cleveteala mulţimii, ba chiar şi bubuitul culevrinei lui Velisarios, până când amicii săi au intrat şi ei în joc şi au ţesut o armonie complicată, polifonică, plecând de la melodia creată de el şi ajungând cu toţii la final împreună, pe un ton şi o cheie absolut potrivite; în felul acesta, frăţia mării şi-a demonstrat fără echivoc unitatea metafizica.

Printre toţi cântăreţii şi dansatorii îşi croiau drum călugăriţe mărunte, împărţind cu generozitate, în trecerea lor, mâncare şi vin. Cei care se îmbătaseră deja au început să se ia peste picior unii pe alţii, apoi bătaia de joc a lăsat locul insultei, iar de aici până la încăierări n-a mai fost decât un pas. Doctorul Iannis şi-a lăsat brânza şi pepenii, ca să oblojească nasurile care sângerau şi crestăturile de la sticlele sparte. Femeile şi bărbaţi care aveau mai multă minte şi-au mutat pledurile mai departe de cei ce ameninţau să devină violenţi. Pelagia s-a mutat mai aproape de mănăstire şi s-a aşezat pe o bancă.

Stând acolo, se uita cum alţi dansatori contribuiau la sărbătoare cu tradiţii de carnaval. Erau nişte bărbaţi care se înfăţişau costumaţi absurd, cu cămăşi albe strânse pe corp, fustanele albe, mănuşi albe şi coifuri de hârtie pe cap, de cele mai bizare forme: erau învelite în panglici roşii de mătase ori aveau arborate pe ele ciorchini de zurgălăi, bijuterii şi lanţuri de aur, fotografii ale iubitelor sau ale Regelui; aceştia erau însoţiţi de băieţei scunzi costumaţi batjocoritor în fete. Toţi purtau măşti, fie hilare, fie groteşti, iar printre ei se găsea Kokolios, îmbrăcat în hainele cele mai bune ale nevestei lui, care protesta întruna. La marginea drumului, câţiva tineri în costume fantastice şi cu feţele vopsite s-au apucat să întruchipeze nişte *babaoulia*, scenetele acelea comice în care nici măcar sfântul nu scăpa de împunsături. O vraişte întreagă de polci, tarantele, cadriluri, valsuri şi sărituri au aruncat mulţimea într-un haos al căzăturilor, ţipetelor şi insultelor. Pelagia a zărit-o pe Lemoni într-o postură solemnă, încercând să dea foc bărbii unui preot răsturnat pe spate, şi i-a sărit inima din loc văzându-l pe Mandras cum arunca pocnitori printre picioarele unor dansatori de la Fiskardo.

Pentru o clipă, l-a pierdut din vedere, dar apoi a simţit cum îi punea cineva mâna pe umăr. Şi-a ridicat privirile şi s-a trezit cu Mandras lângă ea, cu braţele larg desfăcute, mimând o îmbrăţişare. I-a zâmbit, cu toate că era beat, iar el s-a lăsat brusc în genunchi şi a rostit, plin de dramatism:

— *Siora*, vrei să te măriţi cu mine?! Mor, dacă nu te măriţi cu mine!

— De ce-mi spui *Siora*?! l-a întrebat ea.

— Fiindcă vorbeşti italieneşte şi mai porţi uneori pălărie, a spus el, rânjind prostеşte.

— Chiar şi aşa, nu sunt deloc aristocrată şi nu se cuvine să-mi

spui *Siora*, a zis Pelagia şi s-a uitat lung la el, dar între ei s-a lăbărţat o tăcere de aşa natură, încât s-a simţit nevoita să răspundă la întrebarea lui: Sigur că mă mărit cu tine, l-a anunţat ea calmă.

Mandras a sărit în sus de bucurie, iar Pelagia a observat că avea genunchii nădragilor înnegriţi, de la băltoaca de vin în care îngenunchease. El a început să facă piruete şi să zburde, ea a vrut să se ridice de pe bancă, râzând. N-a reuşit să ajungă în picioare – parcă o ţinea lipită de banca o forţă invizibilă. S-a aşezat la loc, şi-a controlat fusta şi a constatat că Mandras i-o prinsese cu pioneze de bancă. Proaspătul logodnic s-a trântit pe spate în iarbă şi a chiuit de fericire, până când, la un moment dat, s-a ridicat în fund, a arborat o expresie de maximă seriozitate pe chip şi a zis:

— *Koritsimou*, te iubesc din tot sufletul, dar nu ne putem căsători până nu mă-ntorc din armată.

— Du-te şi vorbeşte cu tata, i-a spus Pelagia şi, cum avea senzaţia că inima i se suise în gâtlej şi-i tăia respiraţia, a pornit să hoinărească stupefiată printre petrecăreţi, doar – doar aşa reuşea să priceapă acest miracol contradictoriu. Pe urmă, tulburată de faptul ciudat că nu se simţea deloc atât de fericită cum ar fi fost normal să se simtă, şi-a căutat drumul spre biserică unde voia să rămână singură alături de sfântul.

Dar ziua s-a scurs şi Mandras nu a reuşit să-l găsească pe doctorul Iannis, în schimb l-a dovedit pe el băutura. A adormit serafic într-o băltoacă de ceva urât mirositor, imposibil de identificat, în timp ce Stamatis, nu departe de el, a scos un cuţit monarhist împotriva lui Kokolios şi l-a ameninţat că-l lasă fără boaşele comuniste, dar după aceea l-a apucat cu amândouă braţele pe după gât şi şi-au jurat unul altuia frăţietate veşnică. În altă parte, un bărbat a fost înjunghiat şi a murit, într-o dispută veche de aproape o sută de ani, legată de o proprietate oarecare; iar părintele Arsenios se pricopsise cu o vedere atât de tulbure, încât l-a confundat pe Velisarios cu tatăl lui mort.

Seara a reuşit să se adune, cum-necum, după anarhia parcă bolnăvicioasă a după-amiezii, ceea ce însemna că era momentul să se treacă la cursa care încheia sărbătoarea. Nişte băieţei călăreau pe ţapi dintre cei mai graşi, o fetiţă era legată bine de un câine de talie mare, câţiva beţivani fericiţi se căţăraseră pe catâri aşezându-se cu spatele înainte, nişte cai amărâţi şi slăbănogi scuturau din capete în timp ce câţiva cârciumari obezi se chinuiau să-i încalece, iar Velisarios îşi luase

locul călare pe taurul placid pe care-l împrumutase.

Nu s-a ştiut cine a furat startul, dar nici nu s-a putut face nimic pentru a repara greşeala, aşa încât s-a pornit o cavalcadă de tot hazul până să apuce să-şi ridice eşarfa roşie cel care ar fi trebuit să dea plecarea. Fetiţa cu câinele de talie mare a cotit-o brusc în altă direcţie după o halcă de miel scăpata de cineva, băieţii călare pe ţapi s-au trezit zdruncinaţi în sus şi-n jos pe loc, fără să înainteze niciun pas, dar şi fără să dea înapoi, catârii au pornit la pas oriunde, numai spre linia de finiş nu, iar caii au refuzat obstinaţi să facă fie şi un singur pas. Singur taurul, cu călăreţul lui herculean, s-a îndreptat greoi, dar hotărât, către celălalt capăt al pajiştii, singurul care l-a depăşit fiind un porc agitat, pe care însă nu-l călărea nimeni. Recunoscut de toţi drept câştigător, Velisarios a descălecat la linia de finiş, apoi, spre uimirea şi în aplauzele spectatorilor, a apucat taurul de ambele coarne şi, cu o singură zvâcnitură de colos, l-a trântit la pământ. Fiara a rămas culcată, mugind a uimire şi neînţelegere, în timp ce Velisarios era purtat pe braţe de mulţime.

Grupuri-grupuri de oameni ameţiţi de băutură au început să plece, cântând răguşiţi în gura mare:

Şi-acum plecăm de la festival, băieţi.
Vrem să-ncîngem o bătaie bună.
Am venit ca pelerini cuminţi
Şi-napoi ne ducem pe trei cărări.
Fiindc-aşa ne cere – un sfânt obicei.
Sfântul ne zâmbeşte de sus din cer
Şi noi după puterile noastre-l cinstim:
Dansăm pentru el şi bem de cădem laţi.

Pelagia şi doctorul Iannis au pornit şi ei spre casă, părintele Arsenios a profitat de ospitalitatea mănăstirii, Alekos a dormit pe munte, la jumătatea drumului spre stână, într-un adăpost de piatră, iar Kokolios şi Stamatis s-au rătăcit prin tufărişurile din Troianata, căutându-şi, fiecare, nevasta.

Întoarsă la azilul de nebuni, Mina s-a aşezat pe marginea patului şi s-a întrebat unde se afla. A clipit de câteva ori din ochi, s-a uitat în jos la propriile ei picioare şi a remarcat că erau murdare din cale-afară. Unchiul ei a venit să-şi ia rămas-bun pentru încă un an, dar, spre uimirea lui, Mina s-a uitat la el cu un zâmbet larg:

— *Theio*, ai venit să mă iei acasă?! la care bărbatul a rămas, în

primul moment, fără grai, apoi a scos un strigăt de uimire, s-a răsucit pe călcâie cu pumnii strânşi ridicaţi deasupra capului, a făcut trei paşi dintr-un *kalamatianos* aşa, ca să-şi exprime bucurie, după care a luat-o în braţe şi a început s-o legene încoace şi-ncolo, exclamând întruna:

— *Efkharisto*! *Efkharisto*!

— Mulţumesc! Mulţumesc!

Îl recunoscuse, nu mai vorbea în dodii, nu mai simţea nevoia compulsivă de a-şi ridica poalele-n cap, era de-acuma sănătoasă şi, la cei douăzeci şi şase de ani câţi avea, încă bună de măritat – cu o zestre, acolo, şi-un dram de noroc. Unchiul a trimis bezele către ceruri şi i-a făgăduit sfântului că avea să-i facă el rost cumva de zestre Minei, chiar dacă şi-ar fi dat şi viaţa pentru asta.

S-ar fi zis că Sfântul Gherasim făcuse două minuni în anul acela şi, în modestia lui, pe una dintre ele o făcuse mai puţin senzaţională decât pe cealaltă, sau nu chiar imediat. Mâncătorul de cioburi şi nefericiţii lui colegi de suferinţă s-au uitat cu amărăciune la Mina, care-i părăsea, şi s-au întrebat, chinuiţi, în sinea lor, cât mai avea sfântul de gând să-i ţină pe ei acolo, în aşteptare.

13

Delir

Mandras nu s-a mai arătat nici a doua, nici a treia zi după sărbătoarea sfântului, lăsând-o pe Pelagia să se frământe, într-o stare de agitaţie care aducea mai curând a agonie. Nu-şi putea imagina ce se întâmplase cu el şi inventa, unul după altul, motive ale absenţei lui, pe care o simţea din ce în ce mai mult ca pe o lipsă mai concretă decât obligaţiile şi scopurile vieţii de zi cu zi.

Se întorsese pe jos de la sărbătoare cu tatăl ei şi purtase cu el o conversaţie uşoară, despre care trăsese concluzia că se datorase unei combinaţii de doi factori: că doctorul Iannis băuse şi că Mandras nu reuşise să dea de el. La fiecare pas, ea ar fi vrut să-i întrerupă şuvoiul de remarci despre natura psihologică a miraculosului şi observaţiile surprinzător de fruste în legătură cu ce se întâmplase pe la periferia sărbătorii; simţea că explodează din cauza amestecului instabil de nerăbdare şi fericire şi nu-şi dorea nimic mai mult decât să-l pună în temă pe tatăl ei cu propunerea lui Mandras. Pentru ea, informaţia cu pricina trăgea mai greu la cântar decât lumea întreagă şi trebuia neapărat să i-o împărtăşească şi lui, ca s-o scoată la lumină. Doctorul nu-i remarcase obrajii îmbujoraţi, atenţia rătăcitoare, tendinţa de a se

împiedica de bolovani, gesturile mult prea ample pe care le făcea cu mâinile şi vocea oarecum gâtuita; el ajunsese exact la acea stare de ebrietate în care buna-dispoziţie şovăie şi alunecă spre greaţă şi spre neputinţa de a-şi mai păstra echilibrul – aşa încât se hotărâse să se ducă la culcare. Beatitudinea de care fusese cuprins îl făcea de-acum insensibil la oricare va fi fost starea de spirit a fiicei lui, iar ea nu apucase să-i dezvăluie veştile ei până ajunseseră acasă, unde doctorul Iannis o luase în braţe pe înţeleapta Psipsina şi valsase puţin prin curte, ţinând-o la piept, apoi urinase pe stratul de mentă şi se trântise în pat, aşa îmbrăcat cum era şi mirosind urât.

Pelagia se dusese şi ea la culcare, dar nu reuşise să adoarmă. Luna umflată ca o minge strecurase fuioare de lumină spectrala argintie printre şipcile obloanelor, ceea ce, în cârdăşie cu ştiinţa de ebenişti a greierilor, o ţinuse pe ea întinsă pe spate în pat, cu ochii larg deschişi. Niciodată nu se simţise mai trează… Mintea i se învârtea în aceleaşi şi aceleaşi cercuri, tot trecând în revistă evenimentele zilei: miracolul, cântecele şi dansurile, bătăile, cursa, cererea în căsătorie. La ea revenea tot timpul; de la orice amintire, cât de mică, sărea brusc şi revenea la băiatul acela frumos care se pusese în genunchi lângă bancă pe care stătea ea; Mandras în genunchi într-o băltoacă. de vin; Mandras atât de minunat, de luminos, de tânăr, Mandras la fel de minunat ca Apollo. Îi năduşeau toate membrele numai gândindu-se cum ar fi fost ea strânsă în îmbrăţişarea lui, văzându-l ca pe un incubus1, mângâindu-i spinarea cu braţele şi picioarele ei, trăind chiar şi aşa, *in absentia*, alunecarea moale a limbii lui pe sânii ei şi apăsarea uşoară a trupului său pe al ei.

„Te iubesc”, declarase ea, dar în acelaşi timp fusese cuprinsă, ba nu – invadată de dubii ca de nişte drăcuşori nevăzuţi. Căsătoria însemna ceva atât de mare… Însemna să renunţe la o viaţă, în favoarea alteia, însemna să plece din casa tatălui ei, să dea naştere unor copii şi să muncească fără încetare, în locul traiului blând şi idilic de-acum, cu necazurile lui de doi bani, cu obişnuinţele lui paşnice, cu excentricităţile lui amuzante. Se înfiora la gândul că ar fi trebuit să accepte ordinele şi deciziile altcuiva decât ale tatălui ei, ale cărui pretenţii, oricât de brutal şi de imperios exprimate, erau de fapt nişte rugăminţi deghizate la modul ironic. Dar Mandras – cu el cum ar fi fost?! Cât de mult îl cunoştea ea de fapt?. Ce dovezi avea că ştia să se poarte frumos şi răbdător?! îi aducea daruri, asta cu siguranţă, dar

aceste daruri nu s-ar fi oprit oare de îndată ce tranzacţia

1 Demon sau spirit malefic văzut în iconografia medievală ca un mascul care posedă cu forţa o femeie.

era încheiată?. Nu era el prea tânăr şi prea impulsiv?! Toate mişcările lui, toate replicile lui necugetate aveau în ele ceva decisiv; cum puteai să te încrezi în cineva care-ţi dădea replica imediat, fără să se gândească deloc?! În cineva ale cărui gesturi şi cuvinte erau mai curând poetice decât atent cântărite?. O înspăimânta bănuiala că în sufletul lui ar fi putut exista ceva ca un nucleu dur. „Să fie oare un *romoi* şi nici măcar să nu ştie?!", se gândise ea. Şi cum ştii care e diferenţa dintre dorinţă şi iubire?! Tot ascultând bâzâitul discret al unui ţânţar, încercase să-şi compare logodnicul cu tatăl ei. Pe doctor îl adora – asta da, era iubire. Dar ce avea ea în comun cu ceea ce simţea pentru Mandras?! Era cu putinţă oare ca devotamentul ei faţă de el să semene atât de mult cu libertatea?! Să fi fost oare vorba numai de două feluri diferite de a iubi?! Dar, dacă sentimentele ei faţă de Mandras nu erau iubire, atunci de ce această respiraţie sacadată, de ce această dorinţă profundă şi continuă care-i dădea mâncărimi pe limbă şi palpitaţii la inimă?! De ce oare, precum Dumnezeu sau nu ştiu ce dictator, pusese această emoţie stăpânire pe ea într-un mod atât de iraţional şi de irezistibil? De ce oare, precum arbitrajele părintelui Arsenios, părea să acţioneze cu forţa legii, fără să aibă formalismul legii?! Luna se mutase dincolo de măslin şi proiecta pe perete o forfotă neobosită a frunzelor, clopotele caprelor de pe muntele Aenos răsunau melancolic prin răcoarea plăcuta a nopţii, iar de afară, din curte, se auzea Psipsina scormonind de zor. „Îşi mai prinde şoarecii şi singură", se gândise Pelagia, stând în pat şi ascultând foamea palpabilă a propriului trup. Se gândise la acea *joie de* vivre1 capricioasă a jderului-de-pin, la inocenţa şi concentrarea totală, cu care-şi vedea de existenţa lui şi realizase deodată că ea schimbase lipsa de griji a tinereţii cu ceva ce semană rău de tot cu nefericirea. Îşi închipuise că Mandras ar fi putut muri şi, de îndată ce-o podidiseră lacrimile, descoperise cu oroare că se simţea deopotrivă uşurată. Îşi alungase din minte cu hotărâre o asemenea alăturare şi-şi spusese în sinea ei că era o ticăloasă.

1 Bucurie de a trăi (fran.).

Dimineaţa, ieşise în curte şi-şi inventase tot felul de treburi care i-ar fi permis să-l zărească de îndată ce şi-ar fi făcut apariţia de după

cotul drumului acelaşi cot al drumului unde fusese doborât de tunul lui Velisarios. Controlase de păduchi capra, care în acelaşi timp rumega, arsese cu un cui înroşit în foc păduchii găsiţi, după care scormonise din nou prin părul aspru. Îşi ridicase privirile de nenumărate ori, ca să vadă: oare Mandras era cel care se apropia?! Tatăl ei se dusese la *kapheneion* să-şi ia micul dejun, iar Pelagia se gândise că şi Psipsina ar fi putut avea păduchi. Întinsese animalul pe peretele de la drum, ca să fie şi mai aproape, şi se apucase să-şi treacă degetele în răspăr prin blana lui. Apoi îşi înfundase nasul în blana moale de pe burta jderului, iar mirosul dulceag o şi întristase, o şi liniştise. Psipsina se scuturase toată şi chiţăise de plăcere când degetele scormonitoare ale Pelagiei dăduseră peste doi purici, pe care-i stropşisera între unghiile de la degetul mare şi cel arătător. Căutând motive ca să nu plece de lângă zid, Pelagia începuse să pieptene viguros animalul şi-i smulsese câteva noduri de fire din blană. Apoi şi-o aşezase pe Psipsina în jurul gâtului şi se gândise să aducă nişte apă, ceea ce însemna că trebuia să se ducă ea însăşi până dincolo de cotul drumului. Psipsina îi adormise la gât, în timpul cât Pelagia se aşezase lângă fântână şi se pusese pe taclale cu celelalte femei; numai că ea nu reţinuse niciunul dintre amănuntele diverselor scandaluri despre care vorbiseră ele, pentru că ochii îi tot alunecau într-o parte. Parcă nici nu se simţea prea bine. Scosese mai multă apa decât îi trebuia cu adevărat, şi-atunci se hotărâse să-şi irige ierburile. Plictisită de atâta aşteptare, se aşezase la umbra măslinului, cu braţul pe după gâtul jigărit al caprei care îi dădea înainte cu molfăitul, indiferentă la orice era în jurul ei, de parcă altă lume decât a ei însăşi nici n-ar fi existat. Dorinţa lăsase locul nerăbdării, iar această, nervozităţii. Ca să-i facă lui Mandras în ciudă, Pelagia se hotărâse să plece la plimbare. Aşa-i trebuia, dacă se întâmpla să vină, totuşi, iar ea n-ar fi fost acasă. O luase în lungul drumului, în direcţia din care ar fi venit el, dacă ar fi venit, se aşezase pe un zid până când căldura se făcuse prea apăsătoare, apoi o luase la întâmplare printre tufişuri, unde se întâlnise cu Lemoni, pornită în căutare de greieri.

Pelagia se aşezase pe o piatră, uitându-se după fetiţa care dădea fuga de la un boschet la altul şi-şi strângea pumnişorii în toate direcţiile, dar nu reuşea să apuce greierii, fiindcă aceştia se dedau la volute de evitare.

— Câţi ani ai tu, *koritsimou*? o întrebase brusc Pelagia.

— Şase, o lămurise Lemoni. Abia i-am împlinit. După

sărbătoarea viitoare, o să fac şapte ani.

— Ştii să numeri până la zece?

— Ştiu să număr până la treizeci, îi replicase Lemoni şi îndata se apucase să-i demonstreze: Douăzeci şi unu, douăzeci şi doi, douăzeci şi treizeci…

Pelagia oftase. Îşi făcuse socoteala că mai trebuiau să treacă două sărbători şi Lemoni ar fi fost pusă la muncă prin casă, ceea ce avea să însemne sfârşitul vânătorii după tot felul de animăluţe prin tufişuri. Mai însemna şi că avea să se coboare la o viaţă monotonă de făcut toate chefurile bărbaţilor, în care nu i se permitea să discute nimic important decât cu celelalte femei, şi asta când nu le auzeau bărbaţii, fiindcă se duceau la *kapheneion* şi jucau table, în loc să meargă la muncă. Şi, deci, pentru Lemoni, adio libertate până când ar fi rămas văduvă, numai că exact în acel moment comunitatea avea să se întoarcă împotriva ei, ca şi cum ea n-ar fi avut dreptul să-i supravieţuiască soţului, ca şi cum el ar fi murit din cauza neglijenţei nevestei. Iată de ce trebuia neapărat să faci copii, şi-anume băieţi; era singurul mod de a te pune la adăpost de o bătrâneţe sinistră şi săracă. Şi-ar fi dorit, Pelagia, ca Lemoni să aibă parte de o soartă mai bună, ca şi cum pentru ea însăşi nu mai avea niciun rost să-şi dorească să fie mai bine.

Lemoni scosese deodată un ţipăt ascuţit, care o speriase pe Pelagia şi-o smulsese din reflecţii. Parc-ar fi fost un miorlăit de mâţă-n călduri. Lui Lemoni îi ţâşniseră lacrimile din ochi; îşi apucase un deget arătător în pumnul celălalt, se aplecase din şale strângându-şi mâinile la piept şi acum se legăna înainte şi înapoi. Pelagia sărise de la locul ei, se repezise la fetiţă şi se luptase cu ea ca să-i desfacă degetele, întrebând-o:

— Ce s-a-ntâmplat, *koritsimou*?! Unde te-ai lovit?

— M-a muşcat! M-a muşcat! ţipase Lemoni.

— Vai de mine! Vai, vai, vai! Da' tu nu ştiai ca muşcă?! – şi-i dusese degeţelul la gura ei şi-i suflase peste el scuturându-l energic. Au aşa, nişte fălci mari cu cleşti. Hai, că uite-acuşi nu te mai doare!

— Mă ustură! îi spusese Lemoni, apucându-şi iar degetul în pumn.

— Tu, dac-ai fi greiere, nu i-ai muşca pe oamenii care te-ar lua în mână?! Greierele a crezut că ai de gând să-i faci un rău, şi de-aia ţi-a făcut el ţie un rău. Aşa se-ntâmplă! Când o să mai creşti puţin, o să-ţi

dai seama că şi oamenii fac aproape la fel.

Pelagia se prefăcuse că-a invocă o vrajă specială pentru vindecat muşcăturile de greier, pe urmă o condusese pe Lemoni, de-acum împăcată, înapoi în sat. Mandras era tot lipsă şi totul era neobişnuit de tăcut: oamenii abia se târau, oblojindu-şi vânătăile cu care nu mai ştiau cum se pricopsiseră, dar şi mahmureala. Un cântâr care scotea nişte răgete caraghioase fusese redus la tăcere, până la urmă, de un cor de *Ai gamisou* răguşite venite de prin casele întunecate din jur. Pelagia se apucase de pregătit masa, bucuroasa că de astă dată nu mai aveau peşte la cină. Mai târziu, stând ea de vorbă cu tatăl ei, după ce el îşi făcuse *peripato*, doctorul îi spusese, fără nicio introducere:

— Presupun că n-a mai venit fiindcă se simte la fel de rău ca toată lumea la care Pelagia se simţise copleşită de un soi de recunoştinţă a, îi luase mâna şi i-o sărutase. Doctorul îi strânsese mâna într-a lui şi-i spusese trist: Nu ştiu ce-o să mă fac după ce pleci.

— *Papakis*, m-a cerut de nevastă… I-am spus să vorbească mai întâi cu tine.

— Eu nu vreau să mă-nsor cu el, îi spusese doctorul Iannis. Ar fi mult mai bună ideea să se-nsoare cu tine, eu aşa zic – şi-i strânsese din nou mâna într-a lui, apoi continuase: Aveam nişte arabi pe una dintre navele mele. Şi ăia spuneau de fiecare dată *inshallah* – după fiecare propoziţie. „Fac mâine cutare lucru, *inshallah*”. Foarte enervanţi erau, pentru că s-ar fi zis că se aşteptau ca Dumnezeu să facă toate lucrurile pentru care ei preferau să nu se deranjeze, dar ceva înţelepciune tot exista în vorba asta. Şi anume că tu o să te mariţi cu Mandras, dacă aşa a hotărât providenţa.

— Dar tu nu eşti de acord cu el, *Papakis*?!

Doctorul s-a întors către ea, a privit-o cu blândeţe şi i-a spus:

— E prea tânăr. Oricine e prea tânăr când se căsătoreşte. Şi eu eram prea tânăr. Şi mai e ceva: nu ţi-am făcut un bine. Tu citeşti poezia lui Cavafis, te-am învăţat să vorbeşti *katharevousa* şi italieneşte. Băiatul ăsta, Mandras, nu este egalul tău şi el se aşteaptă, probabil, să fie mai bun decât nevasta lui. La urma urmei, e bărbat şi el. De multe ori m-am gândit să-ţi ofer măcar atâta lucru: să te poţi mărita oricând vrei cu un străin – cu vreun dentist norvegian, ceva de genul ăsta.

Pelagia pufnise-n râs la gândul ăsta aiurit, rămăsese tăcută o vreme, apoi zisese:

— Mi-a spus „Siora”.

— Da, mă temeam eu de ceva de genul ăsta! – după care se lăsase o lungă tăcere, în care şi unul, şi celălalt se uitaseră ţintă la stelele de deasupra muntelui, apoi doctorul o întrebase: Te-ai gândit vreodată c-am face bine să emigrăm?! În America, în Canada sau mai ştiu şi eu unde?!

— Mandras… zisese Pelagia, închizându-şi ochii şi oftând.

— Da, mă rog… Mandras. Şi-apoi, aici e casa noastră. Alta n-avem. La Toronto mai mult ca sigur că ninge, la Hollywood nu ne dă nimeni vreun rol…

Pe urmă, doctorul se ridicase, intrase înapoi în casă şi ieşise după o vreme din nou, ţinând în mână ceva ce lucea metalic în semiobscuritate. Foarte ceremonios, îi întinsese Pelagiei obiectul respectiv. Ea îl luase, văzuse ce era, îi simţise greutatea dătatoare de fiori şi-l scăpase din mână în poala fustei, scoţând un ţipăt scurt de groază. Doctorul Iannis rămăsese în picioare în faţa ei.

— O să fie război, spusese el. Pe tinp de război se-ntâmplă lucruri îngrozitoare. Mai ales cu femeile. Foloseşte-l ca să te aperi şi, dacă va trebui, nu ezita să-l foloseşti împotriva ta. Poţi să-l foloseşti şi împotriva mea, dacă situaţia va fi de aşa natură, încât să trebuiască să… Sigur că nu e decât un biet Derringer, însă… şi doctorul făcuse un gest larg din mână, cuprinzând întregul orizont –, o beznă cumplită s-a lăsat peste lume şi fiecare dintre noi trebuie să facă şi el ce poate, asta-i tot. Poate că nu-nţelegi, *koritsimou*, dar nu este imposibil că nunta asta a ta să mai aibă de aşteptat. Trebuie să ne asigurăm, înainte de toate, că nu ni se invită şi Mussolini singur la ea – şi doctorul se răsucise pe călcâie şi intrase în casă, lăsându-şi fiica să se descurce cu teama care-i creştea în piept şi cu un sentiment de solitudine pe care nu şi-l dorise deloc.

Pelagia îşi adusese aminte de povestea celor şaizeci de femei care se căţăraseră pe unul dintre vârfurile munţilor din Souli, dansaseră împreună, apoi îşi aruncaseră copiii şi se aruncaseră, şi ele în prăpastie, ca nu cumva să cadă roabe la turci. După câteva clipe, se dusese în camera ei, îşi vârâse pistolul sub pernă şi se aşezase pe marginea patului, cu gândurile aiurea, mângâind-o pe Psipsina şi închipuindu-şi din nou că Mandras era mort.

A treia zi după sărbătoare, Pelagia repetase cu încetinitorul acelaşi balet, compus din tot felul de treburi inutile, care nu reuşeau să contrabalanseze absenţa iubitului ei, ci deveneau, în schimb, un fel de

cadru în care aceasta se desfăşura. Totul – copacii, Lemoni cu jocurile ei, capra, bufoneriile Psipsinei, legănatul greoi şi plin de importanţă al părintelui Arsenios, ciocănitul surd al cărui ecou răzbătea până la ea dinspre locuinţa lui Stamatis, care-şi construia o şa de lemn pentru catâroaica lui, cântatul gâjâit al lui Kokolios, care pretindea că interpreta *Internaţionala* –, toate nu reuşeau decât să-i evoce tocmai lucrul care-i lipsea. Lumea se trăgea înapoi şi lăsa în locul ei o atrnosferă sumbră, de deznădejde şi amărăciune, care parcă ar fi devenit o proprietate a lucrurilor în sine; până şi mielul cu usturoi şi rozmarin pe care-l pregătise pentru cină nu întruchipa nimic altceva decât lipsa flagranta a peştelui. În noaptea aceea, se simţise mult prea epuizată şi descurajată ca să mai plângă până adormea. În vis, îl acuzase pe Mandras de cruzime, dar el râsese de ea ca un satir şi o zbughise peste valuri dansând.

După aceste două zile, Pelagia s-a hotărât să se ducă până la ţărmul mării. S-a aşezat pe o stâncă şi a urmărit cu privirile un vas de război uriaş, care se îndepărta spre apus, fumegând impunător. Probabil că era un vas britanic. Şi-a amintit de război şi a simţit o greutate în inimă, gândindu-se: în vremurile de demult, oamenii erau nişte jucării în mâinile zeilor, şi totuşi nu avansaseră decât atât cât să devină jucării în mâinile altor oameni asemenea lor, care se considerau zei. Şi-a spus de mai multe ori cuvintele: *Hitler*, *Attila*, *Caligula*; *Hitler*, *Attila*, *Caligula*, fiindcă i se părea că au o muzicalitate împreună. Pentru *Mussolini*, însă, nu găsea un cuvânt-pereche. Până la urmă, i-a venit unul în minte: *Metaxas*. *Mussolini-Metaxas*, şi-a spus, apoi a mai adăugat unul: *Mandras*.

Ca şi cum gândurile ei şi-ar fi găsit răspunsul, Pelagia a zărit cu coada ochiului o mişcare. Undeva jos, înspre stânga, un trup sălta pe valuri ca un delfin uman. A urmărit cu privirile pescarul cu trupul bronzat, dintr-o plăcere strict estetica, până. când şi-a dat seama, oarecum şocată, că înotătorul era gol-goluţ. Trebuie să fi fost o depărtare de cel puţin o sută de metri până la el şi era clar că-şi instala un năvod plutitor, cu o plasă cu ochiuri destul de mici ca să prindă plevuşca. Se scufunda în reprize lungi, desfăşurându-şi năvodul în formă de corn de lună. Jur-împrejurul lui, pescăruşii dădeau roată şi plonjau din când în când, ca să-şi ia porţia lor din pradă. Parşivă, dar fără să se simtă deloc vinovată, Pelagia s-a furişat mai aproape, ca să-l admire în voie pe bărbatul acela atât de bine făcut, care parcă era una

cu marea, parcă era un peşte, un bărbat gol şi sălbatic, un Adam de bărbat.

S-a uitat cum se strângea năvodul în jurul bancului de peşti şi la pescarul cu pielea udă şi lucioasă, care stătea bine înfipt pe picioare pe plajă şi trăgea aducându-şi mâinile una peste alta, cu muşchii încordaţi şi umerii mişcându-se ritmic – şi şi-a dat seama că era chiar Mandras. A dus repede o mână la gură, ca să-şi înghită sperietura şi senzaţia bruscă de ruşine, dar nu s-a retras la fel de tiptil cum venise. Încă mai era uimită de frumuseţea lui, de armonia şi forţa pe care le presupunea munca lui de pescar şi s-a gândit că numai Dumnezeu putea să-i fi dat ocazia aceea să evalueze cu propriii ei ochi ceva ce era ca şi al ei, înainte de a intra în posesia acelui ceva: şoldurile înguste, umerii laţi, abdomenul drept, umbra care-i domina vintrele, ascunzând formele misterioase despre care femeile schimbau atâtea bârfe lubrice la fântână. Mandras era prea tânăr ca să fie un zeu al mării, prea lipsit de rea-intenţie. Şi-atunci ce era, un nimf al mării?! Exista, oare, ceva ce s-ar fi putut numi nereidă-bărbat, poate nereid1?! S-ar fi cuvenit, poate, să-i aducă vreo ofrandă, ceva, acolo, nişte miere, untdelemn, lapte, vreo capră?! Sau poate pe ea însăşi?! îi venea greu să-l vadă pe Mandras strecurându-se prin apă. şi să nu creadă, cum susţinea Plutarh, că o asemenea creatură trăieşte chiar şi 9.720 de ani. Dar această viziune avându-l în centru pe Mandras avea ceva de eternitate în ea, drept care durata de viaţă avansată de Plutarh părea mult prea scurtă şi arbitrar aleasă. Poate că exact aceeaşi scenă – s-a gândit Pelagia – avusese loc generaţie după generaţie, încă din vremurile miceniene; poate că şi pe vremea lui Odiseu fuseseră, tot aşa, fete la fel de tinere ca ea, care veniseră la ţărmul mării ca să spioneze goliciunea celor pe care-i iubeau. A simţit cum o treceau fiorii la gândul acestui amestec al istoriei în viaţa ei.

Mandras şi-a strâns năvodul şi s-a aplecat deasupra lui, ocupat să scoată peştii cei mărunţei din ochiurile plasei şi să-i arunce în găleţile înşirate una lângă alta pe nisip. Peştişorii argintii străluceau în lumina soarelui ca nişte lame noi de cuţit, făcând ca asfixierea lor să se transforme într-o etalare de frumuseţe, fiindcă erau minunaţi cum se zbăteau şi se plesneau unii de alţii până mureau. Pelagia a observat că pielea de pe umeri i se jupuise, şi nu se copsese la soare, cu toată expunerea de-o vară întreagă. A rămas oarecum surprinsă, dacă nu chiar dezamăgită, pentru că asta însemna că băiatul acela minunat era

totuşi făcut din carne, şi nu din aur nepieritor.

Mandras s-a înălţat de şale, a vârat două degete în gură şi a fluierat. Ea l-a văzut că se uita spre largul mării şi făcea semne cu braţele ridicate deasupra capului, ca un semnalizator care nu se grăbea. Degeaba s-a străduit Pelagia să detecteze către ce anume îşi îndrepta el atenţia. Contrariată, şi-a înălţat capul

1 În mitologia greacă, nereidele erau cele cincizeci de fiice ale lui Nereus, divinităţi benefice ale mării, care-l însoţeau pe zeul Poseidon.

puţin mai sus peste pietroiul în spatele căruia se tupilase şi a zărit trei forme închise la culoare care tăiau la unison valurile, îndreptându-se către el. L-a auzit pe Mandras ţipând de plăcere şi l-a urmărit cum arunca înspre cele trei forme trei peşti ceva mai mari pe care-i avea în mâini. A aruncat peştii cât a putut de sus în aer şi cei trei delfini au ţâşnit din valuri ca să-i prindă, răsucindu-se în zbor. Pe urmă l-a văzut pe el cum l-a apucat pe unul dintre delfini de înotătoarea dorsală şi dus a fost spre largul mării.

Pelagia a fugit până jos pe ţărm, la marginea nisipului, şi şi-a încordat privirile cât a putut de mult, într-o tentativă disperată de a distinge orişice printre săgeţile strălucitoare şi mişcătoare de lumină pe care le făcea soarele să ţâşnească din apă – dar degeaba, nimic nu vedea. Dar dacă Mandras se înecase?! Şi-a adus aminte, dintr-odată, că aveai parte de mare ghinion dacă vedeai vreo nimfă goală; cică ajungeai să delirezi. Doamne, ce se întâmplă?! Şi-a frânt mâinile şi şi-a muşcat buzele. Soarele-i cocea atât de intens braţele, de parcă ar fi vrut să se răzbune pe ea, drept care şi le-a strâns la piept. A mai zăbovit pe ţărm câteva clipe, apoi s-a întors şi a luat-o la fugă spre casă.

Când a ajuns la ea în cameră, a luat-o pe Psipsina la piept şi a început să plângă. Mandras era de-acum înecat, plecase cu delfinii, precis că nu se mai întorcea niciodată – gata, se sfârşiseră toate! I s-a plâns jderului-de-pin despre cât de nedreaptă şi de inutilă era viaţa şi s-a lăsat în voia limbii aspre cu care acesta s-a apucat să-i lingă lacrimile sărate de pe obraji. La uşă s-a auzit o bătaie discretă.

Era Mandras, care-i zâmbea încurcat, ţinând o găleată de plevuşcă într-o mână. Se legăna de pe un picior pe celălalt şi a început să-i turuie:

— Iartă-mă că n-am venit mai devreme, da' nu mi-a fost bine a doua zi după sărbătoare, ştii şi tu, din cauza vinului, aşa că nu m-am simţit prea bine şi ieri a trebuit să mă duc la Argostoli să-mi ridic

ordinu' de-ncorporare şi poimâine tre' să mă duc pe continent şi am vorbit cu tatăl tău la *kapheneion* şi el şi-a da' consinţământu' şi-atunci ţi-am adus nişte peşte. Uite-aici, nişte plevuşcă!

Pelagia s-a lăsat să cadă pe marginea patului, parcă simţindu-se goală pe dinăuntru. Prea multă fericire, prea multă amărăciune. Era logodită oficial cu un bărbat care pleca să se ia de piept cu soarta, cu un bărbat care fusese cât pe-aci să se înece în mare, cu un bărbat care băga în aceeaşi găleată mariajul, plevuşca şi războiul, cu un bărbat – de fapt, un băiat care se lua la întrecere cu delfinii şi care era prea frumos ca să se ducă să moară prin zăpezile Ceamuriei. Parcă uite-aşa, deodată, Mandras devenise o creatură de vis, de o infinită şi înfricoşătoare fragilitate, ceva mult prea minunat şi prea efemer pentru a fi uman. Mâinile Pelagiei au fost cuprinse de tremurici.

— Nu pleca! l-a implorat ea. Nu pleca. – dar şi-a adus aminte că te păştea mare ghinion dacă vedeai vreo nimfă goală, fiindcă asta însemna delir şi uneori chiar moarte.

14

Grazzi

Multe regrete am avut şi eu în viaţă, deşi presupun ca oricine altcineva poate spune acelaşi lucru. Nu e vorba c-aş regreta lucrurile mărunte, lucrurile copilăreşti, lucruri precum faptul că m-am certat cu tata sau că am intrat în vorbă cu o femeie alta decât nevasta mea. Ceea ce regret este că a trebuit să învăţ o lecţe mai mult decât amară despre cum ajung ambiţiile personale să-l oblige pe om, împotriva voinţei lui şi împotriva firii lui, să joace un rol într-o serie de evenimente care vor face ca istoria să-l strivească sub oprobriul şi dispreţul ei.

Am avut o slujbă foarte plăcută – zău că mi-a plăcut să fiu Ministrul Italiei la Atena, şi asta pentru motivul foarte simplu că nici eu, nici colonelul Mondini, până în momentul efectiv în care a izbucnit războiul, habar n-am avut că avea să fie război. Te gândeşti, nu?! că s-ar fi cuvenit ca vreunul dintre ei – ori Ciano, ori Badoglio, ori Soddu – să ne fi spus şi nouă, te gândeşti că puteau să ne dea răgaz o lună sau poate două, ca să ne pregătim, dar uite că nu: ne-au lăsat să ne vedem în continuare de politeţurile normale într-o diplomaţie. Îmi vine să urlu, când mi-aduc aminte cum luam parte la recepţii, mergeam la teatru, organizam proiecte comune cu Ministrul Educaţiei, îmi asiguram prietenii greci că II *Duce* nu avea deloc intenţii belicoase, le spuneam celor din comunitatea italiana că nu aveau de ce să-şi facă

bagajele – ca după aceea să descopăr că nimeni nu-şi bătuse capul să-mi spună şi mie ce se pregătea, de n-am avut timp nici măcar eu personal să-mi fac bagajele.

Numai de zvonuri şi de glume, de atât am avut parte. Cel puţin aşa mi s-a părut mie, că erau glume. Snobul ăla dobitoc de Curzio Malaparte, care cică are simţul umorului fiindcă face tot timpul ironii sucite şi moare să vadă vreun război pe undeva ca să aibă el despre ce scrie la gazetă, a venit la mine şi mi-a spus: „Dragă. prietene, contele Ciano mi-a spus să-ţi spun că dumneata poţi să faci ce vrei pe-aici, pentru că el tot o să pornească război împotriva Greciei, şi că-ntr-o bună zi, nu peste mult timp, o să-i trimită pe albanezii lui Jacomoni în teritoriul grecesc". Vorba este cum a spus treaba asta, cu tot felul de grimase şi pe un ton batjocoritor, că de-aia am şi crezut că era o glumă, plus că papagalul ăsta e-n stare să spună absolut orice, oricât de caraghios, de mincinos, de lipsit de orice logică, numai să conţină suficiente amănunte din care să rezulte că el şi Ciano sunt prieteni la cataramă.

În afară de asta, n-am mai avut decât un singur indiciu, şi anume că Mondini a fost chemat la aeroport să stea de vorbă cu un ofiţer de la informaţii, care i-a spus că războiul avea să fie declanşat în cel mult trei zile şi că bulgarii urmau să invadeze şi ei Grecia în acelaşi timp. I-a mai spus lui Mondini că toate oficialităţile greceşti fuseseră deja mituite. Bineînţeles, am telegrafiat la Roma şi am vorbit şi cu ambasadorul bulgar. Roma nu mi-a răspuns, iar ambasadoru1 bulgar – pe bună dreptate, după cum a rezultat mai târziu – mi-a spus că Bulgaria nu avea intenţia câtuşi de puţin de a declara război. M-am liniştit atunci, dar acum îmi dau seama că II *Duce* şi Ciano încercau, de fapt, să mă bage pe mine-n ceaţă şi să-şi păstreze ei toate opţiunile la îndemână, Sau poate că încercau să se bage-n ceaţă unul pe altul. Colonelul Mondini şi cu mine ne-am închis în biroul meu, apăsaţi de cele mai teribile gânduri negre cu putinţă şi am discutat despre posibilitatea de a reveni la viaţa civilă.

După aceea, lucrurile au devenit din ce în ce mai greu de înţeles. De pildă, mi s-a cerut de la Roma să trimit un membru al legaţiei mele pentru „instrucţiuni confidenţiale urgente", dar Ala Littoria1 nu mai asigura niciun fel de zboruri, aşa încât nu se putea duce nimeni. Pe urmă, am primit o telegramă de la Palazzo Chigi, în care mi se spunea că urma să vină un curier cu un zbor special, dar cine va fi fost acel

curier nu ştiu, fiindcă

1 Textual: „Aripa Fascista” (ital.).

n-a mai venit. Toată lumea din comunitatea diplomatică de la Atena venea la mine şi-mi cerea să fac orice ştiam eu, ca să previn izbucnirea unui război, în schimb eu nu puteam face altceva decât să mă înroşesc şi să mă bâlbâi, pentru că mă aflam în postura ingrată a unui ambasador care nu avea nici cea mai vagă idee despre ce şi cum se întâmpla. Mussolini şi Ciano m-au umilit şi niciodată n-o să-i iert pentru faptul că m-au lăsat să mă bazez, drept unica sursă de informare, pe propaganda Agenţiei Stefani. Şi ce spun eu „informare”?! Alea nu erau decât minciuni; până şi grecii ştiau mai multe decât mine despre iminenţa invaziei.

Şi s-a întâmplat că Teatrul Naţional grecesc a pus în scenă un spectacol aparte cu *Madame Butterfly* şi i-a invitat şi pe fiul şi nevasta lui Puccini, ca oaspeţi ai guvernului grec. A fost un gest minunat, un gest de o noblеţe tipic grecească, şi am împărţit şi unii şi ceilalţi invitaţii la recepţia de după miezul nopţi, de pe 26 octombrie. Recepţile astea de după miezul nopţi sunt un obicei la greci, deşi n-au fost niciodată pe gustul meu, trebuie să recunosc.

Metaxas şi Regele n-au luat parte, dar tot a fost o petrecere minunată. Am avut un tort imens, pe care scria cu glazură: „Trăiască Grecia!”, iar pe mese am pus, pe fiecare, steguleţe greceşti şi italieneşti încrucişate, ca să simbolizeze prietenia dintre ţările noastre. Am avut oaspeţi poeţi, dramaturgi, profesori, intelectuali, reprezentanţi ai societăţi civile şi ai comunităţii diplomatice. Mondini arăta impecabil în uniforma de gală, cu pieptul acoperit de medalii, dar am observat că, pe măsură ce curgeau telegramele de la Roma, se făcea din ce în ce mai palid şi parcă şi din ce în ce mai mic în vestonul de la uniformă, de a ajuns, până la urmă, să arate ca şi cum şi-ar fi dorit să se lepede de el, sau parcă-l împrumutase de la altcineva.

A fost o situaţie oribilă. Aducătorii telegramelor se dădeau drept invitaţi, iar eu, de ce le citeam, cum veneau aşa, una după alta, de aceea aveam senzaţia că mi se duce inima şi mai adânc în cizme. Trebuia să fac conversaţie de salon cu lumea, când eu, de fapt, mă simţeam din ce în ce mai mult copleşit de un val de oroare şi dezgust. Îmi era ruşine de guvernul meu, eram furios pentru modul în care fusesem ţinut în neştiinţă, eram jenat în faţa prietenilor mei greci şi-mi răsuna în minte aceeaşi întrebare o dată, şi-ncă o dată, şi-ncă o dată: „Oare ăştia nu ştiu

ce-i ăla război?!" Un romancier m-a întrebat dacă nu cumva mă simţeam prost, fiindcă pălisem foarte tare şi-mi tremurau mâinile. M-am uitat pe chipurile tuturor şi am văzut aceeaşi reacţie la toţi membrii legaţiei noastre: eram ca nişte câini care muşcam tocmai mâna care ne hrănise.

Partea întâi a ultimatumului dat de II *Duce* a sosit ultima, aşa încât eu abia la cinci dimineaţa am aflat cu precizie ce anume se pregătea. Eram obosit, nu-mi era bine şi nu mai ştiu dacă m-am simţit uşurat sau enervat când am citit instrucţiunile de a nu-l aduce la cunoştinţă decât la ora trei dimineaţa, în ziua de 28 şi de a aştepta răspunsul până în zori, la ora şase. Era ca şi cum „dictatorul care nu doarme" despre care, în paranteză fie spus, ştiu eu din sursele mele că dormea destul de mult – şi-ar fi propus nu numai să provoace haos, ci şi să nu ne lase nici pe noi să dormim.

Pe 27, şeful Marelui Stat-Major grec l-a convocat pe Mondini şi i-a cerut să nege faptul că incidentele de la frontieră şi explozia de la Santi Quaranta aveau ceva de-a face cu Grecia. Mondini s-a întors foarte deprimat şi mi-a povestit că Papagos îl umilise punându-i o singură întrebare, dar foarte pertinentă: „Prin ce miracol ştiţi că noi am făcut lucrurile-astea, când nimeni altcineva nu ştie cine erau cei care le-au făcut şi nimeni n-a fost prins?!" El, Mondini, încercase să-l liniştească spunându-i că mai mult ca sigur britanicii erau de vină, la care Papagos izbucnise în râs şi-i replicase: „Presupun că ştiţi că fiecare metru de frontiera este apărat de patrioţi greci care sunt gata să lupte până la ultima picătură de sânge". Mondini se simţea şi el la fel de ruşinat şi de neputincios ca şi mine. Badoglio nu-l ţinuse la curent, deşi Badoglio mi-a spus mai târziu că nici el nu fusese informat, cu toate că era şeful Marelui Stat-Major al nostru – o mai fi fost vreodată. vreun război în care comandantul-şef să nu fi ştiut că avea să fie război?! Mondini şi cu mine am discutat din nou despre demisie, în timp ce afară atenienii îşi vedeau, ca de obicei, de treburile lor gălăgioase. Era o zi de toamnă splendidă, frumoasă, caldă, iar Mondini şi cu mine ştiam că, în curând, toată atmosfera aceea de pace avea să fie spulberată de sirene şi de bombe; ni se părea o perspectivă peste măsură de revoltătoare, aproape un sacrilegiu. Am început să primim delegaţi din partea comunităţi italiene din Atena, oameni cu feţele cenuşii, care se temeau să nu fie arestţi şi persecutaţi în eventualitatea unui război. Iar eu eram nevoit să-i mint şi i-am trimis să-şi vadă

de-ale lor, cu toate că mă durea inima când îi vedeam. Până la urmă, s-a dovedit că grecii au încercat, într-un mod foarte onorabil, să-i evacueze pe toţi, iar la Salonic au fost bombardaţi din greşeală de propria noastră aviaţie.

Întrevederea mea cu Metaxas a fost cea mai penibilă situaţie în care am fost pus vreodată şi după aceea am fost imediat repatriat – dar cu Ciano m-am întâlnit abia pe 8 noiembrie. Vedeţi dumneavoastră, campania se dovedise deja un fiasco şi Ciano nu voia să-mi dea mie ocazia de a-i servi un „V-am spus eu!". Adevărul este că nu voia deloc să mă primească, iar când m-a primit, totuşi, n-a făcut altceva decât să mă întrerupă şi să schimbe subiectul. În prezenţa mea, i-a telefonat Ducelui şi i-a spus că eu aş fi spus lucruri pe care nu le spusesem, după care mi-a spus că, în cel mult două săptămâni, campania albaneză era încheiată. Mai târziu, când am început eu să vântur apele în privinţa adevărului acestei afirmaţi, mi-a transmis, prin intermediul lui Anfuso, că mă sfătuia să-mi iau concediu – presupun că acela a fost şi sfârşitul carierei mele.

Vreţi să ştiţi câte ceva despre întrevederea mea cu Metaxas?! Dar nu e suficient de celebră?! Nu-mi face nicio plăcere să vorbesc prea mult despre acest subiect. Vedeţi dumneavoastră „eu îl admiram pe Metaxas; adevărul este că eram prieteni. Nu, nu este adevărat că Metaxas ar fi zis aşa, pur şi simplu, „Nu". Bine, bine, hai să vă povestesc.

Aveam un şofer grec, nu mai ytiu cum îl chema, în orice caz îl trimisesem acasă, aşa c-a trebuit să conducă Mondini automobilul până la vila de la Kifisia. De Santo a venit şi el cu noi, pe post de interpret, cu toate că, în situaţia respectivă, nu era nevoie de el. Am plecat la ora două şi jumătate; pe deasupra capetelor noastre vedeam stelele care străluceau ca nişte diamante şi era atât de blândă vremea, că nici n-am simţit nevoia să-mi închei nasturii la haină. Am ajuns la vilă, care era o căsuţă modestă într-o suburbie a Atenei, pe la ora trei fără un sfert şi comandantul gărzii s-a încurcat – confundase, probabil, tricolorul nostru italian cu cel francez –, în tot cazul, i-a telefonat lui Metaxas şi l-a anunţat că ambasadorul Franţei voia să stea de vorbă cu el. Treaba asta ar fi fost comică în oricare alte circumstanţe. Aşteptând acolo, stăteam şi ascultam foşnetul pinilor şi încercam să dibuiesc pe unde ar fi putut fi bufniţa care urla într-unul dintre copaci. Mi s-a făcut rău. Metaxas a coborât personal să deschidă uşa de serviciu. Era foarte

bolnav, după cum ştiţi, şi arăta mărunt şi caraghios ca un burghez oarecare ieşit în prag ori ca să-şi culeagă ziarul, ori ca să-şi strige pisica. Avea pe el o cămeşoaie de noapte cu un model de flori albe. Nu ştiu de ce, dar te aştepţi ca ţinuta, chiar şi de noapte, a personalităţilor să arate mai demn. S-a uitat la mine mijindu-şi ochii, m-a recunoscut şi a exclamat pe un ton foarte jovial: *Ah*, *monsieur le ministre*, *comment allez-vous*? – „A, domnule ambasador, ce mai faceţi? " Nu mai ţin minte ce i-am răspuns, dar mi-am dat seama că Metaxas bănuia ca venisem să-i dau sărutul lui Iuda. Era deja pe moarte la vremea respectivă, după cum presupun că ştiţi, iar povara care-i apăsa sufletul trebuie să fi fost neînchipuit de mare.

M-a condus într-un salonaş plin de mobila ieftina şi de toate acele nimicuri pe care orice grec de condiţie medie pare să pună mare preţ. Vedeţi dumneavoastră, Metaxas era un politician onest. Nimeni nu l-a acuzat vreodată de corupţie, nici măcar adversarii lui, nici măcar comuniştii, pentru că se vedea clar, după cum îi arăta casă, că nu se putea vorbi despre fonduri publice care ar fi contribuit la decorarea ei, Nu cred că putea exista un om mai diferit faţă de II *Duce*.

Mi-a făcut semn să mă aşez într-un fotoliu de piele. Am auzit, mai târziu, că văduva lui Metaxas n-a mai lăsat pe nimeni să se aşeze pe fotoliul respectiv. El s-a aşezat pe o canapeluţă acoperită cu o cuvertură de creton. Am vorbit numai pe franţuzeşte. I-am explicat că fusesem împuternicit de guvernul meu să-i înmânez o notă urgentă. A luat-o şi a citit-o foarte încet, a citit-o şi iar a citit-o, ca şi cum ar fi fost ceva efectiv incredibil. A plesnit din limbă, aşa cum fac grecii când vor să sugereze refuzul şi a început să clatine din cap.

În notă scria că Grecia pactizase în mod faşiş cu britanicii, că-şi încălcase propriile criterii de neutralitate, că provocase Albania, mă rog, în orice caz se încheia cu aceste cuvinte pe care n-am să le uit niciodată: „Toate acestea Italia nu le mai poate tolera. În consecinţă, guvernul italian a hotărât să ceară guvernului grec, ca o garanţie a neutralităţii greceşti şi a securităţii italiene, permisiunea de a ocupa anumite zone strategice ale teritoriului grecesc, pe durata prezentului conflict cu Marea Britanie. Guvernul italian cere guvernului grec să nu se opună acestei ocupaţii şi să nu ridice obstacole în calea trecerii libere a trupelor desemnate să îndeplinească misiunea sus-menţionată. Trupele respective nu vin ca duşmani ai poporului grec, iar prin ocuparea anumitor puncte strategice, dictată de

necesităţi precise şi strict defensive, guvernul italian nu intenţionează sub nicio formă să aducă prejudicii suveranităţii şi independenţei Greciei. Guvernul italian cere guvernului grec să ia imediat măsurile necesare, care să permită desfăşurarea în mod paşnic a ocupaţiei menţionate. În cazul în care trupele italiene vor întâmpina rezistenţă, această rezistenţă va fi zdrobită prin forţa armelor, iar guvernul grec se va face unic răspunzător de consecinţele care ar putea urma".

Lui Metaxas i s-au aburit ochelarii şi am observat că-i dăduseră lacrimile. E foarte trist să vezi un om puternic, un dictator, cum este redus la o asemenea condiţie. Cred că-i şi tremurau mâinile; era el un om puternic, dar şi pasional. Stăteam acolo, faţă-n faţa cu el, cu coatele pe genunchi, şi-mi venea să intru în pământ de ruşine când mă gândeam la nebunia şi nedreptatea acelei aventuri în care mă trezisem că eram şi eu amestecat. Şi mie-mi venea să plâng. Şi-a ridicat ochii către mine şi mi-a spus: *Alors*, *c'est la guerre*. – „Atunci, suntem în război!" Aşa că, vedeţi dumneavoastră, n-a zis, pur şi simplu, *okhi* – cum cred grecii; n-a zis pur şi simplu nu, dar ideea tot asta era. Avea aceeaşi hotărâre şi demnitate, iar finalitatea era identică.

Eu i-am spus: *Mais non*! – „Ba nu!", cu toate că ştiam foarte bine că mințeam. „Puteţi accepta ultimatumul. Aveţi la dispoziţie trei ceasuri".

Metaxas a ridicat dintr-o sprânceană, aproape cu înţelegere, pentru că mă ştia că nu sunt făcut pentru lucruri dezonorante, şi mi-a replicat: „*Il est impossible*. În trei ceasuri, este imposibil să-l trezesc pe Rege, să-l convoc pe Papagos şi să transmit ordinele la toate avanposturile de la frontiere. Multe dintre ele nici măcar nu au telefon".

Il est passible, *neanmoins* – „Ba este posibil, chiar şi aşa", am insistat eu, la care el a clătinat din cap şi m-a întrebat: „Şi ce zone strategice doriţi să ocupaţi?", accentuând sarcastic pe cuvântul strategice. Eu am ridicat din umeri jenat şi i-am spus: *Je ne sais pas*. *Je suis désolé* – „Nu ştiu. Îmi pare nespus de rău". El s-a uitat la mine din nou, de asta dată cu o urmă de amuzament în privire, şi mi-a spus: *Alors*, *vous voyez*, *c'est la guerre*! – „Atunci, după cum vedeţi, suntem în război".

Mais non!, am repetat eu şi i-am spus că aşteptam răspunsul lui definitiv până la ora şase în dimineaţa aceea. M-a condus până la uşă. Ştia foarte bine că aveam intenţia să ocupăm toată Grecia, indiferent de

răspunsul lui, şi mai ştia că, dacă se lupta cu noi, până la urmă tot ajungea să se lupte cu Germania. Mi-a spus: *Vous êtes les plus forts, mais c'est une question d'honneur* – „Sunteţi mai tari, dar aici este o chestiune de onoare".

Era ultima dată când îl vedeam pe Metaxas. A murit pe 29 ianuarie, din cauza unei tumori a faringelui, care s-a transformat în abces şi a condus la septicemie. A murit cu părerea de rău că britanicii nu-i trimiseseră cinci divizii de blindate, cu toate că reuşise, chiar şi fără ele, să transforme războiul nostru fulger într-o retragere cu coada între picioare. L-am lăsat acolo, în prag, îmbrăcat cu cameşoaia lui înflorată, un omuleţ considerat caraghios de cea mai mare parte a lumii, un omuleţ bătut de soartă cu o fiică bârfită de toţi şi neînţelegătoare, un omuleţ care, deşi nu fusese ales, vorbise în numele întregului popor grec. Acela a fost momentul cel mai glorios al Greciei şi cel mai demn de dispreţ al propriei mele ţări. Metaxas îşi câştigase locul în istorie printre eliberatori, printre cezari şi regi, iar eu plecam de-acolo umilit şi ruşinat.

Asta este, v-am povestit cum s-a-ntâmplat. Sper că sunteţi mulţumiţi.

15

L'Omosessuale (*4*)

Nu ne-am mai întors la colonelul Rivolta să-i dăm raportul, pentru că nu fuseserăm instruiţi să facem aşa ceva. Toată lumea se aştepta să fim morţi. Dar depeşele erau pline de relatările unor „incidente de frontieră", la care s-ar fi dedat grecii, „lacheii britanicilor". Armata era cuprinsă, din ce în ce mai mult, de un sentiment sumbru: toţi erau ultragiaţi şi toţi, în afară de mine şi de Francesco, parca se zbăteau în lesă. Noi tăceam. Ni se părea o minune că nu ne dăduseră o mitralieră care să se blocheze după câteva cartuşe.

Vorbeam, însă, adeseori între noi şi complicitatea ne întărea sentimentul de izolare unul faţă de altul. Ne ştiam deja teribil de trădaţi, cu mult înainte ca aceasta să fi devenit emoţia dominantă. a tuturor soldaţilor din munţii Epirului, până la ultimul om. Am primit medalii pentru ce făcuserăm şi ni s-a ordonat să nu le purtăm. Ni s-a ordonat să nu spunem nimănui că le căpătaserăm. Ne simţeam păcăliţi, ca să devenim complici la crimă, aşa că oricum nu le-am fi purtat. Francesco şi cu mine am făcut un pact ca unul dintre noi, într-o bună zi, să-i tragă un glonţ în cap colonelului Rivolta.

Eu aş fi vrut să dezertez, dar n-am vrut să-mi părăsesc iubitul atât de frumos. În tot cazul, mi-ar fi fost imposibil să dezertez, fizic vorbind, pentru că ar fi trebuit să-mi găsesc drumul pe cărări de munte, prin pustiuri unde nu era nici ţipenie de om. Ar fi trebuit să traversez marea ca s-ajung în Italia. Şi-acolo, ce?! Să fiu arestat?! Singura soluţie la care m-am gândit serios a fost să trec frontiera în Grecia. Aş fi fost primul dintr-un lung şir de soldaţi italieni care s-au alăturat alianţei antifasciste.

Planurile mele s-au precipitat însă din cauza evenimentelor. Era clar că reuşita noastră neanticipată de nimeni impresionase undeva pe cineva, pentru că Francesco şi cu mine am fost retraşi temporar din unitatea în care fuseserăm cantonaţi şi am fost trimişi într-o tabara ultrasecretă de antrenamente, din apropierea Tiranei. Am ajuns acolo în urma unei călătorii întreprinse, tot aşa, în mare parte pe jos, aşteptându-ne să fim antrenaţi pentru operaţiuni de comando. Trebuie să recunosc: pe amândoi ne incita foarte mult această perspectivă, aşa cum cred că s-ar fi simţit orice alţi tineri în situaţia noastră.

Imaginaţi-vă cât de consternaţi am rămas, cum nu ne venea să credem, când am ajuns acolo şi s-a dovedit că noi eram, de fapt, instructorii. Imaginaţi-vă ce aprehensiuni imense ne-au cuprins, când ni s-a cerut să antrenăm noi o sută şi vreo cincizeci de albanezi în arta sabotajului. Imaginaţi-vă ce hilaritate dublată de scepticism ne-a cuprins când ne-am îmbătat şi am despicat în patru firul situaţiei în care ne găseam. Cum de ni se-ntâmpla tocmai nouă aşa ceva?! Ni se încredinţase şi nouă o singură operaţiune, şi-acum se presupunea că eram experţi. Albanezii respectivi erau consideraţi nişte bandiţi sinistri, aureolaţi de legendă, ai Balcanilor, însă niciunul dintre ei nu ştia nici boabă de italiană. Noi, care nu vorbeam albaneza, aveam la dispoziţie aproximativ o săptămână pentru a-i antrena.

Proiectul se desfăşura sub controlul strict al lui Jacomoni însuşi, iar noi făceam parte integrantă, de-acum, dintr-o conspiraţie oficială având ca scop crearea altor incidente „greceşti", care să-i ofere *Duce*lui o scuză rezonabilă pentru a declanşa războiul împotriva Greciei. Fără îndoiala că II *Duce* îşi imagina că Grecia avea să fie o pradă uşoară, care i-ar fi oferit lui ceva de pus în balanţă cu Blitzkrieg-ul lui Hitler.

Aşa-zişi membri ai trupelor de comando albaneze erau toţi supraponderali, toţi păreau să aibă nişte mustăţi enorme, toţi erau alcoolici, toţi erau criminali, fustangii, nesătui şi incapabili de orice

însemna muncă sau gest de onestitate. În principiu erau musulmani, ceea ce presupunea că se opreau să se roage în cele mai nepotrivite momente, dar Francesco şi cu mine am ajuns rapid la concluzia că reuşiseră, cum-necum, să nu se lase nici măcar atinşi de vreun sentiment religios, sau chiar omenesc, de niciun fel.

I-am luat cu noi la marşuri pe distanţe lungi şi Francesco şi cu mine am fost singurii care am ajuns la destinaţie. I-am învăţat să nu tragă decât rafale de mitralieră scurte, iar ei goleau câte o bandă întreagă de cartuşe o dată, de ajungea să se deformeze ţeava, suprancalzită. I-am învăţat să lupte fără arme şi ne-am pomenit că scoteau cuţitele dacă li se părea că învingeam noi. I-am învăţat cum să supravieţuiască în teren şi i-am prins, în schimb, că se fofilau şi o ştergeau la cârciumi în toiul nopţii. I-am învăţat cum să distrugă stâlpii de telegraf şi instalaţile telefonice; unul dintre ei s-a electrocutat la penis, fiindcă a urinat pe un transformator. I-am învăţat cum să demoleze turnurile de veghe; i-am pus să construiască un asemenea turn, după care au refuzat să exerseze modul în care ar fi trebuit distrus, fiindea-şi bătuseră atât de mult capetele mai înainte, ca să-l ridice. I-am învăţat cum să încurajeze populaţia locală să se răzvrătească; populaţia locală de unde ne aflam noi nu s-a răzvrătit decât împotriva albanezilor noştri. Singurele lucruri pe care am reuşit cu adevărat să-i învăţam să le facă au fost să asasineze generălimea şi să creeze confuzie deschizând focul în spatele liniilor; ei ne-au demonstrat că astea, cel puţin, le învăţaseră, omorându-l pe unul dintre gardienii taberei şi ciuruind apoi un bordel, cu intenţia de a le fura banii peştilor. La sfârşitul antrenamentului, fiecare dintre membrii acestor trupe de comando a primit câte o sumă importantă de bani şi a fost expediat pe teritoriul grecesc cu ordinul de a începe procesul de destabilizare. Fără nicio excepţie, toţi au dispărut cu banii şi nimeni n-a mai auzit vreodată de ei. Francesco şi cu mine am primit un alt rând de medalii pentru „extraordinara contribuţie” şi am fost trimişi înapoi la unitatea noastră.

S-au mai întâmplat şi alte câteva ciudăţenii. Unul dintre avioanele noastre a lăsat să cadă peste noi manifeste „greceşti”, în care albanezii erau încurajaţi să se răzvrătească împotriva noastră şi să se alieze cu britanicii. Am identificat aproape imediat avionul ca fiind al nostru, dar unii dintre soldaţi mai săraci cu duhul dintre noi nu puteau să priceapă de ce noi, italienii, îi încurajam pe-ai noştri să ne trădeze.

Alte câteva posturi ale noastre de la frontiere au fost atacate de oameni de-ai noştri îmbrăcaţi în uniforme greceşti şi unii albanezi s-au pomenit că se trăgea la întâmplare în ei, ca să fie determinaţi să considere că aveau nevoie de protecţia noastră, Ba chiar, unii dintre acei albanezi au ripostat şi au tras şi ei asupra noastră, iar noi am anunţat că nişte greci trăseseră. Guvernatorul General a aranjat lucrurile în aşa fel, încât propriile lui birouri să fie aruncate în aer, ca să poată II *Duce* să declare odată, pe bune, războiul ăla de care se tot vorbea. Ceea ce el a şi făcut, la scurt timp după ce ordonase o demobilizare, în urma căreia noi am rămas cu prea puţine trupe şi fără nicio speranţă cât de cât rezonabilă de a primi întăriri.

Am relatat aceste lucruri ca şi cum ar fi fost vorba de nişte anecdote, dar ele erau, de fapt, simptome ale ţăcănelii. Ni se spusese despre greci că erau demoralizaţi şi corupţi, că aveau să dezerteze negreşit şi să treacă de partea noastră, că războiul acela avea să fie şi el un *Blitzkrieg* şi că-n câteva secunde, gata, era şi terminat, ca prin nordul Greciei colcăiau iredentiştii nemulţumiţi, care-şi doreau uniunea cu Albania; dar noi nu voiam nimic altceva decât să plecăm acasă.

Eu nu voiam nimic altceva decât să mă iubesc cu Francesco. Dar eram trimişi să murim, fără mijloace de transport, fără echipament, fără tancuri care să fie demne de acest nume, cu o aviaţie care se afla, aproape toată, în Belgia, cu trupe insuficiente, fără niciun ofiţer peste gradul de colonel, care să aibă cea mai vagă idee despre tactică. Comandantul nostru a refuzat întăririle oferite, pentru că ar fi fost mai bine văzut în cazul unei victorii obţinute cu o armată mai mică. Alt dobitoc. Şi totuşi, eu, unul, n-am dezertat. Poate că eram cu toţii nişte dobitoci.

Mă simt cuprins de o amărăciune şi o epuizare fără margini, când vorbesc despre campania cu pricina. Aici, pe insula asta însorită şi izolată, Cefalonia, cu locuitorii ei primitori şi cu straturile ei de busuioc, mi se pare de neconceput ca multe dintre lucrurile-astea chiar s-au putut întâmpla. Aici, în Cefalonia, stau tolănit la soare şi mă uit cum se întrec în dansuri locuitorii din Lixouri cu cei din Argostoli. Aici, în Cefalonia, visările mele de peste zi se învârt în jurul căpitanului Corelli, un om plin de viaţă, care, cu mintea lui în care nu se-nvârt, în schimb, decât mandoline, n-are nici în clin, nici în mânecă – nicio legătură, vreau să spun – cu Francesco cel dispărut şi prea-iubit, dar pe

care-l iubesc în egală măsură.

Cât de minunat a fost când a început războiul. Cum mai fluieram şi cântam în timp ce făceam pregătiri febrile ca s-o luăm din loc, iar curierii pe motociclete treceau ca glonţul pe lângă noi, când încolo, când încoace, precum albinele; cu ce pas vioi am trecut frontiera într-o altă ţară, fără să ni se împotrivească nimeni! Cât de înălţaţi ne-am simţit, gândindu-ne că noi eram noii legionari ai noului imperiu care avea să dureze… cât?! – zece mii de ani! Cât de satisfăcuţi ne simţeam la gândul că, în curând, aliaţii noştri geurmani aveau să afle despre victorii oricând comparabile cu ale lor! Ce putere se adunase în sufletele noastre când ne-am bătut cu pumnii-n piept despre rolul nostru în celebrul Pact de Oţe11! Eu mărşăluiam alături de Francesco şi-l urmăream cu coada ochiului cum îşi mişca membrele şi cum i se prelingeau stropi de sudoare de pe tâmple. Din când în când, se uita la mine, îmi zâmbea şi-mi spunea: „Atena – două săptămâni!"

Noaptea de 28 octombrie. Având muniţie pentru cinci zile şi cărându-ne singuri materialele, din lipsă de catâri, am fost trimişi către răsărit, să cucerim trecătoarea Metsovon. Nici n-am cuvinte să descriu cât de uşori ne-am simţit seara, când ne-am dat baloţii aceia jos din spate. Cum am dormit ca nişte prunci în noaptea aceea şi ce braţe şi picioare ţepene aveam a doua zi dis-de-dimineaţă! Am aflat că nu primeam întăriri pentru ca marea era mult prea agitata şi britanicii ne scufundau navele. Noi cântam, în schimb, cântece despre victorie în ciuda tuturor sorţilor potrivnici. Ne mai liniştea gândul că luptăm sub comanda nemijlocită a lui Prasca.

Sau cât de minunat a fost când a început războiul – până când vremea s-a întors împotriva noastră. Ne-am împotmolit în

1 Denumire dată Pactului de Prietenie şi Alianţă încheiat între Germania şi Italia la 22 mai 1939.

noroaie. Avioanele noastre n-au mai putut decola din cauza norilor. Eram zece mii de oameni uzi până la piele. Aveam şi noi două zeci de tunuri grele şi acelea s-au scufundat în terenul mlăştinos, iar bieţii noştri catâri amărâţi şi bătuţi s-au chinuit fără niciun spor să le urnească de-acolo. Ni s-a explicat că II *Duce* se hotărâse pentru o campanie de iarnă, ca să evite riscul apariţiei malariei; ce nu ni s-a explicat a fost când anume ni se dădea echipament de iarna. Trupele albaneze care ne însoţeau s-au evaporat încetul cu încetul. Era limpede că bulgarii nu aveau de gând să lupte de partea noastră şi că grecii

primeau întăriri de la graniţa cu Bulgaria. Liniile noastre de comunicare şi aprovizionare au devenit inoperante încă dinainte de a se trage primul foc de aurma. Soldaţii greci nu dezertau. Mie puşca a început să-mi ruginească. Mi se dăduse muniţie pentru alt tip de puşcă. Am auzit că nici nu putea fi vorba despre susţinere aeriana şi că un birocrat oarecare dăduse din greşeală ordin ca toate camioanele noastre Fiat 666 să se întoarcă la Torino. Nici măcar nu conta. Camioanele se împotmoleau la fel ca tunurile. Călcâiele cu care altă dată pocneam ca nişte cocoşi când salutam, ni se alăturau acum cu un pleoscăit înfundat, aşa c-am început să ducem dorul prafului înţepător de pe 25 octombrie. Ne-am târât mai departe, convinşi de victoria uşoară care ne aştepta, cântând în continuare despre cum aveam să ajungem la Atena în două săptămâni. N-apucaserăm să tragem nici măcar un foc.

Credeam ca nu întâlneam niciun fel de opoziţie din partea grecilor fiindcă erau laşi, iar forţele lor, slabe, şi asta ne dădea o stare de euforie în ciuda tuturor obstacolelor. Niciunuia nu ne trecea prin minte că adversarii prevăzuseră strategia noastră şi optaseră pentru o apărare elastică, preferând să-şi concentreze forţele. Ajungeam să mergem şi în patru labe prin ploaia care nu ne slăbea şi prin noroiul clisos, în timp ce muntele Smolikas dinaintea noastră se pierdea în ceţurile învârtejite, iar grecii aşteptau răbdători.

Cum pot să urăsc moletierele! Niciodată n-am înţeles la ce folosesc. Nu puteam să sufăr că trebuia să mi le înfăşor pe picioare aşa cum prevedea regulamentul. Acum, nu le puteam suferi şi pentru felul în care acumulau sub ele boţuri de pământ lipicios, gălbui, şi lăsau, în schimb, apa rece ca gheaţa să mi se scurgă în bocanci. Pielea de pe tălpile picioarelor mi s-a albit de tot şi a început să mi se cojească. Până şi copitele catârilor s-au înmuiat şi se descuamau, dar catârii tot tropăiau şi săltau fleoşcăraia care ne înnoroia pe noi din cap până-n picioare. Francesco şi cu mine am intrat într-o casă unde erau atârnate pe pereţi portretul regelui George şi cel al generalului Metaxas. Ne-am însuşit de acolo o pelerina de ploaie şi nişte perechi de ciorapi uscaţi. Era şi nişte mâncare, pe jumătate consumata şi care mai era caldă când am intrat noi, aşa încât am mâncat-o. După aceea, ore întregi ne-am frământat la gândul c-ar fi putut fi otrăvită şi lăsată acolo într-adins. Grecii nu erau pe nicăieri, noi învingeam fără să luptăm. Uitaserăm că unii dintre noi aveam obiceiul să strigăm lozinci antirăzboinice către

membrii miliţiilor fasciste şi să-i luam la bătaie oriunde ne întâlneam cu ei după lăsarea întunericului.

Am ajuns la râul Sarandaporos şi am descoperit că nu aveam echipamente pentru construit poduri, iar genişti, nici atât. Râul era, de fapt, un torent umflat, care ducea cu el un talmeş-balmeş de resturi de poduri dinamitate şi hoituri de oi de la munte. Francesco mi-a salvat viaţa sărind după mine atunci când m-a văzut luat de ape în timp ce ne străduiam să trecem un tun de partea cealaltă. Era pentru prima oară când mă strângea în braţe. Am auzit vorbindu-se că nu ştiu-cine zărise nişte militari greci care se făcuseră pierduţi în pădure. „Laşii.", am râs noi. Tot infernul de la râul Sarandaporos s-a repetat la trecerea peste râul Vojussa. Francesco a zis: „Dumnezeu este contra noastră".

Urăsc moletierele! La altitudinea de o mie de metri, apa din ele a îngheţat bocnă. Apa, când îngheaţă, se umflă. Este o banalitate absolută, fără îndoială, numai că, în cazul moletierelor, efectul este dublu. Gheaţa cântăreşte câteva kilograme. Gheaţa strânge gamba şi blochează circulaţia sângelui către picioare. Nu ţi le mai simţi. Ni se făcuse dor de bordeiele mizerabile pe care le lăsaserăm în urmă, în Albania. Am realizat că tunurile noastre grele rămăseseră undeva în urma noastră, la kilometri întregi, şi mai mult ca sigur că nu mai aveau cum să recupereze handicapul. „Atena – două luni.", a zis Francesco, răsucindu-şi colţurile gurii într-o grimasa care voia să transmită ironie.

Războiul e minunat, până când cineva este omorât. Vremea s-a mai ameliorat pe 1 noiembrie şi un lunetist l-a împuşcat pe caporalul nostru. De undeva dintre copaci s-a auzit ca o plesnitură de bici şi caporalul a făcut un pas înapoi şi şi-a desfăcut braţele brusc. A pivotat pe unul dintre călcâie înspre mine şi a căzut pe spate! zăpadă, având în mijlocul frunţii un punct lucitor, de o culoare deschisă. Camarazii s-au aruncat la pământ în poziţia culcat şi au ripostat cu foc, în timp ce un pluton a făcut un cerc larg şi s-a băgat printre pini, în căutarea unui duşman care dispăruse deja de mult. Pe urmă, s-a auzit o altă plesnitură, de data asta de mortier, urmată de un fâşâit prelung, semn ca bomba cădea între noi, apoi de un urlet, semn că şrapnelele îi sfâşiaseră picioarele unui biet înrolat de bunăvoie din Piemont, şi de o linişte cumplită. Mi-am dat seama că eram tot acoperit cu fâşii de corp omenesc, pline de sânge, care începuseră deja să îngheţe, aşa lipite cum erau de uniforma mea. Ne-am adunat în jurul răniţilor şi ne-a fost clar tuturor ca nu aveam cum să-i transportăm înapoia liniilor noastre.

Francesco mi-a pus o mână. pe umăr şi mi-a spus: „Să mă-mpuşti între ochi dacă mă vezi rănit”.

Grecii, pe care-i subapreciaserăm, ne manevraseră ei pe noi şi ne aduseseră în poziţii în care puteau să ne înconjoare şi să ne taie retragerea, iar noi abia dacă-i zăream. Noi eram prinşi ca într-o capcană de drumurile şi potecile de pe fundurile văilor, iar ei, grecii, alunecau ca nişte spectre pe pantele de deasupra noastră. Nicio clipă n-am ştiut nici de unde aveau să ne atace, nici în ce moment. Loviturile de mortier păreau să vină acum dinapoi, acum de pe flanc sau dinainte. Ne răsuceam ca nişte dervişi. Trăgeam în fantome sau în caprele de munte.

Ne uimea eroismul grecilor cei invizibili. Se ridicau din locurile cele mai sterpe şi cădeau în spatele nostru de parcă am fi fost cei care le violaseră mamele. Am rămas şocaţi. Pe colina 1289, i-au scos din minţi pe albanezii noştri în aşa hal, încât bieţii albanezi au fugit şi au tras în carabinierii care au încercat să-i oprească. Nouăzeci la sută din batalionul respectiv, Tomor, au dezertat. Întreaga noastră linie de bătaie s-a răsucit în sensul invers acelor ceasornicului, noi fiind pe post de pivot, despărţiţi de ambele flancuri ale frontului nostru. Sprijin aerian – ioc. Soldaţii greci, în uniformele şi cu căştile lor britanice, trăgeau în noi cu mitraliere, cu mortiere şi dispăreau imediat. „Atena – doi ani!”, mi-a spus Francesco. Eram singuri, absolut singuri.

Grecii au ocupat satul Samarini şi au căzut în spatele nostru. Nu mai mâncăm decât biscuiţi uscaţi, care crăpaseră de parcă ar fi avut cicatrici. Caii au început să ne moară şi noi am început să-i mâncam. Caii mărunţi ai grecilor purtau cavaleria lor uşoară pe deasupra noastră, şi erau prea duri ca să moară. Ni s-a ordonat să ne întoarcem la Konitsa, aşa c-a trebuit să ne luptăm ca să ne croim drum înapoi, printre soldaţii care ne înconjuraseră. Deveniserăm toţi nişte anonimi. Ne crescuseră. Nişte bărbi uriaşe, ne îngropau furtunile de zloată, ochii injectaţi ni se înfundaseră adânc în tigve, uniformele nu ni se mai deosebeau de sub crusta de brumă îngheţată, mâinile ne erau sfâşiate ca de ghearele unor pisici, iar degetele ne încremeniseră ca nişte beae de plumb încovoiate. Francesco arăta la fel ca mine, iar eu arătam la fel ca toţi ceilalţi; trăiam la fel ca în neolitic. Într-un răstimp de câteva zile, ajunseserăm nişte schelete care scormoeam ca porcii după mâncare.

Într-un târziu, am zărit un bombardier italienesc. I-am făcut semne cu mâinile, s-a rotit pe deasupra noastră şi a dat drumul unei

bombe care pe noi nu ne-a nimerit, în schimb trei catâri ni i-a omorât. Le-am tăiat carnea fâşii-fâşii, cât încă mai era caldă şi palpita de viaţă, şi-am mâncat-o aşa, crudă. Aparatele de radio mai funcţionau din când în când. Ne-am lămurit că grecii îşi masau trupele tocmai acolo unde noi eram mai slabi. Începuseră să-şi aleagă detaşamente izolate, pe care le făceau prizoniere. „Ai dracului norocoşi!", a comentat Francesco. „Pun pariu că la Atena e foarte cald". Noaptea, el şi cu mine dormeam vârâţi unul într-altul, ca să ne încălzim. Eram mult prea epuizat ca să mă mai gândesc la plăceri. Toţi dormeam aşa. Nu voiam altceva, decât să-l protejez.

Comandantul nostru a fost dat afară şi înlocuit cu generalul Soddu, botezat imediat, în mod inevitabil, „generalul Sodomia". Visconti Prasca şi-a pierdut după aceea postul de comandant al Armatei a Unsprezecea. Uite, că şi cei mari şi tari mai cad! Prasca era un meteorit care s-a dovedit a fi o băşină strălucită. La fel ca toţi comandanţii noştri care au fost nişte băşini strălucite, în frunte cu Mussolini care şi-i alegea.

Ne-am retras către Konitsa ca un uriaş rănit şi sfâşiat de haitele sălbatice de dulăi furioşi. Infernul se compunea din mitraliere şi piese de artilerie, din mortiere şi gheaţă. Populaţia civilă ne vâna cu puşti de vânătoare şi praştii. O săptămână întreagă am dus-o fără mâncare şi fără odihnă. Am avut bătălii aproape corp la corp care au durat şi câte opt ore fără întrerupere. Am pierdut sute de camarazi. Munţii au devenit adevărate gropi comune. Luptam, luptam, dar sufletele ni le pierduserăm. O beznă uriaşă se instalase peste toată regiunea. Francesco vorbea cu şoarecele lui chiar şi în timpul ambuscadelor sau al rafalelor bruşte trase asupra noastră – toţi ne aflam în pragul nebuniei. Am ajuns înapoi la vechea noastră poziţie de la podul Peraţi, după ce sacrificaserăm în zadar o cincime dintre noi. Mă uitam în jur şi mă simţeam cuprins de groază aceea palpabilă a lipsei ireversibile a unor oameni pe care ajunsesem să-i iubesc şi de al căror curaj neîmblânzit nimeni să nu se îndoiască vreodată şi să nu se lege, nici măcar din neatenţie. Ce minunat lucru este războiul. În filme şi în cărţi. Pe cerul de deasupra capetelor noastre au început să-şi facă apariţia avioane Gladiator, Wellington şi Blenheim, cu alte cuvinte britanicii veneau şi ei cu forţele lor să se adauge pumnalelor pe care grecii le răsuceau în rănile noastre. Generalul Soddu a venit la noi în inspecţie şi ne-a comparat cu granitul. Francesco l-a întrebat: „Dar granitul de pe

Golgota sângerează?!”

16

Scrisori către Mandras pe front

(I)

Agapeton – Iubitule.

N-am mai auzit nimic despre ţine de atât de multă vreme, nu mi-ai scris deloc din ziua aceea tristă în care te-am condus când ai plecat de la Sami. Eu ţi-am scris în fiecare zi, dar încep să cred că n-ai primit scrisorile mele sau că răspunsurile tale nu ajung până la mine din cauza războiului. Ieri ţi-am scris-o pe cea mai bună, care-ţi spunea totul perfect, şi să vezi şi să nu crezi – mi-a mâncat-o capra! M-am înfuriat şi am bătut-o în cap cu vârful pantofului. Îmi dau seama cât de caraghioasă trebuie să fi fost şi că tu ai fi râs dacă m-ai fi văzut. Toată ziua văd o mulţime de lucruri şi-mi pare rău că nu eşti aici, să le vezi şi tu, cu ochii tăi. Încerc să le văd eu şi pentru tine, să le ţin minte şi-mi închipui eu aşa, că, dacă mă concentrez destul de tare, ţi le pot trimite şi ţie în gând, ca să le vezi şi tu în vis. Măcar de s-ar putea întâmpla şi în viaţă aşa.

Mă îngrozeşte gândul că poate nu primesc scrisori de la tine fiindcă ai fost rănit sau luat prizonier şi noaptea am coşmaruri în care te văd mort. Te rog, te rog mult, scrie-mi, ca să pot şi eu să respir din nou şi să-şi găsească şi inima mea liniştea. În fiecare zi stau şi-i aştept pe cei care se întorc de la Argostoli cu poşta pentru satul nostru, şi alerg afară când îi văd, şi-n fiecare zi acelaşi lucru – nimic, iar eu mă simt disperată şi neajutorată şi simt că-mi plesneşte capul de câte griji îmi fac. Acum, că am ajuns în decembrie, zilele s-au făcut foarte reci la noi, nu mai e soare şi plouă aproape în fiecare zi, aşa că eu îmi închipui că şi cerul plânge la fel cum plâng eu. Mă înfior când mă gândesc la cât de frig trebuie să fie în munţii Epirului. Ai primit ciorapii pe care ţi i-am făcut, şi puloverul de pescar, şi eşarfa?! Ce crezi, a fost o idee bună din partea mea să ţi le vopsesc în kaki?! Sau a fost o prostie că nu ţi le-am făcut albe?! Sper că ai primit cafeaua, şi borcanul cu miere, şi carnea afumată. Bietul meu iubit, cum trebuie să suferi tu în frigul ăla, în locul ăla atât de îndepărtat şi de pustiu ca parcă ar fi într-o altă ţara! Cât de mult ţi-or fi lipsind barca ta şi delfinii! Vezi, ştiam de cei trei delfini ai tăi care nu mai au niciun prieten să le arunce peşti până nu te-ntorci tu’.

Pe-aicea toate sunt cam la fel, atâta că încep să ne lipsească

diverse lucruri. Ieri n-am reuşit să fac rost de gaz pentru lămpi, iar săptămâna trecută n-am avut făină să facem pâine. *Papakis* a făcut mai multe lămpi trecând, aşa, câte un fitil printr-un dop şi lăsându-l să plutească într-un castronaş cu ulei de măsline, fiindcă zice el că aşa făceam şi pe vremuri, dar lumina e slabă rău de tot, şi iese un fum gros, şi miroase foarte urât. Cine şi-ar fi închipuit că o s-ajungem să ducem dorul gazului lampant?!

Toată lumea comentează cât de tăcut e totul pe la noi şi cât de trist acum, când toţi bărbaţii mai tineri au plecat – şi stăm şi ne întrebăm câţi se vor mai întoarce. Am auzit că Dimos a fost omorât şi că logodnicul lui Margo a fost luat prizonier. Ori de câte ori aud aşa ceva, îi mulţumesc lui Dumnezeu că nu e vorba despre tine, cu toate că e cumplit aşa ceva, să-ţi doreşti ca nenorocirea să cadă pe capul oricui altcuiva. N-aş putea suporta gândul c-ai fost omorât. Cred c-aş muri şi eu. Cred că i-aş propune lui Dumnezeu să mă ia pe mine în locul tău, numai să ştiu ca tu rămâi în viaţă. Nouă, femeilor, ne e ruşine că nu putem face şi noi un sacrificiu care să se compare cu al vostru – că fiecare dintre noi ar pune mâna pe câte o puşcă şi ar veni să vi se alăture, numai să fie cu putinţă şi să ni se îngăduie. *Papakis* mi-a dat un pistolet pe care-l ţin sub pernă şi noaptea dorm cu el, iar ziua mi-l ţin în buzunarul de la şorţ. Dacă va fi ocupată şi insula noastră, sunt pe-aici femei şi bătrâni care ar lupta şi ei, până la ultima suflare, numai cu cozile de la mături şi cuţitele de bucătărie, că doar ne-am învăţat deja să facem treburile pe care le făceau mai demult bărbaţii. Singurele lucruri pe care nu le facem este să stăm cât e ziua de lungă la *kapheneion* şi să jucăm table. În schimb, mergem foarte mult la biserică, unde pirintele Arsenios ţine predici foarte frumoase şi emoţionante. Ne-a spus că o icoană a Sfântului Ioan a apărut aşa, din senin, la intrarea într-o peşteră care fusese folosită de Sfântul Gherasim, şi că întâmplarea asta a fost recunoscută ca un adevărat *archeiropoietion* un miracol. Până şi Dumnezeu, din câte se pare, ne trimite semne prin care ne arată că dreptatea este de partea noastră. Cineva mi-a atras atenţia, zilele trecute, că noi suntem singura ţară care încă mai luptă, în afară de Imperiul Britanic. Când mă gândesc la treaba asta, mai că-mi vine inima la loc, pentru că este cel mai mare imperiu pe care l-a văzut lumea vreodată şi, dacă e vorba pe-aşa, cum am putea să pierdem?! Văd adeseori vasele de război britanice, care sunt atât de mari, că te şi miri cum de se poate naviga cu ele. Sunt

sigură c-o să învingem.

Toate veştile de pe front sunt atât de bune, încât se pare că victoria noastră este ca şi asigurată. În fiecare zi aflăm de alte armate italieneşti respinse ori învinse şi jubilăm şi noi la fel cum a jubilat David când l-a văzut pe Goliat mort la picioarele lui. Cine ar fi crezut, cu numai două luni în urmă?! Pe-atunci, părea ceva imposibil. V-am trimis pe voi să le ţineţi piept aşa, de dragul onoarei, dar fără mare speranţă de victorie, şi-acum vă aşteptăm să vă întoarceţi acasă în chip de eroi cuceritori. Grecia întreagă se umflă în pene de mândrie şi recunoştinţă pentru bărbaţi ei care sunt mai mari decât Ahile şi Agamemnon luaţi la un loc. Se vorbeşte c-aţi fi recâştigat întregul teritoriu disputat de mai multă vreme şi că italienii ar fi fost ca şi alungaţi din Albania. Cât de mari sunteţi! Numele voastre se vor afla veşnic în sufletele grecilor şi lumea întreagă va afla ce păţeşte oricine se încumetă să ne rănească. Atât de mândri suntem, iubitul meu Mandras, atât de mândri! Mergem cu capetele sus şi ne aducem aminte de trecutul glorios care ne-a fost luat de romani şi de turci şi pe care tu şi camarazii tăi ni l-aţi restituit, în cele din urmă. Va veni ea şi ziua în care noi şi Imperiul Britanic vom sta alături şi-i vom spune lumii: „Iată, noi v-am eliberat pe toţi", iar americanii, ruşii sau alţi Pilaţi din Pont ca ei vor lăsa capetele în jos şi se vor simţi ruşinaţi că toată gloria ne va reveni nouă.

Pe-aici, toată lumea e profund mişcată de spiritul războiului. Tata, care-l ura pe Metaxas atât de mult, şi Kokolios, care ştii că este comunist, şi Stamatis, monarhistul – toţi îl aclama la unison pe Metaxas ca fiind cel mai mare dintre toţi grecii, de la Pericle şi Alexandru încoace, şi toţi la unison ridică în slăvi succesul militar al lui Papagos. Acum, lucrează împreună la strânsul de pachete pentru soldaţi, iar tata s-a oferit chiar să meargă pe front ca doctor. L-au refuzat când au aflat că tot ce ştie a învăţat de pe vasele cu care a călătorit şi că nu are o calificare atestată pe hârtie. Ar fi trebuit să-l vezi cât de furios a fost. Mergea tropăit prin casă şi niciodată nu l-am auzit spunând cuvântul *heston* – rahat de atâtea ori şi cu atâta venin în glas. Eu mă bucur că nu l-au primit, dar nu prea e drept, pentru că şi oamenii bogaţi tot la el vin, în loc să se ducă la doctorii cu diploma. Are el, aşa, un dar al vindecării cum are şi sfântul: cum atinge o rană, cum rana aia începe să se vindece.

Mandras, dac-ai vedea cum s-a răspândit ghicitul de când a

izbucnit războiul, te-ai prăpădi de râs. Fiecare îşi cercetează ceaşca de cafea pe fund, ca să afle dacă şi când i se vor întoarce verii, fraţi şi copiii – o industrie s-a făcut, nu altceva. Sopa lui Kokolios mi-a citit şi mie în ceaşcă şi mi-a spus că o să vină cineva de departe şi-o să-mi schimbe viaţa o dată pentru totdeauna, şi mi-a spus treaba asta cu atâta seriozitate, de parcă n-ar fi ştiut că eu ştiu că ea ştie că eu te aştept pe tine să te întorci de departe.

Familiile de italieni de pe insulă au păţit tot felul de lucruri urâte, de-a trebuit să intervină autorităţile ca să nu li se dea foc la case şi să nu se întâmple cine ştie ce alte violenţe prosteşti. Nişte capete înfierbântate de la Lixouri au bătut măr un bătrân care locuieşte aici de patruzeci de ani şi care avea drapelul nostru atârnat la fereastră. De ce-or fi oamenii aşa nişte fiare?!

O să te bucuri dacă-ţi spun că Psipsina şi capra sunt bine amândouă. Eu mă bucur oricum şi, dacă tot e vorba să fim împreună în curând, înseamnă că, trebuie să te bucuri şi tu. Sper să te bucuri dacă te informez că m-am hotărât să-mi fac eu propria mea zestre. Cred că tata nu are simţul ruşinii şi sunt foarte supărată pe el uneori că refuză până şi să discute despre ceva ce este normal pentru oricare altă fată. Nu e drept ce face, fiindcă este mult prea raţional. S-o fi crezând un fel de Socrate, care-şi poate permite să ia peste picior un obicei, dar eu mă simt prost ori de câte ori mă întâlnesc cu câte cineva din familia ta, fiindcă nu pot suporta ideea că eşti privit cu ochi răi, chiar dacă nu eşti. Am început să croşetez o cuvertură mare pentru patul nostru de familie, dar a trebuit s-o desfac, pentru că am greşit rândurile şi începuse să arate ca un animal mort. Nu mă pricep la lucruri dintr-astea femeieşti, pentru că mama a murit când eu eram prea mică, şi-acum trebuie să caut să învăţ toate lucrurile pe care ar fi trebuit să le învăţ pe măsură ce creşteam. O să încep cu obiectele pentru pat, fiindcă viaţa noastră în doi de acolo va porni, şi după aceea o să fac şi alte lucruri pentru casă, pe care să le folosim în zilele de sărbătoare sau când om avea musafiri. Mă plictiseşte foarte repede croşetatul ăsta, dar mă consolez cu gândul ca, la întoarcerea ta, vei găsi toate acele dovezi ale iubirii pe care ţi-o port. Mă gândesc eu aşa, c-ar fi minunat dacă ţi-aş face un pieptar brodat cu fir auriu şi înflorat cu feston sau cu firul tras, ca să străluceşti în soare la dansuri.

În ziua de Crăciun, italienii au bombardat insula Corfu şi până şi tata a rămas şocat de cât de păgâni pot să fie. La radio, am auzit că

britanicii le-au scufundat o mulţime de nave. Sper să fie aşa, dar tot nu-mi place să aud asemenea lucruri, pentru că nu pot suporta pierderea de vieţi omeneşti şi mă doare inima când mă gândesc la toţi bătrânii cărora le mor copiii înaintea lor. M-am întâlnit cu mama ta în agora şi mi-a spus că nici ea n-a primit niciun fel de veşti de la tine. Este atât de îngrijorată, că parcă s-a ridat la faţă şi mai mult decât era înainte. Te rog, scrie-i măcar ei, chiar dacă mie nu-mi scrii. Cred că ea suferă mai mult decât mine, dacă e cu putinţă aşa ceva.

Mandras, să ştii că n-am mai mâncat peşte de când ai plecat şi am început deja să-i simt lipsa. Nu mâncăm decât fasole, apă, ca milogii. Tata spune că este foarte bună pentru orişicine, dar te umflă la burtă. În ziua de Crăciun, a trebuit să ne descurcăm fără prăjiturele cu alune *kourabiedes*, fără cozonac *christopsomo*, fără gogoşi *loukoumades*, aşa că ne-a pierit tot cheful, cu toate că am făcut şi noi ce-am putut. Părintele Arsenios ne-a surprins pe toţi: nu s-a mai îmbătat.

Să ţii minte că suntem şi noi aici, care vă iubim şi ne rugăm pentru voi şi că toată Grecia mărşăluieşte alături de voi, oriunde vă veţi fi aflând. Să vă întoarceţi la noi după victorie, ca să revină totul la ce-a fost mai demult. Delfinii tăi te aşteaptă, la fel şi barca ta, şi insula ta, şi eu te aştept, care te iubesc atât de mult şi-ţi simt lipsa atât de tare, de parcă ai fi o parte a trupului meu care a fost retezată. Dragul meu, fără. tine nimic nu este întreg şi, chiar şi când mă simt fericită, este o fericire care mă doare. Logodnica ta iubitoare Pelagia, care te sărută cu vorbele acestea.

(II)

De ziua Sfântului Vasile

Agapeton.

Tot n-am primit niciun semn de viaţă de la tine şi curios este c-am început să suport cu stoicism. S-a întors Panayis de pe front cu o mână lipsă şi mi-a spus că pe front este atât de frig, de nici nu poţi să ţii creionul în mână. Zice, că pe tine nu te-a văzut, dar presupun că nu e deloc surprinzător, din moment ce nu sunteţi în aceeaşi unitate. Vrea să facă petiţie la Rege, ca să-i dea dreptul să se întoarcă pe front şi să lupte mai departe, fiindcă zice că oricine poate trage cu puşca şi cu o singură mână. Olarul de pe drumul spre Kastro zice că o să-i facă lui Panayis o mână nouă din lut, care o să arate mai bine decât cea bună, a lui şi c-o să fie foarte solidă, iar Panayis i-a cerut să i-o facă rezistentă

la ger pentru când i s-o da voie să se-ntoarcă în luptă. De fapt, i-a cerut să-i facă două variante ale mâinii, una cu pumnul strâns, cu care să se lupte, iar cealaltă cu degetele strânse, ca să poată ţine cu ea un pahar. Nu m-ar surprinde să-i ceară şi o a treia mână, cu sistem de fixare a baionetei atât de pornit este.

Ziua asta de Sfântul Vasile a fost mai bună decât Crăciunul. Tata mi-a făcut cadou o carte de poezii şi scrieri politice ale lui Andreas Laskaratos şi mi-a spus că e bine pentru sufletul meu să citesc lucruri scrise de cineva care a fost excomunicat. I-am spus proverbul ăla: *Mega biblion*, *mega kakon* – Carte mare, necaz mare –, iar el m-a ameninţat că mi-o ia înapoi şi-mi dă una mai mică. Eu i-am făcut lui cadou un briceag frumos de buzunar. Ne-am apucat să numărăm seminţele unei rodii, ca să vedem dacă o să fie un an rodnic. Din câte se pare, n-o să fie rău. Am reuşit să fac o *vasilopeta* – o pască, făcând schimb de nişte ingrediente cu mama ta, iar de la tata am primit o lira englezească de aur, ca s-o pun în ea. S-a bucurat foarte mult că nu s-a nimerit în felia rezervata lui Cristos sau în cea pentru Sfântul Vasile, fiindcă nu-i place să dea bani la biserică. În felia mea s-a nimerit, aşa că eu o să m-aleg anul ăsta cu tot norocul. Nu e minunat?! Sper ca asta să însemne că te întorci tu acasă.

Am început să-ţi fac pieptarul, însă a trebuit să desfac din nou cuvertura de pat, pentru că-mi ieşea mică-a şi mai rău decât prima dată. Zău că nu ştiu ce se întâmplă cu mine.

De pe front, numai veşti bune: toată lumea se bucură că băieţii noştri l-au pus pe Mussolini cu botul pe labe, că l-au învăţat cu forţa să-şi vadă de treaba lui, nu? Am auzit că grecii noştri le scot italienilor tancurile din zăpada şi din noroi şi că acum le folosim noi împotriva lor. Bravo nouă! Şi am mai auzit că am cucerit Argirokastro, Koritsa şi Aghioi Saranda, în schimb auzim întruna zvonuri triste cum că Metaxas nu se simte bine. Ai văzut noul afiş care a fost lipit peste tot?! În cazul în care nu l-ai văzut, arată un grec de-al nostru mergând înainte ghidat de mâna Fecioarei, care-l ţine de cot, iar ea are aceeaşi expresie întipărită pe chip. Dedesubt scrie aşa: „Victorie. Libertate. Sfânta Fecioara este alături de el”. Tuturor ni se pare foarte bun ca idee.

Tata îşi face mustaţa mai patriotică, lăsându-şi-o să-i crească stufoasă. Mă bucur ca nu şi-o mai ceruieşte, fiindcă mi se părea tare şi ţepoasă când îl sărutam pe obraji. Acuma mă gâdila. Îmi închipui că tu ţi-ai lăsat barbă, ca să-ţi ţină cald la faţă.

Să ştii, Mandras, că trebuie neapărat să-i scrii mamei tale, fiindcă este atât de îngrijorată. Este în egală măsură o chestiune de *philotimo*, ca şi aceea de a lupta pentru ţară. Onoarea are multe chipuri, şi unul dintre ele, zic eu, este să te porţi frumos cu mama ta. Nu vreau să te critic, dar mă gândesc, poate, că trebuie să-ţi reamintesc. Logodnica ta iubitoare, Pelagia.

(III)

În săptămâna de lăsata-Secului

Agapeton.

Este a suta scrisoare pe care ţi-o trimit şi tot n-am primit nicio veste de la tine. Tăticul zice că lipsa de veşti nu înseamnă nici veşti rele, nici veşti bune, aşa că eu nu mai ştiu cum să mă simt, amărâtă sau liniştită. Îi mulţumesc lui Dumnezeu că numele tău. nu apare pe lista morţilor, afişată la Argostoli. O să te întristezi aflând că lui Kokolios i-au murit doi dintre băieţi – Gherasimos şi Ianaros – şi că el a primit vestea foarte rău. Îi tremură buza când vorbeşte, i se umplu ochii de lacrimi şi s-a apucat să muncească atât de mult, încât lucrează şi după ce se întunecă. Zice că nu-i învinovăţeşte pe italieni, ci pe ruşi, care nu şi-au făcut datoria şi nu i-au oprit pe fascişti, Zice că nu se poate ca Stalin să fie un adevărat comunist şi, de când s-a aflat că Imperiul Britanic i-a gonit pe italieni din Somalia şi că pe două sute de mii dintre ei i-a făcut prizonieri în Libia, umblă peste tot sărutând o poză de-a lui Winston Churchill, pe care şi-a decupat-o dintr-un ziar. Zilele trecute, când a aflat despre ultimatumul pe care ni l-a dat Hitler, ca să nu mai luptăm împotriva italienilor, tata şi-a ras mustaţa de tot, fiindcă până şi o mustaţă mare şi stufoasă, patriotică, seamănă prea mult cu mustaţa lui Hitler. De când a murit Metaxas, tata poarta o banderolă neagră pe braţ şi jură că nu şi-o da jos până nu se sfârşeşte războiul. Cu toţii suntem acum foarte îndureraţi de moartea bătrânului, dar suntem şi hotărâţi să nu ne lăsăm descurajaţi din cauza asta. Avem toată încrederea în Papagos, că ne va conduce la victorie.

În fine, anul ăsta n-o să fie cine ştie ce carnaval, fiindcă toţi bărbaţii tineri sunt plecaţi, plus că este ca şi cum ne-am afla deja în postul Paştelui. Cu toţii postim, fie că ne place, fie că nu, şi nu văd cum ar putea fi mare sărbătoare nici de Paşti. N-o să fie deloc la fel fără oua vopsite, fără turte *tsoureki*, fără tocăniţă *kokoretsi*, fără supă *maieritsa* şi fără miei fripţi la proţap. Presupun că oua vom avea, dar în afară de ele o să mâncăm, probabil, piele de pantofi cu sos de ouă *avgolemono*.

Îmi lasă gura apa numai când mă gândesc la toate lucrurile care ne lipsesc şi abia aştept ca lucrurile să revină la normal.

Din decembrie încoace avem nişte furtuni îngrozitoare şi este foarte frig şi bate vântul. Aproape că ţi-am terminat pieptarul şi, chiar dacă nu este atât de frumos cum mi-aş fi dorit eu, o să fie destul de arătos. Cu vremea proastă de afară, îmi rămâne tâmp suficient să lucrez la el, cu toate că nu e deloc uşor să lucrezi când ţi se înveneţesc mâinile de frig. Cuvertura de pat am făcut-o până la jumătate, după care Psipsina a vărsat peste ea şi a trebuit s-o spăl. N-a intrat la apă, slavă Domnului, dar, când am întins-o la uscat, mi-a muşcat capra din ea – trei guri îi luat, chiar din mijloc. M-am supărat atât de tare, încât am bătut-o, capra, cu o coadă de mătură şi tata, când a ieşit din casă, m-a găsit plângând în hohote. L-am pocnit şi pe el. Merita să vezi ce mutră a făcut. Oricum, iar am desfăcut-o şi am salvat lâna, câtă am putut, dar zău c-am început să cred că destinul aşteaptă de la mine să lucrez altceva.

Sper că eşti bine şi voios şi abia aştept să te întorci acasă – ca noi toţi, de altfel. Toată iubirea din partea Pelagiei tale, care se topeşte de dorul tău.

17

L'Omosessuale (*5*)

Am fost înlocuiţi de Divizia Bari, ca să ne putem odihni şi regrupa, dar grecii au atacat cu o perdea de foc şi i-au prins pe înlocuitorii noştri înainte ca ei să aibă timp să-şi aducă artileria. Noi, cei din Divizia Iulia, am fost rechemaţi în linia întâi, ca să-i salvam. Mă simţeam ca şi cum o parte a minţii mele ar fi dispărut sau ca şi cum sufletul mi s-ar fi concentrat într-un punctuleţ de lumină cenuşie. Nu mai reuşeam să gândesc. Luptam cu obstinaţie, eram ca un automat fără nicio emoţie şi nicio speranţă şi singura grijă pe care poate c-o aveam era ca Francesco să nu se înstrăineze de mine. Era convins că într-o bună zi avea să fie împuşcat în inimă şi de aceea şi-l mutase pe şoarecele Mario din buzunarul de la piept într-unul de pe mâneca de la cămaşă. Îşi făcea griji ca nu cumva să fie împuşcat şi şoarecele odată cu el şi m-a pus să-i promit că voi avea grijă de Mario după ce el avea să fie omorât.

Unităţile noastre ajunseseră un talmeş-balmeş. Porţiuni din alte divizii au fost trimise în divizia noastră. Nimeni nu mai ştia cu precizie care era ierarhia locală de comandă. Un batalion proaspăt, de băieţi de

la țară parțial instruiți, a sosit într-un punct greșit indicat pe hărți și a fost anihilat de greci. Apoi, pe 14 noiembrie, grecii au lansat o ofensivă a cărei furie nemiloasă nici nu ne-am fi putut-o imagina la început.

Eram poziționați în tranșee, având masivul Mrava în spatele nostru. Dar asta nu înseamnă mai nimic, dacă nu știi că era o zonă nelocuită, plină de râpe și prăpăstii, de faleze sinistru de goale, fără. niciun drum, o regiune în care proviziile nu aveau cum să ajungă până la noi. Eram pe un pământ pe care grecii îl considerau dintotdeauna ca fiind al lor de drept și pe care de două ori îl cedaseră prin tratate. Acum, și-l voiau înapoi. Noi eram învăluiți în ceață, acoperiți de zăpadă și un blestemat de vânt polar se iscase dinspre nord și se năpustise asupra noastră precum pumnul strâns al unui titan.

Grecii au căscat breșe adânci prin liniile noastre, așa c-am pierdut legătura cu alte unitați. A trebuit să ne retragem. Însă nu aveam unde ne retrage. Mortierele Brandt ale dușmanului secerau câte un pluton întreg la o singură lovitură. Un capelan care plângea în hohote mi-a extras niște schije din braț fără anestezie, pe o masa de bucătărie, într-o cocioaba dărăpănata și fără acoperiș. Îmi era mult prea frig ca să mai simt cuțitul cu care-mi scurma prin carne sau acul cu care-mi înțepa pielea. Îi mulțumeam lui Dumnezeu că fusesem eu cel lovit, și nu Francesco, și am fost trimis imediat înapoi în luptă. Cei care se ocupau de convoaiele de catâri își abandonaseră animalele, din câte am observat, și luptau alături de noi. Ofițerul nostru fusese omorât și înlocuit cu un maior de la aprovizionare, care a spus: „Nu mai avem niciun fel de provizii, așa c-am venit să-mi fac și eu datoria. Mă bazez pe dumneavoastră să-mi dați sfaturi bune". Omul acela minunat și plin de onoare, obișnuit să stivuiască pături și să alcătuiască opisuri, s-a ales cu măruntaiele pe-afară într-un atac la baionetă pe care-l conducea eroic, ținând în mână un pistol descărcat. Am fost învinși cu desăvârșire.

Nu detest numai moletierele. Îmi urăsc toată uniforma. Ața cu care era cusută a putrezit și m-am trezit că mi se desface în bucăți. Stofa din care era făcută s-a scorțoșit ca mucavaua și s-a întărit – s-a făcut de nu mai era câtuși de puțin flexibilă. Reținea răceala ca într-un frigider și mi-o îndesa mie în tot corpul. Pe zi ce trecea, uniforma mea devenea din ce în ce mai grea și mai abrazivă. Am împușcat o capră și mi-am pus pe mine pielea ei neargăsită Francesco a jupuit un hoit de catâr și a făcut și el tot așa. Koritsa i-am lăsat-o dușmanului, așa că

ajunseserăm acuma să stăpânim un teritoriu mai mic decât cel pe care-l aveam la început. Ne-am lăsat în urmă echipamentul greu, Oricum era distrus. Ne-am obişnuit cu ulceraţile cumplite şi cu duhoarea de rânced a cangrenei. În timp ce era evacuată Koritsa, noi, cei din Divizia Iulia, opuneam rezistenţă în Epir. N-am fost învinşi chiar atât de uşor. Mai târziu ne-am retras pe aceleaşi drumuri pe care înaintaserăm. Ca să se poată retrage mai rapid, cei din Divizia Centaur şi-au lăsat în urmă tancurile care se împotmoliseră în noroaie. Grecii au găsit amărâtele-alea de hârburi mici şi ruginite, le-au scos din capcana de noroi, le-au reparat şi le-au folosit împotriva noastră. Am primit întăriri un batalion de la Paza Frontierelor. Aşa, de scârţ! Am stabilit un cap de pod la Peraţi. Absolut inutil.

Ce miracol: grecii ne-au lăsat un răgaz de câteva zile! Se temeau, fără îndoială, ca noi să nu le fi minat drumurile. Apoi am aflat că pierduserăm Pogradeţul, pentru că duşmanul se infiltrase în liniile noastre urmând firul unui pârâu de munte. pe când apărarea noastră fusese organizată în aşa fel, încât să apere cărările. „Ce rost mai are?!", se întreba Francesco. „Noi dăm tot ce putem, şi toţi ceilalţi o dau în bară". După aceea, o manevră a altora ne-a lăsat flancul drept descoperit şi ne-am trezit separaţi de Divizia Modena. Generalul nostru, Soddu, care-l înlocuise pe Prasca, a fost şi el înlocuit de Cavallero. Se părea că strălucita cucerire a Greciei de către italieni urma să se sfârşească într-un fel demn de tot dispreţul, cu o cucerirea Albaniei de către greci. Zăpada cădea fără încetare şi am descoperit că ne puteam încălzi capetele scoţând creierele catârilor muribunzi şi vârându-le în căştile noastre. Ne-am dat seama că singura modalitate de a preveni atacurile de pe înălţimi era să ocupăm noi înălţimile respective. Dar înălţimile erau biciuite de nişte vânturi nenorocite care purtau cu ele, ca avangardă, un scut înţepător de cristale de gheaţă. Mie mi s-au distrus bocancii şi mă mânca tot corpul şi mă scărpinam, plin de păduchi. Cred că-n ziua de Crăciun am înţeles şi noi, în sfârşit, că eram la fel de distruşi cum ne erau şi bocancii.

Ne trezim de dimineaţă – zece grade minus. Prima întrebare: cine a mai murit îngheţat?! Cine a adormit şi nu s-a mai trezit?! A doua întrebare: peste câte pâraie umflate o să mai trebuiască să trecem şi astăzi şi să ne simţim testiculele strânse de apa semiînghеţată ca-ntr-un cleşte, până ajungem să urlăm de durere?! Caţi kilometri o să mai avem oare de mers şi astăzi pe – cică – drumuri, prin zloata care

ne-ajunge până la brâu.”! A treia întrebare: cum ştiu grecii să ne atace numai când afară sunt douăzeci de grade minus şi toate piesele puştilor noastre s-au încleştat între ele?! A patra întrebare: de ce oare albanezii, „aliaţi” noştri, îi călăuzesc, de fapt, pe greci?! Încă o întrebare, a cincea: care dintre unităţi şi-a pierdut în aşa hal orice speranţă astăzi, de-a preferat să se predea unor forţe inferioare numeric?! Nu, nu Iulia. Nu noi. Nu încă. Francesco nu mai vorbeşte cu mine deloc. Vorbeşte numai cu şoarecele-ăla al lui. Iar ne atacă propriile noastre avioane, o escadrilă de SM79 – douăzeci de morţi. Aflăm ca ofiţerii Diviziei Modena au primit un ordin care zicea ca toţi ofiţerii care nu dau dovadă de suficient spirit de comandanţi riscă să fie împuşcaţi. Colonelul meu, Gaetano Tavoni, a fost ucis la Mali Topojanit, în timp ce ne conducea în luptă, după şaizeci de zile fără odihnă. Dumnezeu să-i odihnească sufletul şi să-l răsplătească pentru grija pe care ne-a purtat-o. Femeile din Italia au început să ne trimită mănuşi tricotate care trag apa, îngheaţă şi se fac una cu mâinile noastre, de nu ni le mai putem scoate. Francesco a primit un cozonac de la mama lui şi-l împarte cu şoarecele Mario. Îi mărunţeşte bucăţele din el cu baioneta. Am aflat că ministrul Ciano şi liderii f ascişti s-au înrolat şi ei şi au optat, ca nişte adevăraţi patrioţi ce sunt, să ia parte la excursii de bombardament pe insula Corfu, unde nu există apărare antiaeriana.

Cum pot să urăsc moletierele! Zilele astea sunt efectiv zile de moarte albă. Tranşee nedesfundate. Gheaţa se umfla în ţesătură, circulaţia sângelui se gâtuieşte. Nu-i detestăm pe greci, ne luptăm cu ei pentru nişte motive neclare şi fără niciun fel de onoare, dar moartea albă sigur o detestăm.

Cert este un lucru: că la început nu doare. Deasupra moletierelor, gambele se umflă; mai jos de moletiere, labele picioarelor parcă-ţi adorm. Picioarele întregi capătă nişte culori pale: nuanţe de liliachiu, idei de purpuriu, fond negru ca abanosul. Fiindcă sunt un tip foarte voinic, îmi petrec zile în şir cărându-i dincolo de linii pe camarazii mei suferinzi. Sunt epuizat şi îngrozit de urletele lor de durere atroce. Mi-am înlocuit moletierele cu piei de pisică frecate pe dinăuntru cu ulei de uns puştile. Bocancii mi i-am impregnat cu ceară de la lumânări. Tot mai pătrunde apa în ei şi trăiesc întruna cu teamă de moartea albă.

Din corturi se aud răcnetele neomeneşti provocate de amputări.

Eu îmi cercetez picioarele din câteva în câteva ore şi mi le masez cu grăsine de capră, pe care o dezgheţ la flacăra câte unui chibrit. Treisprezece mii de victime ne-a făcut moartea albă. Până şi grecii au cedat în faţa frigului; atacurile lor s-au mai potolit. Francesco a înnebunit, asta-i sigur. Gura i se mişcă întruna, barba i s-a transformat într-o stalactită mare de gheaţă" îşi roteşte ochii în cap, dar pe mine nu mă recunoaşte. Se cacă pe el într-adins, ca să se bucure de căldura de moment. Toată iubirea mea pentru el se schimbă în milă. Îi croiesc mănuşi cu un singur deget dintr-o pereche de iepuri, lăsând grăsimea pe partea dinăuntru a pieilor. Grăsimea cu pricina, el o mănâncă. N-au mai rămas din noi decât o mie de oameni, cu cincisprezece – mitraliere şi cinci mortiere. Am pierdut patru mii de oameni. N-au mai rămas, în rândurile noastre, decât moartea alba, lipsa amară a camarazilor şi pustietatea sălbăticiei.

La Klisura, grecii brutali şi furioşi ne atacă. Pe noi, care suntem epuizaţi şi plini de regrete. Francesco vorbeşte cu şoarecele Mario: „Atena în două săptămâni, un loc în istorie pentru şoarecele Albaniei. Şoarecele care a detronat un rege şoarecele Mario. Şoricel, şoricel, şoricel". Nu mai putem rezista şi Iulia mănâncă bătaie, trupele noastre sunt înnebunite şi măcinate, iar trupurile ne sunt despărţite de suflete. Ne vine lui ajutor divizia Lupii din Toscana, dar şi ea este învinsă; din lupi se transformă, în iepuri şi noi le spunem Iepurii din Toscana. Dacă veteranii Iuliei nu sunt în stare să învingă, amatorii ce şanse ar putea avea?! Au fost expediaţi fără hrană în locuri necunoscute, care nu se potriveau cu indicaţi-le de pe hărţi. Au sosit fără niciun ofiţer. Au fost atacaţi imediat. Sacrificii peste sacrificii. Nimic altceva decât calvar după calvar. Au fost trimişi să ne salveze şi i-am salvat noi pe ei.

Un contraatac. Alt eşec. Pierderea Klisurei. Mesaj disperat din partea lui Cavallero: „Faceţi această ultimă încercare. Vă implor în numele Italiei. S-ar cuveni să fiu cu voi şi să mor cu voi". Mă fut în numele Italiei. Mă fut în generalii care niciodată nu vin să moară cu tine. Mă fut în asigurările voastre şi-n promisiunile voastre mincinoase de întăriri. Mă fut în înfrângerile pe care le smulgeţi din fălcile victoriei. Mă fut în războiul ăsta de doi bani, pe care noi nu l-am vrut şi nu-l pricepem. Grecia să trăiască, dacă ea ne va ajuta să scăpăm de toată nebunia asta: de moartea albă, de zăpada însângerată, de frigul ucigător şi duşmănos, de cărările de măruntaie, de oasele zdrobite, de burţile care nu mai ştiu ce e hrana, în schimb sunt sfâşiate de mortiere

şi rupte de baionete, să scăpăm de paralizia degetelor, de puştile model ’91 blocate, de epuizarea tinerilor, de nebunia care a cuprins minţile acestea nevinovate.

Trăim într-o nesfârşită stupefacţie. Zăpada a făcut ca toţi şi toate să devină de nerecunoscut, aşa încât niciodată nu ştim unde ne aflăm. Asta o fi poziţia pe care ni s-a spus s-o ocupăm?! Ala o fi cumva un pârâu, pe fundul văii de colo, sub cei doi metri de pătură albă sclipitoare?! Ce munte o fi ăla?! Să despartă cineva norii, pentru Dumnezeu, ca să ne putem orienta. Asta, pe care abia ne târâm, o fi drum sau râu?. Nu vă faceţi griji, aflăm noi, când om ajunge la izvor. Nu vă faceţi griji, dacă mergem în direcţia greşită, riscăm să fim luaţi prizonieri asta cu puţin noroc. Transmiteţi prin radio la Comandament că am ocupat obiectivul; habar n-am unde suntem, dar şi-aici e la fel de bine. Ce importanţă mai are?! „Să trăiţi, va caută Comandamentul prin radio. Vor un punct de referinţă pe hartă.”„Spune-le să vină c-o hartă care să corespundă cu ceva de pe teren şi le dau eu punct de referinţă. Ba nu, prefă-te că ni s-a blocat radioul.”„Am înţeles!” – „Ce faci aici, caporal?!” – „Mă piş pe cască, dom sergent, ca să nu mai lucească. Pentru camuflaj, dom sergent. Te pişi pe ea şi-o freci cu noroi”.

Grecii se îndreaptă spre Telepeni şi noi, Divizia Iulia, suntem trimişi în sprijinul Aurmatei a Unsprezecea. Ni se dau nouă mii de rezervişti neinstruiţi, care să ne completeze forţele, şi două sute de ofiţeri fără experienţă, plus câţiva ofiţeri bătrâni, în retragere, care au uitat tot ce ştiau despre tactică şi nu pricep cum funcţionează armamentul. Cai bătrâni de luptă, care gâfâie pe râpe în sus şi mor la fel ca toată lumea, care-şi dau sufletul tuşind, cu feţele afundate în noroi şi cu spumă roşie în colţurile gurii. Grecii sunt fanatici, dar cu sânge rece; sunt brutali, dar ştiu ce fac. Ocupă Golico, Dealul Mănăstirii şi muntele Scialesit, dar noi îi oprim înainte să pătrundă în Tepeleni.*II Duce* ne face o vizită şi se alege cu aclamaţiile care ne-au fost cerute. Se declanşează o ofensivă, al cărei ţel precis este să-i ofere un spectacol *Duce*lui nostru, care stă la Komarit şi se dă mare”, uitându-se cum îi sunt expediaţi soldaţii, valuri-valuri, către. O moarte sigură. Vanitatea este mama pierzaniei, Signor II *Duce*. Francesco scrie o scrisoare către mama lui, pe care mi-o dă mie s-o păstrez pentru cazul în care el s-ar întâmpla să moară, gândindu-se că n-ar putea trece de cenzură, dac-ar trimite-o prin poşta militară:

„Iubită mamă.

Scrisoarea asta ajunge la tine adusă personal de Carlo Guercio, care este un prieten bun al meu şi un vechi camarad care a trecut odată cu mine prin chinurile iadului. Nu-ţi fie frică de el, când îl vezi atât de mare, fiindcă. este un om bun şi blând. Glumele lui m-au făcut să râd întotdeauna în momentele grele, mâna lui mi-a dat siguranţă în momentele în care mi-a fost frică şi braţele lui m-au purtat când am fost epuizat. Aş dori să vezi în el propriul tău fiu, ca să nu fie chiar totul pierdut. Este fidel şi ataşat, n-am văzut niciodată om mai bun şi cred c-o să fie pentru tine un fiu mai bun decât am fost eu.

Dragă mamă, am intrat în acest război ca un nevinovat şi-l părăsesc atât de epuizat, încât mă bucur să mor. După viaţa de aici, nu mai poate urma nicio viaţă despre care să pot vorbi. Am înţeles, în cele din urmă, că Dumnezeu n-a făcut lumea o grădină, că nu îngerii o conduc şi că trupul poate ajunge să nu-ţi mai aparţină. Mă simt ca şi cum aş fi murit de luni întregi, dar cred că sufletul meu încă nu şi-a găsit momentul în care să plece. Vă sărut pe tine şi pe fiecare dintre surorile mele scumpe şi vă iubesc din toate puterile mele. Spuneţi-i soţiei mele că mă gândesc întruna la ea şi c-o port în inimă ca pe o flacără constantă. Nu fiţi triste. Francesco".

Ehei, câte lucruri sunt pe care nu i le spun mamei lui Francesco în ziua deplorabilă de aprilie în care-i înmânez scrisoarea!

18

Neîntreruptele chinuri literare ale doctorului Iannis

După ce s-a aşezat la masa lui de lucru, doctorul Iannis a rămas cu privirile aţintite înspre munte. A bătut de câteva ori cu tocul în tăblia răzuită şi cu luciul demult dus al mesei şi s-a gândit că era timpul să-şi pună ce-i trebuia în taşcă şi să-i facă o vizită lui Alekos, păstorul de capre. Şi-a spus în gând câteva vorbe dulci. În loc să-şi vadă de treaba lui şi să scrie despre ocuparea insulei de către veneţieni, el ce făcea?! – se gândea la capre. Parcă ar fi avut un demon în el, care complota ca să-l împiedice să-şi îndeplinească sarcina literară pe care şi-o asumase şi-n schimb îi împuia şi capul, şi viaţa cu alte preocupări. Demonul îi distrăgea atenţia cu întrebări fără niciun rost: de ce refuzau caprele să mănânce dintr-o găleată aşezată pe jos, dacă n-aveau probleme să pască plante care creşteau din pământ?! De ce trebuia găleata să fie atârnată de o doagă?! De ce copitele caprelor creşteau mult prea repede primăvara şi trebuia să fie tăiate?! De ce-o fi venit natura cu această curioasă eroare de proiectare?! Când n-a fost capra

ca oaia şi viceversa?! De ce să fi fost caprele nişte animale atât de sensibile şi totuşi, în acelaşi timp, atât de fără margini de proaste, la fel ca poeţii şi artiştii?! Oricum ar fi fost, simpla perspectivă de a se urca pe muntele Aenos ca să-i consulte caprele lui Alekos îl făcea să nu-şi mai simtă picioarele de oboseală, chiar dacă nu făcuse nici măcar primul pas.

A pus mâna pe toc şi i-a venit în minte un citat, probabil din Homer: „Nimic nu-i mai frumos şi bun decât bărbatul şi femeia să trăiască-mpreună în casa lor ca o singură minte şi un suflet”. Dar de ce un asemenea gând tocmai acum?! Ce legătură avea cu veneţienii?! Şi-a adus aminte brusc de adorabila soţie pe care şi-o pierduse atât de tragic, după care s-a trezit că se gândea la Pelagia şi la Mandras.

De când băiatul ăsta plecase aşa, pe nepusa-masă, el îşi urmărise fata cum trecuse printr-o serie întreagă de emoţii care lui i se păreau, toate, îngrijorătoare şi nesănătoase. La început, trecuse printr-o vâltoare de panică şi anxietate, apoi prin furii cu plânsete. Locul furtunilor fusese luat de zile rău-prevestitoare de linişte şi nervozitate, în care stătea la zidul de lângă drum, ca şi cum s-ar fi aşteptat să-l vadă venind de după colţul drumului, de unde-l nimerise Velisarios cu tunul lui. Chiar şi atunci când era foarte frig, o vedeai tot acolo, ţinând-o pe Psipsina făcută covrig pe genunchi şi mângâindu-i urechile moi. O dată stătuse acolo chiar şi pe zăpadă. Pe urma, chiar şi când era cu el, cu tatăl ei, în aceeaşi cameră, ajunsese de nu mai scotea nicio vorba – îşi ţinea mâinile nemişcate în poală, cu lacrimile prelingându-i-se una după alta pe obraji. Brusc, era cuprinsă de câte o stare de optimism şi activitate compulsivă şi începea să croşeteze cu furie la o cuvertura pe care şi-o făcea pentru patul nupţial, după care, la fel de brusc, se ridica în picioare, îşi arunca lucrul de mână pe jos, îl lua în picioare şi se apuca să desfacă tot ce croşetase, cu o ferocitate care putea fi interpretată drept violenţă.

Pe măsură ce se scurgeau zilele una după alta, devenise din ce în ce mai limpede nu numai că Mandras nu-i scrisese, dar că nici nu avea de gând să-i scrie. El, doctorul, urmărise cu atenţie chipul fiicei sale şi ajunsese la concluzia că era copleşită de amărăciune, ca şi cum ar fi dedus, că din ce în ce mai multă certitudine, ca Mandras n-o putea iubi. S-a lăsat să cadă în ghearele apatiei, iar el, doctorul, îi pusese diagnosticul: simptomele evidente ale depresiei. Atunci, el renunţase la un obicei vechi de-o viaţă şi-o luase cu el, pe post de însoţitoare, în

vizitele medicale pe care le făcea; din câte observase la ea, acum stătea de vorbă şi ciripea fericită, iar în clipa următoare se cufunda într-o tăcere profundă. „Nefericirea se face pierdută în somn", îşi spusese el în sinea lui şi începuse s-o trimită la culcare devreme şi s-o lase să doarmă dimineaţa mai mult. Îi dăduse de făcut o mulţime de comisioane inutile până în locuri ne firesc de îndepărtate, ca să fie sigur că oboseala fizică acţiona profilactic împotriva inevitabilei insomnii a celor tineri şi dezamăgiţi în dragoste; plus că-şi asumase misiunea de a-i spune cele mai comice bancuri pe care şi le mai amintea din anii lungi în care ascultase tot felul de bărbaţi guralivi pe la *kapheneion* sau prin popotele navelor. Observase cu perspicacitate că starea de spirit a Pelagiei era de aşa natura, încât i se părea şi firesc, şi de datoria ei să fie tristă, să stea pasivă şi să se izoleze, drept care el avusese grijă nu numai s-o facă să râdă chiar dacă ea nu voia, ci şi să-i provoace crize de furie. Îşi făcuse un obicei din a lua uleiul de măsline din bucătărie pentru a trata diversele cazuri de eczeme şi într-adins nu-l mai punea la loc; i se păruse un triumf al ştiinţei psihologice faptul că ea, exasperată, sărise la un moment dat şi-l bumbăcise cu pumnii în piept, în timp ce el încerca s-o potolească strângând-o de umeri cu ambele mâini.

Curios lucru, până şi el rămăsese şocat văzând că tratamentul lui începuse să dea roade şi trăsese concluzia că revenirea Pelagiei la starea ei normală de stăpânire-de-sine voioasă era un semn că renunţase cu desăvârşire la pasiunea pentru Mandras. Pe de o parte, s-ar fi cuvenit să se bucure de treaba asta, fiindcă el, unul, chiar nu credea că Mandras putea fi un soţ bun; pe de altă parte, însă, Pelagia era deja logodită şi ruptura unei logodne se putea lăsa cu multă ruşine şi dezaprobare. Îi trecuse prin minte posibilitatea sinistră ca Pelagia să sfârşească prin a se mărita numai din obligaţie cu un bărbat pe care nu-l mai iubea. Se surprinsese gândindu-se, cu un fel de speranţă vinovată, că poate Mandras nu avea să supravieţuiască războiului, ceea ce-l condusese la bănuiala dezagreabilă că nici el însuşi nu era un om chiar atât de bun cum se iluzionase întotdeauna că ar fi fost.

După ce că toate astea erau destul de rele în sine, mai provocase şi războiul o sumedenie de dificultăţi pe care el nu avusese cum să le prevină. Nu era mare lucru dacă i se terminaseră substanţe precum iodul sau loţiunea de calamină, fiindcă existau soluţii alternative care se dovedeau la fel de eficiente, în schimb rezervele de acid boric i se

terminaseră încă de la izbucnirea ostilităţilor şi nu şi le putuse înnoi, pentru că substanţa respectivă provenea dintotdeauna din aburii vulcanici ai Toscanei; şi era cel mai bun medicament cu care se pricepea el să trateze infecţiile vezicii urinare şi mirosul de putred al urinei. Mult mai rele însă erau cazurile de sifilis, care necesitau bismut, mercur şi novarsenobenzol. Acesta din urmă, cel puţin, trebuia injectat o dată pe săptămână, timp de douăsprezece săptămâni, şi fără îndoială că toate rezervele fuseseră. expediate pe front. Îi blestemase pe nenorocitul ăla pervers care contractase cel dintâi boala regulându-se cu vreo lamă de munte şi pe brutele de spanioli care o aduseseră cu ei din Lumea Noua, după ce lăsaseră în urmă o brazdă întreagl de violuri prin toate pământurile pe care le subjugaseră.

Din fericire, toată nebunia războiului mai redusese numărul celor care se văitau de boli imaginare; chiar şi aşa, el tot simţea nevoia, în repetate rânduri, să dea fuga la enciclopedia lui medicală, ca să afle cum să se descurce fără toate lucrurile acelea pe care ştiuse întotdeauna că se putea baza. În portul Londrei o găsise: *Doctorul casei – Comp Let şi concis* (două tomuri masive, cu indice tematic, o mie cinci sute de pagini, unde găseai totul, de la intoxicarea cu ptomaină până la sfaturi de frumuseţe despre îngrijirea şi modelarea sprâncenelor) – şi se apucase chiar să înveţe englezeşte ca să poată înţelege tot ce scria acolo. Memorase cartea aia de la prima până la ultima pagină, cu încă şi mai mult entuziasm decât un musulman care ar învăţa Coranul pe dinafară ca să devină *hafiz*, adică musulman care ştie Coranul pe dinafară. Totuşi, parcă memoria nu-l mai ajuta chiar atât de mult, mai ales că numai unele lucruri scrise în carte fusese nevoit să le aplice în mod regulat şi ajunsese la concluzia că majoritatea afecţiunilor treceau de la sine, indiferent de ce ar fi făcut el ca să le trateze. În cele mai multe cazuri, problema era ca el să-şi facă apariţia şi să păstreze o postură suficient de solemnă cât timp îşi făcea ritualurile de consultare. Aproape niciuna dintre maladiile exotice şi înfricoşătoare despre care citise cu o curiozitate de-a dreptul morbidă nu se manifestase niciodată în partea lui de insula, drept care se împăcase cu gândul că, dacă părintele Arsenios, ca preot, se adresa sufletului, el, ca doctor, nu era cu mult mai mult decât un fel de preot al trupului. Cele mai multe maladii cu adevărat interesante apăreau, nu-ştiu-cum, la animale, aşa că-i făcea întotdeauna mare plăcere să pună diagnostice şi să rezolve toate problemele unui cal sau ale unui bou.

Mai observase doctorul şi că unul dintre efectele războiului fusese acela că propria lui importanţă sporise, la fel cum sporise şi cea a părintelui Arsenios. De multă vreme se obişnuise cu statutul lui de izvor de înţelepciune, dar i se puneau adesea întrebări mai curând filosofice – venise odată Lemoni, trimisă de taică-său, ca să-l întrebe pe el de ce pisicile nu vorbesc; astăzi, în schimb, oamenii nu numai că voiau să afle de la el totul despre situaţia politică şi evoluţia conflictului, dar simţeau nevoia imperioasă de a-i cere opinia în materie de dimensiunea optimă şi aşezarea în stive a sacilor cu nisip. Nu se alesese de unul singur conducător al comunităţii, dar ajunsese în această postura printr-un proces de delegare invizibilă, de parcă un autodidact cum era el trebuia să posede un bun-simţ nebun şi o cunoaştere dincolo de orice limite. Ajunsese un fel de agă, în locul celor puşi de turci să stăpânească insula mai demult – nu pentru mult timp –, atâta că el, spre deosebire de mai-marii otomani, nu simţea nicio plăcere să stea tolănit pe perne toată ziua şi să tot umple orificiile unor băieţei simpatici şi pederaşti, care aveau să crească, până, la urmă, cu aceleaşi preferinţe nefireşti pentru poponăreală, narcotice şi puturoşenie dusă până la un extrem de legendă. Doctorul Iannis a auzit cum cânta Pelagia în bucătărie şi a luat în mână tocul. A dus un deget la mustaţă, vrând să şi-o răsucească, dar şi-a adus aminte, foarte iritat, că şi-o dăduse jos cu totul, aşa, ca gest de sfidare la adresa lui Hitler. Apoi, şi-a coborât privirile spre banderola neagră pe care o purta pe braţ de la moartea lui Metaxas. A oftat adânc şi a început să scrie:

„Grecia se află, din punct de vedere şi geografic, şi cultural, pe o linie de falie care desparte răsăritul de apus; noi, grecii, suntem concomitent un teren de luptă şi o zonă de cutremure cataclismice. Dacă insulele Dodecanezului sunt răsăritene, în schimb Cefalonia este fără îndoială apuseană, în timp ce partea continentală este şi una, şi alta, fără a fi în întregime niciuna, nici alta. Zona Balcanilor a fost dintotdeauna un instrument al politicii externe a Marilor Puteri şi nu a reuşit niciodată, din cele mai vechi timpuri până astăzi, nici măcar să semene cu o civilizaţie avansată, din cauza indolenţei, a ostilităţii şi a brutalităţii naturale a populaţiilor trăitoare aici. Se poate spune, totuşi" că în Grecia se manifesta mai puţine vicii balcanice decât la celelalte naţiuni dinspre nord şi est şi este în egală măsură neîndoios că, dintre toţi grecii, cefalonezii au cea mai solidă reputaţie de isteţi şi ‹ capete-rotunde ›. Cititorii îşi amintesc că Homer provenea din părţile

acestea şi că Odiseu era celebru pentru viclenia sa. Homer ne descrie că fiind sălbatici şi nedisciplinaţi, dar niciodată nu am fost acuzaţi de cruzime. Se mai întâmplă să moară câte cineva şi la noi din cauza disputelor legate de proprietate, dar noi nu resimţim nici pe departe setea de sânge care constituie principalul defect al popoarelor slave cu care ne învecinăm.

Motivul pentru care suntem orientaţi către occident este că insula noastră a fost ocupată de turci timp de numai douăzeci şi unu de ani, din 1479 până în 1500, când forţele reunite ale spaniolilor şi veneţienilor i-au alungat. O singură dată au revenit, în 1538, când au făcut un raid şi au plecat luând cu ei treisprezece mii de cefalonezi, pe care i-au vândut ca sclavi. Perioada scurtă în care au rămas aici, plus geniul de care au dat dovadă în materie de lenevie şi imobilism au fost factorii care au determinat ca în urma lor să nu rămână niciun fel de moştenire culturala.

În afara acestei scurte perioade, insula s-a aflat sub stăpânirea veneţienilor din 1194 până în 1797, când a fost cucerita de Napoleon Bonaparte, celebrul făcător de războaie şi megaloman, care a promis că insula avea să se unească din nou cu Grecia, după care, ca un perfid ce era, a anexat-o. Cititorul va observa, de bună seamă, că insula noastră a fost italienească din toate punctele de vedere timp de aproximativ şase sute de ani, ceea ce explică multe lucruri de natură să lase perplex un eventual vizitator străin. Dialectul vorbit pe insula este înţesat de cuvinte şi de întorsătură italieneşti ale frazei, persoanele şcolite şi cu sânge nobil vorbesc italiana ca pe a doua lor limbă, iar clopotniţele sunt construite solidare cu structura propriu-zisă a bisericilor, spre deosebire de modul obişnuit de aşezare grecesc, în care clopotul se află într-o construcţie separată şi mai simplă, în apropierea porţii de la intrare. Adevărul este că aproape toată arhitectura de pe insulă este italienească şi profund orientată spre asigurarea unei vieţi private civilizate şi sociabile, datorită balcoanelor umbroase, curţilor largi şi scărilor exterioare.

Ocupaţia italiana a făcut ca populaţia sa, se dezvolte, în mare măsură, după criterii occidentale mai degrabă decât orientale, incluzând aici până şi obiceiul de a otrăvi rubedeniile incomode (de pildă, Anna Palaiologos l-a ucis în acest mod pe Ioan II), iar conducătorii noştri au fost, înainte de toate, nişte excentrici plini de efervescenţă şi lipsiţi de onestitate, după cel mai autentic model

italienesc. Primul Orsini s-a folosit de insulă pentru a face piraterie şi l-a păcălit în repetate rânduri pe Papa. Sub conducerea lui a fost desfiinţată episcopia ortodoxă, aşa încât până în ziua de astăzi persistă aici o mare animozitate faţă de romano-catolicism, care este alimentată de aroganţa istorică. a respectivei credinţe şi de regretabila ei obsesie a păcatului şi vinovăţiei. Alte obiceiuri italieneşti bine implantate aici au fost impunerea de taxe pentru a obţine banii necesari unor mituiri substanţiale, punerea la cale a unor comploturi şi maşinaţiuni de o complexitate labirintică, aranjarea unor căsătorii de convenienţă atât de nepotrivite, încât să rimeze cu nenorocirea, luptele politice nemiloase, duşmăniile de familie sau jonglatul cu insula de la un despot italian la altul (aşa se face că o vreme am făcut parte din regatul Neapolelui); în fine, în secolul XVIII au izbucnit nişte violenţe atât de răsunătoare între familiile protipendadei (Aninos, Metaxas, Karoussos, Antipas, Tipaldos şi Laverdos), încât autorităţile i-au deportat la Veneţia pe toţi agitatorii şi i-au spânzurat. Insularii înşişi s-au menţinut deasupra tuturor acestor ticăloşii aberante italieneşti, dar şi ei şi-au făcut o regulă din a se căsători între ei şi au renunţat la obiceiul de a purta veşminte tradiţionale, cu mult înainte ca acest lucru să se întâmple în toată Grecia. Italienii ne-au lăsat o concepţie despre lume mai curând europeană şi mai puţin răsăriteană, femeile noastre au fost mult mai libere decât în oricare altă parte a Greciei şi timp de secole ne-au oferit o aristocraţie pe care am putut s-o şi luăm în derâdere, s-o şi imitam. Extraordinar de bucuroşi am fost când au plecat, neţinând seama de faptul că ne pândeau alte lucruri, mai rele, dar, dată fiind şederea lor îndelungată pe insula noastră, italienii au reprezentat, alături de britanici, forţa cea mai importantă care ne-a modelat istoria şi cultura; dominaţia lor ni s-a părut tolerabilă şi, în anumite cazuri, chiar amuzantă; chiar dacă i-am urât uneori, i-am urât cu afecţiune şi chiar cu sentimentul recunoştinţei în inimi. Înainte de orice, au avut meritul inestimabil de a nu fi fost turci".

Doctorul şi-a pus tocul jos şi a recitit ce scrisese. A zâmbit perfid la ultimele câteva remarci şi s-a gândit că, în condiţiile actuale, recunoştinţa nu avea şanse prea mari de supravieţuire. Apoi s-a dus în bucătărie şi s-a apucat să mute toate cuţitele dintr-un sertar într-altul, pentru că furia Pelagiei să-şi găsească un nou motiv de *katkarsis*.

Îi era mai simplu să fie psiholog decât istoric; şi-a făcut socoteala că trecuse peste câteva sute de ani în câteva pagini, acolo.

Zău că trebuia s-o ia mai încet şi să relateze evenimentele într-un ritm rezonabil şi scrupulos. S-a întors la masa lui de lucru, a adunat micul teanc de foi, a ieşit în curte, a adulmecat aerul după semne ale iminentei primiveri şi apoi, cu stoicism şi tenacitate, s-a apucat să-i hrănească Pelagiei capra, dându-i foile una câte una să le mănânce. Era tulburat, doctorul Iannis, de capacitatea filistină a animalului de a-i digera lui literatura. „A dracului rumegătoare", şi-a şoptit el în barbă şi a pornit-o hotărât spre *kapheneion*.

19

L'Omosessuale (6)

Mama lui Francesco era o femeie măruntă şi căruntă, cu un neg pe un obraz şi cu o periuţă de fire negre deasupra buzei de sus. Era îmbrăcată în negru şi, tot timpul cât am stat de vorbă cu ea, şi-a frământat în mâini cârpa de şters praful. Mi-am dat seama că fusese frumoasă odată şi că iubitul meu Francesco de la ea îşi moştenise frumuseţea: aceiaşi ochi slavi, aceeaşi piele măslinie, aceleaşi degete de bijutier. Nevasta lui Francesco era şi ea de faţă, dar la ea nici nu m-am putut uita: ea se bucurase de trupul lui într-un fel pe care eu nu-l mai puteam cunoaşte. A stat şi s-a smiorcăit într-un colţ, în timp ce soacră-sa trăgea de cârpa de praf în toate direcţiile şi mă interoga pe mine.

— Când a murit, *signor*? Era o zi frumoasă?!

— A murit într-o zi minunată, *signora*, în care strălucea soarele şi ciripeau păsărelele.

(A murit într-o zi în care se topea zăpada şi în care, de sub carapacea ei, începeau să iasă la iveala o mie de trupuri zdrobite, de raniţe, de puşti ruginite, de sticle cu apă, de scrisori neterminate şi ilizibile, năclăite de sânge. A murit în ziua în care unul dintre camarazi a constatat că, din cauza degerăturilor, rămăsese fără tot ce însemna organe genitale, şi-atunci a luat ţeava puştii în gură şi şi-a zburat partea dinapoi a capului. A murit în ziua în care am descoperit un cadavru cu pantalonii traşi în jos, stând pe vine rezemat de un copac, care degerase aşa, în plină acţiune de a se screme ca să scape de nemiloasa constipaţie dată de regimul alimentar cazon. Sub dosul mortului se găseau două gogoloaie de rahat cu urme de sânge pe ele. Cadavrul avea nişte bandaje în loc de bocanci. A murit într-o zi în care ulii au început să coboare de pe înălţimi şi să le ciugulească ochii celor morţi demult. Mortierele greceşti tuşeau de dincolo de faleze, iar noi

ne trezeam îngropaţi sub o ploaie de noroi. Başca, ploua.)

— A murit în luptă, *signor*? A murit victorios?

— Da, *signora*. Am luat cu asalt la baionetă o poziţie grecească şi am alungat duşmanul. (Grecii ne respinseseră pentru a patra oară cu un baraj de foc de mortiere. Aveau patru mitraliere undeva deasupra noastră, unde noi nu le vedeam, şi nu ne doborau cu ele – ne tăiau în bucăţi. În cele din urmă, am primit o comandă care a contramandat ordinul de a cuceri poziţia, care oricum nu avea nicio însemnătate din punct de vedere tactic.)

— A murit fericit, *signor*?

— A murit cu zâmbetul pe buze, spunându-mi cât era de mândru că-şi făcuse datoria. Să fiţi bucuroasă c-aţi avut un asemenea fiu, *signora*.

(Francesco s-a târât până la mine prin tranşee, cu o privire sălbatică în ochi. Mi-a vorbit pentru prima oară după. mai multe săptămâni. „Nenorociţii! Nenorociţii!", mi-a strigat. „Uite-aici!" şi şi-a ridicat pantalonii, mi-a arătat ulceraţiile vinete date de moartea albă. Şi-a pipăit carnea putrezită cu un aer de uimire în priviri. Pe urma, şi-a întins pantalonii la loc şi mi-a spus: „Mi-ajunge, Carlo. Prea mult. S-a terminat". M-a luat în braţe şi m-a sărutat pe amândoi obrajii. A început să plângă. L-am simţit cum tremura tot în braţele mele. L-a scos pe şoarecele Mario din buzunar şi mi l-a dat mie. După care, şi-a luat puşca şi s-a căţărat afară din tranşee. L-am apucat de cot, încercând să-l opresc, dar el m-a lovit cu patul puştii în cap. A înaintat la pas către liniile duşmanului, oprindu-se şi trăgând la fiecare cinci paşi. Grecii i-au înţeles actul de eroism şi nu i-au întors focul. Preferau să-i facă prizonieri pe cei curajoşi, în loc să-i împuşte. O lovitură de mortier a căzut însă lângă el şi Francesco a dispărut într-o ploaie de lut gălbui. A urmat o lungă tăcere. Am văzut ceva mişcând în locul unde se aflase Francesco.)

— A murit repede, nu-i aşa, *signor*? N-a suferit, nu?

— A murit imediat, de la un glonţ care i-a străpuns inima. Este imposibil să fi simţit ceva.

(Mi-am lăsat puşca jos şi m-am căţărat şi eu peste muchia tranşeei. Grecii n-au tras în mine. Am ajuns lângă Francesco şi am văzut că o parte a capului îi fusese smulsă Bucăţile de craniu arătau cenuşii la culoare şi erau învelite într-o membrană şi în cheaguri de sânge. Unele cheaguri erau de un roşu aprins, altele stacojii. Francesco

mai trăia încă. Când l-am văzut acolo, jos, mi s-au umplut ochii de lacrimi. Am îngenuncheat şi l-am adunat de pe jos în braţele mele. Era atât de sfrijit, după iarna şi după toate greutăţile, încât mi s-a părut că era uşor ca o pană. M-am ridicat în picioare cu el cu tot şi m-am întors cu faţa în direcţia grecilor. M-am oferit: să mă fi împuşcat, dacă voiau. A urmat o tăcere, după care am auzit aclamaţii dinspre liniile lor. Unul mi-a strigat răguşit: „Bravissimo!" M-am întors şi am dus trupul inert înapoi către liniile noastre.

Acolo, în tranşee, lui Francesco i-au mai trebuit două ceasuri ca să moară. Sângele lui plin de cheaguri mi-a năclăit mânecile şi laturile vestonului. Îi ţineam capul zdrobit în braţe ca pe un copilaş, iar gura lui forma cuvinte pe care el singur le auzea. Pe obraji au început să i se scurgă lacrimile. Eu i le adunam cu degetele şi mi le duceam la buze. M-am aplecat şi i-am şoptit la ureche: „Francesco, întotdeauna te-am iubit". El şi-a ridicat privirile şi s-a uitat în ochii mei. „Ştiu", mi-a spus. „Este prima oară când îţi spun", am zis eu. El mi-a zâmbit abia perceptibil, cum făcea de obicei, şi mi-a spus: „Viaţa-i o porcărie, Carlo. Mi-a fost bine cu tine". Am văzut cum i se stingea lumina în ochi şi am înţeles că-şi începea lungul drum lent către moarte. Nu aveam morfină. Agonia trebuie să fi fost de nedescris în cuvinte. Nu m-a rugat să-l împuşc; poate că, la sfârşitul sfârşitului, îşi iubea totuşi viaţa care se scurgea din el.)

— Care au fost ultimele lui cuvinte, *signor*?

— Şi-a îndreptat gândurile spre dumneavoastră, *signora*, şi a murit cu numele Sfintei Fecioare pe buze.

(A mai deschis ochii o ultimă dată şi mi-a spus: „Nu uita de înţelegerea noastră şi omoa Ai-l pe nenorocitul ăla de Rivolta". Mai târziu, când gheara durerii îl strângea şi mai tare decât până atunci, m-a apucat de guler cu amândouă mâinile şi mi-a spus: „Mario…"; eu am scos şoricelul din buzunar şi i l-am pus între palme. În extazul propriei morţi, şi-a strâns pumnii atât de tare, încât bietul animăluţ a murit odată cu el. Mai precis, i-au ţâşnit ochii din cap.)

— Unde este înmormântat, *signor*?

— A fost îngropat pe versantul unui munte care primăvara este acoperit de lalele şi primeşte cele dintâi raze ale soarelui. A fost înmormântat cu onoruri militare depline şi camarazii au tras salve de puşcă peste mormântul lui.

(L-am îngropat chiar eu, cu mâinile mele. Am săpat o groapă

adâncă în fundul tranşeei, care s-a umplut imediat cu o apă de culoare ocru. Am pus pietre peste el, ca să nu i se ridice trupul la suprafaţa. L-am îngropat într-un loc unde era plin de şobolani gigantici şi de capre pitice. Am rămas lângă, mormântul lui ca să omor cu o lopată şobolanii care se şi înfiinţaseră ca să sape după cadavrul lui. Şoricelul Mario i l-am pus în buzunarul de la piept, deasupra inimii. I-am luat efectele personale. Sunt în sacul ăsta pe care am de gând să vi-l las dumneavoastră. Conţine o amuletă de piatra din Epir, o scrisoare de la nevasta lui Francesco, însemnele Regimentului 9 Vânători de Munte, trei medalii obţinute pentru bravură şi o pană din aripa unui vultur, care-i căzuse în poală în timp ce ne îndreptam spre Metsovon, iar el o păstrase fericit. Mai conţine şi o poza de-a mea, pe care nici nu ştiam c-o avea.)

— Măcar să nu fi murit degeaba, *signor*.

— *Signora*, cu ajutorul aliaţilor noştri germani, suntem acum stăpânii Greciei.

(Noi, de fapt, am pierdut războiul şi am fost salvaţi numai atunci când germanii au invadat şi Grecia dinspre Bulgaria, deschizând un al doilea front, pe care grecii nu mai aveau resurse ca să opună rezistenţă. Am luptat, am degerat şi am murit în numele unui imperiu care nu-şi are niciun rost. Când a murit Francesco, eu l-am apucat de capul zdrobit şi l-am sărutat pe buze. Am rămas acolo vărsând lacrimi de furie peste rănile lui cumplite şi jurându-mi să trăiesc eu pentru amândoi. N-am luat parte la dezmembrarea Greciei, nici la triumfalismul ruşinos al unei cuceriri care numai cu numele a reprezentat o victorie. Oricât de viteji ar fi fost, grecii au fost îngenuncheaţi de cele o mie şi o sută de *Panzer*-e germane, cărora le-au ţinut piept cu mai puţin de două sute de tancuri uşoare – multe dintre ele capturate de la noi; iar înaintarea glorioasă a noastră, a italienilor, a constat, în realitate, în faptul că ne-am ţinut după ei, care se retrăgeau, într-o tentativă deşartă de a nu se lăsa încercuiţi de nemţi.

Nu am luat parte la aceasta şaradă ticăloasă: a doua zi după ce l-am îngropat pe Francesco, am pus mâna pe un pistol pe care-l luasem de la un grec rănit şi, într-un moment premeditat cu sânge rece, m-am împuşcat de unul singur în coapsă.)

20

Sălbaticul gheţurilor

Pelagia s-a întors de la fântână cu un ulcior pe umăr, pe care l-a aşezat pe jos în curte şi a intrat pe uşă cântând. Veştile proaste care se răspândiseră urgent prin toată insula nu făcuseră decât s-o îndemne să aprecieze în fiecare moment lucrurile frumoase şi iată ea tocmai văzuse primul fluture din anul respectiv. Se simţea puternică şi împlinită şi se bucura că-i rămăsese toată casa numai ei, cât timp doctorul se afla sus pe munte, ca să-l consulte şi pe Alekos, şi turmele lui de capre; nu sufereau niciodată de nimic nici pastorul, nici caprele, dar Alekos avea câteva beneficii: mai afla şi el ce era nou, se bucura de prezenţa unei alte fiinţe umane, mai auzea cuvinte care căzuseră în uitare în monologul său interior. Avantajul doctorului era că se întorcea de acolo încărcat cu o mulţime de carne uscată, care scrâşnea şi pârâia în raniţa de pe umerii săi în timp ce mergea. În plus, doctorul era de părere că bucuria revenirii acasă era o recompensă mai mult decât suficientă pentru eforturile pe care le presupunea plecarea şi de aceea întotdeauna merita să plece.

Când a intrat în bucătărie, Pelagia s-a oprit brusc din cântat şi a rămas consternată. La masa de bucătărie, stătea aşezat un necunoscut – unul sălbatic şi absolut oribil, care arăta mai urât decât bandiţi din poveştile copilăriei. Omul nu făcea nicio mişcare; mâinile erau singurele care-i fluturau şi-i tremurau ritmic. Capul îi era cu desăvârşire ascuns de o claie de păr încâlcit, care părea să nu aibă nicio formă şi nicio culoare. În unele locuri, ieşea în afară ca nişte tirbuşoane răsucite, în altele zăcea întins şi compactat, ca nişte bucăţi de fetru – parcă era părul unui nazarinean sau al unui pustnic scos din minţi de slava şi singurătatea lui Dumnezeu. Mai jos de claia de păr, Pelagia nu a văzut nimic altceva decât o barbă enormă şi dezordonată, iar din ea răzbăteau doi ochi mici, strălucitori, care nu se uitau la ea. Era pe-acolo şi un nas, jupuit de piele, înroşit şi cojit, erau şi nişte petice de piele înnegrită, plină de cicatrici şi de jeg.

Străinul purta nişte rămăşiţe zdrenţuite şi de nerecunoscut care fuseseră probabil o cămaşă şi nişte pantaloni şi un fel de veston croit din piei de animale, care fuseseră legate între ele cu fâşii de tendoane. Sub masă, Pelagia a remarcat că nu avea bocanci, în schimb avea picioarele învelite în nişte bandaje care lăsau să se vadă şi nişte pete întărite, de sânge vechi coagulat, şi altele, de culoarea cărnii proaspăt rănite. Respira scrâşnit şi mirosea înspăimântător – puţea a carne intrata în putrefacţie, a răni supurânde, a balegă şi urină, a transpiraţie

străveche şi… da, a frică. Pelagia s-a uitat la mâinile lui, care se strângeau una pe cealaltă, în efortul de a-şi opri reciproc tremuratul, şi s-a simţit cuprinsă atât de teamă, cât şi de milă. Ce putea ea să-i facă?!

— Tatăl meu nu-i acasă, i-a spus ea străinului. Abia mâine se întoarce…

— Eşti fericită, oricum. Cânţi, i-a răspuns omul acela cu o voce spartă şi înecată în flegmă, pe care Pelagia a recunoscut-o: era vocea cuiva ai cărui plămâni betegi se umpleau cu mucozităţi; poate că avea tuberculoză, poate că făcuse pneumonie sau poate că era vocea unui om al cărui gât se umpluse de polipi sau era strâns de gheara cancerului. Gheaţă, a continuat străinul, ca şi cum n-ar fi auzit ce-i spusese ea. Niciodată n-o să-mi mai fie cald. Obscen lucru mai este şi gheaţa, a spus el şi vocea i s-a pierdut, iar Pelagia a remarcat că-i săltau umerii. O, Doamne, gheaţa! a repetat el şi şi-a ridicat mâinile până la înălţimea ochilor şi a început să şi le acuze: Ah, nenorocitelor! Nenorocitelor, lăsaţi-mă-n pace, pentru numele lui Dumnezeu, opriţi-vă odată!

Şi-a încrucişat degetele între ele şi parcă tot corpul său lupta ca să oprească succesiunea de spasme.

— Puteţi reveni mâine, a zis Pelagia, uimită de apariţia aceea care vorbea bâiguit şi neavând habar ce i-ar fi putut face ea.

— N-aveam crampoane, -nţelegi?! Zăpada o biciuie vântul şi gheaţa formează muchii… mai tăioase decât lama cuţitelor şi, dacă ţi se-ntâmplă să cazi, te-ai şi tăiat. Uite la mâinile mele – şi şi-a ridicat ambele mâini ca să i le arate, cu palmele îndreptate în sus, într-un gest care în mod normal ar fi fost o insultă, iar ea a văzut o întreagă reţea oribilă de cicatrici albe întărite, care desfiinţaseră toate liniile naturale de pe palme şi acoperiseră perniţele şi bătăturile, lăsând râni deschise acolo unde ar fi trebuit să fie încheieturile. Unghii nu mai avea, nici pielicelele din jurul lor. Şi gheaţa urlă, a continuat el. Scoate ţipete ascuţite. Auzi voci care te strigă dinăuntrul ei. Te uiţi în ea şi vezi oameni care se împreunează ca nişte câini. Îţi fac semne, îşi bat joc de tine, şi tu tragi în gheaţă, dar ei nu tac, nuuu, şi pe urmă gheaţa geme. Toată noaptea geme… toată noaptea.

— Uitaţi ce este, nu puteţi rămâne aici, a zis Pelagia, apoi a adăugat, pe post de scuză: Sunt singură acasă.

Sălbaticul nici n-a băgat-o în seamă.

— L-am văzut pe tatăl meu, pe tatăl meu care a murit, şi era

prins în gheaţă, şi ochii lui se uitau fix la mine, şi avea gura căscată, şi eu am izbit cu baioneta. Ca să-l scot. Şi când l-am scos, era de fapt altcineva. Nu ştiu cine era, m-a păcălit gheaţa, nu ştiu dacă-nţelegi. Ce ştiu sigur este că niciodată n-o să-mi mai fie cald, niciodată – şi omul s-a luat în braţe de unul singur şi a început să tremure teribil. *Pathemata mathemata*, *pathemata mathemata*; deci suferinţele sunt lecţii, este?! Nu ieşi în frig, nu ieşi în frig.

Nedumerirea Pelagiei creştea şi se transforma treptat într-o stare de profundă anxietate, pe măsură ce se întreba ce naiba putea face ea de una singură cu un vagabond nebun care bătea câmpii în bucătăria ei. S-a gândit să-l lase acolo şi să dea fuga să-l cheme ori pe Stamatis, ori pe Kokolios, dar numai când se gândea la ce ar fi putut face sau fura individul în absenţa ei, rămânea ţintuită locului.

— Vă rog să plecaţi acum, l-a îndemnat ea. Tatăl meu revine mâine şi el o s-o va poată… dar a făcut o pauză, neştiind la care dintre nenumăratele proceduri medicale evident necesare să se refere; apoi a zis: …îngriji picioarele.

Omul a răspuns pentru prima oară la ce-i spusese ea:

— Nu pot să merg. Vin pe jos din Epir. Fără bocanci…

Psipsina a intrat şi ea în bucătărie şi a adulmecat aerul: mustăţile i s-au chircit când a simţit mirosurile acelea zdravene şi necunoscute. A traversat podeaua în fuga ei fluidă şi eliptică şi a ţâşnit direct pe masă. S-a apropiat de omul neolitic şi a scormonit în rămăşiţele unui buzunar, din care a scos, triumfătoare, un cubuleţ de brânză albă şi l-a şi devorat, evident satisfăcută. Pe urma s-a întors la buzunar dar n-a mai găsit decât o ţigară ruptă, pe care a lepădat-o.

Omul a zâmbit, arătându-ţi din pl altfel buni, dar şi gingiile însângerate, şi a mângâiat animalul pe spatele capului.

Ei, măcar Psipsina îşi mai aduce aminte de mine, a zis el şi lacrimile au început să i se prelingă tăcute pe obraji, iar de acolo în barbă. Tot aşa miroase, dulceag.

Pelagia a rămas uimită. Psipsina se temea de străini. Şi de unde ştia nenorocitul ăsta sinistru cum o chema?! Cine să-i fi spus?! Neavând nici cea mai vagă idee de ce-ar fi putut face sau crede, şi-a şters mâinile de şorţ şi a întrebat:

— Mandras?!

Omul şi-a întors faţa către ea şi i-a spus:

— Nu mă atinge, Pelagia. Am păduchi. Şi put. M-am căcat pe

mine când a căzut o bombă – chiar lângă. mine. N-am ştiut ce să fac şi am venit aici mai întâi. De la bun început am ştiut că aici trebuia să vin mai întâi, atâta tot, şi sunt obosit şi put. Ai nişte cafea?!

Pelagiei i s-a golit mintea, fiindcă a luat-o cu asalt un vârtej de emoţii. Simţea disperare, o bucurie insuportabilă, vinovăţie, milă, repulsie. Inima îi galopa în piept şi mâinile i-au căzut moi de-o parte şi de cealaltă a trupului. Poate mai mult decât orice altceva, se simţea neajutorată. I se părea de neconceput ca spectrul decrepit din faţa ei să fi ascuns în el sufletul şi trupul bărbatului pe care ea îl iubise, pe care-l dorise, de care-i fusese atât de tare dor şi la care, până la urmă, renunţase.

— Nu mi-ai scris nici măcar o dată, a zis ea, agăţându-se de primul lucru care i-a trecut prin cap, de reproşul ce dospise în mintea ei încă din momentul în care el plecase, reproş transformat într-un monstru năbădăios şi plin de resentimente, care îi înghiţise încetul cu încetul toate măruntaiele devotamentului şi i-l lăsase un înveliş gol pe dinăuntru.

Mandras şi-a ridicat privirile obosite şi i-a spus, ca şi cum el ar fi fost cel care o compătimea pe ea:

— Nu ştiu să scriu.

Dintr-un motiv pe care nu-înţelegea, Pelagia s-a simţit mai scârbită de o asemenea destăinuire decât de starea mizeră a lui Mandras. Adică ea se logodise cu un analfabet, şi nici măcar nu ştia?! Ca să spună ceva, l-a întrebat:

— Şi nu putea scrie altcineva în locul tău?. Am crezut c-ai murit. Am crezut căăă… nu mă iubeşti.

Mandras şi-a ridicat din nou privirile, de astă dată cu o infinită epuizare în ochi, şi a clătinat din cap. A încercat să-şi ţină cana drept, ca să bea din ea, n-a putut, şi-atunci a pus-o înapoi pe masă.

— Nu puteam să-i dictez unui camarad. Cum să le fi spus, aşa, tuturor?! Ce să fac, să-mi discut sentimentele cu toţi băieţi?! şi a scuturat iarăşi din cap. A încercat din nou să soarbă din cană, zadarnic însă: cafeaua i s-a scurs în barbă şi, de acolo, pe obraz. O dată în plus şi-a ridicat privirile, de i-a recunoscut şi ea ochii în sfârşit, şi a zis: Am primit toate scrisorile tale, Pelagia. N-am ştiut să le citesc, dar le-am primit – apoi a scotocit cu o mână pe sub zdrenţele de pe el şi a scos un pachet uriaş, umed, legat strâns cu sârmă de la o mină. Le-am ţinut aici, ca să-mi ţină şi ele mie cald şi să ştiu în orice moment unde sunt. M-am

gândit că poate o să mi le citeşti chiar tu. Citeşte-mi-le, Pelagia, ca să ştiu tot ce trebuia să ştiu – apoi a adăugat, cu un aer de resemnare, mai degrabă decât cu un patos conştient: Chiar dacă e prea târziu.

Pelagia a rămas oripilată. Adică Mandras percepuse fără greşeală slăbirea constantă a afecţiunii dintre ei, concentrarea mai mare asupra faptelor pe măsură ce scrisorile se succedau. Percepuse lucrurile astea mult mai clar decât dacă i-ar fi citit scrisorile treptat, în decursul lunilor.

— Mai târziu, i-a răspuns ea.

Mandras a oftat profund în timp ce mângâia urechile Psipsinei şi vorbea ca şi cum i s-ar fi adresat jderului de pin, şi nu logodnicei sale:

— Te-am păstrat mereu uite-aici, a zis, lovindu-şi pieptul cu pumnul strâns. În fiecare zi, tot timpul, numai la tine mă gândeam, cu tine vorbeam. Datorită ţie am putut merge mai departe. Datorită ţie n-am fost un laş. Bombele, obuzele, gheaţa, atacurile de noapte, cadavrele, prietenii pe care i-am pierdut. Te-am avut pe tine în locul Sfintei Fecioare, ba chiar m-am rugat la tine. Da, chiar m-am rugat la tine. Te-am purtat în minte, cum cântai prin curte, te-am revăzut la sărbătoare, când ţi-am prins fusta de bancă şi te-am cerut de nevastă. Aş fi putut muri de o mie de ori, dar te aveam pe tine dinaintea ochilor ca pe o cruce, ca pe o cruce la Paşti, ca pe o icoana, şi n-am uitat nicio clipă nimic, mi-am adus aminte de fiecare secundă. Mi-ai ars ca o flacără în inimă, o flacără care ardea chiar şi în zăpadă, care-mi dădea curaj – pentru tine am luptat mai mult decât am luptat pentru Grecia. Da, da – mai mult decât pentru Grecia. Şi când ne-am trezit că ne atacă geurmanii din spate, am trecut printre linii şi nu mă gândeam la nimic altceva decât la Pelagia, că trebuia să ajung înapoi acasă la Pelagia, şi-acum, uite… şi tot trupul i s-a zguduit din nou şi l-a podidit un val mare de lacrimi: …numai animalele mă mai cunosc…

Când l-a văzut cum şi-a îngropat faţa în mâini şi a început să se bâţâie ca un copil lovit, Pelagia n-a mai ştiut ce să facă şi a fost cuprinsă şi ea de deznădejde. S-a apropiat de el pe la spate şi i-a pus mâinile pe umeri, masându-l cu degetele. Acolo unde mai dernult erau muşchi perfecţi, dumnezeieşti, numai buni să ţi-i doreşti, acum nu mai simţea decât oase. Şi-ntr-adevăr, avea păduchi…

21

Primul pacient al Pelagiei

Mama lui Mandras era una dintre acele fiinţe curioase, urâtă

precum soţia regelui mitic Antiphates, despre care poetul scria că era „o femeie ca un monstru, atât de pocită, încât fugeau bărbaţii îngroziţi când o vedeau” – şi totuşi, se măritase cu un bărbat bun, născuse un copil şi ajunsese iubită de toată lumea. Unii spuneau că trecuse prin viaţă cu ajutorul vrăjitoriei, dar ea de fapt era o femeie prietenoasă şi cu suflet bun, căreia soarta nu-i dăduse motive, în tinereţe, ca să cadă în păcatul vanităţii, drept care nici nu se înăcrise pe măsură ce se făcuse din ce în ce mai labărţată şi mai păroasă. *Kiria* Drosoula provenea dintr-o familie de *ghiaourtovaptismenoi*, adică „botezaţi în iaurt”, ceea ce însemna că familia ei fusese expulzată de pe teritoriul Turciei, neavând voie să-şi ia niciun alt bagaj în afară de nişte saci conţinând osemintele strămoşilor.

Aranjamentul din anul 1923 de la Lausanne, în urma căruia aproape o jumătate de milion de musulmani fuseseră mutaţi în Turcia, în schimbul a peste un milion de greci, dând astfel un exemplu de curăţenie pe criterii etnice, cu toate că se dovedise necesar pentru prevenirea unor viitoare războaie, adusese cu el un profund sentiment de amărăciune. Drosoula nu învăţase să vorbească decât limba turcă; ea şi mama ei fuseseră dispreţuite din tot sufletul de grecii-greci şi nu-şi puteau stăpâni plânsul de nostalgie după viaţa pe care o duseseră în vechea lor patrie. Mama Drosoulei îngropase osemintele tatălui şi ale soţului ei şi, de teamă să nu fie luată peste picior pentru accentul ei pontic, luase hotărârea de a se preface mută, lăsând tot ce însemna responsabilitate pe umerii fiicei de cincisprezece ani care, în răstimp de numai trei ani, învăţase să vorbească dialectul grec din Cefalonia şi se măritase cu un pescar viclean, care şi-a dat seama că fidelitatea era calitatea nevestei lui. La fel ca atâţia insulari obsedaţi de vâsle, şi soţul Drosoulei îşi pierduse viaţa într-o furtună care se iscase brusc dinspre răsărit, lăsând în urmă un fiu care să-i ducă meseria mai departe şi o văduvă de speriat, care mai visa uneori în turceşte, dar uitase limba cu desăvârşire.

Cât timp lipsise Mandras, cum-necum, Pelagia îşi făcuse drum aproape în fiecare zi până la casa *Kiriei* Drosoula, fascinată de povestirile despre cetatea imperiala a Bizanţului şi despre viaţa la ţărmul Mării Negre, printre necredincioşi. În căsuţa aceea din apropierea cheiului, care o fi mirosit a peste, dar era de o curăţenie fără cusur, se consolaseră una pe cealaltă cu vorbe care, deşi erau spuse din adâncul inimii, deveniseră deja nişte clişee prin toate casele

din Europa. De ce se frământa marea etern-schimbătoare printre stâncile de afară, de aceea plângeau şi ele şi se strângeau în braţe, repetându-şi întruna că Mandras cu siguranţa nu păţise nimic rău, fiindcă ar fi aflat şi ele dacă i s-ar fi întâmplat ceva. Făcuseră exerciţii pentru eventualitatea că ar fi trebuit să izbească vreun italian cu lopata în cap şi se prăpădiseră de râs, acoperindu-şi gura fiecare cu amândouă mâinile, după câte o glumă înfricoşător de vulgară, pe care o învăţase Drosoula în Turcia, de la băieţii musulmani.

Către această amazoană admirabilă şi hirsută a fugit Pelagia, lăsându-şi logodnicul unde stătea, la masa de bucătărie, să se lupte cu oceanul de oboseală, care devenise de-acum lumea lui, şi cu amintirile cumplite despre camarazii ajunşi delicatese şi prăzi pentru păsările mâncătoare de stârvuri. Cele două femei s-au întors într-o suflare, ca să-l găsească în aceeaşi poziţie, la fel de absent, mângâind în continuare urechile Psipsinei.

Venită cu intenţia de a-şi strânge la piept fiul, Drosoula s-a năpustit în bucătărie cu un strigăt de bucurie, după care s-a oprit brusc, a înlemnit într-o postură care în alte condiţii ar fi putut părea comica. Şi-a rotit privirile prin bucătărie, ca şi cum ar mai fi căutat şi pe altcineva, în afară de arătarea aceea abominabilă, şi s-a uitat la Pelagia cu un aer nedumerit.

— El este, a lămurit-o Pelagia. Ţi-am spus că este într-un hal fără de hal.

— Iisuse Cristoase! a exclamat ea şi, fără alte vorbe, l-a apucat pe fiu-său de umăr, l-a făcut să se ridice de pe scaun şi l-a scos afară, în ciuda protestelor Pelagiei şi cu toate că vedea şi ea ce picioare nenorocite avea Mandras. Îmi pare rău, a zis Drosoula, dar fiul meu n-o să stea într-o casă respectabilă în halul ăsta. Ruşine mare – nu se poate!

Afară, în curte, *Kiria* Drosoula s-a apucat să-l inspecteze pe Mandras, de parcă ar fi fost un animal pe care se gândea să şi-l cumpere. I s-a uitat în urechi, i-a ridicat scârbită şuviţele de păr jegos, l-a silit să-şi arate dinţii, după care a decis:

— Uită-te şi tu, Pelagia, în ce hal pot s-ajungă bărbaţi ăştia, când n-au femei în jurul lor, care să aibă grija de ei. Nu le este ruşine obrazului – şi n-au nicio scuză pentru aşa ceva, nicio scuză. Parc-ar fi nişte copii care nu se pot descurca fără mă-sa, asta e şi nu-mi pasă mie c-a fost el în război sau n-a fost. Du-te şi pune la fiert o oală mare,

fiindcă am de gând să-l spăl din cap până-n picioare, dar mai întâi o să-l scap de toată claia asta-mpuţită, aşa ca să-mi aduci şi nişte foarfeci, *koritsimou*, şi dacă-l prind că are purici şi păduchi, îl jupoi de viu cu mâna mea, că mă mănâncă şi pe mine numai când mă uit la el, mi-e greu să stau şi pe aceeaşi insulă cu el, şi cum pute – pfuuu! mai rău ca porcii!

Nemişcat a stat Mandras cât timp mama lui, plină de zel şi scuturând din cap a dezaprobare, îi tăia frânghiile şi cârlţii de pe cap şi din barbă. Ori de câte ori zărea câte un parazit, ţâţâia din limbă, se strâmba şi ducea şuviţele năclăite prinse între lamele foarfecilor ca să le arunce cu tot cu bagajul lor de dihănii printre cărbunii încinşi din cuptor, ca să ardă acolo ca nişte mizerii ce erau, răsucindu-se, pârâind şi emanând un fum gros şi urât mirositor, suficient de scârbos ca să alunge demonii şi să-i trezească pe morţi.

Pelagia se strâmba la fel de mult ca şi viitoarea ei soacră, uitându-se cum erau alungaţi paraziţii cu trupurile cenuşii, cum ieşeau la iveală excoriaţile infectate şi eczemele; pielea capului era brăzdată de zgârieturi inflamate, care luceau de la puroiul acumulat în ele, dar mai grave decât toate erau glandele de la ceafă, umflate şi supurânde. I se făcuse scârbă, cu toate că ştia c-ar fi trebuit să simtă compasiune, aşa încât a dat fuga în casă după ulei de dafin. Întinzând mâna după el, şi-a dat seama pentru întâia oară, puţin mirată, că învăţase destule lucruri de la tatil ei, de-a lungul anilor, ca să devină ea însăşi doctor. Presupunând că exista pe lumea asta un doctor care să fie femeie. A cochetat puţin cu ideea asta, după care s-a dus să caute şi o pensulă, ca şi cum gestul în sine i-ar fi anulat senzaţia dezagreabilă că se născuse în lumea în care nu trebuia.

Când a ieşit din nou în lumina soarelui de primăvară de afară, cu borcanul de ulei aromatic înţepător, l-a găsit pe Mandras chelit de tot cu foarfecele. I-a întins borcanul Drosoulei, învăţând-o:

— Întinde-i-l bine cu pensula, într-un strat gros, şi-o să-l vindece şi de herpes, dacă are şi-aşa ceva. Pe urmă, îi acoperi capul cu o pânză şi i-o legi strâns cu o sfoară. Ma tem că este iritant şi va trebui să-l freci cu ulei de măsline după ce-i dispar păduchii, dar uleiul de parafină durează vreo două săptămâni până-şi face efectul, aşa că m-am gândit că mai bine-l folosim pe-ăsta.

Kiria Drosoula s-a uitat la Pelagia cu admiraţie, a mirosit lichidul din borcan, a exclamat: „Pfuuu!”, după care a început să i-l întindă

zdravăn fiului ei pe cap cu pensula.

— Sper că ştii ce mă pui să fac aici, a comentat ea, adresându-i-se Pelagiei.

— Mă-nţeapă, a zis Mandras, vorbind pentru prima oară, la care mama lui i-a întors-o:

— A, vas zică eşti şi tu de faţă?! şi a continuat să dea de zor cu bidineaua.

După ce i-au înfăşurat capul în cârpe, cele două femei au făcut câte un pas înapoi, ca să-şi admire opera. Mandras era atât de tras la faţă, de parcă ar fi fost sfântul din raclă, şi avea ochii într-atât de înfundaţi în orbite şi arăta atât de palid, încât ai fi zis că murise de curând şi apucase deja să se răcească.

— Ăsta chiar să fie Mandras?! a întrebat Drosoula bântuită de-adevăratelea de dubii.

Pe urmă, însă, a întrebat de ce zgârieturile de pe frunte i se infectaseră.

— Pentru că păduchii lasă excremente, care ajung în răni prin frecare, a lămurit-o Pelagia. Nu păduchii în sine sunt cauza infecţiei.

— Întotdeauna i-am spus să nu se scarpine, a zis Drosoula, numai că, uite, pân-acum nu ştiam de ce. Îi facem şi restul, ce mai trebuie să-i facem?!

Cele două femei au schimbat priviri lungi. Pelagia s-a înroşit toată şi a zis:

— Ăăă… nu ştiu dacă ăă… la care Drosoula a clipit din ochi şi i-a zâmbit cu gura până la urechi:

— Nu vrei să vezi cu ce te-alegi?! Majoritatea fetelor ar da orice ca să aibă norocul ăsta. Nu spun nimănui, îţi promit, iar în ce-l priveşte pe-ăsta – şi a arătat cu capul înspre fiul ei –, e-atât de dus, că nici n-o să ştie ce i se-ntâmplă.

Trei lucruri i-au trecut prin minte Pelagiei în acelaşi timp: nu vreau să mă mărit cu el; l-am văzut deja, dar nu pot să recunosc, şi pe-atunci era frumos, nu ca acum; şi nu pot să recunosc pentru că-mi este atât de dragă Drosoula – dar a spus numai:

— Nu, zău aşa, nu pot…

— Bine, atunci mă ajuţi cu toate celelalte şi pe urmă-mi spui de după uşă cum să fac tot ce mai trebuie să fac. A fiert apa?! Ca să-ţi spun drept, abia aştept să văd şi eu ce bărbat am născut. Ce zici, ţi se pare că sunt oribilă?!

— Toată lumea crede că eşti oribilă, i-a zâmbit Pelagia, dar nu-nseamnă că-ţi poartă şi pică pentru asta. Zic toţi: „Ei, asta-i *Kiria* Drosoula, ce să-i faci?!”

Rămas fără zdrenţele cu care fusese îmbrăcat, Mandras nu a tremurat de frig mai mult decât atunci când le avea pe el. Era în aşa hal de stors, încât Pelagiei nu i-a fost ruşine să rămână de faţă chiar şi acum, când era despuiat şi a renunţat să-şi mai comunice instrucţiunile de după uşa închisă. Muşchi nu mai avea, iar pielea îi atârna pe oase în pliuri flasce. Avea abdomenul umflat, ori fiindcă era nemâncat, ori fiindcă avea paraziţi intestinali, şi coastele i se vedeau la fel de bine ca şi oasele de pe şira spinării. Umerii şi spinarea parcă i se coşcoviseră; coapsele şi gambele i se subţiaseră atât de mult, încât genunchii păreau colosal de mari, disproporţionat de umflaţi. Dar lucrul cel mai rău a ieşit la iveală când femeile i-au cojit bandajele pline de cruste de pe picioare. Pelagia s-a dus cu gândul la povestea lui Filoctet, fostul argonaut şi peţitor al Elenei din Troia, care fusese părăsit de Odiseu pe insula Lemnos, lăsându-i numai arcul cel mare şi săgeţile lui Heracle să-i ţină de urât, şi asta de ce?! – tocmai fiindcă i se infectase un picior şi rana puţea insuportabil. Mai târziu, Pelagia şi-a adus aminte şi de continuarea poveştii, şi anume că Filoctet fusese vindecat de Asclepios şi ajutase şi el la înfrângerea troienilor, drept care a meditat puţin pe tema asta: şi ea vindecase pe cineva care luptase împotriva italienilor care ţinuseră, logic vorbind, locul propriilor strămoşi, troienii.

Când a văzut, însă, picioarele acelea, parcă nu s-a mai simţit aşa de vindecătoare – nici măcar nu le-a recunoscut ca fiind nişte picioare. Erau o masă amorfă, necrozată, colorată în toate nuanţele. Straturile dinăuntru ale bandajelor date jos erau căptuşite cu o platoşă de puroi şi rapăn, iar prin carnea ca şi moartă colcăiau şi se contorsionau o droaie de viermi galbeni.

— Sfinte Gherasime! a exclamat Drosoula, apucându-se cu amândouă mâinile de umerii scheletici ai fiului ei, ca să nu cadă din picioare, doborâtă de duhoarea pe care n-ar fi bănuit-o cu putinţă.

Pelagia s-a simţit, în fine, cuprinsă de sentimentul acela de sacră compasiune, a cărui lipsă i se păruse de neînţeles mai devreme.

— Spală-l tu peste tot, i-a spus ea Drosoulei, şi eu o să mă ocup de picioare. Apoi şi-a ridicat ochii înlăcrimaţi către Mandras şi i-a spus: *Agapeton*, o să te doară ce trebuie să-ţi fac. Îmi pare atât de rău…

El s-a uitat în ochii ei şi a vorbit pentru a doua oară:

— Războiul ăsta… I-am bătut de i-am năucit, i-am pus pe fugă. I-am bătut pe macaronari. Nu-mi pasă c-o să mă doară, da' cu nemţii nu ne-am putut lupta. Aveau tancurile-alea, şi-asta a fost…

Pelagia şi-a întors atenţia către picioarele pe care, făcând eforturi în mintea ei, trebuia să le vadă ca pe o problemă de rezolvat, nu ca pe o suferinţă atroce care-i provoca sila. Unul câte unul, a cules viermii din carne şi i-a aruncat peste zid, în drum, după care şi-a concentrat cunoştinţele, toate câte le avea, ca să ia o decizie: infecţia ajunsese ori nu ajunsese până la os?! Dacă ajunsese, era caz de amputare, ceea ce ştia prea bine că nu putea face ea şi trebuia să lase în grija altora; probabil că nici măcar tatăl ei nu s-ar fi băgat. Exista ceva mai rău ce i-ar putea face un doctor unui semen de-al lui?! Au trecut-o fiorii numai gândindu-se la aşa ceva, şi-a şters mâinile de şorţ, a închis ochii şi l-a apucat pe Mandras de piciorul drept. I l-a răsucit în toate direcţiile, l-a pipăit în mai multe locuri şi a tras o concluzie care pe ea a mirat-o prima, şi anume că nu simţea nicio granulaţie şi că niciun os nu era mort şi nu se desprinsese de la locul lui.

— N-are desprinderi, a comentat ea, spunându-şi mai departe, în sinea ei: „N-am mai făcut asta decât o singură dată, şi-atunci era vorba de-un câine".

— În schimb, are mizerie cât cuprinde, i-a întors-o Drosoula.

Carnea propriu-zisă a piciorului Pelagia a descoperit că era uscată şi a oftat ca şi cum i s-ar fi luat o povară de pe suflet; cangrena umedă – aia era cea mai rea. A văzut că nu exista o linie de separaţie roşiatică între părţile sănătoase şi cele infectate, şi asta însemnă, a tras ea concluzia, că nici nu avea cangrenă. I-a cercetat şi celălalt picior şi rezultatul a fost acelaşi. S-a dus după un vas cu apă curată, a turnat sare în ea cu pumnul şi s-a apucat să cureţe toată mizeria aceea cât mai uşor cu putinţă. Mandras a gemut, fiindcă-l ustura, dar n-a scos o vorbă. Pelagia a descoperit că porţiunile cele mai dezgustătoare se desprindeau pe măsură ce le spăla şi că, sub ele, carnea era încă vie.

Stând apoi în bucătărie şi zdrobind în piuă cinci căţei zdraveni de usturoi, se simţea bucuroasă şi triumfătoare. Mirosul acela puternic şi familiar îi dădea un sentiment de linişte, iar vocea Drosoulei, care ajungea până la ea din curte, o făcea să zâmbească. Mama îşi certa fiul, de parcă n-ar fi ştiut că el îşi petrecuse luni de zile din viaţă în zăpezi, de parcă n-ar fi fost un erou care, la fel ca toţi camarazii lui de arme, suportase toate privaţiunile cu mult peste ce putea fi de datoria lor să

suporte şi care învinsese o forţă superioară, înfrântă, până la urmă, de aceleaşi condiţii vitrege. Cu un cuţit, a întins usturoiul zdrobit pe două feşe lungi, cu care a ieşit apoi în curte.

— *Agapeton*, asta o să te usture şi mai rău decât sarea, i-a spus lui Mandras, care a icnit când i-a înfăşurat cataplasma pe fiecare picior, şi-a ţinut respiraţia, s-a încordat tot, dar nu s-a plâns. Nu mă mir c-am învins, a comentat Pelagia, văzându-l atât de tenace.

— Păi, da' n-am învins noi! Ce, am învins noi?! a sărit Drosoula. Macaronarii n-au fost în stare, aşa c-a venit Attila şi ne-a învins el.

— Hitler, da. Da' nu contează, pentru că Imperiul Britanic e de partea noastră.

— Englezii s-au dus la ei acasă. De-acum, numai Dumnezeu ne mai scapă.

— Eu nu cred aşa ceva, s-a îndârjit Pelagia. Gândeşte-te la lordul Napier1, la lordul Byron2. Or să se-ntoarcă…

— Astea toate ce sunt?! a schimbat vorba Drosoula, arătând spre sumedenia de cicatrici, pustule inflamate şi pete stacojii de pe trupul fiului ei.

Pelagia s-a uitat cu atenţie la trupul nenorocit din faţa ei, proaspăt spălat, şi a descoperit pe el toţi paraziţii cu care făcuse cunoştinţă vreodată, când îl însoţise pe tatăl ei.

— Asta de pe umeri e favus, a explicat ea. Vezi, miroase a şoareci. Aici îţi trebuie sulf şi acid salicilic. E un fel de vierme rotund cu model de fagure. Noroc că nu i-a intrat în păr, că-şi pierdea tot părul. Astea, înţepăturile-astea roşii sunt păduchi de piele. Trebuie să-i ardem toate hainele şi mai trebuie să-l radem peste tot – adică tu să faci treaba asta –, ca să scape de ouăle din păr. Sau putem să-l spălăm în oţet. Şi pe uurmă-l înfăşurăm în ulei de eucalipt şi-n emulsie de parafină. Iritaţiile

1 *Sir Charles James Napier* (1782 – 1853), guvernator al Cefaloniei în anii 1820.

2 *Lordul Byron* (1788 – 1824) a luptat de partea grecilor în revolta lor din 1821 împotriva stăpânirii otomane.

astea roşii de pe braţe şi picioare se cheamă *betes rouges* – fiare roşii adică, şi de ele-l scăpăm dacă-l ungem cu soluţie de amoniac şi zinc. Oricum, până la urmă dispar singure. Pata asta de aici e pitiriazis, vezi cum e?! – de culoarea cafelei. Substanţele pe care le folosim pentru celelalte or să i-o vindece şi pe-asta. Dacă-l razi şi acolo… ştii

tu… în partea de jos, scapa şi de ceilalţi păduchi, cei laţi. Eu n-o să mă uit, dacă nu te superi. Şi văd că mai are nişte eczeme oribile şi pe braţe, şi pe gambe. O să trebuiască să-i ungem toate crăpăturile cu iod, numai să reuşesc să găsesc pe undeva, şi-atunci or să i se vindece, după care-l învelim în loţiune de calamină, dac-om găsi şi de-aia, şi-l ţinem aşa, împachetat cu ea până se vindecă pe de-a-ntregul. O să dureze câteva săptămâni. Presupun c-am putea folosi şi ulei de măsline, dar nu la vintre. Nu se pune nimic gras la vintre. Iar înţepăturile-astea castanii sunt muşcături de purici…

Şi Pelagia s-a oprit, văzând că Drosoula îi zâmbea cu un aer de uimire.

— *Koritsimou*, i-a spus mama cea monstruoasă, zău că mă, uimeşti. N-am mai văzut pân-acum femeie care să ştie câte ceva, aşa, ca tine. Vino să te-mbrăţişez!

Pelagia s-a înroşit toată de plăcere, a îmbrăţişat-o pe Drosoula şi apoi, ca să îndrepte atenţia către altceva decât ea însăşi, a zis:

— Ştiu că te-ntrebi ce sunt umflăturile-alea hidoase de pe burtă şi de pe… ce-are şi el acolo… Are şi între degete, dar nu-ţi face griji, e numai râie. Celelalte tratamente or să-l scape şi de râie, mai ales zincul şi sulful. Cel puţin, aşa cred eu, dar poate c-ar fi mai bine să-l întrebăm şi pe tata, a încheiat ea cu modestie.

Drosoula a făcut un gest înspre fiul ei ajuns o umbră a ceea ce fusese şi a zis:

— Nu mai e cine ştie ce de capul lui, nu-i aşa?!

Pelagia s-a gândit c-ar fi trebuit să-şi muşte limba, dar a zis:

— Te-ndrăgosteşti de-un om, nu de corpul lui…

— Bleotocăreli romantice! a exclamat Drosoula. Iubirea îţi intră prin ochi şi tot prin ochi îşi ia zborul; şi-n cazul în care te întrebi de ce s-o fi însurat bărbatu-meu cu mine, aşa urâtă cum sunt, află tu de la mine, că aşa avea el, gusturi de neînţeles, slavă Domnului şi sfântului! Ca dacă n-avea, mai eram şi-acum fată mare.

— Nu cred aşa ceva, oricât mi-ai spune, i-a răspuns Pelagia care, la fel ca toată lumea, se întrebase întotdeauna cum de reuşise Drosoula să-şi găsească un soţ.

A doua zi dimineaţă, doctorul Iannis a coborât de pe munte, a trecut mai întâi pe la *kapheneion* şi pe urmă a ajuns înapoi acasă frânt de oboseală. Şi nu numai că în patul fiicei lui a găsit dormind un bărbat cu aspect de cadavru, dar pe fiică a găsit-o dormind în propriul lui pat,

alături de o femeie respingătoare, cu aspect de movilă. Toată casa puţea a usturoi, săpun, amoniac, iod, sulf, mădulare bolnave, oţet, păr ars – pe scurt, mirosea ca un cabinet medical în care se muncise de zor. A trezit-o pe Pelagia scuturând-o zdravăn şi a întrebat-o:

— Fata mea, cine e bătrânul ăla din patul tău?!

— Mandras e, *Papakis*, şi-aceasta de-aici e mama lui, *Kiria* Drosoula. O ştii, ai mai văzut-o…

— Nu în patul meu, i-a replicat doctorul. Şi ăla nu este Mandras, este un boşorog oribil, plin de râie şi cu picioarele bandajate. M-am uitat la el.

În aceeaşi dimineaţă, ceva mai târziu, doctorul Iannis a primit un raport complet din partea Pelagiei, cu tot ce-i făcuse pacientului; la fiecare încercare de diagnostic şi de pronostic, el pufnea pe nas şi pufăia din pipă. Când a terminat, Pelagia se înroşise toată la faţă, luând atitudinea tatălui ei ca pe un semn. de profund reproş faţă de aroganţa de care dăduse dovadă. După care, doctorul s-a ridicat şi s-a dus să-l examineze pe pacient în amănunt, îndreptându-şi atenţia mai ales asupra picioarelor.

N-a spus nicio vorbă până când nu şi-a luat pălăria jerpelită din cui, pregătindu-se de plecare. Pelagia era toată un pachet de nervi şi-şi răsucea cârpa de şters praful în mâini, aşteptându-l să izbucnească.

— Dacă eu aş şti să gătesc, a zis doctorul, spre mirarea ei, aş face schimb de meserii cu tine. Dacă stau să mă gândesc, m-aş putea pensiona. Ai lucrat minunat, *koritsimou*. Niciodată nu m-am simţit atât de mândru de tine – şi, după ce a sărutat-o pe frunte, şi-a făcut o ieşire dramatică din scenă, uitându-se cu atenţie pe tot cerul după invazia prevăzută a urma. Trebuia să ia parte la o întrunire a Comisiei de Apărare, care se ţinea la *kapkeneion*.

Drosoula i-a zâmbit Pelagiei, care era într-atât de copleşită de uşurare şi mulţumire, încât îi tremurau mâinile.

— Întotdeauna mi-am dorit o fiică, i-a spus Drosoula. Ştii cum sunt bărbaţi, numai băieţi îşi doresc. Dar tu eşti norocoasă, cu un tată. ca ăsta al tău. Taică-meu era o jigodie nenorocită, din câte mi-l amintesc eu – tot timpul era beat de cât rachiu băga în el. Mă rog la sfântul să se facă bine Mandras, şi după aia o să te am pe tine fiica pe care n-am avut-o eu.

— Cât mai curând cu putinţă, i-a răspuns Pelagia luând-o de braţ, trebuie să-l scoatem la soare şi să-l coborâm la ţărmul mării. În

cazuri dintr-astea, mintea este cea care te face bine.

Drosoula a remarcat că Pelagia ocolise cu eleganţă vorbele ei, dar a iertat-o. Îi ajungea şi atât, că o vedea ce tânără era şi cum înflorise toată de la frumuseţea aceea cu totul specială pe care ţi-o dă sentimentul brusc al misiunii de îndeplinit.

22

Mandras din spatele vălului

Vorbesc despre mine – Pelagia, doctorul, mama – ca şi cum n-aş fi de faţă. Vorbesc despre mine ca şi cum aş fi ramolit sau inconştient, ca şi cum aş fi un trup fără minte. Sunt mult prea obosit şi prea amărât ca să mă mai opun şi la umilinţa asta. Pelagia m-a văzut gol şi mama mă spăla prin locurile ruşinoase, de parc-aş fi un bebeluş, mă acoperă cu unguente şi loţiuni care înţeapă, vindecă, put, iar eu mă simt ca o mobilă tratată cu ulei şi ceară, căreia i se umplu găurile de care şi i se umflă pernele sau i se cârpesc. Mama mea îmi verifică scaunele şi comentează cu logodnica mea pe marginea lor şi amândouă mă hrănesc cu lingura, pentru că n-au răbdare să mă vadă cum mă lupt cu tremuratul mâinilor. Stau şi mă-ntreb dacă se mai poate spune despre mine – şi, dacă da, în ce sens – ca exist.

Presupun ca răspunsul este nu. Totul a devenit un vis. Între mine şi ele există un văl care le face pe ele umbre şi pe mine mort, un val – mai degrabă un giulgiu – care întunecă lumina şi atenuează vederea. Am fost în război şi uite că s-a creat un abis între mine şi cei care n-au fost; ce ştiu ei despre orişice?! Fiindcă am făcut cunoştinţă cu moartea, m-am întâlnit cu moartea pe fiecare potecă de munte, am stat de vorbă cu moartea în somn, m-am luptat cu moartea în zăpadă, am jucat zaruri cu moartea, am ajuns la concluzia că moartea nu e duşman, e frate. Îngerul morţii este un bărbat frumos şi gol, care seamănă cu Apollo şi nu se mulţumeşte cu cei pe care bătrâneţea îi ofileşte. Îngerul morţii este un perfecţionist, îi plac cei tineri şi frumoşi, vrea să ne mângâie părul şi să ne pipăie tendoanele care ne leagă muşchii de oase. Face tot posibilul să ne cunoască, vederea chipurilor noastre îi bucură sufletul şi ne aţine calea ca să ne provoace, fiindcă-i place lupta dreaptă şi curată. După ce se termină lupta, el se împrieteneşte cu noi, ne bate pe umeri şi ne face să râdem de toată micimea şi nebunia vieţii. La sfârşitul unei bătălii, se fâţâie printre cei căzuţi, îi scoală din morţi, le pune cununi de lauri pe frunţi celor mai merituoşi, după care îi adună în jurul lui ca pe propriii copii şi-i duce cu el să bea vinul acela

cu gust de miere şi le oferă un simţ al perspectivei pe care nu l-au avut deloc în viaţă.

Dar pe mine nu m-a luat şi nu ştiu de ce. Am fost suficient de viteaz, cu siguranţă. Nu m-am ferit nicio clipă de primejdie şi am mers mai departe chiar şi atunci când trupul meu fusese deja făcut zob. Cred c-am supravieţuit fiindcă am avut comandanţi foarte deştepţi; cred c-am supravieţuit fiindcă moartea i-a iubit pe italieni. Moartea i-a îndemnat să avanseze în linie, pieptiş, contra poziţiilor noastre cele mai solide – aşa am reuşit noi să-i secerăm ca pe grâu. Generalii noştri ne-au pus să-i lovim din flancuri, să le facem manevre evazive, ambuscade, să dispărem şi să reapărem. Generalii noştri i-au făcut misiunea dificilă Îngerului Morţii, aşa că el, în loc să trimită gloanţele să mă ciuruiască, mi-a făcut trupul să decadă în numai câteva luni tot atâta cât li se întâmplă altora în şaizeci de ani. De vină au fost frigul, noroiul, paraziţii, foametea, amărăciunea, frica, viscolele cu cristale de gheaţă mai tăioase decât sticla, ploaia atât de abundentă, încât ar fi putut şi peştii să înoate în ea – dar despre toate acestea n-are niciun rost să le povesteşti civililor, fiindcă nici nu şi le pot închipui.

Ştiţi ce m-a ţinut în putere acolo?! Pelagia m-a ţinut şi un anumit sentiment al frumuseţii. Pentru mine, Pelagia însemna acasă. Vedeţi dumneavoastră, eu nu luptam acolo pentru Grecia, luptam pentru acasă. Făceam tot ce puteam ca să se termine odată şi să pot pleca înapoi acasă. Din nefericire, Pelagia din visul meu era mai bună decât Pelagia cea adevărată. Văd şi eu şi aud că eroul ei care s-a întors îi provoacă scârbă şi ştiam încă dinainte de a pleca la război că nu eram destul de bun pentru ea. Asta înseamnă că, dacă mă iubeşte, se coboară până la nivelul meu, se sacrifică, iar eu nu pot suporta aşa ceva, fiindcă aş ajunge s-o detest pe ea şi să mă dispreţuiesc pe mine. Am de gând să plec din nou când m-oi face bine, ca să-mi pot regăsi visul cu Pelagia şi s-o pot iubi fără niciun resentiment, cum o iubeam prin munţii ăia, când mă luptam pentru ea şi pentru ideea de acasă; iar când o să mă-ntorc din nou, o să fiu refăcut şi reînnoit, fiindcă data viitoare o să am grijă sa, îl făcu nişte lucruri atât de măreţe, încât şi o regină să mă implore s-o iau de nevastă. Nu ştiu acum care or să fie lucrurile-alea, dar ştiu c-or să fie spre slava şi minunea lumii, c-or să mă înveşmânteze din cap până-n picioare, la fel de bogate şi de splendide ca giuvaierurile sfântului.

Mai trebuie să plec şi fiindcă de la bun început n-ar fi trebuit să

vin acasă. M-am întors pentru că s-a putut şi pentru că întoarcerea acasă este ca un pahar cu apă rece ca gheaţa după o zi pe mare în luna august, după ce n-a bătut nici fir de vânt. Aveam nevoie să mă curăţ în foşnetul frunzelor de măslini, în clinchetul clopotelor purtate de capre la gât, în ţârâitul greierilor, să-mi reamintesc de gustul vinului de Robola şi de mirosul sării. Aveam nevoie să prind putere, să umblu desculţ pe pământul din care am ţâşnit – atâta tot.

Adevărul este că unitatea mea a fost decimată de germani în apropiere de muntele Olimp. Eu am fost singurul supravieţuitor şi, cum stăteam acolo, printre cadavrele camarazilor mei, am avut o viziune – mi-a apărut Pelagia înaintea ochilor. Cică treburile astea se întâmplă din cauza înfometării şi a tensiunii prea mari. Dacă nu mi-ar fi apărut în faţă, m-aş fi alăturat unei alte unităţi şi-aş fi luptat împotriva germanilor până la Termopile, dar aşa, mi-am dat seama deodată că trebuia să ajung acasă, cu toate că nu ştiam drumul. Am căutat pe la toate cadavrele până am găsit bocancii în starea cea mai bună, adică şi alora li se desfăceau tălpile, dar erau mai buni decât ai mei, oricum. M-am încălţat cu ei şi am luat-o pe jos înspre sud-vest.

În fiecare noapte îmi notam unde apunea soarele, iar dimineaţa, unde răsărea. Împărţeam acel semicerc, îmi alegeam un reper şi porneam la drum. La prânz, verificam dacă într-adevăr mersesem având soarele pe mâna dreaptă. Drumurile erau toate înţesate de haosul retragerii: catâri morţi, vehicule abandonate, raniţe, armament, victimele avioanelor Stuka, aşa că eu mergeam peste câmp, prin sălbăticia aia fără sfârşit, care ştiu de-acum că formează cea mai mare parte a Greciei. La început, a fost o sălbăticie de spini şi de copaci pitici cărora tocmai le explodau mugurii, dar mai încolo, după ce-am trecut de Elasson, terenul s-a făcut mai accidentat şi s-a transformat într-o pustietate fără ţipenie de om, numai pini, defileuri, căderi de apă, râpe – o ţară, a uliilor şi liliecilor. Am trecut prin mlaştini cu ape împuţite şi pline de flori sălbatice, peste versanţi de munţi acoperiţi cu argile şi grohotişuri, pe care alunecam, peste poteci de capre care se sfârşeau brusc, fără nicio noimă, la marginea câte unei prăpăstii. Noii mei bocanci au cedat şi-atunci mi-am înfăşurat picioarele în bandaje. Noaptea, Pelagia dormea lângă mine care îngheţam prin peşteri, iar dimineaţa mergea înaintea mea înspre sud. Vedeam cum îi unduia fusta pe şolduri, o vedeam cum se aplecă să culeagă flori şi-mi zâmbea şi mă aştepta când mă-mpiedicam.

Prin locurile-alea sunt urşi, sunt câini sălbatici care poate c-or fi lupi de fapt, sunt cerbi şi râşi. De câteva ori, am smuls cu dinţii carnea crudă a câte unei prăzi abandonate şi, la un moment dat, un vultur a scăpat din gheare un porumbel care a căzut chiar la picioarele mele; s-a năpustit în picaj să şi-l recupereze, eu m-am aplecat să-l iau şi de-aia am şi-acum pe mâini zgârieturile ghearelor lui. Sunt şi oameni care trăiesc prin locurile alea izolate, oameni care aduc mai curând a animale. Unii sunt blonzi şi e cu neputinţă să-i înţelegi, atât de ciudat vorbesc. Trăiesc în bordeie de piatră sau de lemn şi se îmbracă în zdrenţe, hrănindu-se cu nişte fierturi scârboase făcute din carne şi rădăcini, pe care le pregătesc în oale străvechi, cu crăpături acoperite cu noroi. Oamenii ăştia au aruncat cu pietre în mine, dar după ce eu am îngenuncheat şi-am făcut semne cu degetele înspre gură, m-au primit în casa lor şi m-au hrănit cu blândeţea cu care şi-ar fi hrănit copiii. Unul dintre ei mi-a dat vestonul croit din piei de animale.

De ce mergeam mai departe, eram din ce în ce mai convins că trupul mă lăsa baltă şi că înnebuneam. Nu mai ştiam exact ce se întâmpla. Pe lângă Pelagia, mai vedeam şi nişte monştri ciudaţi care mă ameninţau arătându-mi gâtlejurile lor fără fund, acoperite de şiruri peste şiruri de dinţi. Într-un loc, am trecut pe lângă o cascadă, o cascadă atât de înaltă, încât apa se prăvălea cu un muget cum numai marea scoate în timpul furtunilor sălbatice, într-un iaz ale cărui ape se răsuceau şi se-nvârteau, înghiţind orice ar fi căzut în mijlocul lor. Nu aveam nicio altă posibilitate de a merge mai departe spre sud-vest, decât să trec apa aceea înot. Pe stânga, era o faleză care ţâşnea în afară atât de mult, încât nimeni şi nimic nu s-ar fi putut căţăra pe ea, nici măcar o capră de munte, dar mie tot mi se părea că pe stânca aia se afla o fiinţă, cu trei capete, care abia aştepta să mă-nghită. Am înlemnit acolo şi nu mai reuşeam să mă gândesc la nimic altceva, decât la bătălia care se dădea înăuntrul meu, între nevoia disperată de a merge spre casă şi frica de vâltoarea de apă şi de monstrul de pe stâncă… Am văzut cum Pelagia îşi continua drumul călcând peste apă, la fel ca Domnul nostru Iisus Cristos, şi-atunci mi-am dat seama că era un prag la baza falezei, chiar pe sub suprafaţa apei, aşa c-am putut să trec la fel de uşor ca prin apele mici din golful Assos, când îmi scot barca-n larg.

Când am realizat că eram pe cale să-nnebunesc, mi-am dat seama că trebuia să mă opresc, fie şi numai pentru o zi. Am ajuns la un bordei de piatră aşezat printre copaci, într-un loc unde terenul

devenea mai abrupt, la poalele unui munte, unde acele de pin erau atât de multe pe jos, încât formau o pătură groasă şi moale. Înăuntru, în bordei, nu era nimeni şi n-am ştiut dacă era locuit de cineva sau nu; în orice caz, am intrat, m-am aşezat pe jos rezemat de perete, am adormit şi am visat, numai că de data asta nimerisem într-un bombardament.

M-am trezit brusc, simţind că-mi dădea cineva cu piciorul. Când am deschis ochii şi am văzut cine era, o hoşcă bătrână, m-am întrebat în mintea mea dacă nu mi se schimbase visul, aşa, pur şi simplu. Dar nu, nu era alt vis. Hoaşca era măruntă şi ofilită şi avea cele câteva şuviţe de păr strânse la ceafă… Era adusă de spate şi cocârjată, cu o rochie zdrenţuită pe ea, şi avea obrajii găunoşi, bărbia ascuţită şi nici măcar un singur dinte în gură. Într-o bună zi, când oi avea putere să vorbesc, o să le spun povestea asta şi băieţilor de la *kapheneion*, ca să-i fac să râdă, fiindcă adevărul este că sperietoarei aleea bătrâne i-a plăcut de mine. Am uitat să vă spun că n-avea decât un singur ochi; celălalt era închis şi veştejit.

Un singur cuvânt ştia, şi-anume „Circe", care presupun că era numele ei – tot arăta cu degetul către ea însăşi, spunând „Circe", aşa c-am spus şi eu Mandras, arătând cu degetul către mine însumi –, iar, când îl spunea, vocea ei parcă era un croncănit de corb. Singurul ochi pe care-l avea se lumina tot de fiecare dată când mă vedea. De mâncat mi-a dat carne de porc din turma pe care o ţinea lângă un pâlc de stejari, ca să i se poată. hrăni animalele cu ghindă. Simţeam repulsie şi groază când o vedeam, dar am înţeles că era şi ea o biată fiinţă, acolo, căreia Dumnezeu îi dăduse o inimă bună.

În cea de-a treia noapte de când mă aflam acolo, am dormit mai liniştit decât reuşisem în ultimele câteva luni şi, cum trupul meu începuse să se refacă datorită cărnii de porc, n-am mai visat bombe şi cadavre, am visat-o pe Pelagia. În visul meu, ea se încrunta şi se vedea că era nerăbdătoare fiindcă eu întârziasem atât de mult şi, pentru prima oară de când aveam viziuni legate de ea, dădeam fuga şi-o sărutam. Ea se topea toată în braţele mele şi-mi răspundea la fel de pasional, drept care foarte repede ajungeam să ne rostogolim îmbrăţişaţi pe covorul de frunze al pădurii. Pelagia mă strângea în braţe şi-şi plimba mâinile pe tot trupul meu, de eu mă înflăcăram şi-i sărutam buzele care ardeau ca focul. Ea îmi muşca buza şi se încolăcea în jurul meu şi mai tare, iar eu îi smulgeam hainele de pe ea şi-mi plimbam şi eu mâinile peste sânii şi coapsele ei şi pe urmă o

pătrundeam, fremătând tot sub adierea vânturilor dionisiace. Nici n-apucam bine să-mi dau seama, că şi simţeam cum din vintrele mele suia ceva şi, când să zvâcnesc în momentul suprem aşteptat, m-am trezit.

Dedesubtul meu, hoaşca bătrâna se zvârcolea, gemea, croncănea, ţinându-şi singurul ochi dement pe jumătate închis de extaz. În prima clipă, am rămas înlemnit deasupra ei, mirat şi zăpăcit, după care am sărit în picioare, urlând de groază şi de furie, pentru că-mi era clar că se strecurase între pieile de pe mine şi mă sedusese luând chipul Pelagiei.

— Vrăjitoareo! i-am strigat. Vrăjitoareo! – şi-am lovit-o cu piciorul, iar ea s-a ridicat în fund şi s-a apărat cu mâinile, arătându-mi ţâţele care-i atârnau până la brâu şi trupul plin de bube supurânde, la fel ca ale mele.

A început să dea din mâini şi să cârâie ca o pasăre prinsă între colţii pisicii, şi-atunci mi-am dat seama de nebunia care ne lovise pe amândoi şi întreaga structura a lumii. Mi-am lăsat capul pe spate şi-am început să râd. Îmi pierdusem fecioria cu o baborniţă veche de când lumea, singură şi neiubită de nimeni şi de fapt asta era numai unul dintre semnele care spuneau că Dumnezeu îşi întorsese faţa în altă parte şi ne lăsase pe toţi în seama răutăţii şi a capriciilor întunericului. Lumea arăta la fel, dar numai la suprafaţă; dedesubt, se umpluse de furuncule. M-am întins înapoi lângă femeia aceea şi am dormit amândoi până dimineaţă. Îmi dădeam seama că noi, oamenii, nu aveam nicio vină.

A încercat să mă împiedice să plec: s-a lăsat în genunchi la picioarele mele, a început să plângă, să urle, ţinându-mă strâns de genunchi. Era o scenă demnă de toată mila, dar mi-aduc aminte că m-am gândit că, din moment ce nimic nu mai conta, nu mai conta nici că avea şi ea parte de suferinţa asta care a luat pe sus omenirea întreagă. şi a pustiit-o.

Am ajuns la Trikkala şi am reuşit să-mi aranjez să mă ia şi pe mine un camion care se întorcea de pe front cu o încărcătură de răniţi şoferul s-a uitat la picioarele mele însângerate şi la uniforma mea zdrenţuită şi a fost de acord cu mine că puteam fi şi eu considerat rănit, aşa încât i-am luat locul unuia care murise. De la Lipson m-a dus un alt camion, prin Agios Nikolaos, până la Arta şi Preveza, iar de acolo mi-a fost uşor să ajung la Levkas cu ajutorul unui pescar ca şi mine,

care ducea corespondenţa pe insulă. Un alt pescar m-a luat în barca lui până-n Itaca şi de-acolo un altul până acasă. Până la casa Pelagiei am mers pe jos tocmai de la Sami.

Când am ajuns, ce mi-a fost dat să văd?! Aceeaşi groază pe care o avusesem şi eu faţă de bătrâna din pădure şi singura fiinţă care m-a recunoscut a fost un biet animal prost, Psipsina. După atâtea vise şi după atâtea lupte şi rătăciri având în Pelagia singura lumină călăuzitoare, dezamăgirea a gâtuit orice flacără dinăuntrul meu şi epuizarea m-a cuprins ca o ceaţă care-ţi înconjoară barca în octombrie în strâmtoarea Zante. Am închis ochii şi m-am lăsat să alunec în bezna, precum spiritele morţilor.

Am spus că Pelagia şi un anumit sentiment al frumuseţii m-au ţinut în putere până acasă, dar până acum n-am spus în ce consta sentimentul frumuseţi. Odată „să fi fost în decembrie, lângă trecătoarea Metsovon, când afară erau minus douăzeci de grade, fiindcă. nu era nici un singur nor, italienii au lansat un obuz luminescent, care a explodat sub forma unei cascade uriaşe de lumini albastre strălucitoare, acoperind până şi faţa lunii pline, după care au coborât spre pământ cu încetinitorul, parc-ar fi fost sufletele unor îngeri căzuţi. În momentele acelea, cât a plutit şi strălucit pe deasupra pădurii micul soare de magneziu, pinii cei negri şi-au dezbrăcat umbrele, ca şi cum înainte de asta ar fi fost nişte fecioare modeste acoperite cu valuri, în schimb acum se hotărâseră să-şi arate chipul pe care-l arborau în cer. Valurile de zăpadă au lucit cu incandescenţa castităţii absolute a gheţi, un mortier a tuşit undeva neconsolat şi o bufniţa a ţipat altundeva. Pentru prima dată în viaţă, m-au trecut fiori despre care mi-am dat seama că nu erau provocaţi de frig; lumea se dezbărase de piele şi mi se aratase în toată puritatea ei de energie şi lumină.

Ce-mi doresc este să mă fac bine, ca să mă pot întoarce pe front şi să mai trăiesc o dată, poate pentru ultima dată, acel moment imaculat în care am văzut chipul Îngerului Gabriel într-un instrument de război.

23

30 aprilie 1941

Povestea zice că în Palatul Regal, care era atât de mare şi de pustiu, încât familia regală se plimba cu bicicletele prin interiorul său, şi atât de dărăpănat, încât de la robinete, în loc de apă, se revărsau

gândaci, apare din când în când o Doamnă Albă, care prevesteşte nenorocirile. Paşii ei nu fac niciun fel de zgomot, chipul ei te înfioară cu câtă răutate se citeşte pe el şi cică odată, când doi aghiotanţi au încercat s-o aresteze pentru că o agresase pe bunica prinţului Cristofor, ea s-ar fi evaporat din faţa celor doi. În ziua aceasta, însă, presupunând că ar mai fi bântuit prin palat, l-ar fi găsit ocupat nu de regele George, ci de militari germani. Dacă s-ar fi plimbat prin oraş, ar fi găsit zvastica arborată pe Acropole şi s-ar fi văzut nevoită să călătorească până în Creta ca să dea de Rege.

Cefalonienii nu aveau nevoie de fantome răuvoitoare, pentru a fi avertizaţi. Cu două zile mai devreme, italienii ocupaseră insula Corfu în condiţii de-a dreptul caraghioase, care aveau să se repete astăzi la fel şi aici; nu era suflet, pe toată insula, care să nu se aştepte la tot ce putea fi mai rău.

Aşteptarea era cea mai chinuitoare. O mare nostalgie plutea prin aer, ca o ceaţă groasă, palpabilă; era ca atunci când faci dragoste pentru ultima oară cu o persoană pe care o adori, dar despre care ştii bine că pleacă pentru totdeauna, Fiecare ultimă clipă de libertate şi siguranţă era rostogolită pe limba, gustată şi ţinută minte. Kokolios şi Stamatis, comunistul şi monarhistul, stăteau unul lângă altul la o masă şi curăţau părţile componente ale unei puşti de vânătoare pe care se adunaseră cincizeci de ani de praf pe peretele de care stătuse atârnată. Muniţie nu aveau, dar şi pentru ei, la fel ca pentru toţi cei de pe insulă, era important să-şi ocupe timpul cu ceva ce aducea a rezistenţă. Degetele lor febrile căutau să potolească anxietatea şi speculaţiile furtunoase din mintea fiecăruia; vorbeau între ei în şoaptă, arătându-şi reciproc o afecţiune care contrazicea anii de vehemente controverse ideologice. Niciunul, nici celălalt nu ştia cât avea să-i mai dureze viaţa, drept care îşi deveniseră preţioşi unul altuia într-un târziu.

Membrii familiilor se îmbrăţişau mai mult decât le stătuse până atunci în obicei. Taţii care se aşteptau să fie omorâţi în bătaie mângâiau buclele fiicelor drăguţe, care se aşteptau să fie violate. Fiii stăteau cu mamele pe pragurile uşilor şi-şi depănau cu blândeţe amintirile. Ţăranii îşi luau butoaiele cu vin, care luceau în lumina soarelui, şi le îngropau în pământ, ca să nu se bucure niciun italian de plăcerea de a le bea. Bunicile îşi ascuţeau cuţitele de bucătărie, în timp ce bunicii îşi aminteau de faptele lor de vitejie de demult, spunându-şi cu convingere că vârsta nu-i împiedică să le repete; la adăpostul

hambarelor, exersau „arma la umăr” cu lopeți sau cozi de mătură. Multă lume își mai vizita o dată, pentru ultima dată, locurile preferate și ajungea la concluzia că pietrele, colbul, marea străvezie și stâncile străvechi aveau, așa, un aer de tristeţe, cum se întâmpla când intri într-o cameră în care un copil frumos trage să moară.

Părintele Arsenios îngenunchease la el în biserică și-și căuta cuvintele pentru o rugăciune, mirat peste măsură de senzația inedită pentru el că Dumnezeu îl părăsise. Într-atât se obișnuise cu ideea că era blestemat pe vecie ca el să fie cel care-l părăsise pe Dumnezeu, încât uite că nu-i venea în minte nicio formulă care să nu fie plină de reproșuri, dacă nu chiar de insulte. Pe moment, s-a mulțumit cu vechiul „Doamne, Iisuse Cristoase, Fiul lui Dumnezeu, aibă milă de mine, păcătosul”, gândindu-se că nici după atâția ani de când repeta formula asta, cum-necum nu-i intrase în suflet. În tinereţe, își făcuse socoteala că, într-o bună zi, rugăciunea avea să-i dezvăluie o viziune a Luminii Dumnezeiești și Necreate, dar acum era conștient că rămăsese pentru el o simplă formulă, o barieră așezată între el și Dumnezeul mut și alunecos. „Doamne, Iisuse Cristoase, Fiul lui Dumnezeu – s-a rugat el în cele din urmă –, ce dracului ai de gând cu alde noi, ăștia?! Ce rost a mai avut Golgota, dacă Diavolul tot n-a fost înfrânt?! N-ai zis tu c-ai alungat păcatul! Ce-nseamnă asta, c-ai murit degeaba?! Și ce, ai de gând să ne lași pe toți să murim degeaba? De ce nu faci nimic? Știu că ești prezent, deși nevăzut, la împărtășanie, dar, dacă ești nevăzut, de unde știu eu că ești de față?!” Fălcile groase ale preotului s-au cutremurat de emoție; se simțea ca un băiat ajuns la maturitate, care descoperă că tatăl nu i-a lăsat moștenire nimic. „Doamne, Iisuse Cristoase, Fiul lui Dumnezeu – s-a rugat el din nou –, dacă tu n-ai de gând să faci nimic, las că fac eu!”

Așezat la masa lui de lucru, doctorul Iannis a recitit celebra scrisoare deschisă a lui Vlakhos către Hitler, publicata în *Kathimerini*. Emoționat de noblețea și grandilocvența cu care expunea dreptul la independență națională, a decupat articolul din ziar, s-a ridicat de pe scaun și l-a fixat cu o pioneza de perete, fără să știe că orice grec alfabetizat făcuse același lucru; avea să rămână în același loc până în 1953, cu hârtia uscată și îngălbenită, coșcovită la colțuri, dar cu sentimentele cuprinse în ea împrospătate și aprofundate cu fiecare an care trecea.

Apoi, doctorul a dat-o pe Psipsina jos de pe biroul său și a

început să scrie: „Ne-am făcut un obicei din a compara între ele multele naţiuni care le-au uzurpat această insulă a noastră turcilor. De pildă, romanii şi normanzii au fost mai răi decât turcii, catolicii au fost şi mai răi, turcii înşişi n-au fost, probabil, chiar atât de răi cum ne-ar plăcea nouă să credem, de unde şi paradoxul că n-au fost chiar atât de răi ca ei înşişi. Ruşii au fost infinit mai buni, iar francezii numai întâmplător mai buni. Acestora din urmă le-a plăcut să construiască drumuri, dar nu se putea pune baza pe ei – turcii, în schimb, nu ne-au promis niciodată nimic, drept care, prin definiţie, s-au dovedit incapabili de perfidie; cât despre britanici, ei au fost mai răi decât turcii un timp şi mai buni decât toţi ceilalţi tot restul timpului. Ostilitatea grecilor în general împotriva britanicilor a apărut din cauză că i-au vândut Parga lui Ali-Paşa fără nicio ruşine, dar la noi pe insulă a fost provocată la început de guvernatorul britanic, Sir Thomas Maitland, care a fost, fără doar şi poate, un tiran. Totuşi, un elveţian pe nume Charles de Bosset, care servea în armata britanică, ne-a construit podul acela nepreţuit de peste golful Argostoli. Lordul Napier a construit magnificul tribunal de la Lixouri, cu piaţa de sub el (*Markato*), cu arcade, şi a fost atât de iubit, încât populaţia a făcut subscripţie ca să-i ridice o statuie de aducere-aminte când a plecat. Lordul Nugent a fost şi el atât de apreciat, încât parlamentul nostru a adoptat o rezoluţie prin care i se aduceau mulţumiri. Frederic Adam, Stewart McKenzie şi John Seaton se pare că au fost mai filoelenici decât suntem până şi noi, în schimb generalul Howard Douglas s-a comportat despotic la modul scandalos şi strigător la cer. Şi-aşa mai departe. Ce învăţăm noi din toate acestea?!

Învăţam că, dacă te asociezi cu britanicii, este ca şi cum ţi s-ar da posibilitatea să alegi unul dintre cei doi saci pe care ţi i-au agăţat ei de gât cu sfoara. Unul conţine o viperă, celălalt este plin cu aur. Dacă eşti norocos, alegi aurul, dar atunci afli că britanicii şi-au rezervat dreptul de a-ţi înlocui sacul cu aur, în orice moment, cu cel în care se află vipera, fără să te anunţe. Invers, dacă ai suficient ghinion cât să alegi sacul cu vipera, britanicii aşteaptă până după ce şarpele te muşcă, după care îţi spun: ‹Ne pare foarte rău; uite, ia sacul cealaltă.›

Nu ştim ce să credem despre aceşti britanici. Cu turcii era mai simplu: ştiam că ne luau fiii ca să-i facă ieniceri şi fiicele, ca să le bage în harem. Ştiam că urma să fim exceptaţi de la serviciul militar, că ni se interzicea să mergem călare pe cai şi că ne supuneam unor sultani

demenţi, iubitori de plăceri. Cu britanicii, nu poţi fi sigur de nimic, decât că te tratează dispreţuitor şi după aceea te recompensează însutit. Într-o vreme, îi iubeam atât de mult, încât i-am cerut Prinţului Alfred1 să fie regele nostru – şi mai este şi lordul Byron pentru care avem un cult –, dar în alte momente ne-au dat pumni în gură. Mă doare inima că trebuie să menţionez aici faptul că ne-au lăsat în voia sorţii, şi asta pentru că, în opinia lor, acest război nu se va decide în Grecia.

1 Alfred, duce de Saxa-Coburg-Gotha, duce de Edinburgh (1844 – 1900), al doilea fiu al Reginei Victoria a Marii Britanii. În 1862, când regele Otto al Greciei a abdicat, prinţul Alfred a fost propus pentru succesiunea la tron, dar proiectul a fost abandonat din motive politice.

Aştept cu deznădejde; ştiind foarte bine că insula Corfu a căzut şi că este posibil ca rândurile acestea să fie ultimele pe care le voi mai scrie vreodată. Sper ca posteritatea să-şi aducă aminte de mine şi de iubita mea fiică Pelagia şi rog pe oricine va găsi aceste hârtii şi istoria mea neterminată să le păstreze aşa cum sunt. Mă rog în speranţa că britanicii nu ne-au părăsit pentru totdeauna şi mă rog pentru ca ei să învingă. până la victoria finală, chiar dacă eu nu voi mai fi. Cred că am dus o viaţă bună şi folositoare şi, dacă n-ar fi Pelagia, fiica mea, care ar putea muri, şi nepoţii pe care s-ar putea să nu apuc să-i văd, mă bucur să mor, sperând, vorba lui Platon, ca moartea să fie ‹… o schimbare, o migraţie a sufletului dintr-un loc într-altul ›. Niciodată n-am crezut c-ar fi aşa, dar iminenţa invaziei m-a convins că viaţa poate fi ceva trist şi obositor şi că moartea ar putea fi un prilej pentru mine să mă odihnesc din nou alături de soţia mea, indiferent unde se va fi dus ea de lângă mine. Solon a spus că despre niciun om nu trebuie să se spună că este fericit, decât atunci când moare, fiindcă până atunci este, în cel mai bun caz, norocos. Dar eu am fost şi fericit, şi norocos; fericit în căsnicia mea şi norocos cu fiica pe care o am. Asta aşa, ca să nu fi fost chiar totul în zadar".

Doctorul Iannis a întins mâna spre raftul cel mai de sus şi a luat de acolo o cutie neagră de tablă. În ea şi-a pus teancul de foi al istoriei lui şi partea aceasta finală, cu toate că şi ea, ca de obicei, pornise de la un subiect şi se terminase cu altul – după care a răsucit cheia în broasca tot de tablă a cutiei. Şi-a luat cutia la subsuoară, după care a dat la o parte carpeta de sub masă şi a ridicat chepengul aflat sub ea, scoţând la lumină o groapă mare făcută în 1849, pentru a-i ascunde pe radicalii persecutaţi de britanici, care tot de ei au fost puşi mai târziu

să facă parte din guvern. În groapa aceea în care se ascunseseră odinioară fugarii Iosif Momferatos şi Gherasimos Livadas, doctorul Iannis şi-a aşezat acum rămăşiţele literare. Apoi s-a aşezat din nou la masa de lucru, şi-a luat cele două, volume zdravene ale *Doctorului casei – Complet şi concis* şi a început să revadă secţiunile în care se vorbea despre „sângerări; bandajări; şocuri; garouri; plăgi împuşcate; arsuri; tăieturi; înjunghieri; asepsie; drenarea şi spălarea plăgilor; tetanos; puroi; trepanarea pentru eliberarea presiunii în cazul fracturilor craniului".

Acasă la Drosoula, unde fusese transferat Mandras, fiica doctorului se zvârcolea – în sinea ei – de ruşine; de la o vreme, îl suspecta pe Mandras că o tortura într-adins.

Suferinţele lui fizice dăduseră înapoi considerabil. Nodulii roşii, eczemele, pielea de pe picioare – toate începuseră să i se vindece. Se mai împlinise puţin şi la faţă, coastele parca i se ascunseseră sub ceva carne, părul începuse să-i crească la loc, iar lucirea dementă din ochi i se atenuase până la nivelul unui licăr slab, în care doctorul nu vedea câtuşi de puţin o ameliorare. „Păcat că n-a fost propriu-zis rănit", comentase tatăl ei. „Ar fi avut şi el ceva concret care să-l preocupe". Pelagia tresărise şi se înfuriase auzindu-l spunând aşa ceva, dar acum, cel puţin, nu-şi dorea nimic altceva decât să scoată pistoletul Derringer din buzunarul şorţului şi să-şi împuşte logodnicul drept în cap. Problema era ca Mandras involuase până la un nivel la care te puteai înţelege cu el mult mai greu decât dacă ar fi fost copil mic, iar ea era convinsă că făcea într-adins – aşa, ca să se răzbune pe ea sau ca s-o pedepsească. Credea că el voia s-o vadă îngrijorată până la disperare, şi ea chiar aşa era.

Doctorul diagnosticase comportamentul lui Mandras, în diferite momente, ca fiind letargie anergică, letargie melancolică, letargie rezistivă şi letargie catatonică. Modul ciudat în care se prezenta sub fiecare dintre aceste ipostaze în diferite momente îi demonstra doctorului Iannis că niciuna dintre ele nu era explicaţia corecta, dar alta mai bună chiar că nu-i venea în minte. Nici „şoc provocat de război" nu acoperea chiar toate simptomele, aşa că şi doctorul, ca şi Pelagia, se simţea tentat, de la o vreme, să pună condiţia lui pe seama unei nevoi patologice de a şi-i face robi pe cei din jur, menţinându-şi propria persoană într-o stare de absolută dependenţă de ei. „Crede că nimeni nu-l vrea – zisese doctorul –, şi-atunci face treaba asta ca să ne

forţeze să recunoaştem că-l vrem”.

„Eu chiar nu-l vreau”, se gândise Pelagia de nenumărate ori, în timp ce şedea pe un scaun alături de patul lui şi croşeta la cuvertura pentru patul nupţial, care, cum-necum, nu reuşea să depăşească dimensiunile unui prosop de faţă.

Mandras îşi începuse autoexilul în necomunicativitate dramatizând ideea de moarte. Ca şi cum ar fi fost lovit deja de *rigor mortis*, zăcea acolo în pat, absolut ţeapăn, cu braţele ridicate în aer, într-o poziţie chinuită în care niciun om normal nu ar fi putut sta nici măcar un minut. Saliva i se scurgea din gură pe bărbie, de acolo peste umărul drept şi-i uda patul. Drosoula îi pusese un prosop ca să-l ude pe acela, dar mai târziu, când revenise să vadă ce mai făcea, descoperise că fiul ei îşi lăsase capul în partea cealaltă şi că acum saliva i se scurgea peste umărul stâng. Din cauza poziţiei în care-şi ţinea braţele, avusese dificultăţi aproape insurmontabile în a-l îmbrăca şi dezbrăca. Doctorul îi testase catatonia înfigându-i ace în diverse puncte ale corpului; nu avusese nicio reacţie, nici nu închisese ochiul când se făcuse că-înţepă şi-n ochi. Fusese hrănit cu supă turnată printr-un tub direct în esofag, dar nu făcuse nici treaba mică, nici treaba mare de zile întregi, până când Drosoula renunţase să-l mai determine să facă orice, numai să facă; atunci, porcărise aşternuturile atât de abundent, încât ea dăduse fuga afară din casă şi-şi vărsase şi sufletul în uliţă.

Pe 25 martie, Mandras se dăduse jos din pat ca să participe la sărbătorirea zilei naţionale, se îmbrăcase şi ieşise în sat, ca să se întoarcă beat şi cu chef la ora trei dimineaţa. Drosoula şi Pelagia îşi dăduseră mâinile şi dansaseră aşa, numai ele două, răsucindu-se în cercuri şi hohotind de plăcere şi de uşurare.

În ziua următoare, însă, Mandras era iarăşi în pat, pasiv şi mut. Nu mai era atât de rigid, dar stătea într-o atitudine în care s-ar fi zis că-şi părăsise trupul. Doctorul îi ridicase braţul, care căzuse înapoi ca un ciorap lung umplut cu cârpe. Îi scăzuse şi temperatura, buzele i se umflaseră şi învineţiseră, avea pulsul ridicat şi respira atât de rar şi de slab, de parcă ar fi dispreţuit aerul.

A treia zi, adoptase aceeaşi postura ca şi în ziua dinainte, numai că acum se opunea cu îndârjire, dar şi cu pricepere oricărei tentative de a-l mişca sau hrăni. Drosoula îi convocase pe Kokolios, Stamatis şi Velisarios, dar nici măcar cei doi bătrâni vânjoşi, nici muntele acela de

om nu-l putuseră face să deschidă gura, ca să mănânce. Ai fi zis că era hotărât să se lase să moară de foame. Kokolios propusese remediul tradiţional rezervat nebunilor, să fie biciuit, şi, ca să demonstreze cât era de eficient, îi cârpise pacientului o palmă zdravănă peste faţă, la care Mandras, brusc, se ridicase în fund, îl apucase cu o mână de falcă şi-i spusese: „Căcat! Te omor, nenorocitule!" şi se prăbuşise înapoi în aşternuturi. Toţi cei de faţă deveniseră atât de furioşi pe el şi de frustraţi, încât ideea de a-l biciui nu li se mai părea deloc nepotrivită.

Mandras îşi continuase politica de rezistenţă şi autoînfometare până în seara zilei de 19 aprilie, când îşi revenise în mod miraculos, tocmai la timp pentru marile sărbători ale Paştilor. În Joia Mare, fuseseră sacrificaţi mieii şi atârnaţi ca să li se scurgă sângele, fuseseră vopsite ouăle cu roşu, apoi lustruite cu ulei de măsline, iar el mai-mai să cedeze în faţa supei tradiţionale de linte. În Vinerea Mare, peste toată insula se răspândise aroma pâinii de Paşti pe care o coceau femeile, iar sâmbătă bărbaţii puseseră mieii la frigare, înfipţi în ţepuşe, se cinstiseră între ei şi reuşiseră să se îmbete ca nişte nesimţiţi, în timp ce femeile roboteau, pregătind supa şi cârnaţii. În timpul tuturor acestor pregătiri, Mandras zăcuse nemişcat în pat şi nu făcuse nimic altceva decât să se cace şi pişe pe el îndată ce maică-sa Drosoula îi schimba aşternuturile.

Dar iată că sâmbătă seara se ridicase din pat şi apoi, îmbrăcat în negru, purtând o lumânare neagră neaprinsă încă, se alăturase şi el procesiunii întunecate a icoanelor către mănăstirea de la Sissia. Părea absolut normal; când Stamatis îi urase bună însănătoşire, el îi răspunsese: „De pe buzele tale până la urechea Domnului", iar când Kokolios îl bătuse pe umăr şi-l felicitase pentru ca, iată, îşi făcuse brusc apariţia printre cei vii, Mandras îi rânjise la fel cum rânjea el pe vremuri şi răspunsese cu vorbele acelea proverbiale: „Sunt grec şi noi, grecii, nu ne supunem legilor naturii".

În biserică, unde era întuneric-beznă şi linişte absolută, Mandras aşteptase cu o nerăbdare din ce în ce mai mare. Tensiunea era de nesuportat; şi-aşa războiul care bătea la uşă făcea ca Paştile acelea să fie destul de incerte: oare Cristos mai învia dacă atâţia greci mureau?! Erau mulţi acolo care se întrebau dacă nu cumva acelea aveau să fie ultimele Patimi pe care, le apucau pe lumea asta, drept care îşi strângeau copiii de mâini cu mai multă forţă şi cu o emoţie mai adâncă decât de obicei. Cei care aveau ceasuri observau că minutele

păreau mai lungi decât fuseseră altă data şi toată lumea îşi întindea gâturile, ca să vadă mai bine iconostasul.

În cele din urmă, preotul îşi făcuse apariţia cu lumânarea aprinsa şi vocea lui tunase: „*Christos anesti*, *Christos anesti* – Cristos a-nviat! Cristos a-nviat!"

Un strigăt uriaş de bucurie se înălţase din masa cea mare a pelerinilor, care-i răspunseseră: „*Alithos anesti*, *alithos anesti* – Adevărat a-nviat! Adevărat a-nviat!" şi se apucaseră să-şi aprindă unii altora lumânările. „Cristos a-nviat!", exclamase Drosoula, îmbrăţişându-şi fiul. „Adevărat a-nviat.", îi strigase el şi o sărutase pe Pelagia pe obraz. Protejându-şi flacăra lumânării cu palrna, Pelagia se întrebase, în sinea ei: „*Mandras anesti*?

— Oare Mandras a-nviat!" Privirile ei se întâlniseră cu cele ale Drosoulei; în clipa aceea, realizase că şi cealaltă femeie se gândise la exact acelaşi lucru. Clopotele începuseră să răsune de-a lungul şi de-a latul insulei, oamenii să strige şi să ţopăie de bucurie, câinii să urle, catârii să ragă şi pisicile să miaune; un val de veselie şi credinţă uşurase inimile tuturor şi oamenii îşi făcuseră unii altora urări de *Christos anesti*, fără să se plictisească să audă acelaşi şi acelaşi răspuns: *Alithos anesti*. Postul din Săptămâna Mare se încheiase (post care ar fi trebuit, de fapt, să dureze cu lunile) şi tocmai se pregătea un nou miracol al hrănirii celor cinci mii de oameni, pe măsură ce oamenii scoteau pe mese bunătăţi pregătite şi păstrate ori improvizate – bunătăţi care trebuiau interpretate ca o împunsătură în ochiul *Duc*elui, ca un act de provocare şi rezistenţă.

Cât timp durase ospăţul de la miezul nopţii, cât timp se mâncaseră mieii la masa de duminică, Mandras păruse acelaşi pe care-l ştiau cu toţi de mai demult. Supa *maieritsa*, cu sosul ei de oua *avgolemono*, le dăduse pe gât în jos ca şi cum atunci s-ar fi întors de la pescuit, iar mielul, condimentat cu busuioc şi împănat din belşug cu căţei de usturoi, şi-l îndesa în gură cu o poftă de căpcăun, demnă mai degrabă de un turc. În schimb, durninică seara se dezbrăcase şi, inevitabil, se băgase iar în pat.

De astă dată, reuşise nu numai să mimeze moartea, ci s-o mimeze în aşa fel, încât să pară că trecea prin cea mai cruntă suferinţă spirituală. Nici nu mişca, nici nu vorbea, pulsul i se rărise, de respirat mai respira atât cât să se mai poată spune că trăieşte, iar pe chip arborase o expresie care evoca o durere acuta şi cu totul ieşită din

comun. Doctorul Iannis îi explicase Drosoulei că Mandras îşi pierduse, probabil, orice putere a voinţei – la care Mandras îl contrazisese brusc, ridicându-se în fund şi cerând să i se aducă un preot.

Cum părintelui Arsenios îi fusese cu neputinţă să se strecoare pe uşa prea strâmtă a casei, fusese cărat Mandras afară de către mama lui pe care nimic n-o putea opri – şi lăsat chiar acolo, pe chei, să stea de vorbă cu faţa bisericească.

„Am făcut lucruri oribile – îi spusese Mandras preotului –, lucruri atât de cumplite, că nici nu le pot rosti". Vorbea cu un efort supraomenesc, luptându-se din greu să pronunţe vorbele, cu o voce care abia se auzea. „Tu spune-le, oricum", îl îndemnase preotul, care încă mai năduşea din cauza drumului prea lung din sat până acolo şi cMuia situapile de genul acesta i se păruseră întotdeauna peste măsură de iritante. „Am comis adulter", îi spusese Mandras. „Am fututo pe regină". – „Aha", comentase Arsenios, după care se lăsase între ei o tăcere prelungă. „Am fututo pe regina Circe, pentru c-am crezut că era altcineva". – „Pe regină n-o cheamă Circe, aşa că nu e nicio problemă", i-o tăiase preotul, regretând că venise până acolo. „Dumnezeu să m-ajute, că nu merit să mai trăiesc", zisese mai departe Mandras, cu vocea ajunsă o şoaptă. hârâită şi tainică. „Şi mai am şi pedeapsa asta…" – „Ce pedeapsa?!" – „Uite, vezi?!" şi Mandras îşi pusese mâna pe genunchi: „Nu mai pot să-mi mişc picioarele, şi ştii de ce?!" – „Eu te-am văzut chiar acuma că-ţi mişcai picioarele". Dar Mandras îşi întorsese capul dintr-o parte într-alta, cu o mişcare lentă şi mecanică, asemănătoare cu mişcarea unei roţi dinţate: „Sunt făcute din sticlă".

Părintele Arsenios se ridicase şi se apropiase de Pelagia şi Drosoula care stătuseră la o distanţă suficient de mare, cât să arate discreţie. „Ştiu ce are", le spusese el celor două femei. „Ce are, *Patir*?!", îl întrebase Drosoula, cu vocea gâtuită de neliniştea şi speranţa unei mame. „E nebun de legat. Ar trebui să-l trimiteţi la balamucul de la mănăstirea sfântului şi să aşteptaţi să facă el vreo minune" după care preotul cel gras o pornise înapoi la deal, încet, legănându-se, iar pe cele două femei le lăsase acolo să scuture din cap una către cealaltă. Spre uimirea lor, Mandras se ridicase şi venise către ele, dar mergând cu şoldurile ţepene, ca de lemn, mişcându-şi picioarele numai din genunchi. Se oprise chiar în faţa lor, frângându-şi mâinile a remuşcări, apoi desfăcuse o bucăţică de piele de pe eczemele pe care le mai avea

pe picioare, le-o fluturase prin faţa ochilor în timp ce cu mana cealaltă îşi răsucea nasturii de la cămaşa de noapte şi cârâise către ele: „Din sticlă…”

După care se întorsese în pat, iar după alte două zile intrase într-o fază de furie isterică. La început, urlase; pe urmă trecuse la ceva cu adevărat curios, un episod al nebuniei în care încerca să-şi amputeze piciorul cu o lingură, şi continuase cu etapa în care se răstise la Drosoula şi Pelagia; în fine, azi, pe 30 aprilie, cu o mânie înfricoşător de lucidă şi părând a se fi însănătoşit cu desăvârşire, insista ca Pelagia să-i citească scrisorile pe care i le trimisese. Din acest motiv ajunsese ea într-o stare încordată şi disperată, de aceea se simţea jenată şi ruşinată.

Începuse cu primele scrisori, cele în care iubirea şi sentimentul greu al despărţirii se revărsaseră din sufletul ei pe foile de hârtie, sub forma unor partituri lirice demne de un poet romantic: „*Agapeton*, *agapeton*, te iubesc, şi-mi lipseşti, şi sunt îngrijorată pentru tine, abia aştept să mi te-ntorci înapoi, Îmi doresc să-ţi iau chipul drag între mâini şi să te sărut până când viaţa din mine ar ajunge să zboare alături de îngeri, îmi doresc să te iau în braţe şi să te iubesc atât de mult, încât timpul să se oprească-n loc şi stelele să se stingă pe cer. În fiecare clipă a fiecărui minut te visez, în fiecare clipă ştiu şi mai limpede că tu eşti viaţa însăşi, că-mi eşti mai drag decât viaţa, că eşti tot ce poate însemna viaţă…”

Pelagia simţea cum se înroşea în obraji de nervi, era oripilată de toate acele gheizere de emoţi care păreau să fie ale unui alt eu al ei, mai nătâng. Se făcea pielea de găină pe ea, la fel ca atunci când mătuşa îi reamintea cine ştie ce drăgălăşenie pe care o făcuse când era mică. Acum, cuvintele acelea iubitoare i se poticneau în gât şi-i lăsau pe limbă un gust de amărăciune, dar, de fiecare dată când se oprea, Mandras imediat se uita urât la ea, cu ochii sticlindu-i, şi-i cerea sa, citească mai departe.

Simţindu-se uşurata, dar şi vag scârbita, a ajuns şi la scrisorile în care începeau, treptat, să prevaleze veştile. Vocea i s-a mai limpezit şi a început şi ea să se liniştească. Dar Mandras a zbierat brusc, izbindu-şi coapsele cu pumnii:

— Nu le vreau pe-aslea! Nu vreau toate nimicurile-alea, nu vreau s-aud cât de supărată e toată lumea că nu scriu! Pe celelalte le vreau!

Vocea lui arţăgoasă, ca de copil răsfăţat, o irita, dar se şi temea de forţa şi de nebunia lui răzbunătoare, aşa încât a continuat să-i citească scrisorile, sărind peste toate paragrafele care vorbeau despre altceva decât afecţiunea ei pentru el cât de variată şi de bogată era.

— Scrisorile tale se fac din ce în ce mai scurte! a răcnit el. Sunt prea scurte! Ce crezi, că nu ştiu ce înseamnă asta?! – şi a smuls ultima scrisoare, de la fundul teancului şi i-a fluturat-o prin faţa ochilor. Uită-te la asta! a strigat el. Patru rânduri – atâta tot! Crezi că nu ştiu ce-nseamnă?! Citeşte-o!

Pelagia a luat scrisoarea din mâna lui şi a citit-o mai întâi în sinea ei, ştiind prea bine ce scria în ea: „Nu mi-ai scris nici măcar o dată şi la început am fost tristă şi îngrijorată. Acum îmi dau seama că nu poţi să mă iubeşti şi din cauza asta nici iubirea mea nu mai e ce-a fost. Vreau să te anunţ că m-am hotărât: te dezleg de orice promisiune. Îmi pare rău".

— Citeşe-o, i-a cerut Mandras.

Pelagia era încolţită. Şi-a trecut foaia de hârtie dintr-o mână într-alta şi a încercat să zâmbească împăciuitor.

— Uite ce scris oribil am aici. Nici eu nu mai înţeleg ce-am scris…

— Citeşte-o.

Atunci, şi-a dres glasul şi, cu o voce tremurătoare, s-a apucat să improvizeze:

— „Iubitul meu, te rog, întoarce-te la mine cât mai repede. Îţi simt lipsa şi mi-e dor de tine atât de tare, cum nici nu-ţi poţi închipui. Fereşte-te de gloanţe şi…" – şi s-a oprit, scârbită de rolul duplicitar pe care trebuia să-l joace în toată parada aceea. Îşi închipuia că probabil tot aşa te simţeai şi când erai violată de un străin oarecare.

— Şi ce? a insistat Mandras".

— …şi nu ştiu cum să-ţi spun cât de mult te iubesc", a încheiat Pelagia închizând ochii disperată, măcar să nu-l mai vadă.

Citeşte şi scrisoarea dinaintea ăsteia.

Aceea era o scrisoare care începea cu „Ieri mi s-a părut c-am văzut o rândunică, şi asta înseamnă că primăvara stă pe aproape. Tata…", dar s-a răzgândit şi iarăşi a improvizat:

— „Iubitul meu, cred că şi tu, ca o rândunică, ai plecat în zbor, dar într-o bună zi te vei întoarce la cuibul pe care ţi l-am pregătit în sufletul meu…"

Şi tot aşa – Mandras a pus-o să-i citească toate scrisorile, întinzându-i-le una câte una, de biata Pelagia, cu lacrimi în ochi, cu vocea gâtuită, a îndurat un ceas întreg de purgatoriu, de panică viscerală, de sudoare care-i brăzda faţa şi i se scurgea în ochi, fiecare scrisoare dovedindu-se pentru ea un chin de Sisif. L-a rugat să se oprească, dar el nici n-a vrut să audă. Se simţea din ce în ce mai amăgită pe dinăuntru, pe măsură ce căuta cu disperare să inventeze vorbe afectuoase pentru bărbatul acela care-i provocase mai întâi milă, iar acuma silă.

Salvarea i-a venit din altă parte, de la huruitul ritmic al avioanelor. Drosoula a năvălit în casă, urlând:

— Italienii! Italienii – a-nceput invazia!

„Slavă Domnului! – s-a gândit Pelagia – Slava Domnului!" Dar şi-a dat seama îndată ce absurditate îi trecuse prin minte, cât de nelalocul ei era uşurarea pe care o simţea. A şters-o şi ea afară, împreună. cu Drosoula, şi au rămas amândouă braţ la braţ, cu privirile aţintite la Marsupialele burtoase care parcă se rostogoleau pe deasupra capetelor tuturor, revărsând în urma lor şiruri lungi de păpuşele mici şi negre, care ţâşneau înapoi în sus în momentul în care li se deschideau paraşutele – paraşute care păreau curate şi simpatice ca nişte ciuperci proaspăt răsărite pe un câmp stropit de roua toamnei.

Nimic n-a fost cum prevăzuseră toţi în sinea lor. Cei care crezuseră că aveau să dea pe dinafară de furie au fost cuprinşi, dimpotrivă, de senzaţi de mirare, curiozitate sau apatie. Cei care ştiau dinainte că aveau să fie îngroziţi au dovedit un calm ca de gheaţă, ba chiar şi o pornire de aspră hotărâre. Cei care de mult se luptau cu o teribilă anxietate acum s-au liniştit – şi a fost şi o femeie străbătută de o bănuială aproape scuzabilă că pe toţi îi aştepta mântuirea.

Aşa încât Pelagia a luat-o la fugă pe deal în sus, ca să fie cu tatăl ei, urmându-şi instinctul străvechi care spune că oamenii, dacă se iubesc, trebuie să se afle alături când mor. L-a găsit stând în cadrul uşii, la fel ca toţi ceilalţi, cu mâna streaşină la ochi, ca să nu-l orbească soarele în timp ce se uita cum coborau paraşutiştii. Gâfâind, s-a aruncat în braţele lui, dar l-a simţit cum tremura. Oare chiar îi era frică?! Şi-a ridicat privirile către el, care-i mângâia părul, şi-a văzut, oareeum şocată, că tatăl ei îşi mişca buzele şi avea o strălucire în ochi, dar nu de frica – de emoţie. El şi-a coborât privirile către ea, s-a îndreptat de spate şi a făcut un gest larg cu mâna către cer:

— Istorie… a comentat el. De-atâta timp stau şi scriu istorie, şi-uite că istoria se-ntâmplă chiar acum, sub ochii mei. Pelagia, fiica mea iubită, întotdeauna mi-am dorit să trăiesc în istorie – şi i-a dat drumul din braţe, a intrat în casă, apoi s-a întors cu un carneţel şi un creion ascuţit.

Avioanele s-au făcut nevăzute şi a urmat o linişte prelungită. După toate aparenţele, nu se mai întâmpla nimic.

Jos, în port, trupele Diviziei Acqui debarcau de pe vasele de desant, cu aerul unor oameni care-şi cereau scuze, făcându-le semne cu mâna, veseli, dar şi sfioşi, celor care-i întâmpinau din pragurile uşilor. Unii le răspundeau agitându-şi pumnii strânşi, alţi le făceau şi ei cu mâna, dar mulţi le făceau gestul acela apăsat, eu degetul mijlociu ridicat stingher în sus, care simboliza o asemenea insultă, încât mai târziu repetarea lui avea să fie socotită demnă de pedeapsa cu închisoarea.

În sat, Pelagia şi tatăl ei se uitau la plutoanele de paraşutişti care treceau pe dinaintea lor, comandanţi consultându-şi hărţile cu frunţile încreţite şi buzele ţuguiate. Unii dintre acei italieni păreau atât de scunzi, că parcă aveau puşti mai lungi decât ei.

— Ce adunătură sunt şi-ăştia! a remarcat doctorul Iannis.

La capătul unui şir de soldaţi, un bărbat parcă şi mai scund decât toţi ceilalţi, având pe cap un coif cu pene de cocoş, pe care şi-înclina când înainte, când înapoi, mergea legănându-se ca o raţă şi ţinând un deget sub nas, ca să sugereze la modul satiric o mustăcioară. Când a trecut prin faţa Pelagiei, a deschis ochii mari şi a explicat:

— *Signor* Hitler! ca nu cumva ea să nu priceapă gluma şi să nu se amuze de ea.

Kokolios, postat în faţa casei lui, a făcut un salut comunist sfidător, cu braţul întins înainte şi în sus, cu pumnul strâns, dar a rămas interzis când a văzut că o grupă de militari neînsoţiţi de niciun ofiţer l-au aclamat, când au trecut pe dinaintea lui, şi i-au întors salutul *con brio* şi cu exagerări. Kokolios a lăsat braţul în jos şi falca la fel, în semn de mirare. Aia-şi băteau joc de el, ori existau şi în armata fascistă tovarăşi?!

Un ofiţer care-şi căuta subordonaţii s-a oprit şi l-a întrebat nerăbdător pe doctorul Iannis, fluturându-i harta pe sub nas:

— *Ecco una carta della Cephallonia* – Uite-aici harta Cefaloniei, a zis el. *Dov e Argostoli*?

— Unde-i Argostoli?!

Doctorul s-a uitat drept în ochii lui negri aşezaţi pe un chip arătos, l-a diagnosticat drept un caz incurabil de extremă civilitate şi i-a răspuns în italieneşte:

— Nu vorbesc italiana şi Argostoli este, mai mult sau mai puţin, faţă-n faţă cu Lixouri.

— Vorbiţi foarte fluent pentru cineva care nu vorbeşte, i-a răspuns ofiţerul zâmbind. Şi-atunci, Lixouri unde este?

— Vizavi de Argostoli. Dacă-l găsiţi pe unul, îl găsiţi şi pe celălalt. Atâta doar, că trebuie să înotaţi între ele.

Pelagia i-a tras tatălui ei un cot, de teamă să nu păţească te miri ce. Dar italianul a oftat, şi-a dat casca înapoi spre ceafă, s-a scărpinat pe frunte şi s-a uitat pieziş la ei doi.

— O să mă iau după ceilalţi, a zis el şi a pornit în pas alert.

După câteva clipe, s-a întors şi i-a oferit Pelagiei o floare galbenă, după care s-a pierdut din nou printre ceilalţi.

„Extraordinar!" şi-a spus doctorul în sinea lui, notându-şi ceva în carneţel.

O coloană de soldaţi, mult mai arătoşi decât majoritatea celorlalţi, au trecut mărşăluind în cadenţă. În fruntea lor năduşea căpitanul Antonio Corelli din Regimentul 33 Artilerie, care avea atârnată pe spate o cutie în care-şi ţinea mandolina botezată Antonia, pentru că era jumătatea lui mai bună. Căpitanul a fost primul care a zărit-o pe Pelagia şi a răcnit:

— *Bella bambina* – Fată frumoasa 'nainte, jumate stânga. Privirea la staaan… GA!

Capetele soldaţilor s-au întors brusc înspre ea la unison şi, timp de un întreg minut incredibil, Pelagia a trebuit să îndure trecerea în revistă a celor mai comice şi mai groteşti giumbuşlucuri şi grimase pe care şi le poate închipui omul. Un soldat şi-a încrucişat ochii şi şi-a băgat în gură buza de jos, altul şi-a ţuguiat buzele şi i-a trimis un sărut, altul şi-a schimbat pasul de marş într-un mers ca de Charlie Chaplin, un altul se prefăcea, la fiecare pas, că se împiedică de propriile picioare, iar altul şi-a răsucit casca de-a latul, şi-a umflat nările şi şi-a dat ochii peste cap în aşa hal, încât pupilele i-au dispărut undeva sub pleoapele de sus. Pelagia şi-a dus o mână la gură.

— Nu râde, i-a interzis doctorul sotto voce1. Suntem datori să-i urâm!

1 În şoaptă (ital.).

24

O predare mai mult decât neonorabilă

Am ajuns în Cefalonia abia la mijlocul lunii mai şi am fost transferat acolo, la Regimentul 33 Artilerie, Divizia Acqui, din cauză că rana de la musculatura coapsei mă făcuse temporar indisponibil pentru orice altceva în afara îndatoririlor de garnizoană. La vremea respectivă, lehamitea faţă de armată îmi era atât de mare, încât m-aş fi lăsat trimis oriunde, numai să duc o viaţă liniştită, în care să-mi pot pritoci amintirile şi să-mi zgârmăn rănile. Trăiam acel sentiment de abjectă depresie, atât de obişnuit printre soldaţii care-şi dau seama c-au luptat pentru un scop greşit, c-au făcut o risipă nepermisă de efort şi că şi-au secătuit resursele de curaj şi sănătate în aşa măsură, încât parcă nu le-a mai rămas nimic pe dinăuntru; adevărul este că îmi simţeam capul găunos şi cavitatea pieptului pustie. Încă mai eram copleşit de tristeţea morţii lui Francesco şi năucit de propria mea prostie – că nu reuşisem, adică, să prevăd că degeaba visam eu să trag foloase de pe urma viciului meu, dacă plecăm de la o prezumţie incompletă; era drept că iubirea pe care i-o purtasem lui Francesco îmi fusese inspiraţie pentru fapte măreţe, dar trecusem cu vederea posibilitatea ca el să fie ucis. Intrasem în război cu o viziune romantică şi ieşisem din el dezamăgit, deprimat şi părăsit. Îmi vine în minte expresia „cu inima zdrobită", dar mi se pare insuficientă pentru a descrie senzaţia pe care o aveam, şi anume că eram zdrobit şi la trup, şi la suflet. Ştiam un lucru: că voiam să scap cu viaţă îi invidiam pe soldaţii noştri din Iugoslavia, care trecuseră de partea cealaltă şi se alăturaseră, Diviziei Garibaldi –, numai că, până la urmă, descoperi că este imposibil să scapi de monştrii care te devorează dinăuntru şi că singurele moduri de a scăpa sunt fie să te lupţi cu ei, precum Iacov cu îngerul sau Hercule cu şerpii, fie să nu-i bagi în seamă, aşteptând să renunţe chiar ei şi să te lase în pace. Eu am ales a doua variantă, şi sarcina mi-a fost uşurată de un miracol pe nume căpitanul Antonio Corelli. El a devenit sursa mea de optimism, un izvor limpede, un soi de sfânt care nu avea nici urmă de repulsie pioasă, care considera că era mai bine să jonglezi cu ispita decât să i te opui, şi totuşi rămânea un om de onoare, fiindcă nu ştia să fie altfel.

Prima data l-am întâlnit în tabără de la marginea satului Argostoli, în perioada aceea în care ofiţerii de intendenţă nu stabiliseră

încă diversele încartiruiri cu grecii locali. Era pe la jumătatea primăverii, când insula se bucură de vremea cea mai senina şi mai frumoasă. Înainte de asta pot apărea furtuni, iar mai târziu se face insuportabil de cald; primăvara, însă, vremea e blândă, bate câte o briză uşoară, mai cade câte o ploaie scurtă în timpul nopţii şi pe unde vrei şi unde nu vrei e plin de flori sălbatice. După toate chinurile războiului, mi se părea că debarcasem de pe o corabie direct în Arcadia; impresia de linişte şi pace era atât de copleşitoare, încât simţeam că eram gata-gata să-mi dea lacrimile de recunoştinţă şi parcă nu-mi venea să cred. Ajunsesem pe o insulă unde era cu neputinţă să fii morocănos, unde emoţile negative nu puteau exista. Până când am ajuns eu pe insulă, Divizia Acqui se supusese deja farmecelor ei, se făcuse deja comodă în fotoliile ei, închisese ochii şi se lăsase să alunece într-o blândă visare. Uitaserăm să mai fim soldaţi.

Primul lucru care m-a izbit a fost limpezimea dureroasă a luminii. Presupun c-aş fi caraghios dacă aş susţine că aerul Cefaloniei nu are densitate, dar lumina este atât de străvezie, atât de pură, încât la început te orbeşte şi te descurajează, chiar dacă nu simţi niciun fel de durere. Am umblat vreo două-trei zile cu ochii strânşi, ca să mi-i apăr de lumina aceea. Am mai descoperit că, în Cefalonia, înserarea cade brusc, fără să fie precedată de amurg şi că, înainte să plouă, lumina capătă o culoare sidefie. După ce se opreşte ploaia, toată insula miroase a pini, a pământ cald şi a mare de culoare sumbră.

Al doilea lucru care m-a uimit, oricât de curios ar părea, a fost dimensiunea incredibilă şi vechimea măslinilor. Erau înnegriţi şi noduroşi, zdraveni, deşi contorsionaţi, şi mă făceau să mă simt nu-ştiu-cum, trecător, ca şi cum erau nişte copaci care ar fi văzutoarneni ca noi de-o mie de ori şi ne văzuseră şi dispărând. Aveau, aşa, un fel de atotcunoaştere plină de răbdare. Noi, în Italia, ne tăiem arborii vechi şi plantăm alţi noi, dar aici puteai să pui mia pe o coaja dintr-aceea străveche, să te uiţi în sus la fragmentele de cer care se zăreau prin breşele coroanei şi să te simţi mărunt la gândul că şi alţii făcuseră poate acelaşi lucru cu o mie de ani înaintea ta. Grecii îşi menţin arborii în viaţă curăţindu-i judicios de uscături, generaţie după generaţie, şi poate că, în acest fel, copacii se obişnuiesc cu câte o familie la fel cum se obişnuiesc şi cu o casă ori cu o turmă de oi. Al treilea lucru care m-a impresionat a fost demnitatea cefalonezilor – tăcută, dar hotărâtă – şi aveam să descopăr că şi pe ceilalţi soldaţi ai

noştri îi impresionase acelaşi lucru. Mulţi dintre băieţii noştri erau genul de certăreţi şi neciopliţi pe care îi găseşti în orice armată, genul de infractori care-şi găsiseră, întâmplător, un mod perfect legitim în care să poată fi ticăloşi în voie, plus că unii mai erau şi beţi şi suficient de josnici, încât să se comporte ca şi cum ocupaţia le-ar fi dat anumite drepturi asupra populaţiei, cu toate că locuitorii insulei ne dăduseră de înţeles, de la bun început, că nu aveau de gând să accepte orice idioţenie numai fiindcă noi eram cei înarmaţi. Din fericire, ofiţerii diviziei noastre erau nişte oameni de onoare, fiindcă, în caz contrar, sunt absolut convins că insularii s-ar fi revoltat în foarte scurt timp, aşa cum de altfel au şi făcut, şi încă foarte repede, în zonele ocupate de germani.

Mândria populaţiei de pe insulă o voi ilustra povestind ce s-a întâmplat când le-am cerut localnicilor să se predea. Eu de la căpitanul Corelli am aflat. Când spunea o poveste, căpitanul avea tendinţa să exagereze dramatic, pentru că tot ce era legat de el trebuia să fie original, aşa că întotdeauna se prezenta mai grozav decât circumstanţele în care se afla şi spunea diverse lucruri numai pentru calitatea lor de a fi amuzante, ignorând adevărul de dragul ironiei. În general, căpitanul observa viaţa cu sprâncenele ridicate şi nu avea câtuşi de puţin acea mândrie de sine fragilă, care-i împiedică pe oameni să spună câte o glumă despre ei înşişi. Unii îl considerau vag nebun, dar eu vedeam în el un om care iubea viaţa atât de mult, încât nu-i păsa de impresia pe care-o făcea. Adora copiii şi l-am văzut cum a sărutat pe frunte o fetiţă, cum a aruncat-o în sus şi pe urmă a prins-o înapoi în braţe – asta în timp ce toată bateria stătea în poziţie de drepţi, aşteptându-l, ca să-i dea raportul. Tot aşa, îi plăcea să le facă să râdă pe femeile drăguţe, pocnind din călcâie în faţa lor cu o precizie cazonă atât de desuetă, încât era primită ca o bătaie de joc faţă de orice ţinea de militărie. Când îl saluta pe generalul Gandin, gestul era atât de afectat, încât aducea mai curând a insolenţă – aşa că vedeţi şi dumneavoastră ce fel de om era.

M-am întâlnit cu el pentru prima oară în sectorul de latrine al taberei. Bateria lui avea o latrină botezată *La Scala*, pentru că acolo se căcau, în fiecare dimineaţă, aşezaţi la rând pe blana de lemn, cu nădragii la nivelul gleznelor, membrii micului său club de amatori de operă. Avea doi baritoni, trei tenori, un bas şi un altist pe seama căruia se făceau multe glume, pentru că lui îi reveneau toate rolurile

feminine; ideea era ca fiecare cântăreţ să scoată pe dinapoi ori un rahat, ori o băşină când ajungeau la pasajele crescendo, pentru ca atunci zgomotul ar fi fost acoperit de cântat. În felul acesta, căcarea în comun devenea mult mai puţin nedemnă şi întreaga tabără îşi putea începe ziua fredonând câte o partitură înălţătoare pe care toată lumea o auzise purtată de vânt pe deasupra capetelor. Prima mea experienţa legată de *La Scala* a fost atunci când am auzit „Corul nicovalei" la ora şapte şi jumătate dimineaţa, cu un acompaniament foarte viguros şi răsunător de percuţie. Evident, nu m-am putut abţine să cercetez despre ce era vorba şi aşa se face că m-am apropiat de un loc îngrădit cu foaie de cort, pe care cineva scrisese *La Scala* cu stropituri de vopsea albă pentru echipamente. Am observat că mirosea înspăimântător de puturos, dar tot am intrat şi ce-am văzut?! – un şir de soldaţi care se căcau fiecare în câte o gaură, roşii la faţă, cântând cât îi ţinea gura şi bătând în căştile de oţel cu lingurile. Am rămas interzis şi n-am ştiut ce să fac, mai ales când am văzut că era şi un ofiţer printre toţi acei militari, care dirija concertul, fără nicio jenă, cu o pană pe care o ţinea în mâna dreaptă pe post de baghetă. În general, un ofiţer în uniformă trebuie salutat, şi cu atât mai mult dacă îşi poartă boneta pe cap. Eu am salutat în grabă, fără să-mi duc gestul până la capăt, şi am ieşit val-vârtej – habar n-aveam ce spunea regulamentul, cum trebuia salutat un ofiţer în uniformă, care stătea cu nădragii în vine în timpul unui exerciţiu de eliminare corală în teritoriul ocupat.

Drept urmare, am fost cooptat şi eu în clubul amatorilor de operă, fiind declarat „voluntar" de căpitanul însuşi, care mă auzise cântând în timp ce-mi lustruiam bocancii – şi hotărâse că mai avea nevoie de încă un bariton. Mi-a dat o foaie de hârtie şterpelită din rezerva specială pentru ordine a generalului Gandin însuşi, pe care scria:

„ULTRASECRET

Din ordinul înaltului Comandament al Regiunii Supergreccia, artileristul Carlo Piero Guercio se va prezenta pentru îndeplinirea unor misiuni de operă ori de câte ori şi oricând va avea chef căpitanul Antonio Corelli, Regimentul 33 Artilerie, Divizia Acqui.

Reguli de conduită:

1. Toţi cei chemaţi la corvezi muzicale regulate vor fi obligaţi să cânte la un instrument (linguri, căşti metalice, pieptene-sihârtie ş.a.m.d.).

2. Oricine nu va reuşi în mod repetat să atingă note acute va fi jugănit, iar boaşele lui vor fi donate în scopuri caritabile.

3. Oricine pretinde ca Donizetti e mai bun decât Verdi va fi îmbrăcat în femeie, batjocorit la scenă deschisă în faţa bateriei şi a tunurilor sale, va fi obligat să poarte câte o cratiţă pe cap, iar în cazuri extreme va fi pus să cânte *Funiculi funicula1* sau orice alt cântec despre căile ferate, pe care căpitanul Antonio Corelli va considera necesar, din când în când, să-l impună.

1 Cântec ale cărui versuri au fost compuse de ziaristul italian Peppino Turco, iar muzica, de compozitorul Luigi Denza în 1880, cu ocazia inaugurării celui dintâi funicular pe muntele Vezuviu.

4. Toţi adepţii lui Wagner vor fi împuşcaţi de la prima abatere, fără proces şi fără posibilitatea de a face recurs.

5. Starea de ebrietate este obligatorie numai în situaţiile în care nu căpitanul Antonio Corelli plăteşte băutura.

Semnat:

General Vecchiarelli, Comandant Suprem al Regiunii Supergreccia, în numele Majestăţii Sale Regele Vittorio Emmanuele".

Povestea pe care o spunea căpitanul Corelli despre capitularea Cefaloniei suna cam aşa: îndată după debarcare, comandanţii se duseseră la primăria din Argostoli, ca să le dea ocazia autorităţilor să se predea.

Se postaseră acolo, în faţă, însoţiţi de un pluton de soldaţi înarmaţi, şi trimiseseră înăuntru un mesaj prin care cereau să le fie predate clădirea şi autoritatea. Când colo, mesajul de răspuns nu zicea decât: *Va fanculo*. Consternare şi uimire printre ofiţerii noştri. Nu acesta este limbajul diplomaţiei şi nicidecum răspunsul unora despre care se presupune căfac pe ei de frică sub călcâiul ocupaţiei. Urmase un alt mesaj, prin care se ameninţa cu un ataie masiv asupra clădirii. Răspunsul?! Un bileţel în care se spunea că orice italian care pretindea capitularea urma să fie împuşcat fără somaţie. Şi mai mare consternare, alimentată de speculaţii: or fi avut sau n-or fi avut arme cei dinăuntru?! Ofiţerii – foarte plictisiţi de ideea c-ar fi putut fi obligaţi să organizeze un asediu. Aşa că trimiseseră în primărie un alt mesaj, în care cereau clarificări, iar de acolo ieşise următorul răspuns: „Dacă nu pricepeţi ce înseamnă să vă. ‹ căraţi dracului ›, atunci veniţi înăuntru şi vă arătăm noi". – „Ei, căcat.", ziseseră ofiţerii, stând acolo, în plin soare. Pe urmă, vreo jumătate de oră, nu se mai întâmplase nimic, ceea ce

alimentase confuzia generală, până când primiseră un alt bilet de la cei dinăuntru, în care scria: „Refuzăm categoric să ne predăm unei naţiuni pe care noi am snopit-o în bătaie şi ne invocăm dreptul de a ne preda unui ofiţer german de rang semnificativ". Până la urmă, fusese adus cu avionul un ofiţer german de pe insula Zante, din Corfu sau naiba ştie de unde, iar autorităţile greceşti ieşiseră triumfătoare din primărie, după ce ne umiliseră şi ne îngenunchează din chiar prima noastră zi de ocupaţie.

Asta mi-a spus căpitanul Gorelli, deşi eu, unul, sunt convins că înflorise unele dintre amănuntele poveştii. Dar este adevărat că autorităţile greceşti refuzaseră fără drept de apel să ni se predea nouă, italienilor, şi că, în cele din urmă, fuseserăm nevoiţi să aducem un neamţ cu avionul. Lui Corelli, povestea i se părea atât de amuzantă, încât se strica de râs când o spunea, şi-i plăcea s-o spună. şi s-o răsspună, exagerând numărul mesajelor şi al insultelor, în timp ce noi, toţi ceilalţi, stăteam şi-l ascultam cu urechile încinse.

Cred că lui Corelli povestea cu pricina îi plăcea atât de mult, pentru că muzica era singurul lucru serios pentru el – asta până a făcut cunoştinţă, cu Pelagia. În ceea ce mă priveşte pe mine, am ajuns să-l iubesc la fel de mult cât îl iubisem şi pe Francesco, dar într-un mod cu totul diferit. Era, pentru mine, ca orhideele acelea saprofite, care-ţi dau senzaţia de armonie şi te fac să te minunezi chiar şi atunci când le vezi crescând şi înflorind pe o grămadă de rahat sau de oase şi tigve. Îşi lăsa puşca să-i ruginească şi o dată sau de două ori chiar şi-a pierdut-o, în schimb câştiga bătăliile înarmat numai şi numai cu o mandolina.

25

Rezistenţă

De-a lungul şi de-a latul insulei proliferau tot felul de inscripţii care profitau la modul comic sau răutăcios de faptul că italienii nu ştiau să descifreze alfabetul grecesc. Luau R-urile drept P-uri, nu ştiau ca G-urile pot să arate ca Y sau ca nişte L-uri întoarse, habar n-aveau ce însemnau triunghiurile, credeau că E-ul e de fapt H, confundau pe theta cu un fel de O, nu-şi dădeau seama că litera în formă de cort era aceeaşi cu cea care arăta ca un Y întors, se mirau de cele trei linii orizontale care puteau fi scrise şi sub forma unui viermişor, ştiau de la matematică despre *pl* că era egal cu 22 împărţit la 7, nu aveau de unde şti că un E scris în oglindă putea însemna S, că Y-ul se putea scrie şi ca un V şi că avea, de fapt, valoarea unui E, erau încurcaţi de existenţa

unui o cu o bara verticală, care era totuna cu F, nu pricepeau de ce X era, de fapt, K, nu reuşeau cu niciun chip să-şi închipuie ce anume voia să spună tridentul ăla zvelt şi, când vedeau un omega, se duceau cu gândul la un cercel. *Ergo*, existau condiţii ideale pentru ca toate zidurile disponibile să fie mâzgălite, noaptea, cu litere uriaşe făcute cu vopsea albă, cu atât mai mult cu cât ezitările scrisului unora putea face literele şi mai greu, dacă nu imposibil, de descifrat. Cuvintele ENOSIS şi CLEPHTHERIA1 îşi disputau orice spaţii libere, „Trăiască Regele!" coabita cel puţin nefiresc cu „Muncitori din toate ţările, uniţi-vă.", „Macaronari, căraţi-vă!" era urmat de „*Duce*, mănânci căcat". Un admirator al lordului Byron scrisese, cu litere latine tremurate, „Visat-am Grecia, -n fine, liberata" 2.

1 Libertate (gr.).

2 Vers din poemul byronian *The Isles of Greece* (*Insulele Greciei*).

Iar generalul Tsolakoglu, noul lider-marionetă al poporului grec, apărea te-miri-unde, reprezentat, la modul caricatural, cum îi făcea *Duce*lui diverse lucruri obscene şi dezagreabile.

Prin cafenele şi pe câmpuri, oamenii spuneau bancuri cu italieni: câte viteze are un tanc italienesc?! Răspuns: una înainte şi patru înapoi. Sau: care este cea mai scurtă carte din lume?! Răspuns: Cartea eroilor de război italieni. Sau: câţi italieni sunt necesari ca să schimbe un bec?! Răspuns: unul care să ţină becul şi două sute care să rotească odaia. Sau: cum se numeşte câinele lui Hitler?! Răspuns: Benito Mussolini. Sau: de ce poartă italienii mustăţi? Răspuns: Ca să-şi aducă aminte de mamele lor. În taberele italienilor, în schimb, se puneau întrebări de genul: cum ştii că o fată grecoaica e la ciclu?! – iar răspunsul era: că poartă o singură şosetă. A existat o lungă perioadă-tampon, în care cele două populaţii s-au menţinut, una de alta, la o distanţa precaută, dezamorsând prin glume suspiciunea vinovată a uneia dintre părţi şi resentimentele viscerale ale celeilalte. Grecii vorbeau mânioşi, în taină, despre partizani, despre constituirea unei rezistenţe, iar italienii se baricadaseră în tabere, singurele semne de activitate fiind instalarea de baterii, câte o tură de recunoaştere făcută zilnic de un hidroavion şi o patrulare cu cai la asfinţit, al cărei scop era să verifice cum se respectă interdicţia de circulaţie nocturnă, numai că soldaţii din patrulă erau mai preocupaţi să-şi exercite farmecele asupra fetelor, decât să aplice, propriu-zis, restricţiile. La un moment dat, s-a luat decizia de a-i încartirui pe ofiţeri în casele

corespunzătoare ale membrilor comunităţi locale.

Prima care a aflat despre această decizie a fost Pelagia, care s-a întors de la fântână şi a găsit un ofiţer italian mic şi îndesat, însoţit de un sergent şi un soldat, care stătea în bucătăria ei şi se uita de jur-împrejur cu un aer de evaluator, notându-şi ceva cu un creion atât de bont, încât nu reuşea să-şi citească, propriile însemnări decât dacă ridica foaia în dreptul luminii.

Pelagia nu se mai temea de-acum că ar fi putut fi violată; se obişnuise să răspundă cu priviri ostile celor libidinoase şi să plesnească mâinile care se aventurau s-o ciupească de fund. Italienii se dovedeau a fi genul de Romeo care se resemnează când e respins, dar nu renunţa şi spera în continuare. Chiar şi aşa, tot i-a sărit inima de frică, văzându-i pe cei trei soldaţi şi, dacă n-ar fi ezitat în primul moment, cu siguranţă că s-ar fi răsucit pe călcâie şi-ar fi rupt-o la fugă. Ofiţerul cel rotofei a zâmbit larg şi şi-a ridicat braţele într-un gest care voia să spună: „Ţi-aş explica, dac-aş putea, numai că nu vorbesc greceşte”, în schimb a zis:

— A! pe un ton care se traducea prin: „Ce bine-mi pare că te văd, fiindcă eşti atât de drăguţă, şi-mi pare rău că mă găseşti aici, în bucătăria ta, dar ce să fac?!”

— *Aspettami*, *vengo* – Aşteaptă-mă, ca mă-ntorc! – a zis Pelagia şi a dat fuga să-l cheme de la *kapheneian* pe doctorul Iannis.

Soldaţii au aşteptat-o, aşa cum îi rugase; Pelagia s-a întors după o vreme, însoţită de tatăl ei, care se gândise la întâlnirea aceea cu o anumită nelinişte. Undeva, adânc în inima lui, stătea ascunsă o umbră de teamă, care aştepta momentul prielnic să iasă la iveală şi să-i slăbească voinţa; dar exista şi o doză de curaj rece şi detaşat, care-i cuprinde pe cei hotărâţi să reziste cu demnitate în faţa oprimării. Şi-a amintit de ce-i sfătuise chiar el pe băieţii de la *kapheneion*: „Să ne folosim mânia cu înţelepciune” drept care, şi-a tras umerii pe spate. Îi părea rău că nu-şi păstrase mustaţa cu vârfurile ceruite, pe care şi le-ar fi putut răsuci acum, ca să pară ameninţător şi critic.

— *Buon giorno* – Bună ziua, i-a spus ofiţerul, întinzându-i mâna plin de bune intenţii.

Doctorul şi-a dat seama de sensul conciliant al gestului şi de lipsa oricărei atitudini de cuceritor din partea celuilalt şi mare i-a fost mirarea şi lui însuşi, când s-a trezit că întindea mâna ca s-o strângă pe cea întinsă către el.

— *Buon giorno*, a răspuns el. Sper să vă fie cât mai plăcut sejurul din păcate scurt pe insula noastră.

— De ce scurt?! s-a mirat ofiţerul, înălţându-şi sprâncenele.

— Aţi fost alungaţi din Libia, din Etiopia… a zis doctorul, lăsându-l pe italian să extrapoleze ce voia să spună.

— Vorbiţi italieneşte foarte bine, i-a spus ofiţerul. Sunteţi prima persoană pe care am întâlnit-o până acum care vorbeşte atât de bine. Avem foarte mare nevoie de interpreţi, ca să ne putem înţelege cu populaţia. Ar exista anumite privilegii, desigur. Se pare că nimeni de pe-aici nu vorbeşte italieneşte.

— Credeam c-o să spuneţi ca niciunul dintre dumneavoastră nu vorbeşte greceşte.

— Mă rog, şi-aşa cum spuneţi. Era numai atât, o idee…

— Sunteţi foarte amabil, a zis doctorul Iannis maliţios, dar mă tem că veţi constata că şi puţinii dintre noi care vorbesc italieneşte îşi vor pierde dintr-odată memoria când li se va cere într-adevăr să vorbească.

— Este de înţeles, în condiţiile date, a zis ofiţerul râzând. Sper să nu vă supăraţi.

— De pildă, Pasquale Lacerba, fotograful. Este un italian care locuieşte în Argostoli, numai că s-ar putea ca nici măcar el să nu fie cooperant. Cu toate că e suficient de tânăr ca să nu aibă minte. Eu, în orice caz, sunt doctor şi am şi-aşa destule de făcut, ca să mai devin şi colaboraţionist.

— Am încercat şi eu, a zis intendentul. În cea mai mare parte a timpului, nu înţelegem nimic.

— Aşa vă trebuie! i-a întors-o doctorul. Poate-mi spuneţi ce căutaţi aici?!

— A, da… a zis celălalt, mutându-se jenat de pe un picior pe altul, conştient de postura dezagreabilă în care se afla. Adevărul este, îmi pare rău să vă spun că… adică regret nespus că vom fi obligaţi să… încartiruim un ofiţer în această locuinţă…

— Nu avem decât două camere, a fiicei mele şi a mea. Este cu neputinţă, după cum sper că vă daţi seama că este şi un abuz. Sunt obligat să refuz – şi doctorul s-a burzuluit tot, ca un motan furios.

Ofiţerul s-a scărpinat în cap cu creionul cel bont. Era foarte penibilă situaţia, cu atât mai mult cu cât doctorul vorbea italieneşte. În alte case, evitase genul ăsta de situaţii şi lăsase în grija nefericiţilor de

musafiri să le explice gazdelor situaţia, prin gesturi şi mormăieli, când îşi făceau apariţia neanunţaţi, cu şoferii lângă ei şi raniţele în spate. Cei doi bărbaţi au rămas aşa, uitându-se unul la altul, doctorul înălţându-şi bărbia într-o poziţie mândră, iar italianul căutând nişte cuvinte care să fie deopotrivă ferme şi împăciuitoare. La un moment dat, expresia de pe chipul doctorului s-a schimbat.

— De unde spuneaţi că sunteţi, de la intendenţă?! a întrebat el.

— Nu, *signor Dottore*, n-am spus, cred c-aţi dedus dumneavoastră. Dar sunt, într-adevăr, de la intendenţă. De ce?!

— Înseamnă c-aveţi acces la rezervele medicale.

— Desigur, i-a răspuns ofiţerul. Am acces la tot ce trebuie.

Cei doi au schimbat priviri semnificative, fiecare ghicind cu precizie încotro bătea celălalt. Doctorul Iannis a vorbit primul:

— Mie-mi lipsesc multe lucruri şi războiul n-a făcut decât să agraveze lipsurile.

— Iar mie-mi lipsesc locurile de-ncartiruire. Deci?!

— Deci ne-am înţeles, a zis doctorul.

— Ne-am înţeles, a repetat intendentul. Tot ce doriţi, îmi comunicaţi prin căpitanul Corelli. Sunt convins c-o să vi se pară fermecător. Apropo, vă pricepeţi cumva la bătături?! Doctorii noştri habar n-au.

— Pentru bătăturile dumneavoastră, o să am nevoie, probabil, de morfină, de seringi hipodermice, de unguent cu sulf, de iod, de neosalvarsan, de bandaje şi vată, de alcool sanitar, de acid salicilic, de bisturie şi de colodiu, a explicat doctorul. Dar o să am nevoie de cantităţi mari, dacă mă-nţelegeţi… Până atunci, faceţi-vă rost de o pereche de bocanci care să vi se potrivească.

După ce-a plecat intendentul, ducând cu el o listă cu medicamentele şi materialele cerute de doctor, Pelagia l-a apucat pe tatăl ei de cot şi l-a întrebat, vizibil nerăbdătoare:

— Bine, *Papas*, dar unde are să doarmă?! Şi eu trebuie să gătesc şi pentru el?! Ce să-i gătesc?! Nu mai avem aproape nimic de mâncare.

— O să doarmă-n patul meu, a zis doctorul, ştiind prea bine că Pelagia urma să protesteze.

— Ba nu, *Papas*, o să doarmă la mine. Iar eu o să dorm în bucătărie.

— Ei, dacă insişti, *koritsimou*… Gândeşte-te la câte medicamente şi materiale putem obţine în felul ăsta – şi doctorul şi-a frecat mâinile

şi a adăugat: Când eşti exploatat, secretul este să ştii să-i exploatezi pe exploatatori. Mai trebuie să ştii şi cum să rezişti. Mă tem c-o să ne purtăm oribil cu căpitanul ăsta.

Pe înserate, a sosit şi căpitanul Corelli, adus cu maşina de noul său bariton, artileristul Carlo Piero Guercio. Jeepul militar s-a oprit în faţă cu scrâşnet de roţi, ridicând nori de praf şi iscând multă agitaţie gălăgioasă printre găinile care ciuguleau în drum. Cei doi bărbaţi au intrat în curte pe poartă. Carlo s-a uitat la măslinul din curte, mirându-se de cât era de mare, iar căpitanul şi-a rotit privirile de jur-împrejur, plăcut impresionat de semnele de viaţă liniştită, de casă, pe care le vedea: o capră legată de copac, nişte rufe atârnate la uscat pe o sârmă care mergea de la casă până la copac, o rochiţa-a-rândunicii în culori vii şi o iederă agăţătoare, o masă veche pe care se găsea o grămăjoară de ceapă tocată. Mai era şi o tânără cu ochii negri, cu o basma legata în jurul capului, care ţinea în mână un cuţit zdravăn de bucătărie. Căpitanul a căzut în genunchi înaintea ei şi a exclamat, plin de dramatism:

— Rogu-te, nu mă omorî – sunt nevinovat!

— Nu vă faceţi griji, a zis Carlo. Întotdeauna se prosteşte. Nu se poate abţine.

Pelagia a zâmbit, cu toate că nu voia şi că, luase hotărârea să nu zâmbească. Privirile ei s-au întâlnit cu cele ale lui Carlo. Era uriaş – la fel de mare ca Velisarios. Doi oameni normali ar fi încăput foarte bine într-un singur crac al pantalonilor săi şi din cămaşa pe care o purta, ea ar fi putut să-i facă tatălui ei două. Căpitanul s-a ridicat în picioare:

— Sunt căpitanul Antonio Corelli, dar puteţi să-mi spuneţi *maestro*, dacă doriţi. Iar acesta – l-a apucat pe Carlo de braţ – este unul dintre eroii noştri. O sută de medalii a primit pentru vieţi pe care le-a salvat şi niciuna pentru c-ar fi luat viaţa cuiva.

— Nu contează… a zis Carlo, zâmbind încurcat.

Pelagia s-a uitat în sus, la soldatul acela cât un turn, şi a înţeles intuitiv că în ciuda staturii lui, în ciuda mâinilor atât de mari, încât ar fi putut cuprinde cu ele gâtul unui bou, era de fapt un bărbat slab şi întristat.

— Un italian neînfricat este o ciudăţenie a naturii, a comentat ea acră, aducându-şi aminte că fusese instruită de tatăl ei să se poarte cât mai neprietenos cu putinţă.

— Şi-a salvat un camarad căzut în plin câmp de luptă, sub focul

inamicului, a protestat căpitanul Corelli. E celebru în toată armata – şi a mai şi refuzat avansarea. Este un om-ambulanţă. Uitaţi-vă ce bărbat este. Are şi-un glonţ grecesc în picior, ca dovadă. Iar asta – a continuat el bătând uşor cu palma peste cutia pe care o ducea în mână – este Antonia. Poate că vom face mai târziu prezentările cuvenite. Este şi ea, ca şi mine, foarte nerăbdătoare să vă cunoască. Sub ce nume vă strigă lumea, dacă-mi permiteţi să va-ntreb?!

Pelagia s-a uitat drept în ochii lui pentru prima oară şi a tresărit când a constatat că era unul şi acelaşi ofiţer care le ordonase trupei lui de caraghioşi să mărşăluiască prin faţa ei cu onorul spre stânga – drept care, s-a înroşit la faţă. În acelaşi moment, a recunoscut-o şi Corelli şi şi-a muşcat buza de jos, făcând haz de el însuşi.

— Ah! a exclamat el şi şi-a tras o palmă peste cealaltă încheietură, apoi s-a lăsat din nou în genunchi, a înclinat capul în semn de penitenţă perfidă şi a zis în şoaptă: Iartă-mă, părinte, c-am păcătuit. *Mea culpa*, *mea culpa*, *mea maxima* culpa1. – şi s-a izbit cu pumnii în piept şi şi-a şters de pe obraz o lacrimă închipuită.

Carlo şi Pelagia şi-au încrucişat privirile. Soldatul a ridicat din umeri şi a spus:

— Aşa face tot timpul.

Doctorul Iannis a ieşit din casă, l-a văzut pe căpitan îngenuncheat în faţa fiicei lui, a observat expresia de amuzament de pe faţa ei şi a zis:

— Căpitanul Corelli?! Am o vorbă cu dumneavoastră – acum. Speriat de tonul autoritar din vocea bărbatului mai în vârstă decât el, căpitanul Corelli s-a ridicat în picioare, oarecum încurcat, şi i-a întins mâna. Doctorul şi-a ţinut-o într-adins acasă pe-a lui şi i-a spus sec: Vreau o explicaţie.

— Despre ce anume?! Vă rog să mă scuzaţi, dar n-am făcut decât să glumesc puţin cu fiica dumneavoastră – şi a început să-şi mute greutatea de pe un picior pe celălalt, conştient şi nefericit de posibilitatea să-şi fi ratat intrarea.

1 Vina mea, vina mea, numai vina mea! (lat.).

— Vreau să ştiu de ce aţi profanat monumentul.

— Ce monument?! Iertaţi-mă, dar…

— Monumentul… cel din mijlocul podului pe care l-a construit de Bosset. A fost profanat.

Căpitanul a încruntat din sprâncene a perplexitate, după care

s-a luminat la faţă:

— A, vă referiţi la cel de dincolo de golf, de la Argostoli. De ce, s-a întâmplat ceva cu el?!

— S-a întâmplat că avea scris pe obelisc „Pentru gloria poporului britanic". Şi-am auzit că unii dintre soldaţii dumneavoastră au distrus literele acelea. Credeţi că puteţi să ne ştergeţi istoria cu atâta uşurinţă?! Sunteţi atât de neghiobi, încât să credeţi că vom uita ce scria acolo?! Aşa vă purtaţi războaiele, distrugând înscrisurile?! Ce fel de eroism e şi-asta?! – şi doctorul şi-a ridicat vocea la un ton de înaltă vehemenţă: Spuneţi-mi, domnule căpitan: v-ar plăcea dacă noi ne-am apuca să profanăm inscripţiile de pe mormintele din cimitirul italienesc?!

— Eu n-am avut nicio legătură cu treaba asta, *Signor*. Daţi vina pe cine nu trebuie. Îmi cer scuze pentru blasfemie, dar… – şi a ridicat din umeri … nu eu am dat ordin, şi nici n-au fost soldaţii mei.

Doctorul s-a încruntat şi a ridicat o mână, străpungând aerul cu degetul:

— N-ar mai fi pe lume tiranie, domnule căpitan, şi nici războaie, dacă oamenii mărunţi nu şi-ar mai neglija conştiinţele!

Căpitanul s-a uitat la Pelagia, ca şi cum ar fi aşteptat sprijin de la ea, şi a rămas cu senzaţia nesuferită că fusese trimis înapoi pe băncile şcolii.

— Va trebui să protestez… a spus el cu jumătate de glas.

— Degeaba protestaţi, pentru că nu aveţi nicio scuză. Şi de ce, mă rog, poate puteţi să-mi spuneţi, a fost interzisă la predare istoria Greciei în şcolile noastre?! De ce suntem obligaţi cu toţi să-nvăţăm italieneşte, aud?!

Pelagia şi-a zâmbit în sinea ei; nici nu mai ştia de câte ori îl auzise pe tatăl ei glosând pe terna învăţării obligatorii a limbii italiene în şcoli – că era un lucru imperios necesar şi perfect rezonabil, şi-aşa mai departe.

Căpitanului îi venea să se bâţâie ca un băieţel care tocmai fusese prins şterpelind dulciuri din cutia păstrată pentru masa de duminică.

— În imperiul italian, a zis el, deşi cuvintele îi lăsau un gust amar pe limbă, este normal ca fiecare să înveţe italieneşte… Cred că acesta e motivul. Dar, vă repet, nu sunt cu răspunzător de lucrurile-astea.

Îl treceau deja toate apele. Doctorul i-a aruncat o privire care se

voia – şi chiar era – profund dispreţuitoare.

— Ruşine! a zis el, s-a răsucit pe călcâie şi-a intrat în casă. Foarte mulţumit de sine, s-a aşezat la masa lui de lucru. S-a aplecat deasupra mesei, a început s-o sâcâie pe Psipsina trăgând-o de mustaţă şi i-a şoptit la ureche: L-am şi pus pe jar!

Afară, în curte, căpitanul Corelli rămăsese interzis; Pelagiei i s-a făcut milă de el.

— Tatăl dumneavoastră este… a început el, dar nu şi-a găsit cuvintele.

— Într-adevăr, este, a încuviinţat Pelagia.

— Şi, deci, unde era vorba să dorm?! a întrebat italianul, secătuit de tot ce însemna bună dispoziţie, agăţându-se de orice putea fi o schimbare de subiect.

— O să dormiţi în patul meu, a zis Pelagia.

În condiţi normale, Antonio Corelli ar fi întrebat, zâmbind cu gura până la urechi: „A, vasăzică-l împărţim?! Câtă ospitalitate!”, dar acum, după ce-i spusese doctorul, vestea primită l-a îngrozit:

— Nici vorbă de aşa ceva! a exclamat el. În seara asta o să dorm în curte, iar mâine o să cer să fiu încartiruit la altă adresă.

Pelagia s-a şi speriat de teama pe care a simţit-o brusc zvâcnind în pieptul ei. Era cu putinţă ca-n adâncul sufletului să-şi fi dorit ca străinul acela, impostorul acela, să rămână la ei?! A intrat şi ea în casă şi l-a anunţat pe tata ei de hotărârea pe care-o luase italianul.

— Dar nu se poate să plece., a zis doctorul. Eu cum pot să mă uit urât la el, dacă nu-i de faţă?! Şi, pe urmă, pare un băiat simpatic.

— *Papakis*, l-ai făcut să se simtă ca un purice. Aproape că mi-a fost milă de el.

— Chiar ţi-a fost milă de el, *koritsimou*. Se vedea pe chipul tău – şi doctorul şi-a luat fiica de braţ şi au ieşit împreună înapoi în curte. Tinere, i-a spus el căpitanului, o să rămâi aici, indiferent dacă-ţi place sau nu. Se poate foarte bine ca intendentul dumitale să-mi bage pe gât pe cineva şi mai rău.

— Dar în patul fiicei dumneavoastră, *Dottore*? Nu se poate să… Nu se poate aşa ceva.

— Ea o să doarmă foarte bine în bucătărie, căpitane. Şi nu-mi pasă cât de prost te simţi dumneata, nu e problema mea. Nu sunt eu agresorul, dacă mă-nţelegi.

— Înţeleg, a zis căpitanul, supus şi fără să priceapă întru totul ce

i se întâmpla.

— *Kiria* Pelagia o s-aducă apă, cafea şi nişte *mezedakia* – apetitive, adică, de mâncare. O să vezi că ştim ce este aceea ospitalitatea. Face parte din tradiţia noastră, căpitane, să fim ospitalieri chiar şi cu cei care nu merită. Este o chestiune de onoare, chiar dacă o asemenea motivaţie dumitale ţi s-ar putea părea oarecum străină şi necunoscută. Şi prietenul dumitale cel voinic este şi el bine-venit.

Carlo şi căpitanul Corelli s-au servit jenaţi din plăcintuţele cu spanac, din puii de calmar prăjiţi şi din sărmăluţele în foi de viţă umplute cu orez. Doctorul se uita la ei încruntat, dar în sinea lui încântat de cât de bine evolua, chiar de la început, noul său proiect în materie de rezistenţă; cei doi militari făceau tot posibilul să nu se uite în ochii lui şi comentau politicos, ca să spună şi ei ceva, despre seara aceea minunată, despre măslinul de proporţii nemaivăzute – despre orice le venea în minte, care să nu fi avut nicio importanţă.

Pe urma, Carlo s-a urcat în maşină şi-a plecat răsuflând uşurat, iar căpitanul s-a aşezat pe marginea patului Pelagiei, mai amărât ca niciodată. Era deja vremea cinei şi, în ciuda tuturor apetitivelor pe care le mâncase, lui îi ghiorăia stomacul aşa, din obişnuinţă. Numai gândul la un supliment din mâncarea aceea minunată îi seca sufletul. La un moment dat, doctorul Iannis a intrat în cameră şi i-a spus:

— Soluţia la problema dumitale este să mănânci o mulţime de ceapă, roşii, pătrunjel, busuioc, şovârv şi usturoi. Usturoiul acţionează ca antiseptic pentru fisuri, iar celelalte, luate la un loc, îţi înmoaie scaunele. Este foarte important să nu te scremi absolut deloc. Iar dacă mănânci carne, trebuie să fie însoţită de cât mai mult din orişice lichid şi de o garnitură de legume – apoi a ieşit la fel cum intrase.

Căpitanul Corelli a rămas cu ochii aţintiţi înspre el. Se simţea mai umilit decât îşi închipuise vreodată că s-ar putea simţi cineva. De unde putea să ştie bătrânul acela că el suferea de hemoroizi?!

În bucătărie, doctorul a întrebat-o pe Pelagia dacă observase cumva mersul căpitanului – că păşea cu mare grijă şi cu câte un geamăt din când în când.

Tatăl şi fiica s-au aşezat la masă, zdroncănindu-şi amândoi tacâmurile şi farfuriile o vreme, până când au fost siguri că italianul era chinuit de foame şi că se simţea ca o biată haimana de băiat trimis la o şcoală cu internat, şi abia atunci l-au invitat să mănânce împreună

cu ei. Căpitanul s-a aşezat şi el la masă şi a mâncat fără să scoată o vorbă.

— Aceasta este plăcintă cefaloneză cu carne, a zis doctorul pe un ton sec, strict informativ. Atâta că, datorită conaţionalilor dumitale, carnea lipseşte din ea.

Mai târziu, după ce trecuse deja patrula care veghea la respectarea interdicţiilor de circulaţie, doctorul a anunţat că avea de gând să-şi facă plimbarea de seară. Căpitanul Corelli a protestat:

— Bine, dar interdicţia… – la care doctorul i-a tăiat vorba:

— Aici m-am născut, este insula mea – şi şi-a luat pălăria şi pipa şi a ieşit.

— Mă văd nevoit să insist… a strigat în zadar italianul după doctor, care a dat ocol casei călcând cu grijă, s-a aşezat pe zidul de la drum şi a rămas acolo un sfert de oră „trăgând cu urechea la ce vorbeau înăuntru cei doi tineri.

Pelagia s-a uitat la Corelli, care rămăsese aşezat la masă, şi a simţit nevoia să-l consoleze.

— Cine este Antonia? a întrebat ea.

— Mandolina mea, a zis el, ocolindu-i privirile. Sunt muzician.

— Muzician?! În armată?!

— Când m-am înrolat eu, *Kiria* Pelagia, viaţa în armată nu însemna, practic, decât să stai toată ziua fără să faci nimic şi să mai fi şi plătit pentru asta. Adică să ai o mulţime de tâmp de exersat. Îmi făcusem planuri să devin cel mai bun cântăreţ la mandolină din toată Italia şi după aceea să părăsesc armata şi să-mi câştig existenţa cântând. Nu voiam să mă fac solist prin cafenele, ci să cânt Hummel, Conforto, Giuliani… Nu există o cerere prea mare, aşa că trebuie să fii foarte bun.

— Vreţi să spuneţi că v-aţi făcut soldat din greşeală?! a întrebat Pelagia, care nu auzise de niciunul dintre compozitorii aceia.

— Am avut un plan care a căzut baltă. I-au venit *Duc*elui idei grozave, a zis el, privind-o cu subînţeles.

— Poate după război, a zis ea.

— Poate după război, a zâmbit el şi a încuviinţat din cap. Eu vreau să mă fac doctor, a zis Pelagia, care nici măcar tatălui ei nu-i pomenise de aşa ceva.

Mai târziu, noaptea, tocmai când era pe punctul de a aţipi, învelită cu pledurile, a auzit un ţipăt înfundat şi imediat după aceea

căpitanul a venit în bucătărie, cu ochii oarecum cascaţi şi cu un prosop răsucit în jurul mijlocului. Pelagia s-a ridicat în capul oaselor ţinându-şi pledul strâns peste sâni.

— Iertaţi-mă, a zis el, văzând îngrijorarea de pe chipul ei, dar mă tem că este o nevăstuică uriaşă-n patul meu.

— Nu e nevăstuică, a zis Pelagia râzând. E Psipsina, animăluţul nostru. Întotdeauna doarme la mine-n pat.

— Bine, dar ce fel de animal este?! Pelagia nu s-a putut abţine să încerce şi ea modul de a face rezistenţă al tatălui ei:

— N-aţi auzit de pisicile greceşti?! Căpitanul s-a uitat la ea suspicios, a ridicat din umeri şi s-a întors în camera lui. S-a apropiat de jderul-de-pin şi l-a mângâiat pe frunte cu un singur deget, şi acela ezitant. I s-a părut foarte moale şi liniştitor.

— *Micino*, *micino* – Pisicuţo, pisicuţo, a gângurit el pe un ton care trăda lipsa de obişnuinţă şi i-a netezit urechile Psipsinei, care a adulmecat degetul mişcător, nu l-a recunoscut, a presupus că era comestibil şi l-a muşcat.

Căpitanul Antonio Corelli şi-a smucit mâna, s-a uitat cum îi izvorau din deget stropii de sânge şi cu mari eforturi şi-a înghiţit lacrimile ruşinos de copilăreşti, care se pregăteau, nechemate, să-i înece ochii. Prin simplă forţă a voinţei şi-a reprimat usturimea din ce în ce mai aprigă, pe care o simţea la locul muşcăturii, şi şi-a dat seama că fusese muşcat, fără niciun dubiu, până la os. Niciodată, în toată viaţa lui de până atunci, nu se simţise atât de neiubit. Grecii ăştia! Când ziceau ne voiau să spună. „Da”; când încuviinţau din cap, însemna „nu”, şi de ce erau mai supăraţi, de-aia zâmbeau mai tare. Până şi pisicile lor erau de pe altă planetă, şi asta ca asta, dar nu aveau nici cel mai mic motiv pentru o asemenea răutate.

S-a întins amărât nevoie-mare pe podeaua rece şi tare, neputând să doarmă, până când Psipsinei i s-a făcut dor de Pelagia şi a zbughit-o în căutarea ei. Atunci, el s-a băgat înapoi în pat şi s-a afundat, plin de recunoştinţă, în saltea. „Mmm”, şi-a spus în sinea lui, savurând pentru prima oară vagile reminiscenţe ale mirosului de femeie tânără. S-a gândit o vreme la Pelagia, revăzând în faţa ochilor adâncitura netedă de piele albă de la baza gâtului, care se continua într-o parte cu umărul, iar în cealaltă, cu sânul – şi-ntr-un târziu a adormit.

S-a trezit în toiul nopţii, cu senzatja că avea gâtul înfiorător de fierbinte şi că era ceva care-i gâdila bărbia. Când a redevenit conştient,

a constatat cu groază ca mâţa grecească se făcuse colac peste gâtul lui şi dormea dusă. Oripilat şi temător, a încercat să se mişte puţin. Animalul a mormăit prin somn.

Căpitanul a rămas aşa, înlemnit, parca ore în şir, năduşind, suportând mâncărimea şi căldura nefirească, ascultând bufniţele şi toate celelalte zgomote drăceşti ale nopţii. La un moment dat, ca o vagă consolare, a remarcat că blănoşenia de pe gâtul lui măcar mirosea dulceag – emana un iz care se amesteca plăcut cu mirosul de Pelagia. În cele din urmă, a aţipit şi, dintr-un motiv sau altul, a visat lucruri fără nicio legătură: elefanţi, bachelită şi cai.

26

Muchii ascuţite

Chiar înainte să se lumineze de ziua, căpitanul Antonio Corelli stătea la intrarea în curte şi-l aştepta în zadar pe Carlo, să vină să-l ia. Dar şoferului i se rupsese un bolţ de la suspensia jeepului şi la ora aceea era ocupat să dea cu piciorul în cauciucuri şi să blesteme drumul ciuruit de gropi, care-i stricase lui ziua încă dinainte să înceapă. Se simţea cuprins de o groază profundă la gândul că l-ar fi putut dezamăgi pe căpitan, aceeaşi groază pe care o împărtăşeau, de altfel, toţi subordonaţii ofiţerului, şi supărarea asta pe care abia şi-o mai stăpânea a dat în clocot când a încercat să-şi aprindă. O ţigară şi s-a trezit că tutunul uscat şi sfărâmicios i s-a scurs ca un nesimţit din cilindrul de hârtie în praful drumului, lăsându-l pe el cu o foiţă încinsă, carbonizată, care i se lipise cu încăpăţânare de buza de jos. A smuls bucăţica de hârtie, care a tras după ea şi o fărâmă de piele. Şi-a lins rana usturătoare, şi-a pipăit-o cu un deget şi i-a blestemat pe germanii care, cum-necum, reuşiseră să monopolizeze toate rezervele de tutun de calitate. Un ţăran bătrân şi uscăţiv, aşezat pe o parte în cârca unui caâr, a trecut pe lângă el, a văzut maşina militară stricată, proptită într-o rână, a zâmbit satisfăcut şi a ridicat o mână, ca şi cum şi-ar fi salutat un prieten. Carlo a scrâşnit din dinţi, i-a zâmbit şi a zis:

— Mama lui de război! fiindcă nu conta, orice salut era la fel de bun pentru un grec. Din câte se părea, în dimineaţa aceea nu se mai ţinea *La Scala*, decât dacă ei, ceilalţi amatori de operă membri ai clubului, nu se descurcau singuri cu Corul Soldaşilor. Deocamdată, a lăsat jeepul unde i se oprise şi a luat-o la pas, greoi, către sat.

Pe drum s-a încrucişat cu Velisarios. Cei doi bărbaţi s-au privit unul pe altul cu un aer de reciprocă recunoaştere. Oricât de slab şi de

vai-de-mamalui ar fi ajuns de când fusese pe front, Velisarios încă mai era omul cel mai voinic pe care-l văzuse cineva vreodată, iar Carlo, cu toate experienţele lui echivalente, dar de pe cealaltă parte a frontului, era şi el bărbatul cel mai voinic pe care-l văzuse cineva vreodată. Amândoi aceşti titani se obişnuiseră de-acum cu bănuiala de care se întristau în sinea lor, anume că erau nişte ciudăţenii de oameni; să fii aşa, ca ei, supraom, era o povară cu neputinţă de împărtăşit altora şi cu neputinţă de explicat oamenilor obişnuiţi, cărora nu le-ar fi venit să-i creadă.

Amândoi s-au mirat şi pentru câteva clipe au şi uitat că erau duşmani.

— Ei! a exclamat Velisarios, ridicându-şi amândouă mâinile într-un gest de plăcere.

Carlo, căruia nu i-a venit în minte o exclamaţie pe înţelesul grecului, a bâiguit ceva ca un fel de compromis nereuşit, care a sunat ca un „hâc!" I-a oferit celuilalt o ţigară, îngrozitoare de-a lui. Velisarios a luat ţigara şi au început amândoi să gesticuleze, să se strâmbe trăgând pe nas fumul înţepător ca nişte ace.

— Mama lui de război! a zis Carlo în loc de rămas-bun şi amândoi şi-au văzut de drum, unul într-o direcţie, celălalt în direcţia opusă.

Aşa mai mergea. Carlo începuse să se simtă foarte mulţumit. Velisarios, în schimb, după un kilometru de mers, a dat peste jeepul stricat, s-a oprit puţin să se gândească şi a luat o hotărâre: a plecat să-şi cheme un prieten. S-a întors împreună cu el, a ridicat maşina de fiecare colţ pe rând, iar amicul a desfăcut roţile una câte una. Pe urmă, Velisarios a scos apa din radiator şi a turnat în locul ei motorină din canistra prinsă în chingi la spatele jeepului.

Căpitanul Corelli aştepta în continuare. Doctorul a trecut pe lângă el, îndreptându-se spre *kapheneion*, unde ştia de pe-acum că avea să se simtă scârbit de faptul că, de la o vreme, cafeaua servită avea gust de nămol şi gudron şi se mai şi scumpea văzând cu ochii.

— *Buon giorno*, i-a spus căpitanul, la care doctorul s-a întors:

— Sunt convins c-ai dormit prost, a zis el.

— Nu ştiu de ce, a zis căpitanul zâmbind resemnat, dar am visat animale făcute din bachelită. Erau ca nişte delfini cu muchii ascuţite şi ţopăiau de colo-colo. Nu mi-au plăcut deloc. A, da, şi pisica dumneavoastră m-a muşcat, a mai zis el şi şi-a întins degetul rănit.

Doctorul s-a uitat cu atenţie şi i-a spus:

— E foarte umflat. Probabil c-o să se infecteze. Muşcătura de jder-de-pin poate să fie foarte neplăcută. Dac-aş fi în locul dumitale, aş consulta un doctor şi, spunând vorbele astea, şi-a văzut de drum, lăsându-l pe căpitan să se mire cu voce tare:

— Jder-de-pin?!

Şi-a dat seama că fiica doctorului făcuse o glumă pe seama lui, dar el, curios lucru, se simţea dezamăgit şi foarte credul.

Când a ieşit din casă, Pelagia l-a găsit pe uzurpatorul patului ei aruncând-o pe Lemoni în sus şi prinzând-o apoi de subsuori. Fetiţa hohotea de râs şi ţipa în gura mare. În esenţă, se pare că era vorba de o lecţie de limba italiana.

— *Bella fanciulla* – Fetişcană frumoasă, îi spunea căpitanul şi o îndemna pe Lemoni să repete.

— *Bla fanşla*, chicotea copila, iar căpitanul o arunca din nou în aer, exclamând:

— *No*, *no*, *bella fanciulla*! zicea el, apăsând învăluitor pe l-ul dublu, apoi aştepta ca Lemoni să coboare şi înălţa dintr-o sprânceană, aşteptând următoarea ei încercare.

— *Bla flanşla*, zicea ea triumfătoare, numai şi numai ca să fie azvârlită iarăşi în aer.

Pelagia a stat o vreme să se uite la ei zâmbind, până când Lemoni a văzut-o. Căpitanul a urmărit privirea fetiţei şi şi-a recompus ţinuta, oarecum stânjenit.

— *Buon giorno*, *Kiria* Pelagia. Se pare că şoferul meu întârzie.

— Ce-nseamnă, ce-nseamnă?! a vrut să ştie Lenoni, care avea o asemenea încredere în capacitatea adulţilor de-a le şti pe toate, încât era convinsă că Pelagia ştia s-o lămurească.

Fiica doctorului a mângâiat-o pe obraz, i-a dat şuviţele de păr la o parte de pe ochi şi i-a spus:

— Înseamnă „fetiţa drăguţa”, *koritsimou*. Hai, acuma du-te, ca sigur se-ntreabă cineva pe unde eşti.

Fetiţa a şters-o în felul ei obişnuit, capricios şi dezordonat, scuturându-şi braţele şi strigând în gura mare:

— Bla, bla, bla şi bla, bla, bla!

— De ce-aţi gonit-o?! i-a reproşat Corelli Pelagiei. Ne distram de minune.

— Fraternizare cu inamicul, i-a răspuns Pelagia. Nu se cuvine,

nici măcar la un copil.

Lui Corelli i-a căzut faţa. A început să scormonească în ţărână cu vârful bocancului. Şi-a ridicat ochii spre cer, apoi a lăsat capul în jos şi-a oftat. Fără să se uite la Pelagia, a spus, cu o sinceritate venită din inima:

— *Signorina*, în vremuri de-acestea, pe timp de război, cu toţi trebuie să profităm cât mai mult de orice plăcere nevinovată care ni se mai oferă.

Pelagia s-a uitat la el, i-a văzut resemnarea şi oboseala de pe faţă şi s-a simţit ruşinată de ce făcuse. În tăcerea care a urmat, fiecare dintre ei a reflectat la propriul caracter nedemn. Apoi căpitanul a zis:

— Într-o bună zi, mi-ar plăcea să am şi eu o fetiţă drăguţă ca asta, care să fie a mea – şi, fără să mai aştepte un răspuns, a pornit în direcţia din care-l aştepta pe Carlo să vină.

Pelagia s-a uitat după el cum se îndepărta, pierdută în propriile-i gânduri. Felul în care el se retrăsese în sine avea un aer pătrunzător de singurătate. Apoi a intrat în casă, a luat de pe raft cele două volume ale *Doctorului casei* – *Complet şi concis*, le-a deschis pe amândouă pe masă şi s-a pus pe citit, cu un sentiment de vinovăţie, secţiunile despre reproducere, boli venerice, naştere şi scrot. De-acolo a sărit la întâmplare şi a citit despre coaja de croton, limba încărcată, anusul şi afecţiunile sale şi despre anxietate.

Cum se temea să nu se întoarcă tatăl ei de la *kapkeneion*, într-un târziu a pus cărţile la locul lor pe raft şi a început să se gândească la vreun motiv pentru a-şi amâna drumul obligatoriu până la fântână. A tocat câteva cepe, neştiind foarte clar la care anume reţetă avea de gând să le folosească, numai aşa, ca s-o găsească tatăl ei, dacă venea, prinsă într-o activitate concretă, după care a ieşit în curte ca să-şi ţesale capra cea meditativă. I-a găsit doi păduchi şi o mică umflătură pe pielea netedă a piciorului din spate şi s-a întrebat îngrijorată dacă era cazul sau nu să se îngrijoreze din pricina asta. Apoi a început să se gândească la căpitan. Mandras a prins-o în plină visare.

Se dăduse jos din pat, înjurând şi complet vindecat, chiar în ziua invaziei. Era ca şi cum sosirea italienilor ar fi fost ceva atât de important, atât de plin de consecinţe, încât ar fi prevalat în faţa luxului de a se complăcea în starea lui bolnăvicioasă. Doctorul se prefăcuse a nu fi deloc surprins, dar Drosoula şi Pelagia fuseseră de acord că era ceva dubios cu o maladie care se putea stinge aşa, dintr-odată, cu o

trezire la viaţă ca de magician. Mandras coborâse la ţărmul mării şi se pusese pe înotat cu delfinii lui, de parcă n-ar fi fost plecat nicio clipă, şi se întorsese revigorat, cu apa sărata uscându-i-se! parul răvăşit, cu zâmbetul pe faţa, cu muşchii pieptului relaxaţi – şi urcase dealul cu un chefal, ca să i-l ofere Pelagiei. Îi smotocise urechile Psipsinei, se legănase puţintel de creanga măslinului şi-i dăduse Pelagiei impresia că era şi mai zărghit acum, în noua lui stare de sănătate, decât fusese când nu era zdravăn la cap. Ea se simţea vinovată ori de câte ori îl vedea şi profund stânjenită. S-a speriat când a bătut-o pe umăr şi, cu tot efortul ei de a-i oferi un zâmbet radios, lui Mandras nu i-a scăpat scânteia de nelinişte din ochii logodnicei sale.

— Bună, a zis el. E-acasă tatăl tău?! Că mai am încă nişte locuri pe braţ unde mă doare. Bucuroasă că avea ocazia să-şi concentreze atenţia la ceva concret, Pelagia i-a spus:

— Dă-mi să văd – la care el a zis vesel:

— Eu speram să-l aud pe flaşnetar, nu pe maimuţică.

Metafora asta, Mandras o auzise pe front, îi plăcuse şi aştepta de mult să i se ivească ocazia s-o plaseze şi el. I se păruse ceva spiritual şi se gândise el aşa, că un lucru spiritual are toate şansele să fie şi fermecător. Nimic nu-şi dorea mai mult decât s-o farmece pe Pelagia, să-i readucă afecţiunea pentru el, pe care se temea foarte tare – şi era foarte nefericit – că şi-o pierduse.

Dar ochii Pelagiei au luat foc şi lui Mandras i-a stat inima în loc.

— N-am vrut să sune chiar aşa, a zis el. A fost o glumă.

Cei doi tineri s-au uitat unul la celălalt, ca şi cum ar fi cântărit împreună tot ce pierduseră, apoi Mandras a zis:

— Mă duc să mă-nscriu la partizani.

— Aha, a zis ea.

— N-am altă soluţie, a zis el, ridicând din umeri. Mâine plec. Îmi iau barca şi-ncerc s-ajung până la Manolas.

Pelagia s-a îngrozit.

— Bine, şi submarinele?! Şi navele de război?. E o nebunie!

— Merită să risc, dacă plec pe noapte. Mă ghidez după stele. M-am gândit să plec mâine-noapte.

A urmat o lungă tăcere. Apoi, Pelagia a spus:

— N-o să-ţi mai pot scrie.

— Ştiu.

Ea a intrat apoi în casă şi a ieşit după câteva momente cu

pieptarul pe care i-l confecţionase şi brodase cu atâta devotament logodnicului ei, câtă vreme el fusese plecat pe front. I l-a arătat cu modestie, spunând:

— Uite ce ţi-am făcut, ca să dansezi la sărbători. Nu vrei să-l iei acum cu tine?

Mandras l-a luat şi l-a ridicat în faţa ochilor. Şi-a lăsat capul într-o parte şi a zis:

— Nu prea se potriveşte, nu, ce zici? Adică modelul nu-i chiar acelaşi pe amândouă părţile.

Pelagia s-a simţit trecută de un fior de dezamăgire, care i-a lăsat gustul amar al trădării.

— M-am chinuit atât de mult! a exclamat ea pe un ton de compătimire, copleşită de emoţie. Văd că nimic din ce fac nu-ţi place.

Mandras şi-a tras o palmă zdravănă peste frunte şi a făcut o grimasă autocritică, zicând:

— Ah, Doamne – mi pare rău. N-am vrut să sune chiar aşa – apoi a oftat şi a scuturat din cap: De când am plecat, gura mea, şi inirna mea, şi creierul meu parcă nu mai fac legăturile atât de bine între ele. Sunt întoarse pe dos toate.

Pelagia şi-a luat pieptarul înapoi şi i-a spus:

— O să-ncerc să-l fac la loc mai bine. Mama ta ce zice?

— Speram că poate-i spui tu, a zis el, uitându-se la ea rugător. N-aş putea suporta s-o aud plângând şi milogindu-se, dacă îi spun eu.

— Deci atât de laş eşti, da?! a zis Pelagia râzând în silă.

— Cu mama sunt, a recunoscut el. Te rog să-i spui tu.

— Foarte bine. Foarte bine, o să-i spun. Şi-a pierdut soţul, acum îşi pierde şi fiul.

— O să mă-ntorc, a zis el.

Ea a clătinat uşor din cap şi i-a spus:

— Promite-mi ceva – la care el a dat din cap că da, iar ea a continuat: Că ori de câte ori o să te pregăteşti să faci un lucru cumplit, o să te gândeşti la mine şi n-o să-l mai faci.

— Sunt grec, a zis el cu blândeţe, nu fascist. Şi-o să mă gândesc la tine tot timpul.

Ea a simţit tonul de sinceritate din vocea lui şi a fost pe punctul de a izbucni în plâns. Deodată, spontan, s-au îmbrăţişat, ca şi cum ar fi fost frate şi soră, mai degrabă decât logodnici, şi s-au uitat o vreme fix unul în ochii celuilalt.

— Domnul fie cu tine, a zis Pelagia, la care el a zâmbit trist:

— Şi cu tine la fel.

— N-am să uit niciodată cum te legănai de copac.

— Nici eu cum am căzut peste oală.

Au râs amândoi o vreme, pe urmă el s-a uitat la ea cu nostalgie pentru ultima oară şi s-a îndepărtat. După câţiva paşi, s-a oprit, s-a întors şi i-a spus blând, cu o voce tremurată:

O şi te iubesc mereu.

Departe de-acolo, pe drum, Carlo şi căpitanul Corelli, prăfuiţi amândoi din cap până-n picioare, îşi inspectau vehiculul tare amăraţi. Nu mai avea roţi, în schimb avea înăuntru o grămadă înaltă de bălegar fumegând.

În seara aceea, căpitanul a remarcat un pieptar splendid brodat, pus pe spătarul unui scaun din bucătărie. L-a luat de acolo şi l-a ridicat în dreptul luminii. Catifeaua era de un roşu aprins, iar căptuşeala de satin era cusută cu ochiuri mici, conştiincioase, pe care s-ar fi zis ca numai degetele unui silf pitic le-ar fi putut face. Croite din fir galben şi auriu, a văzut înaintea ochilor flori cu corolele plecate, vulturi luându-şi zborul şi peşti care ţâşneau din apă. Şi-a trecut degetele peste broderii, a pipăit densitatea modelelor. A închis ochii şi a realizat că fiecare model recapitula în relief curbele fiinţei pe care o înfăţişa.

Atunci a intrat Pelagia şi l-a surprins. S-a simţit brusc stânjenită, poate pentru că nu voia să afle el pentru cine făcuse ea pieptarul acela, poate pentru că se lăsase convinsă că trebuia să se ruşineze de imperfecţiunile sale. Corelli şi-a deschis ochii şi i-a întins pieptarul.

— Este atât de frumos, i-a spus el. N-am văzut niciodată ceva de calitatea asta, care să nu fie expus într-un muzeu. De unde îl aveţi?

— Eu l-am făcut. Dar nu-i cine ştie ce.

— Nu-i cine ştie ce?! a repetat el, crezând că nu auzise bine. E-o capodoperă!

— Nu se potriveşte cum trebuie o parte cu cealaltă, a zis Pelagia clătinând din cap. Ideea este să fie imagini în oglindă, două câte două, şi, dacă vă uitaţi, vulturul ăsta a ieşit sub alt unghi decât celălalt, iar floarea asta ar trebui să fie la fel de mare ca asta, numai că e mai mare.

Căpitanul a ţâţăit din limbă a dezaprobare.

— Simetria nu este o calitate decât la lucrurile moarte. Aţi văzut vreodată vreun copac, vreun munte, care să fie simetric?! La clădiri merge, dar, dacă vedeţi vreodată o faţă omenească simetrică, rămâneţi

cu impresia c-ar trebui să vi se pară frumoasă, numai că vi se pare, de fapt, rece. Inima omului îşi doreşte puţină dezordine în geometrie, *Kiria* Pelagia. Uitaţi-vă la chipul dumneavoastră în oglindă, *Signorina*, şi veţi vedea că o sprânceană este un pic mai sus decât cealaltă, că pleoapa stângă vă face ochiul să pară cu o fracţiune mai deschis decât cel drept. Lucrurile-astea sunt cele care vă fac să arătaţi şi atrăgătoare, şi frumoasă, pe când altfel… aţi fi ca o statuie. Simetria-i pentru Dumnezeu, nu pentru noi.

Pelagia a făcut o mutră sceptică şi a dat să-i respingă din scurt pretenţia că ea ar fi fost frumoasă, dar în acelaşi moment a observat că nici nasul căpitanului nu era propriu-zis drept.

— Ce-i asta?! a întrebat el, arătând un vultur. Adică, vreau să spun, din ce e făcut?!

— Asta e fir tras, i-a arătat Pelagia cu degetul, iar ăsta e feston.

El, însă, i-a admirat încheieturile degetului şi parfumul de rozmarin al părului şi a clătinat din cap:

— Nu m-aţi deşteptat cu nimic. Nu vreţi să mi-l vindeţi mie? Spuneţi-mi cât vreţi pe el.

— Nu-i de vânzare, i-a spus ea.

— Ah, vă rog, *Kiria* Pelagia, vă plătesc în ce vreţi dumneavoastră – drahme, lire, cutii de şuncă, borcane de măsline, tutun. Spuneţi-mi un preţ. Am şi câteva lire de aur englezeşti.

Pelagia a scuturat din cap. Nu-i vorbă, că nu prea mai avea motive acum să nu i-l vândă căpitanului, dar tot din cauza lui avea de ce să se mândrească destul de mult cu pieptarul, ca să-şi dorească să-l păstreze. Şi-apoi, din motive greu de definit, ar fi fost foarte greşit să i-l vândă.

— A, şi-mi pare foarte rău, a mai zis căpitanul, dar să nu uit: ce chirie doriţi să vă plătesc?

— Ce chirie?! l-a îngânat Pelagia, rămasă aproape interzisă.

— Credeţi că am de gând să locuiesc aici pe degeaba?! – şi a băgat mâna în buzunar, de unde a scos o bucată mare de salam şi i-a întins-o: M-am gândit că v-ar plăcea să împrumutaţi ăsta de la popota ofiţerilor. I-am dat deja o felie aşa-zisei pisici şi cred că ne-am împrietenit.

— Le-aţi transformat pe Psipsina şi Lemoni în colaboraţioniste, a remarcat Pelagia pe un ton ironic. Cât despre chirie, mai bine vorbiţi cu tata. O săptămână mai târziu, după ce fusese recuperat şi i se

puseseră alte roţi, noi, jeepului i-a explodat motorul cu o flamă spectaculoasă, în timp ce urca serpentinele în ac-de-par ale drumului spre Kastro. La volan era un foarte tânăr fruntaş de la bombardieri, care fusese tenor în clubul de operă al lui Corelli şi care abia aştepta să se termine războiul, ca să se poată căsători cu iubirea lui din copilirie, de la Palermo.

În aceeaşi perioadă, Mandras ajunsese în inima Peloponezului, lăsând femei văduve şi reconstituindu-şi visurile centrate în jurul Pelagiei.

27

Un discurs despre mandoline şi un concert

Doctorul s-a trezit la ora obişnuită şi a plecat la *kapheneion* fără să-şi trezească fiica. Se uitase la ea, cum stătea încovrigată sub pături pe podeaua din bucătărie, şi nu-l lăsase inima s-o trezească. Sigur că simţul său de cum se cuvenea în mod firesc să te trezeşti la oră fixă era lezat, dar, pe de altă parte, biata de ea muncise atât de mult pentru el şi deja o epuizaseră privaţiunile războiului, cu care trebuia să se descurce. Şi-apoi, arăta fermecător cu părul răvăşit pe toată perna, cu pătura trasă peste nas şi numai cu urechiuşa lăsată, la vedere. Se oprise lângă ea în picioare, cântărindu-şi toate emoţiile paterne care-i răvăşeau inima, după care nu se putuse abţine să se aplece şi să arunce o privire pe ureche în jos, ca să se asigure că totul era în perfectă. stare: avea, ce-i drept o fărâmă de tegument minusculă, suspendata de vârful unui fir de păr ca de borangic, unde se despărţea urechea externă de meatul auricular extern, dar i-a lăsat impresia generală de condiţie perfectă de sănătate. Doctorul Iannis a zâmbit aşa, aplecat deasupra fiicei sale, după care şi-a provocat singur amărăciune gândindu-se că, într-o bună zi, avea s-ajungă bătrână, cocârjată şi scofâlcită, că frumuseţea ei fermecătoare avea să se topească şi să dispară precum frunzele uscate, şi nimeni n-ar mai fi ştiut că existase vreodată. Devenit conştient brusc de cât de preţios era momentul efemer, îngenunchease lângă ea şi-o sărutase pe obraz. Apoi plecase spre *kapheneion* cu o stare de spirit tragică, în profund contrast cu seninătatea dimineţi lipsite de orice nor.

Căpitanul, trezit de o durere ascuţită. pe care i-o provocaseră hemoroizii, a venit în bucătărie, a văzut-o pe Pelagia dormind buştean şi n-a ştiut ce să facă. Ar fi vrut să-şi pregătească o cafea şi să mănânce un fruct, dar era mult prea captivat de imaginea paşnic-incitantă a fetei

adormite şi i s-a părut c-ar fi fost păcat s-o trezească troncănind vasele. În plus, nu voia să-i provoace vreo stânjeneală, pe care ar fi putut-o resimţi dacă se trezea de faţă cu el în ţinuta de noapte, şi se mai simţea şi cumplit de ruşinat de faptul că o dăduse la o parte din patul ce i se cuvenea de drept. S-a uitat la ea de sus în jos şi şi-a dorit din tot sufletul să se strecoare sub pături lângă ea – nimic nu i s-ar fi părut mai firesc –, dar, în loc de asta, s-a întors în camera lui şi şi-a scos-o pe Antonia din cutie. A început să exerseze digitaţia cu mâna stângă, notele cântându-le cât mai în surdină cu putinţă: bătea corzile şi le ciupea cu vârfurile degetelor, în loc să se folosească de pană. Când a obosit să procedeze astfel, şi-a luat o pană şi şi-a pus mâna dreaptă pe jumătate peste căluş, ca să atenueze vibraţia corzilor şi să poată cânta *sordo*. Sunetul rezultat semăna foarte mult cu cel al unei viori care ar fi cântat *pizzicato*; cu mare concentrare, s-a apucat să cânte o piesă foarte rapidă şi dificilă a lui Paganini, care consta în întregime din acest efect. Pe la jumătatea drumului dintre somn şi trezie, visarea de-acum lucidă a Pelagiei a preluat ritmul îndepărtat al piesei. Şi-a adus aminte că în ajun căpitanul venise acasă călare pe un cal sur, pe care-l împrumutase de la unul dintre soldaţii care patrulau în fiecare noapte, după ce intrau în vigoare interdicţiile de circulaţie. Animalul capricios fusese dresat să facă piruete, iar stăpânul lui îşi făcuse un obicei din a le impresiona pe fete, punându-şi-l să execute câte-un mic număr simpatic ori de câte ori vedea câte una. Calului începuse, în scurtă vreme, să-i placă ideea, şi-acum făcea pirueta de îndată, chiar şi nepus de nimeni, ori de câte ori zărea vreo fiinţă umană cu fustă, păr lung şi ochi larg deschişi. Toţi ceilalţi soldaţi erau foarte invidioşi pe calul cu pricina şi pe călăreţul lui, care era oricând gata să li-l împrumute ofiţerilor, cu condiţia să-şi aranjeze rândul la corvezi în feluri avantajoase pentru el. În ziua în care i-l împrumută căpitanului Corelli, stăpânul calului era scutit să mai facă sectoarele la latrină.

Când a sosit căpitanul călare la intrarea în curte, iar Pelagia a ridicat ochii de la ţesălatul caprei, calul şi-a înălţat urechile şi-a făcut o piruetă. Corelli şi-a luat chipiul de pe cap, cu un zâmbet larg, iar Pelagia a simţit o săgeată de plăcere în inimă, cum nu mai simţise niciodată. Era genul de plăcere pe care o resimţi când un dansator, care şi-a pocnit călcâiele sărind până la o înălţime imposibilă, execută brusc un dublu salt înapoi, sau când un măr se rostogoleşte de pe raftul unde-i era locul şi loveşte o lingură, care lingură se roteşte prin

aer şi aterizează într-o cană, cu cupa în jos, apoi zăngăne şi se liniştește, rezemată de cană, ca şi cum ar fi fost aşezată acolo într-adins. Pelagia îl privise pe căpitan şi calul lui dansator, le zâmbise şi-i aplaudase spontan, iar chipul lui Corelli se lăţise într-un rânjet uriaş, de la o ureche până la cealaltă, precum un băieţel care-şi capătă, până. la urmă, mingea de fotbal, după ani şi ani de scânceli şi milogeli.

În visarea ei, calul făcea piruete pe ritmul piesei lui Paganini, iar călăreţul avea într-un moment chipul lui Mandras, într-alt moment pe cel al căpitanului, ceea ce i s-a părut enervant, şi-atunci a făcut un efort mental să reducă feţele acelea două la una singură. La început, a fost faţa lui Mandras, dar Pelagia n-a fost mulţumită de ea, şi a schimbat-o cu faţa lui Corelli. Dacă ar fi fost cineva în cameră, acel cineva ar fi văzut-o zâmbind în somn; retrăia zornăitul alămurilor, scârţâitul curelelor de piele, mirosul dulce-tăios al năduşelii calului, felul isteţ în care-şi ciulise urechile, tropăitul mărunt, într-o parte şi-ntr-alta, al copitelor care tocau ţărâna şi pietrele drumului, felul cum i se încordau şi relaxau muşchii crupei, gestul măreţ al soldatului care-o salutase luându-şi cascheta de pe cap.

Aşezat pe marginea patului, Antonio Corelli devenise atât de absorbit de exersatul lui, încât uitase de fata care dormea şi a început să-şi încerce mâna cu un tremolo din ce în ce mai rapid; nu-i convenea deloc faptul că în fiecare zi trebuia să cânte cel puţin un sfert de ceas ca să şi-l execute egal şi fără întreruperi, aşa ca acum şi-a pornit exerciţiul ciupind cu pana mecanic, înapoi şi-nainte, la jumătate din viteză, prima pereche de corzi înalte.

Pelagia s-a trezit după vreo zece minute. A deschis ochii şi a rămas o clipă nemişcată, întrebându-se dacă nu cumva mai dormea încă. De undeva din casă ajungeau până la ea nişte sunete minunate, de parcă o mierlă şi-ar fi adaptat cântecul după gustul omului şi-acum îşi dădea frâu liber inimii de pe o creangă de lângă pervaz. O rază de soare pătrundea pe fereastră, îi era mult prea cald, aşa că şi-a dat seama că dormise prea mult. S-a ridicat în fund, şi-a luat genunchii în braţe şi s-a pus pe ascultat. Pe urmă, şi-a cules hainele de unde se aflau, lângă rogojina pe care dormise, şi s-a dus să se îmbrace în camera tatălui ei, ascultând în continuare trilurile mandolinei. Corelli a auzit şi el zdroncănitul metalic al unei linguri într-o cratiţă, şi-a dat seama că Pelagia se trezise, în sfârşit, şi a venit şi el în bucătărie, cu mandolina în braţe.

— Nişte zoaie? l-a întrebat ea, oferindu-i o cană dintr-un lichid amar care trecea, în zilele respective, drept cafea. El a zâmbit şi a luat cana, realizând că încă-l mai dureau toate încheieturile de la călăritul calului şi că era şi-acum uşurat că nu căzuse de pe cal pe nepusă-masă; fusese la un pas de căzături, când animalul se apucase de dansat. Îl dureau coapsele şi mersul în sine se arăta dureros, aşa încât s-a aşezat pe scaun. A fost foarte frumos, a comentat Pelagia.

Căpitanul s-a uitat la mandolină ca şi cum ar fi vrut să-i găsească vreo vină.

— N-am făcut decât să exersez nişte game în tremolando.

— Nu-mi pasă, a răspuns ea. Mie tot mi-a plăcut – mi-a fost mult mai uşor să mă trezesc.

— Îmi pare rău că v-am trezit, a zis el cu o mutră nefericită. N-am vrut.

— E foarte frumoasă, a zis ea, arătând spre instrument cu o lingură. Minunate decoraţiuni are. Toate astea fac sunetul mai bun?!

Mă-ndoiesc, a zis căpitanul, întorcând mandolina pe toate feţele în mâini. El, unul, şi uitase cât de splendidă era. Avea marginile cutiei de rezonanţă împodobite cu o linie şerpuită din sidef lucitor, o placă neagră de prindere a corzilor în formă de floare de clematită, intarsiată cu boboci multicolori care erau, pur şi simplu, rezultatul imaginaţiei exuberante a meşterului lutier. Registrul de abanos era însemnat, la pragurile al cincilea, al şaptelea şi al doisprezecelea, cu câte un model de puncte de fildeş, iar cutia de rezonanţă. avea dungi fusiforme din furnir de arţar cu textura densă, despărţite cu măiestrie de dungi subţiri de furnir de trandafir. Cheile de acordare se terminau la capete cu bumbi în formă de lire antice şi, după cum a observat Pelagia, corzile în sine erau decorate, la capătul de sus, cu nişte pufuri mici, viu colorate.

— Presupun că n-am voie s-o ating, a zis ea, la care el şi-a strâns-o la piept.

— Mama mea a scăpat-o pe jos odată, şi-n prima clipă mi-a venit s-o omor. Şi pe urmă, oamenii au degetele unsuroase.

— Eu n-am degetele unsuroase, a zis Pelagia ofensată.

Căpitanul a observat cum i se lungise faţa şi s-a explicat.

— Orice om are degetele unsuroase. Trebuie să te speli mai întâi pe mâini, să te ştergi, şi abia dup-aceea să-i atingi corzile.

— Îmi plac biluţele de puf, a zis Pelagia.

— Sunt nişte prostii, a zis Corelli râzând. Nici nu ştiu de ce se pun. E un fel de tradiţie.

Ea s-a aşezat faţă în faţă cu el, pe băncuţa, şi l-a întrebat:

— De ce cântaţi la ea?!

— Ce-ntrebare ciudată! De ce face omul ce face?! Adică, vreţi să spuneţi: Ce m-a făcut să m-apuc?! – la care ea a ridicat din umeri, şi-atunci el a continuat: Mai demult cântam la vioară. O mulţime de violonişti cântă pe de-astea, pentru că au acelaşi gen de sonoritate, dacă mă-nţelegeţi – şi şi-a trecut o unghie peste toate corzile, contemplativ, ca să-şi ilustreze afirmaţia, pe care Pelagia, ca să nu mai complice lucrurile, s-a prefăcut a o înţelege. Se poate cânta muzică de vioară pe un instrument de-acesta, numai că trebuie să introduc tremolouri, în timp ce la vioară aş avea una şi-aceeaşi notă – şi a executat un tremolo scurt ca să-şi ilustreze şi cea de-a doua afirmaţie. Dar am renunţat la vioari pentru că, oricât de mult m-aş fi străduit, nu-mi ieşea nimic altceva decât nişte sunete ca de pisică. Când ridicam ochii, vedeam curtea plină de pisici, toate mieunând. Nu, serios, parcă era un trib întreg de pisici, sau chiar mai rău. Se plângeau vecinii. Într-o bună zi, unchiul meu mi-a dat-o pe Antonia, care-i aparţinuse unchiului lui. Atunci am descoperit că, dacă aveam praguri pe gâtul instrumentului, puteam s-ajung un bun muzician. Aşa că, iată-mă.

— Aha, deci pisicilor le place mandolina, a zâmbit Pelagia.

— Este un fapt prea puţin cunoscut, a zis el pe un ton confidenţial, dar pisicilor le place tot ce este în registrul soprano. Nu le place nimic ce este în registrul aLto, deci nu i se poate cânta la chitară sau la violă unei pisici. Pur şi simplu îşi întorc spatele şi ies cu cozile ridicate drept în sus. Dar mandolina le place.

— Deci şi pisicile, şi vecinii s-au bucurat de schimbare, nu?!

El a încuviinţat din cap fericit şi a continuat:

— Şi mai e ceva: oamenii nu-şi dau seama câţi mari maeştri au scris muzică pentru mandolină. Nu doar Vivaldi şi Hummel, chiar şi Beethoven.

— Chiar şi Beethoven, l-a îngânat Pelagia, pentru care era unul dintre numele acelea mitice, venerabile, misterioase, care sugerează posibilităţile supreme ale realizării omeneşti, un nume care de fapt nu-i sugera nimic concret ei, de vreme ce niciodată nu auzise cu bună ştiinţă nici măcar o singură piesa de-a lui. Atâta ştia, că era numele unui geniu atotputernic.

— După ce se termina războiul, am de gând să mă fac interpret profesionist în concerte, şi-ntr-o bună zi, am să scriu un concert propriu-zis în trei mişcări, pentru mandolină şi orchestră restrânsă.

— Şi-atunci o să fiţi bogat şi celebru?! l-a întrebat Pelagia, ca să-l tachineze.

— Sărac, dar fericit. Va trebui să-mi iau şi o alta slujbă. Dumneavoastră la ce visaţi? Să vă faceţi doctor, mi-aţi spus. Pelagia a ridicat din umeri, lăsându-şi colţurile gurii în jos şi arborând o expresie de resemnare şi scepticism.

— Nu ştiu, a zis ea într-un târziu. Ştiu că vreau să fac ceva, dar nu ştiu ce anume. Femeile nu sunt lăsate să se facă doctori, nu?!

— Puteţi avea bambinos. Oricine ar trebui să aibă copii. Eu vreau să am treizeci sau patruzeci.

— Biată soţia dumneavoastră! a zis Pelagia pe un ton dezaprobator.

— N-am soţie, aşa că s-ar putea să trebuiască să adopt bambinos.

— V-aţi putea face profesor. Aşa, aţi putea sta cu copiii ziua şi aţi avea timp de muzică seara. Ce-ar fi să-mi cântaţi ceva?!

— Ah, Doamne, ori de câte ori sunt rugat de cineva să-i cânt ceva, uit toate piesele pe care le ştiu. Şi-ntotdeauna simt nevoia să am în faţă partitura. Foarte prost. Ştiu, o să vă cânt o polcă. De Persichini – şi şi-a aşezat mandolina şi a cântat două note. Apoi s-a oprit şi i-a explicat: Îmi alunecă. Asta-i necazul cu astea de Napoli, cu fundul rotund. M-am gândit de atâtea ori să-mi fac rost de una de-aia portugheză, cu fundul drept, dar de unde să faci rost de aşa ceva pe timp de război?! – şi şi-a punctat întrebarea retorică reluând aceleaşi două note mai lent, *ritardando*, a cântat patru acorduri de optimi, apoi o măsură care-ţi surprindea aşteptările introducând o pauză şi o pereche de şaisprezecimi şi îndată după aceea s-a lansat într-o cascadă de şaisprezecimi în acorduri sau în afara acordurilor, care au lăsat-o pe Pelagia cu gura căscată. Niciodată nu-i mai fusese dat să audă o asemenea virtuozitate complexă şi niciodată nu dăduse peste atâtea surprize într-o piesă muzicală. Erau *tremolouri* bruşte, de-o clipă, la începutul măsurilor şi locuri unde muzica ezita fără să-şi piardă ritmul sau îşi păstra acelaşi tempo, chiar dacă aparent şi-l înjumătăţea sau dubla. Sau, şi mai bine, erau locuri unde câte o notă atât de înaltă, ca tonalitate, că parcă nici nu mai suna, cobora într-un ritm ameţitor pe

scara gamelor şi se prăbuşea până la un bas reverberant, care nici nu apuca bine să răsune, că era urmat de o dulce alternanţa între bas şi *soprano*. Pelagiei parcă-i venea să danseze sau să facă vreo prostie oarecare.

Se uita plină de uimire la degetele mâinii lui stângi, cum se plimbau ca un păianjen puternic şi ameninţător în susul şi-n josul registrului. Vedea cum i se mişcau şi se-ncordau tendoanele, pe sub piele, apoi cum pe chipul lui se succeda o întreagă simfonie de expresii ale feţei: acum era senin, acum se-nfuria brusc, uneori zâmbea, din când în când îşi lua câte o mutră severă şi dictatorială, apoi alta mângâietoare şi blândă. Siderată şi ea de ce vedea la el, şi-a dat seama deodată că muzica avea un ce ai ei de care nu fusese niciodată conştientă: nu era vorba numai să producă nişte sunete frumoase; pentru cine o înţelegea, era ca un fel de odisee intelectuală, şi emoţională. I-a urmărit chipul şi a uitat să mai fie atentă la muzică – voia să participe şi ea la călătorie. S-a aplecat în faţă şi şi-a alăturat palmele ca şi cum s-ar fi aflat la rugăciune.

Căpitanul a repetat prima parte şi a încheiat-o brusc pe un acord amplu, pe care l-a atenuat imediat, lăsându-şi ascultătoarea cu sentimentul privaţiunii.

— Cam asta ar fi, a zis el, ştergându-şi fruntea cu mâneca.

Pelagia se simţea emoţionată, ar fi vrut să sară-n sus şi să execute o piruetă. În loc de asta, a spus:

— Eu nu înţeleg un lucru: de ce un artist ca dumneavoastră se coboară să se facă soldat.

— Nu vă faceţi idei greşite despre soldaţi, a zis el încruntându-se. Soldaţii au şi ei mame, ştiţi – şi cei mai mulţi dintre noi ajung până la urmă agricultori sau pescari, ca toată lumea.

— Vreau să spun că pentru dumneavoastră probabil că este o pierdere de vreme, atâta tot.

— Sigur că e pierdere de vreme – şi s-a ridicat în picioare şi s-a uitat la ceas. Carlo trebuia să fie aici pân-acum. S-o pun pe Antonia la locul ei. După care, s-a uitat la ea cu o sprânceană înălţată: Fiindc-a venit vorba, *Signorina*, n-am putut să nu observ că aveţi un Derringer în buzunarul şorţului – la care Pelagia şi-a simţit inima stându-i în loc şi a început să tremure. Căpitanul a continuat: Înţeleg de ce ţineţi neapărat să-l aveţi, şi adevărul este că nici măcar nu l-am văzut. Dar trebuie să fiţi conştientă de ce s-ar întâmpla dacă l-ar vedea altcineva.

Mai ales vreun german. Fiţi mai discretă, atât.

Ea şi-a ridicat ochii spre el cu o privire rugătoare; el i-a zâmbit, i-a pus o mână pe umăr, şi-a bătut uşor nasul cu degetul arătător şi i-a făcut cu ochiul.

După ce Corelli a plecat, Pelagia s-a gândit că l-ar fi putut otrăvi pe căpitan de o sută de ori, dacă-şi punea în minte. Putea să extragă aconit din ornag, putea să culeagă mătrăgună, sau să-i provoace stop cardiac cu degeţel roşu, şi autorităţile n-ar fi ştiut niciodată de ce murise. Şi-a strecurat mâna în buzunarul şorţului şi degetul în jurul trăgaciului, cu mişcarea aceea devenită obişnuinţă, pe care o exersase de o sută de ori. I-a simţit greutatea în mână. Frumos din partea căpitanului s-o înştiinţeze că-i respectă nevoia de siguranţă şi pe aceea de a sfida, care mergea mână-n mână cu posesia unei aurme. Şi-apoi nu otrăveşti un muzician, nici măcar unul italian – ar fi fost ceva la fel de oribil ca mânjitul cu excremente al mormântului unui preot.

În seara aceea, şi doctorul a solicitat un concert, drept care el şi Pelagia s-au instalat afară, în curte, iar căpitanul şi-a pus în faţă, pe masă, o foaie de partitura pe care cei doi ascultători i-au ţinut-o sub lumina şi au împiedicat-o să fie luată de vânt punându-i peste marginea de sus un felinar. Corelli s-a aşezat cu un aer de solemnitate şi a început prin a bate cu pana în placă sub care erau fixate corzile.

Doctorul a înălţat din sprâncene în semn de perplexitate. Bătutul părea să nu se mai sfârşească. Poate că încerca să stabilească un ritm. Poate că era vreo piesă dintr-alea minimaliste, despre care auzise vorbinde-se, care erau numai croncăneli şi chiţăeli, fără nicio melodie, sau poate că asta era doar introducerea. S-a uitat la Pelagia, care i-a întors privirea şi şi-a ridicat mâinile, vrând să spună că nu înţelegea nimic. Bătutul s-a prelungit. Doctorul s-a uitat la faţa căpitanului, care era pierdută într-o profundă concentrare. Constatase că de fiecare dată când se afla într-o situaţie artistică neinteligibilă, cum era cea de faţă, îl apuca inevitabil o mâncărime pe spinare. Şi-a schimbat poziţia pe scaun, după care şi-a pierdut răbdarea:

— Iartă-mă, tinere, dar ce dracului faci? Nu este câtuşi de puţin ce mi-a dat de înţeles fiica mea.

— Fir-ar al naibii! a exclamat căpitanul, căruia concentrarea i se spulberase definitiv. Tocmai când trebuia să intru eu!

Păi, era şi timpul, nu?! eu aşa zic. Ce dracului făceai acolo?! Ce era asta – vreo nerozie de-aia modernă sinistră zisă „Două cutii de

tinichea, un morcov şi-o boarfă moartă”?!

Corelli s-a simţit ofensat şi i-a răspuns pe un ton evident depreciativ şi preţios:

— Cântam unul dintre concertele pentru mandolină ale lui Hummel. Primele patruzeci şi cinci de măsuri şi jumătate sunt pentru orchestră, *allegro modeato e grazioso*. Trebuia să vă imaginaţi orchestra. Acuma trebuie s-o iau de la capăt.

— Să fiu al naibii dacă am de gând să stau să mă uit cum baţi în chestia aia, a spus doctorul, uitându-se urât la el. Şi să fiu al naibii dacă pot să-mi imaginez o orchestră. Dumneata cântă-ţi acolo partea dumitale.

Căpitanul i-a întors privirea urată, care voia să spună limpede cât de convins era el de filistinismul absolut al doctorului.

— Dacă fac aşa ceva, a zis el, o să mă-ncurc în privinţa momentului când trebuie să intru eu, iar asta, într-o sală de concert, ar fi un dezastru.

Doctorul s-a ridicat în picioare şi a făcut un gest larg din mână, care voia să cuprindă măslinul, capra, casă, cerul de noapte de deasupra.

— Doamnelor şi domnilor, s-a răţoit el, îmi cer scuze de întreruperea concertului – apoi s-a întors spre Corelli: Asta-i sală de concert?! Şi oare mă-nşală pe mine ochii, sau chiar nu avem de faţă nicio orchestra?! Văd eu, oare, în faţa ochilor măcar un singur trombon?! O vioară, acolo, cât de mică şi de amărâtă?! Unde să fie „mă rog frumos, „dirijorul şi unde să fie capetele-ncoronate, doldora de bijuterii?! – la care căpitanul a oftat a resemnare, Pelagia s-a uitat la el cu milă, iar doctorul a adăugat: Şi mai e ceva. Cât timp stai şi baţi acolo şi-ţi imaginezi orchestra, nu faci decât să treci de la o mutră stupidă la alta. Noi cum vrei să ne concentrăm în faţa unei asemenea galerii?

28

Eliberarea maselor (1)

Când s-au retras din nordul Africii, trupele germane şi-au stabilit centrul de operaţiuni pentru regiunea aceea în Peloponez, aşa încât Mandras şi micul lui grup de *andartes* – luptători din Rezistenţă au fost obligaţi să treacă dincolo de Canalul Corint, în Rumelia.

În Peloponez, Mandras nu făcuse mare lucru. El şi încă un bărbat formaseră o primă echipă şi lor li se alăturaseră alţi doi, dar nu-şi concepuseră niciun fel de plan şi nici nu aveau vreun scop

oarecare. Tot ce ştiau era că-i mâna ceva ce ieşea la suprafaţă din străfundurile sufletului fiecăruia, ceva ce-i împingea să-şi scape ţara de străini – sau măcar să moară încercând să şi-o scape. Au dat foc la câteva camioane, iar unul dintre ei a strâns de gât cu laţul un soldat inamic, după care s-a aşezat pe jos, tremurând tot de frică şi repulsie, la gândul a ce făcuse, în timp ce camarazii îl consolau şi-l lăudau de zor pentru acelaşi lucru. S-au adăpostit într-o peşteră de la liziera unei păduri, hrănindu-se cu alimentele pe care le primeau de la preotul din satul cel mai apropiat: popa le aducea pâine, cartofi şi măsline şi le lua hainele, ca să le dea la spălat unei femei din sat. Într-o zi, au tăiat picioarele unei podişti de lemn, pe care trecea drumul spre una dintre garnizoanele mai retrase din zonă. Ca represalii pentru că s-a văzut obligat să-şi ude picioarele trecând pârâul de-a dreptul prin apă, inamicul a dat foc la patru case din sat, la care preotul şi învăţătorul i-au rugat pe Mandras şi ai lui să plece, până nu se întâmpla cine ştie ce şi mai rău. Cei patru capi de familie, care de-acum rămăseseră fără case, li s-au alăturat.

În Rumelia, au dat peste o echipă de britanici plini de entuziasrn, nişte amatori care făcuseră un antrenament de o zi şi pe urmă, cu toate că nu vorbeau nici boabă greceşte, fuseseră paraşutaţi în teritoriul inamic, folosindu-se de un tip nou şi avansat de paraşute, cu provizii şi aparate de radio atârnate în partea superioară a corzilor, care-i loveau pe soldaţi în cap la aterizare, de-i năuceau. Britanicii respectivi se ocupau cu coordonarea grupărilor de gherila şi aveau intenţia să arunce în aer viaductele căi ferate care ducea, pe un singur fir de mers, de la Pireu până-n Creta, şi de acolo mai departe, la Tobruk1 – şi pe care se făcea toată aprovizionarea. Presupuneau că toate grupările autonome aveau să fie în mod firesc încântate să se pună sub comanda unor ofiţeri britanici, iar grecii fuseseră atât de impresionaţi de această presupunere care le acorda lor atâta încredere, încât se apucaseră imediat să joace cum li se cânta.

Exista, însă, o grupare numită ELAS2, care era aripa militară a unei organizaţii numite EAM3, care, la rândul ei, se afla sub controlul unui comitet de la Atena, ai cărui membri făceau parte din KKE4. Oamenii cât de cât inteligenţi îşi dădeau seama de îndată ca orice grupare cu o asemenea afiliere nu avea cum să nu fie comunistă şi că scopul pentru care filierele de influenţă erau atât de bine camuflate era acela că simplii cetăţeni să nu-şi dea seama că lucrau pentru o

organizaţie comunistă. Iniţial, cei recrutaţi de aceste grupări proveneau din toate straturile societăţi şi erau inclusiv republicani venizelişti şi regalişti, dar şi socialişti moderaţi, liberali şi comunişti – toţi în egală măsură prostiţi şi lăsaţi să creadă că, se înrolaseră în lupta de eliberare naţională, şi nu că luptau pentru nu ştiu ce planuri îmbârligate şi ascunse, care aveau mai mult de-a face cu acapararea puterii

1 Oraş în nordul Libiei, la Marea Mediterană, în dreptul Cretei.

2 Iniţialele cuvintelor *Ethnikón Laïkós Apeleftherotikós Stratos* – Armata Populară de Eliberare Naţională.

3 Iniţialele cuvintelor *Ethnikón Apeleftherotikón Metopon* – Frontul de Eliberare Naţională…

4 Iniţialele cuvintelor *Kommunistiko Komma Elladas* – Partidul Comunist din Grecia.

după război, decât cu înfrângerea puterilor Axei. Au fost şi ei înarmaţi, pentru că nimeni nu credea ce susţineau ofiţerii britanici, că treaba asta nu făcea decât să pregătească necazurile de mai târziu, şi oricum nimeni nu credea că nişte străini tuciurii la faţă le puteau produce nu ştiu ce mari necazuri britanicilor. Locotenent-colonelul Myers şi ofiţerii lui au ridicat din umeri şi şi-au văzut în continuare de treburile lor, în schimb membrii grupării ELAS nu le dădeau o mână de ajutor şi nu le ascultau ordinele decât dacă aveau chef. Misiunea lui Myers şi a ofiţerilor săi erau una imposibilă, dar ei duceau până la capăt tot ce-şi propuneau să facă, printr-o combinaţie de perseverenţă, răbdare şi elan. Au ajuns chiar să recruteze doi arabi palestinieni care, dintr-un motiv sau altul, fuseseră lăsaţi în urmă în zăpăceala generală din 1941.

Mandras putea să se înscrie la EKKA1, sau la EDES2, sau la COEA3, dar întâmplarea a făcut ca primii *andartes* peste care a dat în Rumelia să fie membri ai ELAS-ului, iar comandantul care l-a primit cel dintâi în gruparea lui să fie comunist pe faţă, şi încă mândru de asta. După cum a fost şi suficient de isteţ ca să vadă că Mandras era un suflet pierdut, oarecum încrâncenat, dar fără să ştie de ce, destul de tânăr ca să fie impresionat şi încântat de numele răsunătoare atribuite unor concepte măreţe şi destul de însingurat şi de trist ca să fie în căutare de prieteni.

Mandras detesta munţii. Sigur că şi la el acasă erau munţi, dar munţii aceia erau strânşi ca într-un inel cosmic de vastele deschideri

înspumate ale mării. Şi nu era vorba numai de faptul că munţii de acolo, din Rumelia, desfiinţau noţiunea de orizont şi-l ţineau pe el strâns, îl îmbrăţişau ca o mătuşă gigantică, urâtă şi afectuoasă, dar îi mai şi aminteau de războiul de la graniţa cu Albania, pentru care plătise cu vârf şi îndesat – cu echilibrul lui mintal, cu camarazii lui, cu sănătatea lui. Munţii

1 Iniţialele cuvintelor *Ethniki Kai Koinoniki Apeleftherosis* – (Mişcarea de) Eliberare Socială şi Naţională.

2 Iniţialele cuvintelor *Ellinikos Dimokratikos Ethnikós Stratos* – Armata Noţională Democrată Greacă.

3 Iniţialele cuvintelor greceşti care înseamnă „Gruparile Naţionale de Gherilă ale Grecilor", organizaţie fondată în iulie 1942 de Napoleon Zervas.

aceia îl apăsau şi-l pedepseau, chiar dacă el ştia la ce să se aştepte din partea lor încă dinainte de a-i fi văzut. Ştia deja cum este să-ţi prăjeşti coapsele şi abdomenul în jurul focului, în timp ce spinarea şi coastele îţi îngheaţă bocnă, ştia cum este să te dezbraci şi să te vâri iarna gol-puşcă, ţinându-şi hainele deasupra capului, în torentele care-ţi înlemnesc răsuflarea în gâtlej şi te izbesc de nu-ţi mai simţi carnea pe tine. Ştia dinainte: pentru a-i învinge pe italieni, trebuie să ai oameni cam jumătate la număr din câţi sunt ei; şi se pricepea să încarce o puşcă Mannlicher şi să tragă cu ea cu o singură mână, fiindcă mâna cealaltă îi fusese rănită şi şi-o ţinea în dreptul unei alte răni, ca să oprească sângele. Ştia dinainte cum era să-ţi duci viaţa visând la Pelagia şi înfrăţindu-te la un pahar cu nişte camarazi pe care-i iubeai şi care poate că nu mai apucau ziua următoare.

Mandras a intrat în ELAS, la început, pentru că n-a avut de ales. El şi oamenii lui se aciuaseră într-un mic adăpost de tufişuri, unde-şi făcuseră culcuşuri de frunze, când s-au trezit înconjuraţi de zece bărbaţi, toţi având pe ei nişte zdrenţe de uniforme, toţi înfăşuraţi în cartuşiere, cu nişte cuţitoaie înfipte la centuri şi atât de bărboşi, încât ai fi zis că erau toţi aproape unul şi acelaşi. Şeful lor se distingea printr-un fes roşu, care l-ar fi dat de gol în cazul unui camuflaj, dacă n-ar fi fost atât de jegos şi decolorat.

Mandras şi amicii lui s-au uitat în sus, la gurile pistoalelormitralieră aşezate în semicerc în faţa lor. Omul cu fes roşu a zis: Ieşiţi afară! la care s-au ridicat cu toţii – fără nicio tragere de inimă, fiindcă se temeau pentru vieţile lor – şi au ieşit dintre tufişuri cu

mâinile împreunate la ceafă. Unul sau doi dintre acei *andartes* au pătruns în adăpostul lor şi le-au aruncat afară armele, care au căzut la pământ una peste alta, cu acel zdroncănit curios de metal peste metal, atenuat de părţile de lemn şi de uleiul cu care şi le unseseră.

— De la cine sunteţi? a vrut să ştie cel cu fesul.

— De la nimeni, i-a răspuns Mandras încurcat.

— Sunteţi de la EDES?!

— Nu, suntem pe cont propriu. N-avem niciun nume.

— Nu contează a zis cel cu fesul. Haideţi, plecaţi înapoi în satele voastre!

— Eu nu mai am sat, a zis unul dintre prizonieri. Mi l-au ars italienii.

— Uite cum stă treaba: ori plecaţi înapoi în satele voastre şi ne lăsaţi nouă, aici, armele astea, ori vă luptaţi cu noi pentru ele şi noi vă omoram, ori vă alăturaţi grupului nostru acum, sub comanda mea. Asta de-aici e teritoriul nostru şi nu vine nimeni să se bage cu forţa peste noi, mai ales nu de-ăia de la EDES, aşa că ia ziceţi: cum rămâne?

— Noi am venit aici ca să luptăm, i-a explicat Mandras. Voi cine sunteţi?

— Eu sunt Hector – nu c-aşa m-ar chema, că nu ştie nimeni cum mă cheamă de fapt, iar asta… a zis el, făcând un semn cu mâna care-i îngloba toată echipa… este ramura locală a ELAS-ului.

Bărboşii au rânjit către el cu un aer foarte prietenos, care nu se potrivea câtuşi de puţin cu aspectul dictatorial al fesului. Mandras i-a privit, pe rând, pe oamenii săi. Ce facem, rămă nem?! i-a întrebat el din priviri, iar ei au încuviinţat cu toţi din cap. Prea stăteau de mult timp pe teren, ca să renunţe acum, şi le părea bine că-şi găsiseră un conducător care poate că ştia ce era de făcut. Şi-aşa se simţeau demoralizaţi de felul în care, până atunci, rătăciseră de colo-colo, ca Odiseu, departe de casele lor, improvizând o rezistenţă care parcă nu avea niciun efect, orice ar fi făcut ei.

— Foarte bine, a zis Hector. Veniţi cu noi, să vedem de ce sunteţi în stare.

Tot dezarmat, micul grup al lui Mandras a fost pus să mărşăluiască în coloană până într-un cătun aflat la trei kilometri depărtare, unde nu erau decât nişte câini costelivi şi câteva case dărăpănate, făcute din pietre fără mortar, pe care numai forţa gravitaţiei şi a obişnuinţei le ţinea una peste alta, de-o parte şi de

cealaltă a unei cărări care se lărgise, de la o vreme, suficient cât să poată fi considerată, cu multă generozitate, o uliţă prăfoasă. Una dintre case era păzită de un *andarte* căruia Hector i-a făcut un semn cu mâna şi i-a spus:

— Scoate-l afară!

Partizanul a intrat în casă şi a scos de-acolo, cu şuturi şi îmbrănceli, un bătrân despuiat până la brâu, care, când s-a trezit în plină lumină a soarelui, a rămas în mijlocul drumului, tremurând tot şi clipind de zor din ochi. Hector i-a întins lui Mandras o bucată de frânghie cu noduri, i-a făcut semn cu ea către bătrânul dezbrăcat şi i-a spus:

— Ia şi bate-lla care Mandras i-a întors o privire mirată, semn că nu-i venea să creadă, aşa că Hector l-a străpuns cu o privire de fiară: Dacă vreţi să fiţi cu noi, trebuie să-nvăţaţi cum se aplică dreptatea. Omul ăsta – şi a făcut un semn cu mâna către bătrân – a fost găsit vinovat. Aşa că pune mâna şi bate-l.

Era ceva oribil, dar nu imposibil să baţi un colaboraţionist. Mandras l-a lovit pe bătrân cu frânghia o dată, uşor, mai degrabă respectuos faţă de vârsta lui, la care Hector a exclamat, nerăbdător:

— Mai tare, mai tare! Ce, eşti muiere?! – aşa încât Mandras l-a mai lovit o dată pe bătrân, ceva mai tare. Încă o dată! a ordonat Hector.

Era din ce în ce mai uşor, cu fiecare lovitura. Ba chiar devenea distractiv. Era ca şi cum toată furia din anii precedenţi, ai copilăriei, răzbătea din el, îl purifica, îl făcea să se simtă reînnoit şi lămurit. Bătrânul, care zbierase de durere şi ţopăise în dreapta şi-n stânga la fiecare lovitură, care se răsucise şi se ghemuise, în cele din urmă s-a aruncat la pământ şi a început să geamă, demn de tot dispreţul – iar Mandras şi-a dat seama brusc: da, putea fi chiar şi zeu. O femeie tânără, să fi avut cel mult nouăsprezece ani, s-a smuls din strânsoarea unui *andarte*, a dat fuga şi s-a aruncat la picioarele lui Hector, gâfâind de frică şi de disperare.

— Tata-al meu, tata-al meu! a exclamat ea. Fie-vă milă de el, fie-vă milă, că e om bătrân, aoleu, bietul tata!

Hector i-a proptit călcâiul bocancului în umăr şi a împins-o la o parte cu piciorul.

— Mai taci, tovarăşă, nu te mai smiorcăi, că altfel nu răspund de ce-o să se-ntâmple! Luaţi-o careva de-aici! Femeia, care se tot milogea şi plângea, a fost luată de-acolo – mai curând târâtă –, iar Hector i-a

luat frânghia din mâna lui Mandras.

— Uite cum se face, a zis el, ca şi cum ar fi lămurit cutare problemă complicată de ordin ştiinţific. Începi de sus… şi i-a tras bătrânului o lovitură zdravănă peste umeri… după care faci la fel peste dos… şi i-a tras o nouă plesnitură sângeroasă peste şale… şi la urmă completezi ce rămâne cu linii paralele, până când îi iei toată pielea de pe el… Vezi tu, asta vreau să văd, când te pun să-l baţi.

Mandras nici n-a observat că bărbatul bătut nu se mai mişca şi se oprise din urlat şi din gemut. Ţuguindu-şi buzele a fermă hotărâre, s-a apucat să umple golurile dintre dungi, revenind la locurile care ar fi putut justifica o bănuială de piele rozalie. Şi pe el îl dureau muşchii umerilor, de icnea la fiecare lovitură, şi până la urmă a renunţat să-şi mai şteargă năduşeala de pe frunte cu mâneca. O muscă s-a aşezat pe carnea vie de pe spinarea bătrânului şi Mandras a terciuit-o cu o ultimă lovitura. Hector s-a apropiat de el, i-a luat frânghia din mână şi i-a întins, în locul ei, un pistol.

— Acuma omoară-l, i-a spus el şi şi-a dus un deget arătător la propria tâmplă, iar cu degetul mare a mimat un cocoş imaginar de revolver.

Mandras a pus genunchiul în pământ şi a lipit vârful ţevii de capul bătrânului. Dar a ezitat, îngrozit de el însuşi undeva în străfundurile sufletului. Nu putea să facă aşa ceva. Ca să pară că nu stătea degeaba, a tras cocoşul pistolului şi a scăpat de primul nivel de presiune. Nu putea să facă aşa ceva. Şi-a închis ochii strâns. Nu putea nici să-şi pună singur piedica. Era vorba să se dovedească bărbat în faţa altor bărbaţi, era o chestie de onoare. Şi oricum, Hector era, de fapt, călăul – el, doar braţul călăului. Bătrânul ăsta bătut fusese condamnat la moarte şi avea să moară oricum. Plus că mai şi aducea puţin cu doctorul Iannis, cu părul rărit şi albit şi cu osul occipital atât de proeminent. Doctorul Iannis care avea impresia ca el, Mandras, nu merită să capete zestre. Ce mai contează un boşorog inutil?! Mandras şi-a încleştat muşchii feţei şi a apăsat pe trăgaci.

După ce a făcut gestul, nu s-a uitat la talmeş-balmeşul însângerat de oase şi creier, ci, ca şi cum nu-i venea a crede, la ţeava fumegândă a pistolului. Hector i l-a luat din mână şi i-a dat înapoi carabina. L-a bătut pe Mandras pe umăr şi i-a spus:

— Eşti bun… – apoi, văzând ca Mandras încerca din răsputeri să se ridice în picioare, dar nu era în stare, şi-a băgat un braţ la subsuoara

lui şi l-a ajutat. Justiţie revoluţionară… a mai zis el, după care a adăugat: …necesitate istorică.

În timp ce ieşeau cu toţii din sat pe uliţa plină de praf şi pietre ascuţite, care se îngustase la loc la nivelul unei cărări, Mandras nu se simţea în stare să se uite în ochii celorlalâi, aşa că-şi ţinea privirile pironite în colbul drumului. Până la urmă, şi-a luat inima în dinţi şi a întrebat:

— Ce-a făcut omul ăla?

— Era un hoţ bătrân şi nenorocit.

— Ce-a furat?

— Mă rog… n-a furat propriu-zis, i-a explicat Hector, luându-şi fesul de pe cap şi scărpinându-se pe frunte, numai că britanicii paraşutează provizii pentru noi şi pentru EDES. Noi le-am dat instrucţiuni clare oamenilor de pe-aici să ne raporteze nouă toate paraşutările, ca să putem ajunge primii la provizii. De-nţeles, nu?! – în condiţiile date. Individul ăla s-a dus şi-a anunţat o paraşutare la EDES şi, după ce c-a făcut treaba asta, a mai şi deschis unul dintre containere şi a luat din el o sticlă. de whisky. L-am găsit zăcând cu paraşuta desfăcută peste el, beat ca un turc. Adică furt şi nesupunere – şi Hector şi-a pus fesul înapoi pe cap. Trebuie să fii ferm cu oamenii ăştia, că pe urmă se-apuca şi fac numai ce vor ei. Au conştiinţa falsă rău de tot, şi pe-aia trebuie să le-o scoatem noi din cap în interesul lor, bineînţeles. N-o să-ţi vină să crezi, dar jumătate din ţăranii ăştia de pe-aici sunt regalişti. Închipuie-ţi numai! Să te identifici cu exploatatorii!

Lui Mandras nici nu-i trecuse vreodată prin cap că ar fi putut fi şi altceva decât regalist, dar s-a mulţumit să încuviinţeze din cap, după care a întrebat:

— Şi paraşutarea aia fusese pentru EDES?

— A… da.

În satul pe care-l lăsaseră în urmă, un bocet sfâşietor a rupt liniştea munţilor. S-a înălţat şi a coborât de mai multe ori, ca o sirenă, a ricoşat de faleza pe sub care treceau ei şi s-a rostogolit către stâncile de pe partea opusă a văii, apoi a revenit şi s-a amestecat cu propriile reverberaţii ulterioare. Mandras a încercat să-şi scoată din minte imaginea limpede ca lumina zilei a ceea ce precis că se întâmpla acolo – fata care plângea şi bocea, brunetă şi tânără, la fel ca Pelagia, care gemea şi se apleca peste trupul mutilat şi căsăpit al tatălui ei – şi să se concentreze asupra bocetului propriu-zis. Dacă reuşeai cumva să nu te

gândeşti la ce era de fapt, suna ciudat de frumos.

29

Etichetă

Într-o frumoasa dimineaţă de la începutul ocupaţiei, căpitanul Antonio Corelli s-a trezit, ca de obicei, cu sentimentul vinovăţiei, acelaşi care-l copleşea în fiecare zi, de cum deschidea ochii, şi-i lăsa în gură un gust ca de unt rânced. Conştiinţa că dormea în patul altcuiva îl făcea să se simtă vinovat. Stima de sine i se prăbuşea din ce în ce mai jos pe zi ce trecea, fiindcă nu reuşea să scape de obsesia că-i luase locul Pelagiei, că ea dormea pe jos acum, înfofolită în pături, pe dalele de piatră din bucătărie. E drept că Psipsina venea şi se strecura lângă ea în nopţile mai reci şi la fel de drept că el îi adusese două rogojini militare, pe care să şi le pună una peste alta, ca să-i ţină loc de saltea, dar tot se simţea ultimul dintre oameni şi se întreba dacă Pelagia avea să-şi considere patul pe veci contaminat. Iarăşi se simţea foarte prost când se gândea că Pelagia trebuia să se scoale foarte devreme, ca să apuce să fie îmbrăcată şi cu patul strâns când venea el din cameră în bucătărie. O găsea căscând, urmărind cu degetul cuvintele englezeşti dificile din enciclopedia medicală sau, alteori, croşetând cu înverşunare la o cuvertură care parcă refuza să crească. În fiecare dimineaţă, îşi scotea chipiul şi spunea: „*Buon giorno*, *Kiria* Pelagia" şi în fiecare dimineaţă îşi dădea seama cât de caraghioasă era situaţia lui: ştia şi spună „domnişoară" pe greceşte, dar „bună dimineaţa" nu ştia să spună. Nimic nu-l bucura mai tare decât s-o vadă zâmbind, drept care s-a hotărât să înveţe cum se spunea „bună dimineaţa" pe greceşte, ca să-i poată spune Pelagiei aşa, ca pe ceva firesc, trecând pe lângă ea şi îndreptându-se spre jeepul în care-l aştepta Carlo, ca să-l ducă la unitate. Aşa că i-a cerut doctorului Iannis să-l ajute.

Acesta era însă într-o stare de spirit ţâfnoasă, pentru simplul motiv că în dimineaţa cu pricina i se năzărise, uite-aşa, să fie într-o stare de spirit ţâfnoasă. Cunoştinţa pe care o legase cu intendentul cel gras îl ajutase în practica lui medicală: îi venea mult mai uşor să fie doctor acum, decât în timp de pace, şi, cum respectivul era ipohondru, fără îndoială, îl consultase atât de des, încât aprovizionarea cu cele necesare devenise un flux practic neîntrerupt. Şi totuşi, curios lucru, exact în momentul în care ar fi putut şi el să spună că avea tot ce-i trebuia, locuitorii insulei nu s-au mai îmbolnăvit. Auzise despre acest fenomen de suspendare a maladiei la nivel de comunitate în vremuri

de restrişte, dar până atunci nu-l văzuse niciodată manifestându-se şi, ori de câte ori primea vestea unei noi victorii a Aliagor, în loc să se bucure, el îşi făcea din ce în ce mai multe griji legate de inevitabilul şuvoi de îmbolnăviri, care avea să se reverse după eliberare. Începuse să le poarte pică italienilor, fiindcă din cauza lor nu prea mai avea el de lucru şi poate că din acest motiv l-a informat pe căpitanul Corelli că, pe greceşte, „bună diminea/a" se spunea *ai gamisou*.

— *Ai gamisou*… a repetat Corelli de trei sau de patru ori, după care a adăugat: Acuma pot să mă duc s-o salut pe *Kiria* Pelagia.

Doctorul s-a îngrozit şi a căutat o explicaţie rapidă:

— A, nu, nu! a zis el. Nu poţi s-o saluţi pe *Kiria* Pelagia cu vorbele-astea. Unei femei cu care locuieşti în aceeaşi casă îi spui *kalimera*. E o regula aşa, curioasă, cum sunt printr-unele limbi.

Kalimera, a repetat căpitanul.

— Şi, dacă te salută cineva, i-a mai explicat doctorul, dumneata răspunzi aşa: spui *putanas yie*.

— *Putanas yie*, a exersat căpitanul, apoi s-a întors şi s-a îndreptat spre uţă, spunând mândru: *Kalimera*, *Kiria* Pelagia.

— *Kalimera*, i-a răspuns Pelagia, trăgând de ochiurile cuverturii la care croşeta în zadar.

Corelli s-a uitat la ea, aşteptându-se s-o vadă surprinsă ori măcar zâmbindu-i, dar ea n-a reacţionat în niciun fel. Căpitanul a plecat dezamăgit, iar Pelagia, văzându-l cum se îndepărta, a zâmbit.

Odată ajuns afară, Corelli a descoperit că şoferul lui, Carlo, încă nu-şi făcuse apariţia, aşa că s-a apucat să-şi exerseze pe săteni saluturile proaspăt învăţate.

— *Ai gamisou*, i-a spus el vesel lui Kokolios, care l-a străpuns cu privirile, s-a încruntat şi a scuipat în colbul drumului.

— *Ai gamisou*, i-a spus şi lui Velisarios, care s-a răsucit pe călcâie cu faţa către el şi l-a potopit cu un torent de invective pe care căpitanul, din fericire, nu avea cum să le înţeleagă. Singurul motiv pentru care zdrahonul înfuriat nu l-a izbit a fost acela că italianul i-a oferit o ţigară. Poate că nu fac bine că vorbesc aşa de mult cu grecii, s-a gândit Corelli.

— *Ai gamisou*, i-a spus şi lui Stamatis, care în ultima vreme îşi suporta căsnicia prefăcându-se că surzenia îi revenise.

— *Putanas yie*, a bombănit bătrânul, când a trecut prin dreptul lui.

În seara aceea, plin de el, căpitanul şi-a încercat noua salutare la Argostoli, cu Pasquale Lacerba, fotograful italian ciufut, asupra căruia se făcuseră presiuni ca să lucreze ca interpret, şi a aflat cu groază, după lămurirea câtorva neînţelegeri, că doctorul Iannis îl indusese în eroare. S-a aşezat la o masă, la o cafenea de lângă primărie, mai degrabă amărât decât furios. De ce făcuse doctorul aşa ceva?! El, unul, crezuse că se stabilise între ei un fel de respect reciproc, dar uite că doctorul îl învăţase să spună „pizda mă-tii" şi „fiu de curvă", iar el se făcuse de râs toată ziua cu toată lumea, ridicându-şi chipiul zâmbitor şi spunând toate măscările-alea. Pentru numele lui Dumnezeu! – le spusese chiar şi unui preot, unui câine prietenos şi unei fetiţe cu o mutriţă adorabil de nevinovată, chiar dacă murdară.

30

Nazistul bun (*1*)

Una dintre multele curiozităţi ale reprezentanţilor vechii administraţii britanice era faptul că erau perfect conştienţi de ce anume nu mergea bine la ei acasă, dar nu făceau absolut nimic pentru a corecta greşelile. În schimb, în posesiunile britanice din străinătate, aplicau toate lecţiile învăţate. De pildă, în *Tratatul* său *cu privire la guvernarea civilă*, din 1781, filosoful Josiah Tucker sublinia că Londra era scandalos de suprareprezentată în Parlament şi nedrept de dăruită cu avantaje de care toată lumea ar fi trebuit să beneficieze. Mai mult decât atât, el scria:

„REPET: Toate oraşele crescute peste măsură sunt înfricoşătoare dintr-un alt punct de vedere şi de aceea n-ar trebui încurajate prin alte şi alte privilegii să devină şi mai primejdioase; fiindcă sunt, aşa cum au fost întotdeauna, locuri ale disensiunii şi rebeliunii, focare de anarhie şi confuzie. Un conducător îndrăzneţ şi disperat, dintr-o mare metropolă, pus în fruntea unei gloate numeroase, este o ameninţare pentru liniştea societăţi, chiar şi sub cele mai despotice guvernări…

Lărişi spun, dacă un om are cât de cât simţul corectitudinii şi al bunelor moravuri, dacă i-a rămas vreo fărâmă de bunătate şi de omenie, acela nu-şi va permite să-i momească pe locuitorii marilor oraşe cu noi fascinaţi. Locuri ca acelea aduc şi aşa pierzania omenirii! orice sens al cuvântului – al stării ei de sănătate, al destinului ei, al moralei, al credinţei etc. etc. etc. Şi ceea ce se poate observa mai ales în cazul Londrei este că, dacă n-ar fi nou-veniţii de prin toate provinciile,

bărbaţi şi femei, care să suplinească respectivele nenorociri pe care le provoacă întruna viciul, lipsa de măsură, casele de toleranţă şi puşcăriile, întreaga specie omenească din acest mare oraş ar ajunge, până la urmă, să dispară; pentru că numărul morţilor depăşeşte pe cel al naşterilor cu cel puţin şapte mii în fiecare an".

Filosofii care au o singură idee şi pe aceea o întorc pe toate părţile, sub forma unor neologisme barbare, în serii de volume care se numără cu zecile, au viitorul asigurat în bibliografiile universităţilor, în schimb nefericitul de Josiah Tucker, atât de influent la vremea lui, a fost uitat de facultăţile moderne de filosofie, pentru că nu era suficient de abscons, nu venea eu teorii destul de trăsnite şi-şi întemeia gândirile pe exemplificări concrete. În Marea Britanie, în loc să fie mutată capitala, aşa cum ar fi fost înţelept, la York, i s-a permis Londrei să se umfle atât de mult, încât să devină cea mai odioasă ladă de gunoaie umane din istoria omenirii. În schimb, în Cefalonia, autorităţile britanice şi-au dat seama că Argostoli crescuse prea mult, şi atunci au urmat sfatul lui Tucker şi s-au apucat să construiască minunatul orăşel Lixouri.

Lixouri avea o agoră vasta, mărginită de copaci, şi un splendid tribunal construit deasupra unei pieţe, ceea ce avea darul să adune laolaltă beneficiile înrudite ale cometului, justiţiei şi refugierii sociabile din calea agresiunii fie a soarelui, fie a ploii. Până în ziua de astăzi, oraşele Argostoli şi Lixouri se consideră unul pe celălalt nelalocul lor şi excentrice şi se află într-o competiţie pe viaţă şi pe moarte în materie de dans" muzică, negustorie şi mândrie civică „dar în 1941 le-a fost impusă amândurora o nouă şi sinistră formă de rivalitate, de către noile puteri străine care le-au parazitat: italienii şi-au stabilit garnizoana la Argostoli, iar germanii şi-au stabilit-o pe-a lor la Lixouri.

Detaşamentul german era unul mic şi fără pretenţii şi fusese postat acolo, fără niciun dubiu, pentru că naziştii erau perfect conştienţi de faptul că nu se puteau încrede în italieni şi voiau să-i ţină sub o strictă observaţie. E drept că Hitler îl numise pe Mussolini „Marele Om de dincolo de Alpi", dar spusese acest lucru ştiind foarte bine că II *Duce* şi camarila lui rămăseseră singurii fascişti adevăraţi din Italia. Ştia că generalii italieni erau de modă veche şi neinspiraţi, văzuse cu ochii lui că soldaţii erau nedisciplinaţi, refractari şi-şi executau ordinele după capul lor – de aceea în Africa de Nord avusese grijă ca italienii să fie ţinuţi departe de linia frontului în toate

confruntările cu adevărat importante. La fel ca Dumnezeu care-şi întinsese curcubeul de-a latul cerului, ca să le reamintească israeliţilor cine era şeful, Hitler trimisese la Lixouri, sub cornanda colonelului Barge, trei mii de grenadieri din Regimentul 996.

Nimeni nu se bucura de prezenţa lor, chiar dacă, aparent, geurmanii şi italienii erau prietenoşi şi cooperanţi unii cu alţii. Germanii îi considerau negroizi pe italieni, deci inferiori din punct de vedere rasial, în timp ce italienii rămâneau perplecşi în faţa cultului german al morţilor. Centurile şi uniformele lor împodobite sinistru cu tigve şi oase li se păreau patologice, ca şi disciplina lor de fier, ca şi uniformitatea iraţională şi iritantă a opiniilor pe care le emiteau şi a discuţiilor pe care le purtau, ca şi pasiunea lor de neînţeles pentru hegemonie. Italienii, care aveau obiceiul irezistibil de a se apuca unul pe altul cu braţul pe după umeri, nu simţeau aceeaşi pornire şi în prezenţa unui neamţ, de parcă s-ar fi temut să nu se electrocuteze, şi nu cumva să li se transforme braţul în stană de piatră şi nici să nu şi-l piardă cu totul în vid. Seara, se auzeau Lili Marlene cântat în gura mare pe la popote, palavre amicale, hohote de râs, chiote răsunătoare – dar aceea era o lume particulară. Ziua, germanii erau serioşi, nu pricepeau ironiile, se simţeau ofensaţi la modul politicos şi demonstrau o eficienţă rece şi brutală în pertractările lor cu populaţia locală. Căpitanul Corelli se împrietenise cu unul dintre ei, un june care o rupea pe italieneşte, şi descoperise că neamţul chiar era un om normal de îndată ce-şi dădea jos uniforma, îşi trăgea pe el costumul de baie şi plonja în apa mării.

Günter Weber îşi dorea cu disperare să fie blond, motiv pentru care era nelipsit de pe plajele însorite, în toate momentele în care nu era de serviciu, sperând că soarele avea să-i decoloreze părul. Dar nu putea face absolut nimic pentru a-şi transforma ochii căprui în ochi albaştri de indiscutabil arian. Pe plaja golfului Lepăda l-a cunoscut pe viitorul sau prieten, pe care era sortit să-l trădeze cu un sărut de Iudă, care avea să se manifeste sub forma unui potop de gloanţe care aveau să caşte hăuri purpurii însângerate în trupurile camarazilor pe care ajunsese să-i iubească.

Golful Lepăda se găseşte lângă Lixouri, chiar sub mănăstirea unde Anthimos Kouroulis stătea de vorbă cu Dumnezeu, la umbra ruinelor fostului oraş Pale, construit în stil corintic pe coasta dealului, unde, în perioada clasică, înflorea cultul nevinovat al Persefonei. Plaja

are o formă curbă elegantă, având, la unul dintre capete, o stâncă striată care seamănă foarte bine cu un galion eşuat, înclinat pe o rană. Piatra cu pricina pare perfect cioplită de natură pentru a se putea face baie de soare pe ea sau pentru a urmări cu privirile peste muchia ei, în marea străvezie, sutele de peştişori care ţâşnesc dintre alge ca nişte săgeţi.

Günter Weber stătea tolănit pe castelul de la pupa al acestei corăbii pietrificate, când a auzit apropiindu-se, de dincolo de stratul de ierburi ţepoase, un camion italienesc din care s-a revărsat o hoardă veselă de cântăreţi şi curve.

Despre curvele acelea s-ar fi putut spune că erau proaspăt sosite din Africa de Nord, dacă termenul proaspăt nu s-ar fi dovedit un neadevăr atât de flagrant. Ciuruite de insectele înţepătoare, desfigurate de canicula insuportabil de uscată a deşertului cenuşiu, stolul acela de pasărici pleoştite, dar prietenoase, erau de curând sosite în noul lor paradis insular şi tot nu le venea să creadă ce noroc dăduse peste ele. Îmbrăcate în rochii sărăcăcioase, cu feţele tencuite cu pudră şi ruj de buze, cu buzele desenate la modul caricatural în formă de arc al lui Cupidon, păreau încântate să vadă cum li se lungeau feţele ţăranilor bătrâni, când treceau ele fâţâindu-şi umbreluţele de soare. Se dădeau în vânt după gustul revigorant al apei, după senzaţia de catifelare pe care le-o dădea apa de mare, când înotau fără neruşinare de goale, după modul miraculos în care lumina soarelui vindeca leziunile pielii şi după letargia cordială a momentelor de respiro din casa de toleranţă militară, când nu făceau nimic altceva decât să zacă într-o rână, făcându-şi unghiile cu lac şi plângându-se de bărbaţi şi în general, şi în particular. Cel mai mult le plăcea când se trezeau cu nu ştiu ce boală şi medicii militari erau obligaţi să le recomande stagii de refacere, ceea ce însemna, pentru ele, că-şi luau liber de la program chiar şi câteva săptămâni la rând. Adică mai făceau şi altceva decât să se trezească dis-de-dimineaţă, să se lase transportate ca vitele de la o tabără militară la alta şi să aibă parte, când se întorceau acasă, pe seară, de alte câteva partide zdravene de gimnastică în doi, cu acelaşi, invariabil, repertoriu de gemete. Pentru ele, existenţa nu însemnă nimic altceva decât fricţiune de aceea şi aveau pielea atât de netedă – şi nesfârşite priviri în gol spre tavan.

La fel ca tânărul grenadier german, toate curvele îşi doreau să fie blonde, numai că ele îşi atingeau prin oxigenare brutala scopul pe

care el îşi propunea să-l atingă prin băi de soare. Rădăcinile negre, late de un deget, pe care le aveau de-o parte şi de alta a cărării trase prin părul aspru, ţepos, le dădea un aer dezamăgit şi dezamăgitor, ca şi cum le-ar fi lipsit şi lor, la fel ca unui pictor talentat, dar nemotivat, impulsul hotărâtor prin care s-ar fi manifestat o iluzie creatoare.

Frumuseţea acelor flori ofilite, dar care continuau să se rotească după soare, era întru totul autogenerată şi întreţinută. Strălucirea lor sidefie de tinereţe şi drăgălăşenie le dădea un fel de aură incertă, ca după un gest de începător într-ale magiei; în realitate, însă, era produsul eforturilor făcute chiar de ele, eforturi conştiente, care sugerau mai curând perseverenţă decât speranţă. Dădeau impresia unei vanităţi în care până şi ele se străduiau din răsputeri să creadă. Profesia pe care şi-o îndeplineau cu conştiinciozitate le păstra corpurile zvelte şi flexibile, dar pe la colţurile ochilor aveau riduri de care n-ar mai fi scăpăt niciodată şi sânii parcă-parcă începuseră să li se lase şi să semene cu nişte săculeţi. Aveau dinţii albi şi curaţi, dar zâmbetele mecanice, chiar şi atunci când erau sincere. Aveau subsuorile şi picioarele rase, miroseau ca într-o seră burduşită cu zambile şi-şi tundeau şi fasonau părul pubian cu atâta religiozitate, încât soldaţi cărora le-ar fi plăcut să se cufunde, să se ascundă într-un tufiş zdravăn, bogat, cinstit, îşi dădeau drumul simţindu-se folosiţi şi păcăliţi, ca şi cum nici n-ar fi apucat să le străpungă. Femeile erau curate şi aranjate, iar căpitanul Corelli şi membrii clubului de amatori de opera le scoteau din când în când cu camionul pe plajă, gândindu-se că în felul acesta le creau buna dispoziţie. Femeile, în schimb, versate în privinţa idiosincraziilor masculine, veneau cu ei pentru că viaţa trecuse dintotdeauna pe deasupra capetelor lor şi le purtase de colo până colo ca pe nişte alge purtate de valuri, iar bărbaţii erau bancurile de peşti care se hrăneau cu ele.

Günter Weber privea de pe stânca lui grupul de soldaţi italieni cum îşi desfăceau sticlele de vin, cum fluturau din braţe şi cântau. Se uita la nimfele dezbrăcate care fugeau unele de altele şi toate în apa mării, chiţăind şi stropindu-se între ele fără niciun spor, şi-şi zâmbea în sinea lui cu superioritate, reflectând la faptul ca toţi italienii erau nebuni. Se căzuse de acord la popotă, întreaga naţiune reunită a popoarelor germanice gândea la fel, şi anume că italienii erau ca nişte copii care, până la urmă, la sfârşitul petrecerii, aveau să fie trimişi acasă, eventual cu un balon şi o acadea strânse bine între degetele

lipicioase. Probabil că li s-ar fi dat Albania şi tot ce ar mai fi socotit Führerul că nu era de niciun folos.

Weber avea douăzeci şi doi de ani şi nu mai văzuse niciodată până atunci o femeie goală. El nu era un violator înverşunat, dintr-ăia care simţeau nevoia să sfâşie, cum se spunea despre croaţi şi despre cehii de origine germană care se înrolaseră în armată şi, în tot cazul, violul militar nu presupunea ca femeii să i se dea jos toate hainele de pe ea brutalitatea lui era una de rutină, care se încheia cu un omor. Weber, însă, era încă virgin – tatăl lui era pastor luteran, iar el însuşi crescuse în munţii Austriei şi era în stare să-i urască pe evrei şi pe ţigani numai fiindcă nu întâlnise niciodată vreun evreu ori vreun ţigan, S-a ridicat şi s-a apropiat de grupul de italieni, împins de dorinţa irezistibilă, chiar dacă mima nepăsarea, de a vedea şi el o femeie dezbrăcată.

Căpitanul Corelli şi-a ridicat privirile către chipul lui tânăr şi onest şi i-a plăcut ce-a văzut. Părea candid şi prietenos.

— *Heil Hitler*! a zis Weber, întinzându-i mâna.

— *Heil* Puccini! i-a replicat Corelli, întinzând şi el mâna.

— Locotenent Günter Weber, de la grenadierii din Lixouri. V-am văzut sosind în grup şi m-am gândit să vin să mă prezint.

— Ei, a zis Carlo, făcând cu ochiul, te-ai gândit să vii să te uiţi la femei.

— Nici vorbă, a zis Weber, minţind băţos. Este clar că s-au mai văzut asemenea lucruri până acum.

— Eu sunt Antonio Corelli, s-a prezentat căpitanul, şi este clar că niciodată nu se văd suficiente asemenea lucruri, mai ales dacă eşti bărbat.

— Chiar aşa, a minţit Carlo, căruia prezenţa femeilor îi provoca, spiritual vorbind, o stare de profundă neplăcere şi perplexitate. Incă-l mai ţinea minte pe Francesco şi-şi construise o nouă loialitate faţă de căpitan, dar era convins că, de astă dată, singura răsplată avea să fie loialitatea însăşi. Cu Francesco nu ar fi băgat niciodată mâna în foc în această privinţă, chiar dacă Francesco era căsătorit şi-şi declarase aversiunea vehementă faţă de hornosexuali. Oricum, lui Carlo îi părea bine că noul lui comandant, căpitanul Corelli, nu era un client fidel al bordelului şi nici nu făcea presiuni asupra lui, cum făcuseră alţii, ca să meargă şi el la femei. Carlo ştia de pasiunea lui Corelli pentru Pelagia încă dinainte să ştie însuşi căpitanul şi asta, plus pasiunea lui pentru

muzică şi adoraţia faţă de copii şi de mandolină i se păreau suficientă promiscuitate pentru un singur om.

— Nu cumva te tragi din marele compozitor?! a întrebat Corelli, la care germanul i-a răspuns:

— Weber am zis, nu Wagner.

— Wagner nu este un mare compozitor, a pufnit căpitanul. Prea multă percuţie, prea multe suflători, prea pompos, prea trufaş. Nu, la Carl Maria von Weber mă gândeam, la cel care a scris *Der* Freischütz1 şi cele două concerte pentru clarinet, şi *Simfonia în do major*.

— Îmi pare rău, *Signor*, a ridicat din umeri Weber, dar n-am auzit de el.

1 Textual: „trăgător liber" sau franctiror – după legendă, era un trăgător care, în urma unui pact cu diavolul, primea din partea acestuia asigurarea că un număr de focuri, de obicei şase, aveau să-şi nimerească ţinta oricare ar fi fost ea; al şaptelea foc, însă, urma să nimerească orice ţintă îşi alegea diavolul.

— Iar dumneata normal ar fi să mă-ntrebi pe mine dacă mă trag din marele compozitor, a mai zis Corelli, zâmbind cu subînţeles. Cum Weber a ridicat iarăşi din umeri, a continuat tot el: Arcangelo Corelli1?! *Concerti grossi*?! Nu-ţi place muzica."!

— Nu, mie-mi place… a început locotenentul, dar s-a oprit, neştiind ce să spună că-i plăcea. Nu mi-aţi spus ce grade aveţi.

Eu sunt doime, Carlo, aici de faţă, este doime scurtă, el e pătrime, celălalt e optime, băiatul de colo, care face baie în mare e semioptime, iar micuţul Piero de lângă noi e demisemi-optime. Noi, cei din clubul amatorilor de operă avem propriul nostru sistem de grade. Altfel, eu sunt căpitan – Regimentul 33 Artilerie. Te rugăm să stai lângă noi, avem destul vin, dar fetele sunt în ziua lor liberă şi sunt convins că le-aveţi şi voi pe-ale voastre. Apropo de asta, vorbeşti minunat italieneşte.

Günter Weber s-a aşezat direct pe nisip, iritat de prezenţa tuturor acelor străini joviali şi tuciurii.

— Sunt originar din Tirol. Mulţi dintre noi vorbesc italieneşte.

— Păi, atunci înseamnă că nu eşti german, nu?!

— Ba da, bineînţeles că sunt german.

— Credeam că Tirolul e-n Austria, a zis căpitanul Corelli cu un aer mirat.

Weber a simţit cum începe să-i fiarbă sângele în vine; mai

trebuia s-asculte şi cum era ponegrită reputaţia lui Wagner, unul dintre cei mai mari proto-fascişti.

— Führerul nostru s-a născut în Austria şi nimeni nu spune că n-ar fi german. Sunt german.

S-a lăsat o tăcere stânjenitoare, pe care Corelli a rupt-o întinzându-i neamţului o sticlă de vin roşu.

— Ia şi bea, i-a spus el. Şi fii fericit.

Günter Weber a băut şi chiar a fost fericit. Vinul, căldura soarelui orbitor şi briza ca un balsam reconfortant, mirosul de aloe, corurile din ce în ce mai zgomotoase, goliciunea incredibilă a femeilor, strălucirea ca un cod Morse a luminii virgine pe apa în eternă mişcare a valurilor – toate conspirau în cârdăşie pentru a pompa viaţa la loc în inima lui cuprinsă de uscăciune.

1 Violonist italian şi compozitor de muzică barocă (1653 – 1713).

I-a dat voie Adrianei să tragă un foc cu Lugerul lui, a adormit, s-a lăsat aruncat de pe stâncă direct în mare, mângâiat de privirile admirative ale fetelor goale, cărora le plăcea bronzul lui auriu şi părul blond. În seara aceea, a fost dus cu camionul la unitatea lui, cu uniforma plină de nisip şi răvăşită. Devenise membru cu drepturi depline al clubului de admiratori ai operei, după ce se îmbătase bine şi se declarase de acord că, dacă şi-ar fi exprimat vreodată admiraţia faţă de Wagner, să fie împuşcat fără proces şi fără drept de apel. Era singurul care nu putea cânta nici măcar o singură notă şi primise gradul de demi-semioptime aspirantă.

31

Probleme cu ochii

Pelagia se purta cât de urât putea cu căpitanul Corelli. Dacă-l servea la cină, îi punea farfuria în faţă trântind-o atât de tare de masă, încât conţinutul vasului sărea în toate părţile şi dădea pe dinafară, şi dacă se întâmpla să-i păteze uniforma, venea cu o cârpă udă, pe care, pasămite, uita s-o stoarcă de apă şi-i întindea pata de supă sau de tocană într-un cerc larg, pe tot pieptul vestonului. De fiecare dată se scuza pe un ton de-a dreptul cinic pentru mizeria pe care o făcuse.

— Vai, nu, *Kiria* Pelagia, nu-i nevoie! o asigura el fără niciun spor, dar, până la urmă, şi-a dat şi ea seama că italianul îşi făcuse obiceiul de a nu-şi trage scaunul lângă masă decât după ce şi ea îşi făcea numărul cu vărsatul mâncării.

Neputinţa lui de a-i face reproşuri şi refuzul obstinat de a profera genul de ameninţări de la care te-ai fi aşteptat să le auzi din partea unui ofiţer al unei forţe de ocupaţie aveau darul s-o irite şi mai tare. Pelagiei i-ar fi plăcut să-l audă urlând" ordonându-i să înceteze cu obrăzniciile, pentru că se simţea măcinată de o furie atât de profundă şi de înrăită, încât numai o confruntare i se părea soluţia pentru a ş-o da pe faţă. Voia să şi-o facă publică, să dea din mâini în toate direcţiile, ca un predicator protestant – dar el nu şi nu: pare-se că era chitit să-i alimenteze frustrările. Corelli rămânea mereu supus şi politicos, iar Pelagia s-a trezit că-şi exersa de una singură toate încruntările din sprâncene şi ţuguielile de buze, care ar fi însoţit, în mod normal, ipoteticul potop de reproşuri şi invective pe care în fiecare zi se pregătea sufleteşte să i-l reverse în cap. După două luni în care şi-a petrecut nopţile neputând să doarmă de nervi, înfofolită în păturile ei, pe podeaua din bucătărie, Pelagia îşi compusese mai multe variante ale discursului spontan şi vitriolic cu care avea de gând să-l ia în primire. Dar când avea să se ivească, oare, ocazia de a-i ţine discursul cu pricina?! Cum faci să dai drumul unei crize de mânie justiţiară, când ţinta pe care ţi-o propui se menţine pe o poziţie de circumspecţie şi reţinere?!

Căpitanul nu i se părea deloc un italian tipic. Ce-i drept, uneori se întorcea acasă oarecum abţiguit şi, din când în când, îl apucau crize de o bună dispoziţie incorigibilă; erau dăţi când dădea buzna pe uşă, se lăsa în genunchi şi-i oferea câte o floare pe care ea o primea şi, imediat după aceea, într-adins şi cu un gest apăsat, i-o întindea caprei s-o pască; alte dăţi, se pomenea brusc apucată de el pe după talie cu mâna dreaptă, în timp ce, cu stânga îi apuca ei mâna dreaptă şi o răsucea de-i dădea ameţeli, ca şi cum ar fi luat-o la vals – dar asta nu se întâmpla decât atunci când bateria din care făcea el parte câştiga vreun meci de fotbal. Aşa încât era impulsiv ca un italian tipic şi părea să nu aibă nicio grijă pe lume, deşi, cu alte ocazii, părea să fie genul de om foarte meditativ, lucru pe care se pricepea foarte bine să-l mascheze. De multe ori se întâmpla să-l vadă stând în curte, lângă zidul de la drum, cu mâinile împreunate la spate, cum stăteau germanii, cu picioarele depărtate, pierdut în contemplarea fie a munţilor, fie a cine ştie ce alte lucruri pentru care munţii nu erau decât un fundal plin de linişte şi pace, pe care-şi plimba el privirile. Pelagia se gândea că avea el vreo tristeţe anume, care semăna mult cu nostalgia, chiar dacă de fapt nu

era. Îşi spunea în sinea ei: Măcar dac-ar fi şi el ca toţi ceilalţi italieni care fluieră când trec pe lângă ei sau încearcă să mă ciupească de fund. C-atunci aş putea să-l înjur şi eu, să-l plesnesc şi să-i spun *testa d'asino* – cap de măgar şi m-aş simţi mult mai bine.

Într-o zi, căpitanul Corelli şi-a lăsat revolverul pe masă. Pelagia s-a gândit cât de uşor i-ar fi fost să-l dosească şi pe urmă, eventual, să dea vina pe cine ştie ce hoţ iute de mână. Ba chiar că-l putea – da, chiar putea – să-l împuste când ar fi intrat pe uşă, după care să fugă de-acasă şi să se alăture şi ea bandelor de *andartes* cu pistol cu tot. Necazul era că nu mai era vorba de un italian oarecare, ci de căpitanul Antonio Corelli, care cânta la mandolină şi se purta curtenitor şi respectuos. Dacă era pe-aşa, l-ar fi putut împuşca demult cu pistoletul Der-ringer pe care-l purta în buzunarul şorţului, i-ar fi putut crăpa ţeasta cu vreo tigaie – numai că nu simţise nicio asemenea pornire. Ba chiar i se făcea rău numai când se gândea la treaba asta şi, în tot cazul, s-ar fi dovedit un gest fără noimă şi contraproductiv: ar fi atras după el nişte represalii îngrozitoare şi nu ar fi condus câtuşi de puţin la câştigarea războiului. Aşa că s-a hotărât să scufunde pistolul în apă pentru câteva minute, ca să-i rugineasca butoiaşul pe dinăuntru şi să i se gripeze mecanismul. Căpitanul a intrat şi a prins-o în flagrant delict, exact în momentul în care scotea revolverul din apă. Îl apucase cu degetul arătător de apărătoarea trăgaciului şi acum îl mişca în sus şi-n jos, deşi era al naibii de greu, ca să-l scuture de stropii de apă. Când i-a auzit vocea în spatele ei, s-a speriat atât de tare, încât a scăpat arma înapoi în oala cu apă.

— Ce faci?!

— Aoleu, Doamne! a exelamat ea. M-ai speriat!

Căpitanul s-a apropiat de oală şi s-a uitat de sus în jos, ca şi cum ar fi făcut o observaţie ştiinţifică, la revolverul său scufundat în apă, a ridicat din sprâncene şi a zis:

— Văd că eşti ocupată cu o mică ticăloşie.

Nu era, propriu-zis, ce aştepta Pelagia de la el, dar inima ei a început, chiar şi aşa, să bată nebuneşte, de frică şi nerăbdare. Senzaţia de groază absolută a lăsat-o, pe moment, fără cuvinte.

— Îl spălam, a zis ea, cu jumătate de glas, într-un târziu. Era îngrozitor de clisos şi năclăit.

— Nu-mi vine să cred că poţi fi atât de fermecător de ignorantă, a zis căpitanul pe un ton neutru.

Pelagia s-a înroşit la faţă dintr-un sentiment mai mult decât curios, un sentiment pe care i-l dădea sarcasmul căpitanului, reproşul ironic pe care i-l făcea, pasimite c-ar fi fost o fată drăguţă şi prostuţă, care făcea nerozii pentru că era prea drăguţă şi prostuţă ca să-şi dea seama de ce prostii făcea. Se prefăcea c-o trata condescendent, ceea ce era la fel de enervant cum ar fi fost dacă ar fi tratat-o cu adevărat condescendent. Îi era şi frică, nu ştia la ce să se aştepte din partea lui şi totuşi, în sinea ei, îi era ciudă că nu reuşea să-l provoace.

— Nu eşti destul de făţarnică, deci nu poţi fi o mincinoasă bună, a continuat Corelli.

— La ce te-aştepţi?! s-a răţoit Pelagia, întrebându-se şi ea, imediat, ce-o fi fost în mintea ei.

Dar căpitanul părea să ştie răspunsul:

— Trebuie să vă fie greu tuturor să ne suportaţi.

— N-aveţi dreptul să… a început ea să-şi reverse discursul repetat şi răsrepetat, numai că l-a şi uitat, după primele câteva cuvinte.

Căpitanul şi-a pescuit revolverul din oală, a oftat şi a zis:

— Dacă stau şi mă gândesc bine, mi-ai făcut un serviciu, de mult trebuia să-l dau la desfăcut, ca să fie curăţat şi uns. Nu ştiu cum se face, dar întotdeauna uiţi sau amâni lucrurile-astea.

— Deci nu eşti furios?! A, de ce nu eşti furios?!

El şi-a coborât privirile spre ea, cu o mină comica.:

— Ce-are de-a face furia cu cadenţele?! Chiar crezi că n-am lucruri mai importante la care să mă gândesc?. Hai să ne gândim fiecare la lucrurile importante şi să ne lăsăm reciproc în pace. Eu te las pe dumneata în pace, şi-atunci poţi şi dumneata să mă laşi în pace pe mine.

La această idee Pelagia nu se gândise, dar tot nu putea s-o accepte. Nu voia să-l lase în pace – voia să ţipe la el şi să-l lovească. Nemaiputând să se stăpânească, i-a cârpit o palmă usturătoare, din toate puterile ei, peste obrazul stâng.

Căpitanul a încercat să se ferească, să facă un pas înapoi, dar n-a mai avut timp. Oarecum ameţit şi ezitant, după ce s-a dezmeticit, şi-a pipăit faţa cu mâna, ca şi cum s-ar fi consolat singur. I-a întins Pelagiei revolverul:

— Pune-l înapoi în apă, i-a spus. Poate c-aşa o să mi se pară mai puţin dureros.

Pelagia a simţit că dă în clocot la această nouă stratagema, parcă

special concepută ca să anuleze pe loc manifestarea ei furioasă. Frustrată până dincolo de capacitatea unui om normal de a suporta, şi-a înălţat privirile către cer, şi-a strâns pumnii, a scrâşnit din dinţi şi a ieşit pe uşă afară. Odată ajunsă în curte, i-a tras un şut zdravăn unei oale de fontă, rezultatul fiind acela că s-a lovit rău de tot la degetul mare de la picior. A început să ţopăie de colo-colo în celălalt picior, până când a scăpat de durere, după care a apucat oala netrebnică şi a azvârlit-o peste zid, în drum. A mai făcut câţiva paşi în sus şi-n jos, târându-şi piciorul după ea, foarte agitată şi supărată şi a cules din pom o măslină verde, necoaptă. Asta parca i-a oferit puţină satisfacţie şi consolare, aşa c-a mai smuls câteva. După ce a strâns o mână plină de măsline verzi şi necoapte, s-a întors în bucătărie şi le-a azvârlit cu toată puterea în căpitanul care se întorsese cu faţa către ea. Corelli s-a ferit, dar degeaba, fructele tari l-au izbit în plin şi au ricoşat fără să-i facă niciun rău, iar Pelagia s-a făcut iarăşi nevăzută, la fel de brusc. Italianul a clătinat din cap a stupefacţie: fetele astea grecoaice – atâta spirit, atâta foc interior. Mare mirare că nu se găsise nimeni care să plaseze subiectul vreunei opere în Grecia modernă. De fapt, dacă stăteai şi te gândeai, poate că s-o fi găsit. Poate c-ar fi trebuit să scrie chiar el o asemenea operă. Deja îi umbla prin minte o melodie, dar de câte ori şi-o fredona, ajungea, cum-necum, să sune ca *Marseieza*. Şi-a dat una cu podul palmei în tâmplă, ca să alunge musafirul nepoftit, şi melodia s-a transformat, curată perversitate, în *Marşul lui Radetzky*. *Carogna*!

— Canalie! a zbierat el, enervat la culrne. Pelagia l-a auzit de afară, s-a temut de cineştie-ce reacţie întârziată şi a luat-o la pas grăbit pe drum în jos, căutându-şi scăparea acasă la Drosoula, până se liniştea apele.

Pe măsură ce lunile treceau, Pelagia era din ce în ce mai conştientă că furia ei se disipa, ceea ce era pentru ea un motiv de mirare şi de supărare. Adevărul era că italianul devenise nu-ştiu-cum, de-al casei, la fel de mult ca tatăl ei sau capra. Se obişnuise să-l vadă aşezat la masă, mâzgălind nervos la scriptogăraia lui său, dimpotrivă, profund concentrat, strângând câte un creion între dinţi. Dis-de-dimineaţă, parcă-l aştepta, cu un sentiment plăcut de familiaritate casnică, să-şi facă apariţia din camera lui şi să spună:

— *Kalimera*, *Kiria* Pelagia. Carlo a sosit? iar seara se simţea vag îngrijorată, când lui Corelli i se întâmpla să întârzie, răsufla uşurată.

când îl vedea intrând pe uşă, ba chiar zâmbea – deşi n-ar fi vrut.

Căpitanul Corelli avea câteva obiceiuri simpatice. De pildă, lega un dop de plută cu o sfoară şi alerga de colo-colo prin casă, fugărit nebuneşte de Psipsina, iar seara, când venea ora de culcare, ieşea în curte şi-o striga, fiindcă de obicei jderul-de-pin, în mod echitabil şi imparţial, îşi începea noaptea alături de el şi şi-o termina alături de Pelagia. De multe ori, se aşeza în genunchi şi-o gâdila pe burtă pe Psipsina, care se răsucea într-o parte şi într-alta, cu spinarea pe dalele de piatră din bucătărie şi cu labele în sus, prefăcându-se că-l muşcă şi-l zgârie; iar dacă se întâmpla s-o găsească şezând pe vreuna dintre partiturile lui, prefera să-şi ia o altă foaie, decât s-o deranjeze.

Mai mult decât atât, căpitanul suferea de o profundă curiozitate: putea să stea, cu o răbdare neclintita, şi să-i urmărească Pelagiei degetele care executau dansul ca de salon al croşetatului, până când ei i se părea că privirile lui radiau cine ştie ce forţă bizară şi neînduplecată, care o făcea să simtă crampe în degete şi să rateze câte un ochi din când în când.

— Stau şi mă-ntreb, a zis el într-o zi, cum ar suna o piesă muzicală care şi-ar propune să reproducă felul cum arată degetele dumitale.

Pelagia a rămas mai mult decât mirată de vorbele astea, care i se păreau fără niciun sens, iar mai târziu, când el a spus că nu-i plăcea cutare melodie fiindcă avea o nuanţă greţoasă de căcăniu, ea a presupus că italianul avea ori un simţ în plus, ori nişte conexiuni făcute aiurea în creier. Ideea că s-ar fi putut să fie oarecum nebun o făcea să aibă nişte sentimente protectoare faţă de el, ceea ce probabil că explica erodarea scrupulelor ei de principiu. Adevărul era altul, din păcate: invadator sau neinvadator, italianul îi făcea viaţa mai variată, mai bogată, mai curioasă.

O nouă iritare i-o înlocuia pe cea veche, de la o vreme, numai că, de data asta, era vorba de o iritare legată de ea însăşi. Zău, parcă nu era în stare să se abţină de a se uita la Corelli – iar el o prindea, de fiecare dată.

Avea ceva, aşa, căpitanul, cum stătea la masă şi răscolea mormanele de hârţoage pe care birocraţia militară italiană, altminteri bizantină, se aştepta de la el s-o pună în ordine, ceva ce o făcea să-şi ridice privirile către el în mod regulat, de parcă ar fi avut cine ştie-ee reflex condiţionat. Fără îndoiala ca mintea lui era preocupată de

problemele de familie ale soldaţilor săi; fără îndoială că-i sugera, plin de tact, vreunei neveste de artilerist să se ducă la o clinică să-şi facă nişte analize; fără îndoială că semna formularele de rechiziţionare în câte patru exemplare; fără îndoială că se străduia să clarifice modul în care un transport de obuze pentru artileria antiaeriana fusese livrat, cum-necum la Parma, iar el primise, în schimb, o ladă întreagă de combinezoane de tip militar. Le făcea pe toate, fără îndoiala; şi totuşi, ori de câte ori ea îşi ridica ochii spre el, şi-i ridica şi el din hârtii şi-i azvârlea una dintre privirile lui penetrante şi persiflante, pe care ea o simţea la fel de concret cum i-ar fi simţit mâna, dacă ar fi apucat-o de mână.

Timp de câteva secunde, se uitau unul la celălalt, după care ea se ruşina, se înroşea puţin la faţă şi-şi întorcea din nou atenţia către lucrul de mână, ştiind că nu era politicos faţă de el să-şi mute privirile atât de brusc, dar şi că ea însăşi ar fi fost neruşinată să-i mai întoarcă privirea fie şi o clipă în plus. După alte câteva secunde, îi arunca din nou o privire fugară şi constata că exact în acelaşi moment şi el îi arunca ei o privire. Era de necrezut. Era enervant. Era atât de stânjenitor, încât devenea curată umilinţă.

Trebuie să încetez cu chestia asta, îşi spunea în sinea ei Pelagia şi aştepta până când era convinsă, că el n-avea cum să nu fie cufundat în treburile lui, şi-atunci îşi ridica privirile – şi iarăşi o prindea. Apoi încerca să se controleze la modul fizic, spunându-şi Nu mă mai uit la el jumătate de ora de-acum înainte. Degeaba: cum se aventura cu o simplă ocheadă, hop şi el cu ochii pe ea, şi iarăşi se trezea prizonieră a unui zâmbet amuzat şi a unei sprâncene ridicate.

Era conştientă de jocul lui Corelli, de cum o tachina şi o provoca, într-un mod atât de amabil, încât ei să-i fie cu neputinţă de a protesta sau de a da cărţile pe faţă, ca să-i poată face scandal. La urma urmei, niciodată nu-l prindea ea pe el urmărind-o cu privirile, drept care vina era a ei, desigur. Chiar şi aşa, Corelli era stăpânul absolut al jocului şi Pelagia, în acest sens, era victima lui. Drept care, s-a hotărât să schimbe tactica în acest război al ochilor. A hotărât să nu mai fie ea cea care întrerupea confruntarea, să aştepte până când ceda el, până-şi muta el privirile în altă parte. Şi-a compus o figură serioasă, şi-a adunat toate forţele caracterului şi a ridicat ochii.

Parcă ore întregi au stat şi s-au uitat unul la celălalt, încât Pelagia şi-a pus, în sinea ei, o întrebare absurdă: dacă din punct de

vedere tehnic era considerat corect să clipeşti. Faţa lui a început să-şi piardă contururile, aşa că ea s-a concentrat pe şaua nasului, dar, cum şi aceea i se părea din ce în ce mai tulbure, şi-a mutat privirile din nou spre ochii lui. Dar spre care ochi?! Parc-ar fi fost paradoxul ăla cu asinul lui Buridan1: ai de ales între două lucruri egale şi nu poţi să te hotărăşti pe care să-l alegi. S-a concentrat asupra ochiului stâng, dar acesta se căsca până ajungea un gol imens şi neclar, aşa că şi-a mutat concentrarea la ochiul drept, a cărui pupilă o fixa larg deschisă, cum priveşte bufniţa. Curios că un ochi putea fi ca un abis fără fund, iar celălalt ca o armă ascuţită, ca o suliţă. Pelagia se simţea îngrozitor de ameţită.

În tot cazul, Corelli nu s-a uitat în altă parte. Exact în momentul în care ea, năucită, era gata să se dea bătută, el s-a apucat să se strâmbe, fixând-o în continuare cu privirile. A început să-şi umfle nările, când una, când cealaltă, apoi să dea din urechi. Şi-a dezgolit dinţii cum fac caii, după care a dat din vârful nasului în stânga şi-n dreapta. A rânjit oribil, ca un satir, apoi şi-a pocit faţa.

Pelagia a simţit cum un zâmbet îi trăgea de colţurile gurii în sus, la început uşor, apoi din ce în ce mai tare. Până la urmă, i-a tras atât de tare colţurile gurii în sus, încât nu s-a mai putut abţine, a izbucnit în râs brusc şi, în sfârşit, a clipit. Corelli a sărit direct în picioare dansând, ţopăind caraghios de colo-colo şi strigând:

1 Paradox formulat de preotul şi filosoful francez *Jean Buridan* (1300 – 1358), potrivit căruia un asin perfect raţional, care s-ar afla între două grămezi de fân identice, ar muri de foame, pentru că nu s-ar putea hotărî, în mod raţional, pe care s-o mănânce mai întâi.

— Am câştigat! Am câştigat! la care doctorul şi-a ridicat şi el ochii din cartea pe care o citea şi a exclamat:

— Ce este?! Ce e?! Ce…?!

— Ai trişat, a protestat Pelagia, râzând şi ea. Apoi s-a întors către tatăl ei: *Papas*, uite cum trişează! Nu e cinstit…

Doctorul s-a uitat, rând pe rând, la căpitanul-coribant şi la fiica lui care mustăcea înţepată, şi-a potrivit ochelarii pe nas şi a oftat profund.

— Ce mai urmează?! a întrebat el retoric, ştiind foarte bine ce urma şi punându-şi deja problema cum avea să facă el faţă la ceea ce urma, ca să fie bine.

Eliberarea maselor (*2*)

— Ei! Tu de colo! Ce faci?! Ia pleacă de-aici! Lasă-mi oile în pace!

Dar Hector nu şi-a dat jos de pe umeri oiţa pe care şi-o pusese ca pe un guler. Lui Mandras i se părea că şeful lui arăta exact ca în pozele alea cu Bunul Păstor, din cărţile de propagandă religioasă pe care le împigeau misionarii catolici prin satele ortodoxe, şi că în poza din Biblie – cea cu Iisus. Hector avea, aşa, un dar să te inspire şi dădea nişte explicaţii foarte clare. Era genul de om care le înţelegea pe toate. Avea o carte intitulată *Ce este de făcut*? şi ştia exact unde să caute în ea, ca să afle ce şi cum despre orişice. Era o carte veche, uzată rău de tot, de-abia i se mai ţineau foile la un loc, dar era scrisă de un anume Lenin – mai important chiar şi decât Iisus Cristos. Mandras era impresionat până-n măduva oaselor de felul în care omul acela, Hector, era în stare să se uite numai o clipă la toţi viermişorii ăia negri şi răsuciţi, imprimaţi pe hârtie, şi să-i transforme în vorbe. Îi promisese şi lui, Hector, să-l înveţe să citească, după cum le promisese şi altor câţiva neştiutori de carte, şi că ei toţi aveau să formeze o celulă de autoeducaţie muncitorească. Mandras învăţase deja alfabetul şi le ţinuse celorlalţi o prelegere despre arta pescuitului pe mare. Toată lumea îl aplaudase. De la Hector aflase că el nu era pescar, ci muncitor, şi mai aflase şi că un lucru aveau în comun el, Mandras, şi un tâmplar, şi un lucrător dintr-o fabrică, şi anume că tot profitul muncii lor şi-l însuşeau capitaliştii. Atâta doar, că profitul se numea plusvaloare. Mandras nu pricepea foarte bine cum venea treaba asta, că plusvaloarea lui mergea la altcineva, dar tot ce avea de făcut era să aştepte şi precis că, mai devreme sau mai târziu, ar fi ajuns şi el să priceapă. Tare-l mai ura pe rege că făcuse ca lucrurile să meargă în felul ăsta şi învăţase să se încrunte sau să râdă plin de dispreţ ori de câte ori auzea vorbindu-se de britanici sau de americani. La fel se purtau şi toţi ceilalţi. Le stârnea râsul făcându-şi puşca „burgheză" când nu funcţiona ca lumea. Funcţionarii şi proprietarii de bărci, la fel şi ţăranii care foloseau mână de lucru, erau burghezi – da şi doctorii. Când se gândea la cât peşte îi dăduse doctorului Iannis ca plată pentru că-l tratase, îi rămânea un gust amar în gură. Doctorul Iannis era mai bogat decât el şi, dacă lumea ar fi fost mai dreaptă, s-ar fi cuvenit ca plusvaloarea doctorului să ajungă la el, la Mandras. Ce-ar fi trebuit să facă el era să se alieze cu ceilalţi pescari şi să refuze să-şi mai vândă peştele până nu tocmeau un preţ bun. De-acum, vedea foarte limpede

ce şi cum.

Mandras începea să se simtă luminat şi lămurit şi-l diviniza pe Hector, bărbatul mai puternic şi mai bătrân decât el, care fusese în miezul luptelor la Guadalajara şi-i pusese pe fugă pe fasciştii italieni. Unde-i asta… Guadalajara?! În Spania. Bine, bine, da' Spania unde este?! Om face şi vreo lecţie de geografie odată – n-ai tu grijă. Bătaie pe umăr. Mulţumesc, tovarăşe. Lumea în care trăia de-acum era o lume a oamenilor mari, nu mai era nimeni domn şi doamnei, toţi erau tovarăşi. Soldăţeşte, liniştitor, camaraderesc, bărbătesc. Tovarăşe. Un cuvânt cald" care mustea de solidaritate. Hector i-a zâmbit arendaşului mânios şi a zis:

— Îţi luăm oaia asta din ordinul înaltului Comandament Aliat de la Cairo.

Ţăranul a oftat profund, a uşurare, şi a zis:

— Şi eu care credeam că mă jefuiţi…

Hector a râs şi Mandras a râs şi el. Omul a întins mâna. Hector s-a uitat la palma bătătorită, murdară, şi s-a încruntat.

— O liră de aur englezească, a zis stăpânul oii, ca să fie limpede ce voia.

— Hai, nu zău? a exclamat Hector. N-oi fi şi tu vreun fascist, cumva a?!

— Atâta plătesc britanicii de obicei pe oaie: o lira de aur, a repetat celălalt. Asta-i preţul care se practică. Doar sunteţi de la EDES, nu'?! Ce, nu ştiţi atâta lucru?!

— Suntem de la ELAS şi nu ni se pare că pierderea unei singure oi este chiar aşa o mare belea, dacă stai şi te gândeşti ce încercăm să facem şi pentru voi ăştia. Îţi plătim mai târziu. Acuma fă ce-ţi spun şi du-te-nvârtindu-te. Noile ordine de la britanici sună aşa: luăm oaia acum şi-ţi plătim mai târziu.

Dar ţăranul şi-a coborât privirile înspre vârfurile bocancilor.

— Cei de la EDES mi-au plătit chiar astăzi, de dimineaţă, o liră de aur pentru oaia pe care le-am dat-o.

— Dacă aflu că le-ai furnizat provizii ălora de la EDES, eşti un om mort, i-a întors-o Hector. Aşa că fă bine şi ţine-ţi gura. Aia colaborează cu fasciştii – nu ştiai?!

— Numa ieri au aruncat în aer un pod, s-a înverşunat bietul om păgubit.

— Pentru numele lui Dumnezeu! a izbucnit Hector. Chiar atât de

neghiob eşti, de nu te prinzi când vezi o operaţiune sub acoperire?! În timp ce ei se îndepărtau cu oaia rechiziţionată behăind în neştire de pe umerii neînduplecatului andarte, iar ţăranul rămânea în urmă scărpinându-se în cap de uimire, Mandras a început să-şi râdă în barbă şi a zis:

— Să se-nveţe minte, după care s-a oprit, i-a părut rău de tăcerea care se instalase între ei, oricât ar fi fost de tovarăşească, şi a adăugat, cu jumătate de gură, dar cu dispreţul cuvenit: Slugoi fascist!

33

Probleme cu mâinile

Era o noapte ca în Infern. Afară, cădeau perdele de ploaie şi vântul bătea în rafale dinspre răsărit, rostogolind cu zgomot nişte obiecte necunoscute pe drum în jos şi pravocându-i doctorului temeri cu privire la sănătatea acoperişului, ale cărui ţigle se auzeau frecându-se şi lovindu-se una de alta, după cum erau ridicate, trântite sau împinse. Cei trei se aflau în bucătărie: Pelagia îşi destrăma din nou cuvertura care se încăpăţâna să se îngusteze, doctorul citea dintr-un volum de versuri, iar Corelli compunea o sonată în stilul lui Scarlatti. Era fascinată Pelagia de modul în care căpitanul parcă auzea muzica în mintea lui şi, din când în când, se ridică şi se ducea lângă el, ca să verifice dacă şi cum avansaseră şerpişorii mâzgăliţi de el pe hârtie. La un moment dat, şi-a pus o mână pe umărul lui, fiindcă i s-a părut postura cea mai firească şi inevitabilă, şi i-au trebuit câteva minute bune până să-şi dea seama de ce făcea cu mâinile.

S-a uitat surprinsă la propria ei mână, cum se odihnea pe trupul bărbatului, şi mai-mai că i-a venit să şi-o muştruluiască pentru că îndrăznise să se poarte aşa, cu de la sine putere, în absenţa unei cuvenite şi mature supravegheri. S-a întrebat în sinea ei cum să procedeze. Dacă şi-o retrăgea brusc, poate că gestul ei ar fi părut prea frust. Poate c-ar fi trădat faptul că-şi pusese mâna inconştient în locul cu pricina, de unde el ar fi tras concluzia că gestul trăda anumite sentimente pe care ea le-ar fi putut avea şi pe care poate că prefera să nu şi le mărturisească nici ei înşişi, iar lui – nici atât. Sau, eventual, să-şi fi lăsat mâna exact unde era, ca şi cum ar fi fost a altcuiva, şi-atunci ar fi putut să se eschiveze de răspunderea faţă de gesturile mâinii respective, Dacă-şi dădea seama brusc unde-şi ţinea ea mâna?! Dacă şi-ar fi mişcat-o, el ar fi realizat într-o clipă şi că era vorba de o mână, şi că mâna aceea fusese pusă chiar pe umărul lui; iar dacă nu

şi-ar fi mişcat-o, atunci el ar fi realizat că avea o mână pusă pe umăr şi cine ştie ce concluzie ar mai fi tras din faptul că ea nu şi-o retrăsese la timp?! S-a uitat încruntată la propria ei mână şi a simţit că temerile care o asaltau îi şi obstrucţionau capacitatea de a pricepe ceva din monologul lui explicativ pe marginea frazării şi a armoniei. Trăgând linie şi adunând, a decis că singurul lucru pe care-l putea face era să-şi lase mâna unde era şi să se poarte ca şi cum nu era mâna ei, ci a altcuiva. S-a aplecat înainte şi a arborat pe chip o expresie menită să sugereze cea mai desăvârşita seriozitate intelectuală, care nu avea în ea nici urmă de afecţiune umană sau de atracţie fizică. A şi comentat:

— Mmm, ce interesant…!

Psipsina a început să zgârie uşa chiţăind pe un ton plângăcios, la care Pelagia, răsuflând uşurată, s-a repezit să-i dea drumul înăuntru; în acelaşi moment, căpitanul şi-a dat seama că o mână uşoară i se odihnise câteva minute bune pe umăr. Absenţa acelei greutăţi i se părea absolut palpabilă acum, iar fosta ei prezenţă – plăcută şi reconfortantă, chiar şi la modul retrospectiv. A zâmbit, ca de o plăcere discretă şi, dacă ar fi avut vreun motiv să vorbească, în vocea lui ar fi răsunat un timbru triumfător.

Satisfacţia reflecţiilor i-a fost întreruptă în modul cel mai sinistru cu putinţă de Psipsina, a cărei greutate plouata, ajunsă la el în poala, i-a izgonit pe de-a întregul orice sentiment de plăcere sau de triumf pe care-l încerca, eventual, în clipa aceea. Politica Psipsinei în timpul furtunilor era întotdeauna aceeaşi: să se ude cât mai mult cu putinţă şi apoi să facă un salt în poala cea mai apropiată şi mai călduroasă, ca să se usuce în modul cel mai eficient cu putinţă iar de data asta îi căzuse victimă căpitanul, din moment ce doctorul, înţelept şi preventiv, se ridicase în picioare tocmai ca să evite să i se întâmple lui. Corelli şi-a coborât privirile oripilat la gogoloiul de blană mustând de apă şi a simţit cum apa respectivă îi inunda lui zonele intime.

— Aaah! a strigat el, ridicându-şi mâinile în aer.

Pelagia a izbucnit într-un râs ironic şi răutăcios şi i-a făcut vânt animalului năclăit din poala căpitanului. El i-a simţit degetele cum îi ştergeau coapsele şi a rămas surprins de fiorul de moment care i-a trecut pe şira spinării şi care s-a multiplicat aproape la infinit după aceea, când ea s-a apucat să-i şteargă pantalonii cu palmele, zicând:

— Vai, ce mizerie, bietul de el, uite ce noroi şi ce mâzgă…!

Corelli a rămas nemişcat, uitându-se cu uimire la mâinile ei care

frecau de zor, apoi a realizat că şi ea devenise conştientă de expresia de pe chipul lui. Pelagia s-a îndreptat brusc de spate, i-a aruncat o privire acuzatoare ca un pumnal şi s-a întors mândră la destrămatul ei, drept care Psipsina cea tenace a sărit încă o dată în poala căpitanului. Pe măsură ce apa care-i inundase vintrele se încălzea sub greutatea jderului-de-pin, a simţit aceeaşi satisfacţie luminoasă şi curioasă pe care o mai trăise odată, în copilărie, când făcuse din greşeală pipi în somn, închipuindu-şi că făcea la un perete oarecare. Era acelaşi gen de căldură liniştitoare, pe care o resimţi în somn, cu o clipă înainte de a te trezi brusc, îngrozit şi ruşinat. A uitat de Scarlatti şi s-a gândit la mâinile Pelagiei. Ce degete subţiri, ce unghii rozulii! Şi-a imaginat mâinile acelea ocupate cu treburi nocturne şi amoroase, dar şi-a dat seama c-o deranja pe Psipsina. S-a străduit să-şi reprime imaginaţia lubrică mutându-şi gândurile la Vivaldi.

Mare greşeală, fiindcă în acelaşi moment şi-a adus aminte că Vivaldi le predase muzica, la o mănăstire, unor fete tinere. Mintea lui obstinata i-a creat în faţa ochilor imaginea virtuală a unei clase întregi de mici Pelagii fermecătoare, toate sugând capetele neascuţite ale creioanelor într-un mod foarte sugestiv şi ademenindu-l pe el cu ochii lor negri şi aprigi. Ce imagine splendidă! Şi le-a închipuit pe toate adunate în jurul catedrei, aplecându-se peste el în timp ce le explica nu ştiu ce: degetul lui urmărea măsurile dintr-un text muzical, în timp ce părul lor negru îi gâdila obrajii, îi umplea nările cu parfum de rozmarin. Una dintre ele şi-a băgat mâna pe sub cămaşa lui, alta a început să-i mângâie părul şi ceafa şi tot aşa, până când s-au făcut zeci de mâini identice, lungi şi subţiri, şi mintea lui a creat o altă imagine în care el, gol-puşcă, stătea întins pe o masă mare şi toate acele multe Pelagii, dezbrăcate ca prin miracol, se târau peste el, asaltându-l cu un deliciu de sâni, braţe şi buze fierbinţi, umede şi scormonitoare. Căpitanul a început să respire sacadat şi să năduşească.

Psipsina, probabil pentru că nu mai putea suporta apăsarea aceea care o deranja de jos în sus, a sărit din poala căpitanului. Reveria lui minunata s-a transformat în panică. Dacă se întâmpla cumva ca Pelagia să-şi ridice privirile, i-ar fi fost limpede ca bună ziua că el avea o protuberanţă în formă de piramidă într-un anumit loc al pantalonilor, pentru care nu exista decât o singură explicaţie potrivită sau convingătoare.

Disperat, a făcut toate eforturile posibile să se gândească la ceva

profund dezagreabil, în acelaşi timp sucindu-se pe scaun în aşa fel, încât să nu stea chiar cu faţa la ea. Şi-a pus hârtiile în poală şi s-a prefăcut că le studia în poziţia respectivă. Fiind acum în siguranţă, gândurile i s-au întors la toate acele Pelagii de pe masă, la multele lor mâini care i se plimbau în sus şi-n jos pe trup, la mulţii lor sâni proaspeţi care se înghesuiau la gura lui ca nişte fructe bine coapte şi suculente.

Pelagia reală a oftat, ajungând la concluzia că se săturase de lucrul de mână. La picioarele ei, se formase o grămadă îmbârligată de fir de lână desfăcut din cuvertură, care se răsucise şi se întrepătrunsese cu el însuşi în încercarea de a reveni la configuraţia de ochiuri dinainte. Pelagia nu pricepea de ce lâna se arăta nostalgică în felul acesta – în orice caz, era enervantă. A început s-o adune, dar încăpăţânarea firului a lăsat-o neputincioasă.

— Căpitane, a zis ea, poţi să mă ajuţi o clipă? Am nevoie de o pereche de mâini ca să înfăşor lâna asta.

A urmat un moment de criza supremă: căpitanul se pierduse de-a binelea în lumea lui cu zâne şi tocmai se pregătea să facă amor, pe rând, cu fiecare dintre Pelagiile dezbrăcate. Vocea ei a străpuns visul lui ferice ca un cuţit care taie un pepene. Aproape c-a auzit, la modul fizic, fâşâitul cuţitului care tăia şi pocnetul sec al lamei care se lovea de tocătorul de lemn de dedesubt, pe urmă pepenele s-a răsturnat în două jumătăţi.

— Ce?! a întrebat el.

— Ajută-mă puţin, a zis ea. M-am încurcat în toată lâna asta.

— Nu pot. Adică… tocmai am ajuns la un punct de răscruce. În sonată. Poţi să mai aştepţi un minut?

Situaţia era disperată. Nu se putea ridica de pe scaun fără să-şi trădeze condiţia tumescentă. Şi-a impus puţină disciplină mentală: să se gândească la bunica lui, la o partidă de înot în apă ca de gheaţă a mării, la un cal mort, pe care colcăiau muştele în şanţul drumului, după o bătălie. Ce-i drept, erecţia lui a lăsat capul ceva mai jos, dar nu suficient.

N-avea ce face; marele lui noroc era ca Pelagia se obişnuise de-acum cu el, că se purta ca un tâmpit din când în când. Drept care, s-a lăsat în genunchi şi s-a dus către ea în patru labe. A şi dat din fund în stânga şi-n dreapta ca un căţel, şi-a lăsat limba să-i atârne şi a ridicat ochii către ea cu o mână de infinită loialitate de câine. Cu puţin noroc,

mai câştiga puţin timp cu mascarada asta, până când se putea ridica în picioare. Pelagia s-a uitat la el de sus în jos şi şi-a luat o mutră acră.

— Mare prost mai eşti! i-a spus.

— Ham-ham! i-a răspuns el şi a dat iarăşi din fund.

Şi-a ridicat mâinile în faţa ei într-un gest de implorare, iar Pelagia i le-a îndreptat cu un gest autoritar, i le-a despărţit una de alta la câţiva centimetri depărtare, ca să-şi înfăşoare lâna în jurul lor. Cu disperare se străduia să nu zâmbească. Căpitanul şi-a scos limba din gură şi mai mult, exagerat de mult, şi s-a uitat în ochii ei cu o asemenea adoraţie de căţel, încât ea s-a oprit de la înfăşuratul lânii şi i-a spus:

— Ia ascultă, cum vrei să termin treaba asta ca lumea, dacă mă faci întruna să râd?! Zăpăcitule!

— Ham-ham! a repetat el, atât de ambalat în comicăria lui, încât uitase deja motivul pentru care o pusese la cale – motiv care şi dispăruse, de altfel.

A schelălăit, ca şi cum ar fi cerut să fie lăsat afară, apoi a început să latre zgomotos către firul de lână, parcă pe deplin convins că era un duşman primejdios şi nemaivăzut.

— Câine tont ce eşti! a zis Pelagia şi i-a tras o pălmuţă peste nas.

— Voi aveţi idee măcar de cum arătaţi amândoi ca nişte proşti?! a încercat şi raţioneze doctorul Iannis. Pentru numele lui Dumnezeu, e jenant. Dacă v-aţi putea vedea!

— N-am ce face, a zis Pelagia pe ton de reproş, regretând această întrerupere care le strica joaca mai mult decât copilărească. E nebun, şi se mai şi ia.

Căpitanul şi-a dat capul pe spate şi s-a pus pe urlat după *Sola*, *pierduta*, abandonnata1. Doctorul a icnit şi-a scuturat din cap, iar Psipsina s-a dus să zgârie uşa, preferând să i se dea drumul afară unde ploua cu găleata, decât să rămână acolo şi să îndure acea lamentaţie înfricoşătoare; îi ajungeau câinii adevăraţi. Pelagia s-a ridicat, a luat o piersică de pe masa şi, exact în momentul în care căpitanul şi-a lăsat iarăşi capul pe spate, ca să scoată un urlet şi mai sfâşietor, i-a îndesat piersica în gură. Expresia lui de uimire, cu ochii ieşiţi din orbite, disproporţionat de mari, era ceva ce merita văzut.

— Oare ştii cât de stupid arăţi?! s-a interesat ea. Stând aşa, în genunchi, cu mâinile înfăşurate-n lână şi cu piersica-n gură?!

— Invadatorii ar trebui să se comporte cu mai multă demnitate, a comentat doctorul, vag lezat în concepţia lui despre ce se cuvine şi ce

nu istoriceşte.

— Mârrr! a zis căpitanul.

Atenţia Pelagiei fusese oarecum distrată, lucru de înţeles, iar când a terminat de înfăşurat sculul, s-a dovedit că trăsese de fir din ce în ce mai tare. Căpitanul s-a ridicat în picioare şi a constatat că i se înfundase nasul, tocmai fiindcă nu mai putea respira pe gură. A muşcat zdravăn din piersică, iar bucata rămasă a lăsat-o să cadă pe jos, unde a şi sărit pe ea Psipsina, care a cercetat-o puţin, destul de interesată, apoi a fugit cu ea. Corelli s-a străduit să-şi scoată mâinile din sculul de lână, dar n-a reuşit.

— Complot! a strigat el. Complot al trădătorilor greci împotriva eliberatorilor italieni!

— Nici nu mă gândesc să-l desfac din nou, a zis Pelagia. Şi-aşa mi-a luat prea mult să-l fac.

— Legat pe viaţă, a zis căpitanul, şi privirile lor s-au întâlnit.

Ea a zâmbit complice şi, fără niciun motiv anume, şi-a coborât ochii şi a zis:

— Căţel rău!

1 Singură, pierdută, părăsită (ital.), arie din opera Manon Lescaut de Puccini

34

Eliberarea maselor (3)

Era o ruşine şi o umilinţă să fii beştelit de locotenent-colonelul Myers, dar lui Hector şi comandantului său, Aris, li se întâmplase de atâtea ori, încât devenise pentru ei aproape un fel de joacă. Tot ce trebuia să faci era să te declari neştiutor, sau indignat, sau oripilat până la penitenţă ori de câte ori grupul tău de *andartes* le era pârât britanicilor pentru jafuri şi atrocităţi, iar după aceea să spui că nu puteai semna înţelegeri fără acordul comitetului de la Atena şi că pentru aşa ceva trebuia să expediezi un curier care putea foarte bine să se întoarcă şi după două săptămâni. La fel, puteai să spui şi că respectivul curier fusese prins şi omorât de italieni, de nemţi, de vreunul dintre celelalte grupuri din Rezistenţă, sau puteai, pur şi simplu, să dai vina pe britanicii înşişi, spunând că-i favorizau mai mult decât vizibil pe-ăia de la EDES. Puteai să dai vina şi pe ţăranii greci, pe care-i înarmaseră nemţii, ca să-şi poată apăra găinile de şirul nesfârşit de rechiziţii la care se dedau gherilele patriotice ELAS – ceea ce prezenta avantajul că era, din când în când, adevărat şi aproape fără

excepţie imposibil de verificat.

Hector şi-a aranjat fesul roşu pe cap şi s-a prezentat în faţa locotenent-colonelului Myers cu atitudinea şcolarului nedisciplinat. Îl lăsase afară pe Mandras, ca să nu mai asiste şi altcineva la săpuneala care-l aştepta pe el. Mandras îi urmărea din priviri pe ofiţerii de legătură britanici, cum veneau şi plecau, şi constata o dată în plus, plin de uimire, cât de înalţi erau, cum li se cojeau nasurile roşii sau cu câtă plăcere bleotocăreau între ei. Unii erau neo-zeelandezi şi Mandras îşi închipuia că era vorba de un loc aparte în Marea Britanie, unde soldaţii erau antrenaţi în mod special pentru a sări cu paraşutele din avioane *Liberator* şi a dinamita viaductele. Erau tot timpul răciţi, dar şi capabili să îndure difilcutăţi incredibile, şi făceau glume de neînţeles, ale căror poante se pierdeau cu totul dacă le erau traduse grecilor. Făceau eforturi sincere să înveţe greaca modernă, în schimb se delectau cu pronunţiile lor stâlcite: dacă pe-o femeie o chema Antigona, ei o strigau: „Auntie Gonie" – tuşa Gonie. Lui Hector îi spuneau „Sectorul meu". Mandras n-avea de unde să ştie că porecla asta i se trăgea mentorului sau de la replica devenită obsesie, „Asta-i sectorul meu", pe care o trântea ori de câte ori i se reproşau escrocheriile, necinstea şi brutalitatea.

— Asta-i sectorul meu! i-a spus Hector lui Myers. Şi ordinele mi le primesc de la Atena, nu de la tine. Ce, tu eşti grec, să ne dai nouă-ntruna ordine?!

Myers a oftat profund, plin de răbdare. Nu avea experienţă în materie de diplornaţie, nu i se spusese că nouăzeci la suta dintre obligaţiile sale aveau să se refere la prevenirea luptelor intestine dintre facţiunile greceşti şi tânjea după o viaţă simplă, în care n-ar fi avut nimic altceva de făcut decât să lupte contra nemţilor. Fusese cât pe-aci să moară de pneumonie şi încă mai era foarte slăbit şi obosit, dar se bucura, totuşi, de autoritatea morală a celui care, în numele unui ideal, nu acceptă să compromită un principiu etic. Toţi liderii ELAS îl detestau, pentru că-i făcea să se simtă ca ultimii dintre oameni, dar niciodată nu îndrăzneau să-l sfideze până la capăt, pentru că de la el îşi primeau toate armele şi lirele englezeşti de aur pe care le puneau bine, ca să poată porni revoluţia după ce s-ar fi retras germanii. Ca să-i închidă. gura, mai acceptau anumite planuri ale lui, mai făceau, din când în când, mărunte gesturi războinice împotriva trupelor Axei şi suportau stoic discursurile moralizatoare pe care Myers li le ţinea cu

priviri aprige şi cu o certitudine inatacabilă.

— S-a căzut de acord, de la bun început, ca toate grupările de *andartes* se află sub ordinele comandamentului de la Cairo. Fii amabil şi nu mă obliga să-ţi repet aceleaşi lucruri de fiecare dată când ne întâlnim. Dacă dumneata nu renunţi la comportamentul contraproductiv pe care-l ai în acest moment, eu nu voi ezita să fac demersurile necesare pentru ca gruparea dumitale să nu mai fie aprovizionată cu nimic. M-ai înţeles?!

— Oricum nu ne daţi nimic. Toate proviziile ajung la EDES. N-aţi fost cinstiţi cu noi.

— Aceleaşi aberaţii, a replicat colonelul. De câte ori să-ţi spun ceea ce ştii deja?! Am lucrat întotdeauna strict echitabil – şi Myers şi-a îndreptat umerii. De câte ori să-ţi aduc aminte că în acest război avem un duşman comun?. Dumitale îţi pasă că germanii sunt cei cu care ne luptăm?! Crezi că e suficient c-a fost aruncat în aer viaductul din Gorgopotamos?! Pentru că ăla a fost ultimul lucru cu adevărat util pe care l-a făcut ELAS şi atunci aţi cooperat pentru ultima oară cu EDES.

— Cu Aris trebuie să vorbeşti, a zis Hector, înroşindu-se tot la faţă. Eu de la el îmi primesc ordinele, iar el şi le primeşte de la Atena. Degeaba te dai la mine, Am vorbit cu Aris. Am vorbit şi am răsvorbit cu el. Acum vorbesc cu dumneata. Pentru că Aris mi-a spus să vorbesc cu dumneata; zice că dumitale îţi revine responsabilitatea pentru toate ticăloşiile din ultima vreme.

— Ticăloşii?! Ce ticăloşii?

Colonelului i s-a făcut silă, i-a venit să-l pocnească pe fâţarnicul de *andarte*; s-a stăpânit, însă, şi a început să-i enumere pe degete;

— În primul rând, vinerea trecută s-a făcut o paraşutare pentru EDES care, dă-mi voie să-ţi reamintesc, este singura grupare majoră care chiar luptă împotriva inamicului. Dumneata şi oamenii dumitale i-aţi atacat pe cei de la EDES, i-aţi alungat şi aţi furat tot ce se paraşutase.

— N-am furat nimic, i-a întors-o Hector. Şi, oricum, n-ar fi trebuit să facem nimic de felul ăsta, dacă ne-aţi fi aprovizionat echitabil. N-a fost omorât nimeni.

— Aţi omorât cinci oameni din gruparea lui Zervas, inclusiv un ofiţer de legitură, britanic. În al doilea rând, ai primit de la noi o mulţime de bani, şi totuşi dumneata nu plăteşti niciodată pentru ce le iei ţăranilor. Eşti atât de prost, cât să nu-ţi dai seama că-i împingi cu

bună ştiinţă în braţele duşmanului?! Am primit un şir nesfarsit de plângeri – m-am trezit cu ţărani care au venit şi de la optzeci de kilometri pe jos, numai ca să ceară să fie despăgubiţi. Ai dat foc la trei sate, sub pretextul că sătenii de acolo erau colaboraţionişti, numai pentru că s-au opus furturilor dumitale. Ai omorât doisprezece bărbaţi şi cinci femei. Le-am văzut cadavrele, Hector, şi nu sunt orb. Care poate fi scopul pentru care au fost castraţi, li s-au scos ochii şi li s-a tăiat gura, de-au murit cu zâmbetul pe faţă?!

— Dacă nu vor să ne furnizeze ce ne trebuie, e clar, nu? sunt colaboraţionişti, iar dacă voi nu vreţi să ne aprovizionaţi, ce atitceva putem face?! Dacă-s colaboraţionişti, nu pot să-mi acuz oamenii că se dedau la brutalităţi, nu? Şi-n tot cazul, cine zice că noi am fost?!

Myers a simţit că mai avea puţin şi-i sărea muştarul. A dat să spună: „Sătenii", dar şi-a dat seama că n-ar fi făcut decât să provoace alte represalii din partea comuniştilor. Atunci, a spus:

— A văzut unul dintre ofiţerii noştri.

— Minciuni, a ridicat din umeri Hector.

— Ofiţerii britanici nu mint, a replicat Myers pe un ton sec, regretând imediat ipocrizia necesară, apoi l-a străpuns pe şeful grupului de *andartes* cu o privire plină de un dispreţ de patrician; toţi aceşti fascişti roşii nu ştiau să fie nişte domni – ăsta era cusurul lor. Nu aveau niciun simţ al onoarei personale. În al treilea rând, a continuat colonelul, i-ai împiedicat pe ţăranii care locuiesc sus, în munţi, să coboare în zonele controlate de EDES ca să-şi cumpere grâu, deşi ştiai că fără el riscă sa moară de foame. Şi ăsta e un gest patriotic?! Nu le dai voie să treacă decât dacă se înscriu mai întâi în ELAS, după care te-apuci să împarţi dumneata pedeapsa cu moartea pentru „dezertori", deşi nimeni nu te-a autorizat să faci aşa ceva. În al patrulea rând, ai provocat represalii împotriva unui sat luând cartofi care fuseseră deja rechiziţionaţi de italieni. În al cincilea rând, l-ai trimis personal într-o direcţie greşită pe unul dintre ofiţerii noştri de legătura, care-l căuta pe Aris tocmai ca să se plângă de abuzurile dumitale. În al şaselea rând, ai aplicat o politică de dezarmare a celorlalte grupuri de *andartes* şi le-ai omorât ofiţerii.

Hector se pricepea însă la diversiuni şi l-a contraacuzat:

— Las că ştim noi care e politica voastră, a britanicilor. Ce, crezi că suntem proşti?. Aveţi de gând să ni-l aduceţi înapoi pe rege, fără să consultaţi poporul.

Myers a izbit cu pumnul în tăblia mesei, ceea ce a făcut ca un pahar de sticlă să se răstoarne pe jos.

— Şapte., a urlat el. Ai răpit şi omorât un şef al jandarmeriei care era pe punctul de a organiza o trecere în masă a oamenilor săi la EDES şi i-ai obligat pe toţi, sub ameninţarea cu moartea, să treacă la ELAS. Opt – ai proclamat sus şi tare că oricine nu se înscrie în ELAS trădează Grecia şi va fi împuşcat. Noua – fondurile pe care ţi le dăm noi dumneata le dai mai departe EAM-ului, care le dă centralei KKE de la Atena, iar dumneata le dai ţăranilor, în loc de bani, nişte hârtii fără nicio valoare, cu promisiuni de plată. Zece – câţiva oameni ai dumitale au atacat ca nişte ticăloşi, din flanc, o unitate EDES angajată într-o luptă strânsă. cu nişte trupe SS. Asta-i o pată pe bunul renume al Greciei, o infamie care nu trebuie să se mai repete niciodată. Ai înţeles? – şi colonelul s-a oprit şi a luat o foaie de hârtie pe care o avea pe birou. Am aici o înţelegere semnată de EDES, de EKKA şi de CEEA, care au fost de acord s-o adopte ca pe un cod de conduită. Am de gând să-l pun şi pe Aris s-o semneze, iar pe dumneata te rog s-o citeşti şi să-mi dai cuvântul dumitale, ca om de onoare, că o vei şi respecta. Dacă nu, să ştii că vom fi nevoiţi să-ţi tăiem aprovizionarea.

Hector s-a uitat la el sfidător. Colonelul mai încercase de o sută de ori aceeaşi tactică.

— Nu pot, şi Aris n-o să semneze nimic dacă nu primeşte dispoziţie din partea comitetului de la Atena. O să trebuiască să trimitem un curier. Cine ştie cât i-o lua să se-ntoarcă.

— Ăştia sunt termenii, i-a spus Myers, întinzându-i foaia de hârtie.

Hector a luat-o, l-a salutat cu o lipsă de respect plină de lehamite şi a ieşit.

— Pân' la urmă, despre ce a fost vorba? l-a întrebat Mandras în timp ce coborau amândoi pe cărarea de capre, abruptă şi alunecoasă, care pleca, şerpuind pe versantul muntelui către vale, de la peştera unde-şi stabilise Myers cartierul general.

— Ei, o mulţime de căcaturi, i-a răspuns Hector. Ce trebuie să-nţelegi tu e că britanicii ăştia sunt fascişti şi vor să pună mâna pe Grecia pentru imperiul lor şi oameni ca Zervas şi lacheii lui din EDES îi ajută să pună mâna pe ea. De-aia toate proviziile merg la ei, şi nu la noi.

— Dar avem tone întregi de materiale, a zis Mandras. Avem tot ce ne trebuie ca să-i aruncăm în aer pe toţi naziştii din Grecia.

Hector nu l-a băgat în seamă: era tânăr, mai avea de învăţat. I-a spus:

— Aia din satele-alea ne-au turnat lui Myers. Eu aşa cred, c-ar trebui să ne ducem şi să le ţinem o lecţie – scârbele de colaboraţionişti!

— Aveau câteva femei drăguţe, a zâmbit Mandras.

— O să le-arătăm noi şi lor câte ceva, i-a răspuns Hector şi amândoi au izbucnit într-un râs conspirativ.

Sătenii cu pricina erau toţi nişte simpatizanţi ai mic-burghejilor, sau regalişti, sau republicani şi se prefăceau numai că erau împotriva regelui, despre care toată lumea vorbea cu dispreţ, numindu-l „Glücksburg" 1. Toţi erau tovarăşi de parcurs ai fasciştilor şi toţi îşi făceau nevoile pe socialismul ştiinţific. Era bine să le faci pe femeile alea trădătoare să ţipe şi să se zvârcolească sub tine, şi nu era nevoie să-ţi faci probleme de conştiinţă din acest motiv, pentru că era cel mai blând ce puteau păţi. O Grecie nouă şi mai bună era pe cale de a fi construită şi-ţi puteai face mendrele cu elementele inferioare, care şi aşa urmau să fie anihilate. La fel cum aruncai cojile de ouă după ce făceai omleta.

Sus pe munte, în peşteră, Myers se gândea, o dată în plus, la cererea lui de a fi evacuat. Cei de la Cairo ignorau tot ce le spunea el despre ELAS şi păreau a nu înţelege că, mai devreme sau mai târziu, cel mai probabil în curând, comuniştii aveau să pornească un război civil. Îşi pierdea vremea. Şi-a şters fruntea cu batista şi şi-a trecut degetele peste începutul de barbă care îi dădea mâncărimi şi cu care nu se putea obişnui. Chiar atunci a intrat Tom Barnes, care făcuse cinci zile până acolo rătăcind pe coclauri, după ce distrusese un pod cu ajutorul oamenilor lui Zervas. Tom s-a trântit pe unul dintre scaunele vechi de lemn, şi-a scos bocancii şi s-a apucat să-şi cerceteze bătăturile umflate

1 Ramură a Casei princiare de Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg, din care făcea parte regele George II al Greciei.

de pe tălpile picioarelor şi de pe degete. Myers l-a luat la întrebări cu o sprânceană. ridicată; Barnes i-a întors privirea de pe scaun şi a zâmbit:

— Explozie clasa-ntâi, a zis, cu accentul lui neo-zeelandez lălăit. N-a rămas absolut nimic. Arşice s-a făcut. Au de lucru macaronarii şi nemţălăii săptămâni întregi de-acum încolo.

— Splendid, a zis Myers. Vrei un ceai?! Tocmai a plecat individul

ăla, Hector. Este aproape la fel de scârbos ca şi Aris, un porc absolut nenorocit, de sus şi până jos.

— Asta-i problema cu pălăriile proaste, a zis Barnes. Că fac ele ce fac şi-ntotdeauna ţi se urcă la cap.

35

Un pamflet distribuit pe insulă, având ca titlu sloganul fascist „Crede, luptă şi ascultă".

ITALIENI! Să celebrăm împreună viaţa şi marile realizări ale lui Benito Andrea Amilcare Mussolini, cel care ne-a condus, de la începuturile Sale nepromiţătoare, la pierzanie.

În copilărie, s-a crezut despre El cĂ era mut, dar mai târziu s-a văzut că era incorigibil de guraliv şi mai plin de aere decât toate turmele de vaci care pasc pe toate pajiştile Alpilor. Când era mic, le scotea ochii păsărilor din colivii cu bolduri, smulgea penele găinilor, era considerat imposibil de stăpânit şi ciupea fetiţele de la şcoală, ca să le facă să plângă. Constituia bande, pornea bătăi, căuta ceartă fără să fi fost provocat şi refuza să plătească pariurile pe care le pierduse. La vârsta de zece ani, şi-a înjunghiat un coleg în timpul cinei şi, la scurt timp după aceea, a mai înjunghiat pe cineva. Se lăuda ca EL Însuşi era cel mai bun elev din clasă, deşi nu era, iar când a ajuns la vârsta pubertăţi, şi-a făcut un obicei din a merge duminica la bordelul din Farti. Iată, deci, sub ce auspicii glorioase şi-a început viaţa!

A comis un viol asupra unei virgine pe treptele unei scări şi, când fata a început să-şi plângă fecioria pierdută, El i-a reproşat că nu-I opusese destulă rezistenţa. Mizantrop şi cu apucături de pustnic, era răpănos, prost-crescut şi incapabil să-şi păstreze o slujbă. Cu câtă măiestrie a continuat să-şi cultive talentele!

Când era învăţător, I se spunea „Tiranul", chiar dacă nu-şi putea controla elevii. S-a apucat de băutură şi de jocuri de cărţi S-a implicat într-o relaţie adulterină cu soţia unui soldat plecat în misiune, a înjunghiat-o şi S-a ales cu cătuşe la mâini. Ca să scape de creditorii, de scandalurile Sale amoroase, dar şi de serviciul militar, a fugit în Elveţia, unde a refuzat să muncească.

În schimb, S-a apucat de cerşetorie cu ameninţări; când a fost arestat pentru vagabondaj, le-a spus poliţiştilor că-i detestă pe ceilalţi paraziţi ca şi El, concluzia fiind că nu. Se putea număra printre ei. În felul acesta, şi-a etalat darul oratoriei raţionale, datorită căruia, de atunci, ne-a devenit atât de bine cunoscut.

S-a angajat la un negustor de vinuri, dar a fost dat afară pentru că băuse întregul stoc de marfă. Versiunea Lui oficială asupra acestui episod este că, la vremea respectivă, Se întâlnea cu Lenin, care-L admira profund pentru calităţile Sale. În 1904" a început să-i încurajeze pe italieni să dezerteze din Armată, cerere întru totul compatibila cu pretenţia Sa de mai târziu – cu care toţi suntem familiarizaţi în momentul de faţă – ca dezertorii să fie împuşcaţi.

S-a mutat la Paris, unde şi-a câştigat existenţa făcând-o pe ghicitorul. S-a prefăcut interesat de filosofie şi, mai nou, a dezvăluit că şi-a făcut studiile la universităţile din Geneva şi Zürich. Acest lucru este adevărat, bineînţeles, chiar dacă nu există nicio consemnare a participării Sale la cursuri şi nici măcar vreo dovadă că S-ar fi înscris. Este la fel de adevărat că nu şi-a abandonat mama şi n-a lăsat-o să moară în sărăcie, nici pe tatăl Său în închisoare. Ştim cu toţii: II *Duce* crede propaganda pe care tot El o face, prin urmare o credem şi noi.

Şi-a găsit un alt post în învăţământ, dar a fost dat afară după numai un an, pentru petrecerile orgiastice pe care le dădea prin cimitire. În plus, a contractat sifilis în cursul unei legături amoroase adulterine. Acest lucru, totuşi, nu poate fi invocat ca motiv al nebuniei Sale actuale, din moment ce era deja nebun când a contractat boala. În aceeaşi perioadă, şi-a scris admirabila istorie a filosofiei, despre care pretinde că I-a fost ruptă de o amantă geloasă şi toţi profesorii din ţara noastră ştiu că era o lucrare de geniu, chiar dacă n-au văzut-o niciodată. A fost demis dintr-un nou post în învăţământ şi a descoperit o nouă ideologie politică, axată pe ideea că mai întâi trebuie să acţionezi şi abia după aceea să te gândeşti la motivaţiile acţiunii tale, acesta fiind singurul aspect în care doctrina Sa intră în conflict cu cea a lui Stalin, care întotdeauna ştie dinainte ce şi cum are de gând să facă.

II Duce şi-a luat obiceiul de a-şi coborî pălăria mult peste ochi, ca să nu fie nevoit să se mai salute şi să stea de vorbă cu nimeni, de a-şi purta hainele într-adins şifonate şi de a folosi un limbaj murdar; a scris un excelent roman în maniera lui Edgar Allan Poe, dar toate editurile la care l-a trimis au refuzat în mod inexplicabil să i-1 publice. Şi acesta era o lucrare de geniu, poate prea sofisticat pentru gusturile editorilor. La scurt timp după aceea, S-a angajat redactor-şef adjunct la ziarul II Popol01 şi a descoperit că putea face economii la cheltuielile cu jurnaliştii, dacă EL Însuşi inventa ştirile. Zece numere au fost confiscate pentru defăimare, iar El a fost arestat pentru neplata unei

amenzi. Iată ca originalitatea I-a fost dintotdeauna persecutata.

II Duce şi-a câştigat o mare notorietate acuzându-l pe Iisus Cristos că se împreunase cu Maria Magdalena şi compunând un pamflet intitulat „Dumnezeu nu există"; la scurt timp, a fost iarăşi arestat, de astă dată pentru încurajarea revoltei în rândurile Armatei. S-a căsătorit cu propria-i soră vitregă, fiica nelegitimă a tatălui Său, adăugând astfel şi incestul pe lunga listă a realizărilor Sale – după care, a devenit şi El tatăl unui copil nelegitim la Trento. Fiii conştiincioşi trebuie să se dovedească întotdeauna emulii taţilor lor; numai aşa se va putea dovedi fiecare generaţie o lumină călăuzitoare pentru toate celelalte. La vremea respectivă, se spunea despre El că nu era în stare să-i privească în ochi pe cei cu care stătea de vorbă, că nu avea deloc simţul umorului, că era un delincvent paranoic şi toată lumea îl cunoştea drept „Ţicnitul". Aşa ceva nu este adevărat, bineînţeles, chiar dacă toţi cei care-L ştiu de pe atunci îşi amintesc la perfecţie. În 1911, S-a opus războiului dus împotriva Libiei; mai târziu, când a ajuns la putere, a impus o politică de opresiune bestială în ţara cu pricina, dezvăluindu-şi astfel extraordinara putere de adaptare în cazul unei situaţii neschimbate.

Pe când funcţiona ca redactor-şef al ziarului Avanti2, a început o relaţie amoroasă cu Ida Dalser, care I-a făcut un copil şi I-a îngăduit să trăiască din banii ei. A părăsit-o, însă, iar mai

1 Poporul (ital.).

2 Înainte (ital.).

târziu a închis-o într-un azil de boli mintale, etalându-şi astfel capacitatea extraordinară de a fi loial. Într-un mod asemănător, şi-a luat-o drept amantă pe Margherita Sarfatti, iar mai târziu a băgat-o la închisoare pe baza legislaţiei antievreieşti. Trebuie spus că fiecare dintre numeroasele Lui amante, fără excepţie, s-a dovedit a fi din cale-afară de hidoasă şi nu încape îndoială că II *Duce*, făcând pereche cu femeile respective, şi-a satisfăcut, de fapt, impulsurile caritabile. Frumuseţea se află în ochii privitorului şi este posibil că II *Duce* să sufere de astigmatism. Ajunşi aici, trebuie să menţionăm ca Leda Rafanelli a refuzat statutul de una dintre multele Lui femei, făcându-L ţicnit şi mincinos; pentru această calomnie, a devenit mai târziu victima hărţuirii poliţieneşti, care era perfect justificată şi nu avea nicidecum o motivaţie măruntă şi meschină, legată. de răzbunare.

II Duce şi-a cizelat ideologia, în sensul de a se declara întru totul

de acord cu ultima persoană cu care stătea de vorbă, iar în 1915 a încercat să evite înrolarea într-un război pe care, în diferite momente, îl şi combătuse, îl şi susţinuse. În mod nejustificat, I-a fost refuzat gradul de ofiţer; ulterior, a pretins că austriecii bombardaseră cu bună ştiinţă spitalul de campanie în care El era tratat de răni provocate de schije, unicul scop fiind acela de a-L elimina pe cel mai important om din Italia. La vremea aceea, ziarul *Duc*elui era finanţat exclusiv de reclamele producătorilor de armament, ceea ce nu avea nimic de-a face cu convertirea Sa bruscă la cauza Aliaţilor.

II Duce a deturnat fonduri destinate aventurii de la Fiume1 şi le-a folosit în propria Sa campanie electorală. A fost arestat pentru posesie ilegală de arme, le-a trimis Arhiepiscopului de Milano şi primarului aceluiaşi oraş pachete-capcană conţinând bombe, iar după alegeri, cum bine se ştie, S-a făcut răspunzător de asasinarea lui Di Vagn02 şi Matteoti3. De atunci încoace.

1 Aluzie la controversa de după Primul Război Mondial, dintre Italia şi Iugo-slavia, legată de controlul asupra portului Fiume (Rijeka în limba croată) de la Marea Adriatică.

2 *Giuseppe di Vagno* (1889 – 1921), deputat socialist italian.

3 *Giacomo Mateotti* (1885 – 1924), deputat, secretar general al Partidului Socialist Italian.

S-a făcut răspunzător de asasinarea lui Don Mizzoni Amendola1, a fraţilor Roselli2 şi a jurnalistului Piero Gobetti3, ca să nu mai vorbim de sutele de persoane care le-au căzut victime bandelor Sale de *squadrişti* la Ravenna, Ferrara şi Trieste, nici de miile de italieni căzuţi pe câmpul de luptă în diferite părţi ale lumii a căror cucerire s-a dovedit şi inutilă, şi iraţională. Noi, italienii, îi rămânem etern recunoscători şi considerăm că toate aceste mostre de violenţă au făcut din noi o specie superioară, la fel cum introducerea pistoalelor în Parlament şi anihilarea democraţiei constituţionale ne-au ridicat instituţiile pe cele mai înalte piscuri ale civilizaţiei.

De la confiscarea ilegală a puterii, în Italia s-au înregistrat, în medie, cinci acte de violenţă politică *per diem*; II *Duce* a decretat că 1922 este noul *Annus Domini* şi S-a dat drept catolic pentru a-l păcăli pe Sfântul Părinte Papa să-L sprijine în lupta împotriva comuniştilor, deşi, în realitate, EL Însuşi e comunist. Şi-a subordonat presa întru totul, distrugând sediile ziarelor şi ale revistelor opozante. În 1923, fără niciun motiv concret, a invadat insula Corfu şi a fost obligat de

Liga Naţiunilor să se retragă. În 1924, a măsluit alegerile şi a oprimat minorităţile din Tirol şi din partea de nord-est a ţării. Ne-a trimis soldaţii să calce în picioare Somalia şi Libia, obligându-i să-şi mânjească mâinile cu sângele unor nevinovaţi, a dublat numărul funcţionarilor ca să îmblânzească burghezia, a abolit administraţia locală, s-a amestecat în treburile justiţiei şi a pretins că EL Însuşi, printr-un simplu act de voinţă, de inspiraţie divină, a oprit revărsarea lavei pe versanţii vulcanului Etna. A început să arboreze atitudini napoleoniene, în acelaşi timp în care. Se lăsa folosit ca

1 Aici, autorul pamfletului anti-Mussolini face o confuzie, probabil datorată prenumelui identic. E vorba de două persoane diferite: *Giovanni Minzoni* (1885 – 1923), preot şi activist antifascist, omorât în bătaie de un comando de *squadrişti* fascişti, şi *Giovanni Amendola* (1882 – 1926), profesor de filosofie şi politician, de asemenea bătut atât de brutal, încât a murit, după o îndelungată agonie, în exil în Franţa.

2 *Carlo* şi *Nello Roselli*, militanţi antifascişti italieni, aflaţi în exil în Franţa, asasinaţi în 1937.

3 *Piero Gobetti* (1901 – 1926), jurnalist de orientare radical-liberală.

reclamă la bomboanele de ciocolată Perugina; S-a ras pe cap, ca să nu suporte ruşinea de a-şi vedea chelia înaintând; Şi-a angajat un profesor care să-L înveţe cum să se poarte elegant la masă; a introdus salutul roman ca alternativă mai igienică la strânsul mâinii; Se preface că n-are nevoie de ochelari; posedă un repertoriu de numai două expresii faciale; Se urca pe un podium ascuns când Îşi ţine discursurile, ca să mascheze faptul că este atât de seund; pretinde c-a studiat economia cu Paretol; S-a autodeclarat infailibil şi i-a îndemnat pe italieni să-l poarte imaginea în fruntea marşurilor, ca pe icoana unui sfânt. Asta şi este, bineînţeles: un sfânt.

S-a autodeclarat, de asemenea – şi cine suntem noi să-L contrazicem? –, mai mare decât Aristotel, Kant, Toma d'Aquino, Dante, Michelangelo, Washington, Lincoln şi Bonaparte; Şi-a numit miniştri care să-L servească, toţi nişte sicofanţi, renegaţi, escroci, oameni de casă – şi toţi mai scunzi decât el. Se teme de deochi şi a interzis persoana a doua singular ca forma de adresare. A ordonat ea Toscanini să fie bătut fiindcă a refuzat să cânte *La Giovinezza2* şi a numit academicieni care să demonstreze că toate marile invenţii au fost, la

origine, italieneşti, iar Shakespeare era pseudonimul unui poet italian. A construit o şosea prin situl istoric al Forului roman şi a comandat o statuie a lui Hercule de optzeci de metri înălţime, care să aibă chipul Lui şi care nu poate fi terminată, fiindcă la porţiunile făcute până acum – o parte a feţei şi un picior gigantic – s-au consumat deja o sută de tone de metal.

Tot ce spune în discursurile Sale este contrazis, la un moment dat, într-un alt discurs, de vreme ce tot El a observat cu multă perspicacitate că noi, italienii, nu reţinem decât punctele cu care noi înşine suntem de acord; în acest fel, li. Se prezintă tuturor sub toate feţele. A ordonat să fie arse cărţi, iar textele studiate

1 Vilfredo Federico Damaso Pareto (1848 – 1923), sociolog, economist şi filosof franco-italian, care a formulat „principiul lui Pareto", potrivit căruia 20 /o din populaţie depne 80 /o din avuţie (zis şi „regula 20/80").

2 Tinereţe (ital), titlul imnului oficial al Partidului Naţional Fascist Italian, care a fost imnul naţional neoficial al Italiei între 1924 şi 1943.

În şcoli să fie ciuntite; l-a persecutat pe Benedetto Croce, filosoful; a înfiinţat tribunale revoluţionare pe care le-a împuternicit să aplice pedeapsa cu moartea şi a transformat insule cu peisaje idilice în închisori unde oponenţii Săi pot fi torturaţi în voie. Ne-a obligat pe toţi să jurăm supunere la vârsta de optsprezece ani, în aşa fel, încât numai ipocriţii nesinceri şi nătărăii absoluţi mai pot avansa; a încercat să ne transforme pe toţi în puritani, învăţându-ne că este un semn de virilitate să nu zâmbeşti niciodată, afară de cazurile când te exprimi cu un teribil sarcasm.

A călcat în picioare insulele Dodecanezului, mergând până acolo încât a pus să fie obliterate pietrele de mormânt greceşti; a deschis la Parma o şcoală în care croaţii şi macedonenii să fie învăţaţi terorismul; a subminat Liga Naţiunilor, infiltrându-şi oamenii în administraţia ei; a blocat negocierile de pace dintre Albania şi lugoslavia; a reînarmat Germania, Belgia şi Austria, lăsându-şi propria armată să poarte fără armament nişe războaie scandalos de nejustificate; şi totuşi, a semnat pactul Kellogg, care a scos în afara legii folosirea forţei ca instrument al politicii externe.

Acest Sifilitic Promiscuu a transformat răspândirea sifilisului într-un delict care se pedepseşte cu închisoarea; acest Tată a

Nenumăraţi Bastarzi Retardaţi a declarat ilegala contracepţia; acest Ţărănoi cu Gură Spurcată a interzis înjuratul, a reglementat dansul şi consumul de alcool, în încercarea de a ne face mai serioşi. A introdus o legislaţie care transformă femeile italiene în găini ouatoare; a suprimat orice libertate religioasă; a cerut ca toate pronumele referitoare la El Însuşi să fie scrise cu iniţială majusculă, iar apelativul II *Duce* să fie tipărit în ziare numai cu litere mari; a instalat lagăre de concentrare în Libia şi în diverse momente a luat hotărâri de a invada Franţa, Iugoslavia, Somalia Franceza, Etiopia, Tunisia, Corsica, Spania şi Grecia. II *Duce* a zis: „Mai bine să trăieşti o zi ca un leu, decât o sută de ani ca o oaie" drept care, El a devenit un leu de mucava, iar noi, italienii, am devenit oile care-L urmează pe drumul spre abator şi ne spunem unul altuia ca şi noi suntem lei. II *Duce* a spus: „Cu cât sunt mai mulţi duşmanii, cu atât este mai mare gloria", drept care ne-am inventat noi duşmani din pământ, din piatră seacă şi am pornit la război cu ei desculţi, cu blindate având blindajul făcut din lemn.

Acest Bufon Caraghios, posesorul a o mie de uniforme împopoţonate, pline de baretele unor medalii contrafăcute, pentru acte de vitejie pe care nu le-a săvârşit niciodată, ne-a îndemnat să ne fotografiem copiii îmbrăcaţi în cămăşi negre, ne-a obligat să repetăm aplauzele la discursurile Sale cu ajutorul unor semnale făcute cu cartoane sau clopote şi a inaugurat o „mişcare de promovare a tineretului", în virtutea căreia nişte bătăuşi dezastruos de nepricepuţi au fost numiţi în poziţii de decizie. Împotriva doctrinei catolice a Sfintei Biserici, II *Duce* a decretat sterilizarea persoanelor „inferioare din punct de vedere rasial"; a încheiat pacte de neagresiune cu Uniunea Sovietică şi Marea Britanie, iar acum ne aflăm în război şi cu una, şi cu cealaltă fără niciun motiv concret; a introdus obligativitatea pregătirii militare de la vârsta de opt ani, transformându-ne copiii în soldaţi de jucărie. A declarat despre Hitler că este „un clovn tragic", „un sinistru degenerat sexual", că „nu ştie ce este loialitatea şi nu te poţi baza pe el" şi totuşi, EL Însuşi ascultă de ordinele unui asemenea om. A răspândit ideea ca numele Lui trebuie folosit pe post de sedativ în spitale, înaintea operaţiilor; apoi, ca şi cum propriul Sau intelect ar fi fost sedat, a declarat prosteşte că britanicii sunt mult prea decadenţi ca să ni se opună. De atunci, aşa decadenţi cum sunt, britanicii ne-au scufundat jumătate din flotă, motiv pentru care suntem lăsaţi să murim de foame pe toate câmpurile de luptă, şi tot ei ne-au înfâant în

Africa de Nord, unde trupele noastre de coloraţi au trecut cu arme şi bagaje de partea inamicului. Am invadat Etiopia cu preţul vieţii a cinci mii de italieni, al venitului naţional pe un an întreg şi cu echivalentul armamentului a 75 de divizii, ceea ce înseamnă că i-am ajutat nemijlocit pe decadenţii de britanici să se reînarmeze tocmai cu armamentul folosit acum împotriva noastră.

Acest Pigmeu Moral şi Intelectual a pretins ca rugăciunea *Felix* Mater1 să fie rostită, la înmormântarea propriei Sale mame;

1 *Fericită Maică* (lat.)

ne-a făcut să pierdem şase mii de soldaţi în războiul civil din Spania, fără să câştigăm absolut nimic. Pentru că am fost nişte lei conduşi de un asin, am fost înfrânţi de o armată de amatori la Guadalajara şi, lucru mult mai rău, ne-a pângărit numele pe vecie ordonând masacrarea prizonierilor spanioli de pe insula Majorca. Dacă nu era suficient de ruşinos şi atâta, a ordonat torpilarea unor vase din ţări neutre şi a refuzat să permită recuperarea supravieţuitorilor. A încheiat o alianţă cu Japonia şi le-a ordonat ziarelor să-i numească pe japonezi „arieni"; ne-a adus în postura de lachei ai germanilor, obligându-ne să mărşăluim în pasul gâştei; a reuşit performanţa imposibilă semantică. Se numi Primul Mareşal şi pe EL Însuşi, precum Regele; i-a persecutat pe evreii italieni ca să-i facă pe plac lui Hitler şi a declarat că nu putem pierde războiul împotriva britanicilor, care poartă umbrele ca nişte efeminaţi.

Soldaţi! Nu avem uniforme pe noi, pentru că II *Duce* a ordonat ca ele să fie purtate de toţi profesorii şi toţi funcţionarii din administraţia de stat; din lipsă de mijloace de transport, am fost abandonaţi în Africa de Nord şi obligaţi să mărşăluim şase sute de kilometri prin deşert în plină vară. Am pierdut o treime din flota noastră comercială, pentru că El a uitat să recheme navele acasă mai întâi şi abia după aceea să declare război; am fost învăţaţi că, dacă diviziile sunt înjumătăţite ca dimensiuni, înseamnă că avem de două ori mai multe divizii; am fost puşi să invadăm Grecia dinspre nord în toiul anotimpului ploios, fără echipament de iarna şi după ce am fost dernobilizaţi, prin porturi la Marea Adriatică prin care debarcarea era, de fapt, imposibilă – şi asta fără ştirea Şefului Marelui Stat-Major, care a aflat despre ea de la radio. Toţi soldaţii noştri albanezi au dezertat imediat, iar de aflat ce se întâmplă cu noi, aflăm numai dacă ascultam postul de radio BBC. Lipsită de sprijin aerian şi de portavioane, marina italiana a fost

anihilată la Taranto şi la Capul Matapan, britanicii pierzând un singur avion; iar în Africa de Nord, cei 300.000 de soldaţi ai noştri au fost înfrânţi de numai 35.000, pentru că nu avem o aviaţie militară, blindatele noastre uşoare sunt făcute din mucava şi unitaţilor noastre motorizate le lipsesc motoarele. În timp ce noi murim degeaba, II *Duce* şi-a instalat cartierul general în vecinătatea Vaticanului, ca să nu rişte să fie bombardat.

Soldaţi! Am fost obligaţi să invadăm o ţară fără nicio vină, o ţară de oameni viteji, ştiind foarte bine că, în eventualitatea unei victorii, nu i-am fi putut hrăni, aşa încât foametea care-i pândeşte pe ei este mai gravă decât cea de care suferim noi. Împotriva oricărei reguli a războiului şi bunei-cuviinţe, II *Duce* ne-a ordonat să ucidem douăzeci dintre ei pentru fiecare soldat de-al nostru căzut în luptă; spre gloria noastră eternă, cei mai mulţi dintre noi nu L-au băgat în seamă.

Soldaţi! Să plângem pentru ceea ce s-a întâmplat acasă, unde 350.000 dintre noi au fost transferaţi în Germania la muncă silnică, unde II *Duce* a reuşit să creeze situaţia imposibilă de a avea şomaj pe timp de război, unde inflaţia a scăpat de sub orice control şi unde trei sferturi din alimente nu pot fi obţinute decât de pe piaţa neagră, aflată în mâinile funcţionarilor Lui, unde cartelele de raţii sunt falsificate fără nicio reţinere şi unde există patruzeci de agenţii de distribuţie ale căror funcţii se suprapun, asigurându-se astfel ca nimic nu se mişcă în nicio direcţie.

Să plângem pentru ţara noastră, unde se distribuie medalii pentru scufundarea imaginară a unor vase britanice inexistente, unde suntem obligaţi să stăm în poziţie de drepţi şi să salutăm în timp ce ascultăm buletinele de ştiri de la radio, unde cuvântările unui ţăcnit sunt tratate ca şi cum ar fi texte sacre şi publicate în câte un milion de exemplare fiecare, unde Ţicnitul cu pricina. Se poartă precum un dirijor care ar încerca EL Însuşi să cânte simultan la toate instrumentele orchestrei, precum un generator electric conectat la un singur bec ars, care S-a dorit filmat în timp ce câştiga împotriva unor profesionişti meciuri de tenis măsluite de Ministerul Propagandei, care este Cel Mai Neascultat Conducător din Istorie, pentru că toată lumea ştie că ordinele Sale vor fi contramandate în cel mai scurt timp.

Soldaţi! Acesta este Omul care ne-a ordonat să folosim gaze de luptă otrăvitoare împotriva unor sălbatici înarmaţi cu suliţe. Acesta este Marele Ridicol ai cărui bandiţi şi piromani ticăloşi în cămăşi negre

dau bir cu fugiţii în luptă, în schimb ne omoară taţii, mamele şi unchii silindu-i să bea ulei de ricin asezonat cu motorină. Acesta este Omul care ne-a distrus economia şi ne-a făcut de ruşine pentru totdeauna.

Soldaţi! Adevărat a spus cine a spus că fiecare naţiune are acei conducători pe care şi-i merită. VIVA ÎL BUFFONE! VIVA ÎL BALORDO! VIVA L'ASSASSINO! VIVA ÎL DUCE!

— Trăiască Bufonul! Trăiască, Neghiobul! Trăiască Asasinul! Trăiască II *Duce*!

36

Educaţie

Băieţii făcuseră *kokoretsi* din maţele şi celelalte organe ale caprei pe care o luaseră de la mai-marele satului şi acum stăteau şi se uitau cum sfârâia în cenuşa focului. Pofta de mâncare le dădea ghes şi, ca să treacă timpul mai repede până era gata Hector s-a gândit să le mai împărtăşească tuturor câte ceva din înţelepciunea lui. Unii dintre *andartes* căscau, fără să-şi ascundă mai deloc plictiseala. Alţii, care se alăturaseră grupului cu forţa fiindcă nu li se oferise, de fapt, nicio soluţie alternativă, stăteau morocănoşi, plini de resentimente, gândindu-se ce bine ar fi fost să-i umple gura, nenorocitului ăstuia, cu rahaţi de capră. Doi dintre ei aveau de gând să-şi ia înapoi armele, în timpul nopţii, şi să plece în căutarea unei formaţiuni care lupta cu germanii, nu cu fraţii lor greci. Ştiau foarte bine că-i păştea moartea dacă erau prinşi, dar şi asta li se părea preferabil, decât să rămână aici. Un regalist scrisese *ERKHETAI* în glodul de pe jos, după care imediat acoperise cuvântul cu ace de pin, ca să nu-l vadă Hector; era o speranţă febrilă (că „Se va întoarce"), dar trebuia neapărat să rămână şi secretă. Patru republicani venizelişti îl ascultau pe Hector şi se întrebau amărâţi cum de toate grupurile se pricopsiseră cu câte un comitet de trei lideri care erau comunişti, împotriva Marii Britanii, singura ţară care-i ajutase cât de cât pe ei, pe greci, de la începutul războiului încoace. Ori de câte ori le spunea Hector câte ceva, lor li se părea firesc să presupună. că tocmai contrariul acele spunea el era adevărat; chiar aşa procedau, ca să afle ce mai era nou: îl ascultau pe Hector şi întorceau totul pe dos. Numai Mandras şi ceilalţi doi desemnaţi şefi îl ascultau pe Hector mai atenţi, în timp ce el se fâţâia de colo-colo ţinându-şi la subsuoară mult-veneratul exemplar din *Ce este de făcut*? O bufniţă a ţipat în depărtare, ca o batjocură la adresa discursului ţinut de Hector. Noaptea se făcea din ce în ce mai rece, pe măsură ce vântul

care se stârnise dinspre nord mătura crengile pinilor. În spatele lor, vârful muntelui parcă şi susţinea două stele strălucitoare care pulsau, şi domina, copleşind-o, pădurea fără margini, cu populaţiile ei surprinzător de amestecate de eroi, jderi-de-pin, mistreţi, briganzi şi hoţi.

Deci, tovarăşi, vreau să vorbesc cu voi, pentru ca eu aşa cred, că mulţi dintre voi n-aţi priceput încă un lucru, şi anume că fără o teorie revoluţionară nu poate exista o mişcare revoluţionară şi că rolul luptătorului de avangardă nu-i poate reveni decât unui partid care se ghidează după cea mai înaintata dintre teorii. Problema este că mulţi dintre voi nu v-aţi făcut încă o idee clară despre cum trebuie înţeleasă experienţa noastră istorică, ceea ce conduce la un ameliorism îngust, la economism, concesioonism şi democratism. Mă rog, e drept că felul acesta socialism burghez, care este reformism social burghez şi socialism oportunist, reprezintă, conştiinţa într-o formă embrionară, dar eşuează atunci când vine vorba să ţină cont de antagonismele necesare şi ireconciliabile dintre interesele proletariatului şi interesele obscurantismului reacţionar. Nu reuşeşte să priceapă dialectica contradicţiei sociale. Vedeţi voi, interesele proletariatului sunt diametral opuse faţă de interesele burgheziei. Acest lucru îl dezvăluie nu numai teoria, ci şi practica – şi este atât de evident, încât nici nu mai trebuie să mă străduiesc să vi-l demonstrez. Ceea ce trebuie să păstrăm, însă, mereu în faţa ochiului minţii noastre, din perspectiva istoriei universale, este că semnificaţia luptei necesită intervenţia directă a proletariatului în viaţa socială, nu numai vreo formă oarecare de republicanism parlamentar sau de semiabsolutism de sorginte militară. Ce vreau să spun cu asta: comunismul le-o ia tuturor înainte ori de câte ori vine vorba să producă evaluarea cea mai revoluţionară a oricărui eveniment şi este cel mai necruţător în lupta împotriva oricărei menţineri a înapoierii. Şi nici să nu vă gândiţi că-i putem demasca şi condamna pe ideologii revizionişti şi eclectico-istorici ai claselor dominante numai organizând greve şi constituindu-ne în sindicate, pentru că politica sindicalistă a clasei muncitoare nu este nimic altceva, tocmai, decât o politică mic-burgheză a clasei muncitoare. Noi ţintim cu mult, mult mai departe.

Este absolut cert din punct de vedere ştiinţific: ne interesează emanciparea politică şi economică a maselor, dar ştim prea bine că proletariatul trebuie condus de o inteligenţie care să se bucure de

suficientă educaţie şi bunăstare pentru a putea formula teorii. Marx, Engels, Plehanov, Lenin – toţi erau intelectuali burgheji care şi-au sacrificat propriile interese pentru a modela conştiinţa proletariatului internaţional, fiindcă acesta n-a înţeles încă pe deplin de ce natură sunt structurile ce urmează a fi edificate. Ceea ce urmărim noi este ştergerea tuturor diferenţelor dintre muncitori şi intelectuali, aşa că avem nevoie de conducători destul de bine pregătiţi, evoluaţi şi experimentaţi, ca să ghideze masele ridicate în mod spontan, şi anume în aşa fel, încât acestea să se îndepărteze de teoriile greşite care deviază de la percepţia necesităţii şi a inevitabilităţii concepţiei materialiste asupra istoriei.

Avem nevoie de conducători care să nu poată fi bănuiţi de servilism, care să nu cedeze în faţa aspiraţilor clasei muncitoare, ci s-o ajute pe aceasta să-şi formeze aspiraţiile corecte. Având conducătorii potriviţi, nu mai e nevoie să-i ridicăm pe muncitori la nivelul intelectualilor, pentru că este suficient ca ei să-şi pună toată încrederea şi toată nădejdea în conducătorii care le vor oferi acea organizare stabilă care va menţine continuitatea şi vor ajunge la o înţelegere ştiinţifică a condiţiilor concrete predominante.

Ştiu că unii dintre voi v-aţi plâns în legătură cu faptul că nu supunem deciziile unui vot democratic, dar ceea ce trebuie să înţelegeţi este că avem de luptat cu atâtea forţe revanşiste, recidiviste, şovine, reacţionare, ce se coalizează împotriva noastră" Încât este vital să păstrăm o conducere secretă. Iar dacă trebuie să fie secretă, cum ar putea fi democratică?! Democratismul presupune o deschidere care s-ar dovedi sinucigaşă – evident, nu-i aşa?! Deci, s-o mai lăsăm cu tot votismul ăsta. Este o joacă inutilă şi primejdioasă.

Şi mai este ceva. Pentru oricine, are cât de cât creier, e clar: conducerea este o specializare funcţională, de aceea presupune în mod inevitabil centralizarea. Aşa că nu vă mai văitaţi atâta că nu luptăm destul cu nemţii şi nu vă mai văitaţi că trebuie să luptăm cu EDES şi cu EKKA. Ştie foarte bine ce face conducerea centrală. Ea vede imaginea de ansamblu, în timp ce noi nu vedem decât un colţişor al imaginii, drept care sub nicio formă nu trebuie să ne apucam să acţionăm din proprie iniţiativa; s-ar putea să existe un plan mai cuprinzător, pe care să-l împiedicăm să se desfăşoare, dacă începem şi ne purtăm ca nişte oportunişti. Oportunismul înseamnă o lipsă de principii ferme şi bine definite. Între noi, revoluţionarii, trebuie să existe o încredere totală,

tovărăşească, reciprocă, trebuie să putem sta umăr la umăr în lupta decisivă nicio deviaţie nu poate fi acceptată. Iar dacă aveţi de gând să vă plângeţi din nou că ne opunem aşa-ziselor gherile de la EDES, reacţionare şi fasciste, v-aduc aminte că o pace proastă nu-i cu nimic mai bună decât un conflict sănătos. Zic ei că luptă împotriva aceluiaşi duşman ca şi noi, dar ne slăbesc rândurile recrutând oameni care s-ar fi cuvenit să vină la noi şi le induc o falsă conştiinţă asupra adevăratei esenţe a luptei în istoria omenirii. E de datoria noastră istorică de căpătâi să-i dăm la o parte, fiindcă un partid devine puternic numai curăţindu-se pe el însuşi.

Asta înseamnă că trebuie să ne păstrăm în orice moment solidaritatea şi disciplina de fier, aşa încât de aceea concordă perfect cu cele mai stricte cerinţe ale dreptăţii decizia conducerii ca oricine se arată deviaţionist să fie pe drept cuvânt condamnat la moarte. Din moment ce eu sunt reprezentantul conducerii centrale în acest sector, totul se reduce la o singură cerinţă, şi anume ca toată lumea să mă asculte, fără să-şi pună întrebări. În această etapă istorică, nu-şi au locul niciun fel îndoieli, de parazitisme, de false umanitarisme. Trebuie să ne concentrăm asupra unicului nostru scop; a proceda în orice alt fel înseamnă a trăda nu numai Grecia şi clasa muncitoare, ci Istoria însăşi. Aveţi întrebări?

Mandras a ridicat mâna respectuos:

— N-am înţeles eu chiar totul, tovarăşe Hector, însă vreau să vă asigur că puteţi conta pe mine.

Într-o bună zi, poate că va putea să citească şi el cartea aia a lui Hector. S-o ţină între mâinile lui de parcă ar fi tipărită pe coli de diamant să-i sărute coperţile noaptea şi să doarmă cu ea sub cap, de parcă înţelepciunea ei de nepătruns ar putea să i se inoculeze în creier printr-un transfer capilar. Într-o bunt zi, poate că va deveni şi el intelectual şi nici doctorul, nici Pelagia nu-l vor mai putea privi de sus. Şi-a închipuit cum ar fi dacă ar ajunge el învăţător şi toată lumea de la *kapheneion* i-ar spune *daskale* şi i-ar asculta cu atenţie opiniile. Şi-a închipuit cum ar fi dacă ar ajunge primar la Lixouri.

Mandras n-a citit niciodată cartea cu pricina, drept care a fost scutit de dezamăgirea de a afla că era, de fapt, o tiradă îngrozitor de plictisitoare şi iraţională împotriva unei gazete comuniste rivale. În schimb, avea să vină o vreme când el va fi înţeles fiecare vorbă rostita de Hector şi-i va fi împărtăşit acestuia viziunile paroxistice despre

dictatura proletariatului, ca şi cum ar fi fost vorba de revelaţiile unui sfânt.

Deocamdată, în seara cu pricina, unul dintre venizelişti, care avea să-şi rişte viaţa trecând în tabăra cealaltă, la EDES adică, s-a apropiat de el ceva mai târziu, pe întuneric, i-a oferit prietenește o ţigară şi i-a explicat:

— Auzi, nu-i nevoie să pricepi tot jargonul ăsta cu vorbe lungi al amicului nostru, pentru că până la urmă se reduce la un singur lucru: că trebuie să faci exact ce-ţi spune el, că altfel îţi ia gâtul. Nimic altceva nu-nseamnă – după care individul, avocat în viaţa de zi cu zi, l-a bătut pe umăr şi i-a mai spus, întorcându-se să plece: Îmi pare rău pentru tine.

— De ce?! a strigat Mandras după el, dar n-a primit niciun răspuns.

37

Un episod care-i confirma Pelagiei bănuiala că bărbaţii nu fac diferenţa între bravură şi lipsa bunului-simţ

O voce puternică a început să tune şi să fulgere în spatele căpitanului Corelli care, fiind cufundat în lectura pamfletului, mai-mai să moară de sperietură:

— Cei ce caută sufletul meu să-l distrugă vor ajunge în străfundurile pământului, vor cădea răpuşi de sabie, vor fi daţi de hrană vulpilor. Domnul îşi va îndrepta săgeata către ei şi iată, răniţi se vor afla!

Corelli a sărit cât colo şi s-a trezit faţă în faţă cu barba ca de patriarh şi cu ochii aruncători de flăcări ai părintelui Arsenios, care-l străpungea cu privirile-i aprige de după zidul de incintă şi-şi făcuse un obicei, în ultima vreme, din a-i speria pe soldaţii italieni neatenţi cu improvizaţiile sale tunătoare pe marginea unor texte biblice greceşti. Cei doi s-au măsurat din priviri, Corelli cu mâna dusă la inimă, Arsenios ameninţând cu cârja ecleziastica făcută de el în casă.

— *Kalispera*, *Patir*, a zis căpitanul, a cărui ştiinţă, într-ale manierelor greceşti era din ce în ce mai cuprinzătoare dar preotul a scuipat în colbul drumului şi a declarat:

— Te vei transforma într-un cuptor încins la vremea furiei tale, îi vei înghiţi pe toţi la vremea mâniei tale şi focul îi va mistui. Roadele lor le vei şterge de pe faţa pământului şi sămânţa lor de printre fiii oamenilor, căci au închipuit o făcătură ticăloasă pe care nu vor fi în

stare s-o împlinească.

Preotul şi-a dat ochii peste cap după modelul profeţilor, iar Corelli i-a spus împăciuitor:

— Aşa este, aşa este – cu toate că nu pricepuse nimic, la care Părintele Arsenios a scuipat din nou, a frecat scuipatul în ţărână cu talpa piciorului şi a făcut semn cu mâna înspre căpitan, dându-i de înţeles că şi el avea să fie făcut una cu pământul în acelaşi fel. Aşa este, a repetat Corelli, zâmbindu-i politicos, după. care preotul a plecat legănându-se într-un mod care voia să sugereze deopotrivă dezgust şi o absolută certitudine.

Căpitanul s-a întors la lectura lui, dar a fost deranjat din nou de doctor şi de Pelagia, care se întorceau dintr-o expediţie medicală, şi de Carlo Guercio, care a sosit cu jeepul. Şi-a băgat repede hârtiile în veston, dar nu suficient de repede pentru ca doctorul să nu-şi dea seama despre ce era vorba.

— Aha, văd c-ai primit şi dumneata un exemplar, a zis el. Amuzant, nu-i aşa?!

— Mama lui de război! a zis Carlo vesel, intrând pe poartă cu salutul său obişnuit, apoi s-a izbit cu fruntea de una dintre crengile mai joase ale măslinului, cea pe care se legănase Mandras, şi pentru moment a rămas năucit. Apoi a zâmbit jenat: Mereu fac treaba asta. S-ar zice c-ar trebui să ştiu, de-acuma, unde este creanga.

— Nu, n-ar trebui să fii atât de înalt, a zis doctorul. Dovadă că-ţi lipsesc şi capacitatea de previziune, şi judecată sănătoasă. A fost un rege al Franţei care a murit de ce faci dumneata cu creanga asta.

— Ei, deocamdată eu n-am murit, a zis Carlo, ducându-şi un deget arătător la cucuiul care tocmai se forma. Aţi văzut pamfletul?

Căpitanul Corelli s-a uitat la el mânios, dar Pelagia a zis:

— Pare-se că de-azi-noapte a apărut peste tot pe insulă. Cert este că domnul căpitan chiar acum, când vorbim, ascunde un exemplar, a zis doctorul jubilând.

— Propagandă britanică, a zis căpitanul, prefăcându-se dezinteresat.

— Azi-noapte n-au fost avioane, a zis Carlo. Când trec pe deasupra, totul zdrăngăne şi se cutremură. Azi-noapte n-a fost nimic de felul ăsta.

— Aşa că nu pot fi britanice, a conchis doctorul bucuros. Mă tem c-aveţi pe cineva pe-aici cu acces la o tiparniţă şi cu un excelent

serviciu de distribuţie – dar, când l-a văzut pe Carlo îmbujorându-se la faţă şi încruntându-se, a înţeles că era mai bine să vorbească despre altceva. Poate c-o fi şi propagandă britanică, a adăugat el cu jumătate de gură şi ridicând din umeri.

— Trebuie să fi fost cineva care ştie o mulţime de lucruri, a intervenit Pelagia, pentru că tot ce scrie acolo este adevărat.

Corelli s-a înroşit tot de furie şi s-a ridicat brusc în picioare. Pelagia s-a temut, în prima clipă, că avea de gând s-o pălmuiască, dar căpitanul a scos pamfletul de sub veston şi l-a rupt dramatic în două, aruncându-i caprei bucăţile de hârtie.

— Nu e nimic altceva decât un rahat şi jumătate, a declarat el şi a intrat cu paşi hotărâţi în casă.

Cei trei rămaşi afară au schimbat priviri între ei. Carlo a făcut o grimasă prin care voia să sugereze, în bătaie de joc, că se temea şi tremura tot. După aceea, a redevenit foarte serios şi i-a spus Pelagiei:

— Te rog, scuză-l pe căpitan şi nu-i spune că ţi-am spus, dar trebuie să-nţelegi că el, în poziţia lui… Doar e ofiţer, la urma urmei, nu?!

— Înţeleg foarte bine, Carlo. Nici dacă-l scria el, cu mâna lui, nu recunoştea că este adevărat ce scrie acolo. Crezi c-ar fi putut fi scris de un grec?!

— Ce idee prostească! a exclamat doctorul.

— Mă gândeam că…

— Zău?! Câţi greci ar putea şti toate lucrurile astea, câţi greci de-aici sunt în stare să scrie italieneşte şi câţi greci posedă mijloace de transport, ca să le poată lăsa peste tot pe insula în acelaşi timp?! Nu fi naivă.

Dar Pelagia a început să cocheteze cu ipoteza ei. Multe dintre R-uri erau scrise ca P-uri şi grecii făceau în mod obişnuit greşeala asta, aşa că vreun italian probabil că-i spusese toate informaţiile unui grec, împreună culeseseră textul şi-l tipăriseră, după care italianul probabil că-l răspândise peste tot cu vreo motocicletă sau cu cine ştie ce. Şi Pelagia s-a luminat la faţă, triumfătoare, şi a ridicat amândouă mâinile, semn că uite ce simplu era! Şi, oricum, toată lumea ştia că oamenii ascultau BBC-ul. În prezenţa lui Carlo, totuşi, i s-a părut imprudent să pomenească faptul ca bărbaţii din sat ascultau postul de radio, fumând nervoşi în timp ce stăteau înghesuiţi claie peste grămadă într-un dulap ceva mai mare de la *kapheneion*, de unde ieşeau tuşind şi horcăind şi se

duceau să le spună veştile şi femeilor de-acasă, care apoi şi le treceau una alteia, la rândul lor, la fântână sau prin bucătării. Pelagia n-avea cum să ştie că soldaţii italieni făceau mai mult sau mai puţin acelaşi lucru în cazărmile şi dormitoarele lor, ceea ce ar fi explicat faptul ca toată lumea de pe insulă ştia cam aceleaşi glume despre Mussolini.

Doctorul şi Carlo s-au uitat unul la altul cu teamă: dacă Pelagia fusese capabilă să reconstituie ce şi cum, puteau să se prindă şi alţii.

— Nu te face prea deşteaptă, a zis doctorul, că rişti să-ţi iasă creierul pe urechi – o vorbă pe care i-o spunea de când era mică.

Pelagia şi-a dat seama de stânjeneala tatălui ei şi-a lui Carlo, apoi şi-a adus aminte şi de tiparniţa mică, de mână, primită de Kokolios înainte de război de la Partidul Comunist, ca să răspândească propaganda de partid, şi de jeepul lui Carlo. A dat din cap, ca şi cum ar fi vrut să-şi alunge din minte asemenea speculaţii, în schimb s-a trezit întrebându-se de unde or fi făcut rost de litere latine. Sentimentul ei momentan de uşurare s-a spulberat brusc: şi-a adus aminte că tatăl ei încheiase nişte aranjamente *quid pro quo* cu ofiţerul cel gras şi ipohondru de la intendenţă, cel cu bătăturile chinuitoare. Pelagia s-a uitat de la Carlo la tatăl ei şi înapoi şi a simţit cum i se punea un nod în gât de furie: dacă ei doi fuseseră vinovaţii, dacă puseseră de-o conspiraţie, cât de proşti şi de iresponsabili puteau să fie?! Chiar nu erau conştienţi de primejdie?!

— Problema cu bărbaţii… a început ea să spună, dar s-a răzgândit şi l-a urmat pe căpitan în casă, lăsându-şi propoziţia neterminată.

A smuls-o pe Psipsina de pe masa din bucătărie, ca şi cum şi-ar fi potolit senzaţia de primejdie mângâindu-şi animaluţul.

Carlo şi doctorul Iannis şi-au ridicat mâinile fiecare, apoi şi le-au lăsat să cadă, stând unul în faţa celuilalt într-un moment de tăcere elocventă şi de autoconştientizare.

— Ar fi trebuit s-o cresc mai toantă, a zis doctorul într-un târziu. Când femeile capătă putere de deducţie, nimeni nu ştie ce necazuri îţi pot aduce.

38

Originile marşului Pelagiei

Într-o zi, căpitanul Antonio Corelli n-a putut merge la lucru, din cauză că-i vibra un fel de cutremur în cap. A rămas întins în patul Pelagiei, încercând să nu-şi deschidă ochii şi să nu se mişte; cea mai

subţire geană de lumină îi străpungea creierul ca un pumnal înfipt prin ochi, iar dacă făcea orice mişcare, avea o certitudine clară: cerebelul i se desfăcuse de la locul lui şi-i hălăduia prin interiorul craniului. Gâtul şi-l simţea uscat şi ţeapăn ca pielea tăbăcită şi nu se îndoia câtuşi de puţin că-i îndesase cineva în el nişte lame de ras. Din când în când, i se ridica în gâtlej câte un acces de greaţă, cu ecouri deopotrivă către stomac şi către buze, şi-atunci trebuia să se lupte în silă pentru a-şi stăpâni torentele amare de bilă care păreau hotărâte să-şi găsească o cale de ieşire pentru a-i decora lui pieptul.

— Ah, Doamne… horcăia bietul de el. Ah, Doamne, fie-ţi milă de mine!

A deschis ochii şi-a trebuit să şi-i ţină deschişi cu degetele. Foarte încet, ca şi cum n-ar fi vrut să-şi deranjeze creierul prea mult, şi-a rotit privirile prin camera şi a căzut pradă unei halucinaţii înspăimântătoare. A clipit; da, chiar aşa era, uniforma lui zăcea pe podea şi se mişca de una singuri. S-a uitat mai atent, ca să se asigure, aşa ameţit cum era, că mişcarea uniformei era independentă de mişcarea circulară a camerei, apoi şi-a închis ochii din nou. Psipsina şi-a făcut apariţia din interiorul vestonului şi a făcut un salt pe masă, cu intenţia să se instaleze făcută covrig în chipiul lui, care-i devenise locul de odihnă preferat de când descoperise plăcerile contorsionismului; reuşea să umple întregul chipiu şi să se reverse şi pe dinafară într-un asemenea talmeş-balmeş de mustăţi, urechi, coadă şi lăbuţe, încât nimeni n-ar fi putut spune despre fiecare porţiune în parte unde anume venea pe trupul ei – şi dormea în chipiu pentru că-i reamintea darurile sub forma de bucăţi de salam şi piei de pui. Căpitanul a deschis ochii din nou şi a constatat că uniforma boţită se rotea într-o perfectă armonie cu tot restul lumii, de astă dată, aşa că s-a simţit uşurat la gândul că se făcea mai bine, până când un percuţionist metafizic ţicnit s-a apucat să bată tobele în capul lui. Corelli s-a strâmbat de durere, şi-a dus anbele mâini la cap şi a început să-şi strângă tâmplele între palme. A realizat că simţea nevoia urgentă să-şi golească vezica, dar s-a şi văzut obligat să recunoască, resemnat, că era una dintre acele situaţii în care nu se putea descurca fără sprijin, fiindcă s-ar fi bălăbănit înainte şi înapoi, i-ar fi fost imposibil să elimine voluntar şi, până la urmă, s-ar fi trezit în mod inexplicabil piţându-se pe propriul picior şi căzând într-o parte. Se simţea copleşit peste măsură de ideea de mortalitate, drept care s-a gândit dacă nu cumva

era mai bine să moară decât să sufere.

— Vreau să mor, a bombănit el, ca şi cum, dacă-şi articula gândul, îi dădea mai multă precizie şi forţă dramatică.

Pelagia a intrat pe uşă, aducând un ulcior de apă, pe care l-a aşezat lângă piciorul patului împreună cu un pahar.

— Trebuie să bei toată apa asta, i-a spus ea cu fermitate. Este singurul remediu pentru mahmureală.

— Nu sunt mahmur, i-a răspuns căpitanul pe un ton patetic. Sunt foarte bolnav, atâta tot.

Pelagia i-a umplut paharul şi i l-a lipit de buze, ordonându-i:

— Ia şi bea – la care el, suspicios, a sorbit puţin câte puţin din apă, mirându-se de efectul curativ pe care-l avea asupra stării sale fizice şi fiziologice. Apoi, Pelagia a umplut paharul din nou şi i-a spus pe un ton de reproş: N-am văzut niciodată un om atât de beat nici măcar la sărbătoarea sfântului.

— Aoleu, Doamne, ce-am făcut?!

— Ai ajuns înapoi la două noaptea, dus pe sus de Carlo. Mai precis, a ciocnit jeepul de zidul de-afară, te-a cărat până în casă ca pe un prunc, s-a împiedicat, s-a lovit la genunchi şi a trezit pe oricine nu se trezise până atunci, de tare ce zbiera şi înjura. Pe urmă, s-a trântit pe masa din curte şi s-a culcat. Şi-acum e tot acolo, şi peste noapte a făcut pe el.

— Zău?!

— Da. Şi pe urmă te-ai trezit şi te-ai pus în genunchi în faţa mea, ş-ai desfăcut braţele şi mi-ai cântat *Io sono ricco e tu sei bella1* în gura mare, ca un afon desăvârşit – da, la un moment dat, ai uitat cuvintele. Pe urmă ai vrut să-mi săruţi picioarele.

Căpitanul s-a îngrozit de-a binelea:

— Ca un afon?! Eu nu uit niciodată cuvintele de la niciun cântec. Sunt muzician. Şi tu ce-ai făcut?!

— Ţi-am dat un picior şi te-ai răsturnat pe spate, după care mi-ai declarat eternă iubire şi ţi-ai vărsat şi sufletul.

Căpitanul Corelli şi-a închis ochii disperat şi ruşinat.

— Eram beat. Bateria mea a câştigat meciul de fotbal, mă înţelegi. Nu se-ntâmplă în fiecare zi.

— Locotenentul Weber a trecut pe-aici dis-de-dimineaţă. A zis că echipa voastră a trişat şi că meciul s-a întrerupt pe la mijloc, timp de jumătate de oră, fiindcă doi băieţei au furat mingea şutată peste gard.

— A fost un sabotaj, a explicat căpitanul.

— Nu-mi place locotenentul Weber. Se uită la mine ca şi cum aş fi vreun animal.

— Doar e nazist. Şi despre mine crede că sunt un animal. Nu se poate abţine. Mie-mi place. Este şi el un băieţel, acolo – o să-i treacă.

— Iar tu eşti un beţivan. Mie aşa mi se pare: că voi ăştia, italienii, ori va-mbătaţi, ori furaţi, ori fugiţi după fetele de pe aici, ori jucaţi fotbal.

— Mai şi înotăm în mare şi cântăm. Şi nu-i poţi acuza pe băieţi că fug după fete, pentru că la noi acasă nu pot face aşa ceva şi, pe urmă, unele dintre fete se descurcă foarte bine de când cu situaţia asta. Mai dă-mi nişte apă.

Pelagia s-a încruntat. Remarcile căpitanului aveau ceva ofensator, dacă nu de-a dreptul crud. Pe lângă asta, ea însăşi era tocmai în starea de spirit potrivită pentru o ceartă. S-a ridicat în picioare, i-a golit apa din ulcior peste faţă şi i-a spus pe un ton vehement:

1 Eu sunt bogat şi tu eşti frumoasă (ital.).

— Ştii foarte bine că sunt silite să facă tot ce fac şi ca nevoia le împinge la aşa ceva. Şi toţi suntem ruşinaţi că vă ţineţi curvele aici. Cum îţi închipui că ne simţim?!

Pe căpitan îl durea capul atât de tare, încât nu putea să se certe cu ea; atât de tare, încât nu putea nici să reacţioneze la baia bruscă la care-l supusese o fetişcană mânioasă. Şi totuşi, s-a simţit cuprins deodată de un sentirnent acut al nedreptăţii. S-a ridicat în fund şi i-a spus:

— Tot ce spui şi ce faci este legat de faptul că te-aştepţi de la mine să-mi cer scuze; în fiecare privire nu văd nimic altceva decât reproşuri. Acelaşi şi-acelaşi lucru de când am venit aici. Dar tu cum îţi închipui că mă simt eu?! Întrebarea asta nu ţi-o pui?! Crezi că eu sunt mândru?! Crezi că am, aşa, o vocaţie de a-i oprima pe greci?! Crezi cumva că eu sunt II *Duce* şi mi-am ordonat singur să vin aici?! Este o porcărie, o imensă porcărie, dar n-am nicio putere în privinţa asta. Bine, foarte bine, uite, îmi cer scuze. Acum eşti mulţumită?! – şi s-a prăbuşit înapoi cu capul în pernă.

Pelagia şi-a pus mâinile în şolduri, profitând de superioritatea implicită pe care i-o dădea faptul că ea stătea în picioare, iar el zăcea în pat. Şi-a compus o faţă acră şi a zis:

— Vorbeşti serios când spui că eşti o victimă, la fel de mult ca şi noi?! Bietul băiat, vai, vai! bietul de el! – şi s-a apropiat de masă, a remarcat prezenţa somnoroasă a Psipsinei în chipiul ofiţerului şi şi-a zâmbit în sinea ei, cu privirile aţintite afară, pe fereastră. Caută să obţină într-adins un efect frustrant pentru orice eventual răspuns din partea căpitanului, având grijă ca el să n-o poată privi în ochi când i-ar fi dat acel răspuns. Îi părea rău de el, nu putea rămâne ostilă faţă de un om care-i îngăduia unui jder-de-pin să doarmă în chipiul lui, dar nici nu avea de gând să-şi arate afecţiunea când la mijloc erau nişte principii.

N-a primit însă niciun răspuns. Corelli se uita la silueta ei care se profila peste dreptunghiul de lumini al ferestrei şi în mintea lui s-a născut o melodie.

Parcă şi vedea în faţa ochilor mişcarea ordonată a degetelor sale pe corzile mandolinei, parcă şi auzea notele disciplinate răsunând în registrul înalt, aducându-i un elogiu Pelagiei, dar înfăţişându-i, în acelaşi timp, şi mânia, şi cerbicia.

Era un marş, marşul unei femei mândre care ponegrea războiul cu vorbe aspre şi cu gesturi blânde. Auzea trei acorduri simple şi o melodie marţială, care presupuneau o lume de har. Auzea melodia cum se înălţa, se amplifica, rupându-se într-un torent de tremolouri mai limpezi chiar şi decât trilurile privghetorii, mai translucide chiar şi decât cerul. Vag iritat, şi-a dat seama că i-ar fi trebuit două instrumente.

39

Arsenios

Părintele Arsenios a fost salvat de război, ca şi cum întregul ciclu al vieţii lui de până atunci nu fusese nimic altceva decât o vastă raită prin Purgatoriu, care străpunsese, până la urmă, o carapace invizibilă şi-i dezvăluise înaintea ochilor misiunea ce-i revenea. Scăpase de agonia pe care i-o provoca sila faţă de el însuşi; lăcomia şi indolenţa lui, excesele bahice rând pe rând se pierduseră în trecutul ca un cimitir, iar acum se simţea de parcă se mai înălţase cu un cot. Teologia lui se răsucise vicleană în jurul ei însăşi, ca un şarpe, şi-i transformase de aşa manieră sufletul, încât, dacă mai demult fusese conştient că-şi dezamăgise Dumnezeul, acum era conştient că Dumnezeu dezamăgise sfântul pământ al Greciei. Îi trecuse prin minte, ca unui bărbat ce era, că i-ar fi putut-o lua înainte Dumnezeului care-l

făcuse, făcând el însuşi pentru Grecia lui tot ce nu făcuse Dumnezeu. Descoperise că avea darul profeţiei.

Ajungând la concluzia că trebuia să-şi facă rost de un câine de talie mare şi să-l dreseze ca să-i muşte pe italieni, cumpărase de la Stamatis un câine garantat ca patriot, de vreme ce chiar tatăl câinelui cu pricina stabilise deja un lung şi onorabil record la muşcatul soldaţilor de gambe. Dar acest câine, înţelegându-i greşit comenzile, în sensul că i s-ar fi cerut să muşte cauciucurile vehiculelor militare aflate în trecere, trecuse şi el prematur pe lumea cealaltă, iar părintele Arsenios adoptase un alt câine, mai puţin influenţabil. Apoi plecase pe jos, purtând cu el strict o bocceluţă şi o cruce din lemn de măslin, pe care o folosea drept cârjă ecleziastică.

Arsenios umbla şi predica. Pulpele lui umflate se frecau una de alta, provocându-i iritaţii şi excoriaţii în regiunea vintrelor; în toiul verii, năduşeala i se scurgea de pe frunte şi de la subsuori, aşa că pe sutana neagră îi înfloreau cercuri de transpiraţie închise la culoare, din ce în ce mai largi, ale căror circumferinţe erau schiţate de linii neregulate de sare albă fină, iar din barba lucitoare îi picura mai ceva ca din izvorul nimfei Arethusa. Tălpile de piele ale ghetelor sale negre s-au ros încet-încet, găurile s-au unit între ele şi Arsenios a ajuns să umble practic cu picioarele desculţe, acoperite numai de carâmbi şi târând după el fire lungi de aţă de cizmărie, care lăsau în urma lui, în praful albicios, nişte urme asemănătoare cu cele ale unor şerpi subţiri ca firul de păr. Iarna, descoperise că omul nu se poate încălzi decât dacă se menţine întruna în mişcare, aşa că şi el se opintea cu toată greutatea în contra vântului nemilos şi ploii nestăpânite, în timp ce nenorocitul de câine se ţinea după el, ud până la piele, cu coada între picioare şi capul atârnându-i trist – imaginea însăşi a unei loialităţi indubitabil-iraţionale. De la arbustii de lentiscus şi de la chiparoşii din nord, până la plajele cu pietriş de la Kala, în sud, de la iazurile subterane de la Sami, din est, până la falezele abrupte de la Petani, din vest, Arsenios rătăcea şi predica. În timp ce mergea, cu capul tot aşa, lăsat în jos, cum mergea şi câinele lui, îşi construia fraze pline de o mânie justiţiară, care aveau să erupă sub forma unor tirade nemiloase la marginea taberelor ocupate de italieni. La garnizoanele germane, ori nu era băgat în seamă, ori era gonit cu brutalitate şi cu paturile puştilor, dar nu fiindcă nemţii ar fi fost cruzi, ci fiindcă nu împărtăşeau dragostea pentru dramatism a aliaţilor lor italieni. Pe teutoni îi enerva

în loc să-i distreze, dar pentru italieni era o variaţie bine-venită faţă de interminabilele jocuri de cărţi sau de pândele după bombardierele britanice. Ajunseseră să-i aştepte vizitele aproape cu tot atât de multă nerăbdare cum aşteptau camioanele care le aduceau pe curve, Arsenios fiind cu atât mai interesant, cu cât venirile şi plecările lui erau absolut imprevizibile.

Când îşi făcea apariţia, soldaţii se adunau în jurul lui, mesmerizaţi de gesticulaţia ca de operă a preotului bătut de vânturi şi ploi şi de rostogolirea tunătoare a vorbirii lui biblice greceşti, din care nu pricepeau o iotă. Arsenios îşi muta privirile de la un chip zâmbitor şi încântat la altul, ştiind că niciunul nu pricepea absolut nimic din ce spunea el, dar tot spunea, pentru că i se părea că nu avea altă soluţie. Vorbele se îngrămădeau în sinea lui, vorbe de o forţă mai presus de natură, şi avea senzaţia că mâna Fecioarei însăşi îl purta înainte, că suferinţa lui Cristos o resimţea şi el, ca din preaplinul sufletului său trebuia s-o răspândească peste tot pământul din jur:

— Schismatici ai Rornei, fraţi ai noştri pierduţii, fii ai lui Cristos care plânge pentru voi, miei de sacrificiu, pioni ai tiranilor, voi care sunteţi nedrepţi, voi care sunteţi necredincioşi, voi care preacurviţi ca nişte câini, voi, vrăjitori şi închinători la idoli, voi ale căror inimi nu cunosc lumina soarelui, voi care nu aveţi temple în sufletele voastre, voi cei dintr-o naţiune care nu va fi mântuită, voi care aduceţi urăciuni, voi care o mânjiţi pe Fecioara, voi cei însetaţi de adevăr, care nu vă puteţi adăpa din el, voi sunteţi corupţi şi n-aţi săvârşit nicio faptă bună, numai nedreptăţi, voi mi-aţi mâncat poporul aşa cum poporul mânancă pâinea, voi n-aţi mai chemat numele Domnului, voi v-aţi făcut tabere la marginea oraşelor noastre, voi aţi fost făcuţi de ruşine şi Dumnezeu vă dispreţuieşte şi v-a risipit oasele. Iată, Domnul Îşi va pleca urechea la vorbele spuse prin gura mea, pentru că El este toiagul meu, El este alături de cei ce dau putere sufletului meu, El va revărsa plăgi peste duşmanii mei, îi va izgoni de la adevărul Lui, căci s-au ridicat străinii în contra poporului meu, cotropitorii caută arborii noştri de măsline şi fetele noastre şi răutatea sălăşluieşte în mijlocul lor. Sufletul meu stă printre lei, şi eu mă număr cu cei ce stau în mijlocul focului, ba chiar printre fiii oamenilor, ai căror dinţi sunt ca suliţele şi săgeţile, iar limbile, ca săbiile ascuţite.

Da, căci în inimile voastre purtaţi răutatea, răspândiţi violenţa braţelor voastre pe pământ, v-aţi înstrăinat de pântec, o luaţi razna de

îndată ce veniţi pe lume, vorbiţi minciuni, otrăvurile voastre sunt precum veninul şarpelui, sunteţi ca vipera surdă care-şi astupă urechile. Dar noi suntem ca măslina cea verde din Casa Domnului şi ne punem credinţa în mare mila lui Dumnezeu în vecii vecilor, căci Dumnezeu şi-a întins mâna şi Dumnezeu a vorbit cu cuvintele Lui, iată, L-am auzit vorbind în vântul cel tare şi-n ochiul furtunii, în stâncile de la Assos şi în grotele munţilor. EI Şi-a presărat sarea în lacul de la Melissani, EI Şi-a stivuit fierul pe cerurile de la Lixouri.

Schismatici ai Romei, Domnul v-a pregătit un puţ, peste el a întins o plasă ca să păşiţi pe ea, şi nenorocirile se vor abate pe capetele voastre, căci Satana va fi descătuşat din închisoarea lui, şi Gog şi Magog vor ieşi să înşele popoarele care sunt în cele patru colţuri ale pământului şi să le aducă într-o mare bătălie iar numărul lor este cât firele de nisip de pe fundul mării. Şi focul va ieşi din cer deasupra oraşului preaiubit şi vă va mistui şi voi veţi fi azvârliţi, da, chiar şi cei nevinovaţi şi cei la fel de curaţi ca bebeluşii, în lacul de petrol şi pucioasă în care sălăşluiesc fiara şi falsul profet, şi carnea voastră va fi smulsă de pe oasele voastre, căci voi n-aţi mai fost găsiţi trecuţi în cartea vieţii şi veţi fi aruncaţi în focul cel veşnic.

Şi Domnul va şterge toate lacrimile din ochii poporului meu, şi nu vor mai fi lacrimi, nici plâns, şi nici durere nu va mai fi, căci lucrurile dinainte vor fi trecut, iar Cel Ce stă pe Tron va face totul şi toate din nou şi-i va da poporului meu însetat să bea pe săturate din apa izvorului vieţii. Căci El va lua fiara şi pe falsul profet şi toate armiile cele adunate la un loc în contra noastră care am săvârşit minuni înaintea lor şi le va spulbera, şi păsările care zboară prin aer se vor ospăta din carnea lor, şi ei vor fi azvârliţi în lacul de foc aprins de la pucioasă, iar cei ce vor rămâne vor fi străpunşi cu sabia…

Soldaţii îi hrăneau pe Arsenios şi pe câinele lui cu pâine şi măsline, cu ce le rămânea de mâncare, le dădeau să bea apă, iar la mănăstirile îndepărtate, cum erau cele de la Agrilion şi Kipoureon, maicile şi călugării se îngrijeau de amândoi. Dar nopţile grele petrecute prin peşteri, hrana modestă, cei doi ani de rătăciri neobosite îşi luaseră în aşa măsură obolurile de la trupul pătecos al părintelui Arsenios, încât sutana lui neagră uriaşă acum flutura de jur-împrejurul unui trup ajuns un schelet acoperit cu o piele arsă de iritaţii. Ochii lui pătrunzători priveau în depărtare de deasupra unor obraji supţi, pergamentul de pe mâini şi de pe obraz i se făcuse cornos ca tecul.

Pentru prima oară în viaţă îşi găsise liniştea în sinea sa şi era fericit. E drept că-şi neglijase propria parohie cu desăvârşire, dar probabil că, dacă ar fi trăit, Arsenios ar fi devenit şi el un sfânt.

40

Probleme cu buzele

Au trecut unul pe lângă altul în dreptul uşii – ea voia să iasă în curte, el se întorcea de la lucru. Fără să-şi dea seama ce făcea, ea a pus o mână pe obrazul lui stâng şi aşa, în trecere, l-a sărutat pe celălalt obraz.

El a rămas uimit, iar ea, când a ajuns la intrarea în curte, era la fel de uimită ca şi el, pentru că abia atunci şi-a dat seama ce făcuse. S-a oprit brusc, de parcă ar fi fost pe punctul de a se ciocni de un perete metafizic, dar altfel palpabil. A simţit cum i se ridică sângele până la rădăcinile firelor de păr, dar era conştientă că nu avea destul curaj cât să se întoarcă şi să se uite la el. Cu siguranţă că şi el încremenise pe loc. Parcă-i şi simţea privirile cum se plimbau pe spatele ei, din vârful capului până la tălpi şi i se opreau, până la urmă, pe ceafă, aşteptând-o să se întoarcă. El a strigat-o, aşa cum era convinsă că va face:

— *Kiria* Pelagia…

— Ce?! a întrebat ea sec, de parc-ar fi crezut că o reacţie tăioasă putea şterge cu buretele modul hidos de simplu în care îşi dezvăluise afecţiunea faţă de el, fără să se gândească măcar la ce făcea.

— Ce-avem de mâncare la cină?

— Nu mă fierbe.

— Cum adică să te fierb?!

— Nu face caz de asta. Am crezut că erai tata. Întotdeauna îl pup aşa pe tata când intră.

— Perfect de înţeles. Amândoi suntem bătrâni şi scunzi.

— Dacă ai de gând să-ţi râzi de mine, nu mai vorbesc niciodată cu tine.

El s-a apropiat de ea pe la spate, i-a dat ocol şi s-a prăbuşit în genunchi în faţa ei.

Ah, nu! a strigat. Orice, numai asta nu! apoi s-a aplecat cu capul până aproape de pământ şi a gemut disperat: Ai mila. Împuşcă-mă biciuieşte-mă, numai atât nu spune, că n-ai să mai vorbeşti cu mine! – şi-a apucat-o de genunchi cu amândouă mâinile, prefăcându-se că plângea.

— Tot satul se uită la noi, a protestat ea. Potoleşte-te imediat!

Mă faci să mă simt prost, dă-mi drumul!

— Mi-ai zdrobit inima! s-a văitat el, i-a apucat mâna şi-a început să i-o acopere cu sărutări.

— Ţap tont ce eşti, zău că nu eşti zdravăn!

— Sunt chinuit, sunt mistuit, sunt făcut ţăndări, îmi ţâşnesc lacrimile din ochi – şi s-a aplecat pe spate, făcând cu degetele gesturi poetice care voiau să schiţeze cascada invizibilă de lacrimi pe care ea ar fi trebuit să şi-o închipuie. Nu râde de mine, a continuat el, schimbând tactica. O, tu, lumină a ochilor mei, nu-l batjocori pe bietul Antonio cel prea-chinuit!

— Iar te-ai îmbătat?!

— De amărăciune sunt beat, de suferinţă. Vorbeşte cu mine!

— Iar a câştigat bateria ta vreun meci de fotbal?!

La vorbele acestea, căpitanul Corelli s-a ridicat brusc în picioare şi şi-a desfăcut braţele fericit:

— Da. I-am bătut pe Günter şi compania lui cu patru la unu, şi i-am cotonogit pe trei dintre ei, şi pe urmă am venit aici, şi am intrat, şi tu m-ai sărutat. O zi de glorie pentru Italia!

— Am greşit. O greşeală care-nseamnă mult.

— O greşeală care nu-nseamnă nimic. Îmi pare foarte rău.

— Vinonăuntru, i-a spus el. Am să-ţi arăt ceva interesant.

Simţindu-se uşurată la această schimbare bruscă de subiect, ea l-a urmat pe uşă în casă, dar, când să intre, s-a trezit că el trece din nou pe lângă ea. Cu ambele mâini a prins-o de tâmple şi a sărutat-o apăsat şi înflăcărat pe frunte, apoi a exclamat:

— *Mi scusi*, am crezut că era doctorul, nu-ţi face nu ştiu ce idei din cauza asta! – apoi a luat-o la fugă, a traversat curtea şi s-a oprit tocmai pe drum.

Ea şi-a pus mâinile în şolduri şi a rămas uitându-se după el, clătinând uimită din cap şi făcând mari eforturi ca să nu râdă ori să nu zâmbească.

41

Melci

Doctorul se uita pe fereastră şi l-a văzut pe căpitanul Corelli cum se strecura pe la spatele lui Lemoni, ca s-o sperie. În acelaşi timp, şi Psipsina a sărit pe masă, aterizând cu toate cele patru picioare pe pagina la care tocmai scria el – despre ocupaţia franceză –, iar această combinaţie de circumstanţe i-a inspirat doctorului Iannis o idee

minunată. Şi-a pus jos pipa şi tocul şi a ieşit în lumina orbitoare a soarelui de după-prânz.

— Bău! a exclamat căpitanul, iar Lemoni a ţipat.

— Mă iertaţi, copii! s-a scuzat doctorul.

— A! – şi Corelli s-a îndreptat de spate, încurcat. *Kalispera*, *Iatre*. Voiam să…

— …Te joci?! a zis doctorul, apoi s-a uitat către fetiţă: *Koritsimou*, ţi-aduci aminte când ai găsit-o pe Psipsina, când era ea foarte mica şi stătea agăţată de gardul ăla de sârmă?! Şi m-ai pus pe mine să vin după tine ca s-o salvez?! Cum Lemoni dădea din cap cu un aer serios, doctorul a întrebat-o: Melcii mai sunt acolo?

— Da, a zis ea. O mulţime. Mari de tot – şi a făcut un gest înspre Corelli: Mai mari chiar şi decât el.

— Când e vremea cea mai bună ca să-i găseşti?

— Devreme şi târziu.

— Am înţeles. Poţi să treci mai pe seara şi să-mi arăţi încă o dată cum se ajunge la ei?

— După ce se-nserează e cel mai bine.

— Nu putem ieşi din casa după ce se-ntunecă – avem interdicţie de circulaţie.

— Atunci, înainte să se-ntunece, a lăsat de la ea fetiţa.

— Despre ce-a fost vorba? a întrebat căpitanul după ce a plecat Lemoni.

Doctorul i-a răspuns băţos:

— De când cu voi, ăştia, nu mai avem aproape nimic de mâncare. În seara asta, ieşim la cules de melci.

Căpitanul s-a arătat lezat:

— Blocada o fac britanicii. Aşa cred ei ca vă ajută cel mai bine, lăsându-vă să muriţi de foame. Eu, după cum foarte bine ştiţi, am făcut tot ce-am putut ca s-ajut.

— Şi sunt foarte bine primite împrumuturile dumitale din rezervele Armatei, dar situaţia asta n-ar fi trebuit nici măcar să apară. Avem nevoie de proteine. Vezi şi dumneata în ce hal am ajuns.

— La noi, melcii sunt o delicatesă scumpă.

— Iar aici sunt o regretabilă necesitate.

Căpitanul şi-a şters fruntea de sudoare şi a zis:

— Îngăduiţi-mi să vin să v-ajut.

Aşa se face că spre seară, cu un ceas înainte de apusul soarelui şi

după ce căldura zilei se mai risipise, Pelagia şi tatăl ei, Lemoni şi căpitanul Corelli, după ce escaladaseră zidul prăbuşit, puteau fi văzuţi târându-se prin încrengătura de nepătruns, pe poteci de animale, pe sub tufişurile înţepătoare, croindu-şi drumul pe sub crengile unor măslini străvechi şi neîngrijiţi.

Doctorul se târa în urma lui Lemoni, care la un moment dat s-a oprit şi s-a întors către el:

— Parcă aşa mi-ai spus, i-a reproşat ea, că, dacă te-ai apuca de căutat melci, te-ar lua şi te-ar duce nu ştiu-unde şi te-ar închide.

— La Pireu, a zis doctorul. Am zis că m-ar duce la Pireu. Oricum, în ziua de astăzi, suntem cu toţii închişi.

Atâta cât se vedea în lumina aceea palidă, pe părţile de dedesubt ale frunzelor mai joase erau adevărate legiuni de melci, care se luau la întrecere în privinţa diversităţii de modele. Erau melci cafenii cu desene aproape invizibile, erau melci deschişi la culoare cu linii spiralate, erau melci de culoarea ocrului sau a lămâii proaspete, erau melci cu pete roşii ori cu puncte negre. Pe crengile de mai sus, mierlele siciliene îşi ţineau capetele înălţate şi fluturau din aripi, ascultând pocnetele şi pleoscăiturile melcilor culesi de pe frunze şi aruncaţi în găleţi.

Copila şi cei trei adulţi erau atât de absorbiâi de ce făceau, încât nici nu şi-au dat seama când s-au despărţit unii de alţii. Doctorul şi Lemoni s-au rătăcit pe un tunel, Pelagia şi căpitanul, pe un altul. La un moment dat, Corelli s-a trezit de unul singur şi s-a oprit o clipă, reflectând la faptul ciudat că nu-şi mai amintea când se simţise ultima data la fel de mulţumit. A deplâns, cu un sentiment de milă neglijentă, starea în care se găseau, probabil, genunchii pantalonilor lui, pe urma s-a uitat în sus, mijindu-şi ochii, la soarele de-acum roşu care încă-şi mai trimitea lumina stacojie să mângâie crengile şi frunzele. A tras aer adânc în piept şi a oftat, lăsându-se pe spate, cu fundul aşezat pe călcâie. Cu degetul arătător, a zădărnicit tentativa unui melc de a se târî în sus către muchia găleţii.

— Melc rău ce eşti! i-a spus şi s-a uitat în jur, cu sentimentul de uşurare că nu era nimeni pe-aproape, să-l audă spunând asemenea stupizenie.

Undeva, hăt-departe, s-a auzit tuşind un tun de baterie antiaeriană, dar el a ridicat din umeri. Probabil că nu era nimic serios. De altundeva, de-aproape, s-a auzit însă o voce care era, fără îndoială, a

Pelagiei:

— Au! Aoleu, nu! Au! Nu, pentru Dumnezeu!

Îngrozit la gândul oribil că poate fusese lovită de vreo schijă rătăcită, căpitanul s-a pus din nou în patru labe şi s-a repezit înapoi de-a lungul tunelului pe care venise, către locul de unde auzise exclamaţiile Pelagiei.

A găsit-o, la prima vedere paralizată într-o poziţie răsucită, care o adusese, cum-necum, cu gâtul arcuit spre ceafă. Stătea şi ea în patru labe, cu un fir de sânge prelingându-i-se oblic pe obraz, şi era evident peste măsură de nervoasă.

— *Che succede*?! a întrebat-o, strecurându-se pe lângă ea. Ce s-a-ntâmplat?!

— Mi-am prins părul, i-a răspuns ea furioasă. M-a zgâriat pe obraz un ghimpe, eu mi-am tras capul brusc într-o parte şi mi-am prins părul în boschetul ăsta plin de ţepi şi nu-l pot descurca. Şi să nu râzi.

— Nu râd, a zis el râzând. Mă temeam să nu te fi rănit.

— Păi, m-am rănit. Mi-am zgâriat obrazul.

Corelli a băgat mâna în buzunar după o batistă şi i-a şters cu ea zgârietura. Pe urmă, i-a arătat sângele şi i-a spus fericit:

— Am s-o păstrez toată viaţa.

— Dacă nu mă descurci de-aici, te omor, să ştii. Şi-ncetează cu râsul!

— Dacă nu te descurc, n-ai să mă poţi prinde să mă omori, nu?! Stai într-un loc.

Ca să-i descurce părul, a trebuit să-şi întindă mâna peste umerii ei şi să se uite dincolo de urechea ei, altfel nu vedea ce făcea. Pelagia s-a trezit cu nasul înfundat în pieptul lui şi a avut tot timpul să-şi dea seama de ţesătura aspră şi de mirosul stătut al uniformei căpitanului.

Mi-ai turtit nasul, a protestat ea.

Corelli a mirosit-o cu plăcere: Pelagia mirosea mereu a rozmarin. Răspândea un parfum tineresc, proaspăt, care-i amintea de mesele festive de acasă.

— S-ar putea să trebuiască să tai astea, a zis el, trăgând inutil de şuviţele negre care se răsuciseră în jurul spinilor.

— Au, au'. Nu mă mai trage de păr, fii mai atent. Şi nu-mi tai nimic.

— Eşti într-o poziţie foarte vulnerabilă – ai putea încerca să te-arăţi mai îngăduitoare, a remarcat Corelli şi s-a apucat să-i

descâlcească părul şuviţă cu şuviţă, având grijă să nu i se încurce lui printre degete, ca să nu-i mai provoace şi el dureri. Apoi au început să-l doară braţele pe care şi le ţinuse întinse atât de mult în poziţie orizontală şi s-a sprijinit cu coatele de umerii Pelagiei. Gata, am terminat! a adăugat el mulţumit de sine şi s-a tras înapoi.

Pelagia şi-a scuturat capul, răsuflând uşurată; când a ajuns cu buzele în dreptul obrazului ei, căpitanul a sărutat-o uşor alături de ureche, unde avea un pufuşor moale, aproape invizibil. Ea şi-a dus vârfurile degetelor la locul unde o sărutase şi i-a reproşat:

— Nu trebuia să faci aşa ceva.

El s-a lăsat pe călcâie şi s-a uitat drept în ochii ei:

— Nu m-am putut abţine.

— Ai profitat de mine.

— Îmi pare rău.

Au rămas aşa un timp, uitându-se unul la altul, până când Pelagia a izbucnit în plâns, din motive pe care nici măcar ea nu le putea înţelege.

— Ce s-a-ntâmplat?! Ce s-a mai întâmplat?! a exclamat iar Corelli, cu gura căscată de consternare, în timp ce Pelagiei i se rostogoleau lacrimile pe obraji, iar de acolo direct în găleată, printre melci. Uite ce faci, îi îneci! a adăugat el, arătând cu degetul. Ce s-a-ntâmplat?!

Ea a zâmbit amărâtă şi s-a pus din nou pe plâns. El a luat-o în braţe şi a început s-o bată uşor cu palma peste spate. Pelagia a simţit cum începea să-i curgă nasul şi s-a temut să nu-i lase vreun muc pe epoletul de la uniformă. Şi-a tras nasul cu putere, ca să evite o asemenea eventualitate. Deodată, a izbucnit:

— Eu nu mai suport aşa, zău că nu mai suport! Îmi pare rău!

— Totu-i o mare porcărie, a încuviinţat căpitanul, întrebându-se în sinea lui dacă să se lase şi el în voia tentaţiei de a plânge.

I-a luat capul cu blândeţe între mâini şi şi-a lipit buzele de lacrimile de pe obrazul ei. Pelagia s-a uitat la el mirată şi brusc s-au trezit amândoi acolo, sub tufişurile pline de ţepi, în lumina de amurg, flancaţi de două găleţi din care melcii căutau să scape, cu genunchii murdari şi anchilozaţi, dar strâns încleştaţi în cel dintâi sărut al lor secret şi lipsit de patriotism. Înfometaţi unul de altul şi disperaţi, scăldaţi în lumina soarelui, nu s-au putut desprinde unul de celălalt, iar când au ajuns în fine acasă, pe la asfinţit, prada lor combinată s-a

dovedit ruşinos şi condamnabil de redusă faţă de cota pe care Lemoni reuşise s-o adune de una singură.

42

Cât de mult asemenea unei femei este o mandolină

Cât de mult asemenea unei femei este o mandolină, cât de graţioasă şi de minunată. Seara, când urlă câinii şi cârâie greierii, când luna uriaşă se înalţă peste dealuri, iar în Argostoli reflectoarele verifică alarmele false, eu mi-o iau pe scumpa de Antonia, îi mângâi corzile duios şi-i spun: „Cum poţi fi făcută din lemn?!”, aşa cum o văd pe Pelagia şi-ntreb fără să vorbesc: „Oare chiar eşti făcută din carne?! Nu este niciun foc pe-aici, pe undeva?! Nicio urmă a trecerii îngerilor?! Nimic străin cu desăvârşire oaselor şi sângelui?!” Îi prind în trecere privirea, căutătura ei atât de francă şi curioasă către privirea mea. Întoarce capul, zâmbeşte – zâmbet isteţ şi conştient – şi dispare. O văd cum se duce după apă, cum se-ntoarce mai târziu ţinând ulciorul pe umăr, cariatidă vie, şi, când trece pe lângă mine, cum-necum, nişte apă sare şi-mi stropeşte epoletul. Ea se scuză râzând, eu spun: „Se mai întâmplă”, ea ştie că nu fusese deloc o întâmplare. Face aşa pentru că sunt soldat şi italian, pentru că-i sunt duşman, pentru că-i simpatică, pentru că-i place să mă tachineze, pentru că este un gest de rezistenţă, pentru că mă place, pentru că este o formă de contact, pentru că suntem frate şi soră înainte ca ea să fie grecoaică, iar eu – invadator. Am remarcat că încheieturile mâinilor ei îmi amintesc de gâturile zvelte ale mandolinelor, iar palmele se lăţesc de la încheietură la fel ca şi capătul grifului pe care sunt prinse cheile corzilor, iar curbura gâtului, unde se fixează de cutia de rezonanţă, îmi sugerează linia bărbiei şi-a gâtului ei şi luceşte la fel ca lustrul neted al tinereţii şi-al pinului.

Noaptea, visez cum Pelagia vine, se dezbracă şi sânii ei mi se par două mandoline de Napoli, întoarse cu spatele. Îmi pun pe ei mâinile făcute cupă şi mi se par la fel de reci ca lemnul şi la fel de calzi ca sânii unei mame care alăptează. Pe urmă, ea se întoarce cu spatele şi fiecare fesă de-a ei îmi apare ca o mandolină rotundă, cântătoare, în formă de pară, care se umflă treptat, împodobită cu sidef şi cu inserţii de abanos. Nu ştiu ce să fac, pentru că ezit între căutatul corzilor şi dorinţa chinuitoare a vintrelor mele, şi mă trezesc năclăit de propriile mele pofte, strângând-o în braţe pe Antonia, zgâriat de capetele ascuţite ale corzilor, năduşit. O pun jos pe Antonia şi-mi spun în sinea mea: „Ah,

Pelagia!", apoi rămân aşa, culcat pe spate o vreme, treaz, cu gândurile la ea şi făcând eforturi să adorm, fiindcă atunci se face dimineaţă mai curând şi pot s-o văd pe Pelagia.

Mă gândesc la Pelagia în termeni legaţi de acorduri. Antonia are trei corzi care se-ntâlnesc la primele trei praguri de re şi sol – şi toate au nevoie de câte două degete pentru a le amuţi. Cânt pe sol, apoi trec la următoarea şi cânt pe de şi ele sună una în continuarea celeilalte precum *soprano* şi *alto* în aceeaşi cheie într-un cântec toscan. Cânt pe re, îmi răsucesc mâna, ca s-acopăr spaţiul dublu şi cade perfect alături de celelalte două, dar este ceva trist şi incomplet, este ca o fecioară neîmplinită. Mă imploră: „Du-mă înapoi, undeva unde-mi găsesc liniştea", şi-atunci revin la sol şi totul e-mplinit, iar eu mă simt ca însuşi Bunul Dumnezeu, care a făcut-o pe femeie şi a găsit că lumea făcută de El era, de-acum, desăvârşită printr-o ultimă, supremă adăugire.

Pelagia este şi ea precum corzile acestea simple şi vioaie. Se joacă râzând cu o pisică – şi e ca sol. Înalţă o sprânceană când îşi dă seama că mă uit la ea şi se preface că-mi reproşează, că mă găseşte vinovat de păcatul admiraţiei – şi e ca de Îmi pune o întrebare: „N-ai nimic mai bun de făcut?!" şi e care, necesită o încheiere. Eu îi spun*: „Îl duce* şi cu mine cucerim azi Serbia", şi ea râde, şi totul revine la normal, totul devine clar. Îşi dă capul pe spate şi râde, dinţii albi îi lucesc în soare şi ştie că e frumoasa şi-aşa o găsesc şi eu. Îmi aduce aminte de casele vopsite într-un alb orbitor, de pe o colină depărtată din Candia. Este bucuroasă, şi mândră, şi reţinută, şi totul revine ca-ntr-un cerc de unde plecase. Pelagia s-a întors la sol. Îmi vine şi mie să râd; octave întregi ne despart râdem amândoi în octave, mandolă şi mandolină, şi undeva, departe, un tun bubuie după nişte avioane britanice închipuite; urmează nişte rafale seci de mitralieră şi, ce să vezi?! avem şi timpanele.

Pelagia aude tunurile şi se-ncruntă. Eram fericiţi împreună, cum stăteam aici, pe balconul acesta umbrit de flori de *bougainvillaea* vizitate de albine, dar acum e războiul. Războiul a revenit şi Pelagia îşi încruntă fruntea şi sprâncenele. Aş vrea să-i spun: „Regret nespus, Pelagia, n-a fost ideea mea. Nu eu v-am furat Ionia. Nu eu am avut inspiraţia să vă iau caprele şi să vă tai măslinii pentru lemn de foc. Nu sunt un dăunător natural". Dar nu pot spune aşa ceva, iar Pelagia ştie. Şi înţelege foarte bine de ce nu pot spune, dar tot mă face vinovat de

lipsă de voinţă. M-a auzit vorbind despre noua Pax Romana, de reconstituirea dominaţiei străvechi care le-a adus tuturor pace şi ordine, cea mai îndelungată civilizaţie pe care a cunoscut-o omenirea – şi se încruntă.

Când Pelagiase-ncruntă auzind tunurile aflate în depărtare, este ca un acord mi minor şapte cu un cinci în surdină, un acord pentru gherile şi partizani. Dar dacă-l ciupeşti uşor, este ca un acord de o infinită şi tânjitoare tristeţe. Pelagia e tristă, şi-atunci eu o iau pe Antonia şi cânt un re minor. Ea îşi ridică privirile şi zice: „Exact aşa mă simţeam. Cum ai ştiut?!", iar mie mi-ar plăcea să-i spun: „Pelagia, te iubesc, aşa am ştiut", dar, în loc de asta, îi spun: „Pentru că eşti melancolică şi-aştepţi".

„Ce-aştept?!", mă-ntreabă ea şi eu îi spun: „Spune-mi tu ce aştepţi, Pelagia", dar ştiu că n-o să-mi spună în vecii vecilor că aşteaptă o lume nouă, în care o grecoaică să poată iubi un italian şi asta să nu conteze.

„Compun un marş pentru tine – îi spun eu –, ia ascultă", şi cânt re minor, unu, doi, şi-apoi de major, şi unu, şi doi, şi… înapoi la re minor, şi unu, doi… şi-i spun: „Necazul este că mai am nevoie de un alt interpret care să vină cu o melodie grecească pe deasupra, eventual vreun *rebetiko*, aşa ceva. Poate c-o să găsesc pe cineva din batalion care să aibă o mandolină, iar eu o să cânt acordurile cu o octavă mai jos, pe-o mandolă. Cred c-ar suna foarte bine".

„O fi având careva vreo chitară", îmi sugerează Pelagia, dar eu îi spun: „Un acord sau o melodie care sună într-un fel pe o mandolină sună cu totul altfel pe-o chitară; este unul dintre faptele imposibil de explicat ale vieţi muzicale. Acordurile astea două ar suna incredibil de banal pe o chitară, fără pic de dramatism – afară de cazul în care le-ar cânta un spaniol".

Pelagia zâmbeşte, iar eu ştiu că nu pricepe o iotă din tot ce i-am spus, dar nu contează. Îmi vine în minte o melodie în *tremolo*, care să dănţuiască pe deasupra acordurilor. Pelagiei îi place când îi cânt ceva în *tremolo* – cică are o sonoritate minunată şi foarte emoţionantă.

Dar se consideră lezată de faptul c-o emoţionează un ocupant, un individ care vine să rechiziţioneze brânza şi vinul de Robola, şi-atunci se ridică brusc, iar eu văd că-n sufletul ei s-a aprins o flacără. Îndreaptă un deget acuzator către mine şi-ncepe să strige, scrâşnind din dinţi; „Cum poţi face aşa ceva?! Ce-i în mintea ta?! Cum poţi tu,

muzician, om cu carte, să vii aici cu mandolina ta şi să-i cânţi unei grecoaice cântece minunate, în timp ce toată insula, de jur-împrejur, este jefuită şi spoliată?! Şi să nu te-aud cu toate rahaturile-alea despre Imperiul Roman care se pune din nou pe picioare! Dacă vrei să ştii cu-adevărat, Grecia este cea care a educat Roma, şi n-a trebuit s-o cucerim, ca s-o şcolim. Ce-i în capul tău?! Cum poţi să suporţi să te afli aici?! Ordine?! Ordine de la cine?! De la un megaloman vanitos care-a primit Cefalonia pe tavă de la o brută dementă deşi mai mare megaloman brunet, care pretinde ca toţi să fie blonzi, numai el nu?! Tu eşti cel nebun – nu realizezi treaba asta?! Nu realizezi că se foloseşte de tine?! Ce crezi, că Hitler o să te lase să-şi păstrezi noul Imperiu Roman, după ce-i lichidează pe toţi ceilalţi?! Cum poţi să stai cu fundu' pe-o bombă, cântând aici la mandolină?! De ce nu-ţi iei tunurile şi nu pleci?. Nu-ţi dai seama cine este adevărul duşman?!"

Şi Pelagia o ia la fugă-n jos pe scările veneţiene şi iese la soare. Se opreşte şi se întoarce cu privirile-n sus, către mine, cu ochii plini de lacrimi de furie şi amărăciune, iar eu ştiu că mă urăşte pentru că mă iubeşte – mă iubeşte chiar dacă sunt un bărbat căruia-i lipseşte curajul s-apuce răul de beregată şi să-l sugrume. Ce ruşinat mă simt. Când un acord minor, pentru că mă simt mărunt. Faptul că i-am făcut curte şi-am căutat s-o farmec m-a dat de gol. Sunt un bărbat lipsit de onoare.

Burta rotunjită ca un sân a mandolinei îmi alunecă de la locul ei, de deasupra curelei, aşa cum face întotdeauna, şi ca întotdeauna eu mă gândesc: „Poate-ar trebui să-mi iau o mandolină de-aia portugheză, cu spatele drept, care nu alunecă", dar tot eu îmi reprim asemenea gânduri prosteşti; de unde să faci rost de-o mandolină portugheză cu spatele drept pe timp de război?! În loc de asta, mă gândesc din nou: „Cât de mult asemenea unei femei este o mandolină, cât de mult asemenea Pelagiei este o mandolină, atât de graţioasă, atât de minunată!", şi de-aici gândul mi se duce şi mai departe, la un paradox demn de însuşi Xenon, şi anume că războiul a fost acela care ne-a adus împreună şi tot el, războiul, ne ţine la depărtare unul de altul. Cum zic britanicii: „Dai cu o mână şi iei cu cealaltă". Dar ce treaba am eu cu Britanicii, de-a trebuit să vin în Grecia?! Are dreptate Pelagia, dar cine va spune primul?! Pân-acum, nu a spus decât Antonia, răsunând de „Marşul Pelagiei", cântând sub degetele mele.

43

Biloiul mare-mare şi ruginit, cu ţepi

Pelagia nu s-a arătat deloc încântată de pregătirea melcilor. Mai întâi, că primise o mulţime de sfaturi contradictorii în privinţa metodei celei mai potrivite de a-i face comestibili, iar ea detesta sentimentul de nesiguranţă pe care i-l crea propria-i stare de confuzie: i se făcea silă numai la gândul că ar fi putut pune pe masă ceva atât de lipicios şi greţos, şi-apoi se temea că, dac-ar fi gătit ceva rău la gust, căpitanul n-ar mai fi avut aceeaşi părere bună despre ea. Senzaţia caldă şi jubilantă care o încerca de când îşi dezvăluiseră dragostea ce-şi purtau unul altuia era ameninţată acum nu numai de vinovăţia secretă care mergea mână-n mână cu ea, ci şi de gândul înfricoşător că, dacă melcii nu ieşeau cum trebuia, în cel mai bun caz el ar fi fost cuprins de lehamite, iar în cel mai rău caz ea s-ar fi făcut vinovată de a-l fi otrăvit.

Drosoula a învăţat-o, plină de importanţă, că trebuia să procedeze aşa: să lase melcii peste noapte într-o oală plină cu apă, cu capacul deasupra, ca să nu scape, iar dimineaţa să-i spele cu nădejde. Pe urmă, să-i pună vii în apă la încălzit şi să aştepte să iasă la suprafaţă spuma şi clisoşenia. Exact în acel moment, să arunce sare în apă şi să înceapă să-i învârtă în sensul acelor de ceasornic („Dacă-i învârţi în sens invers, or să aibă un gust înfiorător"). După cincisprezece minute, să dea câte o gaură în fiecare cochilie, „ca să ias-afară diavolul şi să intre zeama", pe urma să-i cureţe bine în apa în care fierseseră. Ce nu i-a explicat Pelagiei a fost cum Dumnezeu era cu putinţă, când ajungea la operaţia respectivă, să-şi bage degetele într-o apă care încă mai fierbea. Plus că-i mai spusese tot Drosoula că nu se puteau mânca decât melcii care se hrăniseră cu cimbru, iar ea, Pelagia, cu toate că nu credea câtuşi de puţin o vorbă ca asta, tot intrase la idei.

Nevasta lui Kokolios îi spusese la fântână că toate astea erau nişte prostii, pentru că ea îşi amintea cum procedase mama ei: „N-ai de ce s-o asculţi pe femeia asta, Drosoula, care-i aproape turcoaică". Nu, ceea ce trebuia să facă era să ciupească fiecare melc în parte, iar dacă mişca, însemna că era viu. „Dar cum pot să-l ciupesc dacă intră în cochilie?!""Îl aştepţi să ias-afară", îi răspunsese nevasta lui Kokolios. „Bine, dar, dacă iese afară, atunci e limpede că e viu, deci nu mai e nevoie să-l ciupesc". – „Tu-l ciupeşti oricum. Cel mai bine este să te-asiguri. Pe urma, iei un cuţit cu vârful ascuţit şi cureţi cu el gura cochiliei şi pe urmă iei apă curată şi speli fiecare melc de două ş-una de ori. Nu mai mult, pentru că atunci li se duce gustul, nici mai puţin, ca să nu rămână murdari, şi pe urmă-i laşi să se scurgă o jumătate de oră, pe

urmă pui sare la gura cochiliei şi toată clisoşenia aia scârboasă, gălbuie, începe să ias-afară, şi-aşa ştii că sunt gata, După care, îi prăjeşti unul câte unul în ulei, cu gura în jos, şi pe urmă adaugi vin şi-i fierbi timp de două minute, nici mai mult, nici mai puţin. Ei, şi pe urmă-i mănânci…" – „Dar Drosoula mi-a spus că trebuie să…" – „Tu să n-o asculţi pe zgripţuroaica aia bătrână. Întreabă şi tu pe oricine se pricepe, şi-o să-ţi spună exact aşa cum ţi-am spus eu; iar dacă-ţi spune cineva orice altceva, înseamnă că cine-ţi spune ce-ţi spune habar n-are ce vorbeşte".

Pelagia a întrebat-o pe nevasta lui Arsenios şi a întrebat-o şi pe nevasta lui Stamatis. Ba chiar a căutat melci în enciclopedia medicală, dar n-a găsit. Îi venea să-i răstoarne pe jos în curte şi să-i calce în picioare. De fapt, se simţea atât de neputincioasă, că-i venea să plângă sau să strige în gura mare. Aflase cinci moduri diferite de a pregăti moluştele pentru gătit şi patru reţete diferite în care le putea găti: melci fierţi, melci prăjiţi, tocană de melci cretană şi pilaf de melci. Cum nu se găsea orez, pilaful ieşea din discuţie. Numai când se gândea la orez îi lăsa gura apă şi-şi dorea din nou să se termine odată războiul.

Dar de unde ştii câţi melci să foloseşti?! Drosoula îi spusese să pună un kil pentru patru inşi. Dar asta cum – cu cochilii cu tot sau fără ele?! Şi pe urmă, cum naiba trebuia să procedezi ca să-i scoţi din cochilii, dacă-i vorba pe-aşa?! Şi cum să-i cântăreşti fără să umpli tot cântarul cu clisoşenie?! Că doar era genul de clisoşenie care nu se ia nici cu apă caldă şi săpun, ci numai se transferă de colo-colo pe orice vine în contact cu ea, ca şi cum ar fi avut nu ştiu ce capacitate mistică de a se înmulţi la nesfârşit.

Pelagia şi-a coborât privirile spre populaţia aia de creaturi mucilaginoase şi le-a dat câte un bobârnac celor care încercau să se târască afară din oală. Tot privindu-le, a început să-i pară foarte rău de ele. Nu numai că erau absolut groteşti, cu coarnele lor în erecţie şi cu felul neputincios şi lent în care-şi unduiau trupurile când le ţineai cu fundu-n sus, dar erau de-a dreptul caraghioase cu încrederea lor vană şi demnă de toată mila în siguranţa pe care le-o dădea carapacea. Îi aminteau de ea însăşi, când era mică şi credea cu tărie ca, dacă-şi ţinea ochii închişi, atunci tatăl ei n-o vedea făcând nu ştiu ce prostie. Tot împungând melcii cu un băţ, se gândea cu tristeţe la cruzimea unei lumi în care cei vii nu pot să trăiască decât prăduind vietăţi mai slabe decât ei înşişi; i se părea un mod prea puţin demn de a pune ordine în

ditamai universul.

Meditaţiile ei de ordin practic şi etic au fost întrerupte de un ţipăt disperat: „Barba c'relli, Barba c'relli!", la care Pelagia a zâmbit, fiindcă îi recunoscuse vocea lui Lemoni aflată într-o stare de profundă surexcitare şi bucurie. Fetiţa îşi luase obiceiul de a-i spune căpitanului „Bătrânul" şi venea în fiecare seară să-i povestească pe nerăsuflate, într-o greacă pe înţelesul copiilor, tot ce i se întâmplase ei peste zi. „Barba" Corelli o asculta răbdător, nu înţelegea nimic din tot ce-i spunea ea, după care o mângâia pe căpşor, îi spunea şi el ei *koritsimou* şi începea s-o azvârle în aer şi s-o prindă înapoi în braţe. Pelagia nu pricepea ce plăcere puteau să-şi găsească şi unul, şi altul în toată povestea asta, dar unele lucruri sunt de neexplicat, iar ţipetele asurzitoare de bucurie ale lui Lemoni depuneau o mărturie concludentă în favoarea unui asemenea lucru puţin probabil. Bucuroasă şi ea de întrerupere, Pelagia a ieşit în curte.

— Am văzut un biloi mare-mare şi ruginit, cu ţepi, l-a informat Lemoni pe căpitan. Şi m-am căţărat pe el.

— Zice c-a văzut un un biloi mare-mare şi ruginit, cu ţepi, şi s-a căţărat pe el, a tălmăcit Pelagia.

Carlo şi Corelli au schimbat priviri între ei şi s-au albit.

— A găsit o mină, a zis Carlo.

— Întreab-o dac-a găsit-o pe plajă, a zis căpitanul Corelli, adresându-i-se Pelagiei.

— Unde era, pe plajă? a întrebat Pelagia.

— Da, da, da! a zis Lemoni toată numai un zâmbet, apoi a repetat: Şi m-am căţărat pe ea.

Căpitanul ştia greceşte suficient pentru a recunoaşte cuvântul *da*, şi-atunci s-a ridicat brusc în picioare şi la fel de brusc s-a aşezat la loc.

— *Putana*! a exclamat el şi-a luat-o pe fetiţă în braţe şi-a strâns-o la piept. Putea s-o omoare!

Carlo a pus problema într-un mod mai realist:

— *Trebuia* s-o omoare. Mare minune! Pe urma, şi-a dat ochii peste cap şi a zis: *Porco dio*!

— Porcăria dracului!

— *Putana*, *putana*, *putana*! a repetat Lemoni fără noimă, cu glasul înfundat în pieptul căpitanului, la care Pelagia s-a strâmbat şi a zis:

— Antonio, de câte ori trebuie să-ţi spun să nu mai foloseşti cuvinte vulgare în faţa copilului ăstuia?! Ce crezi c-o să spună taică-su când o să se-ntoarcă la ea acasă vorbind în halul ăsta?!

Corelli s-a uitat la ea cu o mutră ruşinată, după care a făcut şi el o grimasă:

— Probabil c-o să spună: „*Ce figlio di puteana1* mi-a învăţat mie fetiţa să zică *putana*?!”

Nimeni din tot satul nu s-a putut abţine să se alăture şirului nesfârşit şi dezordonat de curioşi care-şi croiau drum pe lângă stânci în jos, către plajă. Când o vedeau, toţi arătau cu degetele înspre ea şi strigau: „Uite-o colo, uite mina!” şi, într-adevăr, acolo şi era, unde arătau ei, proţăpită chiar la malul mării de culoarea păunului, cu aerul înşelător că stătea inocentă la pândă.

1 Fecior de curva (ital.).

Era o sferă înaltă cât de-un stat de om, o sferă de fapt puţintel mai lată decât înaltă, şi din ea ieşeau nişte ţăpoaie boante care o făceau să arate ca o castană în coajă, dar crescuta nefiresc, până la dimensiuni gigantice, sau ca un arici de mare gigantic, ai cărui ţepi avuseseră de-a face recent cu un frizer militar.

Toată lumea s-a adunat la o distanţa respectabilă de ea; căpitanul şi Carlo s-au apropiat mai mult, vrând s-o cerceteze mai îndeaproape.

— Cât explozibil crezi că are? a întrebat Carlo.

— Dumnezeu ştie, a răspuns căpitanul. Destul cât să facă praf o navă de război. O să trebuiască s-o remorcăm de-aici şi s-o detonăm. Nu ştiu cum s-o dezamorsez.

— Minunat! a exclamat Carlo, fiindcă lui, cu toate ororile din Albania, îi plăceau exploziile din tot sufletul; nu-şi pierduse niciodată bucuria băieţelului în faţa distrugerilor nevinovate.

— Du-te înapoi la bază şi fă rost de nişte dinamită, de cablu de legătură şi de un detonator de-ăla electric. Eu rămân aici să-i organizez pe săteni.

— E turcească, a mai zis Carlo arătând cu degetul înspre caracterele îmbârligate care abia se mai vedeau de sub petele mari şi găurile făcute de rugină. Probabil că pluteşte de vreo douăzeci de ani, sau chiar mai mulţi, de la Războiul cel Mare.

— *Merda*, de necrezut, a zis Corelli. Chiar că-i ciudat. Mă gândesc că tot explozibilul din ea s-o fi degradat de-atunci.

— Adică n-o s-avem şi noi parte de un bum-bum zdravăn?! a întrebat Carlo dezamăgit.

— O s-avem dac-aduci tu suficientă dinamită, *testa d'asino* ce eşti!

— Am priceput aluzia, a zis Carlo şi-a pornit înapoi pe drum în sus, către sat.

Corelli s-a întors către Pelagia, rămaşi cu ochii pironiţi de mirare la arma aceea străveche şi uriaşă.

— Spune-i lui Lemoni că, dacă mai găseşte vreodată ceva, orice, ori-şi-ce, care-i făcut din metal, şi ea nu ştie ce este, niciodată, dar niciodată să nu-l atingă, să vină repede să-mi spună mie. Şi spune-i să le spună ea mai departe acelaşi lucru tuturor copiilor.

Pe urmă, Corelli a rugat-o pe Pelagia s-o facă pe interpretul pentru el şi le-a făcut semne sătenilor să se adune în jurul lui.

— Mai întâi de toate, le-a spus el, va trebui să explodăm maşinăria asta. S-ar putea să fie o explozie foarte puternică, aşa că, la momentul respectiv, o să vă rog să mergeţi cu toţii înapoi în vârful dealului şi să priviţi de acolo, pentru că altfel riscăm să facem din greşeală un adevărat măcel. Cât timp aşteptăm aici să ne vină dinamita, am nevoie de câţiva bărbaţi voinici, cu lopeţi, care să-mi sape o tranşee la vreo cincizeci de metri de drăcia asta, cam pe-acolo, ca să pot să mă pun la adăpost când o fi să detonez bomba. Trebuie să fie cam de dimensiunile unui mormânt. Cine se oferă voluntar? a întrebat el, uitându-se pe rând la toate feţele, dar feţele acelea îşi mutau privirile în altă parte. Nu era bine să ajuţi un italian şi, cu toate că fiecare voia să asiste la marele bum, să te oferi tu, primul, voluntar era ceva de ruşine. Văzând feţele acelea ostile, căpitanul s-a înroşit când a adăugat: Cei care se oferă primesc un pui să-l împartă între ei.

— Doi pui, a zis Kokolios, ridicând două degete.

Corelli a încuviinţat din cap, la care Kokolios a zis:

— Facem eu şi cu Stamatis şi vrem câte doi pui fiecare.

Pelagia i-a tradus căpitanului, care s-a încruntat:

— Fiecare?! – pe urmă şi-a dat ochii peste cap exasperat şi a bombănit cu jumătate de glas: *Rompiscatole* – Nesătulule!

Şi uite-aşa, Kokolios şi Stamatis, comunistul şi monarhistul, care totuşi erau buni şi vechi prieteni, uniţi acum de foame şi de spiritul antreprenorial, s-au întors fiecare la casa lui, după lopeţi. În locul indicat de căpitan, s-au apucat să sape o groapă dreptunghiulară,

stivuind nisipul pe latura dinspre bombă, ca să formeze ceva ca un val de pământ de protecţie. Când au ajuns la o adâncime de numai un metru şi ceva, groapa a început să se umple cu apă; căpitanul s-a uitat la malul gălbui cu un aer de nemulţumire şi descurajare.

— Uite, că se umple cu apă de jos în sus, a remarcat el adresându-i-se Pelagiei, deşi nu era nevoie, fiindcă şi ea stătea, ca toată lumea, şi se uita cum lucrau cei doi bătrâni.

Pelagia s-a uitat la el râzând:

Păi, nu se ştie că, dacă sapi o groapă într-o plajă, până la urmă se umple de jos în sus cu apă?!

Corelli s-a încruntat; începea să aibă rezerve faţa de toată povestea, ceea ce avea darul să-i confirme hotărârea de-a o duce până la capăt.

Carlo s-a întors nu numai cu dinamita şi cu celelalte instrumente, ci şi cu un camion întreg de soldaţi, toţi înarmaţi până în dinţi şi evident nerăbdători să asiste la spectacolul care se anunţa.

— De ce nu l-ai anunţat şi pe Hitler, c-atunci puteai să înviţi şi toată armata germană! a comentat Corelli enervat, însă Carlo s-a arătat nevinovat, ba chiar lezat:

M-au obligat să-i car după mine pe toţi ăştia, fiindc-aşa zice regulamentul, că n-ai voie să transporţi explozivi fără escortă. Cică din cauza partizanilor, aşa că n-ai de ce să dai vina pe mine.

— Partizani?! Care partizani?! Adică bandiţii ăia de jefuiesc satele când ne uităm noi în altă parte?! Hai, că mă faci să râd!

— Gaura asta nu e bine amplasată, a intervenit un individ mărunt de statură, în uniformă de genist.

— Gaura asta e bine amplasată unde-am amplasat-o eu! a strigat căpitanul, din ce în ce mai enervat de perspectiva de a-şi vedea mica escapadă recreativă cum să scapi de sub control.

— E prea aproape, a insistat genistul. Unda de şoc o să treacă bine-mersi peste gaura dumitale şi-o să-ţi smulgă ochii şi creierii din cap, şi după aia o să trebuiască să ne-apucăm de săpat ca să te scoatem afară – dacă nu cumva chiar asta vrei, să te-odihneşti în pace aici, pe plaja asta!

— Uite ce este, caporale, dă-mi voie să-ţi spun că eu sunt căpitan, iar dumneata, caporal. Eu sunt şef aici.

Dar militarul nu s-a lăsat intimidat:

— Iar mie dă-mi voie să-ţi spun că eu sunt genist, iar dumneata

eşti un dobitoc şi jumătate!

Corelli a căscat ochii mari, la început mirat, apoi şi mai mari, de-a dreptul furios:

— Insubordonare! a răcnit el. Îţi fac reclamaţie! – la care genistul a ridicat din umeri şi i-a zâmbit:

— Fă ce vrei, pentru că un mort nu poate face reclamaţie. Dacă, vrei să mori, dă-i drumul. Eu stau şi mă uit.

— *Carogna* – Canalie! s-a mai stropşit Corelli, la care militarul a repetat:

— Un dobitoc şi jumătate! apoi s-a întors şi-a plecat. Spălându-se pe mâini de toată procedura, s-a îndreptat către vârful dealului, unde, odată ajuns, şi-a aprins o ţigară şi s-a aşezat pe jos, uitându-se cu ochii mijiţi, din cauza soarelui care scăpăta, la preparativele în desfăşurare mai jos. Era minunat. Marea îi oferea o mulţime de nuanţe, între albastrul ultramarin şi *lapis lazuli*, plus că se vedeau sub nivelul apei aglomerările de stânci, mai sumbre, şi valurile unduitoare de alge. Abia aştepta să vadă ce urma să i se întâmple dobitocului ăluia de ofiţer.

Corelli a plasat încărcătura de dinamită chiar sub mină şi a desfăşurat cablul de legătură, care era exact atât de lung, cât să ajungă până la tranşeea lui în care băltea apa. După aceea, de teamă că genistul ar fi putut avea, totuşi, dreptate, dar hotărât să-şi atingă scopul cu orice chip, el şi toată trupa de soldaţi nerăbdători au înălţat un perete mare de nisip jur-împrejurul minei, pentru ca şocul cel mai mare al exploziei să fie îndreptat în sus. Totul ajunsese ca un fel de inversul unei gogoşi, adică un inel mare din care nisipul fusese excavat, în centrul căruia se găsea nisipul respectiv sub forma unei coloane având în vârf, ca nişte peri, câteva ţăpoaie retezate şi ruginite, care păreau de mult părăsite. Nu numai Drosoula, ci şi alte femei au remarcat că semăna foarte mult cu o puţă megalitică în stare de repaus.

— *Avanti*! a strigat căpitanul în cele din urmă şi atât soldaţii, cât şi spectatorii au pornit înapoi spre vârful falezei, năduşind şi gâfâind, cu toate că soarele după-amiezii târzii îşi pierduse de-acum fierbinţeala. Jos de tot, pe plajă, Corelli părea ceva mai mare decât un şoricel. Soldaţii s-au aşezat care – cum şi au început să discute între ei dacă plaja aceea ar fi fost bună de jucat fotbal. Caporalul genist a dezvoltat, pe un ton vehement şi acid, chestiunea ofiţerului ţăcănit şi

s-a oferit să țină pariurile pe tema dacă supraviețuia sau nu. Pelagia, care se simțea profund alarmată, a observat cum îl treceau pe Carlo toate apele îngrijorării. L-a văzut făcându-și cruce de mai multe ori și bolborosind rugăciuni. Carlo s-a întors către ea și i-a aruncat o privire cu care parcă o implora: „Tu ești singura care-l poate opri”.

Jos, din tranșeea lui, căpitanul Corelli a tras cu ochiul peste marginea adăpostului și a rămas uimit de vecinătatea neașteptată a minei. De ce se uita mai mult la ea, de aceea parcă mina se apropia și se mărea, până când i s-a părut, fără glumă, că avea douăzeci de metri înălțime și că stătea la el în poală, ca o curvă nechemată, enorma și grotescă, dintr-un bordel pe care l-ar fi confundat, ca un naiv ce era, cu un bar obișnuit. A luat decizia de a nu se mai uita la ea. Mațele i se răzvrăteau în modul cel mai deconcertant cu putința, plus că abia acum realiza că era leoarcă până la genunchi, iar cizmele i se umpluseră cu o apă enervant de nisipoasă și de udă. Și-a pus amândouă mâinile pe mânerul în formă de T al detonatorului și l-a mișcat de câteva ori în sus și-n jos, ca să se obișnuiască și el cu ideea de a produce o detonare. Abia după aceea a legat firele la borne.

Preocupat de perspectiva mai mult decât verosimilă de a se trezi cu ochii și creierul smulși din cap, a pus în practică de câteva ori, în minte, o manevră foarte rapidă: apăsa mânerul detonatorului, după care-și muta mâinile imediat de-o parte și cealaltă a capului și-n același timp închidea ochii strâns de tot. Deocamdată, a ridicat ochii spre cer, și-a făcut cruce, a adoptat o atitudine demnă și a apăsat brusc mânerul detonatorului.

S-a auzit un pocnet scurt, apoi o pauză aproape infinitezimală, după care un muget *basso profundo*. Toți cei de pe faleză au văzut o imensă coloana de materiale amestecate ridicându-se cu o certitudine și o grație magnifice cu mult peste nivelul de la care priveau ei, către înaltul cerului. Cu fețele înlemnite de uimire, au admirat cum se roteau încet prin aer bucăți întunecate de metal, stropi de apă care luceau în soare și proiectau curcubeie de-o clipă, gogoloaie moi și amorfe de nisip îmbibat cu apă, perdele străvezii de nisip uscat și inflorescențe din ce în ce mai mari de fum, unele negre, altele portocalii.

Aii-raa! au strigat grecii, iar soldații italieni: *Figlio di putana di stronzo d’un cane d’un culo d’un porco d’un pezzo di merda*! *1*

1 Înjurătură aglutinantă, de bună seamă intraductibilă, care conține cuvintele: fiu, curvă, căcat, câine, cur, porc, bucată, rahat.

Deodată, fără niciun avertisment, unda de şoc i-a măturat pe toţi şi i-a trântit pe spate ca pe muritorii neputincioşi din vremuri de demult, şterşi cu un dos de palmă de Zeus-stăpânul norilor. *Putanas yie*! şi-au spus în barbă grecii stupefiaţi, iar soldaţii: *Porco cane*! Nici n-au apucat bine, cu mari eforturi, să se ridice în picioare, că s-au uitat în sus şi au văzut că ascensiunea parcă nesfârşită a produselor exploziei se oprise, totuşi. Nu numai că se oprise, dar se lăbăţa în toate direcţiile, ca o floare imposibil de oprit, şi descria nişte arcuri colosale, atotcuprinzătoare. Îngroziţi şi înlemniţi, oamenii de pe faleză se uitau şi-şi lăsau capetele pe spate într-un unghi din ce în ce greu de imaginat, pe măsură ce norul sumbru, ameninţător, dar altminteri frumos, se desfăşura pe deasupra capetelor tuturor. Pelagia, precum Carlo şi atâţia alţii, fusese cuprinsă de o linişte de gheaţă, paralizantă, de o uimire cumplita şi dezarmantă, după care, la fel ca toată lumea, s-a aruncat şi ea pe burtă peste ierburile ţepoase dintre stânci şi şi-a îngropat faţa între braţe.

O turta duşmănoasă de nisip ud i s-a prăbuşit ca o palmă uriaşă dată peste spinare, tăindu-i respiraţia, şi o aşchie de metal care se albise de cât de încinsă era s-a înfipt în sol chiar lângă capul ei, pârjolind totul în jur, până la stânca de dedesubt, cu un fâsâit ascuţit. O altă schija i s-a înfipt în talpa ghetei, despărţindu-i-o efectiv de călcâi. Fragmente minuscule de rugină încinsă i-au căzut în ploaie pe haine, ciuruindu-le cu găurici pârlite, chinuindu-i carnea şi făcând-o să se zbată de durere, ca şi cum ar fi fost nişte săgeţi care o înţepau, pătrundeau adânc şi o ardeau ca veninul de viespe. Din mintea ei s-a scurs orice altceva, lăsând golul imens al resemnării care-i cuprinde pe cei neputincioşi în faţa iminenţei morţii.

Totul s-a sfârşit, după o veşnicie, cu o ploaie blândă şi vag reconfortantă de nisip uscat, care cădea din cer şi se aşternea în linişte pe oameni şi pe orice altceva din jurul lor, se aduna în mici dune simetrice pe cefele tuturor, se lipea ca o glazură de zahăr de turtele neregulate şi de dârele de nisip ud" strecurându-se cu o dexteritate insidioasă pe sub haine şi în pantofi. Era cald şi crea o senzaţie de plăcere aproape metafizică.

Cuprinşi de tremur şi de slăbiciune ca nişte pisoi, oamenii au început să se ridice, care cum putea, în picioare. Unii au căzut înapoi de îndată ce au reuşit să se îndrepte, alţii au căzut la loc pentru ca altcineva întinsese o mână şi se sprijinise de ei. A urmat o adevărată

comedie de ridicări în picioare şi căderi înapoi, o feerie de tatonări şi bombăneli, un carnaval întreg de genunchi înmuiaţi fără nicio explicaţie şi de chipuri spectrale, înălbite de pleoaştele de nisip care se lipiseră de ele şi-acum se scurgeau în jos. Era o fojgăiala solemnă şi impunătoare de pieptănături modificate atât de curios, înâat nu păreau cu putinţă, de îmbrăcăminte sfâşiată atât de rău, încât devenise de nerecunoscut, o *celebrazione* de pe lumea cealaltă, infernală, de trupuri care se bălăbăneau, de ochi care priveau într-un gol virgin, atârnaţi parcă din greşeală de nişte feţe de menestreli negrotei.

Burniţa liniştitoare de nisip era de neoprit: îi pudra pe toţi, li se aşeza ca un roi de musculiţe gălbui pe gene şi sprâncene, se agăţa cu o tenacitate electrostatică de perii din nasuri, se amesteca oribil în saliva din gură, se strecura obscen în lenjeria de pe corpuri şi le îngrozea pe femei, se lipea ca un balsam de năduşeala de la subţiori şi, măcar atâta lucru, îi întinerea pe bătrâni umplându-le ridurile.

Oamenii se ţineau unii de alţii fără să scoată o vorbă, năuciţi de uimire, uitându-se la norul spectaculos, chiar dacă negru, de fum dens, care se umfla din el însuşi, se răspândea în toate direcţiile, acoperindu-le soarele şi cerul şi ascunzându-le lumina. Şi-au şters nisipul de pe feţe cu mânecile, nefăcând altceva decât să înlocuiască o dâră cu alta. Unul sau doi au început să verifice cât de răniţi erau, urmărindu-şi fascinaţi sângele care parcă izvora de sub nisipul prăfos, înnegrit şi lipit, colorându-l în stacojiu. Nimeni nu mai recunoştea pe nimeni: italieni şi greci se uitau lung unii la alţii, deznaţionalizaţi de tuse, de mâzgă şi de stupefacţia reciprocă. La un mornent dat, o voce înecată a scos un strigăt.

Parcă atraşi de un magnet, toţi cei de faţă s-au strâns în jurul a ce mai rămăsese din genistul mulţumit-de-sine, al cărui cap retezat zâmbea serafic, privind în sus de sub pudrajul de nisip. Corpul îi zăcea alături, cu pieptul în jos, ghilotinat de un disc de oţel zimţat şi ruginit, care încă mai fumega, înfipt în pământ până la jumătate.

— A murit fericit, s-a auzit o voce pe care Pelagia a recunoscut-o ca fiind a lui Carlo. Nu poţi pretinde mai mult. Numai că n-o să mai ţină el pariurile.

— *Putana*, s-a auzit o altă voce subţire, ezitantă şi tremurată, care trebuie să fi fost a lui Lemoni.

Cineva a început să horcăie, iar alţi cinci sau şase inşi s-au contaminat şi ei, adăugând zgomotul unor icneli dureroase la tortura

generalizată a tuşitului.

Cuprinsă brusc de cele mai negre temeri, Pelagia a dat fuga până la marginea falezei şi a încercat să vadă prin ploaia de nisip, cu inima bătându-i panicată. Ce se întâmplase cu căpitanul?!

A văzut un crater cu diametrul de treizeci de metri, care fusese deja umplut de marea curioasă. A văzut panglici de metal contorsionate, care se răspândiseră la depărtări de sute de metri, a văzut alte cratere şi movile de diverse forme, ca nişte sateliţi, dar de căpitan şi de tranşeea lui nu era nici urmă.

— Carlo! a răcnit ea, ducându-şi amândouă mâinile la piept.

Năucită de durere, a căzut în genunchi şi-a izbucnit în plâns.

Carlo a luat-o la fugă pe cărarea care cobora către plajă, la fel de stăpânit de groază ca şi Pelagia, dar ceva mai obişnuit decât ea cu datoria de-a şi-o stăpâni. În mintea lui era proaspătă memoria plângerii lui Francesco, cu capul său zdrobit, care-i murise în braţe în Albania şi nimic altceva decât alergarea n-ar fi putut amâna bocetul ca o furtună care stătea să se dezlănţuie în inima lui.

Ajungând în locul în care bănuia că fusese tranşeea, s-a oprit brusc. Nu se vedea nimic. Totul era tăvălit şi de nerecunoscut. Carlo şi-a înălţat braţele, ca şi cum i-ar fi reproşat lui Dumnezeu, şi era gata-gata să înceapă să-şi izbească tâmplele cu pumnii, când a zărit ceva mişcare cu coada ochiului.

Căpitanul Corelli nu se distingea în nisipul ud, fiindcă fusese acoperit perfect. Explozia îl lipise de pământ, apoi mişcarea pe verticală îl smulsese de unde era, îl ridicase în aer şi-i dăduse drumul să cadă înapoi pe spate. Acum zăcea cu faţa în sus, făcut perfect una cu plaja de trombele de nisip care se prăbuşiseră peste el şi-l acoperiseră de tot. Mormăind şi nereuşind să se ridice în capul oaselor, aducea cu un monstru de prin filme. Carlo a izbucnit în râs, dar veselia lui bruscă era în acelaşi timp amestecată cu teama că se putea foarte bine ca omul acela pe care Pelagia-l iubea atât de mult să fi fost grav rănit. Neştiind ce altceva putea face, l-a ridicat în braţe şi l-a dus în apa mării; şi-a adus aminte din nou de felul în care-l dusese în braţe pe Francesco de unde căzuse, între linii, şi o dată în plus i-a auzit pe greci aclamându-l binevoitori.

În valuri, Carlo şi-a spălat căpitanul de nisip şi a descoperit că era mai mult decât dezorientat, dar nu părea să fi fost rănit.

— Cum a fost, bine? l-a întrebat Corelli. Eu am ratat-o.

— O adevărată *sporcaccione* – o scârboşenie de explozie, a zis Carlo. De departe mai bună decât oricare alta pe care-am văzut-o vreodată.

Corelli i-a văzut buzele mişcându-se, dar n-a auzit niciun sunet. Adevărul este că nu auzea nimic altceva decât dangătul prelungit al celui mai mare clopot din lume.

— Vorbeşte mai tare! i-a spus el lui Carlo.

Despre urmările acestui episod sunt multe de spus. Căpitanul Corelli a rămas aşa, surd, vreo două zile, în acest răstimp suferind în sinea lui ca un câine la gândul c-ar fi putut rămâne pentru totdeauna fără muzică. Tot restul vieţii, de altfel, avea să sufere accese periodice de vâjâieli în urechi, ca un suvenir durabil din sejurul său grecesc. Generalul Gandin l-a acuzat de moartea genistului şi de a fi provocat o mobilizare imediată a tuturor trupelor Axei staţionate în Cefalonia, care, din cauza exploziei formidabile şi a uriaşului nor-ciupercă, deduseseră că avea loc o invazie neaşteptată din partea Aliaţilor. A fost la un pas de a fi retrogradat, dar, până la urmă, tot generalul Gandin a conchis că, de vreme ce nemţii plăteau salariile întregii garnizoane italiene, n-ar fi rezultat niciun beneficiu material pentru Italia. Şi aşa era motiv de fricţiune faptul că germanii nu le îngăduiau italienilor să facă nicio promovare, pe motiv de cheltuieli suplimentare ale cancelariei, drept care generalul nu avea de gând să le dea ocazia să facă nici cea mai măruntă economie. L-a acuzat pe Corelli că acţionase din proprie iniţiativă şi fără să ceară permisiunea, că nu adusese problema la cunoştinţa autorităţilor competente, pentru punerea în pericol a altor persoane fără să se gândească la consecinţe şi pentru conduită nepotrivită cu statutul său de ofiţer. A fost condamnat la o severă mustrare, ce avea să-i rămână la dosar pe toată durata carierei sale militare. Corelli s-a dus plin de ingeniozitate şi de pasiune cu un trandafir roşu şi o cutie de bomboane de ciocolată elveţiene de contrabandă la secretara cea apetisantă a generalului şi, ca prin minune, mustrarea i-a dispărut de la dosar, după ce a zăcut acolo ca o piază rea tâmp de trei zile mari şi late.

Căpitanul s-a bucurat de un tratarnent de lux, fiind îndopat şi giugiulit ca niciodată de Pelagia, care-şi exprima sentimentul de uşurare sub forma bombardamentelor cu pupături, cu vorbe dulci şi cu promisiuni, mult mai numeroase decât firele de nisip care plouaseră din cer. Günter Weber şi-a adus gramofonul cu pâlnie la căpătâiul lui

Corelli şi s-a aşezat lângă patul lui, ca să-l înveţe cuvintele de la *Mein Blondes Baby1* şi *Leben Ohne Liebe2*; Carlo, în schimb, făcea naveta şi-i raporta despre inexorabila şi trista erodare a craterului de la malul mării. Lemoni, devenită expert de primă mână în descoperirea de bucăţi de metal ruginite, îi făcea vizite şi-l obliga să se dea jos din pat, ca să vină cu ea şi să identifice câte-un cuţit vechi de plug, vârful în formă de con al câte unui obuz consumat de baterie antiaeriană, sau chiar câte o cutie de conserve turtită. Dezamăgirea fetiţei, când înţelegea că niciunul dintre acele obiecte nu putea fi detonat, depăşea puterea de înţelegere a adultului într-o măsură care poate fi descrisă, fără teama de a greşi, drept nemăsurată.

Dar toate astea mai târziu; în seara minunatului eveniment, doctorul Iannis a ieşit val-vârtej din bucătărie, cuprins de furie şi hotărât să-i spună Pelagiei ceva s-o usture, când nu numai fiica lui, ci o gloată întreagă de persoane înspăimântător de jegoase, sleite şi zdrenţăroase şi-au făcut apariţia în faţa porţii lui.

1 Iubita mea blondă (germ.).

2 Viaţa fără iubire (germ.).

Un ins de nerecunoscut, cât Carlo de mare şi care mai târziu s-a dovedit a fi însuşi Carlo, purta în braţe trupul inconştient al cuiva care tot mai târziu s-a dovedit a fi căpitanul. O femeiuşcă despre care ai fi zis că era cea mai nebună şi mai deznădăjduită boarfă din cea mai săracă şi amărâtă mahala din Cairo s-a dovedit a fi Pelagia. O fiinţă măruntă, care putea fi ori un băieţel, ori o fetiţă dezgropată dintr-un mormânt recent s-a dovedit a fi Lemoni. Avea să-i ia toată noaptea să cureţe rănile, ceea ce urma să-i aducă un profit spectaculos în vinete, al căror sezon tocmai începuse la vremea respectivă.

Dar în primul moment, când s-a trezit faţă în faţă cu gloata ca vai de lume de soldaţi şi de greci dezorientaţi şi jerpeliţi, nu se putea gândi la nimic altceva decât la spectacolul greţos şi de neimaginat peste care dăduse mai devreme în bucătărie.

— Cine anume, a răcnit el la modul retoric, a avut îndrăzneala să-mi umple bucătăria cu melci?!

Într-adevăr. Erau melci peste tot: pe ferestre, sub tăbliile meselor, perpendicular şi de-a curmezişul pe pereţi, în castronul Psipsinei, în ulciorul cu apă, lipiţi imprudent de rogojini, îndreptându-se hotărâţi spre coşul cu legume, şi cocoţându-se cu un elan donquijotesc pe ţeava pipei doctorului Iannis şi pe lentilele

ochelarilor săi, lăsaţi, din nebăgare de seama, pe pervazul ferestrei.

Pelagia şi-a dus mâna la gură, oripilata şi vinovată; Lernoni, când a văzut cărăruile sidefii, lucioase, îmbârligate, încrucişate şi amplasarea sublirn-dezordonată a spurcăciunilor evadate, a bătut din palme de bucurie şi a exclamat:

— *Porca putana*! la care un bărbat, care trebuie să fi fost taică-său, i-a şi cârpit o palmă după ceafă.

44

Jaf

Kokolios a fost trezit în toiul nopţii de zarva unei suferinţe pasăreşti. În primul mornent, s-a gândit că jderul ăla de pin al doctorului se strecurase printre orătăniile lui; de la bun început el fusese de părere că era un gest antisocial să ţii pe post de animal de casă un asemenea hoţ de păsări notoriu şi-l prinsese deja de două ori furându-i din ouă. Acum, a tras o înjurătură şi s-a dat jos din pat. Era hotărât să-i tragă hoţomanului o scatoalcă zdravănă după cap cu un par şi să tranşeze disputa cu doctorul, vrând-nevrând, o dată pentru totdeauna.

Şi-a pus ghetele şi a întins mâna după bâta pe care-o ţinea deasupra tocului uşii încă de la izbucnirea războiului. Era o bucată groasă şi noduroasă de lemn de dafin culeasă de prin mărăcinişuri, iar la capătul mai subţire îi dăduse o gaură, prin care băgase un laţ din şnur de piele. Şi-a băgat mâna prin laţ şi a deschis uşa casei, târând-o scrâşnit, într-un arc de cerc, peste dalele de piatră. De zece ani îşi tot propunea să-i repare balamalele. Norocul lui că zgomotul uşii era acoperit de cotcodăcelile şi ţipetele frenetice ale găinilor; Kokolios a ieşit hotărât în noapte.

Era foarte întunecat afară, un nor gros interpunându-se între Pământ şi Lună, iar zgomotul era cumplit: greierii se molipsiseră şi ei de la hărmălaia găinilor şi cârâiau din toate puterile. Kokolios a încercat să vadă ceva prin beznă, în schimb a auzit limpede nişte înjurături şoptite. Neştiind ce să creadă, s-a forţat să vadă, totuşi, ceva. A zărit doi soldaţi italieni mărunţei fugind de colo-colo prin coteţ şi încercând cu disperare să apuce şi ei vreuna dintre orătănii. Cuprins de furie, Kokolios a trecut la acţiune, fără să mai stea pe gânduri. În ciuda puştilor pe care cei doi soldaţi le purtau pe spinări, a scos un strigăt războinic înfricoşător şi s-a aruncat în luptă.

Soldaţi înduraseră campania albaneză şi se dovediseră bravi,

dar n-aveau cum să se pună în beznă cu o creatură sălbatică, diavolească, despuiată, care le căra lovituri peste capete şi spinări, le trăgea şuturi la picioare şi scotea zbierete nepământeşti. Au strigat amândoi: *Putana*! şi şi-au protejat capetele cu mâinile, dar s-au trezit cu încheieturile mâinilor şi coatele zdrobite de alte serii de lovituri ucigătoare. Au căzut în genunchi şi şi-au întins mâinile în faţă cu strigate disperate, implorându-l pe nebun să se oprească.

Deşi nu rupea nici boabă de italiană, Kokolios era în stare să recunoască un duşman învins, când îl avea înaintea ochilor. Şi-a aruncat pe jos bâta, i-a apucat de gulere pe cei doi găinari şi i-a obligat să se ridice în picioare. Trăgându-le şuturi în dos la fiecare pas, mai mult i-a târât după el până la locuinţa doctorului. La fiecare câţiva paşi, îi izbea cap în cap, de parc-ar fi fost un director de şcoală care-şi ieşise din minţi.

Când au ajuns în faţa casei doctorului, Kokolios încă-i mai scutura şi le trăgea şuturi.

— *Iatre*! *Iatre*! s-a apucat să strige.

Doctorul Iannis a ieşit în scurt timp, numai în cămaşă de noapte, la fel cum au ieşit şi căpitanul, şi Pelagia. La lumina lunii de-acum ivite de după nori, l-au văzut pe Kokolios, care n-avea nimic de îmbrăcat pe el în afară de ghetele butucănoase, tremurând de furie, cu câte un soldat învins în fiecare mână. Şi, lucrul cel mai curios, ambii soldaţi aveau în continuare puştile de-a curmezişul spatelui.

— Treci imediat în casă! i-a spus doctorul Iannis fiicei sale, îngrijorat să nu-şi piardă inocenţa dacă-l vedea pe bărbatul înrăit şi despuiat, cu picioarele lui crăcănate şi pieptul găunos.

Ascultătoare, Pelagia s-a retras în bucătărie, ca să se poată bucura de spectacol de la adăpostul ferestrei.

Kokolios a făcut semn cu mâna înspre Corelli, dar a ţipat la doctor:

— Spune-i nenorocitului ăstuia de macaronar că oamenii lui sunt nişte găinari, nişte găinari şi nimic altceva, ai înţeles?

Doctorul Iannis i-a trecut mesajul mai departe căpitanului Corelli, care a rămas nemişcat în prima clipă, ca şi cum s-ar fi gândit cum să procedeze. Pe urmă, a intrat înapoi în casă, iar doctorul i-a spus lui Kokolios:

— Cred că n-ar strica dacă te-ai mai linişti puţin, după care, dacă ofiţerul tot se afla înăuntru, a profitat de ocazie ca să-şi mai tachineze

puţin vecinul: Parcă ştiam că eşti comunist, a remarcat el.

— Păi da, sigur că sunt comunist, i-a întors-o dintr-o suflare Kokolios.

— Iartă-mă, a continuat doctorul Iannis, dar, dacă-mi aduc eu bine aminte, orice proprietate este furt. Aşa că tu, dacă eşti proprietarul găinilor, înseamnă că şi tu le-ai furat.

Kokolios a tras o flegmă în ţărână.

— Proprietatea bogaţilor e furt, nu proprietatea săracilor!

Această filosofică dezbatere s-a oprit brusc în momentul în care căpitanul şi-a făcut apariţia din nou, ţinând în mâna revolverul. Într-o primă clipă de coşmar, atât doctorul, cât şi fiica lui s-au temut că avea de gând să-l împuşte pe Kokolios. Pelagia s-a întrebat disperată dacă era cazul să se ducă şi ea să-şi caute pistoletul Derringer, însă n-a fost în stare să se mişte din loc. Kokolios l-a privit pe căpitan cu o faţă pe care se amestecau groaza, provocarea şi mânia convinsă de dreptatea ei. Şi-a scos în afară pieptul mândru, de parc-ar fi fost gata să moară pentru dreptul găinilor greceşti de a trăi nestingherite chiar şi în teritoriile ocupate.

Spre surprinderea tuturor, căpitanul şi-a îndreptat revolverul spre faţa unuia dintre găinari şi i-a ordonat să se culce în ţărână. Hoţul i-a zâmbit complice, dar Corelli a tras înapoi cocoşul aurmei. Soldatul s-a trântit la pământ cu o promptitudine caraghioasa şi a început să-şi ceară iertare scâncind. Corelli nu l-a băgat în seamă, ci i-a făcut semn şi celuilalt să se culce la fel.

Pe urmă, căpitanul l-a luat de braţ pe Kokolios şi l-a tras mai la o parte cu un metru şi ceva. Pe cei doi soldaţi culcaţi la pământ i-a îndemnat cu piciorul să se mişte şi le-a ordonat:

— Şi-acum, târâş! – dar soldaţii s-au uitat unul la altul ca şi cum n-ar fi înţeles ce voia de la ei. Am zis: Târâş! a răcnit căpitanul, trecând de la o mânie calmă la o furie dezgustată. Cum unul dintre soldaţi s-a ridicat în mâini şi-n genunchi, i-a pus un picior în ceafă şi l-a trântit cu forţa înapoi la pământ. Pe burtă, feciori de curve ce sunteţi!

Cei doi s-au târât înainte cu mişcări ca de melci, până când au ajuns în dreptul ghetelor lui Kokolios.

— Lingeţi-le! a ordonat Corelli.

Degeaba au protestat. Căpitanul l-a lovit cu cravaşa pe unul dintre ei peste cap, iar doctorul a închis ochii, înfiorându-se numai la gândul suferinţelor fizice de care se temea că urmau. Pelagia şi-a dus

mâna la gură, şocată, iar inima ei a tresărit pentru cei doi găinari umiliţi; nu-i venea să creadă că iubitul ei căpitanul ştia să fie atât de crud, atât de lipsit de remuşcări. Poate că, totuşi, un muzician putea fi şi soldat.

Cei doi hoţi au lins ghetele lui Kokolios. Acesta s-a uitat la ei de sus în jos mut de uimire şi abia când şi-a văzut protuberanţele flasce ale părţilor ascunse ceva mai albicioase decât restul trupului la lumina lunii şi-a adus aminte că nu avea nimic pe el. A căscat gura deşi mai mare uimire, şi-a dus amândouă mâinile brusc peste ce avea el mai valoros şi-a luat-o repede la picior spre casă.

Înăuntru, în bucătărie, Pelagia nu s-a putut abţine să râdă, însă căpitanul nu avea câtuşi de puţin chef de veselie când a intrat înapoi.

— Voi, cu sudul vostru! a strigat el. Camorra, mafioţi! Renegaţilor!

Hoţii stăteau la masă, iar căpitanul îi plesnea după ceafă la fiecare epitet. Arătau şi mai mărunţi şi demni de milă. Doctorul a ridicat mâna ca să-l oprească pe căpitan să-i mai lovească. Corelli i-a ridicat de gulere, cum făcuse şi Kokolios mai devreme, i-a târât până la uşă, le-a dat brânci amândurora în noaptea de afară. Cei doi au căzut grămadă pe dalele de pavaj, apoi s-au ridicat în grabă şi-au fugit.

Ofiţerul a intrat înapoi în casă, cu ochii injectaţi de furie. I-a străpuns cu privirile pe doctorul Iannis şi Pelagia, ca şi cum ar fi fost şi vina lor, şi-a strigat:

— Tuturor ne e foame! – şi şi-a ridicat ambele mâini în sus, luându-şi-l parcă martor pe Dumnezeu, a scuturat din cap şi s-a izbit cu pumnul în piept. Ce dezonoare! a mai exclamat el, apoi a intrat cu paşi mari în camera lui şi a trântit uşa după el.

După alte două zile, Pelagia a ieşit în curte şi s-a mirat: lipsea ceva cu care se obişnuise. S-a uitat de jur-împrejur, dar nu şi-a dat seama ce anume. Apoi, brusc, a realizat. Căpitanul a ieşit din casă şi-a găsit-o plângându-şi în pumni.

— Mi-au luat capra, s-a căinat ea. Capra mea frumoasă.

Parcă o şi vedea căsăpită, măcelărită pentru carne – şi era pentru ea o viziune mult prea cumplită.

Căpitanul şi-a pus o mână pe umărul fetei care se scutura de plâns; dar Pelagia i-a dat mâna la o parte şi şi-a văzut de hohotitul ei.

— Sunteţi cu toţii nişte ticăloşi, voi ăştia toţi, nişte hoţi şi ticăloşi!

Căpitanul s-a îndreptat cât era de înalt.

— *Tesoro mi-o* – Comoara mea, îţi jur pe viaţa mamei mele c-o să-ţi găsesc o altă capră!

— Ba nu! i-a strigat Pelagia, întorcându-şi către el chipul brăzdat de lacrimi. Nu vreau să primesc nimic de la tine!

Corelli s-a întors şi-a plecat. Amărăciunea provocată de ruşine îl rodea ca un vieurme pe dinăuntrul inimii.

45

Vremea inocenţei

Au devenit iubiţi în sensul tradiţional şi au făcut dragoste la fel, în sensul tradiţional. Pentru ei, a face dragoste însemna să se sărute pe întuneric sub măslin, după ce intra în vigoare interdicţia de circulaţie, ori să stea pe o stâncă şi să privească delfinii prin binoclul lui. El o iubea mult prea mult ca să-i pericliteze fericirea, iar ea, la rândul ei, avea prea multă minte ca să-şi arunce precauţia pe fereastră. De câte ori nu văzuse ea şi răsvăzuse nenorocirea fetelor rămase cu câte un copil nerecunoscut de nimeni, de câte ori nu văzuse şi răsvăzuse cazuri de septicemie, de moarte prin otrăvire prelungită, la fetele care se supuneau la chiuretaje cu croşete sau cu sâurme. Le îngrijea împreună cu tatăl ei, după care se îngrijea de ele împreună cu preoţii şi ştia foarte bine, iar căpitanul înţelegea: dacă nu se culcau unul cu celălalt, nu era din cauză că nu-şi doreau, ci că, de fapt, lucrurile nu aveau cum să stea altfel.

Timpul furat şi-l exploatau la maximum, ceea ce le-a venit şi mai uşor să facă după ce Günter Weber i-a făcut rost lui Corelli de o motocicletă „împrumutată" de la Wehrmacht1 la schimb cu şuncă de Parma, vin de Chianti şi brânză mozzarella. Oficial, motocicleta fusese casată în urma unui accident nefericit; în realitate, Weber o dăduse, pur şi simplu, la reparat, după care i-o dăruise prietenului său.

Despre această motocicletă a aflat şi Pelagia într-o zi când s-au auzit, de dincolo de zidul curţii, un păcănit de eşapament, un huruit de motor, un rateu toate urmate de linişte. Psipsina

1 Denumire dată Armatei germane în perioada celui de-al Treilea Reich. Textual: „Puterea de apărare".

a intrat în casă fugind şi s-a ascuns sub masă. Pelagia a ieşit în curte şi l-a recunoscut pe Corelli, deşi era echipat cu bonetă cu urechi şi ochelari groşi de protecţie, era murdar pe faţă şi tuşea de cât praf inhalase pe şaua unui motor negru. El a văzut-o venind şi şi-a ridicat

ochelarii de protecţie. Pelagia a izbucnit în râs când l-a văzut, pentru că avea în jurul ochilor două inele mai deschise la culoare faţa de restul feţei cenuşii, acoperite de zgură, iar buzele îi păreau nefiresc de rozulii, ca şi cum şi-ar fi dat pe ele cu vreun produs cosmetic. Căpitanul i-a zâmbit larg, având impresia că era pur şi simplu bucuroasă că-l vedea, şi a întrebat-o:

— *Vuole fare un giro* – Vrei să faci un tur?

Pelagia şi-a încrucişat braţele şi a scuturat din cap:

— Nu m-am urcat niciodată pe-o motocicleta. De fapt, nici într-o maşină nu m-am urcat niciodată – şi n-o să-ncep acum.

— Nici eu nu m-am urcat pe motocicletă pân-acum, a zis el, dar e foarte uşor. Şi nu-i aşa că-i frumoasă maşinăria?

— N-are decât două roţi, nu se poate să nu se răstoarne. E şi normal. Trebuie să fii nebun să te plimbi cu aşa ceva.

— Sunt de acord cu tine c-ar trebui să cadă, a zis Corelli înălţându-şi privirile spre ea. Dar să ştii că nu cade. Atâta doar, că nu merge chiar întotdeauna în linie dreaptă. Dar am început să mă-nvaţ cu ea. Şi-ascultă aici – şi căpitanul s-a ridicat în şa, s-a lăsat cu toată greutatea pe pedala demarorului, a ambalat motorul, după care s-a jucat puţin cu maneta acceleraţiei, până când l-a făcut să ticăie fericit. Ascultă-l numai! a exclamat el. Parcă-i un metronom. Poţi să cânţi o melodie după el. Ritmul ăsta, zău, e perfect, nicio bătaie nu sare, nu ezită deloc. Este o maşinărie muzicală, blum-blum, blumblum şi eşapamentul, şi el cântă. Uite, e un BMW cu tracţiune pe-un singur cilindru vertical. Fără lanţuri care să ţi se rupă, să-ţi sară, şi trage-n sus pe munţii ăştia de parcă nici n-ar exista. Hai, vino la o plimbare. Nu exista sentiment mai plăcut. Să simţi vântul prin păr!

— Şi mizeria de pe faţă, a comentat Pelagia sceptică. Arăţi ca o maimuţă. Şi pe lângă asta, poate ne vede cineva.

Căpitanul a stat puţin să se gândească la această obiecţie.

— Bine, uite, mâine-ţi aduc o cască, o pereche de ochelari de protecţie şi-o jachetă mare de piele, şi nu te mai recunoaşte nimeni. Ne-am înţeles?!

— Nu.

Dar a doua zi s-au întâlnit dincolo de cotul drumului şi Pelagia s-a deghizat cât a putut de repede. Motorul i s-a părut căpitanului aproape imposibil de controlat cu greutatea suplimentară, aşa c-au început prin a se răsuci când într-o parte, când în cealaltă şi au intrat

în şanţul mărginit de pietre printre care creşteau ierburi. Au şi căzut de două ori; nu s-au rănit, dar au stabilit că ea nu trebuia să se mişte când stătea în spatele lui. Pelagia s-a cramponat de pieptul lui Corelli, cu degetele albite de cum îl strângea, îngrozită, cu faţa înfundată între omoplaţii lui, în timp ce motorul îi duduia între picioare, dându-i o senzaţie care era deopotrivă mai mult decât plăcută şi profund tulburătoare. Când au ajuns la Fiskardo, Pelagia s-a dat jos: tremura toată şi era conştientă că abia aştepta să încalece la loc. Avea dreptate căpitanul când spunea că era splendid să călăreşti o motocicletă. Iar el nu-şi mai încăpea în piele de bucurie.

Au ajuns în locuri unde n-avea cine s-o recunoască pe fiica doctorului, şi în locuri pustii. Ea îşi strecura braţul pe sub braţul lui şi mergea alături de el, sprijinindu-şi greutatea pe umărul lui şi râzând întruna. Cu el, avea să-şi amintească întotdeauna că râdea. Uneori, mai luau câte o sticlă de vin de Robola, care pe ea o făcea să râdă şi mai mult, deşi întoarcerea acasă devenea o aventură de-a dreptul periculoasă: Corelli nu conducea foarte drept nici când era treaz şi nu o dată li s-a întâmplat s-o ia printre crengi, fiindcă el nu încetinise la timp ca să ia curba. Aşa s-a făcut c-au descoperit o colibă de păstor căzută în ruină.

Era atât de veche, încât podeaua se înfundase în pământ şi înăuntru nu era nimic altceva decât o cratiţă ruginită şi două sticle verzi şipcile acoperişului plesniseră sau alunecaseră mai jos, iar ţiglele stăteau într-un echilibru instabil. Mirosea a muşchi, a caprifoi, a bulendre bătrâneşti şi lumina se strecura printre pietre prin locurile de unde mortarul căzuse de mult. Îi spuneau *Casa Nostra* şi câteodată se apucau să măture pe jos cu mănunchiuri de nuiele, dispuşi să-şi împartă ascunzătoarea cu câţiva lilieci discreţi şi cu trei perechi de rândunele. În această casă de taină, aşterneau pe jos o rogojină, se întindeau pe ea şi stăteau de vorbă îmbrăţişaţi, se sărutau, iar el câteodată mai cânta la mandolină.

Cânta pentru ea cântece sentimentale, din vremuri uitate, de obicei într-un stil melodramatic şi ironic; era conştient că nu avea o voce puternică şi nu-şi dorea decât s-o facă pe ea să râdă:

Alma del core, spirito dell'alma.
Sempre constante, t'adorero.
Saro contento nel mi-o tormento.
Se quel bel labro baciar potro…1

Când ea se simţea frivolă şi spiritul îi sălta din cauza vinului, el cânta:

Danza, danza, fanciulla, al mi-o cantar;

Danza, danza, fanciulla gentile, al mi-o cantar.

Gira legera, sotile al suono, aI suono del onde del mar…2

Şi, într-adevăr, din depărtare ajungea până la ei ecoul mării, iar Pelagia valsa în glumă prin jurul colibei, făcea piruete şi chicotea, îşi ţuguia buzele către el, maimuţărindu-le pe curvele de la bordelul militar, pe care le văzuse de-atâtea ori făcând grimase şi aruncându-le bezele din camioane bărbaţilor, în timp ce treceau printre ei.

Uneori, Corelli devenea deprimat şi sentimental, meditând asupra eternei imposibilităţi a devoţiunii pe care şi-o arătau unul altuia, şi vocea lui de tenor, limpede, căpăta sonorităţi tragice, care-i smulgeau lui însuşi lacrimi, dacă nu Pelagiei. Erau şi vremuri de lamentări, şi atunci cânta: „Aşa femeie n-am mai văzut", dar nu pentru că era un cântec trist – nici nu era

1 „Sufletul meu, inima mea, / La fel de mult te voi iubi mereu. / Mulţumit voi fi în chinul meu / De voi putea săruta buzele atât de frumoase…" (ital.).

2 „Dansează, dansează, copilă, după cântecul meu, / Dansează, dansează, copilă dulce, după cântecul meu. / Învârte-te uşoară, agilă, la auzul sunetului, al sunetului valurilor mării…" (ital.).

ci pentru că se cânta *andante lento* şi se preta cu prisosinţă la o interpretare *con anima* profund expresiva, mai ales în refrenul „Mă numesc Manon Lescaut".

Toate discuţiile lor ca-ntre iubiţi începeau cu „După război…"

După, război, când o să ne căsătorim, mergem să locuim în Italia?! Sunt câteva locuri frumoase. Tata crede că n-o să-mi placă, dar eu ştiu că da. Atâta timp cât sunt cu tine. După război, dac-o să avem o fetiţă, vrei să-i spunem Lemoni?! După război, dac-o să avem un băieţel, trebuie neapărat să-i spunem Iannis. După război, eu o să le vorbesc copiilor greceşte, iar tu poţi să le vorbeşti italieneşte, şi-n felul ăsta or să crească bilingvi. După război, am de gând să scriu un concert şi-o să ţi-l dedic ţie. După război, o să-nvăţ şi-o să mă fac doctoriţă şi nu-mi pasă dacă nu se primesc femei, eu asta vreau să mă fac. După război, o să-mi găsesc o slujbă la o mănăstire, ca Vivaldi, să predau muzica, şi toate fetiţele or să se-ndrăgostească de mine, şi tu o să fii geloasă. După război, ce-ar fi să mergem în America, la neamurile mele

de la Chicago?! După război, n-o să ne creştem copiii în nicio religie, îi lăsăm să se hotărască ei singuri ce vor, când or fi mari. După război, ne luăm o motocicletă ca asta, care să fie a noastră, să mergem cu ea prin toată. Europa, şi tu o să poţi da concerte prin hoteluri, din asta o să trăim, şi eu o să m-apuc să scriu poezii. După război, o să-mi fac rost de-o mandolă, ca să pot cânta şi muzică de violă. După război, o să te iubesc, ba eu o să te iubesc după război, pentru totdeauna o să te iubesc după război…

46

Bunnios

În vârful muntelui Aenos, păstorul Alekos s-a ridicat din culcuşul său de piei în zorii zilei şi şi-a adus aminte că era cazul să mulgă alea câteva oi dădace, dacă voia să aibă cu ce să facă brânză. Dar mai întâi se cuvenea să-şi ia puşca şi să verifice dacă toate capcanele puse de el erau la locul lor. Apăruseră de curând, nici nu ştia de unde – din pământ, din piatră seacă, nişte oameni care-şi spuneau *andartes* şi care încercaseră să-i fure caprele. Împuşcase deja doi dintre ei şi le lăsase hoiturile în grija vulturilor.

El nu pricepea cum venea asta. Lucruri de felul ăsta nu se mai petrecuseră de pe vremea străbunicului lui, de pe vremea când acestor *andartes* li se spunea *kleftes*. Mă rog, dă-i încolo, făcuse şi el rost de două puşti noi şi de o mulţime de cartuşe datorită hoţilor de capre şi se îndoia foarte tare că mai aveau de gând să se întoarcă. Ca să sui pe muntele Aenos, trebuia să dai dovadă de o tenacitate şi o rezistenţă extraordinare, şi probabil că el îi împuşcase pe singurii doi care se dovediseră destul de tari în picioare şi-n plămâni.

Poate că era ceva legat de războiul ăsta. Observase el de mai demult că era, probabil, război, pentru că uneori, noaptea, tot cerul se lumina de la reflectoarele din depărtări şi de multe ori i se întâmpla să vadă fulgerături de tun, urmate de bubuituri înfundate. Era ceva minunat şi distractiv să stea în pragul colibei, noaptea, uitându-se la luminile-alea ca nişte artificii şi mâncând brânză muiată în ulei de măsline, asezonată cu busuioc. Îl făceau să se simtă mult mai puţin singur şi spera din tot sufletul lui ca războiul să nu se termine înainte de sărbătoarea sfântului. Când urcase muntele până la el, acolo sus, doctorul îi confirmase: într-adevăr, era război, şi-i spusese că unii oameni sufereau de foame în aşa hal, încât copiii mici ajunseseră să semene cu nişte bătrânei cu bărbi ţepoase şi spinări încovoiate.

Pare-se că burţile lor le spuseseră că n-are niciun rost să-ţi mai baţi capul să fii tânăr şi, tot aşa, se pare că nu mai era mult şi Mama-Natură avea ea grija ca bebeluşii să iasă afară dintre coapsele mamelor direct închişi fiecare în câte-o ladă.

Când avionul *Liberator* a huruit pe deasupra lui, Alekos nu i-a dat prea mare atenţie, fiindcă treceau frecvent, şi câte două, şi câte trei, făcându-se apoi nevăzute, ca nişte lilieci mari şi zgomotoşi, în general către Grecia continentală.

Dar de astă dată şi-a ridicat privirile, poate că din instinct, şi înaintea ochilor i s-a înfăţişat ceva ce merită văzut. Un fel de ciupercă albă cobora în derivă, cu un omuleţ atârnat sub ea, şi ce era într-adevăr minunat în legătură cu ea era că soarele care tocmai răsărea se răsfrângea deja în mătase, până să fi avut răgaz paraşuta să devină ceva mai mult decât o bănuială a unei licăriri deasupra orizontului. Alekos s-a ridicat în picioare şi s-a uitat după ea fascinat. O fi fost vreun înger – în tot cazul, era înveşmântat în alb. Şi-a făcut cruce şi s-a chinuit să-şi amintească vreo rugăciune. N-auzise niciodată de vreun înger care să plutească aşa, în derivă, atârnat de-o ciupercă, dar mai ştii?! Şi s-ar fi zis că îngerul ăsta avea un pietroi mare, poate că era vreun colet, care-i atârna de picioare la capătul unei frânghii.

Îngerul a smucit de franghiile dintr-o parte, care-l ţineau legat de ciupercă, după care, într-o clipă, a părut să coboare atât de repede, că era clar că se prăbuşea. Alekos a simţit un fel de mulţumire că avusese dreptate: ce-i drept, îngerul s-a prăbuşit cu o bufnitură, a căzut într-o rână, şi-a izbit capul de o piatră şi a fost târât pe pământ de mătasea umflată de o pală de vânt. Alekos şi-a luat una dintre puşti şi a pornit în fugă spre înger. Aşa era cel mai bine, să fie sigur poate că şi îngerii ajunseseră atât de înfometaţi în ziua de astăzi, că se apucaseră de furat capre.

Îngerul ăsta era roşu-roşu la faţă şi se încurcase rău de tot în sforile şi ţesătura ciupercii diafane. Alekos şi-a armat puşca şi-a îndreptat-o direct spre faţa îngerului. Acesta a deschis ochii, s-a uitat la el politicos, i-a spus „Ei-hei!” şi-a adormit brusc.

Lui Alekos i-a luat ceva timp să-l descurce pe înger dintre mătăsuri şi sfori şi a ajuns la concluzia că pânza nemaivăzută a ciupercii era numai bună să-şi facă el un aşternut de mare lux. Avea şi o gaură foarte ingenios plasată chiar în mijloc, prin care-şi putea vârî capul, ceea ce însemna că putea să poarte ciuperca pe post de

cămeşoaie. A luat hotărârea s-o poarte la sărbătoarea sfântului – asta cu condiţia ca îngerul să i-o dea lui şi să-i dea şi voie să taie toată sforăraia.

L-a cărat pe vizitatorul din cer până la coliba lui, l-a aşezat înăuntru, după care s-a întors după coletul cel mare care căzuse odată cu îngerul. Conţinea o cutie grea de metal cu cadrane şi un motoraş. Alekos, cum nu era nicidecum prost, a conchis ca îngerul îşi adusese, probabil, motorul ca să-şi poată construi cine ştie ce fel de vehicul.

Timp de două zile, i-a dat să mănânce miere şi iaurt, plus alte bunătăţi care i s-au părut lui potrivite pentru o asemenea fiinţa dintr-altă lume, iar când aceasta a fost în stare să se ridice în fund, să se frece la cap şi să vorbească, el s-a simţit nu bucuros, ci încântat.

Necazul era ca nu reuşea să pună cap la cap nimic din ce-i spunea. Unele cuvinte le recunoştea, dar ritmul în care i se vorbea pe îngereşte lui Alekos îi era cu totul străin, vorbele parcă nu se potriveau laolaltă – şi mai şi vorbea de parc-ar fi avut prune în gură sau vreo albină intrată-n nas. Îngerul se vedea limpede că nu se supăra, nici nu se enerva că nu se putea face înţeles, în schimb l-a făcut să se teamă, pe Alekos, să se simtă vinovat, chiar dacă nu era vina lui. N-au avut ce face: au recurs la comunicarea prin semne şi expresii faciale.

Cel mai curios lucru, în privinţa îngerului, era că atunci când voia să vorbească ori cu Dumnezeu, ori cu vreun alt sfânt, se apuca de zgârmănat cutia de metal, care scotea o mulţime de gemete, şi fâsâituri, şi pocnete foarte interesante. Şi uneori Dumnezeu îi răspundea tot pe îngereşte, dar se auzea atât de îndepărtat şi de pocit, încât Alekos a realizat pentru prima oară cât de greu trebuia să-i fie lui Dumnezeu să se facă auzit de oricine de pe lumea asta. A început să recunoască unele vorbe care se repetau des, de pildă *Charlie*, *Bravo*, *Wilco* sau *Recepţie*. Un alt lucru ciudat la fiinţa din coliba lui era că purta pistol, de fapt un pistol automat, şi mai multe conuri de pin de culoare kaki, din fier, foarte grele, care aveau nişte mânere de metal şi pe care el, Alekos, n-avea voie să pună mâna. Toţi îngerii pe care-i văzuse el, la viaţă lui, pe icoane, purtau săbii sau suliţe şi i se părea nu-ştiu-cum, ciudat, ca Dumnezeu găsise de cuviinţa să se modernizeze.

După ce au trecut patru zile, îngerul a dat semne clare că voia să meargă într-un loc, iar Alekos, învingându-şi propriile reţineri faţă de perspectiva de a-şi lăsa caprele la cheremul hoţilor ălora de *andartes*,

s-a lovit peste piept zâmbind, vrând să-i arate îngerului că trebuia să-l urmeze pe el. Acesta i-a primit recunoscător oferta şi i-a dat ciocolată, pe care el a mâncat-o pe toată o dată, drept care s-a simţit destul de prost mai târziu. Şi totuşi, îngerul nu voia să meargă pe lumină, aşa că Alekos a trebuit să aştepte până s-a întunecat. A vrut să-şi schimbe, însă, grămada de pânză şi sfori pe o piele mare de capră. Din punctul de vedere al păstorului, era cel mai bun târg pe care-l făcuse vreodată şi l-a acceptat în mare grabă, în ciuda unui vag sentiment de vinovăţie dat de faptul ca păcălea un înger, chiar dacă involuntar şi liber-consimţit de acesta, care şi-a învelit cutia de metal şi motoraşul în pielea de capră, a legat-o strâns cu frânghie şi şi-a aruncat-o peste umăr.

Alekos ştia că singura persoană care ar fi putut, eventual, pricepe îngerească era doctorul Iannis, prin urmare la doctor acasă l-a condus pe înger. Patru zile de mers pe timp de noapte le-au trebuit, cu precauţii pe care Alekos le considera absolut inutile, plus trei zile de stat ascunşi printre tufişuri, în căldura sufocantă, lăsându-se pişcaţi de ţânţari fără număr şi căutând să vorbească numai în şoaptă. Mai-mai că-ţi venea să crezi că Dumnezeu îl gonise din cer pe îngerul aici de faţă, pe motiv de ţăcăneală. Dar Alekos nu avea de gând să protesteze: uite ce păr blond avea, ce înălţime nemaivăzută, ce putere de rezistenţă neobosită – şi mai avea şi toţi dinţii în gură, de reuşea să zâmbească atât de convingător. Şi mai era ceva: teribil se încruntă ori de câte ori se aflau prin preajma unor soldaţi germani sau italieni, de unde Alekos deducea că Dumnezeu precis luptă de partea grecilor.

Doctorul Iannis a fost trezit la ora trei dimineaţa de o bătaie uşoară în geam. O vreme a rămas nemişcat, întrebându-se vag iritat cum se făcea că-i lovea o creangă în geam, când afară nu era niciun copac. În cele din urmă, s-a dat jos din pat şi a tras zăvorul de la storuri. L-a văzut pe Alekos, lucru destul de surprinzător în sine, dar l-a mai văzut şi cu un bărbat blond, foarte înalt, îmbrăcat cu o fustanela cum aveau puşcaşii zişi *evzones*. Alekos a remarcat perplexitatea de pe chipul doctorului, a ridicat mâinile, apoi din umeri şi a zis:

— Am adus un înger, după care s-a întors şi-a plecat, ca să nu dea ocazia unor discuţii pe terna responsabilităţii de a-l fi adus.

Îngerul a zâmbit şi a întins mâna:

— Bunnios îmi zice, s-a recomandat el. Doctorul i-a strâns mâna prin fereastra deschisă şi a zis şi el:

— Doctor Iannis.

— Domnia-voastră, de vă este aceasta voia, cu îngăduinţa domniei-voastre glăsui-voi într-ascuns de fapte de taină.

— Ce?! a încruntat doctorul din sprâncene, uimit.

Străinul a făcut semn că voia să intre în casă, iar doctorul a oftat a nerăbdare, gândindu-se cum să-i spună să ocolească pe la uşă. De îndată ce a încuviinţat din cap, însă, bărbatul a pus o mână pe rama ferestrei şi şi-a făcut vânt înăuntru. Şi-a trântit pe jos pielea de capră burduşită cu echipamente şi iar i-a strâns mâna doctorului. Pelagia a intrat şi ea, cu ochii cârpiţi de somn, fiindcă auzise zgomot, şi s-a trezit faţă în faţă cu un bărbat care purta bonetă franjurită, fustanelă albă şi nădragi, pieptar brodat şi papuci cu pompoane – adică ţinuta de sărbătoare a unora dintre locuitorii Greciei continentale. Arăta oribil, dar în orice caz era ceva nou. Pelagia şi-a înălţat privirile către el şi şi-a dus mâna la gură. Căscând ochii mari, a vrut să ştie de la tatăl ei:

— Asta cine mai e?!

— Asta cine mai e?! a repetat doctorul. De unde să ştiu eu?! Alekos l-a adus, a zis că-i un înger şi-a şters-o imediat. Zice că-l cheamh Bunnios şi vorbeşte greceşte ca o vacă din Spania.

Omul de prin alte locuri s-a înclinat politicos şi i-a strâns mâna Pelagiei, care şi-a lăsat-o moale în mâna lui şi nu-şi putea ascunde mirarea. El a zâmbit şarmant şi i-a spus:

— Preţuiesc tânăra-ţi frumuseţe şi vârsta-ţi fragedă, precum cred.

— Eu sunt Pelagia, a zis ea, după care l-a întrebat pe tathl ei: Ce limbă vorbeşte?! Nu e katharevousa1.

— Sigur că nu e. Şi cu siguranţă nu e nici greaca romaică.

— Ce zici, o fi turcă, sau bulgară, ceva de genul ăsta?!

— Greaca străvechilor vremuri, a lămurit bărbatul, întărind: Pericle, Demostene, Homer!

— Greacă veche?! a exclamat Pelagia, căreia nu-i venea să creadă, şi a făcut un pas înapoi, de teamă să nu fi avut în faţă o fantomă.

Auzise vorbindu-se încă din copilărie despre Împăratul de Marmură, care fusese răpit de un înger şi dus într-o peşteră, de unde avea să se întoarcă, într-o bună zi, ca să-i gonească pe asupritori. Dar omul acesta părea făcut mai degrabă din carne şi oase decât din marmură, şi-apoi aia nu era decât o legendă caraghioasa. Mai circulă

şi-o altă poveste, despre nişte străini blonzi din nord, care aveau să aducă eliberarea. Cine ştie?!

Doctorul şi-a dus degetul arătător la frunte şi a înălţat capul triumfător, apoi a întrebat:

— Engleză?!

— Anglică, s-a arătat de acord musafirul. Rogu-te iară, căci adevăr grăiesc…

— Sigur că nu spunem nimănui. Dar, fii amabil, nu vrei să vorbim englezeşte?! Pronunţia dumitale zău că este oribilă. Mă şi doare capul. Pelagia, du-te şi adu-ne nişte apa şi o lingură de şerbet.

Englezul a etalat un zâmbet care-i trăda inconfundabilul sentiment de uşurare: îngrozitoare povară fusese pentru el să vorbească în cea mai curată limbă greacă de la şcoala publică şi să nu fie înţeles. I se spusese că nimeni nu aducea mai bine decât el cu un adevărat grecofon, atâta cât se putea în condiţiile date, iar el ştia prea bine că limba greacă modernă nu era chiar acelaşi lucru cu greaca de la Eton, dar nici nu-i trecuse prin

1 Formă a limbii greceşti introdusă la începutul secolului XIX de intelectualul şi revoluţionarul Adamantios Korais (1748 – 1833), o combinaţie între greaca veche şi cea modernă, care evita influenţele bizantine asupra limbii.

minte că urma să-i fie atât de greu să se facă înţeles. După cum era clar că vreun funcţionar de la Informaţii îşi făcuse o idee absolut aberantă despre ce se purta în Cefalonia.

— Avem ofiţer italian încartiruit într-o cameră, a zis doctorul, a cărui engleză nu era chiar atât de bună cum credea el. Aşa deci facem foarte linişte, da?!

Englezul şi-a desfăcut pielea de capră şi a scos din ea un revolver. Pelagia a sărit ca arsă. După cum vedea ea lucrurile, nimeni nu i-l împuşca pe Antonio. Bărbatul i-a înţeles consternarea şi a zis:

— Din precauţie. Nu vreau să provoc represalii decât dacă sunt nevoit.

— Spion?! a întrebat doctorul. Spionaj?!

Omul a dat din cap că da şi a zis:

— Foarte şşşşt! Aveţi nişte haine pentru mine? V-aş rămâne formidabil de îndatorat.

— Asta nu-i portul nostru din Cefalonia, a zis doctorul, făcându-i semn spre fustanelă, apoi i-a arătat o poza încadrata de pe perete, în

care un tânăr purta brăcinari până la genunchi, un chimir alb în jurul taliei, o cuşmă albă pe cap şi un pieptar cu două rânduri de nasturi mari de argint. Asta portul nostru, a explicat el, dar numai la sărbători. Altfel îmbrăcăm la fel ca voi. Eu aduc ţie haine, tu dai mie fustanela, OK?!

Doctorul îşi dorise dintotdeauna un set fustanela-şinădragi, dar niciodată nu avusese destui bani să-şi cumpere. În timp ce scotocea după nişte haine obişnuite, şi-a spus: „Mulţumescu-ţi, Wiston Ţorţil!", înălţându-şi ochii către cer ca şi cum Churchill ar fi fost acolo pe post de divinitate. Clefăia din limbă de plăcere cu anticipaţie. Toţi *mangas* de la *kapheneion* or să creadă că renunţase să se mai poarte înţolit ca un *alafranga* – un papiţoi europenizat, şi se număra şi el acum printre *fustanellophoroi*-i tradiţionalişti. Se întreba, însă, de unde ar fi putut face rost de o pipă dintr-aia tradiţională, complicată, aşa-numitul ciubuc, ca să fie tabloul complet.

N-a fost câtuşi de puţin uşor să-l vâre pe spion în veşmintele unuia mai mic de statură, dar s-au consolat amândoi, dacă le folosea la ceva, că purtau aceeaşi măsura la pălărie. Englezul astfel costumat a plecat înspre Argostoli în zori: manşetele pantalonilor îi veneau pe la jumătatea gambelor atât de rozulii şi haina îi fusese cu neputinţă să şi-o încheie, iar echipamentul şi-l căra, de asta data, într-un sac de cânepă furnizat şi el de doctorul Iannis, care nu i-a dat drumul să plece înainte de a-i da câteva sfaturi utile:

— Auzi, OK?. Accentul la tine rău-rău de tot. Nu vorbeşte, ai înţeles?! Taci până înveţi. Şi altceva: te fereşti *andartes*. Sunt hoţi, nu soldaţi; zic ei comunişti, dar hoţi. Nu interesează la ei lupta, ai înţeles?! Italienii – OK, germanii – nu buni, pricepi?!

Şi după aceea, cum-necum, locotenentul „Bunny" Warren, detaşat de la Regimentul Regal de Gardă-Dragoni la Serviciul Operaţiuni Speciale, om cu un spirit de iniţiativă ieşit din comun şi cu o mutră ieşită din toate canoanele, şi-a stabilit reşedinţa într-o casă mare în care fuseseră deja încartiruiţi patru ofiţeri italieni. Pe cei patru i-a lăsat perplecşi, cu gurile căscate, încercând să comunice cu ei în latineşte; în fiecare săptămâna, făcea câte o excursie până la coliba părăsită în care-şi instalase staţia de radio şi motorul de reîncărcare. De acolo dădea rapoarte detaliate, informând comandamentul de la Cairo despre situaţia şi mişcarea trupelor, aşa, că să le aibă Aliaţii în cazul în care s-ar fi hotărât să invadeze Grecia, şi nu Sicilia.

Ducea o viaţă însingurată şi risca mult dându-se drept nebun, dar poate că nebunia era, totuşi, cea mai bună deghizare. Cu chimirul lui doldora de lire de aur englezeşti, parcurgea toată Cefalonia pe jos, memorând tot ce vedea în jur, şi o dată sau de două ori a urcat pe muntele Aenos ca să-şi prezinte omagiile primei lui gazde, care nu s-a convins niciodată pe de-a întregul că nu fusese vorba de un înger. Uneori i se alătura părintelui Arsenios, care bătea ca şi el drumurile insulei, aşa că trecea drept un alt fanatic religios cu aere de profet.

Radioul nu i-a jucat niciodată nicio festă. Era un Brown B2, cu numai două lămpi Loctal şi o antenă care semăna perfect cu o sârmă de întins rufe; se alimenta de la reţeaua de curent sau de la o baterie de şase volţi şi, cum nu cântărea decât vreo cincisprezece kilograme, chiar că era de-o miniaturizare de-a dreptul miraculoasă.

47

Doctorul Iannis o sfătuieşte pe fiica sa

Doctorul Iannis şi-a umplut pipa cu melanjul ăla ca moartea de amar care trecea drept tutun în zilele ocupaţiei, a îndesat-o bine, şi-a aprins-o şi a tras din ea profund, chiar dacă nu era înţelept să facă aşa ceva. Fumul iute i-a ars fundul gâtlejului atât de tare, încât i-au ieşit ochii din orbite. A scos un şuierat, s-a apucat cu o mână de ceafă şi a tuşit violent. Şi-a azvârlit pipa cât colo, bombănind: „Fecale, nimic altceva decât fecale. Cât de rău a ajuns lumea de astăzi, de sunt silit să fumez rahat pisat?! Mă rog, asta e, mă las de fumat pentru totdeauna".

În ultima vreme, pipa îi produsese mai multă durere decât consolare. Mai întâi, că-i era imposibil să facă rost de unelte de curăţat pipa şi fusese obligat să scormonească prin grădină după pene din aripile păsărilor. Ba chiar o mituise pe Lemoni să coboare pe plajă, ca să caute şi pe-acolo pene, ceea ce presupunea s-o determine pe fiică-sa Pelagia să facă prăjiturele cu miere, după care Lemoni se dădea în vânt. Aşa ceva risca să devină o infinită şi imposibil de controlat degringoladă a corupţiei. Atunci, încercase să reteze nodul gordian renunţând să-şi mai cureţe pipa, drept care ajunsese să inhaleze foloştinele de tutun ars răcit, indescriptibil de greţoase, sălbatic de amare şi îngrozitor de scârboase. Îl făceau să se simtă la fel de îngreţoşat ca un câine inadaptabil, care ar fi mâncat ardei iuţi înmuiaţi în benzină – şi toate astea numai ca să poată fuma un tutun care îi dădea o senzaţie perfect echivalentă cu o operaţie de scoatere de amigdale făcută de un amator. Se simţea irascibil şi trădat. Pipa lui era

marca St. Claude, şi-o cumpărase de la Marsilia şi se aştepta de la ea să-i fie un prieten bun. De acord, i se calcinase jur-împrejurul muchiei şi tija îngălbenită era plină de muşcături, dar niciodată nu-l atacase cu atâta reavoinţă ca acum.

Doctorul şi-a lăsat pipa unde căzuse şi a revenit la scrisul lui:

„Fiindcă insula e un giuvaier, încă de pe vremea lui Odiseu a reprezentat obiectul de joacă al celor mari – al puternicilor, al plutocraţilor şi odioşilor. Romanii, prea puţin filosofici, neluminaţi în niciuna dintre arte, în afară de cele ale manevrarii sclavilor şi cuceririi militare, au adus în ruină oraşul Sami şi i-au măcelărit populaţia după o rezistenţă eroică întinsă pe patru luni. Atunci şi-a început insula noastră o lungă şi lamentabilă istorie de trecere din mână în mână ca dar, fiind în acelaşi timp obligată să suporte repetatele raiduri ale corsarilor proveniţi din toate multele colţuri ale Mării Mediterane atât de corupte. Aşa se face că a fost o insulă jefuită fără încetare, o insulă al cărei nepreţuit muzician Melampus a câştigat premiul pentru citeră la Jocurile Olimpice tocmai în anul 582 i. C. De pe vremea romanilor încoace, singurul nostru premiu l-a reprezentat supravieţuirea”.

Ajuns aici, doctorul s-a oprit şi şi-a cules pipa de pe jos, uitând că numai cu câteva clipe în urmă renunţase la ea pentru totdeauna. Aceeaşi problemă dintotdeauna: era nu atât o istorie, cât o lamentaţie. O tiradă. O filipică. I-a trecut prin minte, brusc, ideea că poate nu lui, doctorului Iannis, îi era imposibil să scrie o istorie ca lumea, ci că Istoria însăşi Era Ceva Imposibil. Satisfăcut de profunzimile implicaţiilor acestui gând, s-a răsplătit de unul singur cu o gură zdravănă trasă din pipă, care o dată în plus l-a lăsat pradă unor crize paroxistice agonizante de tuse şi strănut.

Înfuriat peste măsură, s-a ridicat în picioare şi s-a gândit să-şi rupă în două pipa. Era gata-gata să treacă la gesturi, când s-a simţit cuprins de un acces de panică preventivă. Faptul că Se lăsa de Fumat era la fel ca şi Istoria, De Neconceput. Era clar că trebuia să se stabilească un mod de comunicare între el şi pipa lui. A chemat-o la el pe Pelagia, care tocmai colecta cu atenţie din căni zaţul de la cafeaua de dimineaţă, ca să-l poată refolosi. Situaţia cafelei era la fel de tristă ca şi criza tutunului.

— Fata mea, i-a spus doctorul, aş vrea să topeşti puţină miere într-un pic de vinars şi după aceea să amesteci tutunul ăsta cu ce-ţi rezultă. Aşa cum e acum este efectiv insuportabil. Provoacă un strănut

puţin spus dezagreabil.

Pelagia s-a uitat pieziş la el şi a luat cutia pe care i-o întindea. A dat să iasă, dar tatăl ei a adăugat:

— Încă nu pleca, mai am ceva ce vreau să-ţi spun.

Dar tot el a rămas surprins. „Ce mai am să-i spun?!", s-a întrebat în sinea lui. Era ca şi cum şi-ar fi adunat câteva impresii – câteva impresii despre care trebuia neapărat să discute, dar care nu se conturaseră încă sub forma unor idei.

Pelagia s-a aşezat faţă în faţă cu el, şi-a dat la o parte câteva şuviţe de păr care-i căzuseră peste obraz în virtutea obişnuinţei şi a întrebat:

— Ce s-a-ntâmplat, *Papakis*?!

Doctorul s-a uitat la ea cum stătea în faţa lui, cu o privire expectativă în ochi şi un surâs de modestie pe buze. Aerul ei drăguţ şi inocent îi reamintea ce avea să-i spună. Oricine, şi mai ales o fată, care ştia să pară atât de nevinovată şi dulce era mai mult ca sigur amestecată în tot felul de belele şi buclucuri.

— Nu mi-a rămas neobservat, Pelagia, faptul că te-ai îndrăgostit de căpitan.

Ea s-a înroşit brusc, a părut absolut oripilată şi a început să se bâlbâie.

— De căpitan?! a repetat prosteşte.

— Da, de căpitan, de musafirul nostru nepoftit, dar altfel şarmant. Cel care cântă la mandolină la lumina lunii şi-ţi aduce zaharicale italieneşti pe care tu nu simţi nevoia chiar întotdeauna să le împarţi cu tatăl tău. Acesta din urmă fiind cel despre care presupui că este şi orb şi neghiob.

— *Papakis*! a protestat ea, mult prea descumpănită ca să mai vină cu ceva coerent după acest strigăt.

— Până şi gâtul şi urechile ţi s-au înroşit, a remarcat doctorul, satisfăcut de confuzia în care o adusese şi adăugând cu bună ştiinţă şi alţi cărbuni pe foc.

— Dar *Papakis*…

Doctorul însă şi-a scuturat pipa cu suficienţă:

— Zău aşa, problema asta nici nu mai merită dezicere sau discuţie, fiindcă este mai mult decât evidentă. Diagnosticul a fost pus şi confirmat. Implicaţiile sunt cele despre care ar trebui să discutăm. Apropo de asta, mie, unuia, mi-e clar că şi el este îndrăgostit de tine.

— Nu mi-a spus nimic de felul ăsta, *Papas*. De ce încerci să mă ataci?! Nu-mi place deloc treaba asta. Cum poţi să-mi spui asemenea lucruri?!

— Aşa te vreau, a zis doctorul şi mai satisfăcut. Aşa o ştiam pe fata mea.

— Să ştii că-ţi trag una, zău că-ţi trag!

El s-a aplecat înainte şi i-a luat o mână între mâinile lui. Ea s-a uitat în altă parte şi s-a înroşit încă şi mai mult. Atât era de tipic pentru el s-o înfurie peste măsură şi pe urmă s-o dezumfle cu un gest blând. Era un tată pe care nici nu ştiai cum să-l iei: o mitralieră de ordine imperioase acum, alunecos şi insinuant după un minut, distant şi detaşat la modul aristocratic după un alt minut.

— Sunt doctor, dar sunt şi un om care a trăit o viaţă lungă şi am stat şi observat viaţa, i-a spus el. Dragostea este o formă de demenţă cu simptome clinice foarte precise şi repetitive. Vă înroşiţi unul în prezenţa celuilalt, vă aţineţi şi unul, şi altul prin locuri pe unde vă aşteptaţi să-l vedeţi pe celălalt trecând, sunteţi amândoi oarecum împleticiţi la limbă, râdeţi amândoi fără niciun motiv şi prea mult, tu te porţi plictisitor de ca o fetişcană, el se poartă caraghios de galant. V-aţi şi prostit puţin. El ţi-a oferit un trandafir zilele trecute, iar tu l-ai presat în cartea mea cu simptome. Dacă nu erai înamorată şi mai aveai puţină minte, îl presai într-o altă carte, pe care n-o folosesc în fiecare zi. Mi s-a părut foarte elocvent faptul că trandafirul se găseşte presat la secţiunea în care este vorba despre erotomanie.

Pelagia s-a temut de iminentul colaps a o mie şi unu de visuri frumoase. Şi-a adus aminte de sfatul confidenţial pe care i-l dăduse mătuşa ei: „Pentru ca o femeie să reuşească în ce-şi propune, trebuie neapărat să plângă, să cicălească sau să se arate îmbufnată. Trebuie să fie pregătită să facă lucrurile-astea ani de zile, pentru că este ca o proprietate, la cheremul bărbaţilor din familie şi cu bărbaţii, ca şi cu stâncile, trebuie să treacă mult timp ca să se netezească”. Pelagia a încercat să plângă, dar a fost împiedicată fizic de un sentiment din ce în ce mai acut de panică. S-a ridicat brusc şi pe urmă la fel de brusc s-a aşezat înapoi. A prevăzut că un abis avea să se caşte la picioarele ei şi o armată de turci, înfăţişaţi sub chipul tatălui ei, se pregăteau să-i dea brânci în prăpastie. Felul sec în care el îi disecase inima parcă şi alungase orice magie din imaginaţia ei.

Dar doctorul Iannis i-a strâns mâna între mâinile lui, căindu-se

deja pentru umorul lui grosolan şi simţindu-se ispitit spre înţelegere de simplul fapt că afară era, indubitabil, încă o zi frumoasă. Şi-a răsucit vârful uneia dintre mustăţi pe vârful degetului arătător şi a remarcat cu detaşare tentativa fiicei sale de a-şi stoarce o lacrimă. Acest lucru l-a făcut să se lanseze într-un monolog prelungit:

— Este o realitate a vieţii faptul că onoarea unei familii se bazează pe comportamentul femeilor din familie. Nu ştiu de ce este aşa şi poate că prin alte părţi lucrurile stau altfel. Dar noi trăim aici şi constat faptul ăsta în mod ştiinţific, la fel cum observ că pe muntele Aenos e zăpadă în ianuarie şi că pe insulă nu sunt râuri. Nu-i vorba că nu-mi place căpitanul. Sigur că e puţin nebun, lucru perfect explicabil, dat fiind că este italian, dar nu e complet nebun, ca să fie de râsul lumii. Adevărul este că-mi place foarte mult, şi faptul că ştie să cânte la mandolină ca un înger îl absolvă în mare măsură de vina de a fi străin.

Ajuns aici, doctorul s-a întrebat în sinea lui dacă era constructiv să-şi mărturisească bănuiala că ofiţerul italian suferea de hemoroizi; dezvăluirea unor imperfecţiuni şi diformităţi fizice se dovedea frecvent un puternic antidot pentru iubire. Din respect faţă de Pelagia, s-a hotărât să nu spună nimic. La urma urmei, nu e cazul să pui scârnă de câine în patul Afroditei. Aşa c-a optat pentru altă cale:

— Nu trebuie să uiţi că eşti logodită cu Mandras. Mai ţii minte, nu-i aşa?! Tehnic vorbind, căpitanul este un duşman. Îţi poţi imagina cum te vor chinui ceilalţi, când vor ajunge la concluzia c-ai renunţat la iubirea unui patriot grec în favoarea unui invadator, a unui cotropitor?! O să ţi se spună colaboraţionistă, curva unui fascist, plus o mie altele. Oamenii or să arunce cu pietre în tine şi-or să te scuipe – doar ştii treaba asta, nu?! Va trebui să te muţi în Italia dacă o să vrei să rămâi cu el, pentru că aici n-ai mai putea trăi în siguranţă. Eşti pregătită să părăseşti insula asta şi oamenii de-aici? Ce ştii tu despre viaţa de-acolo? Crezi că italienii ştiu să gătească plăcintă cu carne şi au biserici dedicate Sfântului Gherasim?! Ei bine, nu nu au.

Şi mai e ceva. Dragostea este o nebunie vremelnică: erupe ca vulcanul, după aceea se potoleşte. Iar când se potoleşte, ai de luat o decizie. Trebuie să cântăreşti dacă rădăcinile voastre, ale amândurora, s-au îmbârligat în aşa măsură unele cu altele, încât nici nu poţi concepe că v-aţi mai putea despărţi vreodată. Pentru că, să ştii, aşa stau lucrurile cu dragostea. Dragostea nu înseamnă să nu poţi să respiri, nu înseamnă, să fii plin de viaţă, nu înseamnă să emiţi întruna promisiuni

de pasiune fără sfârşit, nu înseamnă dorinţa de a te împerechea la fiecare două minute în fiecare zi, nu înseamnă să stai treaz noaptea închipuindu-ţi că el îţi sărută fiecare locşor de pe trup. Nu, nu te roşi, îţi spun câteva lucruri adevărate. Toate astea nu-nseamnă decât să fii „îndrăgostit", şi asta poate să facă orice nătărău. Dragostea în sine înseamnă ce rămâne după ce se consumă starea asta de a fi îndrăgostit – şi este deopotrivă o artă şi un accident fericit. Mama ta şi cu mine am cunoscut-o, aveam rădăcini care crescuseră unele către celelalte pe sub pământ şi, când toate florile minunate s-au scuturat de pe crengi, am descoperit că eram un singur copac, nu doi. Dar uneori petalele se risipesc şi rădicinile nu s-au amestecat. Închipuieşte-ţi că renunţi la casă şi la poporul tău, ca să descoperi după şase luni, după un an, după trei ani, că ai nişte copaci care nu avuseseră niciun fel de radăcini şi s-au răsturnat. Închipuieşte-ţi singurătatea. Închipuieşte-ţi prizonieratul.

Ascultă-mă ce-ţi spun, că nu ai cum să te măriţi cu căpitanul înainte ca ţara noastră să fie eliberată. Păcatul nu poate fi iertat decât după ce păcătosul a încetat să-l mai comită – nu-l putem îngădui atâta timp cât el se află în plină desfăşurare. Admit posibilitatea asta, ba chiar m-aş bucura să se întâmple. Poate că nu-l mai iubeşti pe Mandras. Poate că există o ecuaţie în care trebuie ajuns la egalitate, având dragostea într-o parte şi dezonoarea în partea cealaltă. Mandras nu ştie nimeni unde se află. Poate că nici nu mai trăieşte.

Dar asta înseamnă că ai o dragoste care se va amâna la infinit. Pelagia, ştii şi tu la fel de bine ca şi mine, că dragostea amânată înseamnă pofte sporite. Nu, nu te uita la mine aşa. Nu sunt nici ignorant, nici prost şi nu m-am născut ieri. Plus că sunt doctor şi mă ocup nu de comandamente morale imposibile, ci de fapte demonstrabile. Să nu-mi spună nimeni că nişte oameni care sunt tineri, arătoşi, bine-crescuţi şi raţionali nu pot fi şi înflăcăraţi. Crezi că nu ştiu că fetele tinere pot fi mistuite de dorinţă?! M-am resemnat chiar şi cu posibilitatea ca fetiţa mea dragă să se afle într-o asemenea stare. Nu lăsa capul în jos; n-ai de ce să-ţi fie ruşine. Nu sunt popă, sunt doctor, am concepţii antropologice, şi-n afară de asta, când eram şi eu tânăr… mă rog, ajunge cu asta. Ajunge să spun că nu sunt pregătit să mă arăt ipocrit sau să pretind c-aş suferi de-o amnezie bruscă şi controlabilă.

Dar asta ne creează şi mai multe probleme, nu-i aşa?! Când înnebunim, ne pierdem autocontrolul. Ajungem să fim mânaţi.

De-aceea strămoşii noştri au decis să controleze nebunia naturală a tinerilor mânjind-o cu sentimentul ruşinii. De-aceea în unele locuri încă se mai agaţă de uşi cearşaful pătat din noaptea nunţii. Am văzut şi eu unul săptămâna trecută la Assos, unde m-au chemat pentru braţul acela rupt – mai ţii minte? Dacă nu ne-am ruşina de un lucru atât de frumos, păi atunci n-am mai face nimic altceva! N-am mai lucra, am fi sufocaţi de-atâţia bebeluşi, drept care n-ar mai exista niciun fel de civilizaţie. Pe scurt, am trăi şi astăzi în caverne, împreunându-ne la nesfârşit şi fără nicio discriminare. Dacă nu i-am rezerva un loc şi un timp acestui lucru, dacă nu l-am interzice în alte locuri şi timpuri, am trăi precum câinii şi viaţa n-ar mai avea nimic frumos, nimic paşnic.

Pelagia, eu nu-ţi spun să te ruşinezi. Sunt doctor, nu un făcător de civilizaţii, care vrea să-i împiedice pe oameni să se mai distreze, ca să mai construiască încă un sat. Dar închipuieşte-ţi numai că, rămâi însărcinată! Nu te mai preface atât de şocată – cine ştie de ce sunt oamenii în stare într-un moment de pasiune?! Lucruri dintr-astea nu sunt imposibile, sunt consecinţele naturale ale unor lucruri naturale. Ce crezi că s-ar întâmpla? Eu nu te-aş ajuta să avortezi copilul, Pelagia, chiar dacă ştiu cum se face. Îţi spun sincer că nu vreau să fiu implicat în uciderea unui nevinovat. Ce te-ai face atunci?! Te-ai duce la vreo moaşă de-aia, la un ştiu ce vrăjitoare, care-şi omoară jumătate dintre cliente şi pe celelalte le lasă sterile?! Ai naşte copilul, ca să descoperi după aceea că niciun bărbat nu mai vrea să se-nsoare cu tine?! Multe femei de-astea ajung prostituate până la urmă, ascultă-mă pe mine, pentru că ajung brusc la concluzia că nu mai au nimic de pierdut şi nicio metodă de a-şi câştiga existenţa. Crede-mă, Pelagia, că nu te-aş părăsi pentru nimic în lume – nici măcar în asemenea condiţii. Dar închipuişte-ţi că eu aş muri. Nu te strâmba, toţi îi datorăm naturii o moarte, n-aven ce face. Dar dacă iubitul tău, căpitanul, nu se poate însura cu tine, pentru că nu-i dă voie Armata?! Ce-ar fi atunci?!

Şi eşti conştientă că există boli neplăcute care merg mână în mână cu gesturile imprudente în acest domeniu, da?! Eşti tu întru totul sigură că prietenul nostru, căpitanul, nu s-a dus niciodată la bordelul ăla al lor?! Bărbaţii tineri sunt infinit coruptibili în privinţa asta, oricât de onorabil s-ar prezenta din orice alt punct de vedere, şi Armata i-a scutit de orice efort, punându-le la dispoziţie un bordel. Tu ştii ce poate să facă sifilisul?! Face trupul să se dezintegreze şi creierul s-o ia razna. Provoacă orbire. Copiii sifiliticilor se nasc surzi şi cretini. Ce te

faci dacă se duce şi căpitanul tău acolo, închide ochii şi-şi închipuie că pe tine te strânge în braţe?! Este foarte posibil să se întâmple aşa ceva, chiar dacă mă doare s-o spun, dar aşa sunt construiţi bărbaţii tineri.

Pelagia plângea de-acum cu lacrimi adevărate. Niciodată nu se simţise atât de zdrobită şi de umilită. Doctorul, tatăl ei, redusese toate reveriile ei trandafirii la lucruri de bun-simţ şi la altele sordide, medicale. Şi-a ridicat ochii către el, l-a privit printre lacrimi şi l-a văzut uitându-se la ea cu o enormă înţelegere.

— Eşti într-o situaţie fără ieşire, i-a spus el sec. Ne-ai adus pe amândoi într-o situaţie fără ieşire.

— Iar tu faci ca totul să pară scârbos, i-a reproşat ea plină de amărăciune. Nu ştii cum e.

— Am trecut şi eu prin multe lucruri de-astea cu mama ta, i-a răspuns el. Şi ea era logodită cu altcineva. Aşa că ştiu cum e. De asta îţi spun ca de la om la om şi de-asta nu mă vezi umblând de colo-colo şi ţipând la tine şi interzicându-ţi tot şi toate, aşa cum ar trebui să procedeze un tată.

— Adică nu-mi interzici totul?! a întrebat ea plină de speranţă.

— Nu, nu-ţi interzic totul. Îţi spun doar atât: că trebuie să ai mare grijă de ce faci şi că trebuie să te comporţi onorabil în privinţa lui Mandras. Atâta tot. Priveşte partea bună a lucrurilor. Cu cât o să-l cunoşti pe căpitan mai mult timp, cu aţă mai uşor îţi va fi să te hotarăşti dacă aveţi împreună rădăcini care ar putea creşte împreună sub pământ. Nu-i ceda cu totul. Refuză-ţi acest lucru. Pentru că atunci nu vei avea ochii împăienjeniţi de o nebunie pe care n-o vei putea controla, ci vei putea să înveţi să-l vezi aşa cum este. Înţelegi ce-ţi spun?!

— *Papakis*, a zis Pelagia cu o voce stinsă, căpitanul Corelli n-a încercat niciodată să mă necinstească.

— Este un om bun. Ştie că se află într-o postură vitregă. Roagă-te pentru eliberarea insulei, Pelagia, pentru că atunci totul devine cu putinţă.

Pelagia s-a ridicat şi a luat cutia de tutun.

— Miere şi vinars? a întrebat ea calmă, iar tatăl ei a dat din cap că da, apoi a spus:

— Nu te simţi prost după tot ce ţi-am spus. N-am avut de gând să te supăr. Şi eu am fost tânăr.

— Ei, deci nu erau toate chiar atât de diferite pe vremea ta, i-a

trântit-o ea în timp ce ieşea din cameră.

Doctorul Iannis a zâmbit satisfăcut la această săgeată parţă1 şi a tras ezitant din pipă; din răspunsul ei tăios, înţelegea că fiica lui nu se simţea prost. Probabil că era mai uşor să fii tată decât istoric. A revenit la teancul lui de foi şi a scris: „Insula a căzut în mâinile Imperiului Bizantin, care avea meritul de a fi grecesc şi cusurul de a fi bizantin".

1 Aluzie la obiceiul călăreţilor parţi de a trage cu arcul către duşman în timp ce se retrăgeau ori mimau retragerea.

48

La Scala

— E-adevărat, Antonio, unii oameni de-ai tăi se ocupă c-o escrocherie, şi-n opinia mea şi-a colegilor mei ofiţeri, asta aruncă o lumină foarte proastă asupra voastră. Nu asupra ta personal, ci asupra Armatei italiene. E la fel de scandaloasă ca pamfletul ăla despre II *Duce* pe care-l citeşte toată lumea. Ţine de-aceeaşi boală.

— E-adevărat ce zice Günter?! l-a întrebat Corelli pe Carlo.

— Nu mă-ntreba pe mine. Întreabă un grec.

— *Iatre*, a strigat Corelli, e-adevărat?!

Doctorul a ieşit din bucătărie, unde-şi ascuţea cu mare grijă lamele bistunelor pe o tocilă, şi a întrebat:

— Ce să fie adevărat?!

— Că unii soldaţi de-ai noştri cumpără bunuri de la cei înfometaţi, contra cartele de raţii, şi pe urmă vin alte persoane şi le confiscă acele cartele, fiindc-au fost obţinute pe căi ilegale.

— Nu-i vorba de „alte persoane", i-a răspuns doctorul. Este pur şi simplu cealaltă jumătate a aceleiaşi bande. Totul se învârte într-un cerc perfect. Stamatis a fost păcălit aşa săptămâna trecută. A pierdut un ceas de valoare şi două sfeşnice de argint şi s-a ales şi fără cartelele de raţii, şi cu burta încă şi mai goală decât înainte. Foarte ingenios – şi doctorul s-a întors să plece, dar s-a oprit şi a mai spus: Şi mai e ceva. Soldaţii voştri fură din răsadurile de legume ale oamenilor. Parcă n-am fi cu toţii înfometaţi.

— Noi, germanii, nu facem aşa ceva, a zis Günter Weber satisfăcut de sine, bucurându-se de puţină Schadentreude1 pe socoteala lui Corelli.

1 Haz de necaz (germ.).

— Germanii nu ştiu să cânte, a ripostat Corelli fără nicio legătură. Şi-o să cer să se facă o anchetă, oricum, şi-o să pun capăt la

toată chestia. Îmi pare rău.

— Eşti foarte celebru, ce-i drept, a zâmbit Weber, pentru faptul că aperi drepturile grecilor. Mă-ntreb uneori dacă tu ştii de ce eşti aici.

— Nu sunt aici ca să fiu o lichea, a zis Corelli. Şi-ţi spun foarte sincer că nu mă simt deloc bine că sunt aici. Încerc să iau toată treaba ca pe-o vacanţă. Eu n-am avantajele tale, Günter.

— Avantaje?! Ce avantaje?!

— Păi, da. Eu n-am avantajul tău de a considera că toate celelalte neamuri îmi sunt inferioare. Nu mă simt îndreptăţit – atâta tot.

— E vorba de ştiinţă, a zis Weber. Nu poţi să negi un fapt ştiinţific.

— Ştiinţă?! s-a mirat Corelli. Şi marxiştii cred că sunt oameni de ştiinţă – şi gândesc exact pe dos decât tine. Mie nu-mi pasă de ştiinţă. N-are nicio relevanţă. Un principiu moral este cel pe care nu-l poţi nega, nu un fapt ştiinţific.

— Suntem în dezacord, a zis Weber pe un ton cordial. Mi se pare evident că etica se schimbă odată cu vremurile, la fel ca ştiinţa. Etica s-a modificat din cauza teoriilor lui Darwin.

— Ai dreptate, Günter, a intervenit Carlo, dar nu eşti obligat să-ţi şi placă. Mie nu-mi place, nici lui Antonio nu-i place, şi cu asta, basta. Iar ştiinţa se ocupă de fapte şi morala se ocupă de valori. Nu sunt acelaşi lucru şi nu evoluează laolaltă. Nimeni n-o să găsească o valoare sub lentila unui microscop. O fi adevărat, de pildă, că evreii sunt răi sau inferiori, dar de unde să ştiu eu?! Şi cum se ajunge de-aici la concluzia că trebuie maltrataţi?! Nu-nţeleg raţionamentul.

— Ţi-aduci aminte, a zis Weber, aşezându-se mai comod pe scaun, când ai scos pistolul la mine fiindcă voiam să-i pun pielea pe băţ jderului ăluia de pin?! Nu-l omorâsem. În tot cazul, nu ştiam că era animalul de casă al cuiva. Dar nu mă puteam tocmi cu un pistol. Asta e noua moralitate. Forţa n-are nevoie de scuze şi n-are nevoie să ofere motive. Este darwinism curat, după cum am spus.

— Trebuie să lase în urma ei nişte motive, a zis Corelli. Altfel, e condamnată în faţa istoriei. Mai este şi problema să te simţi bine în propria-ţi piele. Ţi-aduci aminte când a încercat tunarul ăla s-o violeze pe fata aia care pasămite fusese vindecată de o minune? Mina parc-o chema. Ştii de ce-am făcut ce am făcut?

— Adică de ce l-ai pus să stea în poziţie de drepţi în plin soare,

fără nimic altceva pe el decât casca de fier şi un sac de cânepă?!

— Un sac de cânepa plin cu pietre, da. Pentru că mi-am închipuit că femeia aia era sora mea, de-aia l-am pus să stea aşa. L-am pus să stea aşa pentru că m-am simţit mult mai bine când l-am văzut prăjit bine. Asta e moralitatea mea. Mă forţez de unul singur să iau lucrurile ca pe ceva personal.

— Eşti un om bun, recunosc, a zis Günter.

— Apropo, şi pe tine te-am oprit când ai vrut s-o ciomăgeşti pe Psipsina ca să-ţi salvez viaţa, a zis Corelli. Nu te opream eu, te omora Pelagia.

Aaa-aah! a icnit Weber, prefăcându-se că se sugrumă de unul singur. Unde-i Pelagia?! Credeam că-i place să ne-audă cum vorbim.

— Îi place, dar se simte stingheră să fie singura fata în mijlocul atâtor băieţi. Presupun că ne-ascultă ce vorbim din bucătărie.

— Ba nu v-ascult! a strigat Pelagia.

— Aha, i-auziţi-o! a zis Weber. Antonio zicea c-ar trebui s-aducem câteva dintre fetele de la Casa Rosetta, ca să echilibrăm balanţa. Ce părere-ţi faci de asta?

— C-atunci tata v-ar da afară cu toată Scala voastră şi v-aţi duce din nou să cântaţi în latrină.

— Am veni cu două blindate, şi-atunci sigur ne-ar lăsa, a zis Weber. Dar când s-a uitat la feţele celor din jur, care nu zâmbeau deloc la ce spusese el, a adăugat: Glumeam şi eu.

— Blindatele noastre n-ar fi în stare să urce dealul, a zis unul dintre baritoni. Am fi obligaţi să-mprumutăm măcar unul de la voi.

— Minciuni şi calomnii, a replicat unul dintre tenori. Merg foarte bine, dacă le scoţi blindajul. Haideţi să cântăm ceva.

— *La Giowinezza*, a propus Weber plin de entuziasm, dar toţi ceilalţi au mârâit. Bine, bine, staţi să-mi aduc gramofonul din maşină şi cântăm toţi după Marlene.

— Şi pe urmă putem să cântăm nişte cântece de dragoste, a zis Corelli, pentru că astăzi avem o seară minunată, şi totul este liniştit, şi-ar trebui să facem un efort să fim romantici.

Weber s-a dus la jeepul lui, de unde s-a întors, mândru şi cu un aer de proprietar, cu gramofonul, pe care l-a depus pe masă, apoi i-a răsucit acul în jos. Sunetul care s-a auzit aducea cu un vuiet de mare undeva, în depărtare, dar apoi au răsunat primele măsuri de marş din Lili Marlene. Marlene Dietrich a început să cânte, cu vocea ei plină de o

melancolie apatică, de ştiinţă a lumii, de tristeţe a cunoaşterii, de dorinţă de iubire.

— Ah! a exclamat Weber. Este întruchiparea sexului ei. Când o aud, mă topesc.

Câţiva dintre băieţi au început şi ei să cânte, iar Corelli şi-a luat mandolina şi a prins melodia pe corzile ei, zicând:

— Şi Antoniei îi place. Antonia vrea să cânte şi ea, şi s-a apucat să introducă note de coloratură, apoi mici secţiuni de digitaţie rapidă care umpleau intervalele dintre note. La ultimul vers, s-a lansat într-un *tremolo* care s-a înălţat deasupra muzicii ca o variaţiune, a înfrumuseţat-o cu câte un *glissando*, câte-o pauza şi câte-un *ritardando* plasate abil, s-a repezit ambiţios către cel mai înalt şi cel mai jos registru ale instrumentului, apoi a revenit cuminte la registrul mediu al corzilor a treia şi-a doua. Prin sat, oamenii s-au oprit din treburile lor şi l-au ascultat pe Corelli cum făcea să răsune înserarea. Când muzica lui s-a stins, cu toţii au oftat, iar Kokolios i-a spus nevestei lui:

— Individu-i nebun, şi mai e şi macaronar, dar în degetele alea parcă are privighetori.

— Şi e mai bine decât să te-ascult pe tine cum sforăi şi te beşi toată noaptea, i-a spus ea.

— O băşină proletară sună mai frumos decât orice muzică din orice cântec burghez, a zis el, la care ea s-a strâmbat:

— Ai vrea tu.

Pelagia a ieşit în pragul uşii, silueta ei zveltă profilându-se fantomatic în lumina palidă a lumânării din bucătărie.

— Te rog, mai cântă o dată partea asta, i-a cerut ea. A fost aşa de frumos.

Pe urmă s-a apropiat şi a mângâiat lemnul lustruit al gramofonului lui Weber. Altă maşinărie minunată a lumii moderne, ca şi motocicleta lui Corelli, care ocolise lumea Cefaloniei până acum, în anii războiului. Părea ceva frumos şi graţios într-o lume a ruinei şi diviziunii, a lipsurilor şi fricii.

— Îţi place? a întrebat-o Weber, iar ea a dat din cap convinsă. Foarte bine, a continuat el. După ce se termină războiul şi plec la mine-acasă, ţi-l las ţie. Să fie al tău. Mi-ar face mare plăcere, şi-aşa ţi-ai aminti întotdeauna de Günter. Eu pot să-mi găsesc altul fără probleme la Viena, iar tu poţi să-l primeşti ca scuze pentru Psipsina.

Pelagia s-a emoţionat, aproape că nu mai putea de bucurie. S-a

uitat la tinerelul acela, în uniforma lui elegantă, cu părul lui blond tuns scurt şi ochii căprui, şi s-a simţit copleşită de plăcere şi recunoştinţă.

— Eşti un scump, a zis ea şi l-a sărutat foarte firesc pe obraz.

Toţi componenţii Scalei au ovaţionat, iar Weber s-a înroşit tot şi s-a ascuns punându-şi o mână peste ochi.

49

Doctorul îl sfătuieşte pe căpitan.

Doctorul şi căpitanul şedeau înăuntru, la masa din bucătărie, cel din urmă desfăcând o coardă ruptă a mandolinei şi lamentându-se pe motiv că era imposibil de găsit corzi noi.

— Cu aţă chirurgicala nu merge?! s-a interesat doctorul, aplecându-se în faţa şi cercetând, cu ochelarii pe nas, coarda ieşită din uz. Cred că mai am ceva de aceeaşi grosime.

— Trebuie să aibă exact grosimea corectă, i-a răspuns Corelli. Dacă e prea groasă, trebuie întinsă până dincolo de capacitatea instrumentului şi rişti să se rupă în două. Dacă e prea subţire, e şi prea slabă ca să dea tonuri ca lumea şi zbârnâie pe pragurile de fildeş.

Doctorul s-a rezemat de spătarul scaunului şi a oftat. Apoi a întrebat brusc:

— Aveţi de gând să vă căsătoriţi, dumneata şi Pelagia?! Fiindu-i tată, cred că am dreptul să ştiu.

Căpitanul a rămas atât de interzis de francheţea întrebării, încât efectiv n-a avut replică. Lucrurile evoluaseră pe temeiul convenţiei că nimeni nu scotea problema vreodată la lumină; şi nu puteau continua decât pornind de la premisa că era un secret profund, cunoscut de toată lumea. Căpitanul s-a uitat la doctor consternat: gura lui se deschidea şi se închidea la fel de mută, ca şi cum ar fi fost un peşte imprudent pe care un val iscat brusc l-ar fi aruncat pe neaşteptate pe o limbă de nisip.

— Nu puteţi locui aici, a zis doctorul. Apoi, făcându-i semn spre mandolină: Daci vrei să fii muzician, ăsta de-aici e ultimul loc în care să te afli. Ar trebui să te întorci acasă la dumneata, sau să te duci în America. Şi nu cred că Pelagia va putea trăi în Italia. E grecoaică… S-ar ofili ca o floare privată de lumină.

— A! a zis căpitanul, în lipsa vreunei remarci inteligente care să-i fi venit în minte pe loc.

— E-adevărat, a zis doctorul. ştiu că nu te-ai gândit la asta. Italienii întotdeauna acţionează fără să gândească – aici este şi

măreţia, şi cusurul civilizaţiei voastre. Un german îşi planifică dinainte, chiar şi cu luni de zile, cum or să-i funcţioneze maţele de Paşti; britanicii îşi planifică totul retrospectiv, drept care întotdeauna lucrurile par să se petreacă după cum intenţionau ei. Francezii îşi planifică totul în acelaşi tâmp în care s-ar zice că benchetuiesc, spaniolii… mă rog, Dumnezeu ştie. Oricum, ce vreau să spun este că Pelagia e grecoaică. Deci: crezi că poate să meargă?. Presupunând că rezolvaţi evidentele dificultăţi de ordin practic?!

Căpitanul a descurcat amestecătura de capete de corzi de la cheile de acordare şi a zis:

Nu asta-i problema, cu tot respectul. Problema este de ordin mai personal. Să vă mărturisesc ceva, *Dottore*. Pelagia mi-a spus că dumneavoastră şi cu mine semănăm foarte mult. Eu sunt obsedat de muzica mea, dumneavoastră sunteţi obsedat de medicina dumneavoastră. Amândoi suntem nişte oameni care ne-am stabilit câte un scop în viaţă şi niciunuia nu ne pasă foarte tare de ce-ar putea crede cei din jur despre noi. Pelagia n-a ajuns să mă iubească pe mine decât pentru că la început s-a învăţat să iubească un alt bărbat care este ca mine. Şi acela sunteţi dumneavoastră. Aşa încât faptul de a fi grec sau italian este numai accidental.

Doctorul a fost atât de mişcat de o asemenea ipoteză, încât i s-a ridicat un nod în gât. Şi l-a înghiţit repede şi a zis:

— Dumneata nu ne înţelegi pe noi.

— Ba da, cum să nu vă înţeleg?!

Doctorul Iannis s-a simţit iritat, aşa că a reacţionat oarecum vehement:

— Ba nu, nu ne înţelegi. Crezi c-o să te alegi cu o fată drăguţă şi supusă şi că toate cărările or să fie presărate cu petale?! Ţi-aduci aminte că m-ai întrebat odată de ce grecii zâmbesc atunci când le e foame?! Uite, să-ţi spun ceva, tinere. Oricare grec – bărbat, femeie sau copil – are înăuntrul său doi greci. Avem chiar şi termeni tehnici prin care-i desemnăm. Fac parte integrantă din noi într-un mod la fel de inevitabil ca şi faptul că toţi scriem poezii şi că fiecare dintre noi credem că ştim tot ce merită ştiut. Suntem toţi ospitalieri cu străinii, suntem toţi nostalgici după câte ceva, toate mamele noastre îşi tratează fiii ajunşi bărbaţi în toată firea ca pe nişte bebeluşi, toţi bărbaţii noştri îşi tratează mamele cu sfinţenie şi-şi bat nevestele, toţi urăm singurătatea, toţi încercăm să aflăm de la câte un străin dacă nu

cumva suntem înrudiţi, toţi folosim cuvântul cel mai lung pe care-l cunoaştem ori de câte ori putem, toţi ieşim la plimbări lungi seara, ca să ne putem uita peste gardurile celorlalţi, toţi credem că nu suntem cu nimic mai prejos faţă de cei mai buni. Nu ştiu dacă mă-nţelegi.

Căpitanul a rămas perplex. Apoi a zis:

— Nu mi-aţi vorbit despre cei doi greci dinăuntrul fiecărui grec.

— Nu ţi-am vorbit?! Mă rog, probabil c-am deviat puţin de la subiect – şi doctorul s-a ridicat de pe scaun şi s-a pornit să umble prin cameră, gesticulând elocvent cu mâna dreaptă, în timp ce cu stânga îşi ţinea strâns pipa. Uite ce este: eu am văzut lumea toată. Am fost şi la Santiago de Chile, şi la Shanghai, şi la Addis Abeba, şi la Sydney – peste tot. Şi-n tot timpul ăsta, am învăţat să fiu doctor şi pot să-ţi spun că niciun om nu este mai aproape de cum este el de fapt decât atunci când e bolnav sau rănit. Atunci ies la iveala toate calităţile lui. Şi aproape fără excepţie am călătorit pe vase ale căror echipaje erau formate mai mult din greci. Mă înţelegi?! Suntem un neam de exilaţi şi de marinari. Vreau să spun că ştiu mai bine decât cei mai mulţi cum este cu adevărat un grec.

Să-ţi vorbesc mai întâi despre elin. Elinul are o calitate care se numeşte *sophrosune*. Grecul acesta evită excesul, îşi cunoaşte limitele, îşi reprimă violenţa inerentă, caută armonia şi cultivă un simţ al proporţiilor. Crede în raţiune, îi moşteneşte spiritual pe Platon şi Pitagora. Aceşti greci îşi privesc suspicioşi propria lor impulsivitate şi dorinţa de schimbare de dragul schimbării; îşi afirmă autodisciplina, ca să nu rişte să scape telegarii în mod spontan. Iubesc educaţia de dragul educaţiei, nu se gândesc la putere şi la bani când evaluează valoarea cuiva, respectă legea cu scrupulozitate, îşi bănuiesc propria capitală, Atena, că e singurul loc realmente important din lume, detestă compromisul lipsit de onoare şi se consideră pe ei înşişi ca fiind o chintesenţă a europenismului. Toate astea ni se trag din sângele celor mai vechi strămoşi ai noştri, care încă ne mai curge prin vine – şi doctorul a făcut o pauză, a tras din pipă, apoi a continuat:

Dar, cot la cot cu elinul, suntem nevoiţi să trăim cu ceea ce se numeşte *romoi*. Dă-mi voie să subliniez, căpitane, că termenul acesta însemna iniţial „roman" şi că acestea sunt calităţile pe care le-am moştenit de la strămoşii dumitale, care n-au avansat cu nimic, tehnologic vorbind, timp de sute de ani de dominaţie şi care au adus în stare de sclavie neamuri întregi, fără să le pese câtuşi de puţin de

morală. *Romoi*-i sunt oameni foarte asemănători cu fasciştii, aşa c-ar trebui să te simţi ca acasă printre ei, chiar dacă am impresia că dumneata, personal, nu posezi niciunul dintre viciile lor. *Romo*iilor le place să improvizeze, umblă după putere şi după bani, sunt lipsiţi de raţiune pentru că acţionează intuitiv şi instinctiv, drept care transformă totul într-o bramburească. Nu-şi plătesc impozitele, nu respectă legea decât atunci când n-au nicio soluţie alternativă, privesc educaţia ca pe o modalitate de parvenire, sunt oricând gata să compromită un ideal pentru propriul lor interes şi le place să se-mbete, să danseze şi să cânte, da, şi să-şi crape capetele cu sticlele. Şi au în ei o răutate şi o brutalitate pe care nu ţi le pot descrie altfel, decât spunându-ţi că sunt oricând comparabile, din păcate, cu felul în care i-aţi gazat voi, ăştia, pe băştinaşii din Etiopia şi aţi bombardat spitalele de campanie ale Crucii Roşii. Singurul punct în care cele două ipostaze ale unui grec vin în contact este cel etichetat cu termenul patriotism. *Romoi*-i, ca şi elinii, sunt gata să moară pentru Grecia; atâta doar, că elinii luptă cu înţelepciune şi omenie, în timp ce *romoi*-i recurg la orice subterfugiu şi orice barbarie, irosesc fericiţi vieţile propriilor oameni, cam ca Mussolini al dumitale. Adevărul este că-şi socotesc gloria după numărul celor trimişi la moarte sigură şi că o victorie fără vărsare de sânge îi dezamăgeşte.

Căpitanul s-a arătat foarte sceptic:

— Bine, şi ce vreţi să spuneţi?! Că Pelagia are o latură pe care eu n-o cunosc şi care mi s-ar părea şocantă dac-aş cunoaşte-o?!

Doctorul s-a aplecat în faţă şi a împuns aerul cu degetul.

— Exact asta vreau să spun. Şi mai e ceva: şi eu am latura cu pricina. N-ai văzut-o dumneata pân-acum, dar o am.

— Cu tot respectul, *Dottore*, nu vă cred.

— Mă bucur foarte tare că nu mă crezi. Numai că, în momentele mele bune, ştiu care este adevărul.

Între cei doi bărbaţi s-a instalat tăcerea. Doctorul s-a aşezat înapoi la masă, ca să-şi aprindă iarăşi pipa necooperantă, cu amestecul ei respingător de podbal, petale de trandafir şi alte ierburi, care nici măcar cu aproximaţie nu avea gust de tutun. A tuşit şi a expectorat brutal.

— O iubesc, a zis Corelli într-un târziu, de parcă acesta ar fi fost răspunsul la problemă – pentru el chiar şi era. Dar i-a trecut prin minte o bănuială: Nu cumva căutaţi să evitaţi de a o pierde?! Încercaţi cumva

să mă descurajaţi?!

— Ar trebui să vă stabiliţi aici, asta-i tot. Dacă merge ea în Italia, o să moară de dor de casă. Îmi cunosc fata. S-ar putea să ai de ales între a o iubi pe ea şi a te face muzician.

Şi doctorul a părăsit camera, mai degrabă pentru efectul retoric al ieşirii decât pentru orice alt motiv, după care a revenit.

— Şi mai e ceva. Pământul acesta e foarte vechi şi de două mii de ani nu avem parte decât de măceluri. Sacrificii, războaie, crime – toate, nişte morţi brutale. Avem atâtea locuri pline de fantome înrăite, încât oricine trece pe lângă ele sau trăieşte în ele ajunge ori lipsit de inimă, ori nebun. Nu cred în Dumnezeu, căpitane, şi nu sunt superstiţios, dar în fantome cred. Pe insula asta am avut masacre la Sami, şi la Fiskardo, şi Dumnezeu mai ştie pe unde. Or să mai fie. Nu e decât o chestiune de timp. Aşa că nu vă faceţi planuri.

50

Un timp lacunar

Aliaţii au invadat Sicilia din raţiuni strategice, trădându-şi, în felul acesta, aliatul cel mai consecvent şi mai fidel – Grecia. Le-au lăsat comuniştilor un an pentru a pregăti o lovitură de stat şi încă unul pentru un război civil. ELAS a distrus EKKA şi a înghesuit EDES-ul într-un colţ atât de îndepărtat de centrele de putere, încât Zervas, conducătorul acestei din urma organizaii, avea să se simtă abandonat de britanici pentru tot restul vieţii. Aliaţi s-au repezit la o venă jugulara în Italia şi au lăsat deoparte o naţiune măruntă de la care Europa îşi trage cultura, avântul şi sufletul. Grecii mânioşi au aflat de la BBC tot ce era de aflat despre distrugerea fascismului în Italia şi au vrut să ştie de ce ei fuseseră lăsaţi baltă. Ofiţerii de legătură britanici, frustraţi şi neputincioşi, îşi frângeau mâinile şi asistau la prăbuşirea ţării. Comuniştii din armata greacă staţionată în Siria au stârnit o revoltă care a mai amânat şi ea puţin victoria din Italia; concomitent a izbucnit Războiul Rece, iar Cortina de Fier a început să coboare. În Occident, admiraţia şi respectul pentru eroismul Sovietelor au început să dea semne de erodare şi s-a văzut cu o limpezime exasperantă că un tip de fascism era pe punctul de a fi înlocuit cu un altul. În Marea Britanie şi în Statele Unite, nimeni n-a crezut, iniţial, că în Grecia comuniştii comiteau pe scară largă atrocităţi de neimaginat; gazetarii le-au pus pe seama propagandei de extremă-dreapta, iar grecii înşişi, nevenindu-le să creadă, le puneau pe seama transfugilor bulgari.

Dar pe unele mări, cel puţin, dacă nu pe cea Ionica, s-a întors vremea miracolelor şi-a ciudăţeniilor. În cadrul operapunii „Arca lui Noe", britanicii au hărţuit retragerea trupelor Axei cu avioane *Beaufighter* şi cu canoe, transformând Inelul de Fier al încercuirii într-o Colivie de Fier. În Lesbos, comuniştii au preluat puterea şi au proclamat o republică independentă. În Khios, a fost descoperită o casă a Gestapoului în care nişte oameni fuseseră siliţi să petreacă o noapte într-un beci în care se afla un cadavru. Comandantul german fusese mitraliat chiar în timp ce făcea sex cu amanta lui. Pe insula Inousia, britanicii au descoperit că fiecare persoană, fără excepţie, vorbea englezeşte cursiv şi toată lumea se numea fie Lemmos, fie Pateras. Autorii raidurilor i-au ucis pe comandanţii de pe insulele Nisiro, Simi şi Piscopi, iar Patrick Leigh-Fermor şi Billy Moss l-au răpit pe comandantul din Creta. Pe insula Thira, autorii raidului au omorât două treimi din garnizoana pentru ca ei pierduseră doi dintre ei. Tot în Creta, au distrus nouă sute de mii de litri de combustibil. În Micene şi Amorgos, staţiile radio au fost distruse şi cinci oameni au luat şapte prizonieri. Iarăşi în Khios, câţiva puşcaşi marini din trupele regale au distrus două distrugătoare, cu toate că grupul de *andartes* de acolo nu s-a mai prezentat aşa cum rămăsese convenit, pentru că-şi „pierduseră interesul". Nu le plăcea deloc să se alăture unor atacuri plănuite de oricine altcineva decât de ei şi refuzau să ia parte la ele chiar dacă vreunul dintre ei avusese ideea. În Samos, o mie de italieni li s-au predat lui Maurice Gardiff şi celor douăzeci şi trei de oameni ai săi, după care s-au aşezat să-şi ia micul dejun; Cardiff a descoperit că, dintr-un motiv inexplicabil, absolut toţi doctorii locali vorbeau franţuzeşte. Pe insula Naxos, comandantul german s-a predat din greşeală: se urcase într-o barcă şi ieşise în larg să întâmpine o altă ambarcaţiune, despre care i se păruse lui că arbora drapelul roşu cu zvastica, dar era de fapt pavilionul roşu al Marinei Comerciale britanice. Tipul a fost cuprins de o stare de depresie atât de profundă şi plângea atât de amarnic, încât echipajul a trebuit să-l consoleze, înălţându-l să joace „Nu te supăra, frate". În momentul acela, o liră sterlină valora două mii de milioane de drahme, iar o ţigară costa şapte milioane şi jumătate. Locuitorii din Lesbos s-au dovedit întreprinzători şi au propus o rată de schimb avantajoasă; rezultatul a fost că tot ce însemna monedă sau bancnotă s-a scurs într-acolo parcă din proprie iniţiativă, lăsând efectiv fără niciun ban toată, regiunea. Pe insula Siros,

câţiva germani au fost văzuţi fugind fără pantaloni. Comuniştii şi-au făcut un obicei din a pretinde douăzeci şi cinci la sută din orice cu titlu de impozit, şi prin multe părţi oamenii au demisionat din partid; mai târziu, în Creta şi Samos, s-au întors împotriva comuniştilor şi i-au înfrânt. Circula o poveste: că locuitorii Cretei ar fi cerut administraţie britanică, dar fuseseră refuzaţi pe motiv că era şi-aşa destul de greu de guvernat Ciprul. Trăgând linie şi adunând, cu preţul a nouăsprezece morţi, patru sute de oameni din forţele speciale au blocat patruzeci de mii de militari din trupele Axei, făcând trei sute optzeci şi una de incursiuni pe şaptezeci de insule diferite. Simţul tipic german al felului în care se cuveneau făcute lucrurile a fost atât de dat peste cap de toate aceste plăgi dezordonate cu gâturi tăiate şi explozii fără nicio explicaţie, încât au rămas complet neajutoraţi, iar italienii, care oricum nu pricepuseră niciodată ce sens avea lupta, s-au predat politicoşi, ba chiar cu plăcere.

În Cefalonia, soldaţii italieni îşi ascultau aparatele de radio şi ţineau socoteala înaintării Aliaţilor de-a lungul coloanei vertebrale a ţării lor, în timp ce garnizoana germană dădea pe dinafară de scârbă. Corelli şi colegii săi ofiţeri simţeau gheaţa care plutea în aer, aşa încât vizitele de fraternizare între cele două baze aflate de aceeaşi parte a baricadei s-au rărit. Când îşi făcea apariţia la întâlnirile clubului de operă, Weber părea foarte distant şi tăcut, iar privirile sale treceau drept pline de reproşuri.

Într-o zi, în toiul acestor evenimente, Pelagia l-a găsit pe Corelli stând pe zidul de piatră şi mângâind-o pe Psipsina, în timp ce gândurile îi erau duse prin alte părţi. Când s-a întors cu faţa către ea, avea chipul tulburat.

— Ce se întâmplă, a întrebat-o el, dacă noi va trebui să ne predăm înaintea nemţilor?!

— Ne căsătorim.

Dar el a clătinat din cap cu tristeţe.

— O să fie o nebunie-ntreagă. Nicio şansă n-avem să vină britanicii. Se duc ţintă către Roma. N-o să ne salveze nimeni, da A nu ne salvam singuri. Toţi băieţi cred c-ar trebui să-i dezarmăm pe nemţi acum, câtă vreme garnizoana lor este încă mică. Am trimis delegaţii la Gandin, dar nu face nimic. Cică trebuie s-avem încredere în ei.

— Tu n-ai încredere în ei?!

— Nu sunt prost. Iar Gandin este genul de ofiţer care s-a cocoţat

în vârf executând ordinele. Nu se pricepe să le şi dea. Este şi el unul dintre generalii noştri tipici, tolomaci, care n-au nici minte, nici curaj.

— Vinonăuntru, i-a spus Pelagia. Tata e plecat şi putem să ne ţinem în braţe un pic. Are o mulţime de cazuri de tuberculoză de care trebuie să se ocupe zilele-astea.

— *Koritsimou*, ţinutul în braţe nu m-ar face decât să mă întristez şi mai tare. Mintea mea e ca un burete îmbibat cu griji.

În acel moment a trecut pe-acolo părintele Arsenios, însoţit de Bunny Warren. Amândoi arătau obosiţi, zdrenţuiţi şi prăfuiţi, iar Pelagia a zis brusc:

— Antonio, trebuie să-i întreb ceva! Mă-ntorc imediat.

Arsenios stătea lângă fântână şi-şi scutura cârja. Amărâtul lui de căţel stătea prăbuşit la umbră pe dalele de piatră şi era ocupat să se lingă. Pe tălpile lăbuţelor avea sânge.

— Cum s-a mai dus luciul aurului! Cum s-a mai schimbat aurul cel mai strălucitor! Copilului sugaci limba i se despică în două, de sete până în cerul gurii. Copiii cer pâine şi n-are cine să le-o pună dinainte. Cei ce s-au hrănit din belşug sunt părisiţi pe străzi, iar cei ce-au fost crescuţi în puf zac pe mormanele de bălegar… s-a pornit Arsenios, dar Pelagia l-a luat pe Warren de cot şi la tras deoparte: Bunnio, când sosesc britanicii?! Trebuie neapărat să ştiu. Ce-o să se-ntâmple cu italienii după ce se predau?! Te rog, spune-mi.

— Asta nu ştiu spune, i-a răspuns el. Căci eu însumi nu ştiu, şi nici vreun altul nu ştie.

— Acuma vorbeşti grecește incomparabil mai bine, i-a spus ea uimită. Dar tot mai ai un accent… straniu. Te rog, spune-mi. Sunt îngrijorată. Şi-au mai adus germanii alţi soldaţi?! Este important.

— Nooo, cred că nu.

Pelagia s-a îndepărtat de el şi l-a auzit strigând „Amin!" din când în când. Poate că britanicii erau, într-adevăr, o naţie de actori şi impostori. S-a întors la Corelli şi i-a spus:

— N-ai grijă, o să fie totul foarte bine.

— Tu vorbeşti serios?! Te duci şi-i ceri părerea unui fanatic religios şi te-aştepţi să cred şi eu ce-ţi spune ăla?!

— Vai ţie, cel ce nu crezi! Haide, vino înăuntru. Psipsina a prins un şoarece şi i-a dat drumul sub masă. Cred că ţie-ţi revine sarcina să mi-l prinzi. Ultima dată a fost văzut fugind în spatele dulapului.

— După război, când o să fim căsătoriţi, o să poţi să prinzi

şoarecii şi singură. Eu n-o să mai fiu cavaler după ce trec de treizeci de ani.

În timp ce căpitanul Corelli scormonea în spatele dulapului din bucătărie cu coada măturii, vocea profetică a popii Arsenios şi *amin*-urile răstite ale lui Bunny Warren răsunau cu o anumită muzicalitate pe ferestrele deschise:

— …Moştenirea noastră e lăsata pe mâinile străinilor, casele noastre duşmanilor. Suntem orfani şi fără tată, mamele noastre sunt ca şi văduve… Grumajii noastre stau plecate sub jug, trudim şi nu cunoaştem odihna… Slugile au pus stăpânire pe noi şi nimeni nu este care să ne scape din ghearele lor… pielea noastră era neagră ca tuciul de răul unei foamete groaznice… De ce ne-ai uitat pentru totdeauna şi ne-ai părăsit o vreme atât de îndelungată?!

— Preotul ăsta are o voce de bas minunată, a remarcat Corelli, dând drumul pe fereastră şoarecelui pe care-l prinsese de coadă. A, da, mi-am adus aminte. Am coborât în port ca să-i ascult pe pescari. Aveau nişte instrumente chiar ciudate, n-am mai văzut pân-acum aşa ceva, iar cum cântau cu ele – era fantastic. Mi-am notat câteva dintre melodii.

— Să ştii că le născocesc pe măsură ce le cântă. Niciodată de douh ori la fel.

— Incredibil. Era, totuşi, o melodie pe care au cântat-o de mai multe ori. I-am convins până la urmă şi m-au învăţat şi pe mine s-o cânt… – şi s-a pus pe fredonat o cântare solemnă, marţială, mişcându-şi degetele ca şi cum ar fi dirijat, dar, când a văzut-o pe Pelagia râzând, s-a oprit. Ce este aşa de amuzant?!

— Asta-i imnul naţional! i-a spus ea.

51

Paralizie

Să ne-nchipuim umbra lui Homer scriind: „Ca să fie zdrobit un om puternic, chiar şi cel mai puternic, nimic nu-i mai cumplit ca marea. Dar nici risipa neînchipuită de apă sărată, nici aroganţa frustă a valurilor ce mişcă munţii, nici rătăcirea înaripată a vântului n-ar fi putut avea nişte urmări atât de devastatoare precum paralizia generalului Gandin. Acesta s-a găsit împins la inacţiune de povara suferinţelor sale, iar în privinţa eficienţei metodelor, s-a dovedit mai puţin înzestrat chiar şi decât o pustietate ori un lac de sare. Era cel mai fără vlagă, cel mai lipsit de voinţă dintre toţi oamenii datori cu o moarte, era un om care se făcea brusc nevăzut într-o tăcere oarbă.

Purta cu el o suferinţă de necurmat, obligaţia de a lua decizii, şi era, în năuceala lui, tot atât de neajutorat precum aceia din vremurile mele, care priveau mulţimile de păsări zburând încoace şi-ncolo în lumina soarelui şi nu ştiau care dintre ele erau purtătoarele unor mesaje din ceruri.

Dacă va fi avut vreun impuls care să-i facă să încolţească seminţele inactivităţii, atunci acela era o nădăjduire prostească şi o nevoie disperată de a cruţa sângele nefericiţilor pe care-i iubea. Aşa se face c-a luat-o pe un drum înfundat şi-n scurtă vreme i-a condamnat la o soartă cumplita. N-a văzut că dincolo de promisiunile naziştilor se găsea o mască de perfidie atât de groasă, încât, crezându-le acelora, şi-a condamnat propriii tineri minunaţi să-şi lase oasele fie în seama câinilor şi-a păsărilor de pradă, fie acoperite de nisipul neobositului ocean, după ce peştii mării le-ar fi golit de carne. Îngălbenit de frică, ascunzându-şi firea nehotărâtă în spatele unor tocmeli smintite şi al unui şuvoi de ordine de o vădită absurditate, el a stabilit un plan bine pus la punct, pentru ca războinicii lui să părăsească nu numai insula aceea minunată, ci însăşi viaţa". Cam aşa ar fi scris bardul cel nevăzător, pentru ca generalului Gandin sigur îi lipseau ochii ştiutori ai şiretului Odiseu, şi nici Atena, zeiţa cu priviri pătrunzătoare, nu-l îndruma. De la Roma veneau ordine contradictorii, iar de la Atena, Vecchiarelli emitea ordine ilegale. Lui Gandin nu i se lăsa niciun punct de sprijin, aşa că nu avea cum să mişte munţii din loc.

Dar lucrurile s-au întâmplat lent. Totul a început la radio. Avioanele anglo-americane care zburau pe deasupra caselor făceau să zăngăne geamurile, iar Carlo se chinuia zadarnic să răsucească butoanele unui aparat care de mult nu mai transmitea nimic de-acasă, în afară de nişte şuierături şi chiţăituri ca de lilieci de-a dreptul frustrante. În Sicilia, soldaţii italieni se predaseră bucuroşi că scăpau de-o grijă şi se răspândise peste tot secretul ca Badoglio avea de gând să pună capăt războiului. Pe 19 iulie, Statele Unite lansaseră o mie de tone de bombe asupra Romei, distrugând căi ferate, aerodromuri, fabrici, clădiri guvernamentale, făcând sute de victime, dar lăsând neatinse relicvele antice şi Vaticanul. Papa sfătuise populaţia revoltată să aibă răbdare. Pe 25 iulie, regele Victor-Emmanuel îl arestase pe cocoşelul său îndoielnic de prim-ministru şi-l numise în locul lui pe venerabilul mareşal Badoglio, acelaşi care se opusese tuturor planurilor de invadare a Greciei şi care, deşi era şeful Marelui

Stat-Major, nu fusese informat despre ea nici măcar după ce avusese loc efectiv. Pe 26 iulie, Badoglio decretase starea de urgenţă, pentru a evita războiul civil. Pe 27, îi întrebase pe Aliaţii bănuitori care erau termenii lor, în timp ce afară populaţia se revărsase pe străzi, într-un delir de bucurie, ca să celebreze căderea miraculoasă şi uimitor de bruscă. a lui Benito Mussolini. Pe 28, Badoglio abolise Partidul Fascist, iar pe 29 îi eliberase pe deţinuţii politici care zăceau prin puşcării fără să fi fost acuzaţi de nimic, unii dintre ei chiar şi de zece ani; însă războiul se târa mai departe. Germanii îşi aduseseră întăriri serioase şi dădeau dovadă de o bravură surprinzătoare în lupta cu britanicii şi cu americanii, pe când aliaţii lor italieni renunţau la luptă. Soldaţii britanici îşi aduc aminte că unităţile italiene îşi făcuseră un obicei de a trece dintr-o parte în cealaltă, în funcţie de cine percepeau ele că urma să fie învingător şi că populaţile locale aruncau flori înspre oricine avansa prin zona lor, pentru ca după aceea să adune florile cu pricina ca să le folosească din nou în zonele în care bătăliile pendulau când într-o direcţie, când în cealaltă.

Pe 3 septembrie, Badoglio a semnat un armistiţiu secret cu Aliaţii; germanii, care bănuiseră dinainte, îşi debarcaseră deja trupele într-un teatru de operaţiuni uitat, şi anume pe insula Cefalonia, locul pe care călătorii îl descriu ca pe un cuirasat fără catarge, iar punctul exact în care debarcaseră era oraşul Lixouri. Sosiseră pe 1 august, îngăduindu-şi o lună întreagă de pregătiri, iar italienii, o lună întreaga de stat şi uitat la ei cum se pregăteau, în timp ce Gandin nu le ordona lor niciun fel de contrapregătiri.

De partea cealaltă a golfului, la Argostoli, trupele italiene amuţiseră încă de la invazia în Sicilia. Clubul de operă La Scala nu se mai reunea în curtea doctorului Iannis, iar în piaţa centrală a oraşului, muzica fanfarei militare devenise sporadică şi bocitoare. Poliţia militară încă mai dirija circulaţia mai mult încurcând-o cu fluierele ei stridente, dar puţini mai erau ofiţerii germani care să se plimbe pe-acolo şi să stea la mesele cafenelelor cu vechii lor prieteni italieni. Günter Weber stătea la el în cazarmă, vituperând de furie la auzul ştirilor zilnice privind alte şi alte trădări din partea italienilor. Niciodată nu se simţise atât de trădat, chiar dacă trupele staţionate acolo, pe insulă, nu făcuseră. nimic dezonorant. Se gândea la prietenul lui Corelli şi încet-încet începuse să-l dispreţuiască. În zilele acelea, ajunsese să le dispreţuiască până şi pe meseriaşele de la bordelul

italian, pe fetele triste şi toante, cu trupuri frumoase şi chipuri artificiale, care şi-acum se mai zbenguiau goale în valuri, de parcă nimic nu s-ar fi schimbat. Era atât de furios, încât nu mai era ca înainte, când voia să le cumpere – de-acum, îşi dorea numai să le violeze. Foarte tare s-a bucurat când a văzut venind dinspre Lixouri cavalcada de motociclete şi camioane: trebuia să le arate cineva italienilor cum se luptă, cum nu se şovăie, cum se întâmpină moartea mai degrabă decât dezonoarea.

Corelli venea mai rar acasă la doctorul Iannis, pentru că zi şi noapte făcea exerciţii cu bateria lui: cărau rastelele cu obuze, încărcau, trânteau închizătorile, ţinteau, trăgeau, făceau corecţiile, schimbau ţintele, puneau la adăpost rastelele în cazul unor atacuri aeriene, ca să nu rişte ca propriile lor obuze să le distrugă tunurile în cazul în care erau nimerite din aer. Oamenii lui Corelli trăgeau din greu în căldura apocaliptică de august, năduşind zdravăn, iar năduşeala trasa linii contorsionate prin jegul de pe feţele şi braţele lor. Pielea de pe umeri li se umfla şi se crăpa, scoţând la iveala arsurile ca nişte pete care se coceau şi-i usturau pentru că nu le mai acoperea nimic şi nici nu aveau cum să se vindece dar nu se plângeau. Ştiau că avea dreptate căpitanul: exerciţiile trebuiau făcute. El însuşi renunţase să mai cânte la mandolină. Avea atât de puţin timp de aşa ceva, încât instrumentul i se părea mai străin acum, când mai punea mâna pe el, în comparaţie cu pistolul. Trebuia să cânte multe game până când degetele lui prindeau viteză, iar tremolourile îi deveniseră când răpăite, când târâite. Mai venea din când în când cu motocicleta s-o vadă pe Pelagia, când bănuia că tatăl ei lipsea de-acasă, şi-i aducea pâine, miere, sticle de vin şi o fotografie de-a lui semnată pe spate, pe care i-o dedicase cu scrisul lui elegant, de străin: „După război…”; şi-i mai aducea şi faţa lui obosită, cenuşie, ochii lui întristaţi şi fataliști, aerul lui de demnitate liniştită şi bucurie stinsă. „Bietul meu *carino* – îi spunea ea, luându-l cu amândouă braţele pe după gât –, nu-ţi face griji, nu-ţi face griji, nu-ţi face griji…”, iar el îşi dădea capul pe spate cât putea de mult şi-i spunea: „*Koritsimou*, lasă-mă să te privesc”.

Ei, deci ăsta era momentul când s-a găsit Carlo să asculte la radio, doar – doar descoperea vreun semnal. Era 8 septembrie şi serile deveniseră substanţial mai răcoroase decât fuseseră până atunci. Acum era cu putinţă să dormi noaptea fără să te mai înfierbânţi chiar aşa de tare şi uneori briza mării se simţea mai revigorantă. Carlo se

gândise mult la Francesco şi la ororile din Albania, în ultima vreme, şi-acum ştia mai bine ca niciodată că totul nu fusese nimic altceva decât o pierdere de timp şi că şederea lui în Cefalonia fusese numai un scurt interludiu, o permisie luată dintr-un război care dădea târcoale, ca leul, şi acum se pregătea să dea năvală din nou. Şi-ar fi dorit să existe o lege oarecare a naturii, care să nu îngăduie posibilitatea ca unul şi acelaşi om să străbată Hadesul mai mult de o singură dată. A reuşit să dea peste o voce şi repede a răsucit butonul ca s-o găsească din nou: „… toate actele de agresiune ale Forţelor Armate italiene împotriva forţelor britanice şi americane vor înceta imediat şi peste tot. Acestea vor fi pregătite să respingă orice posibil atac venind din orice altă direcţie".

Afară, clopotele de pe insulă au început să bată, campanilele veneţiene răspândind speranţa demult pierdută a păcii, la fel cum în Italia răspândiseră. odinioară jubilarea înălţătoare a războiului. Ecourile s-au înmulţit înspre Argostoli, Lixouri, Soulari, Dorizata, Assos, Fiskardo. Dincolo de strâmtoare, pe insula Itaca, alte clopote au răsunat la Vathi şi la Frikes, la fel cum au răsunat şi pe alte insule: Zante, Levkas, Corfu… Sus pe muntele Aenos, păstorul Alekos stătea şi asculta. O fi fost vreo zi de sărbătoare, sau poate că se sfârşise războiul. Şi-a pus mâna streaşină la ochi şi s-a uitat în zare, peste văi: probabil că aşa se auzea şi în cer, când Dumnezeu îşi aducea toate oile înapoi în ţarc, să înnopteze.

Carlo a stat să asculte anunţul mareşalului Badoglio, după care a urmat un mesaj de la însuşi Eisenhower: „… Toţi italienii care vor ajuta, de-acum înainte, la alungarea agresorilor nazişti de pe teritoriul Italiei vor primi ajutorul şi sprijinul Aliaţilor…" A fugit afară şi a dat peste Corelli care tocmai punea frână, lăsând în urma lui un nor gros de fum albăstrui.

— Antonio, s-a terminat! Aliaţii au promis c-or să ne-ajute. S-a terminat! şi l-a apucat în braţele lui de uriaş pe omul pe care-l iubea, l-a ridicat în aer şi-a început să danseze pe loc.

— Carlo, i-a spus căpitanul pe un ton de reproş, lasă-mă jos. Şi nu te mai aprinde aşa. Aliaţilor nu le pasă de noi. Suntem în Grecia, da?! n-ai uitat?! *Merda*, Carlo, tu nu-ţi cunoşti propria forţă. Mai aveai puţin şi mă omorai.

— Or să ne-ajute, a repetat Carlo, deşi Corelli clătina din cap. Dacă nu facem ceva chiar acum, suntem futuţi. Trebuie să-i dezarmăm

pe nemți.

În noaptea aceea, navele de război italiene din porturile Cefaloniei au ridicat pe furiș ancorele și-au șters-o înspre casă. Erau câteva dragoare de mine, câteva torpiloare și un cuirasat. N-au spus nimănui că plecau și nici măcar un picior de italian n-au evacuat – niciun soldat, nicio amărâtă de curvă militară. Și-au luat cu ele propria putere de foc și au lăsat în urmă numai duhoarea grea, ca de pucioasa, a laşităţii şi-a cărbunelui ars. Soldaţi geurmani şi-au zâmbit în barbă, iar Corelli şi oamenii lui au mirosit trădarea. Căpitanul, după, ce a stat lângă telefon ca să primească ordine care nu mai veneau, a adormit pe scaun, fiindcă făcuse o gardă dublă la baterie. A visat-o pe Pelagia şi l-a visat pe preotul ţicnit care propovăduia că toţi aveau să fie azvârliţi în foc. Cât a dormit el aşa, la radio au fost difuzate, din partea Aliaţilor, apeluri la luptă împotriva germanilor. Când a sunat, în fine, telefonul, cineva de la biroul generalului i-a spus căpitanului să nu atace şi să stea liniştit.

— Dumneata eşti nebun?! a răcnit el în receptor, deşi conexiunea era deja moartă.

Şi locotenentul Weber stătea şi moţăia pe scaunul lui, aşteptându-şi ordinele. Se simţea înspăimântător de obosit şi sleit de orice urmă de încredere. Îi era dor de prietenii lui, dar, mai mult decât atât, îi era dor de certitudinile care izvorâseră din noianul de succese din trecut. Rasa stăpânitoare pierdea teren în Italia şi-n Iugoslavia, frontul din Rusia stătea să cadă, Hamburgul era distrus. Weber nu se mai simţea chiar atât de invincibil şi de mândru; se simţea inferior şi umilit – atât de oribil exploatat şi trădat, încât, dac-ar fi fost femeie, zău c-ar fi plâns. S-a gândit la deviza regimentului sau: „Domnul Cu Noi" şi s-a întrebat dacă nu cumva îi mai trădase şi altcineva în afară de Italia. În tot cazul, socoteala nu ieşea: o întreagă divizie de italieni contra a numai trei mii de oameni ai Batalionului 996 Grenadieri – nici măcar cu ajutorul lui Dumnezeu nu avea nicio şansă. A încercat să se roage, dar cuvintele rugăciunii luterane îi lăsau un gust amar.

Dimineaţa, colonelul Barge, comandantul trupelor germane, a mutat câteva blindate de la Argostoli la Lixouri, iar generalul Gandin zadarnic a încercat să ia legătura şi cu guvernul de la Brindisi şi cu fostul înalt Comandament din Grecia. Nu dormise toată noaptea şi era mult prea bine instruit ca să ştie ce să facă.

Pelagia şi tatăl ei şi-au organizat proviziile medicale şi au sfâşiat

nişte cearşafuri vechi în fâşii pe care să le poată fierbe şi apoi folosi ca bandaje. Ceva le spunea că unii dintre greci ar fi putut nimeri la mijloc în schimbul de focuri, plus că trebuia să-şi ocupe timpul cu ceva, ca să se mai disipeze tensiunea. Corelli a venit şi el cu motocicleta, implorându-i să-i spună cum putea să ia legătura cu partizanii. Dar ei pur şi simplu nu ştiau cum trebuia procedat, drept care căpitanul a plecat dezamăgit, îndreptându-se în mare viteză către Sami. Poate că partizanii se trezeau şi ei din lunga şi scuzabila lor moţăiala, ca să dea o mână de ajutor la ţinerea la respect a germanilor.

La Sami, n-a ştiut nici măcar unde să-ntrebe, iar grecii de acolo nu-l cunoşteau. A fost un drum inutil. La întoarcere, şi-a oprit motocicleta şi s-a aşezat pe marginea drumului, pe un zid în ruină, la umbra unui măslin. S-a gândit la întoarcerea în Italia, la supravieţuire, la Pelagia. Adevărul era că el nu avea casă, de aceea nu vorbise niciodată despre ea. II *Duce* îi transferase familia în Libia, în cadrul procesului de colonizare, şi acolo toţi ai lui fuseseră ucişi de rebeli în timp ce el se afla internat în spital cu dizenterie. Dintre toate casele rudelor pe la care locuise, care putea spune că era pentru el „acasă”?! Nu avea alte neamuri decât soldaţii din compania lui şi mandolina, iar inima şi-o avea în Grecia. Oare să fi îndurat atâta durere, atâta singurătate, oare să-şi fi găsit şi el, în fine, un loc al lui, pentru ca acum să i se ia totul din nou?! A încercat să-şi aducă aminte de părinţii lui, dar le vedea chipurile străvezii şi fără, contur, tremurate, ca pe nişte fantome. Şi-a adus aminte de un băieţel arab, unul prietenos, cu care părinţii îi interziseseră să se joace. Aruncau amândoi cu pietre în şiruri de sticle, dar el, cum-necum, reuşea întotdeauna să vină acasă bătut în cap de soare şi bolnav de diaree. I se interzisese să mănânce rodii, de teamă să nu se îmbolnăvească de gălbinare. Era dureros să-ţi aminteşti atât de multe, şi totuşi atât de puţin, şi pentru prima oară a început să se gândească la Pelagia lui cu sentimentul nostalgiei, de parcă ea ar fi fost deja de domeniul trecutului. Şi-a adus aminte de povestea doctorului cu mâncătorii de lotus, oameni care rătăceau de colo-colo, care mâncaseră mai demult lotus şi-şi pierduseră noţiunea dorului de casă. Aşa era şi el. S-a gândit cum ar fi fost dacă murea – cât de mult l-ar fi plâns Pelagia. I se părea o blasfemie să-i mânjeşti obrazul minunat cu lacrimi; i se făcea milă de ea numai când se gândea. Ar fi vrut să-ntindă o mână de dincolo de mormânt şi s-o consoleze, chiar dacă deocamdată nu murise.

Într-un târziu, când s-a întors la bateria lui, şi-a găsit soldaţii în plină revoltă. Se primise din partea Comandamentului *Supergreccia* ordinul de predare către nazişti a doua zi dimineaţa.

52

Evoluţii

(1)

Sunt atât de furios, că nici nu pot să vorbesc. Antonio îmi spune: „Carlo, fă bine şi te calmează, trebuie să fim deştepţi, fiindcă n-are niciun rost să ne-nfuriem, bine?!" Dar eu, unul, m-am săturat să tot fiu juăria unor ţăcăniţi, unor incompetenţi şi proşti, care au impresia că sunt şi-acum în Războiul cel Mare, când totul se făcea după linii bine stabilite şi mai exista încă onoare între duşmani.

De necrezut. Germanii îşi paraşutează întăriri fără încetare, cerul este acoperit de avioane *Junker* şi colonelul Barge s-a dus la Gandin şi i-a cerut să se predea, în concordanţa cu ordinele venite de la *Supergreccia*, iar Gandin nu face absolut nimic în afară de a se consulta cu capelanii şi ofiţerii superiori. Nu este el generalul?! Nu el trebuie să decidă şi să acţioneze rapid?! Cine-i dă lui dreptul să-mi decidă mie soarta?! Mie, care am trăit luni întregi având în jurul meu numai gheaţă şi agonie, care am ţinut în braţe trupul bărbatului pe care-l iubeam şi m-am uitat la el cum murea în braţele mele, într-un şanţ plin de şobolani şi de mocirlă îngheţată. Oare generalul Gandin nu ascultă radioul?! O fi el singurul care nu ştie că nemţii jefuiesc şi măcelăresc în Italia?! N-o fi auzit că numai ieri sau alaltăieri au înghesuit o sută de inşi într-o cameră şi i-au aruncat în aer cu mine terestre? N-a auzit că pentru un singur german mort au împuşcat optzeci de poliţişti şi douăzeci de civili la Aversa?! Nu ştie că soldaţii dezarmaţi sunt duşi către naiba-ştie-unde în camioane de vite?!

Îmi vine să-nnebunesc de mânie. Toţi comandanţii, cu două excepţii, au căzut de acord să ne predăm. Noi suntem zece mii, iar ei – numai trei. Ce nebunie mai e şi asta?. Nu ne-a ordonat guvernul să-i luăm prizonieri pe nemţi şi să-i dezarmăm?! Care-i problema?! De ce ascultă de fascişti, al căror partid a fost abolit şi nu bagă în seamă voinţa Primului-Ministru şi a Regelui?!

(2)

— Domnul Colonel Barge?! Am retras Batalionul numărul 3 din Regimentul 317 Infanterie de la Kardakata, în semn de bunăvoinţă. Aşa cum ştiţi, insula este imposibil de apărat fără poziţia respectivă, aşa

încât sper să fiţi de acord că nu avem intenţii ostile şi să nu insistaţi în privinţa dezarmării trupelor noastre.

— Dragă domnule General, mă văd nevoit să insist. M-am angajat ca trupele vor fi trimise direct acasă, în Italia, şi nu am de gând să-mi iau cuvântul înapoi. Totuşi, trebuie dezarmate, altfel pot foarte bine să-şi întoarcă armele împotriva noastră după ce ajung acasă. Trebuie să recunoaşteţi că, din punctul nostru de vedere, este o chestiune de bun-simţ. Fac apel la dumneavoastră ca la un vechi prieten.

— Domnule Colonel, eu încă mai aştept clarificarea ordinelor. Sper să-mi înţelegeţi poziţia. Foarte dificilă.

— Domnule General, aţi primit deja ordine de la Comandamentul *Supergreccia* şi oricare alte ordine pe care le primiţi din Italia sunt nule, din moment ce guvernul de-acolo este nelegitim. Suntem soldaţi, domnule General, şi trebuie să executăm ordinele.

— Domnule Colonel, vă dau de ştire imediat ce sunt în măsură.

Colonelul Barge a pus telefonul jos şi s-a întors către unul dintre maiorii săi:

— Vreau să luaţi imediat o companie de militari şi să ocupaţi Kardakata. Idioţii de italieni tocmai au părăsit poziţia, aşa încât n-ar trebui să fie nicio problemă.

(3)

Am fost să-i văd pe Pelagia şi pe doctor. I-am rugat să aibă grijă de Antonia mea şi Pelagia a învelit-o într-o pătură şi mi-a băgat-o într-o groapă de sub podeaua casei, unde se ascundeau refugiaţii politici pe vremea ocupaţiei britanice. Mi-au spus că tocmai trecuse şi Carlo şi le lăsase un toptan gros de foi scrise, care nu trebuia să fie citite de nimeni, decât dacă el murea. Mă întreb: ce-o fi scribălit el pe-acolo?! Nu ştiam că avea înclinaţii scriitoriceşti. Nu te-aştepţi la aşa ceva de la un asemenea zdrahon de bărbat. Pelagia arată foarte slăbită, dacă nu chiar bolnavă, şi am ajuns la concluzia că nu puteam să mergem la locşorul nostru de taină, fiindcă bateria mea poate primi ordine în orice moment. M-a mângâiat pe obraz cu atâta drag, încât cu greu am reuşit să-mi reţin lacrimile. Zice c-a încercat să ia contact cu partizanii prin intermediul unui anume Bunnios, dar n-a reuşit.

(4)

Locotenentul Weber şi-a desfăcut şi uns pistolul. Se simţea oarecum temător în lipsa *Panzer*-elor care-i însoţiseră odiseea prin

toată Europa. Era o uşurare faptul că la Lixouri se revărsaseră asemenea cantităţi de muniţii, dar îngrijorător că deocamdată nu sosiseră cine ştie ce întăriri. Se ştia foarte bine: colonelul îi dăduse un ultimatum ferm generalului Gandin şi-i pusese câteva întrebări stânjenitoare despre loialitatea şi intenţiile sale. Mai rămăseseră opt ore. S-a gândit la Corelli şi s-a întrebat oare ce făcea, apoi şi-a scos cruciuliţa de argint pe care o purta la gât şi a rămas aşa, uitându-se la ea. Generalul Gandin refuzase predarea integrală, cerând libertate de mişcare pentru soldaţii săi, şi mai ceruse şi garanţii scrise în privinţa siguranţei oamenilor săi. Weber a zâmbit şi a clătinat din cap. Trebuie să le dea cineva o lecţie indivizilor ăstora.

(5)

— Domnilor, ce ziceţi să fac? a întrebat generalul Gandin, iar capelanii au schimbat priviri între ei, bucurându-se de noua importanţă care li se dădea şi gustând această rară ocazie de a trece drept strategi consultaţi de un general. Era cu mult mai incitant decât să asculţi confesiunile unor oameni care, în ultimă instanţă, nu-i luau foarte tare în serios; unde mai pui că se simţeau aproape ca nişte sfinţi în situaţia asta de a-şi exprima ideile de pacifiere cu o teribilă gravitate şi autoritate morală.

— Punem jos armele, dar cu anumite garanţii scrise, a zis unul. După aceea, cu voia lui Dumnezeu, plecăm cu toţii acasă…

— Nu sunt câtuşi de puţin de acord, a declarat altul. După mine, ar fi o mare greşeală.

— I-am putea dezarma noi pe ei, a zis generalul, dar nu vom putea ţine piept Luftwaffel-i după aceea. Să nu uităm de avioanele Stuka. Ar însemna să fim fără, sprijin aerian sau naval şi ne-ar extermina, fără niciun dubiu.

Generalul Gandin era obsedat de avioanele *Stuka*. Numai când se gândea la păsările-alea de pradă urlătoare, cu aripile lor încovoiate, i se şi chircea stomacul de groază. Poate că nu ştia că, din punct de vedere militar, erau unele dintre cele mai ineficiente arme de luptă proiectate vreodată; înfricoşătoare, ce-i drept, dar obuzele lor erau cele care provocau pierderile. El avea cu mult mai multe puşti faţa de germani şi i-ar fi putut călca în picioare în câteva ceasuri.

— Ei, da, avioanele *Stuka*… s-au arătat de acord capelanii, care nici ei nu aveau habar despre ce se vorbea, dar le plăcea să încuviinţeze din capete cu aere de oameni de lume înţelepţi.

(6)

— Şi-adică renunţăm la arme şi mergem acasă?! a întrebat unul dintre băieţi.

— Da, fiule, da, i-a răspuns capelanul subunităţii. Slăvit fie numele Domnului!

Carlo a intrat în fugă.

— Auziţi, băieţi, garnizoana de pe Sfânta Maura s-a predat şi nemţii i-au luat prizonieri şi l-au împuşcat pe colonelul Ottalevi.

1 Denumire dată Aviaţiei germane în perioada celui de-al Doilea Război Mondial. Textual: „Arma aerului”.

— Putana! a exclamat Corelli, scoţându-şi pistolul din toc şi izbindu-l de masă. Gata, asta e. Să trecem la vot.

— Probabil că este numai un zvon, a propus capelanul.

— Ar trebui să supunem la vot în toată divizia, a fost de părere Carlo, ignorându-l pe cleric, fiindcă el nuse-ncurca niciodată cu Biserica şi reprezentanţii ei, mai ales de când realizase că-l condamnaseră în lipsă la focurile Gheenei, pentru simplul fapt că se născuse aşa cum se născuse.

— Corect, băieţi, a zis Corelli. O să mă duc să stau de vorbă cu fiecare comandant de baterie pe care-l voi putea găsi, ca să organizăm votarea. De acord?!

— Cu Gandin cum rămâne? a întrebat un tinerel napolitan.

Ceilalţi s-au uitat unii la alţii şi toţi s-au gândit la acelaşi lucru.

— Dac-o să trebuiască, a zis Corelli, o să-l arestăm.

(7)

Dimineaţa, generalul Gandin a stat cu mâinile vârâte-n dos. N-a dat niciun ordin, cu toate că primise de la Brindisi ordinul de a-i face prizonieri pe germani. Şi-a petrecut ziua revizuindu-şi hârţogăraia şi privind pe fereastră cu mâinile încrucişate la spate. Mintea lui rătăcea şi singurul lucru care-i trecea prin ea era ce s-ar fi putut el face dacă nu se făcea soldat. S-a gândit hăt, în urmă, la zilele idilice ale tinereţii lui şi şi-a dat seama că nici măcar acelea nu reprezentaseră cine ştie ce. Se simţea ca un octogenar care priveşte retrospectiv înspre viaţa lui goală şi se întreabă dacă vreo parte a ei a meritat trăită.

Colonelul Barge, pe de altă parte, fusese cuprins de o pasă mentală de primă calitate. Ştia că italienii nu aveau încredere în el, aşa încât s-a apucat să-i dezbine, el însuşi afectând un comportament exemplar. Pe înserat, a trimis un Oberleutnant1 cu o companie de

grenadieri să înconjoare în secret o baterie italiană. Căpitanul Aldo Puglisi n-a avut nimic altceva de făcut, doar să se predea paşnic, de îndata ce a realizat ce se întâmpla.

1 Locotenent-major (germ.).

Oamenii săi au fost dezarmaţi şi trimişi la plimbare fără să se tragă nici un singur foc de armă. Pe drum, au trecut prin faţa bordelului militar, dar n-au avut curajul să intre. Un val de optimism şi uşurare, de discuţii despre mersul acasă şi despre pace s-a rostogolit peste rândurile Diviziei Acqui, exact aşa cum plănuise colonelul. Reuşise o păcăleală, o capcană de încredere de proporţii măreţe.

A doua zi dimineaţă, un sergent italian îşi împuşcase căpitanul, care voia să se predea, şi tancuri Tigru apăruseră din pământ, din piatră seacă şi se postaseră ca nişte monştri rău prevestitori la întretăierile de drumuri, masivitatea lor emanând mirosul neomenesc de motorină şi oţel încins. Dintre comandanţii de baterie italieni, mulţi le-au ignorat, ca şi cum ar fi fost nişte roci anacronice întâmplător ieşite din ocean, care puteau să dispară într-un mod la fel de arbitrar; alţii, însă, printre care şi căpitanul Antonio Corelli, şi-au retras unele dintre tunuri de pe ţărmul mării şi le-au reorientat, sătui să mai aştepte nişte ordine care nu mai veneau.

(8)

În atenţia Colonelului Barge: Ordin direct de la Cancelaria Führerului. Veţi găsi alăturat cuvântul de cod la a cărui primire pe cale telegrafică în forma încriptată, veţi purcede la luarea cu asalt şi lichidarea totală a tuturor forţelor antifasciste italiene din Cefalonia. Între timp, veţi continua negocierile în aşa fel, încât să le câştigaţi încrederea forţelor respective. Veţi dispune de toate cadavrele în mod organizat, de preferinţă. prin intermediul unor barje balastate, pe care le veţi scufunda în largul mării. De vreme ce nu a existat nicio declaraţie formală de război din partea Italiei, toate forţele italiene ostile vor fi tratate ca franctirori, şi nu ca prizonieri de război.

(9)

Generalul Gandin părea să fi îmbătrânit vizibil în răstimp de câteva zile:

— Domnilor, situaţia este aceasta. Am în faţă Memorandumul OP44, din 3 septembrie curent. Suntem instruiţi aici să nu acţionam împotriva germanilor decât dacă suntem atacaţi. Am, de asemenea, în faţă ordinul numărul N2 din data de 6 curent, în care se spune să nu ne

alăturăm niciunei forţe care se opune germanilor. Acest din urma ordin contrazice termenii armistiţiului semnat de Castellano, aşa încât ce ne facem cu el?!

— Domnule General, înseamnă pur şi simplu că Aliaţii nu au încredere în noi. Ordinul ăsta e stupid. Ştim ceva de vreo preparativa a Aliaţilor ca să ne vină în ajutor?

— Nu, domnule Maior. Au avut la dispoziţie mai mult de patruzeci de zile şi n-au făcut nimic, ca şi Ministerul de Război, de altfel. Avem motive să bănuim că intenţiile germanilor le sunt cunoscute, dar pe noi nu ne-au informat. Pare-se că nimeni nu are în plan să coopereze cu noi.

— Dar bine, domnule General, germanii au sute de avioane în Grecia continentala, iar noi n-avem niciunul. De ce ne-au abandonat Aliaţii?

— Bună întrebare. Să continuim. Am primit şi acest ordin, numărul 24202, în care se spune că trebuie să negociem cu germanii, ca să mai câştigăm tâmp, şi că solicitările germanilor către noi de a ne muta nu trebuie considerate gesturi ostile. După cum ştiţi, am cooperat deja în acest sens, rezultatul fiind că ei deţin acum toate poziţiile strategice şi tactice mai importante. Credeţi c-ar trebui să încetăm de a mai executa ordinul de faţă, din propria noastră iniţiativă?

— Dar este legal acest ordin, domnule General?! Oare nu contrazice el ordinul numărul OP44?!

— Ba da, dar care dintre ele are prioritate?! Nu reuşesc să primesc clarificări. De când cu mutarea Ministerului de Război de la Roma la Brindisi, starea de confuzie este generalizată. Iar acum primim ordinul acesta de la Vecchiarelli – să depunem armele. Zice că Generalul Lanz ne va repatria după paisprezece zile, dar nu reuşesc să primesc o confirmare de la Brindisi. Ei, aşadar: ce facem?! Vecchiarelli îl crede pe Generalul Lanz, dar noi îl credem?!

— Eu personal nu-l cred, domnule General. În tot cazul, oamenii mei sunt suta la sută contra. Au supus la vot şi trei ofiţeri care le-au făcut oamenilor această recomandare au fost împuşcaţi. Ar fi absolut nerecomandat. Şi-n tot cazul, avem ordinul de azi-noapte de la Ministerul de Război, în care ni se spune să-i tratam pe nemţi drept duşmani.

— Din acest motiv i-am şi telegrafiat lui Vecchiarelli că nu putem executa ordinul. Apropo de asta, îmi fac datoria se va informez

că, mi s-a oferit comanda micii armate a lui Mussolini din noua lui aşa-numita „republică”. Am refuzat oferta, pentru ca loialitatea mea îi aparţine în primul rând Regelui. Sunt convins că am procedat corect.

— A proceda corect, domnule General, înseamnă să evităm confruntarea cu germanii. Ne-au fost aliaţi până în urmă cu câteva zile şi este intolerabil de dezonorant pentru forţele noastre armate să fie obligate acum să lupte împotriva lor. Cu mulţi dintre ei suntem prieteni personali. Eu, unul, cred că insistenţa Aliaţilor pentru capitularea necondiţionată este pentru germani la fel de dezonorantă ca şi insistenţa lor înşile în acelaşi sens. Mai bine mori decât să te supui oricăreia dintre aceste pretenţii.

— Sunt întru totul de acord cu dumneata, domnule Maior şi am cerut ca în locul Colonelului Barge, în negocierile dintre noi, să fie numit un general. În felul acesta, mai câştigăm un timp important până la sosirea Generalului Lanz, iar dacă e vorba să se întâmple tot ce e mai rău, măcar vom fi scutiţi de dezonoarea de a depune armele în faţa unui simplu colonel.

(10)

— I-auziţi, băieţi, de la Berlin a plecat ordinul de începere a ostilităţilor în Cefalonia. Sergent, fii dumneata băiat de treabă şi du-i nota asta lui Jumbo.

Generalul Jumbo Wilson1 a citit mesajul de la un cap la altul şi a luat decizia să nu facă nimic. Avea la dispoziţie o mulţime de oameni, vapoare, avioane şi material de război, toate gata de plecare. Dar nu se făcea să afle şi nemţălăii că el ştia să le decodeze mesajele, este?!

1 Este vorba de feldmareşalul Henry Maitland, baron Wilson (1881 – 1964), supranumit „Jumbo” datorită corpolenţei sale.

Prima curgere de sânge

Divizia Acqui decisese prin vot să le opună rezistenţă germanilor, dar n-a mai avut timp să instaleze o conducere eficientă care să-i coordoneze acţiunile. După începerea propriu-zisă a luptei, au venit, în fine, şi ordine din partea generalului Gandin; unii le-au respectat, alţii nu. Despre ordinea exactă în care au avut loc evenimentele se ştie prea puţin, dar două lucruri sunt certe: în primul rând, comuniştii *andartes* din ELAS nu s-au amestecat, nevăzând niciun motiv să se urnească din letargia lor parazitară; în al doilea rând, rezistenţa italiană nu a avut nicio legătură cu ierarhia militară, ci

a fost o explozie spontană de curaj şi hotărâre, în sufletele unor indivizi care deveniseră conştienţi, fără să ştie de ce, că sosise momentul să facă şi ei ceva cum se cuvenea.

Cine poate şti care au fost motivele reale pentru care căpitanul Fienzo Appollonio a deschis focul fără ordin împotriva unei flotile de barje de asalt germane?!

Poate că era un om de onoare şi nu mai suporta să joace un rol ignobil şi slugarnic în istoria unui imperiu copt numai pe jumătate şi putred. Poate că resimţea o simpatie reală faţă de grecii cu care convieţuise atâta timp şi voia măcar acum să-şi răscumpere greşeala de a-i fi subjugat şi de a fi luat parte la spolierea lor. Poate că era ruşinat de palmaresul militar jenant al armatei pe care o servea şi voia măcar în ceasul al doisprezecelea să smulgă controlul asupra micii sale porţiuni de armată din mâinile unor indivizi incompetenţi şi sicofanţi autosuficienţi, care, din siguranţa buncărelor din care nu ieşeau, o mânaseră în tot puhoiul de calamităţi inutile şi sângeroase, care de-atâtea ori smulseseră înfrângerea dintre fălcile victoriei. Sau poate că.

417

pur şi simplu, înţelesese că nu-i rămăsese alta schpare, decât să lupte pentru supravieţuire. Oricare ar fi fost emogle şi gândurile care-şi dădeau tarcoale prin cotloanele minţii lui Appollonio, oamenii impartiyeau concluziile căpitanului lor. Încărcaseră deja obuzierele şi luaseră linia de tragere, în timp ce el încă mai urmărea barjele de asalt care străbăteau anevoie spuma valurilor, umplute până la refuz cu vehicule şi soldaţi palizi la faţă… A remarcat disciplina inutila, dar ciudat de semnificativa, data de modul în care soldaţii îşi ţineau armele toţi la fel, atârnate la verticala pe un singur umăr, meat oscilau toate în acelaşi timp, ca nişte ţăpoaie proţăpite în fundul unei gropniţe. Căpitanul şi-a potrivit binoclul la ochi şi a împăgit porţiunea de mare pe care o mai aveau de parcurs în unităţi de câte o sută de metri. A pus la socoteala şi propunea de uscat dintre bateria sa şi ţărmul mării şi, cu o certitudine pe care n-o resimţea deloc, i-a ordonat tunarului cel mai apropiat de el să modifice traiectoria de tragere după cum o stabilise el şi să tragă un singur obuz. Obuzierul a făcut un salt înapoi cu un scrâşnet metalic, ţopăind şi pe loc, la fel cum sare după os un câine aţâţat. După toţi aceşti ani, căpitanul Appollonio tot nu se acomodase cu ecoul dureros al metalului în urechile lui şi s-a strâmbat în timp ce

urmarea punctuleţul acela negru în + îndu-se cu o viteză incredibila şi incalculabilă atât de repede, încât s-a întrebat dacă-l văzuse cu adevărat sau nu sus de tot în aer. L-a pierdut, dar, după câteva secunde, a văzut o tromba de apă, ridicându-se din mare la nici cincizeci de metri de unde estimase el că avea să cadă. A urmat o busculadă frenetică pe barje, care lui i s-a părut de-a dreptul comica, aşa încât a făcut corecţiile necesare şi a dat ordin să se execute foc de voie. Militarii nu-şi mai încăpeau în piele de entuziasm. În sfârşit, aveau şi ei un conducător, un om al cărui curaj avea să se scurgă cine ştie-cum în pământul pe care stătea cu picioarele, să călătorească pe dedesubt şi să ţâşnească, miraculos în inimile lor, ale tuturor, umplându-le, inimile acelea, cu sentimentul sălbatic de libertate al unor bărbaţi care au descoperit, fie şi în

418

ceasul al doisprezecelea, că totuşi erau soldaţi. Oamenii şi-au zâmbit unii altora, le-au sticlit ochii de plăcere, de o mândrie e are n-o mai resimţiseră niciodată până atunci, şi au privit minunându-se trombele spectaculoase de apă care sfârtecau liniile regulate şi somnolente ale valurilor. Aerul a devenit greu de respirat din cauza putorii dulcege de cordită şi a izului inefabil-viril şi infernal de ţevi încinse până la roşu şi de ulei aromatic fumegând. Crăpăturile din palme li s-au umplut cu mazgi, iar feţele li s-au înnegrit, aşa ca buzele, pe care şi le umeziseră cu limbile, păreau nefiresc de colorate şi de rozulii. Năduşeala datorată excitaţiei turbulente care-i cuprinsese le-a udat leoarcă parul pe sub bonete, iar ţigările pl le-au aruncat pe jos fumate numai pe jumătate, pentru că mai demult le fuseseri o consolare, dar acum îi împiedicau să acţioneze şi să respire. Consternaţi şi ei de propriul succes, de precizia incredibilă şi fără precedent a bombardamentului, militarii bateriei au oprit tragerea de cum au văzut că ultima dintre barjele de asalt se scufunda în valuri. şi-au încleytat pumnii de satisfacpe, apoi au văzut cum două bărci de salvare ieşeau în larg de la Lixouri şi se îndreptau spre locul măcelului şi spre talmeş-balmeşul de rămăşiţe ale vaselor dezmembrate şi făcute ferfeniţă. Niciunul dintre ei nu simţea nevoia să tragă asupra unei misiuni de recuperare, aşa că şi-au strâns mâinile şi s-au îmbrăţişat. Aveau să-şi amintească toată viaţa de ziua aia, şi-au spus unii altora. Fusese un fel de ritual de trecere pentru ei, ca o confirmare sau o cununie. Un hidroavion a zburat de-a lungul crestei către Argostoli şi a

slobozit un şir neîntrerupt şi mortal de bombe, care au azvârlit în aer, unul după altul, acoperişurile unor case modeste şi nevinovate, după o linie perfect dreaptă. Mitralierele şi tunurile antiaeriene au început să scuipe foc, pe măsură ce şi alţi comandanţi ignorau în mod spontan ordinele şi se aruncau în luptă. Pe străzile din Argostoli, infanteriştii italieni, unii chiar şi fără ofiţeri, au înaintat la adăpostul tancurilor uşoare către *Panzer*-e, inspiraţi de un eroism de care nu dăduseră dovada nicio clipă când luptau pentru cauza fascista şi dictatorul de operetă.

Panzer-ele au deschis focul asupra bateriei. Ecourile bubuielilor pe care le produceau se reverberau de nenumărate ori pe străduţele înguste, scuturând pereţii şi desprinzând foloştine de vopsea tempera din ei, care se aşterneau după aceea în ploaie prin interioarele caselor. Tunarii lui Appollonio şi-au repoziţionat obuzierele; undeva, nu departe, bateria căpitanului Antonio Corelli a deschis focul şi ea. Tancurile au înaintat, camuflajul rar şi inutil de crengi şi frunze căzându-le de pe turele precum hainele unei curve bete. Motoarele lor huruiau şi gemeau, la fiecare schimbare de viteză parcă le dădea cineva câte un brânci înainte şi prin ţevile de eşapament scuipau trombe de fum negru, ca şi cum ar fi fost deja lovite de obuze.

Care obuze au căzut printre *Panzer*-e, săltând ţărâna roşiatică şi praful alb. Toate au încremenit pe loc, de parcă ocupanţii lor ar fi fost mult prea uimiţi când au văzut că li se opunea rezistenţă, de parcă ar fi fost de neconceput ca italienii să opună rezistenţă. Incredibil, dar o tancheta germana şi-a făcut apariţia pe podul construit de britanici peste apele puţin adânci ale golfului şi deasupra turelei avea arborat un steag mare alb. Tunarii bateriilor triumfau, răzbunaţi. Poate că nemţii aveau totuşi de gând să se ducă la Gandin şi să-i ceară să precizeze termenii predării.

Militarii au aşteptat şi şi-au aprins ţigări la lumina soarelui de amurg, uleiul de pe degetele lor impregnându-se cu un miros acru, dar oarecum potrivit, în hârtia ţigărilor. Un stol mare de avioane Junker au trecut pe deasupra capetelor tuturor, aducându-le întăriri naziştilor, iar căpitanul Appollonio şi-a ridicat amândouă mâinile în aer de exasperare: „De ce nu trag bateriile antiaeriene?! Ce-i în capul cretinilor ălora?!”

Doar nu riscase atât de mult, ca să piardă acum totul din cauza şovăielilor nu ştiu-cui. În zadar, numai spre satisfacpa sa, a tras cu o

carabină după avioanele care se făceau nevăzute în depărtare, păcănitul împuşcăturilor răsunând curios, ca o codiţă politicoasă şi timidă în comparaţie cu salvele recente de tunuri.

Atunci a sunat şi telefonul de campanie. Generalul Gandin căzuse de acord asupra unei încetări a focului, în loc să profite de oportunitate şi să pretindă capitularea. Appollonio şi-a dat ochii peste cap, nevenindu-i să creadă, şi a urlat atât de tare la telefonist, încât i-a luat ceva timp să-şi dea seama că blestema la capătul unei linii moarte.

„Nenorocitu' şi dementu'!!", a zbierat el, trântind receptorul în furcă.

S-a mai consolat puţin când un curier i-a adus un mesaj de la căpitanul Antonio Corelli: „Dacă ajungi la Curtea Marţială, o să cer să mi se facă onoarea să fiu judecat alături de tine".

54

Mesajul de adio al lui Carlo

Antonio, Căpitanul meu.

Trăim vremuri grele şi am senzaţia foarte concretă că nu le voi supravieţui. Ştii cum se întâmplă: pisica pleacă şi se ascunde când îi vine vremea să moară, omul vede fantoma propriei sale mame la căpătâiul lui când e bolnav sau se vede pe el însuşi, tot fantoma, apropiindu-se din partea cealaltă la o întretăiere de drumuri.

Alături de scrisoarea de faţă, vei găsi toate scrierile mele, pe care le-am aşternut pe hârtie de când am venit pe această insulă, iar dacă le vei citi, vei descoperi ce fel de om sunt. Sper să nu rămâi dezgustat; sper ca tu, cu inima ta mare şi generoasă, vei putea să mă ierţi şi să-ţi aduci aminte de mine fără să mă disprețuiești. Sper să-ţi aduci aminte de toate ocaziile în care ne-am îmbrăţişat ca fraţi şi camarazi de arme şi să nu te scuturi cu o silă retrospectivă, considerând acele îmbrăţişări mângâierile unui degenerat. Am căutat întotdeauna să-ţi arăt afecţiunea pe care ţi-am purtat-o, fără să-ţi cer nimic şi fără să-ţi dau nimic din ceea ce tu n-ai fi vrut să primeşti.

Când vei citi aceste pagini, vei vedea că în Albania am fost distrus de pierderea camaradului meu Francesco; vreau să-ţi spun aici: rana cu care m-am ales din acel război mi-am făcut-o singur. Nu mi-e ruşine. Am făcut ce-am crezut că era corect. Când a murit Francesco, am vrut să mor şi eu. Tot ce însemnă frumuseţe a părăsit viaţa mea şi totul a devenit lipsit de sens pentru mine, dar mi-a lipsit acel curaj nefiresc de care omul are nevoie pentru a-şi zbura creierii. Am venit pe

insula asta minunată cu nimic altceva în afară de o pâclă cenuşie în minte şi cu o inimă dureroasă, deşi goală – o inimă de neconsolat, debordând de tristeţe şi amărăciune. Ce este un om cu pieptul plin de medalii, dar cu o inimă sub ele mult prea neconsolată pentru a mai bate?!

Dragul meu Antonio, vreau să ştii că în schimbul râsului tău de neoprit, al muzicii tale măreţe, al spiritului tău incomparabil, te-m iubit cu aceeaşi mirare şi recunoştinţă pe care le văd în ochii tăi când eşti alături de Pelagia, şi-mi voi aminti mereu de tine, chiar şi după ce nu voi mai fi. Tu mi-ai alungat durerea din suflet şi m-ai făcut să zâmbesc, iar eu am acceptat şi m-am bucurat de prietenia ta, rămânând în orice clipă conştient de nimicnicia mea, luptându-mă întruna cu orice impuls de-a ţi-o pângări şi sper că, date fiind acestea, nu mă vei dispreţui, aşa cum ar putea crede unii că merit.

Antonio, păstrez atât de multe amintiri din aceste câteva luni atât de scurte, încât îmi vine să plâng numai gândindu-mă la ele acum, când sunt pe cale de-a se spulbera. Atât de multe amintiri luminoase! Ţi-aduci aminte cum ai fost la un pas de a sări în aer şi tu odată cu mina aia şi cum te-am cărat eu în braţe până la doctor acasă?! Am ştiut atunci, dacă s-ar fi întâmplat să mori, că eu aş fi înnebunit, şi-i mulţumesc lui Dumnezeu acum că voi muri înaintea ta, ca să nu fiu vreodată nevoit să suport o asemenea durere.

Antonio, îţi vorbesc de dincolo de mormânt cu toată seriozitatea. Te-am iubit din toată inima mea neruşinată, la fel de mult cum l-am iubit odinioară pe Francesco şi mi-am stăpânit orice dorinţă care poate că m-a ispitit vreodată. Dacă unui mort îi este îngăduit să aibă vreo dorinţă, atunci dorinţa mea este să-ţi construieşti un viitor alături de Pelagia. E frumoasă şi scumpă, nimeni nu te merită mai mult decât ea şi nimeni altcineva decât ea nu este demnă de tine. Vă doresc să aveţi copii împreună şi ca o dată sau de două ori să le povestiţi despre unchiul Carlo pe care ei nu-l vor fi văzut niciodată. În ceea ce mă priveşte, îmi atârn raniţa pe umeri şi-mi leg curelele, îmi introduc braţul prin cureaua puştii şi dau vălul la o parte, pentru a porni marşul în necunoscut, aşa cum fac soldaţii dintotdeauna. Nu mă uita.

Carlo

55

Victorie

În ciuda pretenţiei lipsite de orice echivoc a oamenilor săi ca

germanii să fie siliţi să se predea şi să li se confişte armele, generalul Gandin a făcut-o pe sfântul şi a căzut de acord cu colonelul Barge ca soldaţilor săi italieni să li se îngăduie să-şi păstreze armamentul şi să evacueze insula. Nu existau, însă, vase care să-i evacueze, chestiune care, lui cel puţin, i s-a părut nesemnificativă. În Corfu, germanii fuseseră de acord, în modul cel mai îndatoritor cu putinţă, să le asigure ei înşişi mijloace de transport militarilor italieni şi, în vreme ce aceştia se luptau cu valurile să ajungă până la nave, îl mitraliaseră pe toţi, până la ultimul om, şi le lăsaseră trupurile să plutească în voie. Colonelul Lusignani, dovedind un curaj de neegalat şi găsindu-se abandonat cu totul de britanici, a rezistat mai multe zile, în circumstanţe care nu-i dădeau nicio şansă. Toţi oamenii săi care au supravieţuit, urmând să ajungă pe nave de transport germane, au fost omorâţi când britanicii i-au bombardat pe mare. Cei care au sărit în mare au fost mitraliaţi de nemţi, iar trupurile lor, lăsate să plutească în voie.

În Cefalonia, germanii avuseseră la dispoziţie un interval de graţie de paisprezece zile, în care să se organizeze şi să-şi aducă întăriri şi armament suplimentar, timp în care italienii stupefiaţi, în lipsa unei conduceri propriu-zise, acţionaseră sau nu în funcţie de iniţiativa personală a unuia sau altuia dintre ofiţeri. Unii, precum Appollonio şi Corelli, îşi pregătiseră oamenii până în cele mai mici detalii; alţii, îmbătaţi şi orbiţi de perspectiva plecării acasă, alunecaseră fără vlagă într-o letargie optimisto-sinucigaşă, care-i adusese pe oamenii lor în situaţia de a fierbe şi de nervi, şi de teamă, fiindcă se şi vedeau transportaţi către lagăre de concentrare în vagoane de vite, fără lumină, fără toaletă, fără nimic de mâncare – doar nu ştia toată lumea că asta li se întâmplă grecilor de luni întregi?! – şi prevedeau masacrele. Unii se prăbuşeau într-o stare de depresie fatalistă, alţii îşi încordau maxilarele a hotărâre fermă, strângându-şi paturile puştilor atât de tare, că li se albeau încheieturile degetelor.

Grecii, printre care şi Pelagia şi doctorul Iannis, se uitau unii la alţii cu ochi lipsiţi de viaţă, cu inimile fremătând de rele prevestiri. Curvele de la bordelul militar uitaseră şi de cosmetice şi rătăceau neajutorate dintr-o cameră într-alta în capoate, precum spectrele îndurerate şi de-acum lipsite de simţuri din lumea subpământeană, deschizând obloanele, uitându-se afară, închizându-le la loc şi apăsându-şi mâinile peste inimile care le palpitau.

Când au sosit avioanele *Stuka*, imediat după prânz, când s-au aplecat pe câte-o aripă, s-au aşezat în formaţie şi s-au lansat vuind în picaj către bateriile italiene, aproape că toată lumea a răsuflat uşurată. Aşa era măcar limpede: se vedea clar, în fine, că germanii erau perfizi, că fiecare soldat italian trebuia să lupte pentru viaţa lui. Günter Weber era conştient că trebuia să-şi întoarcă armele împotriva prietenilor săi; Corelli era conştient că degetele de muzician, atât de familiarizate cu artele în timp de pace, trebuia să şi le încordeze acum pe trăgaciul armei. Generalul Gandin a devenit prea târziu conştient că indecizia lui radicală şi consultările cu nişte preoţi nebărbaţi îi condamnaseră de fapt pe oamenii săi la moarte; colonelul Barge era conştient că-şi momise cu succes foştii aliaţi într-o poziţie dezavantajoasă pentru ei; curvele erau conştiente că aceiaşi bărbaţi care mai demult le furaseră fericirea erau acum pe punctul să le abandoneze la cheremul ciorilor, iar Pelagia era conştientă că un război care până atunci se aflase, de fapt, prin alte părţi era acum pe punctul de a năvăli peste casa ei, ca s-o facă una cu pământul. Militarii de la baterii, înnebuniţi şi dezorientaţi de urletele mecanice ale avioanelor *Stuka*, de ploaia de gloanţe scuipate de mitraliere şi de şirul de bombe care cădeau printre tunurile lor şi-i acopereau cu ţărână şi cu fărâme din trupurile camarazilor, se luptau să-şi mute în altă parte rastelurile de obuze, ca să prevină detonarea propriei muniţii. Apoi, până să apuce comandanţii de baterii să ordone foc de răspuns, formaţia de *Stuka* s-a înălţat ca un stol de grauri şi s-a năpustit asupra unei coloane de militari care soseau la Argostoli dinspre terenul de sport, acolo unde mai demult soldaţii italieni îşi consumaseră serviciul militar sub forma unor meciuri de fotbal gălăgioase şi emoţionale şi unde noaptea italienii îndrăgostiţi de fete grecoaice îşi organizaseră misiuni de luptă despre care nu se putea spune că erau secrete nici măcar pe întuneric.

Pentru Corelli şi Appollonio, pentru Carlo şi membrii clubului de operă La Scala, era clar că germanii căutau să paralizeze oraşul Argostoli, pentru că aici erau concentrate cele mai multe trupe italiene; inamicul căuta să-şi protejeze propriile poziţii, care aveau prea puţini militari şi se aflau răspândite prin avanposturile de pe insulă. Nu la fel de limpede era, însă, şi pentru Gandin, care-şi aducea din ce în ce mai multe trupe în oraş, unde germanilor le venea mai uşor să le izoleze şi decimeze. El însuşi nu se dădea dus din splendidul birou pe care-l avea în minunata clădire a administraţiei municipale. A instituit posturi de

observaţie în locuri în care şi un amator le-ar fi putut vedea în clopotniţele veneţiene ale bisericilor, oferindu-le germanilor, în felul acesta, nişte admirabile ocazii de a-şi regla tirul şi a trage la ţintă. A omis, totuşi, să doteze respectivele posturi de observaţie cu aparate de radio sau telefoane de campanie, silindu-le să comunice cu propriii tunari prin intermediul unor mesageri pe motociclete sau unor curieri care mai-mai să-şi dea sufletul după un război atât de leneş. Însângeraţi, cu trupurile arse şi rănite de fragmente de schije, printre gloanţele care se izbeau de clopote şi ricoşau peste capetele lor în spaţiile alea strâmte, observatorii şi-au păstrat poziţiile cât de mult au putut, ştiind că, la căderea întunericului, avioanele *Stuka* îi lăsau în pace.

În noaptea aceea, Alekos a stat şi a privit focurile de artificii de pe vârful muntelui Aenos, înveşmântat ca de sărbătoare în roba lui făcută din mătase de paraşută. Pe dealul care domina oraşul Argostoli, a văzut gloanţele trasoare cum descriau arcuri de cerc pline de graţie în direcţia poziţiilor germane şi a auzit buf-urile şi buf-buf-urile obuzelor care cădeau. Era un zgomot cam la fel cum ar fi făcut un toboşar dac-ar fi lovit uşor, cu un băţ cu capătul învelit în cârpe, în pielea unei tobe bas vechi. A văzut şi două raze strălucitoare care au luminat cerul de deasupra golfului şi l-a tras de mânecă pe omul de lângă el, omul pe care îl confundase odinioară cu un înger şi care acum vorbea de zor cu aparatul lui de radio. Bunny Warren şi-a dus binoclul la ochi şi a văzut că o flotilă de invazie formată din barje de asalt improvizate fusese prinsă în luminile reflectoarelor ca un iepure imprudent prins în razele orbitoare ale farurilor unui automobil. „Bravo!”, a exclamat el, vizând că bateriile italiene deschiseseră focul şi le scufundau, barjele acelea, una câte una, iar Alekos admira exploziile minunate de flăcări portocalii, care sclipeau ca nişte licurici pe colina care domina oraşul. „Hai, că macaronarii ăştia au coaie, totuşi”, a comentat Warren, a cărui stăpânire a limbii greceşti se îmbunătăţise substanţial – aproape că ajunsese să vorbească demotica. O dată în plus a încercat să-şi convingă superiorii de nevoia imperioasă de a le furniza italienilor asediaţi sprijin aerian şi maritim, dar vocea eficient seacă de la celălalt capăt al firului a zis: „Îmi pare rău, bătrâne, da’ n-avem cum. Tai-tai. Încheiat transmisia”.

Doctorul Iannis şi fiica lui şedeau alături la masa lor din bucătărie, neavând somn, şi se ţineau de mâini. Pelagia plângea.

Doctorul voia să-şi aprindă pipa din nou, dar, din respect pentru disperarea fiicei, şi-a lăsat mâinile într-ale ei, repetând pentru a cine ştie-câta oară:

— *Koritsimou*, sunt convins că e bine sănătos.

— Dar nu l-am mai văzut de-atâtea zile, se văita Pelagia. Ştiu sigur c-a murit.

— Dac-ar fi murit, ne-ar fi spus şi nouă careva, vreunul de la Scala lor. Cu toţii erau băieţi simpatici, s-ar fi gândit să ne spună şi nouă.

— Erau?! a repetat ea. Crezi c-au murit cu toţii?! Crezi că şi ceilalţi sunt morţi, nu-i aşa?!

— O, Doamne! a zis el, vag exasperat, în momentul în care s-a auzit o bătaie în uşă. Stamatis şi Kokolios au intrat în acelaşi timp şi amândoi şi-au luat pălăriile de pe cap. Doctorul Iannis şi-a ridicat privirile şi-a spus: Ce mai faceţi, băieţi?!

Stamatis i-a spus, mutându-şi greutatea de pe un picior pe altul, ca şi cum ar fi făcut o confesiune:

— *Iatre*, noi am hotărât să mergem să-mpuşcăm nişte nemţi.

— Aha! a zis doctorul, neştiind prea bine ce se aştepta de la el să răspundă la o asemenea veste.

— Şi vrem să ştim, a zis Kokolios, dacă ne dai binecuvântarea dumitale.

— Binecuvântarea mea?. Da' ce sunt eu, popă?!

— Pe-aproape, i-a explicat Stamatis. Cine ştie pe unde-o fi părintele Arsenios?!

— Sigur că, aveţi binecuvântarea mea. Domnul cu voi.

— Velisarios şi-a dezgropat tunul şi vine şi el cu noi.

— Are şi el binecuvântarea mea.

— Mulţumim, *Iatre*, a continuat Kokolios. Şi mai vrem să ştim… dacă ne omoară… o să ai grijă de nevestele noastre?

— O să fac tot ce pot, vă promit. Dar ele ştiu?

Cei doi au făcut schimb de priviri. Stamatis a mărturisit:

— Bineînţeles că nu ştiu. Precis c-ar încerca să ne oprească. Eu, unul, n-aş putea suporta toate ţipetele şi smiorcăielile.

— Nici eu, a spus şi Kokolios.

— Şi mai vreau să-ţi mulţumesc pentru urechea pe care mi-ai vindecat-o. Acuma chiar c-o să-mi fie de folos, ca să-i aud pe nemţi.

— Mă bucur că i-ai găsit o folosinţă până la urmă, a zis doctorul,

la care cei doi au şovăit o clipă, ca şi cum ar mai fi avut ceva de adăugat, dar apoi au ieşit. Doctorul s-a întors către fiica sa: Uite şi tu, bătrânii ăştia doi se duc la luptă pentru noi toţi. Ai curaj. Atâta timp cât avem oameni ca ei, Grecia nu e chiar de tot pierdută.

Pelagia şi-a ridicat chipul răvăşit de plâns către tatăl ei şi a zis printre lacrimi:

— Ce-mi pasă mie de Grecia?! Unde-i Antonio?!

Antonio Corelli străbătea pe întuneric străzile din Argostoli, ajuns o ruină. Orăşelul acela cochet parcă nu mai avea decât ziduri prăbuşite, imobile care fuseseră desfăcute precum casele de păpuşi, lăsând la vedere câte un etaj întreg unde rămăseseră încă tablourile pe pereţi şi feţele de masă colorate pe mese.

Peste tot în jurul lui erau grămezi de moloz. Dintr-o asemenea grămadă ieşea o mână, cu degetele flasce atârnând. Era o mână foarte murdară, dar şi foarte mică şi tânără. Corelli a scormonit printre bolovani, aceleaşi pietre care le oferiseră oamenilor protecţie şi un refugiu pitoresc încă de pe vremea veneţienilor, şi a descoperit capul zdrobit al unei fetiţe cam de aceeaşi vârstă cu Lemoni. S-a uitat la buzele ei palide, la chipul ei adorabil şi n-a ştiut dacă nodul din gât era din cauza furiei sau a lacrimilor. Având în suflet un sentiment al tragediei pe care nu-l mai trăise niciodată, i-a aranjat copilei părul în aşa fel, încât să-i încadreze obrajii mai firesc. „Iartă-mă, *koritsimou*", i-a mărturisit el cadavrului. „Dacă nu eram noi aici, tu n-ai fi murit acum". Era sleit, nu mai ştia de mult ce însemnă frica şi starea de epuizare făcuse din el un filosof. Fetiţe la fel de dulci şi nevinovate muriseră degeaba în Malta, la Londra, la Hamburg sau la Varşovia. Dar acelea erau nişte fetiţe din statistici, nişte copii pe care nu-i văzuse niciodată cu ochii lui. S-a gândit la Lernoni, apoi la Pelagia. Enormitatea indescriptibilă a războiului în curs i-a sfâşiat inima brusc, de-a trebuit să se lupte să-şi recapete suflul, şi-n acelaşi moment a realizat cu o certitudine absolută că singurul lucru cu adevărat necesar era să-l câştige. Şi-a dus două degete la buze, apoi le-a pus pe buzele moarte ale fetiţei necunoscute.

Erau atâtea de făcut. Refugiaţii din satele rase şi mitraliate de germani se revărsau în oraş; concomitent, locuitorii oraşului mişunau pe străzi împingând cărucioare şi căutţnd să fugă înspre sate. Tunurile şi trupele erau aproape imposibil de mişcat şi, ca să fie şi mai rău, soldaţii din zonele exterioare afluiau şi ei, la ordinele lui Gandin,

transformându-se în ţintele cele mai uşor de nimerit şi contribuind din plin la aglomeraţia generală. Nu aveau unde să se aşeze cu toţii, ierarhia de comandă era depăşită şi toată lumea era în mod tacit conştientă ca niciun avion sau vapor nu avea de gând să vină în ajutorul nimănui. Cefalonia era o insulă fără importanţă strategică, copilaşii de aici n-aveau nevoie să fie salvaţi, clădirile ei vechi şi ruinate nu neritau păstrate pentru posteritate, sâgele şi trupurile cefalonezilor nu preţuiau nimic pentru cei ce trăgeau sforile războiului de la înălţimi olimpiene şi sigure. Pentru Cefalonia, nu existau nici Winston Churchill, nici Eisenhower, nici Badoglio, nici flotile, nici escadrile. Din cer nu cădea nimic altceva decât ninsoarea hiperbolică a propagandei germane, plină de promisiuni deşarte şi minciuni, la radio nu se auzeau, de la Brindisi, decât mesaje de încurajare – asta în timp ce pe nisipurile albe ca laptele din golful Kiriaki debarcau două batalioane odihnite de vânători de munte, sub comanda maiorului Von Hirschfeld.

A doua zi în zori, un locotenent-major cu chip marmorean şi oamenii săi au dat iama într-o tabără adormită în care nu se găseau decât o bucătărie mobilă şi o companie de intendenţă. După ce i-a pus pe toţi să se predea, locotenentul-major a dat ordin să fie împuşcaţi, iar trupurile lor – prăvălite într-un şanţ. De acolo, şi-a dus oamenii sus pe creasta împădurită cu pini de lângă, Dafni şi a aşteptat până la ora opt, când proaspeţii vânători de munte ai maiorului Von Hirschfeld aveau să sosească din partea cealaltă, ca să închidă încercuirea. Şi aici italienii au fost prinşi nepregătiţi şi n-au avut ce face, decât să se predea. locotenentul-major i-a încolonat şi i-a pus să se îndrepte spre Kourouklata, dar pe drum s-a plictisit de ei, aşa încât i-a pus să se alinieze la marginea unei rape şi a împuşcat un batalion întreg. Dintr-un interes pur academic, a ordonat ca trupurile să fie dinamitate şi a rămas impresionat de rezultatele obţinute. Probabil că de aceea regiunea era celebră pentru vinul ei sângeriu denumit *Thiniatiko*.

Cum deplasarea nu-i mai era îngreunată de prizonieri, s-a îndreptat spre Farsa, un sat pitoresc pe care vânătorii de munte îl transformaseră deja în ruine cu ajutorul mortierelor. Acolo, soldaţii italieni opuneau o rezistenţă acerbă şi încununată de succes. Atacaţi din două părţi, au luptat şi au căzut până când n-au mai rămas dintre ei decât foarte puţini care să fie mânaţi ca vitele în piaţa centrală a satului şi împuşcaţi. La Argostoli, val după val de bombardiere cu

aripile negre au tocat mărunt bateriile până când toate tunurile au amuţit.

În dimineaţa zilei de 22 septembrie, căpitanul Antonio Corelli din Regimentul 33 Artilerie, ştiind că deasupra Cartierului General de la Argostoli urma să fie înălţat steagul alb, cu toate că nu dormise de trei zile, s-a urcat pe motocicletă şi a plecat glonţ spre casa Pelagici. Ajuns acolo, i s-a aruncat în braţe, odihnindu-şi faţa cu ochii injectaţi pe umărul ei, şi i-a spus:

— *Siamo pierduti* – Suntem pierduţi! Ni s-a terminat muniţia şi britanicii ne-au trădat.

Ea l-a implorat să rămână acolo, să se ascundă în casă, în gaura de sub podea, laolaltă cu mandolina lui şi cu hârtiile lui Carlo, dar el i-a luat faţa între palme, a sărutat-o fără lacrimile pe care era mult prea obosit şi prea resemnat ca să le mai verse şi a început s-o legene, strângând-o în braţe atât de înverşunat, încât ea s-a gândit că mai era puţin şi-i plesneau coastele şi coloana vertebrală… Apoi i-a spus:

— *Koritsimou*, asta-i ultima dată când te mai văd. N-a existat nicio onoare în războiul ăsta, dar trebuie să fiu alături de băieţii mei – şi şi-a lăsat capul în jos. *Koritsimou*, eu o să mor. Spune-i şi tatălui tău să nu mă uite. Îi mulţumesc lui Dumnezeu c-am trăit destul cât s-ajung să te iubesc.

Pe urmă, s-a urcat înapoi pe motocicletă şi-a plecat, în urma lui înălţându-se un nor de praf, care l-a acoperit. Pelagia s-a uitat după el cum pleca şi a intrat în casă. A luat-o pe Psipsina în braţe şi s-a aşezat la masa de bucătărie, cu inima strânsă într-o gheară de groaza îngheţată. Bărbaţii sunt mânaţi uneori de motivaţii care pentru femei n-au niciun sens, dar era conştientă că iubitul ei căpitan trebuia să fie alături de băieţii lui. Onoare şi bun-simţ; în ochii celuilalt, amândouă sunt ridicole.

Pelagia şi-a băgat nasul în blăniţa din spatele urechilor jderului-de-pin, reconfortată de mirosul călduţ-dulceag, şi a zâmbit. Şi-a adus aminte de momentul şi recent, şi îndepărtat în timp, când îl păcălise pe căpitan şi-l lăsase să creadă că Psipsina era o specie anume, zisă pisică grecească. Stătea cu un vag zâmbet pe chip, în timp ce amintirile i se învârtejeau prin cap ca nişte imagini spectrale, toate legate într-un fel sau altul de figura tot mai ştearsă a căpitanului Corelli. Asculta liniştea rău-prevestitoare a dimineţii şi a ajuns la concluzia că era mai liniştitor să asculţi barajele de foc şi bubuiturile

războiului.

56

Nazistul bun (2)

„Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă pe-alături de Mine paharul acesta!" 1 De câte ori nu-l auzise chiar pe tatăl lui rostind aceste vorbe în bisericuţa de-acasă?! La fiecare Paşti, de când se ştia el pe lume, cu excepţia anilor de război.

Locotenentul Günter Weber a luat poziţia de drepţi în faţa maiorului şi, arborând o figura hotărâtă, a zis:

— *Herr Major*, mă văd nevoit să solicit ca această misiune să fie atribuită altcuiva. Nu pot s-o duc la îndeplinire cu conştiinţa împăcată.

Maiorul a înălţat din sprâncene ca şi cum nu i-ar fi venit a crede, însă, fără să-i fie nici lui clar de ce, nu s-a simţit deloc înfuriat. Dacă ar fi fost el pus în situaţia respectivă, îi plăcea să creadă c-ar fi procedat la fel.

— Şi de ce, mă rog?! a întrebat el – întrebare fără niciun rost, dar cerută de procedură.

— *Herr Major*, este o încălcare a Convenţiei de la Geneva să fie asasinaţi prizonierii de război. Este şi greşit. Mă văd obligat să cer să fiu înlocuit. Apoi, amintindu-şi o altă propoziţie pe care şi-o pregătise, a adăugat: Sângele lor va fi asupra capetelor noastre şi asupra capetelor copiilor noştri.

— Nu sunt prizonieri de război, sunt trădători. S-au răzvrătit împotriva propriului lor guvern legitim şi s-au întors împotriva noastră, care le suntem aliaţi printr-un tratat legal consfinţit. Executarea trădătorilor nu contravine Convenţiei de la Geneva, după cum bine ştii şi dumneata. Niciodată n-a contravenit.

1 Matei, 26, 39 (citat după *Biblia sau Sfânta Scriptură*, ediţie jubiliară a Sfântului Sinod… versiune redactată şi adnotată de Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului.

— Permiteţi să raportez, a insistat Weber. Guvernul italian poate fi numit sau revocat de rege. Regele l-a numit pe Badoglio şef al guvernului, iar Badoglio ne-a declarat război. De aceea, militarii Diviziei Acqui sunt prizonieri de război, aşa încât nu-i putem executa.

— Pentru numele lui Dumnezeu! a exclamat maiorul. Dumneata nu crezi că sunt trădători?!

— Ba da, *Herr Major*, dar ceea ce cred eu şi situaţia legală nu sunt unul şi-acelaşi lucru. Cred că este împotriva codului militar ca un

ofiţer superior să-i ordone unui ofiţer inferior să comită un act ilegal. Nu sunt un criminal, *Herr Major*, şi nici nu vreau să devin acum.

Maiorul a oftat profund.

— Războiul este o mizerie, Günter, ar fi trebuit să ştii până acum. Toţi avem de făcut lucruri oribile. De pildă, eu te plac pe dumneata şi-ţi admir integritatea. În acest moment mai mult ca niciodată. Dar trebuie să-ţi reamintesc: pedeapsa pentru refuzul de a duce la îndeplinire un ordin este plutonul de execuţie. Nu-ţi spun asta ca pe o ameninţare, ci ca pe un fapt de viaţă. Ştii şi dumneata la fel de bine ca şi mine – şi maiorul s-a dus la fereastră, apoi s-a răsucit pe călcâie şi a spus: Ştii, trădătorii ăştia italieni vor fi împuşcaţi oricum cu toţii, indiferent dacă faci dumneata sau nu faci treaba asta. Ce rost are să mai adaugi şi moartea dumitale la morţile lor?! Ar însemna să pierdem un ofiţer foarte bun. Nu foloseşte la nimic.

Günter Weber a înghiţit cu dificultate. Îi tremurau buzele. Îi venea greu să vorbească. Într-un târziu, a zis:

— Solicit ca protestul meu să fie consemnat şi menţionat la dosarul meu, *Herr Major*.

— Solicitarea dumitale s-a consemnat, Günter, dar va trebui să execuţi ordinul primit. *Heil Hitler*!

Weber a răspuns la salut şi a părăsit biroul maiorului. S-a rezemat de peretele exterior şi şi-a aprins o ţigară, dar mâinile îi tremurau atât de tare, încât a scăpat-o imediat pe jos. În birou, maiorul îşi făcea socoteala că, din moment ce ordinul provenea de sus de tot, răspunderea pentru el îi revenea Colonelului Barge, sau poate chiar cuiva de la Berlin. În ultima instanţă, bineînţeles, totul depindea de *Führer*.

— Asta-i războiul! a zis el cu voce tare şi a decis că nu era cazul să-i consemneze locotenentului Weber protestul la dosar. N-avea niciun rost să-i facă praf cariera de dragul unor scrupule altminteri lăudabile.

— Haideţi să cântăm, băieţi! a zis Antonio Corelli, în timp ce camionul în care fuseseră înghesuiţi se legăna dintr-o parte într-alta pe drumeag.

De la feţele indiferente ale gardienilor germani, şi-a rotit privirile prin tot camionul, către oamenii săi. Unul dintre ei sporovăia ceva cu ochii plini de lacrimi, alţii se rugau, cu capetele aplecate până pe genunchi, numai Carlo stătea drept şi băţos, cu pieptul său masiv

scos în faţă, ca şi cum niciun glonţ de pe lume nu l-ar fi putut străpunge. Corelli se simţea euforic, parcă îl îmbătaseră oboseala şi starea inconfundabilă de excitaţie dată de certitudine. De ce să nu-i fi zâmbit morţii în faţă?!

— Haideţi să cântăm, băieţi! a repetat el. Carlo, dă tonul!

Carlo s-a uitat lung la el, cu ochii plini de o tristeţe infinită, şi a început să fredoneze o Ave Maria. Nu era nici versiunea lui Schubert, nici a lui Gounod, era ceva ce picura din propriul lui suflet şi era ceva frumos, pentru că suna cuminte şi liric. Băieţii au renunţat la rugăciuni şi au început să-l asculte. Unii au recunoscut note dintr-un cântec de leagăn, amintire din copilărie, alţii au auzit frânturi dintr-un cântec de dragoste. Carlo a repetat de două ori: „Roagă-te pentru noi, păcătoşii, acum şi-n ceasul morţii noastre", apoi s-a oprit şi s-a şters la ochi cu mâneca. Unul dintre tenorii Scalei a început să fredoneze din *Madame Butterfly* şi ceilalţi i s-au alăturat unul câte unul, apoi unii au renunţat, din cauza nodurilor din gâtlejuri. Era ceva liniştitor, cum-se-cuvine, în acea melodie blândă; li se potrivea oamenilor sleiţi, toţi murdari şi zdrenţăroşi, toţi în pragul morţii, toţi mult prea copleşiţi de nefericire ca să-şi mai ridice privirile spre chipurile camarazilor pe care aveau să-i piardă în scurt timp. Le era mai uşor să fredoneze gândindu-se la mamele lor, la satele lor, la copilăria lor prin vii şi pe câmpuri, la îmbrăţişarea taţilor, la primul sărut al unei logodnice adorate, la căsătoria unei surori. Le era mai uşor să se legene aproape imperceptibil pe ritmul melodiei şi să contemple insula, scena atâtor nopţi de beţii, jocuri gălăgioase şi fete frumoase. Le era mai uşor să fredoneze decât să se gândească la moarte – îşi găseau şi inimile lor ceva de făcut.

Când au ajuns cu camionul la bordelul cu pereţii vopsiţi în roz, lui Günter Weber au început să-i tremure genunchii. Încă dinainte să sosească, el se gândise că soarta precis îl alesese pe el să-şi omoare prietenii.

Nu se aşteptase ca ei să sosească şi acum cântând, fredonând tocmai melodia pe care el şi La Scala o cântaseră împreună în toiul nopţii, la doctor acasă, mult prea beţi ca să-şi mai aducă aminte sau să pronunţe cuvintele oricărei alte melodii. Nu se aşteptase ca ei să sară din camion atât de senini, crezuse că aveau să fie îmbrânciţi cu paturile puştilor şi împunşi cu baionetele. Nu se aşteptase ca prietenul lui Corelli să-l recunoască şi să-i facă semn cu mâna. Se gândise că poate

chipul unui om se schimbă când omul acela se transformă în călău. I-a ordonat unui sergent să-i alinieze pe prietenii lui la zid, şi-a mai aprins o ţigară şi s-a întors cu faţa în altă parte. S-a uitat la propriii lui soldaţi cum se fâţâiau în tăcere şi a luat decizia să aştepte, în eventualitatea că se anunţa vreo comutare a pedepsei. Ştia că nu avea cum să se anunţe aşa ceva, dar el era hotărât să aştepte.

În cele din urmă, s-a răsucit pe călcâie, realizând că o fărâmă de decenţă tot trebuia păstrată, şi s-a apropiat de italieni. Mai mult de jumătate dintre ei se rugau, îngenuncheaţi, alţii plângeau ca nişte copii care asistau la o înmormântare. Antonio Corelli şi Carlo Guercio stăteau îmbrăţişaţi. Weber şi-a scos pachetul de ţigări şi s-a apropiat de ei.

— O ţigară?! i-a întrebat.

Corelli a luat una, Carlo a refuzat, zicând:

— Mi-a spus doctorul că nu face bine la sănătate.

Căpitanul Corelli s-a uitat la fostul lui protejat şi a zis:

— Îţi tremură mâinile, şi picioarele…

— Antonio – mi pare atât de rău… Am încercat…

— Sunt convins c-ai încercat, Günter. Ştiu cum se-ntâmplă. Apoi, după ce-a tras un fum prelungit, a mai spus: Voi, ăştia, aţi ştiut întotdeauna să faceţi rost de tutunul cel mai bun. Şi pe doctor îl irita chestia asta.

— *Così fan tutte* – Aşa fac toate, a zis Weber şi a râs, dar scurt şi găunos, apoi a tuşit şi şi-a acoperit gura cu mâna.

— Nu ne face să răcim, a zis Carlo.

Lui Weber îi tremura faţa de cum se lupta cu lacrimile şi cu disperarea şi într-un târziu a zis brusc:

— Iertaţi-mă – la care Carlo a pufnit în râs:

— N-o să te ierte nimeni niciodată.

Corelli a ridicat o mână ca să-şi reducă la tăcere camaradul şi a zis liniştit:

— Günter, eu te iert. Dacă nu te iert eu, cine altcineva să te ierte?!

Carlo a scos din gâtlej un zgomot care voia să însemne dezgust. Weber a întins mâna. Corelli i-a strâns-o, zicând:

— La revedere, Günter – şi şi-a lăsat mâna să zăbovească în palma fostului său prieten, apoi i-a mai strâns-o scurt ultima oară şi şi-a tras mâna înapoi. Şi-a băgat braţul pe după braţul lui Carlo şi i-a

zâmbit acestuia din urmă. Haide, i-a spus. Tu şi cum mine am fost prieteni în viaţă. Hai să mergem împreună şi în paradis.

Era o zi frumoasă, numai bună să mori. Pe vârful muntelui Aenos leneveau câţiva nori pufoşi, răsfiraţi. O talangă de capră a zăngănit în apropiere şi o turmă întreagă a behăit. Corelli şi-a dat seama că-i tremurau picioarele şi că nu avea nicio soluţie pentru a-şi stăpâni tremuriciul. S-a gândit la Pelagia, la ochii ei negri, la firea ei vehementă, la părul ei ca tăciunele. S-a gândit la silueta ei profilându-se în cadrul uşii de la *Casa Nostra*, la cum râdea când el îi făcea o fotografie. O înşiruire de imagini: Pelagia pieptănând-o pe Psipsina şi vorbind cu ea cu o voce piţigăiată, de înţeles la animale; Pelagia tocând ceapă, ştergându-şi lacrimile din ochi şi zâmbind; Pelagia sărind să-l bată pe el când i se furase capra (abia acum realiza că nu i-o înlocuise, aşa cum îi promisese; putea, oare, să obţină o amânare a execuţiei?!); Pelagia încântată atunci când el îi cântase pentru prima dată *Marşul Pelagiei*; Pelagia sărutându-l pe Günter Weber pe obraz când îi oferise gramofonul; Pelagia croşetând o cuvertură care, de fapt, se îngusta pe zi ce trecea; Pelagia stânjenită de asimetria broderiei de pe pieptar; Pelagia zbierându-i în ureche când lui îi cedau frânele motocicletei şi se rostogoleau amândoi pe pantele muntelui; Pelagia braţ la braţ cu tatăl ei, întorcându-se dinspre mare; Pelagia, atât de plină de viaţă şi bine făcută mai demult, acum atât de palidă şi de slabă.

Sergentul s-a apropiat de locotenent. Era croat de origine, unul dintre acei fanatici brutali, mai naţional-socialişti decât însuşi Goebbels, în schimb mult mai puţin înzestraţi cu şarm. Weber nu pricepuse niciodată cum de putea un asemenea om să pătrundă la Grenadieri.

— *Herr Leutnant*, a zis el, mai vin şi alţii. Nu putem amâna.

— Foarte bine, a zis Weber, şi a închis ochii şi a început să se roage – o rugăciune fără cuvinte, adresată unui Dumnezeu apatic.

Carnagiul n-a avut nimic din formalismul ritual pe care filmul şi pictura le atribuie unor asemenea situaţii. Victimele n-au fost aliniate la zid. N-au fost legate la ochi, întoarse cu feţele în altă parte sau puse să privească înainte. Mulţi au fost lăsaţi aşa cum erau, în genunchi, rugându-se, plângând sau milogindu-se. Unii zăceau întinşi în iarbă, ca şi cum ar fi fost deja împuşcaţi, şi o smulgeau cu mâinile, încercau disperaţi să se îngroape în ea. Unii se luptau ca să se ascundă după toţi

ceilalţi. Unii rămăseseră fumând, relaxaţi ca la o petrecere. Carlo stătea în poziţie de drepţi alături de Corelli, mulţumit că murea în fine s-a hotărât din tot sufletul lui să moară ca un soldat. Corelli şi-a băgat o mână în buzunarul pantalonilor ca să-şi potolească tremuriciul piciorului, şi-a desfăcut vestonul şi a tras adânc în piept aerul Cefaloniei care conţinea şi răsuflarea Pelagiei. A simţit miros de eucalipt, de căcăreze de capră şi de mare. I-a trecut prin minte că era oarecum picaresc să mori la intrarea unui bordel.

Soldaţii germani au auzit comanda de foc şi au tras fără să le vină să creadă că trăgeau. Aceia dintre ei care-şi ţineau ochii deschişi au ţintit în lături sau pe deasupra, ori au ţintit în aşa fel, încât să nu provoace moartea. Le ţopăiau şi le zdroncăneau armele în mâini, iar braţele ori le amorţiseră, ori li se anchilozaseră de panică sau de la vibraţii. Sergentul croat a tras în plin, în rafale scurte şi plasate, la fel de precis ca orice tâmplar, sau ca un măcelar despicând articulaţii.

Lui Weber îi vâjâia capul. Foştii săi prieteni urlau, unii răsucindu-se, alţi dansând în ploaia orizontală. Au căzut în genunchi, bătând aerul cu braţele; în nările umflate aveau duhoarea de cordită, pânză ciuruită şi ulei, în gură le-a năvălit gustul sec şi înecăcios de sânge. Unii s-au ridicat în picioare şi şi-au întins braţele în lături, ca Iisus Cristos, dezgolindu-şi piepturile în speranţa unei morţi mai rapide, a unei căi de a scăpa de durere mai uşor, de a scăpa o dată pentru totdeauna. Ceea ce nimeni n-a văzut, nici măcar Weber, a fost că, în clipa în care a ordonat foc, Carlo a făcut brusc un pas în lături, ca un soldat care se aliniază. Corelli, aflat într-o pasă de nostalgie şi uitare-de-sine, se trezise în faţă cu corpolenţa de titan a lui Carlo, se trezise cu încheieturile strânse dureros în pumnii aceia puternici, se trezise că nu se mai putea mişca. A rămas holbându-se uimit la spinarea lui Carlo şi a văzut cum dinăuntrul acestuia răbufneau găuri sfâşiate, înspăimântătoare, din care ţâşneau fragmente de carne smulse şi stropi stacojii de sânge.

Carlo a rămas neclintit atâta timp cât gloanţele au pătruns unul după altul, ca nişte ţepuşe încinse la roşu, în pieptul său. Le-a simţit loviturile ca şi cum o secure i-ar fi hăcuit oasele şi ciopârţit venele. A rămas perfect nemişcat până când plămânii i s-au umplut de sânge, şi-atunci şi-a ţinut respiraţia şi a început să numere: „*Uno*, *duc*, *tre'*, *quattro*, *cinque*, *sei*, *sette*, *otto*, *nove*…" A hotărât, cu subiectivitatea bravurii lui, să se ţină în picioare şi să numere până la treizeci. La

fiecare număr cu soţ, se gândea la moartea lui Francesco în Albania, la fiecare număr fără soţ îl strângea şi mai tare pe Corelli. A ajuns la treizeci chiar în momentul în care i-a trecut prin minte că s-ar fi putut să nu reuşească, şi-atunci a ridicat ochii spre cer, a simţit cum un glonţ îi străpungea maxilarul şi s-a aruncat pe spate. Corelli a ajuns sub el, paralizat de greutatea lui, năclăit de sângele lui, stupefiat de un gest de iubire atât de inefabil şi de greu de înţeles, atât de plin de o nebunie divină, încât n-a mai auzit glasul sergentului.

— Italienilor, s-a terminat. Dacă mai trăieşte careva dintre voi, să se ridice acum şi viaţa lui va fi cruţată.

Nici nu i-a văzut pe cei doi sau trei ridicându-se în picioare, acoperindu-şi rănile cu mâinile, unul dintre ei cu maţele revărsate pe-afară. Nu i-a văzut cum se clătinau pe picioare, în schimb a auzit o nouă răpăiala a pistolului-mitraliera, cu care sergentul i-a lichidat de-a binelea. Apoi a auzit cum cineva trăgea foc cu foc: era Weber care trecea printre morţi, şi el năucit de groază, şi, cu toate că-i tremura mâna, se asigura că scăpaseră de chin dându-le câte un *coup de grace1* inutil. A văzut cizma lui Weber oprindu-se alături de capul lui, l-a văzut pe Weber aplecându-se şi uitându-se drept în ochii lui, care zăcea prins în capcana greutăţii şi a corpolenţei de deasupra. A văzut cum se apropia de faţa lui, tremurând, ţeava pistolului Luger, a văzut durerea insondabilă din ochii căprui ai lui Weber, după care a văzut că ţeava se îndepărta, fără să fi tras. A încercat să respire ceva mai liber şi şi-a dat seama că respira greu nu numai din cauza greutăţii lui Carlo, ci şi fiindcă gloanţele care trecuseră atât de devastator prin trupul prietenului său îl loviseră şi pe el însuşi.

1 Lovitură de graţie (fran.)

Foc

Corelli a zăcut sub trupul prietenului său ceasuri întregi. Sângele amândurora s-a amestecat în sol, în uniforme, în trupurile lor. Abia spre seara s-a apropiat Velisarios de mormanul amorf şi tragic de rămăşiţe omeneşti şi l-a recunoscut pe bărbatul la fel de voinic ca şi el, care odată, demult, întinsese o mână peste barierele de ostilitate şi-i oferise o ţigară. S-a uitat la ochii stinşi, care priveau în gol, s-a cutremurat tot văzând maxilarul zdrobit şi dislocat, a întins şi el o mână şi a încercat să-i închidă pleoapele. N-a reuşit şi i s-a părut o lipsă de decenţă să-şi lase fratele acolo, pradă muştelor şi pasărilor. A

îngenuncheat şi şi-a vârât braţele unul sub pieptul masiv, celălalt sub picioarele ca nişte trunchiuri de copaci. Cu un efort supraomenesc, l-a ridicat pe Carlo de la pământ, a fost cât pe-aci să se prăbuşească sub povara şi s-a uitat sub el. L-a văzut pe căpitanul acela nebun care stătea la doctor în casă, cel a cărui dragoste secretă şi elaborat tăinuită pentru Pelsgia era cunoscută şi întoarsă pe toate feţele de toată lumea de pe insulă. Ochii aceia nu erau stinşi, ba chiar au clipit. Şi buzele s-au mişcat: *Ajutarmi*! i-au spus – Ajută-mă!

Velisarios l-a proptit pe Carlo de zidul vopsit în roz şi muşcat de gloanţe, apoi s-a întors şi a îngenuncheat lângă căpitan. S-a uitat la rănile hidoase şi la balta întunecată de sânge care începuse deja să se înnegrească şi s-a întrebat dacă nu i-ar fi făcut un bine dacă-l omora pur şi simplu. „*Iatro* – Doctorul", a zis muribundul. „Pelagia". Zdrahonul l-a ridicat cu grijă, mult mai uşor i s-a părut, şi-a pornit peste câmpurile presărate cu pietre, ca să-i salveze viaţa.

Nimeni nu ştie cu exactitate numărul italienilor care au fost omorâţi în Cefalonia. Cel puţin patru mii au fost masacraţi, dar se poate să fi fost şi nouă mii. Să fi fost 288.000 de kilograme de carne de om hărtănită, sau 648.000?! Să fi fost 18.752 de litri de sânge tânăr, plin de viaţă, sau 42.192 de litri?! Socoteala s-a pierdut în foc.

Din vârful muntelui Aenos, păstorul Alekos a privit în jos peste ţara lui de baştină şi s-a gândit, într-o clipă de nebunie, dacă era cumva 24 iunie. O fi fost ziua Sfântului Ion în septembrie?! O mutase careva?. Focuri enorme izbucneau la intervale regulate, şi asta în locuri unde nu se aprindeau niciodată focuri pentru sfântul. Se simţea miros de lemn de măslin şi de pin, de kerosen, de spini arşi, de răşină, de ulei şi de carne calcinată. Alekos adulmeca scârbit. Italienii habar n-aveau să gătească nimic cu carne. Simţea mirosul greu de păr şi oase arse, chiar şi de-acolo, de la înălţimea muntelui, şi urmărea îngrozit fumul negru care masca stelele. Poate că venise sfârşitul lumii.

Jos, în văi, germanii măsluiau adevărul istoric distrugând probele, dovedind că erau pe deplin conştienţi de vinovăţia lor, dacă transformau cadavrele în scrum. Aduceau camion după camion de combustibil. Soldaţii doborau cu topoarele măslini vechi de o mie de ani şi-i stivuiau jur-împrejurul unor mourmane de hoituri flasce, până la o asemenea înălţime, încât mai sus nu se putea. Arătau cu dispreţ câte un mort sau altul, spunând: „Asta s-a pişat pe el" sau „Asta pute a căcat", dar de râs, prea puţini mai puteau râde. Zeama din abdomene şi

sângele şi-au croit drum spre mâinile şi uniformele lor, mirosul dulceag şi persistent de carne proaspătă le apăsa minţile la fel ca băutura, iar sudoarea li se revărsa pe tâmple în timp ce săltau pe umeri trupurile bieţilor morţi, unul după altul, şi le zvârleau pe ruguri. Au muncit astfel până când li s-au înmuiat picioarele şi flăcările au devenit mult prea fierbinţi ca să se mai apropie de ele – dar munca parcă nu se mai termina. Şi mai soseau şi alte cadavre, cu expresii de reproş pe chipuri şi aer de spectre la lumina tremurată a focului. Soseau cu camionul, cu jeepul, aşezate de-a curmezişul pe maşini blindate şi pe catâri, iar o dată sau de două ori, chiar cu tărgile.

Alt preot nu era, în afară de Arsenios, care profeţise tocmai că băieţii aceia aveau să piară în flăcări şi s-a cutremurat îngrozit când lucrurile s-au întâmplat chiar aşa. Se simţea el însuşi răspunzător. În seara aceea, în timp ce grecii stăteau ascunşi în casele lor, după obloanele închise, trăgând numai cu ochiul în noaptea de afară, părintele Arsenios a sosit cu căţelul după el la focul de la Troianata, cel mai mare dintre toate, nu departe de mănăstirea sfântului, şi acolo a privit în faţa ochilor o scenă luată parcă direct din Armagedon. Ca şi cum ar fi fost invizibil, s-a plimbat printre feţele palide ale morţilor, care-i aminteau de reprezentările catolice ale zilei celei din urmă. De jur-împrejur, siluete sumbre, infernale, de soldaţi germani trudeau şi grohăiau ca porcii când azvârleau cadavrele unul după altul în flacări. De undeva, nu departe, s-a auzit urletul gâtuit şi sfâşietor al unui bărbat care nu era mort şi se zbătea în agonia cumplită a propriei sale arderi de tot.

Părintele Arsenios a simţit cum spiritul se revoltă înăuntrul său, şi-a desfăcut braţele în lături şi a strigat sus şi tare, vocea sa ridicându-se peste icnetele soldaţilor, peste şuierele şi pocnetele flăcărilor. Scuturându-şi cârja clericală din lemn de măslin, el şi-a dat capul pe spate şi a zis:

— Iată, am privit zilele cele de demult, anii din vremurile străvechi. Îmi amintesc prin noapte cântarea mea. Mă fac una cu inima mea.

Oare Domnul ne-a părăsit pentru totdeauna?! Şi nu va mai sta El niciodată alături de noi?! Oare mare mila Lui a dispărut pentru totdeauna?! Făgăduiala Lui s-a stins oare pentru vecie?! Uitat-a Dumnezeu să fie darnic?! În mare mânia Lui, nu mai ştie ce este blândeţea?! Vai vouă, celor ce spoliaţi, când voi înşivă n-aţi fost

spoliaţi!

Vai vouă, celor ce vă dedaţi trădării, când alţii nu v-au adus vouă trădare! Când veţi înceta să mai spoliaţi, atunci veţi fi şi voi spoliaţi!

Vai vouă, căci dreapta mânie a Domnului se abate asupra tuturor naţiilor, şi furia Lui asupra oştilor acelora: El i-a distrus deja cu totul, i-a lăsat să fie căsăpiţi! Şi măcelul se va afla, căci duhoarea se va ridica din hoiturile lor şi munţii se vor îmbiba de sângele lor!

Vai vouă, căci apele de pe tot pământul se vor face precum smoala, şi ţărâna precum pucioasa şi pământul întreg va fi precum smoala fierbinte! Şi nu se va stinge nici noaptea, nici ziua, şi fumul se va ridica din el în vecii vecilor: generaţii întregi pământul acela va rămânea pustiu şi nimeni nu-l va mai călca!

Fără să-şi dea seama că nimeni nu-l auzise, aprins el însuşi de o mânie apocaliptică, părintele Arsenios şi-a apucat parul cu amândouă mâinile şi a răcnit:

— Îţi voi dezvălui goliciunea, da, ruşinea ta ieşi-va la iveală. A mea este răzbunarea şi nu te mai văd ca pe un om. Căci tu mi-ai spurcat moştenirea! – şi s-a aruncat în luptă.

Ridicându-şi cârja de măslin, a ţintit umerii şi capetele soldaţilor germani. O cască de fier a zăngănit, câţiva umeri osteniţi au trosnit sub loviturile hotărâte, mâinile s-au ridicat să apere capetele şi s-au trezit cu degetele zdrobite. Oamenii aceia care măcelăriseră mii de inşi parcă nu ştiau ce să facă. Au răsunat strigăte de genul: „Căcat! Pentru Dumnezeu, luaţi-l careva de pe capul nostru!”, iar de la spectatorii care se opriseră să privească şi să-şi mai tragă sufletul, comentarii gen: „Ia uite-l şi pe preotul ăla nebun!” Aceştia de pe laturi îşi dădeau coate unii altora şi râdeau, bucurându-se de năpasta căzută pe capetele celor direct implicaţi. În lumina portocalie a rugurilor, Arsenios arăta ca un liliac mare şi cadaveric în sutana lui voluminoasă care flutura, cu barba de profet, cu ochii sticlindu-i sălbatic, iar camilafca înaltă şi zdrenţuită, cu calota ei plată, nu făcea decât să alimenteze impresia de nebunie strecurată dintr-o altă lume. Căţelul dansa şi ţopăia în jurul lui, hămăind degeaba, doar de excitat ce era, şi muşcându-i de ţurloaie pe cei atacaţi de preot.

Totul s-a potolit când un soldat căzut la pământ a ajuns pe punctul de a se alege cu capul spart şi cu mâinile rupte. Atunci, un ofiţer de la Grenadieri a scos pistolul automat, s-a apropiat de părintele Arsenios pe la spate şi i-a tras un singur foc în ceafă, de jos în

sus, zburându-i creierii şi bucăţi din frunte, pe unde a ieşit glonţul. Arsenios a murit văzând o explozie orbitoare de lumină albă, pe care a luat-o drept arătarea chipului lui Dumnezeu. Rămăşiţele lui sleite şi scheletice au fost aruncate şi ele pe rug, alături de cele ale tinerilor cărora le prevăzuse soarta, fără să ştie că el însuşi avea să le-o împărtăşească.

Câinele lui a schelălăit, înfricoşat de flăcări şi de oamenii aceia străini, şi a încercat să se apropie de stăpânul aruncat în foc, dar căldura l-a obligat să se retragă de nenumărate ori. Nu pricepea ce se întâmpla şi a încercat să arate acest lucru ridicând mai întâi o lăbuţă, apoi pe cealaltă. A rămas acolo până când soldaţii au plecat şi în locul lor au venit grecii îngroziţi şi l-au găsit urlând, aşa pârlit cum era.

Bărbaţi şi femei, plus cei câţiva soldaţi italieni care scăpaseră, s-au apropiat de foc atâta cât îi lăsa căldura. Fără să se mai sfătuiască între ei, au început să tragă afară trupurile la care puteau ajunge, de pe la periferia rugului, când le îngăduia câte o schimbare de vânt. Mulţi mai zăceau încă în poziţii răsucite, ca nişte jucării stricate, în locuri unde flăcările nu ajunseseră. Toţi oamenii aceia truditori se gândeau la acelaşi lucru: Aşa or să arate lucrurile sub dominaţia germană?! Oare câţi dintre băieţii ăştia or fi aici?! Câţi dintre băieţii ăştia i-am cunoscut şi eu?! Oare pot să-mi închipui oroarea morţii lor?! Pot să-mi închipui cum este să mori sângerând, adică lent?! O fi adevărat ce se spune, că, atunci când îţi nimereşte osul un glonţ, este ca şi cum te-ar izbi calul cu copita?!

S-ar fi zis că tuturor le tremurau mâinile şi toţi aveau ochii plini de lacrimi. Vorbeau cât mai puţin cu putinţă, fiindcă era greu să vorbeşti când te înecai ori de la fumul oribil de carne sfârâitoare, ori din cauza durerii care te chinuia. În perechi sau câte trei, luau trupurile de-acolo şi le duceau în peşteri şi ascunzişuri, în morminte săpate în grabă, dar cât mai mari, în gropile folosite odinioară pentru a ascunde bunuri şi bani de perceptori şi de vameşi. Grupuri-grupuri s-au deplasat apoi în locurile unde se dăduseră lupte şi au recuperat alte trupuri, pe care naziştii nu le găsiseră… S-au spus repede câteva rugăciuni ortodoxe pentru sufletele lor de catolici şi s-a observat că niciunul nu purta verigheta şi nu avea bani asupra lui. Cadavrele fuseseră jefuite: li se tăiaseră degetele, li se scoseseră dinţii de aur, li se luaseră de la gât lănţişoarele de argint cu cruciuliţe.

În zori, un nor negru şi vâscos acoperea pământul şi masca

soarele, iar oamenii s-au întors la casele lor şi s-au încuiat înăuntru până la căderea întunericului. Fumul generalului Gandin se amestecase cu cel al oamenilor săi pe cerul Cefaloniei; murise printre primii – soldat bătrân, din şcoala veche, om al onoarei şi al cavalerismului, care avusese încredere în duşmanii săi şi încercase să-şi salveze oamenii. Murise cu spatele drept şi fără să clipească, ştiind foarte bine că, prin răzgândirile lui atât de frecvente şi amânările făcute cu bună ştiinţă, şi-i omorâse la fel de sigur cum şi lui i se împrăştia sângele sub rafala de gloanţe. Curând după aceea, rămăşiţele ofiţerilor săi aveau să fie ridicate din cazarma Mussolini din Argostoli şi azvârlite să se prăjească sfârâind în aceleaşi flăcări.

În noaptea următoare, grecii au ieşit la treabă din nou, recuperând cadavrele din puţurile şi sifoanele umplute de apa mării, şi au remarcat din nou ca nimeni nu avea vreun ceas, vreun stilou, vreo monedă. Au găsit, în schimb, fotografii de fete care râdeau, scrisori de dragoste, poze cu familii care stăteau aliniate şi zâmbeau. La fel cum au descoperit că mulţi dintre soldaţi, conştienţi de iminenţa morţii, dar hotărâţi să mai spună ceva şi de dincolo de mormânt, mâzgăliseră adrese pe spatele câte unei cărţi de joc sau fotografii, punându-şi ultima speranţă în faptul că se va găsi cineva care să scrie o scrisoare, cineva care să poarte vestea. De pe multe scrisori cerneala se dusese, ca şi cum cititorii lor ar fi fost prinşi de stropi mari de ploaie sub cerul liber.

Ceea ce nu ştiau acei greci era ca germanii, învăţând repede din experienţa nopţii precedente, acum îşi economiseau eforturile de ordin fizic punându-i pe ofiţeri să-şi care morţii până la camioane şi împuşcându-i abia după ce-şi terminau treaba. Tot aşa, nu ştiau că exista un locotenent german, un anume Weber, care nu era deloc singurul nazist înnebunit şi copleşit de propriile-i atrocităţi comise la ordin. În schimb, au văzut aceleaşi focuri, au văzut, clătinând din capete, că acelaşi amalgam scârbos de duhori le pătrundea în case şi în haine şi o dată în plus au făcut ce-au putut ca să mai salveze câţiva morţi din foc într-o noapte petrecută parcă în infern, din cauza umbrelor de oameni şi copaci, difuze şi saltăreţe, aruncate în depărtări de rugurile de pe care se înălţau flăcări portocalii.

A doua zi s-a răspândit un zvon, şi anume că Sfântul Gherasim rătăcise prin noapte şi apoi se întorsese la catafalcul lui, călugăriţele găsindu-l, cică, dimineaţa cu dare de lacrimi pe obrajii scofâlciţi şi

negri ca tovalul şi cu pete stacojii de sânge pe mătasea şi broderiile de aur ale papucilor.

58

Chirurgie şi funeralii

Când s-a trezit că uşa se deschide brusc, lovită cu piciorul, chiar la căderea serii, Pelagia s-a gândit, în prima clipă, că veniseră nemţii. Ştia că toţi italienii erau deja morţi.

La fel ca toată lumea, auzise şi ea mai întâi ecourile luptei – răpăitul mecanic al mitralierelor, pocniturile puştilor, rafalele scurte de pistol-automat, bubuiturile în surdină ale obuzelor –, mai târziu pârâiturile interminabile ale plutoanelor de execuţie. Prin obloanele închise văzuse trecând unul după altul camioanele încărcate când cu grenadierii triumfători, când cu hoiturile blege ale italienilor, cărora li se scurgeau firişoare de sânge din colţurile gurilor şi ochii le rămăseseră aţintiţi înspre veşnicie. Noaptea, ieşise şi ea cu tatăl ei, căruia îi tremurau obrajii înlăcrimaţi de furie şi de milă – ieşiseră amândoi să caute vieţi de salvat printre acele trupuri risipite şi abandonate lângă focurile monstruoase.

Se simţea descompusă, dar nu de frică sau de părere de rău, ci de găunoşenie. Aşa deci, viaţa i se şi terminase. Ştia că pe femeile tinere şi frumoase germanii le luau cu ei, pentru că nici la ei bordelurile nu funcţionau pe bază de voluntariat. Ştia că bordelurile alea gemeau de fete îngrozite şi torturate aduse de peste tot, din Polonia până în Slovenia, şi că naziştii le împuşcau la primul semn de rezistenţă sau de boală. Stătea aşezată la masa ei, cu mintea ocupată cu amintiri, uitându-se din când în când în jur şi conştientizându-şi pentru ultima oară detaliile lumeşti ale vieţii: nodurile din piciorul mesei, cratiţele ciobite pe care atâta le frecase, de se subţiaseră, decolorarea inexplicabilă. a uneia dintre plăcile de gresie de pe podea, portretul ilegal de-acum al lui Metaxas, atârnat de perete, pe care tatăl ei îl pusese acolo, cu toate că el era un venizelist implacabil. Îşi ţinea mâinile în buzunarele şorţului, ca să-l împuşte măcar pe unul dintre nemţi când ar fi dat buzna pe uşă, iar ei să fie siliţi s-o împuşte la rândul lor. Pistoletul ei Derringer părea să nu se ridice la înălţimea sarcinii, dar cel puţin tatăl ei avea un pistol de-al italienilor şi cincizeci de cartuşe, pe care cineva, probabil vreun membru al clubului La Scala, le lăsase pe pragul casei, ca pe o sumbră moştenire.

Când s-a trezit, aşadar, cu uşa dată de perete, a tresărit, dar

faptul în sine părea guvernat de genul de inevitabilitate narativă a unei cărţi care le-aduce bine din condei. Pelagia s-a ridicat brusc, cu mâna încleştată pe armă, cu tot sângele scurs din obraji, şi, când colo, în faţa ei s-a ivit Velisarios, gâfâind ca un câine, cu partea de jos a trupului plină de şuvoaie de sânge, cu ochii sticlindu-i de forţa supraomenească pe care i-o rezervase destinul la naştere.

— Am alergat, a zis el, s-a apropiat de masă şi a depus uşor povara demnă de toată mila, care era la fel de moale, de destinsă, de împăcată ca oricare altul dintre miile de morţi pe care îi văzuse în ultimele nopţi.

— Cine-i ăsta?! a întrebat Pelagia, mirându-se că zdrahonul se chinuise atâta cu unul dintr-o mulţime întreagă.

— E viu, a zis Velisarios. Căpitanul tău, nebunu'!

Pelagia s-a aplecat imediat peste el, oroarea şi speranţa luptându-se ca doi boxeri în sufletul ei. Nu l-a recunoscut. Avea prea mult sânge închegat pe el, prea multe fărâmeşi cocoloaşe de carne, prea multe găuri în veston în dreptul pieptului, din care sângele încă se mai fofila. Faţa şi părul îi luceau, pline de cheaguri. A dat să-l atingă, dar şi-a retras mâna. Unde poţi să atingi un om ca asta?! Voia să-l îmbrăţişeze, dar cum îmbrăţişezi un om atât de zobit?!

Cadavrul a deschis ochii şi gura lui a zâmbit:

— *Kalimera*, *koritsimou*, a zis.

Pelagia i-a recunoscut vocea.

— E seară, a zis ea numai ca să nu tacă, pentru că-i lipseau alte vorbe cu care să se arate profundă.

— Atunci *kalispera*, a şoptit el şi a închis ochii.

Pelagia s-a uitat în sus la Velisarios, cu ochii căscaţi a disperare şi i-a spus:

— Velisarios, niciodată n-ai făcut o faptă mai bună. Mă duc să-l caut pe tata. Stai cu el.

Atunci a fost pentru prima oară când o femeie a intrat în *kapheneion*. Nu mai era ce fusese odată, însă rămăsese un loc sacru, numai al bărbaţilor, şi când Pelagia a dat buzna înăuntru şi-a smuls uşle dulapului uriaş în care toţi bărbaţii ascultau BBC-ul (întreaga Divizie Venezia a Armatei Italiene făcuse joncţiunea cu partizanii lui Tito), dezaprobarea a răsunat mai ceva ca o bubuitură. Un nor de fum de ţigară s-a revărsat din interiorul dulapului în care se aflau tatăl ei şi încă patru bărbaţi, înghesuiţi cu toţii în picioare şi holbându-se atât de

şocaţi la ea, încât s-ar fi zis c-o detestau. Kokolios i-a zbierat ceva, dar Pelagia l-a apucat de mână pe tatăl ei şi l-a tras afară din prăvălie, în ciuda protestelor lui.

Doctorul s-a uitat la trupul de pe masa lui de bucătărie şi a înţeles imediat că nu mai văzuse niciodată ceva mai rău. Avea pe el suficient sânge cât să umple venele unui cal, suficiente fărâme de carne cât să hrănească toate ciorile timp de o lună. Pentru prima oară în cariera lui de doctor, s-a simţit gata învins şi neputincios şi a rămas aşa, cu braţele atârnându-i inerte.

— Ar fi mai uman să-l omorâm, a zis, dar până să apuce Velisarios să-l completeze:

— Aşa mă gândeam şi eu, Pelagia şi sărise cu amândoi pumnii şi-l lovea pe tatăl ei peste piept, ultragiată şi înrăită, şi-i trăgea şuturi în ţurloaie. Velisarios a făcut un pas înainte, a luat-o cu un braţ pe după talie şi a ridicat-o în poziţia în care-şi ţinea de obicei tunul, pe soldul lui ca un fel de poliţă naturală, de unde ea îl lovea peste coapse şi urla.

Drept care, a fost pusă apa la fiert şi zdrenţele rămase din uniforma căpitanului au fost tăiate cu grijă şi date deoparte. Înnebunită, Pelagia a rupt în fâşii nu numai propriile cearşafuri, ci şi pe cele ale tatălui ei. După aceea, a venit cu toate sticlele de spirtoase pe care doctorul Iannis şi le ascunsese prin casă şi, pentru orice eventualitate, şi stocul lui scump de vinuri de pe insulă.

Doctorul se plângea în timp ce curăţa sângele:

— Ce vrei să fac?! Nu am calificarea necesară. Nu sunt propriu-zis chirurg. N-am halat, n-am bonetă, n-am mănuşi, n-am niciun strop de penicilină de-aia de care am auzit vorbindu-se. N-am aparat de raze X, n-am apă oxigenata, n-am plasmă, n-am ser, n-am sânge…

— Taci din gură, taci odată, taci! a strigat Pelagia, cu inima cuprinsă acum deopotrivă de panică şi hotărâre. Te-am văzut fixând o fractură cu un cui de zece centimetri. Taci din gură şi dă-i drumul!

— Dumnezeule! a exclamat doctorul intimidat.

Neştiind că, din toate cheagurile de sânge şi rămăşiţele de carne înlăturate de el, cea mai mare parte proveneau din spinarea lată a lui Carlo Guercio, doctorul s-a gândit că poate chiar era o minune de-a sfântului faptul că Antonio Corelli se dovedea, în realitate, atât de puţin rănit. Odată curăţate rănile şi grămada de cârpe pline de sânge adunate de pe jos şi puse la fiert, s-a putut vedea că victima avea şase

gloanţe în piept, unul în abdomen, unul trecuse prin partea exterioară a braţului drept şi mai avea o crestătură adâncă, dar neînsemnată, în obraz.

Şi totuşi, părea un caz deznădăjduit. Doctorul văzuse destule la viaţa lui, ca să mai fie optimist, şi nu văzuse suficient, cât să poată scăpa de pesimism. Precis avea fragmente de uniformă în găurile-alea şi bule de aer împinse înăuntru de gloanţe. Precis avea aşchii de coaste pe care el n-avea cum să le localizeze, drept care ar fi dat în osteomielită de la puzderia de microbi care-şi răspândeau otrava, prin măduvă, în sânge, provocând moartea prin septicemie. Ştia că gloanţele se puteau afla în locuri în care, dacă te atingeai de ele, provocai o ditamai sângerare, în schimb, dacă nu te-atingeai de ele, le lăsai să producă o infecţie de neoprit. Se putea foarte bine să se fi declanşat deja hemotoraxul, adică să se fi umplut de sânge spaţiul dintre coşul pieptului şi plămâni. În scurt timp, s-ar fi putut instala şi cangrena gazoasă. Precis că existau fragmente de oase care trebuiau înlăturate, dar pe care lui nici nu-i trecea prin minte unde anume să le caute. Doctorul Iannis a deschis una dintre sticlele de rachiu, a tras o duscă zdravănă şi i-a întins-o lui Velisarios, care a făcut şi el tot aşa, din spirit de solidaritate. Rămăsese de faţă, parcă vrăjit de tot ce se întâmpla.

Doctorul s-a adunat şi şi-a dat seama că n-avea niciun rost să tragă dinainte concluziile. Un chirurg mai întâi cercetează şi abia apoi gândeşte. Cu gustul de anason în gură şi cu senzaţia de arsură pe care i-o lăsase alcoolul în gâtlej, a luat o sondă şi a băgat-o cu grijă în fiecare dintre găuri, până când o simţea că se împiedica de glonţ. A remarcat că toate găurile erau surprinzător de late şi înconjurate, fiecare, de câte un inel gălbui de ţesut izbit. De ce erau găurile-alea atât de late?!

Doctorul s-a îndreptat din şale, uimit. Găurile nu erau nici măcar adânci. Şi-a dat seama că, de fapt, gloanţele ar fi trebuit să treacă fără probleme în partea cealaltă, lăsând cratere în spatele victimei, din care să fi gâlgâit sângele.

— Fata mea, a zis el, jur pe toţi sfinţi că omul ăsta are carnea făcută din oţel. Cred c-o să scape – apoi a întins mâna după stetoscop şi a ascultat. Inima îi bătea slab, dar regulat. Antonio, a strigat doctorul. Corelli a deschis ochii şi-a încercat să zâmbească. Antonio, o să m-apuc să te operez. N-am prea multă morfina. Poţi să bei?! O să ţi se subţieze sângele, dar nu avem ce face.

— Pelagia, a zis Corelli.

Drept care, Velisarios i-a ridicat căpitanului capul şi Pelagia i-a turnat o cană de rachiu pe gât în jos, în timp ce doctorul pregătea trei sferturi de gram de morfină. Îi injecta aceeaşi cantitate la fiecare jumătate de oră, dacă era nevoie, şi tot aşa, la fiecare jumătate de oră, îi mai vârau pe gât câte o cană de rachiu, dacă era nevoie şi de ea.

— Vreau aici cât de multă lumină se poate, a zis doctorul, iar Pelagia s-a dus şi a adunat toate lămpile de prin casă şi le-a adus în bucătărie, ca să le umple Velisarios. Afară se întunecase şi bufniţele ţipau acompaniate de cârâielile metalice al greierilor şi de toate celelalte sunete ale naturii, care ţineau de liniştea aceea duplicitară şi înşelătoare. Psipsina a intrat cu cel dintâi dintre şoarecii din noaptea respectivă, dar Pelagia a gonit-o înapoi afară.

Într-un braţ, doctorul a injectat morfina; în celălalt, pentru orice eventualitate şi fără niciun alt motiv în afară de intuiţie, a injectat zece centimetri cubi de soluţie de zahăr şi sare, amestecată într-un ulcior de Pelagia, care, deşi nu-i plăcea să vadă înţepat şi sondat trupul iubitului ei, ştia foarte bine că în curând avea să-l vadă scormonit şi hăcuit. Uitându-se la trupul palid şi străpuns de gloanţe, însângerat, neputincios ca o râmă, a înţeles că nu iubeşti numai trupul omului. Iubeşti omul care se întrevede în spatele ochilor şi care se foloseşte de gură ca să zâmbească. şi să vorbească. A luat degetele muzicianului într-o mână şi s-a uitat la unghiile atent îngrijite. Cel puţin două pielicele rămăseseră rozului. Nu mâinile i le adora ea, ci adora omul care făcea ca mâinile să se mişte pe corzi. De câte ori nu şi le închipuise ea mişcându-se peste sânii ei! Văzând-o că visa cu ochii deschişi, doctorul i-a spus:

— Nu sta degeaba. Îngrijeşte-i rănile de pe faţă şi cea de la braţ. Curăţă-le, taie sfâşieturile, dezinfectează-le, coase-le. Vrei să te faci doctor sau nu! Şi-o să mai avem nevoie de apă fiartă, multă apă fiartă. Şi spală-te pe mâini sub unghii, mai ales.

Pelagia s-a îndreptat şi-a clipit din ochi, ducându-şi mâinile la spate:

— Eşti sigur că nu e conştient?! Nu vreau să-l fac să sufere.

— O să-l fac eu să sufere mult mai mult decât tine – şi i-a cârpit una peste faţă lui Corelli şi i-a spus: Antonio, mă-ta e-o curva! Cum n-a văzut nicio reacţie, doctorul a conchis: E dus.

— Mama lui a murit, a zis Pelagia pe un ton de reproş. Şi tu nu

mai bea atât rachiu dacă te face să vorbeşti aşa.

Pe-afară, prin dreptul casei, a trecut o maşină blindată germană. Toţi trei au rămas înlemniţi până a trecut.

— Nenorociţii! a zis Velisarios.

În ora următoare, Pelagia s-a lămurit ce enormitate îi ceruse tatălui ei să facă. Mâinile îi tremurau, aşa că foarte greu a putut să se atingă de rănile care-i reveneau. Mai întâi, le-a tamponat cu frică, oripilată ori de câte ori se uita cum tatăl ei lăţea găurile din jurul gloanţelor.

— Chiuretare se numeşte, i-a spus doctorul. Nici mie nu-mi place, dar este folositoare, aşa că, dacă nu-ţi place, nu te uita. Dau afara toată carnea distrusă. Şi tu ar trebui să faci la fel.

Pelagia şi-a stăpânit impulsul de a vomita, iar Velisarios a făcut câţiva paşi cu spatele şi s-a aşezat pe jos, cu spatele rezemat de uşă. De-acolo îi putea urmări cum lucrau, dar se scutea pe el însuşi de amănunte.

Doctorul a început cu glonţul din abdomen, fiindcă trebuia să facă mai întâi ceva relativ neprimejdios, ca să-şi reconfirme încrederea în sine. L-a găsit nu foarte adânc sub piele, l-a apucat cu penseta şi s-a minunat de forma lui turtită şi răsucită.

— Un miracol, asta este! a exclamat el, arătându-i glonţul Pelagiei, care tocmai decupa o porţiune sfâşiată, cu o pereche de foarfeci chirurgicale cu vârfurile rotunjite. Cum îţi explici aşa ceva?!

— L-am găsit în spatele omului ăluia mare, cel care era la fel de mare ca şi mine, a intervenit Velisarios. Şi ăla uite-aşa-l ţinea la spatele lui – şi Velisarios s-a ridicat de la podea şi şi-a dus mâinile la spate, ca să demonstreze cum poate fi apucat cineva de încheieturile mâinilor. Incă-l mai ţinea pe nebunul de căpitan când l-am ridicat eu de-acolo. La început, mi s-a părut că nu putea fi chiar atât de greu. Dar eu aşa zic, c-a încercat să-l salveze pe omul ăsta.

— Carlo., a zis Pelagia şi brusc a izbucnit în lacrimi.

Tatăl ei s-a gândit s-o consoleze cu o mângâiere, dar pe urma şi-a dat seama că n-ar fi făcut decât s-o mânjească pe cap de sânge. Carlo era cel dintâi dintre băieţii grupului La Scala, despre care ştiau sigur acum că murise.

— Niciun om care moare în felul ăsta nu moare degeaba, a zis doctorul, căruia i se împleticeau cuvintele în gât. Dar şi-a reţinut lacrimile care stăteau să-i curgă şi, ca să-şi distragă atenţia cu altceva,

a îndepărtat şi s-a uitat foarte atent la un colţ de stofă arsă care provenea din rana la care se afla el. Pelagia şi-a şters lacrimile de mâneca rochiei şi a zis:

— Antonio a fost întotdeauna de părere că altul mai curajos decât Carlo nu se găsea în toată armata.

— Da, şi la ce bun?! a comentat doctorul, din nebăgare de seamă contrazicând propria-i afirmaţie de mai înainte. Velisarios, a continuat el, trupul omului ăluia mai este acolo? Fiindcă am vrea să-l îngropăm, şi nu să-l lăsăm să fie ars.

— A trecut ora interdicţiei de circulaţie, *Iatre*, a zis zdrahonul. Dar, dacă vreţi dumneavoastră, mă duc să văd. Şi pe drum poate mai omor vreun neamţ, cine ştie?!

Şi a plecat, bucuros că scăpase din abatorul ăla unde emoţiile se aflau la o cotă mult prea înaltă, iar imaginile erau mai mult decât suficiente ca să-ţi întoarcă maţele pe dos. A respirat aerul răcoros de toamnă câteva clipe, după care a pornit din nou peste câmpuri.

Doctorul a terminat de curăţat rana, a spălat-o cu alcool şi a pudrat-o cu praf sulfamidic, de care făcuse rost de la intendentul ipohondru cu bătături. Fără îndoială că sufletul lui îşi luase zborul de-acum, odată cu toate bolile lui închipuite şi fără îndoială că straturile lui vesele de grăsime se topiseră una-două pe foc. Parcă plutea în aer un nor infinit de tristeţe, pe care oricine îl putea resimţi, dacă voia. Mai bine se concentra asupra căpitanului. A tăiat o fâşie de ţesut, a făcut-o covrig şi a acoperit cu ea gaura pe care tot el o lărgise.

— După ce faci treaba asta, i-a spus el Pelagiei, coase astea uite-aşa. Ai în geanta mea frânghie de paraşută, pe care o iei şi-o destrami aţă cu aţă. Nu este alta mai bună.

Sentimentul de scandaloasă irealitate al Pelagiei s-a adâncit. Uite cum stătea ea şi-şi cârpea iubitul cu o precizie şi-o grijă care i se trăgeau de la un pieptar asimetric şi de la mătuşa răbdătoare care o învăţase, şi uite-l pe tatăl ei lângă ea, extrăgând cu mare grijă aşchii de coastă şi gloanţe turtite din pieptul aceluiaşi, amândoi vorbind în acelaşi timp despre *crepitus* – gazele subcutanate, despre *facies hippocratica* – faţa descărnată şi atâtea alte eventuale probleme, ale căror sensuri erau mult prea obscure pentru interesul lor imediat, ca să-i mai îngrozească. Apoi a trecut la faţa căpitanului şi i-a curăţat crestătura de glonţ de pe obraz. S-a întrebat dacă s-o lase să se vindece de la sine ori să i-o coasă.

— Depinde, a zis doctorul, în timp ce pregătea o nouă injecţie cu morfină. Depinde dacă vrei să aibă un zâmbet strâmb sau nu. Ai de ales între asta şi o cicatrice lată. Fiecare dintre ele ar putea fi şarmantă cine ştie?!

— O cicatrice poate fi romantică, a comentat Pelagia.

— Cicatricele astea de-aici, a zis doctorul, arătând cu bisturiul înspre pieptul pacientului, or să fie de-a dreptul oribile. Asta dacă supravieţuieşte.

Velisarios i-a îngropat rămăşiţele pământeşti lui Carlo Guercio, chiar atunci, în noaptea aceea, în curtea casei doctorului. Târându-se peste câmpuri şi ziduri, însoţit mereu de mirosul cleios al morţii şi ţinându-şi greu povara cu mâinile mâzgoase, care-i alunecau, se simţise precum Atlas împovărat de globul pământesc. Descoperise curând că această altă povară era mult prea grea ca s-o care în braţe, aşa cum îl dusese pe căpitan; până la urmă, şi-a săltat în cârcă toată greutatea aceea cumplită şi a purces la drum de parcă ar fi cărat un sac uriaş de grâu.

În curte, pe întuneric, i-a legat lui Carlo, cu o fâşie de pânză, falca zdrobită, apoi a început să sape, retezând unele dintre rădăcinile măslinului, dând la iveala mai multe straturi de pietre de vatră şi urme de focuri străvechi, scoţând cu sapa cioburi de oale şi omoplaţi vechi de oaie. Fără să ştie, Velisarios l-a îngropat pe Carlo în pământul vremilor lui Odiseu, de parcă acolo ar fi fost locul lui de la bun început.

Când mai era puţin până-n zori şi operaţia căpitanului s-a încheiat, tatăl şi fiica, amândoi epuizaţi până dincolo de cuvinte, au ieşit în curte ca să-şi ia adio de la exemplul acela de eroism.

Pelagia i-a pieptănat părul lui Carlo şi l-a sărutat pe frunte, iar doctorul, păgân de felul său şi întotdeauna mişcat de obiceiurile străvechi, i-a aşezat câte o monedă de argint pe fiecare ochi şi o sticlă de vin în mormânt. Velisarios a intrat în groapă şi a tras corpul în jos. Apoi s-a îndreptat şi i-a venit o idee. A scos din buzunar un pachet de ţigări terciuit, a extras din el o ţigară, a netezit-o şi i-a aşezat-o mortului între buze.

— Îi rămăsesem dator cu ea, a zis el în timp ce se sălta afară din groapă.

Doctorul a ţinut un discurs funebru, cu Pelagia plângând alături de el şi Velisarios frângându-şi pălăria în mâini.

— Prietenul nostru, a început el, care a sosit aici ca inamic, a

trecut de partea cealaltă, pe Câmpiile Elizee. L-am găsit mai înzestrat în ştiinţa bunătăţii decât orice alt muritor. Ne aducem aminte că-şi obţinuse multele lui medalii pentru că salvase vieţi, nu pentru că le luase. Ne aducem aminte că a murit la fel de nobil cum a trăit, la fel de viteaz şi de puternic. Suntem fiinţe de-o clipă, dar spiritul lui nu se va stinge niciodată. Şi-a făcut din viaţă o ţintă sacră şi a fost oprit la jumătatea drumului vieţii de nişte oameni vărsători de sânge, al căror nume nu va scăpa de infamie nici cu trecerea anilor. Şi aceştia se vor stinge, dar neplânşi şi neiertaţi de nimeni. Răsplata morşi o primim cu toţii; când moartea va veni să-i culeagă pe acei oameni, spiritele lor vor rătăci în zadar prin beznă, căci omului nu-i este dată decât o clipă înaintea sfârşitului şi omul crud sau cel ce merge pe căile cruzimii blestemat este şi ţintă a dispreţului după, moarte. Dar spiritul lui Carlo Guercio va trăi în lumini atâta timp cât vom avea limbă în gură să vorbim despre el şi să le povestim prietenilor noştri.

Dintre toate fiinţele care se târăsc şi respiră pe faţa pământului, se zice că niciuna nu este atât de slabă ca omul. E drept că pe Carlo l-a împins ghinionul să ia lumea în piept, dar la el n-am găsit nicio slăbiciune. Nu ştia ce înseamnă aroganţa brută, nu era un bădăran ticălos, care să-i pângărească altuia căminul. Am găsit la el combinate blândeţea unei fecioare şi forţa colosală a stâncii, adică imaginea perfectă a omului. A fost un om care putea spune: „Sunt cetăţean, dar nici al Atenei, nici al Romei, ci al lumii”. A fost un om despre care putem spune: „Nimic nu-l poate atinge pe un om bun, nici în viaţă, nici după moarte”.

Să ne-am intim aceste ziceri pe care le-am moştenit din vremuri de demult:

„Cei pe care-i iubesc zeii mor tineri”;

„Omul este un vis al unei umbre”;

„Nici măcar zeii nu pot schimba trecutul”;

„Oamenii şi generaţiile lor sunt precum frunzele unui copac: vântul suflă, şi spulberă frunzele unui an, dar primăvara copacul înfrunzeşte şi frunze proaspete iau locul celor vechi”.

Mi-aduc aminte şi de vorbele poetului care spunea că există, cu siguranţă, o vreme de vorbit întruna şi o vreme de dormit. Dormi mult şi bine. Nu te va mai încovoia vârsta, nu vei mai deveni neputincios, nu vei mai cunoaşte durerea şi infirmitatea. Atâta timp cât ne vom aminti de tine, vei rămâne tânăr şi frumos. Nu există onoare mai mare pentru

Cefalonia, decât să fie păzitoarea oaselor tale.

Sprijinindu-se unul de altul, doctorul şi fiica lui s-au întors în casă, ascultând cum scrâşnea lopata lui Velisarios pe pietre şi cum pleoscăia pământul aruncat în groapă. Cu mare atenţie l-au cărat pe Corelli în patul Pelagiei, în acelaşi timp cu primul cântec al pasărilor de afară.

59

Ascunzătoarea istorică

N-a trecut mult şi germanii, care-şi consolidaseră poziţiile, au început să fie interesaţi de jaf. Doctorul Iannis nu numai că a trebuit să-şi ascundă lucrurile de valoare, de fapt nişte lucruri absolut comune şi care n-aveau de ce să atragă atenţia nimănui, dar s-a mai trezit şi stânjenit de prezenţa unui ofiţer italian imobilizat în patul fetei lui. Pelagia i-a pregătit un culcuş pe fundul ascunzătorii de sub podeaua bucătăriei şi o dată în plus a fost chemat Velisarios ca să-l transporte, nici doctorul, nici Pelagia neavând suficientă forţă pentru a-l muta fără să-l vatăme. Acolo jos şi-a regăsit mandolina, iar hârtiile lui Carlo au fost vremelnic mutate. În interesul sănătăţii lui Corelli, capacul ascunzătorii a fost lăsat deschis – cu condiţia să nu se afle prin apropiere vreun militar –, proptit cu o bucată de coadă de mătură, care putea fi uşor dată. la o parte cu piciorul, apoi se punea preşul la locul lui şi masa deasupra. Aşa s-a putut, mai târziu, să vină o vreme în care Pelagia şi iubitul ei să stea cuibăriţi unul în braţeleceluilalt şi neajutoraţi în gaură, în vreme ce farfuriile şi paharele familiei erau furate, iar doctorul – agresat şi jignit.

În prima zi după operaţia multiplă, Corelli a dormit fără să ştie de el, dar când s-a trezit, în sfârşit, s-a trezit conştient că avea dureri cumplite şi că măruntaiele i se mişcaseră de la locul lor. El însuşi, în schimb, nu putea să se mişte câtuşi de puţin. Se simţea de parcă o cireadă de boi l-ar fi călcat în picioare sau ar fi fost zdrobit prin metoda medievală de tortură, cu bolovanii stivuiţi deasupra unei blăni de lemn care turteşte victima.

— Nu pot să respir, i-a spus el doctorului.

— Dacă n-ai putea să respiri, n-ai putea nici să vorbeşti. Aerul trece din plămâni printre corzile vocale.

— Este insuportabilă durerea.

— Ai mai multe coaste rupte. Câteva le-am rupt eu, ca să-ţi scot gloanţele – şi doctorul a făcut o pauză, apoi a continuat: Va trebui să

mă ierți.

— Pentru ce să vă iert?!

— Am folosit câteva dintre corzile mandolinei dumitale ca să-ți leg oasele între ele. N-aveam nimic altceva. Mi se pare că ți-ai făcut corzile pentru note înalte din ața mea chirurgicală, și acum a trebuit să mi-o iau înapoi. După ce se sudează oasele, va trebui să te operezi din nou, ca să ți se scoată firele.

Căpitanul a gemut.

— Dacă durerea ți se pare cumplită, Antonio, și dacă ești bărbat, adu-ți aminte că nu de durere fizică ar trebui să te vaiți, ci de durerea din suflet. Toți prietenii dumitale sunt morți.

— Știu. Eram acolo.

— Îmi pare rău. Apoi, doctorul a spus, ezitând: Carlo… se pare că el te-a salvat.

— Nu „se pare". Știu că m-a salvat. Dintre noi toți, el a murit cel mai onorabil. Și m-a lăsat pe mine să-mi aduc aminte.

— N-ar trebui să te plângi, căpitane. O să te punem pe picioare și pe urmă îți facem vânt de pe insulă.

— *Dottore*, știu că put. N-o lăsați pe Pelagia sa, mă simtă.

— O să te îngrijesc eu, dacă așa vrei. E destul de strâmt aici jos, este?! Dar ne descurcam noi. Mulți și mari iubitori de libertate au trecut prin gaura asta, așa că poți să te consideri onorat că te afli într-un loc atât de încărcat de istorie. Trebuie să-ți spun, totuși, oricât de tare te-ar durea, că trebuie să-ți schimbi poziția de câte ori poți, altfel o să faci excoriații de presiune. Și alea pot să te omoare la fel de bine ca un glonț, dacă apucă să se cangreneze. Dacă durerea este insuportabilă, pot să-ți fac niște morfină, dar nu mi-a mai rămas decât foarte puțină și, cu nemții ăștia rămași aici, precis c-o să-mi trebuiască toată. Dacă n-ai nimic împotrivă, prefer să te-mbăt. Mai am și niște valeriana și granat, adunate astă-primivară de Pelagia. Trebuie să te rog să suporții durerea așa cum poți. Te asigur că o durere mare în tâmpul unei boli te face să te simți de două ori mai bine după ce te-nsănătoșești. Îți sporește sentimentul de recunoștință.

— Dottore, nimic nu mi-ar mai putea spori sentimentul de recunoștință.

— Încă mai poți să mori, a zis doctorul fără menajamente, apoi s-a aplecat și a întrebat confidențial: Mă gândeam să te întreb dacă hernoroizii ți s-au mai vindecat. Iartă-mă că nu m-am interesat mai

devreme. Am vrut să fiu discret.

— V-am urmat sfatul, a zis căpitanul, şi-a mers.

— Aici, la noi, n-o să ai parte de prea multă mişcare, iar meniul n-o să fie cine ştie ce, a zis doctorul, chiar dacă o să ne dăm silinţa. Fără îndoială că te vei constipa şi s-ar putea să fiu obligat să-ţi fac o clismă. Nu vreau să folosesc tubul de la stetoscop, deşi s-ar putea să n-am cum face altfel. Dacă nu-ţi fac, hemoroizii or să-ţi revină mai târziu, de prea multă sfoţare. Îmi cer scuze pentru indiscreţie.

Căpitanul l-a apucat pe doctor de mâneca hainei.

— Să n-o lăsaşi pe Pelagia să vadă.

— Bineînţeles că nu. Şi mai e ceva. O să-ţi crească barba la fel ca unui grec. Învaţă să gândeşti ca un grec. O să m-apuc să te-nvăţ greceşte şi-o să te-nveţe şi Pelagia. Nu ştiu, însă, de unde să-ţi facem rost de acte şi de-o cartelă de raţii; mă tem că o să trebuiască să ne descurcăm fără ea.

— După ce mă fac mai bine, *Dottore*, o să trebuiască să mă mutaţi de-aici, din casă. Nu vreau să vă ştiu în primejdie. Dacă este să fiu prins, măcar să mor singur.

— Te-am putea muta la casa voastră secretă, unde te duceai cu Pelagia. Nu te mai preface atât de surprins. Toată lumea ştia. Nu e babă care să nu trăncănească la fel ca o turmă întreagă de capre. Singurătatea le face clevetitoare. Dar ţine minte: se poate să nu te faci bine. Dacă nu te-am curăţat bine, dac-a mai rămas vreo fistulă. pe undeva care să lase să mai treacă fluid, dac-a mai rămas aer… Trebuie să mă anunţi de îndată ce simţi orice presiune. O să trebuiasc-atunci să-ţi mai fac o gaură, ca să iasă afară.

— *Madonna Maria*, *Dottore*, vă rog, spuneţi-mi o minciună.

— Eu nu sunt Pinocchio. Adevărul ne va elibera. Învingem, dacă-l privim drept în ochi.

Căpitanul a făcut din nou febră după două zile, iar Pelagia a rămas cu el în ascunzătoare, ştergându-i fruntea cu un burete ca să-i reducă temperatura şi ascultând bolboroselile pe care i le provocau coşmarurile. I-a schimbat bandajele şi l-a mirosit, ca să se asigure că nu se simţea mirosul toxic de puroi. Tatăl ei a liniştit-o, spunându-i că toxinele fac pielea omului să capete o nuanţă gălbuie, smântânoasă, deşi în sinea lui se temea pentru viaţa căpitanului. Nu era deloc sigur că-i făcuse bine operaţia, dar a continuat să-i injecteze o soluţie de zahăr şi sare, intravenos, la anumite intervale. I-a arătat fiicei sale cum

să-i modifice poziţia cu ajutorul unor perne, pentru ca presiunea asupra unor părţi ale trupului să nu devină monotonă şi să le distrugă, dar o punea să iasă din cameră pentru toate acele operaţiuni care cad, în mod normal, în sarcina unei femei şi sunt cele mai mari demonstraţii de iubire.

Febra a devenit critică într-a patra zi. Corelli bolborosea şi năduşea atât de mult, încât şi doctorul, şi Pelagia au început să se teamă pentru viaţa lui. Doctorul Iannis a introdus un ac veterinar gros în fiecare dintre rănile căpitanului, pentru cazul în care ar fi avut vreun abces din care trebuia extras puroiul (el îi spunea „horcăială subcutanată"), dar n-a găsit nimic şi a rămas perplex în privinţa cauzelor stării proaste. Pelagia i-a pus gâtul Antoniei, mandolina lui preaiubită, între degetele mâinii stângi. Degetele s-au strâns în jurul gâtului, căpitanul a zâmbit, iar tatăl ei a făcut observaţia mentală că fiica lui demonstrase în felul acesta o percepţie de adevărat doctor.

După alte două zile, febra a cedat şi pacientul şi-a deschis ochii plini de uimire, ca şi cum ar fi realizat pentru prima oară faptul propriei sale existenţe. Se simţea mai slăbit decât ar trebui să ai voie să te simţi, dar a băut lapte de capră amestecat cu puţin vinars şi a descoperit că, în fine, se putea ridica puţin de unul singur. Până în seara aceleiaşi zile, a fost în stare să se ridice în picioare cu ajutorul doctorului şi să se lase spălat. Picioarele îi erau subţiri ca nişte beţe şi-i tremurau, dar doctorul l-a obligat să meargă pe loc până când s-a simţit epuizat şi copleşit de greaţă. Coastele îl dureau mai tare ca niciodată şi a aflat că aveau să-l tortureze, probabil, timp de mai multe luni, la fiecare tras de aer în piept. Aşa că era bine să-şi folosească muşchii stomacului ca să respire, aşa i s-a spus, dar, când a încercat, l-a durut rana din abdomen. Pelagia i-a adus o oglindă şi i-a arătat cicatricea lividă pe care o avea de-a curmezişul obrazului şi barba tipic elină care-i creştea. Îl mânca şi-l irita aproape la fel de mult ca şi cicatricele şi-i dădea un aspect de bandit.

— Parc-aş fi un sicilian, a comentat el.

În noaptea aceea i s-a dat să mănânce prima lui masă solidă. Melci.

60

Începutul tristeţilor ei

Pelagia avea să-şi amintească de perioada recuperării lui Corelli şi de salvarea lui ca fiind nu o vreme de aventuri memorabile şi

incitante, nici măcar un interludiu de temeri şi speranţe, ci începutul şovăitor al tristeţilor ei.

În tot cazul, războiul o făcuse să intre la apă. Pielea îi era străvezie din cauza lipsei de hrană şi întinsă zdravăn peste oase, dându-i un aspect vlăguit şi suferind, care avea să fie la modă abia peste douăzeci şi cinci de ani. Sânii ei plini se ofiliseră şi se cam lăsaseră, devenind mai degrabă nişte săculeţi utilitari, decât nişte semne de frumuseţe sau obiecte ale dorinţei. Uneori îi sângerau gingiile, iar când mânca, mesteca foarte atent, ca nu cumva să-şi piardă vreun dinte. Părul negru şi bogat i se rărise şi-şi pierduse rezistenţa şi prin el i se vedeau primele fire cărunte, care n-ar fi trebuit să-i apară cel puţin încă zece ani. Doctorul Iannis, care suferise mai puţin, da A fiind vârsta lui mai înaintată, îi făcea frecvent controale, fiindcă ştia că, de când cu ocupaţia, îşi pierduse cincizeci la sută din grăsimea corpului. Analizându-i prezenţa azotului în urină, a ajuns la concluzia că îşi pierdea în mod constant şi masa musculară, fiindcă-şi consuma proteinele, şi reuşea cu dificultate să susţină o activitate consumatoare de energie mai mult de câteva minute. Şi totuşi, a hotărât că fiica lui era încă sănătoasă cu inima şi plămânii şi, ori de câte ori putea, îi lăsa ei mai mult din lapte şi din peşte, cu condiţia să le fi putut obţine, prefăcându-se că n-avea poftă de mâncare. Ea, la rândul ei, păstra mâncarea pentru Corelli, pretextând aceeaşi lipsă de chef să mănânce, cu care nu păcălea pe nimeni. I se strângea inima doctorului când o vedea atât de veştejită, fiindcă-i amintea de trandafirii blegiţi care supravieţuiesc toamnei, cum-necum, şi-şi păstrează un fel de frumuseţe reziduală până-n decembrie, parcă susţinuţi de o anume suspendare a destinului care se arată nostalgic după trecut, deşi tot îi distruge până la urmă. Acum, când nu mai existau ofiţeri italieni ruşinoşi care să fure pentru ei raţii, nici intendenţi graşi de dus cu vorba, doctorul se vedea obligat să pună capcane ca să prindă sopârle şi şerpi, dar nu cedase ispitei de a încerca pisici sau şobolani. Lucrurile nu erau chiar atât de rele ca în Olanda, unde pisicile erau servite sub denumirea de „iepuri de acoperiş”, nici atât de gravă ca în partea continentală a Greciei însăşi. Exista în continuare marea, sursă dintotdeauna a fiinţei Cefaloniei, dar şi sursa întregului ei trecut mocirlos, şi semnificaţia ei strategică, devenită acum o amintire ciudată, aceeaşi mare ce avea să provoace în viitor alte invazii de italieni şi germani, care să stea şi să se prăjească împreună la soare,

lăsând pelicule de ulei de piele hidratant la suprafaţa apei, turişti miraţi de căutătura goală şi neimplicată a grecilor bătrâni îmbrăcaţi în negru, care treceau fără să răspundă la salut şi fără să scoată vreo vorbă.

De îndată ce-a putut să vorbească, Antonio Corelli a mers în toiul nopţii, însoţit de doctor şi de Velisarios, la *Casa Nostra*; iar Pelagia a rămas acasă, pitită în ascunzătoare, unde-şi regăsiseră locurile mandolina, Istoria doctorului şi hârtiile lui Carlo. Atâta vreme ăt violatorii se mai găseau pe insulă, ea aproape că nu ieşea din casă, ci stătea în gaura aceea, în care-şi depăna amintirile, croşeta, îşi destrăma cuvertura şi se gândea la Antonio. Îi dăduse inelul lui, prea mare pentru oricare dintre degetele ei, şi-acum îl învârtea pe toate părţile la lumina opaiţului, uitându-se la semipajura care se înălţa cu o ramură de măslin în cioc, având inscripţionate dedesubt cuvintele *Semper fidelis*. În sinea ei, se temea că, odată plecat acasă, ar fi renunţat la ea, ca vorbele acelea latineşti, „Întotdeauna fidel", i s-ar fi aplicat numai ei, că ar fi fost părăsită pentru totdeauna, credincioasa, dar uitata, aşteptând, ca Penelopa, un bărbat care nu avea să se mai întoarcă.

Dar Antonio spunea taman pe dos. Venea frecvent, după ce se înnopta, şi se plângea că locul lor de taină. era friguros şi bătut de vânturi, pe urmă spunea tot felul de poveşti, de Pelagiei i se ridica părul la ceafă, despre cum fugise şi mai-mai că fusese prins, dintre care numai unele erau adevărate. Noua lui barbă îi zgâria obrajii când stăteau întinşi în patul ei, unul cu faţa la celălalt, îmbrăcaţi din cap până-n picioare, strâns îmbrăţişaţi şi vorbind despre viitor şi despre trecut:

— Întotdeauna o să-i urăsc pe nemţi, zicea ea.

— Günter mi-a salvat viaţa.

— Şi-a măcelărit toţi prietenii.

— N-a avut de ales. Nu m-ar mira să aflu că s-a sinucis după aceea. Se străduia să nu plângă.

— Întotdeauna ai de ales. Orice face trupul, mintea este de vină. Aşa se zice la noi.

— El n-a fost la fel de brav cum a fost Carlo. Carlo ar fi refuzat să ne împuşte, dar Günter era un altfel de om.

— Tu ai fi refuzat?!

— Eu vreau să cred că da, însă nu pot să spun sigur. Poate c-aş fi

ales calea cea mai uşoară. Eu sunt un om şi-atât, în schimb Carlo era precum eroii din vechile noastre poveşti, ca Horatius Cocles – sau cum îl chema pe cel care a apărat podul regelui Porsenna împotriva unei armate întregi. Numai un singur om dintr-un milion este construit aşa, nu trebuie să-l condamni pe bietul Günter.

— Şi totuşi, eu am să-i urăsc întotdeauna pe germani.

— O mulţime de germani nici nu sunt germani.

— Poftim?! Nu fi caraghios. Nu poţi să te iei după uniforme, ştii şi tu. Au recrutat de peste tot, din Polonia, Ucraina, Letonia, Lituania, Cehoslovacia, Croaţia, Slovenia, România de unde vrei şi de unde nu vrei. Poate nu ştii, dar în Grecia continentală au nişte greci pe care îi numesc „Batalioane de securitate".

— Nu-i adevărat!

— Ba este. Îmi pare rău, dar este adevărat. Fiecare naţiune are procentul ei de gunoaie. Toţi derbedeii şi neica-nimenii care vor să se simtă superiori. Exact acelaşi lucru s-a întâmplat şi-n Italia: toţi li s-au alăturat fasciştilor, ca să vadă şi ei cu ce se puteau alege. Toţi fiii funcţionărimii şi ai ţărănimii, care voiau s-ajungă cineva. Toţi – numai ambiţii şi niciun fel de idealuri. Nu vezi în ce constă atracţia mersului în armată?! Vrei o fată – violeaz-o! Vrei un ceas – ia-ţi-l! Te simţi lipsit de chef – ucide pe cineva! Te simţi mai bine, te simţi puternic. Este bun sentimentul ca aşa-i şi tu poporului ales, atunci poţi să faci orice vrei şi poţi să justifici orice spunând că asta-i legea naturii sau voia Domnului.

— Noi avem un proverb: „Dă-i curaj ţăranului şi el îţi sare în pat".

— Mie-mi place altul pe care mi l-ai spus odată.

— Care? „Bob cu bob se umple sacul"?! Ce legătură are cu ce vorbim noi aici?!

— Nu, nu, nu. „Dacă dormi cu bebeluşii, te trezeşti plin de pipi". Eu m-am trezit plin de pipi, *koritsimou*, şi regret ziua-n care m-am hotărât să mă-nrolez în aurmata. Atunci mi s-a părut o idee bună, dar uite ce s-a-ntâmplat.

— Antonia şi-a pierdut corzile, în schimb tu eşti tot încordat. Ţi-e milă de ceilalţi băieţi?! Mie, da.

— *Koritsimou*, i-am iubit pe băieţii ăia. Parc-ar fi fost copiii mei. Ce mai face Lemoni?! Când o s-avem o fetiţă, vreau să-i spunem Lemoni. După război.

— Dacă o s-avem doi băieţi, pe-al doilea trebuie să-l cheme

Carlo. Numele lui trebuie să dăinuiască, trebuie să ne-am intim de el în fiecare zi.

— În fiecare minut.

— Carino, tu crezi în Dumnezeu, în rai, în toate-astea?!

— Nu. După tot ce se-ntâmplă, nu – nu mai are niciun sens. Dac-ai fi Dumnezeu, tu ai îngădui tot ce se-ntâmplă?!

— Am întrebat pentru că vreau să-i ştiu pe Carlo şi pe ceilalţi băieţi în rai. Aşa că n-am ce face, poate că trebuie să cred.

— Spune-i lui Dumnezeu, când îl vezi, că vreau să-i trag un pumn în nas.

— Sărută-mă, c-acuşi vin zorile.

— Trebuie să plec. Mâine-ţi aduc un iepure. Am descoperit o vizuină şi, dacă m-aşez deasupra ei, pot să prind unul când iese. Şi-ţi mai caut şi nişte melci.

— Psipsina prinde iepuri, dar nu ni-i dă nouă. Mârâie şi fuge cu ei.

— Dac-ar fi primăvară, aş putea scormoni după ouă.

— Ia-mă-n braţe.

— Santa Maria, coastele mele!

— Iartă-mă, iartă-mă, uit mereu!

— Aş vrea să pot şi eu. *Merda*. Însă tot te iubesc.

— Pentru totdeauna?!

— În Sicilia, se zice că iubirea eternă durează doi ani. Din fericire, eu nu sunt sicilian.

— Bărbaţii greci se iubesc pe ei şi le iubesc pe mamele lor pe vecie. Nevestele şi le iubesc şase luni. Din fericire, eu sunt femeie.

— Din fericire.

— Şi-o să te-ntorci?! După război?!

— O las pe Antonia ostatică. Aşa, o să ştii că poţi avea încredere în mine.

— Poţi să-ţi cumperi alta.

— E de neînlocuit.

— Eu nu sunt de neînlocuit?!

— De ce n-ai încredere-n mine?! De ce te uiţi aşa la mine?! Nu mai plânge. Cum aş putea scăpa ocazia de-a avea un socru atât de bun?!

— Prostule!

— Ah! Coastele mele!

— Ah, carino – mi pare-atât de rău!

— Trebuie să plec. Pe mâine noapte. Sărută-mă. Te iubesc!

Şi pleca în noapte, furişându-se printre boscheţi şi ziduri, tresărind la cel mai mic zgomot, iar zorile-l găseau visând sub pături, norii de calciu de sub pielea lui adunându-se încet-încet sub formă de oase, amintirea tandreţii populându-i visurile cu chipurile Pelagiei şi ale camarazilor săi amatori de operă. Pe după prânz, se trezea şi pleca la căutat de fructe de pădure, făcea exerciţii ca să-şi păstreze mobilitatea degetelor sau scormonea pământul după melci. Nu numai că-l obliga doctorul să mănânce târâtoarele-alea, dar mai trebuia să macine cochiliile într-o piuă cu un pisălog, şi toată familia se apuca să dea pe gât, în vin, fragmentele alea nisipoase, pentru că doctorul Iannis îşi pusese în minte ca fiecare dintre ei să aibă un schelet splendid, oricât de obosiţi şi de slăbănogi ar fi fost; nu era mai rău decât în vechile poveşti cu boabele de fasole uscate, care-ţi umpleau burta, dar îşi provocau crampe.

Pelagia era sfâşiată. Ar fi vrut să-l păstreze pe căpitanul ei pe insulă, dar ştia foarte bine: dacă-l păstra lângă ea, îl omora. Erau oameni care, pentru nişte pâine, s-ar fi mânjit cu orice fel de trădare şi nu era decât o chestiune de timp până când nazişii ar fi aflat despre existenţa lui tainică. Mai mult decât atât, vremea se strica, la *Casa Nostra* ploua prin acoperiş, iar căpitanul nu avea cum să se ferească de rafalele de vânt sau de frigul pătrunzător. De mâncare, era din ce în ce mai puţin şi pentru ea şi tatăl ei, şi uneori se trezea uitându-se lung după păienjenii de pe pereţi. Le-a spus atunci lui Kokolios şi lui Stamatis să-l caute ei pe nebunul care umbla peste tot cu părintele Arsenios şi să-i spună să treacă pe la ea când putea el.

De câtva tâmp, Bunny Warren urmaşe politica britanică, sprijiniţi pe multe lire englezeşti de aur, de a-i încuraja pe proprietarii de bărci să refuze de a le pune la dispoziţia germanilor, aşa că nu erau puţini soldaţii italieni supravieţuitori care fuseseră repeziţi noaptea până la Siracusa, Bianco sau La Valletta, în ambarcaţiuni care păreau făcute din chibrituri, dar în care stăpânii lor îşi exprimau cea mai incorigibil-optimistă încredere. Căţărându-se pe valuri de la bază, până la creastă, îşi croiau drumul, ca nişte nomazi ce erau, printre vasele de război şi razele reflectoarelor, printre distrugătoare şi mine, vâslaşii de la bordul lor cântând din tot sufletul, iar pasagerii stând înlemniţi, cu ochii căscaţi, torturaţi de răul de mare, ca să ajungă, până la urmă, pe

uscat şi să descopere că imobilismul le făcea şi mai rău.

Aşa că n-a fost decât o formalitate pentru Warren să aranjeze plecarea căpitanului. S-a prezentat acasă la doctor la ora trei dimineaţa, a bătut uşor în fereastra de la camera Pelagiei, care, după ce s-a desprins din îmbrăţişarea lui Corelli, a deschis obloanele şi l-a văzut pe omul de al cărui ajutor avea şi nevoie, se şi îngrozea.

— Haida-hai! a zis el după ce-a intrat pe uşă, apoi a adăugat: *Kalimera*, *Kiria* Pelagia şi i-a strâns mâna foarte politicos, apoi a comentat ceva legat de vreme.

Bunny Warren vorbea de-acum greceşte foarte colorat şi colocvial, dar tot cu un accent perfect de lume bună englezească, reuşind să stâlcească unele cuvinte greceşti în aşa fel, încât să sune bine pentru urechile lui de englez, să aibă un anume sens pentru el, dar să le sune inteligibil şi grecilor. Şi cum bagajul lui obişnuit de adjective şi adverbe era imposibil de tradus, încă-şi mai împăna discursul cu câte-un cuvânt gen „spilcuit" sau „pur şi simplu straşnic", sau „absolut orrribil", care aveau darul să creeze confuzie şi redundanţă, mai degrabă decât să rămână de neînţeles.

— Cine-i ăsta?! a întrebat Corelli, care se temuse în prima clipă să nu fie vorba de vreun raid al nemţilor.

— Bunnio, a zis Pelagia, fără să-i răspundă la întrebare, avem aici un soldat italian pe care trebuie să-l scoatem în siguranţă.

Warren a zâmbit şi a întins mâna şi a zis:

— *Ave*! – fiindcă italiana nu avusese ocazia să şi-o modernizeze la fel de mult precum greaca.

Corelli şi-a simţit mâna aproape zdrobită, ceea ce i-a creat o impresie vag exagerată despre forţa britanicilor în general. Ce nu ştia el, era ca, în Anglia, tentativa de-a zdrobi degetele celuilalt semnifica în acelaşi timp virilitate şi bonomie. A rămas uimit şi de cât de înalt şi slăbănog era englezul, amintindu-şi tulburat de un anume german cu ochii foarte albaştri şi nordici.

După cum au aflat cu toţii, în noaptea următoare pleca un caic înspre Sicilia, dacă-i îngăduia vremea, şi că nu era nicio problemă să se îmbarce şi căpitanul la bordul lui.

— Deşi s-ar putea să trebuiască să omorâm vreun nenorocit de-ăla sau doi, a adăugat Warren.

Tot ce trebuiau să facă ei era să fie prezenţi în golf la ora unu noaptea, cu o lampă camuflată, cu care să răspundă semnalclorvenite

din larg, de pe barcă. Warren a promis că avea să fic şi el acolo, asigurându-i că totul urma să meargă uns şi să se termine prima-ntâi şi val-vârtej.

61

Fiecare despărţire, o avanpremiera a morţii

Corelli nu s-a întors la *Casa Nostra* decât în zori, rămânând alături de Pelagia în casă, cu consimţământul doctorului Iannis. Dacă aflaseră cu atât de puţin timp înainte că era ultima lor zi împreună, atunci era ceva omenesc să-şi asume riscul, şi-n tot cazul, Corelli arăta exact ca un grec în veşmintele lui ţărăneşti şi cu barbă impunătoare din care tot se vedea cicatricea vânătă care-i traversa obrazul. Mai mult decât atât, vorbea greceşte suficient de bine acum, ca să păcălească un german care nu vorbea greceşte deloc, ba chiar îşi plesnea dosul palmei cu mâna cealaltă când voia să indice prostia cuiva şi-şi dădea capul pe spate, plescăind cu limba, când voia să exprime negaţia. Din când în când, visa în greceşte, ceea ce reprezenta o mare frustrare pentru sufletul lui adormit, fiindcă inevitabil îi încetinea ritmul naraţiunii din vis; şi descoperise că, atunci când vorbea greceşte, personalitatea lui era alta decât dacă vorbea italieneşte: se simţea mai aprig şi, dintr-un motiv inexplicabil, care n-avea nicio legătură cu barba lui, se simţea şi mult mai păros.

Stăteau toţi trei în bucătăria devenită acum atât de familiară, stăteau întristaţi şi îngânduraţi, vorbind calm şi clătinând din capete la tot felul de amintiri comune.

— Sunt atâtea lucruri pe care n-am să le uit niciodată, a zis Corelli, cum ar fi urinatul pe ierburi. Când am fost invitat să fac pe ele, atunci am ştiut că fusesem acceptat.

— Eu aş prefera ca tata să renunţe la obiceiul ăsta, a comentat Pelagia.

M-apucă toate pandaliile când am nevoie de ele. Ore-n şir stau să le spăl.

— Mă simt vinovat să plec de-aici în viaţă, când toţi prietenii mei au murit, iar Carlo e-ngropat aici, în curte.

În *Odiseea*, Ahile zice: „De moarte să nu-mi dai mângâiere, tu, slăvite. Mai bine-aş vrea să fiu argat la ţară, la un sărac cu prea puţină stare, decât aici în iad să fiu mai mare” 1 – şi avea dreptate, a sugerat doctorul Iannis. Când îţi mor cei apropiaţi, trebuie să trăieşti tu mai departe şi în numele lor. Să vezi lucrurile ca şi cum le-ai privi prin ochii

lor. Să-ţi aminteşti cum le spuneau ei şi să foloseşti şi tu aceleaşi cuvinte. Să fii recunoscător că poţi face lucruri pe care ei nu le mai pot face şi să te simţi trist din acest motiv. Aşa reuşesc eu să trăiesc fără mama Pelagiei. Nu mă interesează florile, dar pentru ea mă uit la un trandafir sălbatic sau la un crin. Pentru ea mănânc vinete, fiindcă ştiu că-i plăceau. Pentru băieţii dumitale ar trebui să cânţi şi să te bucuri de viaţă, gândindu-te la ei. Şi oricum, a adăugat el, poate că nici nu supravieţuieşti călătoriei până-n Sicilia.

— *Papas*, a protestat Pelagia, nu vorbi aşa!

— Are dreptate, a comentat Corelli pe un ton filosofic. Şi mai poţi să vezi lucrurile şi prin ochii celor vii. Dup-atâta timp aici, alături de voi, o să văd lucrurile şi-o să-mi închipui ce-aţi fi zis despre ele. O să vă duc dorul rău de tot la amândoi.

— O să te-ntorci, l-a asigurat doctorul. Ai devenit de-al insulei, ca şi noi.

— În Italia, nici n-am casa.

— Trebuie să-ţi faci radiografie. Numai Dumnezeu ştie ce ţi-oi fi lăsat acolo, -nauntru, şi mai trebuie să-ţi scoţi şi corzile alea de mandolină.

— Vă sunt dator cu viaţa, *Iatre*.

— Îmi pare rău de cicatrice. Am făcut şi eu ce-am putut.

— Şi-mi pare rău, *Iatre*, că v-am căcat insula-n picioare. Presupun că n-o să fim iertaţi niciodată.

— I-am iertat şi pe britanici, şi pe veneţieni. Poate că pe nemţi n-o să-i iertăm – nu ştiu. Şi-n orice caz, barbarii ne-au convenit întotdeauna: aşa am avut pe cine să dăm vina, de obicei, pentru toate nenorocirile abătute peste noi. Şi-o să fie uşor să vă iertăm, pentru c-aţi murit cu toţii.

1 Homer, *Odiseea*, *Cântul XI*, ed. cit.

— *Papakis*, a protestat din nou Pelagia, nu mai vorbi aşa. Oare chiar trebuie să ne reaminteşti, când îl avem îngropat în curte pe Carlo?!

— Asta-i adevărul. Numai cei vii au nevoie de iertare şi, după cum ştii, căpitane, probabil că v-am şi iertat, din moment ce dumitale ţi-am dat consimţământul să te-nsori cu fata mea.

Pelagia şi Corelli s-au uitat unul la altul, iar căpitanul a zis:

— Nu v-am cerut permisiunea, propriu-zis, niciodată… Mi s-a părut, cum să zic?! un afront. Plus că…

— Chiar şi-aşa, eu tot ţi-am dat-o. Nimic nu m-ar face mai bucuros. Dar îţi pun o condiţie. Trebuie să-i dai voie Pelagiei să se facă doctor. Nu este numai fiica mea. Cum n-am avut niciun fiu, ea este pentru mine şi fiică, şi fiul meu. Trebuie să se bucure de prerogativele unui fiu, pentru ca ea va duce mai departe viaţa mea, după ce eu nu voi mai fi. N-am crescut-o ca să devină o sclava-n casă, pentru simplul motiv că o asemenea companie ar fi fost plicticoasă, în absenţa unui fiu. Mărturisesc: am fost egoist. Iar ea este acum prea deşteaptă ca să mai fie numai o nevastă umila.

— Şi-atunci ce sunt, bărbat onorific?! a vrut să ştie Pelagia.

— *Koritsimou*, eşti numai tu însăţi, dar eşti şi cum te-am făcut eu să fii. Ar trebui să fii recunoscătoare. În orice altă casă, ai freca podeaua uite-acum, cât stau eu de vorba cu Antonio.

— În orice altă casă te-aş cicăli. Tu ar trebui să fii recunoscător.

— Koritsimou, să ştii că sunt.

— Bineînţeles că Pelagia o să se facă doctor, dac-aşa vrea ea. Un muzician nu s-ar descurca niciodată numai din venitul lui, a zis Corelli şi a încasat o pălmuţă la ceafă din partea logodnicei sale, care a exclamat:

— Iar tu ai face bine să te-îmbogăţeşti. Altfel, să ştii că nu mă mărit cu tine.

— Am glumit, am glumit! – apoi s-a întors către doctor: Noi am hotărât, dacă o fi s-avem un băiat, să-l botezăm Iannis. Doctorul a fost vizibil mişcat, cu toate că era ceva la care chiar se aştepta, în condiţiile date. A urmat o tăcere prelungită şi plină de tristeţe, în timpul căreia fiecare dintre ei a meditat la iminenta spulberare a micii societăţi pe care o formau. Într-un târziu, doctorul Iannis şi-a ridicat ochii înlăcrimaţi şi o zis cu francheţe:

— Antonio, dac-o să pot să spun c-am avut vreodată un fiu, tu ai fost fiul acela. Totdeauna o să-ţi ai locul aici, la masa asta.

În locul răspunsului evident, care tocmai prin evidenţa lui ar fi sunat, fără doar şi poate, găunos, Corelli s-a ridicat de pe scaun şi s-a apropiat de bărbatul mai bătrân, care s-a ridicat şi el de la locul lui. S-au îmbrăţişat, s-au bătut unul pe celălalt cu palmele peste spate, după care doctorul, probabil fiindcă-i mai rămăseseră nişte emoţii de exprimat, şi-a îmbrăţişat şi fiica.

— După ce se termină războiul, o să mă-ntorc, a zis Corelli. Pân-atunci, sunt încă în armată şi trebuie neapărat să scăpăm de

nemţi.

— Au început să piardă, a zis doctorul, plin de siguranţă. Nu mai durează mult.

— Să nu te mai întorci pe front! a strigat Pelagia. N-ai făcut destule?! Nu ţi-a ajuns câtă moarte ai văzut?! Şi cu mine cum rămâne?! La mine nu te gândeşti deloc?!

— Ba sigur că se gândeşte la tine. Se gândeşte să scape de ei, ca să poţi tu să ieşi din casă fără să te temi.

— Aşa ar fi făcut Carlo. Nu pot să mă dau înapoi.

— Voi, bărbaţii, sunteţi aşa nişte proşti! a exclamat Pelagia. Ar trebui să daţi lumea pe mâna femeilor, să vedeţi atunci câte războaie ar mai fi!

— Mulţi dintre membrii grupurilor de *andartes* din Grecia continentală sunt femei, a zis Corelli. La fel şi la partizanii din Iugoslavia. Tot s-ar mai face războaie, că doar lumea a avut parte şi de regine însetate de sânge. Trebuie neapărat să-i înfrângem pe nazişti – e limpede ca lumina zilei.

Pelagia şi-a ridicat privirile către el şi i-a răspuns cu jumătate de glas:

— Şi pe fascişti trebuia neapărat să-i învingem, şi totuşi ai luptat pentru ei.

Corelli s-a înroşit la faţă, iar doctorul a intervenit:

— Să nu ne stricam ultima zi petrecută împreună. Omul mai face şi greşeli, se trezeşte implicat în diverse lucruri, uneori este ca oaia, dar apoi învaţă din propria-i experienţă de viaţă şi devine leu.

— Eu nu vreau să te ştiu pe front, s-a încăpăţânat Pelagia. Tu eşti muzician. În antichitate, când se măcelăreau triburile între ele, pe barzi îi lăsau în viaţă.

Căpitanul a încercat un compromis:

— Poate că nici n-o să fie nevoie, sau poate că n-o să fiu lăsat. Precis c-or să mă considere inapt.

— Fă şi tu ceva util, a zis Pelagia. Bagă-te la brigada de pompieri, sau ceva de genul ăsta.

— Când o s-ajung acasă, a zis Corelli după o pauză stânjenitoare, o să-mi pun un ghiveci cu busuioc la fereastră, care să-mi amintească de Grecia. Eventual, să-mi poarte şi noroc.

Apoi a început să umble prin bucătirie, memorând tot ce se găsea în ea – nu numai obiectele, ci întreaga istorie emoţională aflată

acolo. Încă nu se stinseseră cu totul ecourile speranţelor, ale schimburilor de confidenţe şi glume, ale antagonismelor şi resentimentelor trecute, ale salvării unei vieţi. Plutea în ea un ce inefabil al muzicii şi îmbrăţişărilor, care se întrepătrundea cu parfumul de ierburi şi săpun. Corelli s-a oprit să mângâie spinarea lungă şi plata a Psipsinei care stătea culcată pe o poliţă golită acum de orice ar fi însemnat mâncare şi a simţit înăuntrul său o tristeţe de negrăit, care se întrecea cu senzaţia de gură uscată şi stomac plin de nervi a celui aflat pe punctul de a evada pe mare. Doctorul s-a uitat la el cum stătea acolo, însingurat ca un om care-şi aştepta execuţia, pe urmă s-a uitat la Pelagia, cum şedea cu mâinile în poală şi cu capul plecat şi a zis:

— Copii, eu o să vă las singuri. Am o fetiţă care stă să moară de tuberculoză şi trebuie să-i fac o vizita. I-a ajuns la şira spinării şi nu mai am ce-i face, dar totuşi…

Şi a ieşit din casă, iar cei doi amorezi s-au aşezat faţă în faţă, neştiind ce să-şi spună, mângâindu-şi degetele unul celuilalt. Până la urmă, Pelagiei au început să i se prelingă lacrimile pe obraz, iar Corelli s-a aşezat în genunchi în faţa ei, a luat-o în braţe şi şi-a lipit capul de pieptul ei. A rămas şocat din nou de cât de subţirică era şi şi-a închis ochii strâns de tot, imaginându-şi că lumea din jur era alta.

— Îmi este atât de frică, a zis ea. Eu cred că n-ai să te mai întorci şi că războiul o să se lungească la infinit, că n-o să mai existe siguranţă şi nici speranţă, iar eu o să rămân fără nimic.

— Avem amintiri profunde, i-a răspuns Corelli. Numai de noi depinde să ne bucure sau să ne întristeze. N-am să te uit şi am să mă-ntorc.

— Îmi promiţi?!

— Îţi promit. Doar ţi-am dat inelul meu şi ţi-am lăsat-o pe Antonia.

— N-am apucat să citim hârtiile lui Carlo.

— Prea multă durere. Le citim când mă întorc eu, când n-o să mai fie atât de… atât de recent.

Pelagia l-a mângâiat pe păr şi i-a spus:

— Antonio, îmi pare rău că nu ne-am… culcat unul cu altul. Aşa, ca bărbatul cu femeia.

— Toate la timpul lor, *koritsimou*.

— Dacă nu le mai vine timpul?!

— Ba le vine. O să vină vremea şi pentru asta. Îţi dau cuvântul

meu.

— Psipsina o să-ţi ducă dorul. Şi Lemoni.

— Lemoni crede c-am murit, mai mult ca sigur.

— După ce pleci, o să-i spun eu ca „Barba c'relli" trăieşte. O să fie foarte fericita.

— Trebuie să-l pui pe Velisarios s-o arunce-n sus din când în când în locul meu.

Şi conversaţia a continuat tot aşa, învârtindu-se în jurul propriei cozi şi schimbându-şi brusc direcţia, până când doctorul s-a întors acasă, la lăsatul interdicţiei de circulaţie, la fel de abătut ca întotdeauna când era obligat să vadă cum un copil făcea ultimii paşi, bâjbâind orbeşte, pe drumul morţii. Venise spre casă gândindu-se la aceleaşi lucruri ca de fiecare dată în astfel de ocazii: Oare e de mirare că mi-am pierdut credinţa?! Ce faci acolo, pe sus, Dumnezeule puturos?! Crezi că pe mine mă duci atât de uşor cu una-două minuni făcute la sărbătoarea sfântului?! Mă crezi prost?! Mă crezi orb?! În buzunar avea lira englezească de aur pe care i-o dăduse tatăl copilului drept plată. Britanicii făcuseră o asemenea risipă de monede dintr-astea ca să-i finanţeze pe *andartes*, că şi ele îşi pierduseră orice valoare. „Nici măcar aurul – a reflectat el – nu mai valorează nici cât o bucată de pâine".

În seara aceea, au împărţit un singur picior slăbănog al unui cocoş bătrân, pe care Kokolios îl tăiase ca să nu şi-l însuşească bandiţii, iar Pelagia a păstrat osul ca să-l bage într-o supă care mai conţinea oasele unui arici. Dacă le lăsa la fiert destul de mult, se înmuiau suficient cât să poată fi mestecate. Apoi a făcut un ceai slab şi amar din măcesele adunate de la trandafirii sălbatici de toamnă, mulţumită că avea ceva de făcut care să-i distragă atenţia de la temerile ei, şi s-au aşezat în semiîntuneric toţi trei, aşteptând ca orele să treacă – şi treceau şi prea încet, şi prea repede.

La ora unsprezece, locotenentul Bunny Warren a scrijelit la fereastră, iar doctorul i-a dat drumul înăuntru. A intrat cu un aer de stăpânire-de-sine hotărâtă, care i s-a părut Pelagiei cu totul nepotrivită faţă de felul lui obişnuit de a fi, şovăitor; la centură avea înfipt un cuţitoi care se vedea clar că fusese bine ascuţit. Auzise ea că Forţele Speciale britanice aveau o aptitudine pur balcanică de a lua gâtul omului în tăcere şi s-a cutremurat. Îi venea greu să şi-l imagineze pe Bunnios făcând aşa ceva şi simpla idee că o făcea probabil destul de

frecvent era suficientă ca, s-o neliniştească.

Warren s-a aşezat pe marginea mesei şi le-a vorbit în amestecul lui obişnuit de greacă romaică şi jargon englezesc. Corelli abia acum şi-a pus întrebarea cum de ajunseseră Pelagia şi doctorul să cunoască un ofiţer de legătură britanic. În război, se întâmplă atâtea lucruri curioase, încât uneori uiţi să mai fi surprins ori să pui întrebările care se cer puse.

— Procedură de deplasare standard, a început Warren. lmbrăcăminte numai închisă la culoare. Nu vrem să ne vadă cărnăţarii. Fără conversaţie, decât dacă este absolut necesară. Oprit şi ascultat la fiecare douăzeci de secunde. Piciorul se pune pe teren plat, ergo mai puţine trosnituri. Se calcă vertical, ergo nu alunecări şi frecări. Eu merg vârf, doctor şi *Kiria* Pelagia al doilea, Corelli ultimul. Corelli se întoarce şi se uită înapoi la fiecare oprire – şi i-a întins căpitanului o bucată de sârmă care avea fixat la fiecare capăt câte un beţigaş scurt. I-au trebuit câteva secunde acestuia ca să-şi dea seama că ţinea în mână o garotă şi că se aştepta de la el s-o şi folosească la nevoie. Nu trage, nimeni decât la ordin, a continuat Warren. În caz de unul cârnăţar neaşteptat, îi dau chiar eu cep. În caz de doi, Corelli şi cu mine îi rezolvăm fiecare câte unul. În caz de trei sau mai mulţi, stăm la umbră şi la semnalul meu, o tulim frumos înapoi şi dăm o roată mare. Apoi s-a uitat la fiecare în parte şi a întrebat: Clar ca bună ziua sau clar ca bună seara?!

Doctorul i-a tradus instrucţiunile lui Corelli şi s-a căzut de acord că erau limpezi ca bună ziua. Warren a continuat:

— Am făcut o recunoştinţă-n seara asta şi cărnăţarii stau la cutie. Nu le place frigul. Îmbrăcămintea călduroasă-i de esenţă. S-a-nţeles?!

Pelagia s-a ridicat şi s-a dus în camera ei, de unde s-a întors cu păturile ei şi cu încă un obiect.

— Antonio, a zis ea, uite, ia asta. Vreau să-l iei tu.

El a despăturit hârtia lucioasă şi a găsit înăuntru pieptarul brodat pe care se oferise să i-l cumpere cu atât de multe luni în urmă. L-a ridicat la lumina slabă şi firul de aur a sclipit abia perceptibil.

— Vai, *koritsimou*! a exclamat el pipăind catifeaua voluptuoasă cu degetul mare şi căptuşeala de satin alunecos cu cel arătător. S-a ridicat în picioare, şi-a scos pieptarul şi l-a pus pe cel brodat. I-a încheiat nasturii, şi-a mişcat umerii ca să-l aşeze mai bine şi a exclamat: Uite, îmi vine perfect!

— O să-l porţi la dans la nunta noastră, a zis ea, dar deocamdată o să-ţi ţină cald în barcă.

Dincolo de satul Sparţia, la capul Liaka, este o faleză foarte abruptă care se prăbuşeşte în mare şi care pe vremea aceea nu era accesibilă decât pe o cărare lungă de capre, care şerpuia printre pietroaie şi tufişuri. Singura ei utilizare umană era de cale de acces pentru pescarii care-şi aruncau vara plasele cu ochiuri fine, ca să prindă bancurile de plevuşcă, despre care ştiau că se adunau, fără să bănuiască nimic, la adăpostul rocilor iţite din mare. Plaja ei consta dintr-o limbă de nisip care trecea de doi metri lăţime doar în locurile în care nu era barată de grămezi de bolovani. Oricât de stâncos şi de primejdios ar fi părut, fundul propriu-zis al mării avea aproape numai nisip fin, aşa încât era ideal pentru debarcat, chiar şi în cazul bărcilor mai mari, fiindcă la un moment dat venea un prag abrupt care dădea un pescaj numai bun, iar deasupra plajei stâncile stăteau proiectate în afară, făcând-o greu de supravegheat din vârf. Existau posturi de observaţie germane, amplasate la distanţe regulate între capul Aghia Pelagia şi golful Lourdas, dar nu aveau suficienţi oameni, iar câţi aveau erau apatici, mai ales în nopţile friguroase de decembrie; la fel ca italienii înaintea lor, germanii aceştia erau conştienţi că adevăratul război se desfăşura în altă parte. În absenţa ofiţerilor, santinelele jucau cărţi şi fumau în gheretele lor de lemn, ieşind numai din când în când, ca să-şi mai dezmorţească picioarele, să urineze şi să se uite după Steaua Polara care le indica direcţia spre casă.

Drumul până pe plaja respectiva nu constituia, deci, un pretext pentru mari aventuri. Un vânt îngheţat şuiera printre spini, iar luna nu se arăta. O ploaie uşoară tot ameninţa să înceapă, aruncând ici şi colo câte-o rafală de stropi. Întunericul era atât de compact, că Pelagia se temea să nu-l piardă din ochi pe tatăl ei, care-i mergea în faţă. Avea o constituţie atât de rebegită, încât frigul o făcea să se simtă de două ori mai nenorocită la fiecare dintre opririle într-o linişte desăvârşită ale lui Warren. Când îl vedea pe tatăl ei cu pistolul în mână, îi era parcă şi mai frică, se simţea şi mai tulburată decât de faptul că ea însăşi ţinea strâns în mâna pistoletul Derringer. Se lupta şi cu senzaţia unui gol mare căscat în inima ei, şi cu duduitul şi galopul înfricoşător ale aceleiaşi inimi. În spatele ei, Antonio Corelli resimţea aceleaşi emoţii, chiar dacă el ar fi trebuit să arate forţa necesară pentru a-şi proteja logodnica în urma căreia mergea. S-a surprins întrebându-se în sinea

lui de ce ajunsese în situaţia de faţă; simţea revolta împotriva ei, respingere, dar îi recunoştea şi necesitatea. Îl chinuia un sentiment copleşitor al inutilităţi şi al nostalgiei şi aproape că-şi dorea să dea peste ei o patrulă germană, ca să poată muri, lupta şi ucide, ca să se termine totul în foc şi pară, dar să se termine odată. Ştia că, dacă părăsea insula, ajungea un dezrădăcinat.

Cei patru s-au înghesuit unii în alţii pe limba îngustă de nisip, scăpaţi de ghearele reci ale vântului, şi s-au pus pe aşteptat semnalul luminos care trebuia să le fie trimis din largul mării. Warren şi-a aprins propria lampă şi i-a camuflat strălucirea băgând-o sub manta; ceilalţi şi-au băgat mâinile pe rând lângă ea, ca să şi le încălzească. Corelli s-a apropiat de marginea apei şi s-a uitat la valurile negre care se încălecau; oare cum avea el să le supravieţuiască?! Şi-a amintit de alte plaje, unde i se părea că-i mai vedea şi-acum pe băieţii lui din clubul *La Scala* cum cântau şi beau laolaltă, holbându-se la curvele care se bălăceau goale-puşcă în apele puţin adânci ale unei mări care ar fi trebuit să fie un lac în Arcadia. Cu ochiul minţii, revedea turcoazul incredibil al golfului Kiriaki, pe care-l văzuse de sus astă vară, pe drumul de întoarcere de la Assos şi frumuseţea acelei amintiri a avut darul să-i alimenteze sentimentul pierderii de sine. Şi-a adus aminte şi de ce-i spusese doctorul despre *xenitia*, cumplita iubire nostalgică faţă de propriul pământ natal, care-l loveşte pe grecul exilat – şi o simţea şi el cum i se zvârcolea în piept ca o baionetă răsucită de cineva. Avea de-acum un sat al lui, o *patridă*, şi chiar şi gândirea şi vorbirea i se schimbaseră. A zvârlit o piatră neagră în valuri, ca să stârnească puţin norocul, apoi s-a întors către Pelagia. I-a luat obrajii între palme prin beznă şi a sărutat-o. Şi acum părul ei mirosea a rozmarin, iar el a tras atât de profund în piept parfumul acelui păr, încât l-au durut coastele aflate încă în convalescenţă. Aerul proaspăt şi rece parcă aţâţase parfumul acela, iar el era convins că niciodată nu i-ar mai fi mirosit rozmarinul atât de pătrunzător. De acum înainte, avea să-i miroasă numai a lampă chioară şi praf.

După ce o lumină a pâlâit de trei ori din larg, iar Warren a răspuns la semnal, Corelli i-a strâns mâna locotenentului, l-a sărutat pe socrul său pe amândoi obrajii şi s-a întors la Pelagia. Nu mai era nimic de spus. Ştia că gura ei se lupta cu amărăciunea şi el însuşi simţea cum aceeaşi emoţie îi strângea gâtul pe dinăuntru. I-a mângâiat obrazul cu tandreţe şi i-a sărutat ochii, ca şi cum ar fi vrut să-i tempereze

lacrimile. A auzit zgomotele seci ale vâslelor care loveau în copastia unui schif, scrâşnetul lemnului pe pielea în care era îmbrăcată, şi a ridicat ochii ca să vadă silueta bărcii care se apropia, umbrele celor doi care trăgeau împreună la rame. S-au apropiat de marginea apei toţi patru. Doctorul a zis:

— Mergi cu bine, Antonio, şi să te întorci.

Căpitanul a zis în greaca romaică:

— De pe buzele tale la urechea lui Dumnezeu, apoi a luat-o pentru ultima oară în braţe pe Pelagia.

După ce el a plonjat în spuma valurilor şi s-a urcat la bordul schifului, făcându-se nevăzut în noapte ca o fantomă, Pelagia a fugit şi ea în valuri până când apa i-a ajuns la coapse. Şi-a încordat privirile ca să-l mai vadă o ultimă oară, dar n-a reuşit să mai vadă nimic. Ca de ghearele unei pasari răpitoare – aşa s-a simţit apucată şi ţinută strâns de un sentiment de goliciune. Şi-a pus mâinile peste obraji şi a plâns. Umerii i se scuturau, iar hohotele ei de plâns ca o agonie au fost luate de vânt şi s-au pierdut în vuietul mării.

62

Despre ocupaţia germană

Despre ocupaţia germană sunt puţine lucruri de spus, poate doar că i-a făcut pe locuitorii de pe insulă să-i iubească şi mai mult pe italienii pe care-i pierduseră. Rareori se întâmplă ca un popor să ajungă să le arate afecţiune celor care l-au oprimat, dar de pe vremea romanilor dominaţia nu a fost niciodată altfel. Acum nu mai erau italieni care să muncească prin vii alături de ţăranii greci, ca să mai scape de plictiseala vieţii de garnizoană, nu mai erau meciuri de fotbal între două echipe care se certau, trişau şi-l bruscau pe arbitru, nu le mai făceau curte fetelor tunari cu bonetele puse de-a curmezişul, cu bărbiile nerase şi cu o veşnică ţigară fumată numai pe jumătate atârnându-le în colţul gurii. Nu mai erau voci de tenori care să înalţe crâmpeie de cântece napolitane şi arii sentimentale în direcţia pinilor de pe munţi. Nu mai existau poliţiştii aceia militari ineficienţi, care să provoace blocaje de circulaţie în centrul oraşelului Argostoli, fluturându-şi braţele şi scuipându-şi plămânii în fluiere către toată lumea în acelaşi timp, nu mai era hidroavionul care să-şi facă recunoaşterea zbârnâind leneş şi fără tragere de inimă în jurul insulei în fiecare zi la altă oră, nu mai existau curvele militare, cu prezenţa lor scandaloasă, cu buzele vopsite, cu umbrelele de soare, care făceau baie

în mare despuiate şi se fâţâiau într-o căruţă mânată de un grec bătrân şi meditativ. Nu se ştie ce s-a ales de fetele acelea; se prea poate să fi fost deportate în cine ştie ce lagăr anonim de muncă silnică din Estul Europei, se prea poate să fi fost violate şi ucise, găsindu-şi mormântul printre bărbaţii pe care-i iubiseră din obligaţie de serviciu, sau încrucişându-şi cenuşa cu a lor pe rugurile de proporţii biblice care acoperiseră tot cerul cu fum negru, arseseră solul în cercuri adânci şi spurcaseră nările tuturor cu duhoarea de kerosen şi oase calcinate. Adriana, La Triestina, Madama Nina toate dispăruseră.

Puţinele rămăşiţe ale soldaţilor italieni au fost adunate la un loc după război. Câteva trupuri au fost dezgropate intacte din cimitirul italian, transportate înapoi în Italia pe un vas de război drapat în negru şi s-au făcut eforturi de a le identifica. Nu s-a putut şi se spune că unele familii au primit oase şi cenuşă care i-ar fi putut aparţine oricărui bărbat. Din acest motiv, au existat mame care au bocit copiii morţi ai altor mame, dar şi mai multe şi-au avut copiii amestecaţi cu pământul Cefaloniei sau împrăştiaţi în Marea Ionica sub formă de cenuşă, în tot cazul cu zborul retezat în plină exuberanţă a tinereţii şi pierduţi au rămas pe vecie pentru o lume care le-a batjocorit dorinţa de viaţă şi i-a desconsiderat după moarte.

Duşi au fost şi fermecătorii hoţi de găini, şi individualiştii şi cântăreţii jucăuşi, iar în locul lor a fost instaurat un inter-regn pe care doctorul l-a consemnat în Istoria sa ca fiind perioada cea mai neagră dintre toate.

Cefalonezii îşi amintesc despre germani că nu erau fiinţe omeneşti. Erau ca nişte automate fără principii, ca nişte maşinării perfect reglate în artele jafului şi brutalităţii, fără nicio altă pasiune în afară de dragostea faţă de forţă şi fără nicio altă credinţă în afară de aceea în dreptul lor natural de a strivi un neam inferior sub călcâiul cizmei.

De bună seamă că, italienii fuseseră hoţă, dar incursiunile lor nocturne, strategiile la care se dedau ca să nu fie prinşi, ruşinea lor când erau surprinşi asupra faptului – toate mărturiseau despre ei că, erau conştienţi că făceau un lucru rău. Germanii intrau în orice casă în orice moment al zilei, răsturnau mobila, îi băteau pe cei dinăuntru, oricât de bătrâni sau de tineri, oricât de bolnavi ar fi fost, şi plecau cu tot ce le atrăgea atenţia. Ornamente, inele moştenite într-o familie din generaţie în generaţie, lămpi cu petrol, sobe cu benzen, suveniruri din

Răsărit ale marinarilor – toate dispăreau. Nu numai că era distractiv, dar aşa se şi cuvenea, să-i umileşti pe negroizii ăştia care aveau o cultură de doi bani. Fără nicio problemă îi lăsau pe oameni să moară de foame şi făceau semnul cu degetul mare ridicat în sus când vedeau sicrie greceşti trecând peste pietre în direcţia cimitirului.

Atât Pelagia, cât şi tatăl ei au fost bătuţi în diverse momente fără niciun motiv anume. Psipsina, pentru crima de a fi fost domesticită, a fost smulsă din braţele Pelagiei şi aşa, în joacă, omorâtă în bătaie cu patul puştii. Drosoulei i-au fost stinse chiştoace de ţigară pe pielea sânilor, pentru că se uitase urât la un ofiţer. Doctorului i-a fost făcut ţăndări în faţa ochilor tot echipamentul medical atât de preţios, pe care şi-l adunase conştiincios în răstimpul a douăzeci de ani de sărăcie, de către patru soldaţi care purtau emblema cu capul de mort la centură şi aveau inimile la fel de întunecate, de jilave şi de găunoase precum peştera Drogarăţi. Anul acela de ocupaţie germană, Sfinţii Şerpi nu şi-au mai făcut apariţia la biserica Sfintei Fecioare de la Markopoulo, nici Sfântul Crin n-a mai înflorit la Demoutsandata.

În noiembrie 1944, când au primit ordin să se retragă, invincibilii reprezentanţi ai rasei superioare a eternului *Reich* au distrus fiecare clădire pentru care şi-au găsit timp, iar locuitorii Cefaloniei s-au revoltat spontan împotriva lor şi s-au luptat cu ei pe tot drumul către mare.

Dar Günter Weber, care de ruşine se ţinuse departe de casa doctorului încă din perioada masacrelor, în noaptea dinaintea plecării şi-a adus gramofonul şi colecţia de discuri cu Marlene Dietrich şi le-a lăsat pe treptele din faţa uşii Pelagiei, aşa cum promisese în vremuri mai fericite. A lăsat şi un plic sub capac, iar Pelagia, când l-a deschis, a găsit înăuntru o fotografie în care apăreau Antonio Corelli şi locotenentul pe plajă, fiecare cu câte un braţ pe după umărul celuilalt. Corelli purta pe cap o bonetă femeiască bogat ornamentată cu fructe artificiale şi trandafiri ofiliţi; flutura înspre aparat o sticlă de vin, iar Günter purta o bonetă italienească, aşezată de-a curmezişul pe cap. Amândoi îşi ţineau ochii pe jumătate închişi, amândoi se vedea clar că erau beţi. În depărtare, Pelagia a deosebit cu greu silueta unei femei goale care se bălăcea lângă ţărm, având pe cap cascheta de ofiţer, cu calota îndreptată în sus, a unui grenadier german. Avea braţele desfăcute, într-un gest de mare plăcere, şi un arc de cerc de stropi fusese prins în obiectiv chiar în momentul în care îl azvârlise în sus cu

piciorul. Nu era clar de ce, dar Pelagia nu s-a simţit nici surprinsă, nici geloasă văzând arătarea cea şocantă; i s-a părut corect s-o vadă acolo, potrivită cu aluziile la Eden pe care Corelli părea să le culeagă din aer. Apoi a întors fotografia pe dos şi a găsit patru versuri din Faust al căror sens avea să-l descopere abia când i le-a arătat unui turist german foarte retras, după vreo treizeci şi cinci de ani. Erau acestea:

Mein Ruh ist hin.
Mein Herz ist schwer;
Ich finde sie nimmer
Und nimmermehr.1

Dedesubt, Weber scrisese în italiană: „Dumnezeu fie cu tine. N-am să te uit niciodată".

Gramofonul a fost ascuns şi el în gaura din podea, alături de mandolina lui Antonio şi de mărturisirile aşternute pe hârtie de Carlo şi toate au supravieţuit fratricidului.

Istoria se repetă, mai întâi sub formă de tragedie, pe urmă iar sub formă de tragedie. Germanii omorâseră vreo patru mii de soldaţi italieni, inclusiv o sută de ordonanţe cu banderole de-ale Crucii Roşii, ale căror trupuri le-au ars în foc ori le-au scufundat în mare cu ajutorul unor barje umplute cu balast. Dar alţi tot vreo patru mii au supravieţuit şi, exact la fel ca şi în Corfu, britanicii au bombardat vasele care-i transportau către lagărele de muncă. Majoritatea s-au înecat în calele navelor, iar pe cei care au reuşit să sară în mare i-au mitraliat nemţii şi trupurile lor au fost lăsate în voia valurilor, ca şi ale celorlalţi.

1 S-a dus liniştea mea, / Iar inima mi-e grea; / N-o mai găsesc nicicând, / Niciunde pe pământ. (Goethe, *Faust*, *Odaia Lui Gretchen*).

63

Eliberarea

Germanii au plecat şi sărbătorile au început, dar nici n-au apucat bine clopotele să dângăne, că miliţile de *andartes* afiliate la ELAS, care acum se numeau EAM, au şi ieşit din starea lor de hibernare şi s-au impus în faţa oamenilor cu ajutorul armamentului primit de la britanici – arme furnizate ca să fie folosite pentru a-i înfrânge pe nazişi. Acţionând, aşa pretindeau ei, la ordinele lui Tito, au format Consilii şi Comitete Muncitoreşti şi au trecut imediat la alegeri: s-au ales pe ei înşişi în unanimitate în tot ce însemna post de autoritate, apoi au impus o taxă de un sfert din orice le trecea prin minte. Pe insula Zante, sătenii cu simpatii regaliste s-au înarmat şi şi-au fortificat

casele, iar în Cefalonia, comuniştii s-au apucat să deporteze personajele dubioase către lagărele de concentrare. Îi urmăriseră de la distanţă pe naziști ani întregi şi deveniseră versaţi în toate artele atrocităţii şi ale opresiunii. Până şi Hitler ar fi fost mândru de asemenea ucenici sârguincioşi.

Poliţia lor secretă (OPLA1) i-a identificat pe toţi venizeliştii şi regaliştii şi le-a aplicat eticheta de fascişti. În Grecia continentală, comuniştii au rechiziţionat proviziile Crucii Roşii, au otrăvit fântânile satelor ostile aruncând în ele hoituri de catâri şi cadavre ale disidenţilor, au pretins un sfert din alimentele debarcate la Pireu pentru ajutorarea Atenei, au pus în circulaţie un ziar intitulat în băşcălie Alithea2, plin de minciuni despre eroismul propriilor oameni şi laşitatea tuturor celorlalţi, au scăpat fără. discernământ de orice persoană incomodă pe motiv că

1 Iniţialele cuvintelor greceşti care înseamnă „Organizaţia de Apărare Politică Populară".

2 *Adevărul* (gr.).

ar fi fost vorba de „colaboraţionişti", s-au folosit de prostituate pentru a-i momi pe soldaţii britanici în raza de tragere a oamenilor lor, care s-au deghizat ei înşişi în soldaţi britanici, lucrători ai Crucii Roşii, poliţişti sau-membri ai Brigizii de Vânători de Munte şi au pus copii să poarte steagul alb pentru a crea confuzii care să le permită să organizeze ambuscade. Au tras cu obuze în piețele pline de oameni aflaţi la cumpărături sau în soldaţii britanici care le distribuiau alimente muritorilor de foame, au luat ostatici 20.000 de nevinovaţi, au împuşcat 114 lideri de sindicat care erau socialişti, dar nu şi comunişti şi au distrus fabrici, docuri şi căi ferate pe care germanii le părăsiseră intacte. Au îngrămădit în gropi comune cadavre de greci cărora în prealabil le tăiaseră bărbăţia, le „lăţiseră zâmbetul" şi le scoseseră ochii. Au produs 100.000 de refugiaţi şi – lucrul cel mai rău – au răpit 30.000 de copii mici şi i-au expediat peste graniţe, în Iugoslavia, pentru îndoctrinare. Oamenii organizaţiei ELAS capturaţi de britanici au cerut să nu fie daţi la schimb cu alţi prizonieri, atât erau de îngroziţi de propriii lor conducători, iar grecii obişnuiţi i-au implorat pe ofiţerii britanici să-i ajute. Un dentist din Atena le-a oferit militarilor dinţi falşi pe gratis.

Toate acestea au fost deopotrivă ironice şi tragice. Ironia a constat în aceea că, dacă şi-ar fi continuat politica din vremea

războiului, de a nu face absolut nimic, comuniştii greci ar fi devenit, fără îndoială, cel dintâi guvern comunist din lume ales liber. Pe când în Franţa, comuniştii îşi câştigaseră un loc binemeritat şi respectat în viaţa politică, în Grecia, comuniştii s-au făcut ei singuri pentru totdeauna neeligibili, din moment ce nici măcar simpatizanţii comunişti nu s-au arătat dispuşi să-i voteze. Tragedia a constat în faptul că, prin toate acestea, comunismul a mai făcut încă un pas pe calea predestinată spre concluzia că era Cea Mai Grozavă şi Mai Umanitară Ideologie care N-a Fost Pusă în Practică Nici Măcar Când S-a Aflat La Putere sau, eventual, Cea Mai Nobila Cauză care A Atras Cel Mai Mare Număr de Huligani şi Oportunişti Cu Putinţă.

Printre milioanele de vieţi ireparabil distruse de respectivii huligani, s-au numărat şi cele ale Pelagiei şi doctorului Iannis. Doctorul a fost luat cu forţa în timpul nopţii de trei inşi înarmaţi, care hotărâseră că, din moment ce era republican, n-avea cum să nu fie şi fascist şi, din moment ce era doctor, n-avea cum să nu fie şi burghez. Pe fiica lui, Pelagia, au înghesuit-o într-un colţ şi au bătut-o cu un scaun până şi-a pierdut cunoştinţa. Când a ieşit din casă şi i-a sărit în apărare doctorului, Kokolios a fost luat şi el, cu toate că era comunist. Prin acţiunile sale, dovedise o fidelitate greşit orientată şi a plecat sprijinindu-se de braţul monarhistului Stamatis, toţi trei fiind mânaţi spre docuri pentru a fi expediaţi.

Pelagia n-a mai ştiut ce se întâmplase cu tatăl ei, nici unde fusese dus, şi nimeni din partea autorităţilor n-a vrut să-i spună. Rămasă de una singură în casă, fără, niciun ban, niciun ajutor, copleşită de o nouă porţie de disperare peste care nu reuşea să treacă, s-a gândit pentru prima oară să-şi încheie socotelile cu viaţa. Nu mai vedea niciun viitor, numai o succesiune de fascisme de un fel sau altul pe o insulă parcă blestemată şi menită să rămână în vecii vecilor o simplă piesă în jocul cine ştie-cui, un joc ai cărui jucători cinici se schimbau, dar ale cărui scoruri se ţineau în oase şi sânge, în trupurile celor slabi şi nevinovaţi. Când avea să se întoarcă Antonio?! Războiul tărăgăna în restul Europei şi probabil că murise. Urma o viaţă în care frumuseţea ei avea să fie subminată de sărăcie, iar sănătatea – de foame. Rătăcea de colo-colo prin casa goală şi bântuită, care răsuna de ecoul paşilor ei, şi o durea inima pentru ea însăşi, dar şi pentru toată omenirea. Naziştii omorâseră 60.000 de evrei greci, sau cel puţin aşa se spusese la radio, şi acum grecii înşişi se apucaseră să-şi omoare fraţii, de parcă naziştii

n-ar fi fost decât o poliţie a cărei plecare fratricizii o aşteptaseră cu nerăbdare. Mai auzise şi altceva: comuniştii i-ar fi omorât şi pe soldaţii italieni care veniseră să lupte alături de ei împotriva germanilor. Pelagia îi ţinea minte pe băieţii veseli care cântaseră în clubul *La Scala*, îşi amintea cum zisese că avea să-i urască totdeauna pe naziști. Oare venise momentul, în ultima instanţă, să-i urască totdeauna pe greci?! Dintre toate naţiile care-i dăduseră buzna în casă, o bătuseră şi-i furaseră bunurile, parcă numai italienii fuseseră cu adevărat nevinovaţi. S-a gândit cât de mult le luase britanicilor ca să ajungă până acolo şi s-a întrebat ce s-o fi ales de locotenentul Bunny Warren. N-ar fi fost surprinsă, dacă ar fi aflat că, la scurt timp după eliberare, fusese invitat la o petrecere de-a comuniştilor şi împuşcat. Acesta era omul care-i spusese: „Aş face orice pentru greci. Am venit aici ca să-i iubesc". Dacă ajunsese să-i urască pe greci, ea cărui popor îi mai aparţinea?! Nu mai avea tata, nu mai avea bunuri, nu mai avea de mâncare, nu mai avea iubit, nu mai avea speranţă, nu mai avea ţară. Din fericire, mai avea o prietenă Drosoula ştia de mult că Pelagia nu-l mai iubea pe Mandras, că nu mai era cazul de nicio căsătorie şi ca fiul ei, prin absenţa lui prelungită, prin tăcerea lui prelungită, renunţase de unul singur la toate drepturile sale. Mai ştia că Pelagia aştepta un italian, şi totuşi nu era stăpânită de amăriciune şi nu i-a spus niciodată nici o singură vorbă de reproş. Când Pelagia a bătut la uşa ei, plină de sânge, şi i s-a aruncat în braţe, după ce tatăl ei fusese răpit, Drosoula, care şi ea avusese mult de suferit, i-a mângâiat părul şi i-a spus vorbe aşa cum numai o mamă i-ar spune fiicei sale. N-a trecut o săptămână şi Drosoula şi-a ferecat uşile şi obloanele căsuţei de pe chei şi s-a mutat în casa doctorului, sus pe deal. Într-un sertar, a descoperit pistolul italienesc al doctorului şi muniţia pregătită pentru el şi le-a pus undeva la îndemână, pentru când s-ar fi întors porcii ăia de fascişti.

Ca şi Pelagia, Drosoula parcă intrase la apă în timpul războiului. Faţa ei mare şi urâtă, ca o lună plină, se trăsese înăuntru, dându-i un aer de sentimentalism eteric, în ciuda buzelor groase şi-a sprâncenelor stufoase. Colacii opulenţi de grăsime de pe şolduri şi coapse i se topiseră, iar pieptul ei mămos, ca un promontoriu masiv, se lăsase în jos, ocupând spaţiul abandonat de pântecul odinioară exuberant. Unul dintre genunchi şi ambele articulaţii ale coapselor începuseră să-i fie afectate de artrită, drept care acum avea un fel de a se deplasa vag târât şi săltat, care părea deopotrivă mecanic şi dureros. Zvelteţea ei

recentă şi necăutată îi dădea, totuşi, o anumită prestanţă la cât era de înaltă, iar părul cărunt impunea respect şi o făcea să fie o apariţie şi mai intimidantă. Spiritul îi rămăsese neatins, aşa încât i-a dat forţă şi Pelagiei.

Ca să se aline reciproc, dormeau amândouă în patul doctorului, iar ziua ticluiau tot felul de scheme prin care ar fi putut face rost de ceva de mâncare şi-şi ascultau una celeilalte plângerile şi poveştile. Scormoneau după rădăcini prin tufărişuri, puneau seminţe străvechi la încolţit în farfurii, ca nişte păsări de pradă le tulburau aricilor hibernarea; apoi, Drosoula şi-a dus prietena mai tânără pe stânci, ca s-o înveţe să pescuiască, şi să răscolească pietrele după crabi, şi s-au întors de acolo cu alge de mare pe care şi le-au servit pe post de legume cu sare.

Numai că Drosoula era plecată în momentul în care s-a întors Mandras, plin de aşa-zisă lui glorie şi de noile lui idei, aşteptându-se la o binemeritată atenţie plină de admiraţie din partea logodnicei pe care n-o mai văzuse de ani de zile, şi hotărât să-şi pună răzbunarea în aplicare.

A intrat pe uşă fără să bată, şi-a trântit raniţa de pe umeri pe jos, iar puşca *Lee-Ensfield* a rezemat-o de perete. Pelagia stătea pe marginea patului, croşetând ultimele rânduri la cuvertura pe care şi-o tot făcuse pentru nuntă şi care, miraculos, crescuse fără cusur din ziua plecării lui Antonio. Pentru ea, fusese o modalitate de a-şi construi o viaţă împreună cu el în absenţa lui şi fiecare ochi, fiecare nod le făcuse punând în ele toată dorinţa plină de meandre a inimii ei singuratice. Când a auzit zgomot în bucătărie, a strigat:

— Drosoula?!

În cameră a intrat, însă, un bărbat pe care nu l-a recunoscut, doar că arăta foarte asemănător cu Drosoula dinainte de război. Avea acelaşi pântec şi aceleaşi coapse labărţate, aceeaşi faţă rotundă cu trasături aspre, aceleaşi sprâncene stufoase şi buze groase. Ultimii trei ani de vieţuit în huzur, din mărinimia britanicilor şi din prăduitul ţăranilor transformaseră pescarul frumos de odinioară în ceva care aducea cu un broscoi. De nedumerită ce era, Pelagia s-a ridicat în picioare.

Mandras a rămas şi el perplex. Avea ceva, fetiţa aia speriată şi slăbănoagă… ceva ce-i amintea de Pelagia. Dar femeia fără sâni din faţă lui avea şuviţe argintii în părul negru şi rar, fusta lungă şi amplă îi

atârna dreaptă spre pământ din lipsa unor rotunjimi în dreptul şoldurilor, buzele îi erau crăpate şi uscate, obrajii concavi. Şi-a rotit privirile prin camera o clipă, căutând-o pe Pelagia, presupunând că femeia din faţa lui o fi fost vreo verişoară sau vreo mătuşă.

— Mandras, tu eşti?! a întrebat ea, şi-atunci i-a recunoscut vocea.

A rămas interzis şi o mare parte din ura acumulată în el l-a părăsit brusc; a rămas încurcat şi îngrozit. La rândul ei, Pelagia s-a uitat la trăsăturile lui brute, care-i schimbau faţa şi a simţit un fior de groază.

— Am crezut c-ai murit, a zis ea într-un târziu.

El a închis uşa şi s-a rezemat de ea.

— Adică ai sperat c-am murit. După cum vezi, n-am murit. Sunt foarte plin de viaţă şi mi-e foarte bine. Nu primesc o sărutare din partea logodnicei mele?!

Pelagia s-a apropiat de el timidă şi nehotărâtă şi i-a depus o sărutare pe obrazul drept.

Mă bucur că eşti în viaţă, a zis ea.

El a apucat-o de încheieturile mâinilor şi i le-a ţinut strâns.

— Nu cred că te bucuri. Şi, dacă tot a venit vorba, ce mai face taică-tu? El nu-i aici?

— Dă-mi drumul, a zis ea cu jumătate de glas, şi el i-a dat drumul. Apoi a continuat, întorcându-se la locul ei pe pat: L-au luat comuniştii.

— Păi, înseamnă c-a făcut el ceva, de-a trebuit să-l ia.

— N-a făcut nimic. Îi vindeca pe bolnavi. Şi pe mine m-au bătut c-un scaun şi ne-au luat totul.

— Trebuie să fi avut ei motivele lor. Partidul nu greşeşte niciodată. Oricine nu-i cu noi este împotriva noastră.

Pelagia a observat ca Mandras purta o uniformă de căpitan italian şi steaua roşie – care însemna apartenenţă la ELAS – cusută stângaci în partea din faţă a bonetei. Era o caricatură de prost-gust a bărbatului care-i luase locul.

— Şi tu eşti cu ei, a zis Pelagia.

El s-a rezemat de uşă mai comod, şi-a lăsat toată greutatea pe ea, sporindu-i Pelagiei temerile şi sentimentul că era prizoniera lui Mandras.

— Nu numai că sunt cu ei, a zis el plin de suficienţă. Sunt foarte

important printre ei. Apoi a provocat-o: În curând, o să fiu făcut comisar şi o s-avem o casă mare şi frumoasă în care să locuim. Când ne căsătorim?

Ea tremura toată şi se cutremura. El a observat, ceea ce nu a făcut decât să-l înfurie şi mai tare.

— Nu ne căsătorim, a zis Pelagia, ridicându-şi ochii către el şi privindu-l cât se pricepea ea de conciliant. Eram foarte tineri şi naivi amândoi şi nu era vorba de ce credeam noi.

— Nu era ce credeam noi?! şi eu, care-am plecat să lupt pentru Grecia, gândindu-mă la tine toată ziua şi visându-te pe tine toată noaptea. Şi, când mă gândeam la Grecia, o vedeam cu chipul tău şi puteam să lupt mai tare. Şi-acuma, că m-am întors în sfârşit, găsesc o boarfă ofilită care m-a uitat. Şi ce-am zis eu, „căsătorie”?! Nu mi-am dat seama ce spun. Am uitat: căsătoria este o minciună. Şi-a citat din Manifestul Partidului Comunist: „Căsătoria burgheză nu este, în realitate, decât un sistem de a poseda nevestele în comun”.

— Ce-i cu tine?! a întrebat ea.

— Ce-i cu mine?! – şi a scos dintr-un buzunar al vestonului un toptan de hârtii şifonate. Uite, astea sunt cu mine! – şi l-a aruncat pe jos la picioarele ei.

Pelagia s-a aplecat încet şi a luat teancul de pe podea, stomacul ei răzvrătindu-se de-atâtea temeri câte se strângeau în el. A ridicat legătura cu amândouă mâinile şi şi-a dat seama că erau adunate la un loc scrisorile ei către Mandras pe frontul din Albania.

— Scrisorile mele?! a întrebat ea, răsucindu-le pe toate părţile în mâini.

— Scrisorile tale. După cum ţi-am spus, eu nu ştiu să citesc, aşa că m-am întors ca să te-aud pe tine citindu-mi-le din nou. O cerere justificată, zic eu. Aş vrea să-ncepi cu ultima dintre ele, şi de-acolo s-o luam încet-încet înapoi, A, ce zici? Dă-i drumul, citeşte.

— Ah, Mandras, te rog! De ce e nevoie de-aşa ceva?! Toate astea-s de domeniul trecutului.

— Citeşte! i-a spus el, ridicând mâna s-o lovească.

Ea s-a chircit şi s-a ferit, protejându-şi faţa cu mâinile, apoi a încercat să desfacă sârma de capcană cu care erau legate la un loc scrisorile. A găsit-o pe ultima, dar n-a putut s-o citească. S-a prefăcut c-o cauta şi a ales una mai de la început. Cu o voce şovăitoare, a început să citească: „*Agapeton*, tot n-am primit niciun semn de viaţă de la tine

şi curios este c-am început să suport cu stoicism. S-a întors Panayis de pe front cu o mână lipsă şi mi-a spus că pe front este atât de frig, de nici nu poţi să ţii creionul în mână…", dar Mandras a întrerupt-o:

— Tu mă crezi prost, boarfă ce eşti?! Ţi-am spus s-o citeşti pe ultima.

Îngrozită, Pelagia a scormonit printre foi, ca să găsească ultima scrisoare şi a înţeles că Mandras o supunea aceluiaşi chin pe care fusese obligată să-l îndure cu atât de multe luni în urmă. S-a uitat la mesajul ei sec din ultima scrisoare şi, de frică, abia a mai reuşit să vorbească: „*Agapeton* – a început ea, cu vocea gâtuită –, îmi lipseşti atât de mult…"

Dar Mandras a scos un răcnet scârbit şi i-a smuls-o din mâini. A ridicat hârtia la lumină şi a citit el: „Nu mi-ai scris nici măcar o dată şi la început am fost tristă şi îngrijorată. Acum îmi dau seama că nu poţi să mă iubeşti şi din cauza asta nici iubirea mea nu mai e ce-a fost. Vreau să te anunţ că m-am hotărât: te dezleg de orice promisiune. Îmi pare rău". Apoi a zâmbit sardonic, faţa lui lăţindu-se într-un rânjet lipsit de orice veselie, deopotrivă sinistru şi ameninţător:

— Tu ai auzit vreodată de Programul de Autoeducaţie al Muncitorilor?. Ei bine, da, ştiu să citesc. Şi uite ce-am găsit în scrisorile pe care le-am tot purtat lângă inima mea. Curios este că mi-ai mai citit o dată scrisoarea asta şi parcă-mi aduc aminte că pe-atunci suna altfel. Am stat şi m-am gândit cum se poate ca o scrisoare să se rescrie singură. Mai-mai c-am ajuns să cred în existenţa îngerilor. Nu-i aşa că-i ciudat?! Stau şi mă-ntreb: care ar putea fi explicaţia?!

— N-am vrut să te rănesc. Îmi pare rău. Cel puţin acum ştii care este adevărul.

— Adevărul?! a urlat el. Adevărul?! Adevărul este că eşti o curvă. Şi mai ştii ceva?! Ştii ce-am aflat când m-am întors – primul lucru?! Ei, Mandras, ai auzit de fosta logodnică aia a ta?! O să se mărite c-un italian". Adică ţi-ai tras-o c-un fascist, este?! Pentru asta am luptat eu? Boarfă trădătoare ce eşti!

Pelagia s-a ridicat, cu buzele tremurându-i, şi a zis:

— Mandras, lasă-mă să ies!

— Lasă-mă să ies!, a maimuţărit-o el. Lasă-mă să ies! Micuţa moare de frică, da?! – şi s-a apropiat de ea şi i-a cârpit una peste faţă atât de brutal, încât Pelagia mai întâi s-a răsucit pe picioare şi abia apoi a căzut la pământ. El i-a tras şi un picior în rinichi, apoi s-a aplecat s-o

apuce de încheieturile mâinilor. A trântit-o pe pat şi, cu totul împotriva intenţiilor lui iniţiale, s-a apucat să-i sfâşie hainele.

Violatul femeilor se pare că era ceva de la care nu se putea abţine. Era ca un reflex irezistibil care se declanşa de undeva din profunzimile pieptului său, un reflex căpătat în cei trei ani de atotputernicie şi de nedat socoteală nimănui, care începuseră cu însuşirea de bunuri sub ameninţarea armelor şi ajunsese la însuşirea a orişice. Era ca un drept natural, era ceva care se subînţelegea, iar violenţa şi animalitatea lui erau infinit mai stimulante decât bietele zvâcnete de plăcere cu care se încheia. Uneori, trebuia să omori la sfârşitul actului, ca să poţi păstra o măruntă rămăşiţă, un vestigiu al bucuriei anterioare. După care urma o senzaţie de sfârşeala, de găunoşenie, care te biciuia de la spate s-o iei de la început şi iar s-o iei de la început.

Pelagia s-a luptat. Unghiile i s-au rupt în pielea lui, l-a lovit cu mâinile, cu genunchii, cu coatele, a zbierat şi s-a zvârcolit. Lui Mandras, rezistenţa ei i se părea şi lipsită de sens, şi nejustificată; nu reuşea s-ajungă nicăieri, în ciuda greutăţii şi-a forţei lui, aşa încât s-a lăsat pe spate şi-a plesnit-o de mai multe ori peste faţă, încercând s-o supună. Pelagiei îi zbura capul dintr-o parte într-alta cu fiecare lovitură. La un moment dat, a încercat să-i tragă. fusta în sus. Cu aceeaşi mişcare i-a smucit şi şorţul, iar pistoletul Derringer, mic şi greu, s-a răsturnat din buzunarul şorţului, unde şi-l ţinea, şi a aterizat pe pernă, alături de capul Pelagiei. Mandras, cu ochii sticlindu-i de cât sălbăticie şi furie se citea în ei, gâfâind, nu l-a văzut, iar când glonţul i-a străpuns clavicula, şocul a fost atât de brutal pentru el, încât a înlemnit. Apoi a pus un picior în podea, s-a retras clătinându-se, strângându-şi rana cu o mână, aruncându-i Pelagiei priviri pline şi de uimire, şi de reproş.

Drosoula a auzit pocnetul focului de armă chiar în momentul când a intrat pe uşa bucătăriei şi, în prima clipa, n-a recunoscut zgomotul. Apoi şi-a dat seama ce era şi a pus mâna pe pistolul italienesc ascuns în spatele bucăţilor de pâine uscată pentru care se luptase cu atâţia alţi înfometaţi, sub ferestrele de la birourile Partidului Comunist. Fără să mai gândească – fiindcă ştia sigur: dacă stătea să se gândească, o dovedea laşitatea –, a smucit uşa de la camera Pelagiei şi s-a trezit, în faţa ochilor, cu o scenă pe care nu şi-ar fi imaginat-o niciodată.

Îşi spusese că Pelagia poate se-mpuşcase, că poate intraseră

hoţii peste ea, dar, când a dat buzna înăuntru, a văzut-o pe fata doctorului culcată pe spate, sprijinindu-se în coate, cu pistoletul fumegându-i în mâna dreaptă, cu faţa buhăită şi însângerată, buzele rupte, hainele sfâşiate, ochii deja umflaţi şi învineţiţi. Drosoula a urmat direcţia privirilor Pelagiei şi a degetului cu care-i arăta după uşă, unde a văzut, rezemat de perete, un bărbat care putea fi băiatul ei. S-a repezit înspre Pelagia, a luat-o în braţe, a legănat-o, a liniştit-o şi-a auzit vorbele răzbătând de după gemete şi groază:

— A vrut… să ă a… violeze…

Drosoula s-a ridicat în picioare. Mama şi fiul s-au cercetat unul pe altul din priviri; niciunuia nu-i venea să creadă. Atât de multe se schimbaseră. De ce se aprindea furia în pieptul femeii, de aceea focul din sufletul lui Mandras era mai firav şi, până la urmă, s-a stins. Un val de autocompătimire l-a dat peste cap; nu mai voia nimic altceva decât să plângă. Avusese totul şi nu mai avea nimic, pierduse totul. Chinurile războiului din gheţurile Albaniei, anii petrecuţi în pădure, felul înşelător în care căpătase încredere-în-sine pentru că învăţase să scrie şi-şi însuşise termenii tehnici ai revoluţiei căutându-i în dicţionar, nou-căpătată lui putere şi importanţă – toate nu erau decât un abur şi-un vis. Redevenise un băieţel înfricoşat, care tremura tot în faţa furiei mamei sale. Şi-l mai durea şi umărul atât de tare! Ar fi vrut să i-l arate, să-i atragă atenţia şi compătimirea, ar fi vrut ca ea să-i atingă umărul, să i-l repare.

În schimb, ea îndrepta pistolul spre el, scuturându-i ţeava de furioasă ce era, şi s-a răstit la el cu un singur cuvânt, dar care cuprindea tot ce voia să spună:

— Fascistule!

Vocea lui a răsunat jalnic a implorare:

— Mamă…

— Cum îndrăzneşti să-mi spui „mamă”?! Nu-ţi sunt mamă, nu-mi mai eşti fiu. Apoi s-a oprit şi s-a şters la gură de salivă cu mâneca: Eu am o fiică – şi a arătat înspre Pelagia care stătea ghemuită, cu ochii închişi, de parcă tocmai ar fi născut –, iar cu tine uite cum rămâne: te dezmoştenesc. Nu te mai cunosc, nu mai vii niciodată aici, în viaţa mea nu vreau să te mai văd, te-am uitat de pe-acum şi blestemul meu să fie mereu cu tine. Să nu mai ştii niciodată ce este liniştea, să-ţi plesnească inima în piept, să mori singur – şi Drosoula a scuipat pe podea şi a scuturat din cap cu dispreţ: Violator nazist, ieşi

afara până nu te omor!

Mandras şi-a lăsat puşca rezemată de perete în bucătărie şi şi-a abandonat raniţa. Cu sângele lucitor scurgându-i-se printre degetele mâinii drepte cu care încă-şi mai apăsa rana, s-a năpustit afară sub soarele palid de decembrie şi şi-a tras sufletul. S-a uitat cu ochii mustind de lacrimi la măslinul pe care odinioară se legănase râzând şi de care, parcă aşa ţinea minte, stătea legată o capră. Copacul nu era întreg fără Pelagia aşa cum o ştia el, proaspătă şi frumoasă, tocând ceapă sub el şi zâmbind printre lacrimi. Era un copac singuratic şi avea semnificaţia unei absenţe, a unei pierderi. Un val de durere şi nostalgie l-a copleşit şi-n gâtlej a simţit amărăciunea ca pe o gheară care-l strângea. A pornit clătinându-se de-a lungul zidului de piatră.

Nici nu-i trecea prin minte că făcea parte dintr-o statistică: era una dintre multele vieţi deviate de la cursul lor şi distruse de război, un erou dezonorat căruia destinul nu-i rezerva nimic. Nu era conştient decât de faptul că paradisul nu mai exista, de un optimism transformat în praf şi pulbere, de o bucurie care mai demult strălucea mai ceva decât soarele, iar acum se spulberase şi se topise în lumina cea neagră şi-n căldura dătătoare de fiori a măcelului şi-a remuşcărilor cumulate. Luptase pentru o lume mai bună şi o redusese la neant.

Era un loc, odată, unde toate sclipeau de încântare şi nevinovăţie. S-a oprit o clipă, ca să-şi amintească. pe unde venea locul acela. S-a legănat de pe un picior pe celălalt, mai-mai să cadă pe spate, iar ţăranii l-au văzut, din casele lor, şi s-au mirat. Nu ştiau cine era, deşi li se părea oarecum cunoscut, aşa încât au preferat să nu se bage. Destul avuseseră de-a face cu soldaţii, destul cu sângele. L-au privit lung de după obloane, cum trecea şovăitor prin faţa caselor lor.

Mandras a coborât la ţărmul mării. S-a oprit la malul apei, uitându-se cum sclipeau boabele de spumă şi cum îi stropeau cizmele. Cizme italieneşti, da, da, ţinea minte – ale unuia care nu murise de moarte bună. Şi le-a scos, le-a aruncat în sus şi s-a uitat la ele cum au aterizat în valuri. Cu mâna de care se mai putea folosi şi-a descheiat pantalonii, i-a lăsat să-i cadă şi şi-a scos picioarele din ei. Cu mare grijă şi-a scos vestonul şi l-a tras uşor-uşor peste umărul rănit. S-a uitat mirat cum cercul de sânge se lăţea din ce în ce mai mult pe cămaşă, având drept centru găurica franjurită. Şi-a descheiat şi nasturii cămăşii, apoi şi-a scos-o şi pe aceea.

A rămas aşa, gol, faţă în faţă cu marea, chiar şi în frigul acela

tăios, şi a ridicat ochii spre cer în căutare de pescăruşi. Ei l-ar fi ghidat spre peşti. Şi-a dat seama că nimic nu-şi dorea mai mult decât să simtă marea pe corp, frecarea nisipului pe piele, să simtă cum i se strângeau şi se contractau vintrele sub mângâierea de gheaţă a apei sărate mătăsoase. Simţea vântul cum îl biciuia şi rana-l durea mai puţin. Simţea nevoia să se spele.

Ţinea minte că erau zile când ieşea cu barca şi n-avea nimic altceva de făcut decât să pescuiască, ţinea minte cât de triumfător se simţea când reuşea să prindă câte un peşte bun pentru Pelagia, cât se bucura de bucuria ei când i-l dădea, sărutările pe care i le fura seara, când greierii cârâiau şi soarele scăpăta brusc pe cerul apusului, spre Lixouri. Ţinea minte că pe vremea aceea era zvelt şi frumos, că-i stăteau muşchii pe el mândri şi întinşi, ţinea minte că existau trei fiinţe sălbatice şi exuberante care-l iubiseră şi-l urmaseră. Fiinţe care, în graţia şi simplitatea lor, nu se dădeau de ceasul morţii după zestre şi infidelităţi, nu erau preocupate să schimbe lumea, fiinţe care ştiau ce este iubirea, dar fără complicaţii.

— Kosmas! Nionios! Kristal! a strigat el şi s-a avântat în larg.

Pescarul care i-a recuperat corpul umflat de apă a povestit că, atunci când îl găsise, trei delfini se străduiau să-l împingă, rând pe rând, către ţărm. Dar poveşti dintr-astea se tot spuneau din vremuri străvechi şi adevărul era că nimeni nu mai ştia dacă era numai o figură de stil romantică sau un fapt de viaţă.

64

Antonia

Atâtea violuri fuseseră săvârşite şi atâţia orfani aduşi pe lume, încât Pelagia şi Drosoula nu s-au mirat când au găsit bocceluţa părăsită pe pragul casei lor. Se născuse într-un moment în care tatăl ar fi putut fi ori nazist, ori comunist, iar mama – oricare dintre nenumăratele fete fără noroc în viaţă. Oricine va fi fost acea fată îndurerată şi siluită, avusese suficientă grijă de copilul ei, încât să-l abandoneze pe treptele casei unui doctor, ştiind că se găsea cineva înăuntru, care se pricepea ce să-i facă. Atât de cumplit era haosul acelor vremi, încât celor două femei nu le-a venit în minte nimic altceva decât să încerce să aibă chiar ele grijă de copil, gândindu-se că, după un timp, ar fi fost adoptat de vreo familie fără copii sau dat în grija Crucii Roşii.

Au luat copilul în casă şi au desfăcut bocceluţa, descoperind că era fetiţă, şi şi-au dat seama imediat că era un copil a cărui fire

aparţinea unei lumi mai bune, ce avea să vină. Era calmă şi senină, nu căuta pretexte pentru zbieretele nebuneşti cu care unii bebeluşi îşi torturează părinţii – nu, ea îşi sugea degetul mare de la mâna dreaptă, obicei la care nu avea să renunţe nici după ce a devenit adultă, şi zâmbea cu generozitate, forfecând fericită cu mănuţele şi picioruşele; mişcările acestea, Pelagia le numea „ciripit". Fetiţa putea fi făcută să scoată un gâlgăit prelung de plăcere numai apăsându-i vârful năsucului cu degetul, iar sunetul acela semăna atât de mult cu un *tremolo* lent pe o coardă bas, încât Pelagia a hotărât să-i dea numele mandolinei căpitanului Corelli.

Cele două femei, ale căror suflete atât de bătătorite străbătuseră calvarurile privaţiunilor şi ale nefericirii, şi-au găsit un nou şi motivant scop al vieţii în Antonia. Nu exista penurie mult prea greu de îndurat, pe care ea să n-o facă suportabilă, nici amintire tragică pe care să n-o poată compensa, drept care şi-a luat în posesie locul în matriarhatul acela providenţial, de parcă destinul ar fi adus-o pe lume special pentru el. Toată viaţa ei, n-a pus nici măcar o singură întrebare despre tatăl ei, ca şi cum i s-ar fi părut natural ca ea să se fi născut prin partenogeneză, şi abia când a făcut cerere de eliberare a unui paşaport, ca să plece în străinătate în luna de miere, a descoperit cât de infinit de simplu era să i se spună că, oficial, ea nu exista.

Avea, totuşi, un bunic. După doi ani, când doctorul Iannis a revenit şi a intrat în bucătărie, târşâindu-şi picioarele, sprijinit de doi lucrători de la Crucea Roşie, absolut sleit de oroarea fără limite a brutalităţi cotidiene, amuţit pe vecie şi paralizat emoţional, mai întâi s-a aplecat şi a sărutat copila pe frunte şi abia apoi s-a retras în camera lui. La fel cum Antonia nu punea întrebări despre tatăl ei, nici doctorul Iannis nu punea întrebări despre ea. Pentru el, era suficient că înţelegea faptul că omenirea se abătuse pe o cale de neînţeles, străină şi opacă. Devenise o oglindă în care se reflectau în mod neclar grotescul, demonicul şi hegemonia morţii. Accepta ca fiica lui şi Drosoula să doarmă în fostul lui pat şi ca el să doarmă într-al Pelagiei, pentru că, indiferent în ce pat dormea, visa despre acelaşi marş forţat de sute de kilometri fără ghetele care i se furaseră, fără hrană şi fără apă. Auzea şi acum ţipetele sătenilor care-şi vedeau casele arzând, urletele celor castraţi pe viu şi ale celor cărora li se scoteau ochii, păcănitul împuşcăturilor cu care erau executaţi cei răzleţiţi şi-i vedea şi-i răsvedea pe Stamatis şi pe Kokolios, monarhistul şi comunistul,

imaginea prin excelenţă a Greciei, murind unul în braţele celuilalt şi implorându-l să-i lase acolo, în drum, ca să nu-l împuşte şi pe el. În mintea lui, răsunau fără încetare imnul ELAS-ului, un panegiric pe teme precum unitatea, eroismul şi iubirea şi ironia amară a faptului că i se spunea „tovarăşe" în timp ce era bătut peste spinare sau a-i fi apăsată o ţeavă de armă în ceafă în momentul pseudoexecuţilor care li se păreau amuzante gardienilor săi.

Cu toată muţenia lui, gândind în imagini în loc de vorbe, fiindcă vorbele erau prea slabe şi prea departe de esenţa lucrurilor, doctorul Iannis găsea tot atâta consolare în Antonia, câtă găsise în fiica lui după ce tânăra soţie îi murise. Legăna copila pe genunchi, îi potrivea părul negru, îi gâdila urechile, se uita intens în ochii ei căprui, de parcă gestul acesta în sine era o modalitate de a vorbi; şi fiecare zâmbet al Antoniei avea darul de a-i umple inirna de durere, pentru că la bătrâneţe avea să-şi piardă nevinovăţia şi să afle că tragediile uzează muşchii feţei atât de mult, încât zâmbetul devine cu neputinţă.

Doctorul Iannis a reînceput să practice medicina, el ajutându-şi de-acum fiica – rolurile dinainte se inversaseră. Pelagia observa neliniştită cum îi tremurau mâinile când se ocupa, fără să scoată o vorbă, de răni şi rosături; era conştientă, de asemenea, că lucra tot timpul încercat de propriul sentiment covârşitor al inutilităţii. De ce să menţii viaţa, când oricum toţi trebuie să murim, când nu exista ceea ce numim nemurire, când sănătatea este un accident vremelnic din anii tinereţii?! Pelagia se gândea uneori la puterea invincibilă a chemării sale umanitare, o chemare la fel de absurd de curajoasă, deznădăjuită. şi donquijotescă precum truda lui Sisif, o chemare la fel de nobilă şi de greu de înţeles precum aceea care-l inspiră pe un martir să strige în gura mare binecuvântări în timp ce arde pe rug. Serile, îşi încolăcea braţele în jurul lui, îl ţinea în braţe, în timp ce lui mintea îi hălăduia în trecut şi ochii i se umezeau de tristeţe, iar ea îşi lipea capul de pieptul lui, înţelegând că disperarea lui era aceea care i-o mai uşura pe-a ei.

A încercat să-i trezească din nou interesul de a lucra la Istoria lui şi, când i-a scos hârtiile din ascunzătoare şi i le-a desfăşurat în faţă pe masa de lucru, doctorul a părut suficient de doritor să lucreze. Şi le-a recitit, dar, la capătul unei săptămâni, Pelagia a constatat că nu mai adăugase decât un scurt paragraf, într-o caligrafie care se transformase, din vechiul lui scris de mână, ferm, într-un păienjeniş haotic de linii tremurate şi rotocoale turtite. L-a citit, acel paragraf, şi

şi-a adus aminte de ceva ce-i spusese tatăl ei mai demult căpitanului Corelli. În diagonală, în partea de jos a ultimei pagini, doctorul Iannis mâzgălise: „În trecut, i-am avut pe barbari. Acum, numai pe noi înşine putem da vina”.

Coborând în ascunzătoare, Pelagia redescoperise puşca lui Mandras, mandolina lui Antonio şi hârtiile lui Carlo. Acestea din urmă le-a citit de la un capăt la celălalt într-o singură seară, începând cu scrisoarea de adio, sfâşietoare şi profetică, şi continuând cu povestea din Albania şi cu moartea lui Francesco. Nici nu-i trecuse prin minte vreodată că titanul acela viril şi cordial suferea atât de chinuitor de o tulburare de taină, care-l înstrăinase pentru totdeauna de el însuşi, făcând să-i sece rezervorul şi izvoarele de fericire. Dar abia acum, într-un târziu, înţelegea şi ea de unde se trăgea, de fapt, forţa lui de caracter şi de sacrificiu, la fel cum înţelegea că nimic nu este mai puţin evident la un om decât ceea ce pare să fie dincolo de dubiu. Îşi dădea seama că tot atât de hotărât fusese Carlo să-şi piardă propria viaţă, cât să i-o salveze pe-a lui Corelli şi că fetiţa ei adoptată ar fi dat dovadă de acelaşi inefabil curaj în caz de risc.

Antonia s-a făcut înaltă şi subţire, apropiindu-se pe zi ce trecea de imaginea clasică a unei atlete amazoane, cum erau cele pictate pe vasele din muzee. Când mergea, ţopăia, făcând mici sărituri pe vârfuri, şi de foarte mică s-a oprit la culoarea alb pentru hainele pe care le purta. Era absolut incapabilă de bune maniere: când se aşeza pe fotoliul bunicului ei, nu numai că-şi sugea degetul mare, dar îşi mai şi bălăbănea un picior pe care şi-l ţinea moale peste braţul fotoliului, zăcând acolo într-o postură care nu era deloc de domnişoară şi replicând la observaţiile maică-sii şi ale Drosoulei cu hăhăeli gen: „Da’ nu mai fiţi atât de demodate!” Pelagia recunoştea: într-o casă pe care şi-o ţineau pentru ele două femei excentrice, numai pe ea însăşi putea da vina dacă Antonia se încăpăţâna să meargă pe aceeaşi cale, adică să fie atipică pentru spiţa femeiască, lucru pe care tatăl ei îl inaugurase chiar cu ea.

Excentrice şi erau considerate de ceilalţi. Bârfele fără minte de prin sat făcuseră din Drosoula, pocită cum era, şi din Pelagia, cu apriga ei lipsă de respect faţă de bărbaţi, o pereche de hoaşte şi de vrăjitoare. Faptul că doctorul n-avea niciun cuvânt de spus şi nicio putere în casă era explicat ca datorându-se unor poţiuni care-l lăsau pe cale chimică fără bărbăţie şi unor faurmece otomane; iar faptul că Pelagia era

împinsă de lipsa de bani să recurgă la valeriană şi la granat în locul medicamentelor moderne, sofisticate, nu făcea decât să alimenteze certitudinea că metodele lor erau suspecte şi oculte. Copiii aruncau după ele cu pietre când treceau pe drum, le batjocoreau, iar adulţii îşi instruiau progeniturile să nu se apropie de ele şi-şi asmuţeau câinii să le muşte. Chiar şi aşa, Pelagia reuşea să-şi câştige existenţa, fiindcă oamenii soseau pe furiş, după lăsarea întunericului, fiind încredinţaţi că leacurile şi loţiunile ei nu dădeau greş.

Prima criza majoră a acestui mod de viaţă s-a ivit în 1950, când cele două femei nu au reuşit să strângă destui bani ca să mituiască un funcţionar de la serviciile de sănătate publică, în sensul ca el să nu bage de seamă faptul că doctorul şi Pelagia nu aveau calificare. După ce li s-a interzis practicarea medicinei, se părea că erau sortiţi celei mai abjecte mizerii şi că aveau să se întoarcă la metodele de subzistenţă din timpul războiului, bazate pe arici, şopârle şi melci.

Dar tot atunci soarta parcă le-a zâmbit pentru prima oară: un poet canadian de inspiraţie lugubră, specializat în versuri despre tentative de sinucidere şi în lamentări metafizice, a sosit pe insulă şi s-a apucat să-şi caute locuinţă. Era primul dintr-o nouă avangardă de intelectuali occidentali romantici cu aspiraţii byroniene şi-şi căuta o casă cât mai simplă printre oamenii cei mai simpli de pe pământ, undeva unde să poată veni în contact cu adevăratele realităţi dure ale vieţii.

S-a ales cu o casă cât mai simplă printre oamenii cei mai simpli ai mării. Ruşinată şi pe un ton apologetic, Drosoula i-a prezentat cele două camere neîngrijite, igrasioase, cu pereţii coşcoviţi şi mirosind a stătut, pe care le avea căsuţa părăsită de ea pe chei, închisă în ultimii cinci ani şi devenită loc de refugiu pentru gândaci, şopârle şi şobolani. Ea se pregătea sufleteşte pentru un refuz plin de dispreţ, dar omul s-a declarat încântat şi i-a oferit o chirie de nouă ori şi jumătate mai mare decât îşi propusese ea, fără prea mare tragere de inimă, să-i ceară. Drosoula a tras concluzia că precis era şi bogat, şi nebun, iar canadianului nu-i venea să creadă ce noroc dăduse peste el, să-şi găsească o casă la un preţ atât de caraghios de mic, încât până şi un poet şi-l putea permite. Ba chiar se simţea vinovat şi punea mai mulţi bani în plicul pe care-l vâra printre obloane, însă Drosoula de fiecare dată îi returna cinstit banii în plus.

A stat în casă timp de trei ani, până la dezastrul din 1953, şi a

populat camerele cu blonde boeme nevrotice şi romancieri marxişti în vogă; aceştia îşi expuneau teoriile conspirative toată noaptea, cu o vehemenţă din ce în ce mai împleticită, pe măsură ce goleau sticlele de vin roşu de proastă calitate, ale cărui conţinut de alcool şi efect nociv asupra intelectului erau substanţial mai mari decât credeau ei. Poetul ar fi rămas şi după calamitate, dar ajunsese la concluzia mai mult decât limpede că relaxarea, soarele şi mulţumirea-de-sine îi afectau muza ireparabil. După tot acest timp, îi devenise aproape imposibil să mai scrie versuri depresive, aşa că prioritatea lui era de-acum să se întoarcă la Montreal via Paris, unde libertatea era tocmai pe punctul de a fi recunoscută drept principala sursă de Angst1.

Dar Pelagia, Drosoula şi Antonia se desfătau cu libertatea pe care le-o oferea bogăţia lor fără precedent. Mâncau miel cel puţin de două ori pe săptămână şi reuşeau să-şi cumpere fasole care fusese pusă la uscat anul ăsta, şi nu anul trecut. În plus, sticla zilnică de vin a avut asupra doctorului efectul salutar de a-i vindeca rănile psihicului una câte una, alungându-i unele amintiri şi făcându-i altele mai uşor de suportat, încât a ajuns, până la urmă, să zâmbească şi să râdă, chiar dacă nu vorbea. Îşi făcuse un obicei din a porni cu Antonia în plimbări lungi şi lente, urmărind-o pe fetiţă cât de încântată era de fluturi şi cum ţopăia de la o minune de exemplar la alta, într-un fel care i-o amintea pe Lemoni la vârsta copilăriei. În prezent, singura complicaţie din vieţile lor se datora faptului că adoptaseră o pisică.

Nu era o complicaţie gravă, dar tot era o sursă de confuzie. Pare-se că pisicile fuseseră exterminate de pe insulă – motivul era cel puţin evident –, dar în numai câţiva ani se înmulţiseră la loc, erau tot atâtea câte fuseseră şi înainte. Iarăşi vedeai pe chei nişte fiinţe umflate şi mulţumite, care aşteptau să capete peştii căzuţi prin ochiurile plaselor, şi iarăşi vedeai nişte mâţe de ţi se făcea milă de ele cât de pline de purici, de numai piele

1 Frică (germ.).

şi os şi de pitice puteau fi, care se milogeau din casă-n casă şi nu se aşteptau să primească decât lovituri şi şuturi.

Cum-necum, Drosoula îşi făcuse obiceiul de a-i spune „Pisi" Antoniei, ceea ce nu era deloc neobişnuit sau nepotrivit, iar numele acesta – Psipsina, pe greceşte – prinsese şi fusese preluat şi de Pelagia, până când fetiţa mai-mai să-şi uite numele adevărat. Se obişnuise cu el întru totul; apelativul se potrivea firii ei feline şi graţiei molatice pe

care o arăta, drept care nu se mai mira deloc dacă era chemată la masă cu acest nume. I-a trebuit ceva timp familiei să priceapă de ce, începând dintr-o seară anume şi apoi seară de seară timp de o săptămână, o pisicuţă tigrată sărea pe fereastra bucătăriei şi, de acolo, direct pe masă, de îndată ce Antonia era chemată la cină.

La început, au gonit-o plesnind către ea cu capa de bucătărie sau făcându-i vânt cu mâna. Dar ea, bineînţeles, a revenit şi, bineînţeles, până la urmă a rămas. Asta însemna că Antonia se juca nevinovată în curte şi auzea, la un moment dat, „Psipsina, dă-te jos de pe masă" ori „Psipsina, treci la masa" şi, când intra în casă, descoperea că pe dalele de piatră de pe jos fusese pusă o farfurioară deloc apetisantă cu maţe crude şi pline de sânge. Dacă auzea brusc o admonestare: „Psipsina, ce faci acolo?!", înlemnea în toiul năzbâtiei pe care urma s-o facă, întrebându-se disperată cine fusese cea prinsă, ea sau pisica. Drosoula a propus, lucru foarte rezonabil, ca fetiţa şi pisica să facă schimb de nume, aşa că pisica a devenit Antonia şi fetiţa a devenit Psipsina, dar sistemul, odată pus în practică, nu s-a dovedit funcţional.

În tot acest timp, Pelagia s-a convins că Antonio Corelli murise şi, la fel ca tatăl ei, credea cu tărie, fără niciun dubiu, în existenţa fantomelor.

Prima data se întâmplase în 1946, într-o zi de octombrie, cam în perioada când se comemorau masacrele. Pelagia stătea în faţa casei, legănând bebeluşul Antonia în braţe. Pe-atunci, scotea tot felul de gângureli şi-i dădea copilei să-i sugă degetul arătător. Ceva, nu ştia ce, a făcut-o să ridice ochii şi a văzut o siluetă îmbrăcată în negru, care stătea în picioare şi se uita la ea. Se afla exact în locul în care Mandras fusese atins de lovitura de tun a lui Velisarios şi se uita la ea, ezitând să facă vreun pas înainte. Inima Pelagiei a zvâcnit. Silueta aceea părea să adune în jurul ei atrnosfera melancolică a nouă mii de fantome îndurerate şi chipul ei emana tristeţe la fel de limpede cum străbate lumina prin sticla de lampă. Era sigură că el era. Chiar dacă era slăbit şi bărbos, i-a văzut clar cicatricea de pe obraz şi ochii căprui, aceeaşi aşezare a părului, aceeaşi simetrie a constituţiei. Înnebunită de bucurie, a pus copilul jos ca să poată fugi spre el, dar când şi-a ridicat privirile din nou, dispăruse.

Cu inima bătându-i în piept să i-l spargă, ea totuşi a fugit. La cotul drumului, s-a oprit şi s-a uitat în jur cu priviri sălbatice. „Antonio! – a strigat –, Antonio!" Dar nicio voce nu i-a răspuns şi niciun bărbat nu

s-a apropiat de ea. Dispăruse. Pelagia şi-a înălţat mâinile spre cer, semn că nu mai înţelegea nimic, apoi le-a dat drumul să-i cadă moi pe lângă corp, de disperare. A rămas acolo, privind şi strigând, până când a durut-o gâtul de-atâtea ţipete şi ochii i s-au umplut de lacrimi. A doua zi dimineaţă, a descoperit un singur trandafir roşu deasupra locului unde se odihnea Carlo Guercio.

Aceeaşi fantomă s-a ivit în acelaşi loc în 1947 şi în fiecare dintre anii care au urmat, cam în aceeaşi perioadă, însă niciodată exact în acelaşi moment, şi în fiecare an, în cursul lunii octombrie, apărea şi câte un trandafir. De aici, Pelagia a tras concluzia că Antonio îşi onorase promisiunea de a se întoarce şi că era cu putinţă să-ţi ţii cuvântul dat şi să iubeşti pe cineva, chiar şi de dincolo de închisoarea mormântului. Prin urmare, a putut şi ea a trăiască mai departe mulţumită, ştiind că nu fusese părăsită şi uitată, cochetând cu visuri fericite despre cum era ea dorită şi iubită chiar şi aşa, fată bătrână ofilită şi secătuită cum ajunsese, şi presupunând că propria ei moarte avea să-i redea ceea ce viaţa îi luase.

65

1953

Când a vrut să stabilească amplasarea precisă a buricului pământului, Zeus a slobozit doi vulturi de la extremităţile acestuia şi şi-a notat unde s-au întâlnit cele două păsări în zbor. S-au încrucişat la Delfi, iar Grecia a devenit locul unde Estul se desparte de Vest şi Nordul de Sud, locul de întâlnire a unor culturi care se exclud reciproc şi locul de întretăiere a drumurilor pe care se angajaseră cele mai rapace şi mai plimbăreţe armate pe care le-a cunoscut omenirea.

Pelagia îşi făcuse un motiv de mândrie din faptul că trăia chiar în centrul Greciei, dar acum, dacă aşa ceva e cu putinţă într-adevăr, renunţase să mai fie grecoaică… Văzuse cu ochii ei cu cât dispreţ fusese trataţi Drosoula, numai şi numai pentru că, dacă deveneai văduvă, însemnă că încetai să mai trăieşti. Pentru propria-i conştiinciozitate idealistă cu care încerca să-i trateze pe cei bolnavi, îşi câştigase reputaţia de vrăjitoare. Mai rău decât atât, sălbăticia războiului civil îi spulberase pentru totdeauna credinţa în elinism, pe care i-o inoculase tatăl ei. Nu-i mai venea să creadă că era moştenitoarea celei mai mari şi mai strălucite culturi din istoria omenirii; Grecia antică se va fi găsit ea în acelaşi loc în care se găsea şi Grecia modernă, dar nu mai era aceeaşi ţară şi nu mai era populată de aceiaşi oameni. Papandreu1 nu

era deloc Pericle şi Regele nu era nici pe departe Constantin cel Mare.

Pelagia pretindea, în sinea ei, că era italiancă şi aşa, de la distanţă, reuşea să se simtă mai mult parte a acelui popor, mai ales că tocmai distanţa şi faptul că nu fusese niciodată acolo îi

1 Este vorba de Georgios Papandreu (1888 – 1968), om politic de orientare venizelistă, de trei ori prim-ministru în anii 1940 – 1950.

Îngăduiau să nu descopere că în Italia nu trăiau deloc mai mulţi cântăreţi la mandolină, liberal-umanişti, decât în Grecia. „La urma urmei – îşi făcea ea socoteala –, am fost la un pas de-a mă căsători cu un italian, vorbesc italieneşte şi eram hotărâtă ca în Italia sa mă fac doctor".

Urmarea a fost că a învăţat-o şi ea pe Antonia să vorbească italieneşte – copila a învăţat greaca romaica de la Drosoula, iar *katharevousa* n-a vorbit-o niciodată – şi şi-a cumpărat un aparat de radio de la cineva care a renunţat bucuros la el pe un preţ de nimic, pentru că i se stricase nu ştiu ce la mecanismul de reglare şi nu mai prindea decât posturi din Italia. În 1949 şi l-a cumpărat, imediat după bătălia de la Vitsi, cea care a pus capăt războiului civil, şi l-a putut asculta la comemorarea masacrelor din octombrie. Îl iubea din tot sufletul, îi lustruia suprafaţa lăcuită şi zgâriată până o făcea să strălucească şi-şi lăsa baltă îndatoririle casnice stând ore în şir nemişcată în faţa lui, nu numai ascultându-l, ci şi urmărindu-l atent cu privirile, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca Antonio să se scurgă deodată ca un fum prin grătarul de culoarea bronzului a aparatului de radio.

Cu greu mai reuşea să se smulgă de lângă el şi stătea să asculte ore întregi de prostii plicticoase, numai fiindcă spera să audă *Non ti acordar di me*, *Core ingrato*, *Parlami d'Amore* sau la *donna e mobile1* Dar, mai mult decât orice, tânjea să retrăiască zilele bune ascultând *Torna a Surrent02*, cântecul preferat al clubului amatorilor de operă *La Scala* şi cel pe care-l cântau cel mai mult; îşi închidea ochii, cuprinsă de o stare de melancolie mai mult decât binecuvântată când îi auzea melodia şi parcă-i revedea pe băieţi afară, în curte, sub măslin, prea puţin conştienţi de cât de melodramatice le erau gesturile când îşi revărsau inimile şi toată patima din voci în pasajele sarcastice de o frumuseţe dătătoare de fiori şi în notele graţioase ale măsurilor finale, după care păstrau un moment de reculegere nostalgică, apoi oftau, scuturau din capete şi-şi ştergeau lacrimile

1 *Nu mă uita*; *Inimă nerecunoscătoare*; *Vorbeşte-mi de iubire;*

Femeia este schimbătoare (*ital*.).

2 *Întoarce-te la Surriento* (*ital*. *Sorrento*, lângă Napoli).

cu mânecile. Tot cu ajutorul radioului a aflat Pelagia că existau cântece frumoase şi pentru femei şi cânta şi ea *o mi-o babbino Carol* în gura mare, în timp ce freca podelele stând în patru labe, îi adăuga tonalităţi orientale şi-l împodobea cu bocete, renunţând ea singură, în acest fel, încă din faza de proiect, la tentativa de a se reprofila italiancă.

Ciulea urechea, de asemenea şi cu prisosinţă, la sunetele de mandolină şi-şi tot spunea că într-o bună zi trebuia s-o recupereze pe cea a căpitanului din ascunzătoare. Odată, pe când se întorcea de la culesul fructelor de pădure, ar fi putut să jure că auzise ultimele măsuri din *Marşul Pelagiei*, dar şi-a dat seama îndată că nu le-ar fi putut auzi, din moment ce căpitanul murise. Nu, explicaţia era simplă: pârdalnică de omenire mai avea şi alţi cântăreţ care-i puteau ţine locul. Se întreba adesea unde anume îşi fi găsit sfârşitul căpitanul Corelli. Mai mult ca sigur că pe mare, în bărcuţa aceea, dar poate că-n Italia, la Anzio, sau pe undeva de-a lungul Liniei Gotice2. Sufletul ei se umplea cu un sentirnent de insuportabilă pierdere numai când se gândea la scheletul său care se albea probabil sub pământ, la muşchii şi tendoanele care ştiuseră să producă o asemenea muzică, iar acum zăceau inutile, chircindu-se întruna, până nu mai rămânea din ele decât putreziciune. Pământul de deasupra lui poate că era la fel de liniştit şi tăcut ca şi cel care-i acoperea pe morţi de sub tufărişuri, sau poate că era o margine de drum, precum cel de deasupra lui Carlo Guercio. Ei, personal, nu-i plăcea să calce peste mormântul lui Carlo şi-i venea să zâmbească la temerea de o caraghioasă decenţă, că un mort ar fi putut trage cu ochiul prin stratul de pământ, ca să se uite în sus pe sub fusta ei.

Numai că pământul duplicitar al Cefaloniei era departe de a fi fost liniştit şi tăcut; era ca un câine care a dormit în ploaie şi, când se trezeşte, se scutură de stropi.

1 *O*, *copilul meu drag* (ital.).

2 Denumire dată ultimei linii de apărare importante, stabilită de feldmareşalul Albert Kesselring pe creasta Apeninilor, în cursul retragerii forţelor germane din Italia din faţa trupelor aliate. A fost redenumită „Linia Verde" în iunie 1944, pentru a evita conotaţiile istorice ale termenului iniţial.

Se zice că toate pământurile erau la un loc în vremuri străvechi

şi pare-se că toate continentele îşi manifestă nostalgia faţă de acea stare de lucruri, la fel cum sunt oameni care pretind că nu aparţin niciunei naţiuni, ci lumii, drept care cer să aibă paşaport internaţional şi un drept universal de rezidenţă. Iată de ce se împinge India spre nord, înghesuind masivul Himalaya: este hotărâtă să nu rămână o insulă şi vrea să-şi impună toanele umede şi tropicale în toată Asia. Peninsula Arabica îşi ia o revanşă perfidă împotriva otomanilor, rezemându-se aşa, într-o doară, de Turcia, doar – doar o va face să cadă în Marea Neagră. Africa, sătulă de albii care nu ştiu despre ea decât că miroase a mosc, e plină de primejdii, nu poate fi pricepută şi are peisaje romantice, se împinge şi ea înspre nord, cu intenţia de a obliga Europa s-o privească în faţă măcar o dată şi, de ce nu?! să recunoască faptul că tot ce înseamnă civilizaţie europeană a fost conceput în Egipt. Singure Americile se grăbesc înspre apus, atât de hotărâte să rămână izolate şi superioare, încât se pare c-au uitat că lumea e rotundă şi că, într-o bună zi, vrând-nevrând se vor trezi lipite, cât sunt ele de mari, de China.

După ce s-a întâmplat, a fost limpede că urma să se întâmple; dar ultima dată o asemenea situaţie avusese loc nu în Cefalonia, că mai spre nord, pe insula Levkas, în 1948, când Grecia era atât de tulburată de sălbăticii, încât nimeni altcineva nu remarcase, iar semnele şi prevestirile dimineţii au fost considerate mai degrabă curioase decât nişte pieze-rele.

Războiul din Coreea tocmai se încheiase, iar trupele franceze abia fuseseră paraşutate în Indochina; era o zi minunată, 13 august 1953, mai rămăsese numai puţin până la sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului şi fuseseră deja recoltaţi strugurii. Plutea în aer o pâclă fină, iar norii lungi şi înguşti, ca nişte carări de vapori, se încrucişau de-a lungul şi de-a latul cerului sub unghiuri întâmplătoare, de parcă fuseseră pictaţi aşa de un artist expresionist care avea alergie la ordine şi serioase obiecţii de ordin estetic faţă de simetrie şi formă. Drosoula observase că se simţea un miros ciudat, imposibil de definit, şi un fel de luminescenţă deasupra pământului; Pelagia descoperise că apa se înălţase până aproape de buza fântânii, cu toate că nu căzuse strop de ploaie, iar după numai câteva minute, când se întorsese cu găleata, toată apa aceea se făcuse nevăzută. Doctorul Iannis, care-şi strânsese şuruburile minuscule ale ochelarilor, remarcase uimit ci i se lipeau de şurubelniţă cu o forţă magnetică neobişnuită… Antonia, care avea

de-acum opt ani, dar era înaltă cât o copila de doisprezece, s-a aplecat să culeagă o foaie de hârtie de pe jos şi foaia s-a ridicat şovăitoare de la pământ şi i s-a lipit de palmă. „Sunt vrăjitoare! Sunt vrăjitoare!”, a strigat ea şi a ţâşnit pe uşă afară, unde a dat peste un arici cu doi pui, care traversau curtea în mare grabă, şi peste o bufniţă la fel de nocturnă ca şi aricii, care o cerceta cu atenţie de pe o creangă joasă a măslinului, flancată rânduri-rânduri de noile găini ale Pelagiei, care stăteau cocoţate acolo şi moţăiau cu capetele vârâte sub aripi. Dacă s-ar fi uitat, Antonia ar fi văzut că nicio pasare nu zbura pe cer; dacă ar fi coborât până la ţărmul mării, ar fi văzut calcanii înotând chiar la suprafaţa apei şi alţi peşti sărind în sus de parcă ar fi preferat acum să fie păsări, ca să zboare prin aer, în timp ce mulţi alţii se întorceau preventiv cu burţile în sus şi mureau.

Şerpii şi şobolanii şi-au părăsit găurile; jderii din pinii Cefaloniei s-au adunat laolaltă în grupuri pe teren deschis şi au rămas acolo, aşteptând ca nişte melomani, la operă, să înceapă uvertura. În faţa casei doctorului, un catâr priponit de zid s-a opintit să-şi rupă frânghia şi a început să izbească din picioare, tropăiturile copitelor sale răsunând în toată casa. Câinii din sat s-au pus pe acelaşi cor de urlete sinistre şi dătătoare de fiori, care de obicei se aud în amurg; şuvoaie de greieri se scurgeau parcă trase cu aţa peste drumuri şi curţi şi s-au făcut nevăzuţi printre spini. Unul după altul s-au succedat evenimente curioase. Oalele de lut au zuruit, tacâmurile au zdrăngănit la fel cum făcuseră şi-n timpul războiului, când treceau avioanele britanice pe deasupra. Afară, în curte, găleata Pelagiei s-a răsturnat şi apa s-a vărsat, iar Antonia n-a recunoscut că ea ar fi răsturnat-o. Drosoula a intrat în casă, năduşind şi tremurând toată, şi i-a spus Pelagiei:

— Nu mi-e bine” mă simt îngrozitor, mi se-ntâmplă ceva cu inima! – şi s-a aşezat greoi pe scaun, cu mâna lipită de piept şi gâfâind speriată.

Parcă niciodată nu simţise atâta slăbiciune în braţe, atâtea înţepături ca de ace şi pioneze în picioare. De la ultima sărbătoare a sfântului, niciodată nu-şi mai dorise ca acum să vomite. A inspirat de câteva ori profund, iar Pelagia i-a pregătit un ceai de plante întăritor.

Afară, în curte, Antonia şi-a dat seama că o pălise o durere de cap, se simţea oarecum zăpăcită şi o încerca senzaţia de ameţeală combinata cu groaza, pe care o resimţi când te uiţi peste marginea unei prăpăstii şi te temi să nu fii atras în abis. Pelagia a ieşit din casă şi a zis:

— Psipsina, vinonăuntru să vezi. Ailaltă Psipsină a luat-o razna.

Aşa şi era. Pisica dovedea un comportament mai misterios decât oricare altul observat la o felină începând de pe vremea Cleopatrei şi a Ptolemeilor: a zgâriat podeaua de parcă ar fi vrut să îngroape sau să dezgroape ceva, apoi s-a rostogolit în locul acela, ca şi cum şi-ar fi exprimat plăcerea ori s-ar fi scărpinat de pişcăturile puricilor; a ţâşnit brusc într-o parte, apoi drept în sus, plutind prin aer până la o înălţime ieşită din comun; şi-a întors privirile către oameni pentru o clipă, a făcut o tumbă prin aer cu ochii căscaţi atât de larg, încât nu puteau sugera decât uimire, apoi a zbughit-o pe uşă afară şi glonţ pe trunchiul copacului în sus, fără să bage în seamă găinile; în clipa următoare, s-a întors în casă, căutându-şi obiecte în care să se vâre: a încercat un coş de răchită, ca să verifice dacă avea loc în el, şi-a băgat capul şi labele din faţă într-o pungă de hârtie brună, s-a aşezat pentru o clipă într-o cratiţă mult prea mică, în care n-avea cum să-ncapă, a urcat peretele în goană şi s-a cocoţat, clipind bufniţeşte din ochi, în vârful unui oblon care se bălăbănea haotic dintr-o parte într-alta, scârţâind sub greutatea ei

— Mâţă nebuna! a ponegrit-o Pelagia, la care animalul a făcut un salt şi-a început să ţopăie de pe un raft pe altul, dând ocol încăperii de mai multe ori, chiar ca nebuna, fără să atingă podeaua nici măcar o singură dată, ceea ce Pelagiei i-a reamintit de predecesoarea eponimă a pisicii.

Apoi s-a oprit brusc, şi-a înfoiat coada, care a căpătat nişte dimensiuni splendide, cu blana de pe spatele arcuit înălţată absolut vertical, şuierând feroce către un duşman invizibil care părea să se afle oarecum în direcţia uşii. În ultimul rând, a revenit pe pământ, s-a fofilat afară, în curte, ca şi cum ar fi pândit pe cineva şi s-a aşezat pe zid mieunând sfâşietor, de s-ar fi zis că-şi plângea puii pierduţi ori se lamenta pentru vreo atrocitate oarecare. Antonia, care bătuse din palme şi râsese în hohote, fericită, a izbucnit deodată în plâns şi a exclamat:

— Mami, eu trebuie să ies afară! – şi-a ţâşnit pe uşă. Drosoula şi Pelagia au schimbat priviri care parcă voiau să spună: „O fi ajuns la pubertate mai devreme", când a erupt din pământul de sub ele un muget înspăimântător, atât de profund pentru capacitatea auditivă a omului, încât mai curând l-au perceput, decât l-au auzit. Cele două femei şi-au simţit piepturile zvâcnind şi vibrând, luptându-se cu

contracţiile tendoanelor şi ale cartilajelor, coastele parcă li s-au frânt, parcă un zeu izbea cu toată puterea într-o tobă bas situată undeva în plămânii lor. „Infarct!", s-a gândit Pelagia disperată. „Ah, Doamne, nici n-am apucat să trăiesc". – apoi a văzut-o pe Drosoula cum îşi ţinea pântecul cu mâna, cum îi ieşiseră ochii din cap, cum se bălăbănea înspre ea parcă izbită de o secure.

Li s-a părut că timpul se oprise în loc şi că huruitul indescriptibil al pământului avea să nu se mai sfârşească niciodată. Doctorul Iannis a năvălit afară pe uşa camerei lui, fosta cameră a Pelagiei, şi a vorbit pentru prima oară după opt ani:

— Ieşiţi afară! a strigat el. Afară! E cutremur! Salvaţi-vă!

Vocea lui a sunat ca de tinichea şi aproape acoperită de explozia aceea guturala de sunet care se tot amplifica. Mişcarea l-a zvârlit brutal într-o parte.

Panicate şi orbite de ţopăielile şi tremurăturile frenetice ale lumii, cele două femei s-au îndreptat clătinându-se către uşă, au căzut la pământ, au încercat să se târască. La bubuitul infernal şi năucitor al pământului se adăugau o cacofonie întreagă de cratiţe şi farfurii care se răsturnau, dănţuiala ameninţătoare, neritmata, ca o bătaie de toacă, a scaunelor şi mesei, pocniturile ca nişte focuri de puşcă ale bârnelor şi pereţilor, zdroncănitul haotic al clopotului de la biserică şi un nor înecăcios de praf amestecat cu duhoare de sulf, care-ţi tortura gâtul şi ochii. N-au putut să se târască în patru labe, fiindcă au fost aruncate în sus şi într-o parte la nesfârşit, aşa că şi-au depărtat în lături şi mâinile, şi picioarele şi mai mult au şerpuit către uşa, ajungând la ea tocmai când acoperişul a început să se prăbuşească.

Au ieşit în curtea care se ridică şi cobora, în lumina parcă stinsă de pe cer, în vacarmul teribil care ameninţa să facă să le plesnească piepturile şi capetele, în praful care se ridica încetul cu încetul din pământ, de parcă ar fi fost atras de lună. Chiar dinaintea ochilor lor, măslinul străvechi s-a supus voinţei pământului şi s-a despicat de sus până jos prin mijlocul trunchiului, după care a sărit în sus şi-a început să-şi scuture crengile ca un evreu habotnic lovit de streche. Un şuvoi de apă murdară şi înspumată a ţâşnit din mijlocul drumului până la o înălţime de doisprezece metri, apoi a dispărut de parcă nici n-ar fi fost, lăsând în urma lui o băltoacă uriaşă care s-a umplut imediat de praf şi a dispărut şi ea. Mai sus pe deal, de unde nu se vedea din cauza perdelelor ascendente de praf gălbui înecăcios, o porţiune de stâncă şi

lut roşcat s-a desprins din versant şi a pornit rostogolindu-se la vale ca pe tobogan, a pătruns pe drum din partea sudica, a târât cu ea măslinii întâlniţi în cale şi a spulberat câmpul de pe care migraseră greierii. O dată în plus, gigantul nervos din măruntaiele pământului a izbit cu pumnul sau ca o ghioagă de jos în sus, de-au sărit casele din fundaţiile lor şi zidurile solide de piatră s-au risipit ca nişte hârtii în vânt – apoi s-a instalat o linişte precum aceea a morţi. O tăcere stranie, ca de mormânt, s-a lăsat peste ţară, de parcă ar fi regretat prea târziu o asemenea catastrofă. Horcăind, murdară, copleşită cu asupră de măsură de sentimentul neputinţei şi al mărunţimii, Pelagia s-a străduit să se ridice în genunchi, deşi încă nu-şi recăpătase suflul după ultima izbitură titanică, ţintită parcă în diafragma ei, care-i paralizase plămânii. S-a ridicat în şezut, apoi în picioare, clătinându-se, şi tăcerea supranaturală a fost brusc sfâşiată de zbieretele sălbatice, animalice, ale preotului care s-a repezit afară din biserică şi acum se rotea pe loc şi se învârtea în cercuri, cu braţele ridicate spre ceruri, cu ochii înflăcăraţi pe sub negreala de pe faţă, nu implorând divinitatea să se oprească, aşa cum a presupus Pelagia în prima clipă, ci vituperând împotriva ei:

— Nenorocitule! a răcnit popa. Câine-mpuţit! Fecior de căţea plină de purici! Boală de curvă ce eşti!

Vorbele oprite ţâşneau singure din el, toată seninătatea sufletului său pios transformându-se pe loc în dispreţ; apoi a căzut în genunchi, a bătătorit pământul cu pumnii şi, cum trupul său nu mai era în stare să-i conţină furia, s-a ridicat o dată în plus în picioare şi a ameninţat cu pumnul îndreptat către cer. Cu ochii plini de lacrimi, a întrebat:

— Nu te-am iubit noi?! Căcat nerecunoscător! Scârn-a diavolului ce eşti!

În acest moment, în chip de răspuns, mugetul profund a reînceput şi mai puternic. Iarăşi pumnul cel plutonic a izbit de jos în sus, din străfundurile pământului, şi iarăşi solul şi stâncile Cefaloniei au ţopăit şi au dansat, vârfurile munţilor s-au legănat ca nişte catarge de corăbii. Azvârlită iarăşi la pământ, Pelagia s-a apucat cu unghiile de pământul acela care vibra şi duduia, sentimentul ei de neajutorare şi groază învingându-i şi abolindu-i până şi dorinţa disperată de supravieţuire. Lumea întreagă se redusese la dimensiunile unei mingi de foc sumbre, care părea să se rostogolească în stomacul ei şi-şi

scuipa flăcările mistuitoare înspre ţesutul creierului ei; în acest infern solitar, se cutremura şi ea, se îneca, nu-i venea să creadă, privea mirată, nici măcar uimită şi înfricoşată nu mai era, ci doar o jucărie a neruşinării şi nepăsării pământului.

Către sud, pe insula Zante, oraşul-capitală se cocea sub o ploaie de cenuşă incandescentă care se aşeza peste trupuri şi era atât de chinuitoare, încât oameni şi câini au înnebunit deopotrivă… Un lucrător din echipele de salvare, care fusese martor la dezastrul de la Nagasaki, spunea după aceea că aici fusese mai rău. Pe tot întinsul Mării Ionice, oamenii n-au mai rămas cu nimic altceva decât cu obiectele stupide pe care încercaseră să le salveze când ieşiseră buluc pe uşile caselor: o oală de noapte, o scrisoare, o pernă, un ghiveci cu busuioc, un inel. În Cefalonia, stânca de la Kunopetra, de lângă Paliki, care vibra de secole întregi şi pe care nici măcar navele de luptă britanice nu reuşiseră s-o deranjeze, s-a liniştit şi şi-a găsit odihna în mijlocul devastării generale: devenise o stâncă la fel ca oricare alta de pe ţărmul mării, după ce insula îşi săvârşise schimbarea la faţă, prăbuşindu-se în ruină şi repetând pentru Armagedon.

Strângându-se toate în braţe ca să se şi susţină una pe alta, Pelagia, Drosoula şi Antonia au rămas aşa, în picioare, uitându-se la casa lor în scurtele pauze în care titanul apoplectic de dedesubt îşi lua din nou avânt şi concepea alte şi din ce în ce mai captivante gesturi de răutate. Plăcile şi muchiile stâncilor pârâiau cu un zgomot ca de artilerie şi tancuri, drumurile se răsuceau şi se ondulau, stâlpii verandelor se legănau şi se contorsionau, iar cele trei femei se legănau şi se clătinau îngrozite, nevenindu-le să creadă. Psipsina şi-a făcut apariţia din neant şi a venit lângă ele, cu blana pudrată cu praf alb şi mustăţile decorate cu pânze de păiegeni. Antonia a ridicat-o în braţe.

Din casa cea veche, prea puţin a mai rămas: pereţii fuseseră reduşi la jumătate din înălţimea lor iniţială şi între ei nu mai erau decât moloz şi resturi din acoperiş. Mai era şi sufletul deziluzionat şi trupul bătrân şi obosit al doctorului, care-şi pregătise ultimele cuvinte de ani de zile şi nu mai apucase să şi le spună…

66

Salvare

Pe vremea respectivă, Marea Britanie era mai puţin bogată decât este azi, dar era şi mai puţin încrezută şi substanţial mai puţin nefolositoare. Avea un simţ al responsabilităţii umanitare şi un mit al

propriei importanţe care era adevărat la modul donquijotesc şi general-acceptat, pur şi simplu pentru că ea însăşi credea în el şi spunea lucrul acesta cu o voce suficient de fermă pentru a fi înţeleasă şi de străini. Nu-şi căpătase încă obiceiul de şcolar de a aştepta luni de zile permisiunea de la Washington ca să se dea jos din patul post-imperial, să-şi tragă bocancii, să-şi facă un ceai îndulcit şi să se aventureze pe uşă afară.

Drept care, britanicii au sosit cei dintâi, au stat cel mai mult tâmp, au făcut cele mai multe lucruri şi au plecat cei din urmă. Peste noapte, vasul HMS *Daring* a încărcat apă, alimente, medicamente, doctori disponibili şi echipament de recuperare şi a ridicat ancora din Malta, sosind în zorii zilei următoare şi descoperind că portul Argostoli colcăia, gâlgâia şi spumega de ceea ce păreau a fi încărcături de adâncime şi mine magnetice. Un hidroavion *Sunderland* l-a adus pe Comandantul-şef al Forţelor din Mediterana, vasul HMS *Wrangler* a dus provizii în Itaca şi în scurt timp şi-au făcut apariţia navele *Bermuda*, *Forth*, *Reggio* şi vasul neo-zeelandez *The Black Prince*. Toate la un loc au adus 400 de kilometri de bandaje, 11.000 de litri de dezinfectant, 50 de colibe Nissen, 6.000 de pături, buldozere, biberoane, 60.000 de cutii de lapte condensat, trei mese *per diem* pentru 15.000 de persoane pentru şapte zile şi o cantitate exorbitantă şi excesivă de două tone şi jumătate de vată de bumbac şi câlţi.

Iugoslavii, al căror port Dubrovnik era cel mai apropiat, nu le-au trimis absolut nimic capitaliştilor, în schimb şi-au făcut apariţia în curând patru nave mici şi ezitante ale Marinei israeliene. Italia, conştientă de trecutul său ruşinos şi de obligaţiile pe care le presupunea acesta, şi-a trimis cele mai bune vapoare, încărcate cu pompieri de elită din Napoli, Milano şi Roma şi a început evacuarea răniţilor la Patras. Au sosit şi vasele *Salem* şi *Franklin D. Roosevelt*, încărcate cu excavatoare şi elicoptere, urmate curând de patru transportoare de luptă care au adus trei mii de puşcaşi marini americani. Marina greacă, împiedicată de luptele intestine de ordin birocratic, a apărut mai târziu, dar şi mai nerăbdătoare, iar generalul Iatrides a fost numit guvernator al Ioniei pe durata stării de urgenţă. Regele şi familia sa au profitat de ocazie pentru a se fâţâi de colo-colo prin insule într-un jeep, iar călugăriţele rotofeie de prin mănăstirile cu regim de recluziune au ieşit conştiincioase şi bucuroase că, simţeau şi ele gustul vieţii, ceea ce însemna şi ciocolată, şi ocazii de a lucra şi sta

de vorbă în acelaşi timp.

Date fiind străzile largi, în Cefalonia s-au înregistrat puţine victime; oraşele aveau mai ales clădiri cu un singur etaj, erau despărţite de curţi şi grămezi de gunoaie, plus c-au mai fost şi obişnuitele minuni, cu oameni care-şi pierduseră simţul timpului şi au ieşit de sub dărâmături după nouă zile, convinşi că nu trecuseră decât, acolo, câteva ceasuri.

Marinarii britanici au transpirat şi au trudit în căldura sufocantă, plângându-se amarnic de mirosul de fecale din port şi de faptul că li se lua pielea de pe ei fâşii-fâşii, arsă de soare. Roşii ca nişte raci, ei au dinamitat clădirile nesigure, adică pe toate până la urmă, aşa că insula parcă devenise şi mai pustiită prin grija lor, iar locuitorii înnebuniţi au avut parte şi de aceste noi motive de panică, fiindcă nu mai făceau distincţie între explozii şi replicile cutremurului, asta pe lângă faptul că marinarii, slabi şi la geografie, şi la comunicarea politicoasă, li se adresau foarte jovial numindu-i „arabeţi". Panourile lor de afişaj conţineau, pe lângă ordine de zi şi instrucţiuni speciale, şi scorurile actualizate ale meciului de cricket dintre Anglia şi Australia.

Lucrătorii echipelor străine de ajutorare au ridicat oraşe de corturi şi au amenajat zone uriaşe de parcare pentru jeepurile şi camioanele lor. La mormăitul pământului încă neliniştit s-au adăugat huruitul înfiorător al elicopterelor, icnetele şi mugetele excavatoarelor care se opinteau ca să dea la o parte alunecările de teren care izolaseră comunităţile mai îndepărtate; locuitorii acelora crezuseră, timp de trei zile, că fuseseră cu desăvârşire uitaţi şi lăsaţi să moară de foame sau de sete. Într-un sat de pe insula Zante, oamenii ajunseseră la disperare când un avion le-a paraşutat cea mai bună pâine din care gustaseră vreodată; savoarea ei a rămas pentru totdeauna în memoria colectivă ca o mostră de gust paradiziac, pe care nicio gospodină muritoare nu ar mai fi fost în stare să-l recreeze în cursul vieţii. Pâinea a fost uurmată de conserve din carne de vită şi ciocolată, aceasta din urmă aproape topită încă din momentul în care a aterizat, dar linsă cu poftă de oameni direct de pe folia argintie, apoi răslinsă de câini care, până la urmă, au înghiâit şi folia propriu-zisă.

Echipajul vasului *Franklin D. Roosevelt* făcea şapte mii de pâini pe zi şi le livra în porturile devastate şi pe plajele pe care puteau acosta barje de asalt obişnuite să care obuziere, tancuri şi trupe. Un ofiţer american se plimba cu un ghid de conversaţie şi repeta întruna:

„Foame?!”, dar cu o intonaţie nu suficient de interogativă şi arătând cu degetele spre gura, ca să-şi sublinieze mesajul; până la urmă, câtorva săteni li s-a făcut milă de el şi i-au organizat un mic ospăţ din puţinul de care au putut face rost. Când au plecat americanii, corturile şi lăzile lor de gunoi au fost scotocite şi, timp de zece ani după aceea, deschizătoarele lor miraculoase de conserve, de dimensiunile unei lame de ras, au funcţionat ca monedă forte în locul banilor şi al bricegelor, în trocurile şi negocierile băieţeilor de pe insulele greceşti. Grecii înşişi au reacţionat diferit, în funcţie de cum şi-au găsit un conducător firesc printre ei sau nu. Cei care nu şi-au găsit au căzut pradă melancoliei, şi-au pierdut simţul timpului, au devenit lipsiţi de orice interes şi scop în viaţă, au început să aibă coşmaruri obsedante, despre căderi în spaţii fără margini. Li se uscaseră şi lacrimile – nimeni nu plângea. Nici măcar nu postau afişe, ca prin alte părţi, prin care să-şi aranjeze întâlniri cu prietenii şi rudele.

În timpul cutremurului propriu-zis, un sfert, poate, dintre ei, precum doctorul Iannis, de pildă, n-au intrat în panică, dar după aceea restul de trei sferturi şi-au adus aminte că-şi părăsiseră copiii şi părinţii vârstnici şi au avut de suferit povara supremei umilinţe. Bărbaţi în toată puterea s-au simţit nişte proşti, nişte laşi, iar impresiei că fuseseră bătuţi de Dumnezeu în batjocură şi pe degeaba i s-a adăugat un teribil şi frustrant sentiment al nimicniciei. Le săreau inimile şi o luau la goană când răgea câte-un catâr, când scârţâia câte-o uşă, când zgâria cu ghearele câte-o pisică.

Unii greci întreprinzători s-au apucat de îndată de afaceri, vânzând într-o veselie şi în profit bunuri guvernamentale, cum ar fi timbre sau licenţe. Alţii şi-au deschis tarabe cu fructe, iar un director de bancă din Argostoli şi-a instalat o masă în faţa ruinelor fostei sale bănci, de la care masă şi-a reluat obişnuitele tranzacţii şi pentru prima oară a reuşit să se bucure de slujba lui. În Itaca, s-a găsit cineva care să întindă un cearşaf şi să deschidă un cinematograf. Grupuri-grupuri de tineri au început să se reverse din toată Grecia în zilele libere, râzând şi tachinându-se unii pe alţii dacă se întâmpla ca vreunul să se sperie de vibraţiile şi bufniturile solului.

Cei mai neverosimili indivizi s-au trezit în postura de salvatori. Cu toate că fusese considerat mereu cam încet la minte şi cam lasă-mă-să-te-las, Velisarios a preluat conducerea satului Pelagiei. Avea patruzeci şi doi de ani de-acum şi era conştient, fără urmă de

vanitate, că devenise mai puternic decât fusese vreodată, chiar dacă-şi pierduse voinicia nemăsurată din tinereţe şi toate visele ferice de atunci, că avea să rămână veşnic tânăr. Cutremurul parcă-i limpezise mintea într-un fel anume – şi pe Drosoula o vindecase de reumatism – şi parcă i se aprinsese o lumină peste toată percepţia lui animalică şi toate reacţiile din reflex şi din instinct care-i trecuseră până atunci prin cap.

Velisarios a fost acela care şi-a luat pe umeri sarcina de a face să renască satul, iar locuitorii acestuia l-au urmat, plini de recunoştinţă. Cu o forţă care părea s-o depăşească pe aceea a cutremurului, a dat deoparte bârnele şi bolovanii care ţineau prizonier trupul zdrobit al doctorului Iannis, realizând că putrefacţia mergea mână-n mână cu bolile, după care i-a adunat la un loc pe toţi cei năuciţi şi deznădăjduiţi şi i-a împărţit în mici grupe de lucru, fiecare avându-şi propria ei misiune. El însuşi a coborât în fântână şi a început să scoată afară molozul care o astupase; a lucrat cu atâta furie, încât a reuşit să epuizeze două echipe de evacuare, fără să se oprească, el însuşi, nicio clipă. Numai datorită lui Velisarios nimeni n-a suferit de sete.

S-a răspândit apoi un zvon, precum că insula se scufundă în mare şi că autorităţile ordonaseră întregii populaţii să se urce în bărcile trimise de guvern. Cum naivii şi credulii s-au repezit la ruinele caselor în care locuiseră, după tot ce-ar mai fi putut recupera în vederea exodului, Velisarios i-a luat la rost unul câte unul, făcând apel la zgârcenia şi la bunul-simţ comun:

— Sunteţi proşti?! i-a întrebat el. Asta-i o neghiobie răspândită de oameni care vor să vă jefuiască. Vreţi să pierdeţi tot şi să mai ajungeţi şi de râsul curcilor?! Cine pleacă, îi umflu ochii – vă promit c-aşa o să fac! Cefalonia nu se scufundă, Cefalonia pluteşte. Nu fiţi tâmpiţi, că lumea exact asta şi vrea.

Când oamenii se împrăştiau ţipând, la fiecare dintre cele o mie şi una de mici replici ale cutremurului, Velisarios era acela care le spunea să se adune şi să treacă înapoi la lucru; de multe ori, i-a tras afară din ascunzişuri pe leneşi şi pe fricoşi, ameninţându-i cu oase rupte şi capete sparte, dacă nu treceau înapoi la muncile care le reveneau. Cu pletele lui încărunţite nepieptănate, cu tâmplele lui mustind de sudoare, cu pieptul lui păros mai ceva ca de urs, cu picioarele lui groase ca nişte coloane de piatră, îi împingea pe toţi de la spate să-şi cureţe locurile şi să muncească. Până şi Pelagia s-a lăsat convinsă de el

să acopere cadavrul doctorului şi a plecat să îngrijească rănile oamenilor. A pus la loc şi în atele două picioare rupte, ba chiar le-a aşezat suspendate cu ajutorul unor frânghii şi bolovani, a întins miere peste tăieturi şi le-a extras copiilor zgura din ochi cu o pană înmuiată în scuipat. Drosoula, care la început nu făcuse nimic altceva decât să plângă isteric şi să strige: „Nu ne-a mai rămas nimic, numai ochii cu care să plângem", a fost pusă să aibă grijă de copii, pentru ca părinţii lor să poată fi puşi la muncă. S-au apucat să se joace de-a v-aţi ascunselea, sau leapşa, printre ruine şi să construiască piramide din pietre – mica lor contribuţie la curăţarea caselor şi-a străzilor. Când lucrătorii echipelor de ajutorare au străpuns, în cele din urmă, alunecarea de teren care blocase drumul, au găsit o comunitate de oameni care locuiau în adăposturi de tablă ruginită prinsă de bârnele pe care le recuperaseră din ruine, cu nişte latrine săpate discret la o distanţă sigură de fântâna, cu presa comunala de măsline repusă în funcţiune, ca să poată câştiga bani în continuare şi să ţină foametea la respect. Au găsit mai-mare peste acea comunitate un bărbat cu statură de uriaş, care la bătrâneţe avea să fie mai venerat şi mai respectat decât învăţătorul sau popa.

Timp de trei luni pământul a trepidat; se auzea ca şi cum ar fi tras aer în piept, şi-ar fi ţinut respiraţia şi apoi ar fi expirat. Toată lumea locuia în adăposturi care au fost luate pe sus şi risipite de o furtună prematură şi rece ca gheaţa, apoi înnădite la loc şi ridicate din nou. În prima parte a iernii, au tremurat, îngrămădiţi uneori şi câte cincisprezece într-un singur adăpost, ca să-şi ţină cald unii altora, apoi le-au fost ridicate colibe din lemn, incomparabil mai spaţioase, dar comparabil de friguroase. Timp de trei luni, Antonia a plecat într-o vacanţă organizată de Regină într-o tabără construită iniţial pentru copiii rămaşi orfani în urma războiului civil; s-a întors de acolo cu păduchi şi lindine şi cu un vocabular absolut nou şi şocant de înjurături şi de termeni care desemnau părţile intime. După un an, a început reconstrucţia; după trei ani, s-a terminat. Oraşelele vechi şi frumoase, cu arhitectură veneţiană, au reapărut sub forma unor aglomerări amorfe de cutii de beton vopsite în alb. Un sat a fost reconstruit din temelii de un filantrop din exil, care şi-a cheltuit cu generozitate averea pe apă curentă, canalizare, asfaltări de străzi şi felinare din fier forjat, rezultatul fiind la fel de şarmant ca şi Fiskardo, singurul oraş care a supravieţuit neatins. Satul Pelagiei a fost

reconstruit pe aceeaşi înălţime, dar ceva mai jos, mai aproape de drumul cel nou construit de nişte ingineri francezi inventivi, iar casa ei cea veche a fost abandonată, cu tot cu comorile şi relicvele îngropate în ascunzătoarea de sub podea, aparent pentru totdeauna.

Cutremurul eliberase numai unde de compresie, prin uurmare s-au produs foarte puţine fisuri în sol. Dar, la scurt timp după dezastru, un pompier italian a găsit o asemenea fisură. Sosise de la Argostoli într-un *jeep* împrumutat de la un american şi s-a oprit în faţa casei părăsite şi demolate a Pelagiei, uitându-se la ea cu durere şi tremuriciuri. A traversat curtea, cu măslinul ei despicat, şi a remarcat că în sol se căscase o crăpătură. S-a uitat înăuntru şi a zărit un schelet, cu sternul şi coastele frânte, cu capul masiv având maxilarul zdrobit şi lăsat în jos de parcă ar fi fost surprins în timp ce vorbea, a zărit monedele de argint coclit din găvanele ochilor, care-i dădeau o expresie de tristeţe, de mirare, de reproş.

Pompierul a stat şi s-a uitat la scheletul acela câteva minute, până când l-a apucat din nou tremuriciul. A cules dintre pietre o floare de mac pe care a aruncat-o peste cadavru, apoi s-a întors la *jeep* să ia o lopată. Nici nu s-a apucat bine de săpat, ca să-l îngroape mai bine, că o nouă zdruncinătură l-a făcut să-şi piardă echilibrul şi lutul roşcat s-a închis la loc peste oasele de colos ale lui Carlo Guercio.

67

Vaietul Pelagiei

Acesta era locul unde mă simţeam în siguranţă, unicul meu refugiu, substanţa memoriei mele. Aici, în casa asta, m-a ţinut în braţe mama mea, cu ochii căprui sticlindu-i, şi în casa asta a şi murit. Iar tatăl meu, îndurerat, şi-a adunat toată dragostea şi mi-a dăruit-o numai mie, şi m-a crescut, şi mi-a gătit lucruri fără niciun gust, mâncare făcută de bărbaţi, şi m-a ţinut pe genunchii lui şi m-a făcut să prind rădăcini în pământul acesta, spunându-mi poveşti. Mi-a vorbit cu atâta iubire, a muncit pentru mine, m-a lăsat să mă bucur de copilărie. Când mă simţeam obosită, mă ridica de jos şi mă purta în braţe, mă aşeza în pat şi-mi mângâia părul, şi pe întuneric îl auzeam spunând: „*Koritsimou*, dacă nu erai tu… dacă nu erai tu…”, şi clătina din cap, rămas pentru o dată fără cuvinte, el, cu inima lui prea mare ca să le ţină zăvorâte în ea, şi eu închideam ochii şi adormeam având în nări mirosuri de unguente şi de tutun, şi în visele mele nu apăreau turci, nu apăreau monştri care să mă sperie, numai uneori, noaptea, mi se părea c-o vedeam pe mama

cum se strecura prin uşă, cum îmi zâmbea.

Iar dimineaţa, tata mă trezea şi-mi aducea la pat cacao şi-mi spunea: „*Koritsimou*, eu am plecat la *kapheneion*, ai grija să te scoli din pat până mă-ntorc" şi tot aşa spunea şi când am împlinit douăzeci de ani, iar eu rămâneam acolo, în pat, fericită ca o călugăriţă când vede o nouă zi, gândindu-mă la tot ce-aş fi putut face, şi ascultam atent, să-i aud paşii pe dalele de piatră, şi-atunci ţâşneam din pat, iar el intra şi-mi spunea: „Domnişorico leneşă, de-astă dată aproape că te-am prins.", până când am început să spun eu prima, iar el râdea şi-mi spunea: „Corect, astăzi o să-ţi povestesc tot ce ştiu despre Pitagora, şi pe urmă, diseară, tu o s-alegi o poezie pe care să mi-o citeşti, iar eu o să aleg o poezie pe care să ţi-o citesc, şi pe urmă eu o să-ţi spun de ce nu mi-a plăcut poezia ta şi tu o să-mi spui mie de ce nu ţi-a plăcut poezia mea, şi dup-aceea ne putem enerva, ca să ne certăm", Iar eu începeam să ţopăi pe loc şi ziceam: „Hai să ne certăm acum, hai să ne certăm acum!", şi el mă gâdila până nu mai ştiam de mine de-atâta râs, şi-apoi mă aşeza pe un scaun şi-mi pieptăna părul, trăgând prea tare de el şi povestindu-mi istorii înfricoşătoare despre nişte stareţi de mănăstiri din Creta, care-şi dăduseră foc, lor şi celorlalţi călugări, chiar în biserică, preferând aşa, decât să cadă în mâinile turcilor. Şi-mi spunea despre alte insule pe care le văzuse el, unde femeile aveau câte patru soţi şi nimeni nu purta niciun fel de haine, şi despre nişte locuri din Africa unde oamenii erau mai laţi în spinări decât înalţi, şi despre nişte locuri atât de friguroase, că până şi marea îngheţa bocnă şi totul era alb-alb.

Dar toate astea s-au dus, de-acum. Vin şi stau în mijlocul ruinelor casei mele şi nu mai văd nimic altceva decât fantome. Nu mai este nimic aici, numai iarba veştejită, şi pietre zobite, şi-un copac despicat. Nu mai este masa la care cântau băieţii grupului *La Scala*, nu mai este Psipsina care prindea şoareci, nu mai este capra care behăia în zori şi mă trezea din somn, nu mai este Antonio care-mi înmuia inima cu florile şi cu mandolina lui, nu mai este *Papas* care se întorcea de la *kapheneion* şi-mi spunea: „Auzi ce caraghioslâc a putut spune Kokolios…"

Din toată casa mea n-au mai rămas decât tristeţe, şi linişte, şi ruine, şi amintiri. N-a mai rămas nimic din mine, sunt propria mea fantomă, toată frumuseţea şi tinereţea mea s-au dus în vânt, nu mă mai împing de la spate niciun fel de iluzii de fericire. Viaţa este o închisoare

a sărăciei şi-a visurilor eşuate şi nu fac altceva decât să mă-ndrept, încet-încet, către locul meu din cimitir. Asta precis este complotul lui Dumnezeu, care ne amăgeşte cu trupurile noastre, care nu sunt altceva decât nişte flăcărui într-o candelă cu ulei, în trecerea de la o beznă la alta, unde le pune capăt.

Stau aici şi-mi aduc aminte de vremuri de demult. Mi-aduc aminte de nopţile cu muzică şi ştiu că toate bucuriile mi-au fost smulse precum dinţii din gură. O să rămân aşa toată viaţa – înfometată, însetată şi îndurerată. Măcar de-aş avea un copil, un copil care să-mi sugă la sân, de l-aş avea pe Antonio. M-am consumat ca pâinea. Mă culc printre spini şi izvorul meu este plin de pietre. Toată fericirea mea s-a risipit ca fumul.

Vai, bietul meu tată, liniştit şi tăcut, pierdut şi dispărut pe vecie! Tatăl meu, care m-a crescut singur şi m-a învăţat, care mi-a explicat totul, care m-a luat de mână şi s-a plimbat cu mine. Niciodată n-o să-ţi mai văd chipul, iar dimineţile n-o să mă mai trezeşti din somn. Niciodată n-o să te mai văd, în casa noastră cea distrusă, cum stai şi scrii, cum scrii întruna, cu pipa strânsă între dinţi, cu ochii tăi aprigi strălucind! Vai, bietul meu tată, care-i vindecai pe alţii neobosit, care pe tine nu te-ai putut vindeca şi-ai murit fără s-o ai alături pe fiica ta! Mă doare gâtlejul din clipa în care ai murit singur.

Stau pe-aceste grămezi de pietre risipite şi-mi închipui cum trebuie să fi fost. Mi-l amintesc pe Velisarios urnind bolovanii şi bârnele de parcă propriul lui tată ar fi zăcut mort sub ele. Şi îmi aduc aminte când l-a scos afară pe tatăl meu acoperit de un praf alb, cu capul atârnându-i pe spate în braţele lui Velisarios, cu gura căscată, cu mâinile şi picioarele moi şi bălăbănindu-se, Mi-aduc aminte, când l-a pus jos Velisarios, c-am îngenuncheat lângă el, orbită şi sugrumată de lacrimi, şi i-am luat capul plin de sânge între mâinile mele şi am văzut cât de stinşi avea ochii. Ochii lui bătrâni nu se mai uitau la mine, ci la lumea străină de dincolo. Atunci m-am gândit pentru prima oară cât de mărunt şi de fragil putea fi, cât de bătut şi de trădat, şi-am realizat că aşa, rămas fără suflet, era atât de uşor şi de slab, de până şi eu l-aş fi putut ridica. Şi i-am ridicat trupul şi i-am strâns capul la pieptul meu, şi-am auzit un strigit cumplit, care trebuie să fi fost al meu, şi-am văzut la fel de limpede cum vezi un munte în faţa ochilor, că el fusese singurul om pe care-l iubisem şi care mă iubise până la capăt, care nu-mi frânsese inima niciodată, care nicio clipă nu mă dezamăgise.

Cutrernurul a schimbat vieţile oamenilor atât de profund, încât până în ziua de astăzi a rămas principalul subiect de conversaţie. În timp ce alte familii, de prin alte părţi, se contrazic pe tema dacă socialismul mai are vreun viitor sau nu are, dacă a fost o idee bună sau nu ca monarhia şi fie abolită, cefalonezii discută dacă va mai fi vreun cutremur sau nu şi dacă va fi la fel de cumplit ca şi celălalt. Trăiesc sub ameninţarea apocalipsei şi, când par să vorbească despre socialism sau monarhie, de fapt se gândesc la anul 1953. Lucrul acesta este marcat de câte o pauză în care cineva pare să fi uitat ce spunea sau de un blocaj de moment în trecerea furculiţei către gură. Precum Bătrânul Marinar1, nu se pot abţine să-i apuce de nasturi pe străini, ca să le-aducă la cunoştinţă faptele, iar ghizii grupurilor de turişti folosesc stratageme pentru a le integra pe acestea în propoziţiile lor concepute să prevestească vreme bună. Bătrânii îşi amintesc de câte un an din trecut precizând că era înainte sau după cutremur, la fel cum se perpetuează tradiţia de a vorbi despre evenimentele din fiecare an în funcţie de cum se petrec: înainte sau după sărbătoarea sfântului. Catastrofa i-a făcut pe mulţi să-şi amintească de război ca de un fleac fără nicio importanţă prin comparaţie şi le-a revigorat bucuria vieţii. De-atunci încolo, a devenit cu putinţă să te trezeşti dimineaţa şi să rămâi uimit şi recunoscător că mai erai în viaţă şi locuiai într-o casă solidă, iar noaptea, să te culci cu senzaţia de mulţumire că mai trecuse o zi banală şi lipsită de evenimente.

1 Aluzie la poemul *The Rime of the Ancient Mariner* (*Povestea Bătrânului Marinar*, 1798) al lui S.T. Coleridge, în care personajul opreşte o persoană care merge la o nuntă şi-o trage deoparte ca să-i spună povestea lui.

Iubiţi care-şi amânaseră nunta s-au căsătorit urgent, iar membrii cuplurilor care trăiau de mult împreună şi aveau căsnicii nereuşite s-au uitat unul la altul miraţi de felul cum îşi irosiseră atâţia ani şi-au divorţat urgent. Familiile închegate s-au apropiat şi mai mult, iar certăreţii înrudiţi între ei au emigrat fiecare în câte o altă ţară, ca să aşeze între ei o mare întreagă.

Cele trei locuitoare ale noii case matriarhale s-au apropiat şi mai tare una de alta, fiecare cu faţa întoarsă spre celelalte două, organizându-şi viaţa în jurul unui singur stâlp de susţinere: cumplitul

sentirnent de vinovăţie al Pelagiei. Suferind de insomnii şi adeseori de crize de isterie, Pelagia îşi reproşa fără încetare faptul că avusese un rol hotărâtor în moartea tatălui ei. „Avea şaptezeci de ani – îi spunea Drosoula plină de înţelepciune – şi-i rămăsese dator lui Dumnezeu c-o moarte. Mai bine să moară aşa, încercând să ne salveze pe noi, şi-atât de repede".

Dar Pelagia nici nu voia să audă. Ştia că, în momentul dezastrului, singurul lucru care i se mai învârtea prin minte era să se salveze pe sine şi ştia că, atunci când tată1 ei căzuse, ar fi trebuit ca ea, chiar dacă-şi risca propria viaţă, să-l fi tras pe uşă afară înainte ca acoperişul să se prăvălească peste el. De câte ori nu şi-a recapitulat în minte felul în care se trezise neputincioasă. ca o musculiţă prinsă într-un uragan, felul în care orice gândire raţională i se blocase, felul în care legătura de sânge şi afecţiunea dintre ei fuseseră obliterate de mugetul ăla cumplit şi de ţopăitul pământului. Dar degeaba. Indiferent de motivaţii şi de scuze, un singur fapt rămânea palpabil, şi anume că ea, Pelagia, îşi părăsise tatăl în ceasul primejdiei celei mai mari; el o salvase pe ea stimulând-o să acţioneze, iar ea îl lăsase să moară, Nu era deloc un *quid pro quo* demn de o fiică iubitoare şi ascultătoare.

Aşa încât s-a lăsat să alunece în smârcurile autoincriminării şi ale remuşcărilor. A început să-şi neglijeze aspectul exterior şi îndatoririle casnice, preferând să stea lângă mormântul lui, privind fix la flacăra eternă pe care o întreţinea într-o candelă cu sticlă roşie, muşcându-şi buzele până şi le umplea de sânge şi regretând că nu putea vorbi cu el. I-ar fi putut vorbi prin placa de marmură neagră, adresându-se fotografiei lui vechi, dar zâmbitoare; şi totuşi, se simţea nedemnă să i se adreseze. Cu părul încărunţit lăsat în dezordine şi cu faţa palidă, pur şi simplu stătea aşa şi se uita, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca umbra doctorului să se ridice din pământ şi s-o acopere de reproşuri. Când afară bătea dinspre răsărit vântul tăios de ianuarie sau când vuia furtuna, îşi punea şalul negru peste cap, se ridica de pe scaunul ei de lângă sobă şi pornea cu capul aplecat înainte să se lupte cu elementele, opintindu-se la deal în pelerinajul repetat la infinit, obsedată de un singur gând: să nu i se stingă flacăra. Îngenunchea sub foşnetul vântului, se apleca peste candelă, ca s-o apere de ploaie, încălzindu-şi mâinile pe sticla ei, transformându-şi viaţa într-o lungă penitenţă şi apologie. În zilele acelea, era în stare să creadă că Dumnezeu i-l luase pe Antonio pentru ca, în divina Lui previziune, ştia

că ea avea să-şi abandoneze tatăl, şi-atunci se folosise de iubitul ei ca s-o pedepsească, anticipând că ea avea să păcătuiască faţă de tată. Drosoula nu mai reuşea să ţină socoteala de câte ori se duseseră ea şi Antonia ca s-o ia cu forţa de la cimitir pe Pelagia, angoasata şi milogindu-se de ele, care scutura din amândouă mâinile şi parcă avea picioarele dezarticulate din genunchi.

Într-o zi, Antonia şi Drosoula n-au mai rezistat. Înţelegerea lor se transformase încetul cu încetul, imperceptibil, în mânie şi enervare; femeia mai în vârstă şi fetiţa au complotat împreună ca s-o readucă în simţiri.

— Necazul mare este, a zis Drosoula, când timpul războiului a pierdut pe cineva drag şi moartea asta în plus a făcut-o să dea pe dinafară.

— Asta-i fantoma despre care tot vorbeşte?!

— Da. Îl chema Corelli – un muzician.

— Ce crezi, chiar îl vede, sau a-nnebunit?!

— Pân-acum, nu părea nebună. Chestia cu fantomele este că pot să se arate oricui vor ele, şi nimeni altcineva nu le vede. Moartea lui Tataia a făcut-o să i se ardă lămpile.

— Bietul Tataia! s-a cutremurat fetiţa.

— Mă gândeam să mă duc la părintele să-i cer sfatul, a zis Drosoula.

— Dar şi el a-nnebunit, imediat după cutremur. Ce-ar fi să ne costumăm noi în fantoma lui Tataia şi să venim să-i spunem că n-a fost vina ei?!

Drosoula s-a încruntat:

— E bună ideea, dar ea nu-i proastă, chiar dacă-i nebună. Şi nu-i uşor să te dai drept fantomă, să ştii. Eu sunt prea înaltă, tu eşti prea scundă şi nu ştim deloc să vorbim ca el. Cu toate vorbele-alea care-s lungi cât trei pagini dacă le pui pe hârtie, şi cu propoziţiile care-ar putea umple o carte-ntreagă de la cap la coadă. Şi ţine minte, s-ar putea să-nrăutăţim lucrurile şi mai tare.

— Ce-ar fi s-o legăm, atunci, de pat şi s-o batem?!

Drosoula a oftat nostalgic la gândul acestei imagini aducătoare de satisfacţii şi s-a întrebat dacă nu cumva ar fi putut da roade. Pe vremea ei, când era ea copil în Turcia, nebunii erau vindecaţi cu bătaia: îi băteai până-ţi luau frica mult prea tare ca să mai fie zărghiţi. Pe-atunci, metoda funcţiona destul de bine, dar nu se putea şti cât de

mult se schimbase firea omului între timp. Bănuia, în tot cazul, că nebunia Pelagiei avea în ea ceva de autocompătimire, că era un fel de ego-manie masochistă şi că o eventuală bătaie ar fi putut trece, pentru ea, drept o pedeapsă binemeritată, în loc s-o descurajeze. Drosoula i-a luat fetiţei mănuţele în mâinile ei, a sărutat-o pe frunte şi i s-au luminat ochii. I-a spus:

— Am o idee.

Drept urmare, a doua zi dimineaţă, la micul dejun, Antonia s-a trezit brusc să zică:

— L-am visat azi-noapte pe Tataia.

— Curios lucru, a zis Drosoula. Şi eu l-am visat.

Amândouă s-au uitat la Pelagia, ca să vadă vreo reacţie, dar ea tăia în continuare o bucată de pâine în bucăţele din ce în ce mai mici.

— Şi mi-a spus că se bucură c-a murit, a zis Antonia, fiindcă acuma cică poate să fie împreună cu mama lu' mămica.

— Mie nu mi-a spus aşa, i-a răspuns Drosoula.

— De ce vorbiţi parcă eu n-aş fi aici?! a întrebat Pelagia. Fiindcă nici nu eşti, a remarcat Drosoula fără ocolişuri. Nu mai eşti aici de foarte mult timp.

Şi ţie ce ţi-a spus, până la urmă? s-a interesat Antonia.

— Mi-a spus că vrea să scrie mămica la Istoria Cefaloniei care a rămas îngropată de cutremur. S-o termine ea în locul lui. Zicea că n-are niciun haz să fie mort, când ştie că i s-a pierdut.

Pelagia s-a uitat la ele bănuitoare, dar au continuat s-o ignore. Antonia descoperea că jocul de-a rolurile putea fi extraordinar de amuzant".

— Nu ştiam că scrie o istorie, a zis fetiţa.

— A, ba da, era mai importantă pentru el decât munca de doctor – la care Antonia s-a întors către Pelagia şi-a întrebat-o cu inocenţă:

— Deci ai de gând s-o scrii tu?!

— N-are niciun rost s-o întrebi, a zis Drosoula. E dusă rău.

— Ba sunt aici! a protestat Pelagia.

— Bine ai venit înapoi! i-a replicat Drosoula sarcastic.

Pelagia s-a dus din nou la cimitir şi a reînnoit uleiul din candelă. A stat şi s-a uitat la inscripţie – Tată Iubit şi Bunic, Soţ Credincios, Prieten al Săracilor, Vindecător al Tuturor Vietăţilor, Infinit de învăţat şi Curajos – şi s-a gândit că, într-adevăr, era şi acesta un mod de a-i ţine flacăra vie, chiar dacă toate poveştile-astea cu visele erau nişte prostii

caraghioase. S-a dus la Argostoli, făcând semn pe drum unei căruţe trase de catâri s-o ia şi pe ea, şi s-a întors de acolo cu tocuri şi cu un teanc zdravăn de hârtie. Îi venea surprinzător de uşor. Citise manuscrisul de la un cap la altul de atâtea ori, încât vechile fraze rostogolite pe uşa bucătăriei şi pe ferestre parcă pluteau neauzite prin aerul din jur, se scurgeau prin braţul şi prin mâna ei dreaptă şi izvorau din vârful peniţei direct pe hârtie, acoperind foaie după foaie: „Insula pe jumătate uitată Cefalonia se înalţă pe nepusă-masă şi pe negândite din Marea Ionică. Este o insulă de o vechime atât de mare, încât până şi stâncile ei golaşe respiră nostalgie, iar pământul roşiatic zace amorţit nu numai de razele soarelui, ci şi de povara copleşitoare a memoriei…”

Drosoula şi Antonia trăgeau cu ochiul la ea, cum stătea la masa de lucru într-o atitudine învăţată, bătându-se uşor cu tocul peste dinţi şi uitându-se din când în când pe fereastră, la nimic anume. Cele două mici complotiste s-au îndepărtat în vârfurile picioarelor până la o distanţă, sigură, şi acolo s-au îmbrăţişat şi au început să danseze.

Pelagia aproape s-a transformat în doctorul Iannis. La fel ca în vremurile ei de disperare şi aşa cum făcuse el toată viaţa, nu mai făcea practic nimic prin casă, lăsând în seama celor două femei tot ce era de făcut. Dintre puţinele suveniruri de la tatăl ei, pe care le dezgropase din ruine, şi-a ales pipa lui, pe care o ţinea strâns între dinţi, aşa cum îl văzuse pe el făcând, şi inhala vagile urme de tutun calcinat, imprimând în ţeava pipei urmele propriilor dinţi, peste cele ale lui. Nu şi-o aprindea, ci o privea ca pe un instrument al activităţii ei de medium: i se părea ca vechile cuvinte se adunau în pipa goală, se scurgeau prin ţeava ei şi-i pătrundeau direct în creier. Cu titlu experimental, a început să adauge o tuşă feminină părerilor masculine din text, furnizând detalii despre tipurile de îmbrăcăminte şi despre tehnicile de coacere a pâinii în cuptoarele comunale, despre semnificaţia economică a muncii copiilor şi dispreţul crud, chiar dacă tradiţional, faţă de văduve. Pe măsură ce scria, descoperea că propriile pasiuni le depăşeau pe cele ale tatălui ei – pasiuni a căror existenţă nici măcar n-o bănuise până atunci; datorită lor se revărsau pe hârtie condamnări tunătoare şi verdicte acide, care veneau să rivalizeze, în privinţa veninului, cu ale lui.

Bucuria scrisului a transformat-o. Actul ei de devoţiune filială s-a metamorfozat într-un proiect grandios, care presupunea drumuri la bibliotecă şi scrisori serioase de informare trimise la instituţii de

cultură, la muzee maritime, la Biblioteca Britanică, la experţi în materie de Napoleon, la profesori americani de Istorie a Puterii Imperiale. Spre uimirea şi satisfacţia ei, Pelagia a descoperit că peste tot în lume existau oameni entuziaşti şi atât de îndrăgostiţi de cunoaştere şi de explicaţii raţionale, încât erau dispuşi să petreacă şi luni întregi făcând cercetări în beneficiul ei; până la urmă, i-au trimis mult mai multe informaţii decât le ceruse ea, împreună cu biletele personale de încurajare şi liste cuprinzând alţi experţi şi alte instituţii pe care le putea consulta. Pe măsură ce stivele de corespondenţă se înălţau, Pelagia a început să se teamă că nu cumva să ajungă să scrie o Istorie Universală a Lumii întregi, pentru că orice lucru era legat de orice alt lucru în moduri dintre cele mai complicate, mai întortocheate şi mai elegante. În cele din urmă, Pelagia şi-a înghesuit teancurile de foi scrise într-un dosar-cutie şi s-a întrebat ce urma să facă. Ar fi trebuit să-şi publice istoria, sub numele reunite al ei şi al tatălui ei, dar i se părea o idee insuportabilă să se despartă de ea, să-şi trimită copilul intelectual în lumea largă fără mama lui care să-l apere. Ar fi vrut să se găsească alături de fiecare cititor, ca să-i răspundă fiecăruia la obiecţii şi să-l îndemne să nu sară nicio secţiune, ca să-i prezinte probe adiţionale. Şi totuşi, s-a interesat, timidă, la patru editori şi toţi şi-au exprimat solidaritatea şi sprijinul, au fost de părere că o asemenea carte nu s-ar vinde şi i-au spus că cel mai bun lucru ar fi fost s-o doneze vreunei universităţi. „Aşa o să fac – când oi muri”, s-a gândit Pelagia şi a lăsat-o pe poliţa ei, ca probă concretă a faptului de-acum irefutabil că era o intelectuală profundă, în marea tradiţie a elenismului.

Proiectul i-a ocupat timpul până tocmai în 1961, anul în care Karamanlis a câştigat alegerile în faţa lui Papandreu. La sfârşitul anului, Pelagia s-a apucat să-şi frunzărească documentul masiv şi a ajuns la concluzia că, de-a lungul compunerii şi compilării sale, o metamorfoză avusese loc înăuntrul ei.

În partea de început, avusese o caligrafie la fel de păienjenoasă şi de dezlânata cum fusese şi a tatălui ei în anii lungi de tăcere, dar, cu trecerea timpului, devenise mai precisă, mai rotunjită, mai încrezătoare şi mai afirmativă. Şi mai important era, însă, faptul că procesul de scriere o ajutase să-şi cristalizeze opinii şi poziţii filosofice pe care nici măcar nu ştiuse că le avea. Descoperise că avea o înţelegere marxistă a proceselor economice de bază, dar în opinia ei,

paradoxal, capitalismul deţinea căile cele mai bune de tratare a problemelor. Considera că tradiţiile culturale aveau mai multă forţă în istorie decât transformările economice şi că firea omului este esenţialmente iraţional, mergând până la nebunie, ceea ce explica disponibilitatea lui de a îmbrăţişa demagogia şi credinţele necredibile, de unde trăgea concluzia că libertatea şi ordinea nu se exclud reciproc, că fiecare dintre ele constituie precondiţia esenţială a celeilalte.

Drosoula avea prea mult bun-simţ ca să stea s-audă teorii grozave, aşa că Pelagia s-a apucat s-o bumbăcească pe tânăra Antonia cu aceste idei, rămânând amândouă treze până târziu în noapte, mult prea îmbătate cu filosofie ca să se urnească să-şi uşureze băşicile care stăteau să le plesnească de cât ceai de menta băuseră sau să se ducă, la culcare şi să-şi închidă ochii care le ardeau de oboseall.

Antonia, ajunsă de-acum la stadiul cel mai proaspăt şi mai desăvârşit al frumuseţii şi perversităţii fireşti adolescentine, se opunea tuturor ideilor mamei adoptive, nu numai de dragul argumentaţiei, ci aşa, din principiu, iar Pelagia a descoperit, în scurt timp, plăcerea extremă de a forţa un adversar să contrazică poziţia pe care tocmai o susţinuse în ajun. Pe Antonia o lăsa fără grai şi furioasă, obligând-o să-şi nuanţeze atent comentariile, cu limitări şi condiţionări, ceea ce o împingea către alte contradicţii sau să tragă vreo concluzie atât de vagă, încât era ca şi cum n-ar fi avut nicio opinie. Pelagia îi exacerba fetei frustrarea şi supărarea, spunându-i de fiecare dată:

— Când o s-ajungi şi tu de vârsta mea, o să-ţi aduci aminte şi-o să vezi că am dreptate.

Antonia însă nu avea câtuşi de puţin de gând să ajungă de vârsta Pelagiei şi chiar spunea treaba asta:

— Eu vreau să mor înainte să-mplinesc douăş'cinci de ani. Nu vreau s-ajung bătrână şi scofâlcită – apoi, pentru că întrevedea o eternitate de veşnică tinereţe aşternându-i-se în faţă, îi trântea Pelagiei cu flăcări în priviri: Voi, ăştia bătrânii, aţi provocat toate problemele de la bun început, şi trebuie să venim noi, ăştia tinerii, să vi le rezolvăm!

— Visează tu, visează! comenta Pelagia, care nu se lăsa uşor surprinsă, dar tot a rămas şocată când a auzit-o pe Antonia, la vârsta de şaptesprezece ani, anunţând nu numai că avea de gând să se mărite, ci şi că, de atunci înainte, era comunista.

— Pun pariu cu tine c-o să plângi când o muri Regele, i-a spus Pelagia.

69

Bob cu bob se umple sacul

Cam prin această perioadă au început să sosească de prin toată lumea nişte cărţi poştale ciudate, scrise într-o greacă stângace. De la Santa Fé a primit una care spunea: „Ţi-ar plăcea aici. Toate casele făcute din glod”; de la Edinburgh: „Vântul de la vârful castelului te ia pe sus”; de la Viena: „E o statuie a unui soldat rus aici, şi toată lumea îi spune ‹ Monumentul Violatorului Necunoscut ›”, de la Rio de Janeiro: „Perioada de carnaval. Străzile pline de pipi şi fete frumoase de rupe inima”; de la Londra: „Lume nebună; ceaţă cumplită”; de la Paris: „Găsit un magazin numai de centuri de hernie”; de la Glasgow: „Îngropat până genunchi în cenuşă şi beţivi căzuţi”; de la Moscova: „Lucrări de artă în metrou”; de la Madrid: „Prea cald. Toţi dorm”; de la Cape Town: „Fructe bune, paste mucede”; de la Calcutta: „Praful te omoară. Cumplită diaree”.

Primul ei gând a fost acela că sufletul maritim al tatălui ei se apucase să-şi revadă climaturile străine preferate şi-i trimitea mesaje de dincolo de mormânt. Dar Moscova nu era deloc la mare. Al doilea ei gând a fost acela că poate erau, totuşi, de la Antonio.

Dar şi el era mort, nu ştiuse niciodată suficient greceşte ca să citească sau să scrie şi ce treabă ar fi avut el să se fâţâie prin lumea largă, de la Sydney până la Kiev, presupunând c-ar mai fi fost în viaţă?! Poate că toate aceste cărţi poştale anonime erau de la cineva cu care întreţinuse corespondenţă pe vremea când îşi scrisese Istoria. Nedumerită, dar plăcut intrigată, şi-a legat colecţia de cărţi poştale inedite cu un elastic şi le-a depozitat într-o cutie.

— Ai un iubit secret! a susţinut Antonia, încântată că putea formula o asemenea posibilitate care ar fi distras atenţia de la propria ei idilă, pe care atât Pelagia, cât şi Drosoula se străduiau s-o descurajeze.

Se întâlniseră în timp ce Antonia câştiga şi ea un ban cinstit ajutând la servitul cafelei într-o cafenea aglomerată din piaţa centrală din Argostoli. Fiindcă tocmai cânta în piaţă o formaţie zgomotoasă de alămuri din Lixouri, domnul cu pricina se văzuse obligat să se ridice de pe scaun şi să-şi strige comanda la urechea tinerei; în aceeaşi clipă, realizase că era vorba de-o ureche tânără, splendidă şi apetisantă, care se cerea efectiv ronţăită noaptea sub un copac de pe-o stradă întunecată. La rândul ei, Antonia realizase că era vorba de un bărbat

care mirosea într-o proporţie absolut corectă a virilitate şi loţiune după-ras, a cărui respiraţie se simţea răcoroasă şi liniştitoare ca menta şi ai cărui ochi căprui etern miraţi mărturiseau blândeţe şi simţul umorului.

Alexi şi-a făcut veacul la cafenea zi după zi, cât mai vizibil, alegându-şi de preferinţă aceeaşi masă, cu inima dând pe dinafară de dorinţa de a o revedea pe tânăra domnişoară cu trup de statuie, cu dinţii perfecţii şi degetele subţiri, parcă făcute unii pentru muşcături amoroase, celelalte pentru mângâieri. Ea l-a aşteptat credincioasă, interzicându-le vehement celorlalte fete, ospătarilor, până şi patronului însuşi, să-l servească. Într-una din zile, el i-a luat mâna când i-a pus ceaşca pe masă, a ridicat ochii spre ea cu o devoţiune de câine şi i-a spus:

— Mărită-te cu mine! – apoi şi-a rotit o mână figurativ prin aer, la modul elocvent, şi a adăugat: N-avem nimic altceva de pierdut, numai lanţurile.

Alexi era un avocat radical care se pricepea să demonstreze nu numai că evaziunea fiscală comisă de un om bogat este o crimă împotriva societăţii, dar şi că evaziunea fiscală comisă de un om sărac este o acţiune corectă, meritorie şi puternică împotriva exploatării de clasă, căruia i se cuvine nu numai sprijin din partea oricărui cetăţean care are o gândire justă, ci şi o deplină aprobare din partea legii. Era în stare să-i smulgă lacrimi unui judecător cu povestiri sfâşietoare despre copilăria nefericită a clienţilor săi, după cum era în stare să-i smulgă ovaţiii unui juriu cu condamnările sale acerbe la adresa poliţiştilor care, într-un mod brutal şi iraţional, se străduiau să aplice legea, ca parte a îndatoririlor ce le reveneau.

Pelagia s-a lămurit imediat că Alexi avea să devină un arhiconservator mai târziu în viaţă, dar nu afilierile lui politice erau cele la care obiecta ea. Adevărul era că nu putea deloc să se împace cu gândul ca Alexi şi Antonia ar fi făcut dragoste. Ea era foarte înalta, el – foarte scund. Ea avea numai şaptesprezece ani, el – treizeci şi doi. Ea era subţirică şi graţioasă, el – grăsun şi chel şi avea tendinţa să se împiedice de obiecte la care se uita, dar nu le vedea. Pelagia şi-a amintit de propria ei pasiune pentru Mandras la aceeaşi vârstă fragedă, s-a cutremurat şi a interzis căsătoria din principiu, hotărâtă să zădărnicească un sacrilegiu şi o blasfemie.

Şi totuşi, ziua nunţii a fost splendidă. La începutul primăverii,

câmpurile şi colinele erau îmbrăcate în şofran şi violete, în magnolii albe şi clopoţei galbeni, în liliac violaceu care-şi legăna ciorchinii pe rămurele în mijlocul ierbii deja uscate a pajiştilor. Mirii au respectat obiceiul de a avea cincisprezece cavaleri şi domnişoare de onoare la nuntă; Alexi chiar a ţopăit cu bine la partea cu „Isaiia dănţuieşte", reuşind să nu se facă de râs şi să nu se împiedice. Antonia, radioasă şi încântată, i-a sărutat până şi pe străinii care stăteau gură-cască; Alexi, năduşit de-atâta alcool şi de bucurie, a ţinut un discurs lung şi poetic, pe care-l compusese în epigrame rimate şi care, o bună parte din el, o ridica în slăvi cu multă înţelepciune pe mama-soacră. Pelagia avea să ţină minte toată viaţa momentul precis din timpul festivităţilor, în care ea îşi dăduse brusc seama ce anume îi câştigase inima Antoniei în legătura cu Alexi: când a cuprins-o cu un braţ, a sărutat-o şi i-a spus: „Vrem să cumpărăm o casă la tine-n sat, cu voia ta". Modestia lui sinceră şi dubiul implicit că ea ar fi putut să nu-l vrea în apropierea ei au fost suficiente ca să-l adore. De atunci înainte, şi-a petrecut multe ceasuri fericite brodându-i batistele şi cârpindu-i găurile de la ciorapii pe care Antonia încerca fără succes să-l determine să-i arunce: „Iubitule – îi spunea ea –, de ce nu-ţi tai şi tu unghiile de la picioare?! M-ai scuti şi pe mine de atâtea zgârieturi, ai scuti-o şi pe mama de atâta muncă inutilă".

Pelagia şi-a aşteptat cu nerăbdare nepotul; Drosoula s-a înhămat la muncă. În spaţiul gol de pe chei unde fusese odată casa ei, a ridicat un acoperiş de paie şi câteva felinare romantice. S-a milogit şi-a împrumutat câteva mese şi scaune vechi, care se bâţâiau pe picioare, a instalat un cuptor pe cărbuni şi cu mare fast şi-a deschis taverna pe care avea s-o ţină, cu o perseverenţă excentrică şi originală, până-n ziua morţii ei, în 1972.

Turiştii abia începuseră să picure în Cefalonia. La început, au venit proprietarii bogaţi de iahturi, care le-au povestit prietenilor din vârful limbii despre locurile atât de bizare şi romantice unde puteai mânca, apoi au sosit, cu rucsacurile pe umeri, moştenitorii spirituali ai modului de viaţă al poetului canadian lugubru. Oameni de gust şi adepţi ai lordului Byron şi-au încercat şi ei norocul, apoi au plecat. Foşti soldaţi germani, deveniţi burghezi prosperi şi blânzi cu familii lărgite, şi-au adus fiii şi fiicele şi le-au spus: „Uite, aici a fost tati în război, nu-i aşa că-i frumos?!" Italienii au venit cu feribotul, via Itaca, aducându-şi cu ei pudelii greţos de albi şi capacitatea individuală de a

mânca în întregime câte un peşte suficient de mare pentru a-i hrăni pe toţi cei cinci mii din Biblie. Fiind patroana singurei taverne din micul port, Drosoula câştiga destul în timpul verii, cât să stea fără să facă absolut nimic iarna.

Lemoni, care de-acum era măritata, grasă, dar mobilă, şi pricopsită cu trei copii, ajuta la servit, iar Pelagia cobora şi ea, pasămite ca să lucreze, de fapt ca să aibă ocazia să vorbească italieneşte. Uneori, Drosoula repezea câte un copil pe bicicleta să-i aducă peştele care fusese comandat, iar atunci când cuptorul nu era încins la temperatura potrivită, se putea foarte bine să aştepţi şi două ceasuri până ţi-l pregătea şi cocea. Oaspeţii erau trataţi fără prea multe menajamente, ca nişte membri ai unei familii răbdătoare, pe care ea avea grijă să-i disciplineze şi supravegheze şi nu de puţine ori se întâmpla să nu fie servit nimeni, dacă Drosoula îşi găsea vreun client care-i plăcea şi cu care se lansa într-o conversaţie aprinsă. Curând a descoperit că străinii o găseau exotică şi se aşeza la mesele lor, printre scheletele de chefal şi bucăţelele de miez de pâine, şi, fără să fie conştientă, fără nicio ruşine, le hrănea cu fărâme din ce rămăsese pe urmaşele miloage şi mieunătoare ale Psipsinei, în acelaşi timp născocind poveşti fantasmagorice despre locuri bântuite, despre orori săvârşite de turci şi despre timpul petrecut de ea printre cangurii din Australia. Străinii o şi adorau, se şi temeau de ea, cu ochii ei bovini, cu mersul ei lent şi târşâit, cu guşile ei ca de curcan, cu spatele ei cocârjat, cu înălţimea ei colosală şi cu smocurile ei spectaculoase de păr de pe faţă. Niciodată nu se plângeau că uita de ei sau că-i amâna la infinit şi ziceau: „E-atât de simpatică, biata bătrână, ţi-e şi ruşine s-o grăbeşti”.

Pelagia, între timp, îşi aştepta nepotul care nu mai venea. A iertat-o pe Antonia că se apucase de fumat şi că purta pantaloni şi a fost de acord cu ea că era bine că fusese abolită noţiunea de zestre. A zâmbit când Antonia a plâns, în 1964, la moartea Regelui Paul, chiar dacă susţinea, printre lacrimi, că monarhia era ceva corupt şi anacronic. S-a mutat cu Antonia pentru o vreme, în 1967, când Alexi a fost închis temporar de regimul Coloneilor, apoi din nou în 1973, când a fost băgat la zdup fiindcă se bătuse cu un poliţist în timpul ocupării Facultăţii de Drept de la Universitatea din Atena. Mai târziu, ea avea să-şi exprime dubiile când Antonia a sprijinit guvernul socialist al lui Papandreu1 şi chiar să-i conceadă Antoniei că avea dreptate, când aceasta a insistat să se ducă şi ea în partea continentală a Greciei, ca să

ia parte, gălăgioasă, la demonstraţiile feministe. Simţea că nu putea să-şi arate dispreţul faţă de nişte credinţe atât de emoţionant de utopice şi optimiste – şi-n tot cazul, era chiar vina ei: culegea inevitabila furtună a faptului că-şi învăţase fiica să gândească. Mai mult decât atât, încă-i mai surâdea ideea pe care ea însăşi o susţinuse în tinereţe, şi-anume că totul e cu putinţă.

În schimb, obiecta din plin la insistenţele Antoniei că nu era neapărat nevoie să-i producă un nepot.

— Este corpul meu, se încăpăţâna Antonia, şi nu e corect să te aştepţi de la mine să mă las constrânsă de un accident de ordin biologic, nu-i aşa?! Şi oricum lumea este suprapopulată.

1 Este vorba despre Andreas Papandreu (1919 – 1996), fondatorul Mişcării Socialiste PanElene (PASOK), ales prim-ministru în 1981.

şi e dreptul meu să fac o opţiune, da sau nu?! Alexi e de acord cu mine, aşa că nici nu te gândi să te duci la el să-l împingi de la spate.

— Toate bune şi frumoase, nu-i aşa? o întreba Pelagia.

— Mamă, ce vrei să-ţi spun?! Nu, nu mai sunt fata mare şi nu e nicio problemă… de genul ăsta. Este foarte bine totul în continuare, dacă asta vrei să ştii. Nu vreau să mi-o iei în nume de rău, dar uneori eşti atât de demodată!

— Nu vreau să-mi spui nimic. Sunt bătrână şi n-am nevoie s-aud. Vreau numai să fiu sigură. Nu crezi că am dreptul ăsta?!

— E corpul meu, repeta Antonia, răsucind eterna roată a disputei lor înapoi la punctul iniţial.

— Îmbătrânesc, zicea Pelagia. Asta-i tot.

— O să trăieşti mai mult decât mine, mamă. Numai că Drosoula a fost cea care a murit prima, stând perfect dreaptă în leagănul ei, atât de liniştită, de parcă şi-ar fi cerut scuze ca trăise până atunci. Fusese o femeie voluntară, care avusese parte doar de câţiva ani de fericire cu un soţ pe care-l iubise, o femeie care-şi dezmoştenise propriul fiu dintr-un motiv de principiu şi trăise tot restul vieţii, fără niciun fel de resentimente, în slujba celor care o adoptaseră printr-un fel de accident al sorţi, ba chiar îi ajutase să-şi câştige pâinea. Asupra micii ei familii veghease ca un păstor învăţat să aibă răbdare şi şi-o adunase ca o mamă la pieptul ei spaţios. Pelagia, după ce a îngropat-o în acelaşi cimitir în care se odihnea şi doctorul, şi-a dat seama, cu limpezimea disperării, nu numai că mai avea o flacără de îngrijit, dar şi că

rămăsese de-acum singură. Nu mai avea habar despre cum se organizează o viaţă şi numai cu frică şi deznădejde în suflet a preluat ea taverna Drosoulei şi s-a chinuit s-o facă să meargă.

Alexi, care ajunsese cu desăvârşire chel şi alunecase din climatul arctic al ideologiei puritane a partidului comunist în cel subtropical al partidului socialist, a descoperit, iniţial cu un vag sentiment de anxietate şi vinovăţie, că succesele lui avocăţeşti îl precipitaseră pe nesimţite chiar în clasa pe care-şi făcuse o profesiune de credinţă din a o dispreţui. Devenise un burghez spilcuit, cu ditamai Citroën-ul, cu o casă pasimite rezistenta la cutremure, dotată inclusiv cu ghivece de teracotă. la ferestre, din care se revărsau muşcatele, cu patru costume şi cu o mare silă în suflet faţă de corupţia şi incompetenţa întruchipate de partid. Vorbea cu vehemenţă în favoarea socialiştilor la mitinguri şi petreceri, dar, când ajungea în cabina de votare, făcea pe furiş o cruce în dreptul lui Karamanlis, după care se arăta afectat până la disperare când acesta din urmă câştiga alegerile. Îţi angajase un contabil şi devenise şi el tot atât de eficient în practica evaziunii fiscale ca oricare alt grec conştiincios, care avea de susţinut o întreagă tradiţie.

Antonia a opus rezistenţă timp de patru ani după ce pântecul ei a început să tânjească după un ocupant, nevăzând niciun motiv pentru care ar fi cedat în faţa unui trup cu nişte pretenţii atât de ilogice şi de ideologic-suspecte; în cele din urmă, totuşi, s-a lăsat atrasă în conspiraţie şi a uitat, că din întâmplare, să-şi mai ia pilula. Drept care, nimeni altcineva n-a fost mai sincer surprins decât ea când burta i s-a rotunjit inexplicabil şi copilul a început să capete contur înăuntru. Ea şi Alexi au început să se ţină iarăşi de mână în public, să se uite lung şi lacrămos după bebeluşi sau după haine de bebeluşi, să alcătuiască lungi liste de nume, din care mai apoi tăiau pe motiv că: „Am cunoscut pe cineva cu numele-ăsta – oribilă persoană…”

— Are să fie fată, a zis Pelagia într-una din multele ocazii în care şi-a lipit urechea de burta din ce în ce mai voluminoasă a Antoniei. E-atât de liniştită, nu poate fi altceva. Zău, trebuie să-i spui Drosoula.

— Dar Drosoula era atât de mare şi de…

— …Urâtă?! Nu contează. Noi am iubit-o aşa cum era. Numele trebuie să-i trăiască mai departe. Când o mai creşte copilul ăsta, o să trebuiască să afle de unde şi-a luat numele şi al cui a fost.

— De, ştiu şi eu, mamă…?!

— Eu sunt bătrână, de-acum, a declarat Pelagia care găsea o

satisfacţie substanţială în a tot relua acest refren. S-ar putea să fie ultima mea dorinţă.

— Ai şaizeci de ani. În ziua de astăzi, nu mai înseamnă atât de mult.

— Da, dar mă simt bătrână.

— Mă rog, nu arăţi.

— Nu te-am crescut mincinoasă! i-a întors-o Pelagia, în orice caz teribil de încântată.

— Eu am treizeci şi patru, a zis Antonia. Asta-nseamnă să fii bătrân. Şaizeci este un număr şi-atât.

Fetiţa s-a dovedit, fără nicio umbră de îndoiala, a fi băiat, cu tot cu un scrot fascinant de plin de riduri şi cu o puţulică. a cărei utilitate avea să se arate mai târziu, de bună seamă. Pelagia, care legăna bebeluşul în braţe, cu toată amărăciunea unei femei rămase virgine şi, tehnic vorbind, fără copil toată viaţa, a început să-i spună Iannis. De-atâtea ori s-a referit la el sub acest nume, încât părinţilor li s-a părut şi lor evident că, nu se putea să-l cheme Kyriakos, Vassos, Stratis ori Dionisios. Când îi spuneau Iannis, copilul zâmbea şi scotea pe gură boabe de spumă cleioase, care pocneau şi i se revăsau pe bărbie în jos – aşa că Iannis a rămas. Avea o bunică hotărâtă să încăpăţânată, care nu-i vorbea decât în italieneşte, şi nişte părinţi care se gândeau serios să-l trimită la o şcoală particulară, deşi nu aveau nimic împotriva şcolilor de stat.

Alexi, pornind de la ideea devenită brusc de la sine înţeleasă că omul trebuie să-i lase ceva fiului său – ceva negrevat de taxele de moştenire, dacă se putea –, s-a apucat să caute investiţii profitabile. A construit un blocuşor de apartamente de vacanţă pe un versant liber şi a instalat în tavernă o bucătărie şi nişte toalete moderne. A convins-o pe Pelagia să accepte angajarea unui bucătar de meserie, urmând ca ea să rămână pe post de directoare, iar profitul să se împartă jumătate-jumătate. Pe zidurile vopsite în tempera, Pelagia şi-a etalat cărţile poştale care soseau în continuare din cele patru colţuri ale lumii, alături de mostrele de toate culorile ale bancnotelor străine pe care le donau turiştii deveniţi generoşi şi capricioşi sub influenţa benefică şi convivială a vinului de Robola şi a răşinii de pin din aşa-numitul *retsina*.

Excavări

Când avea el cinci ani, iar Christos Sartzetakis a fost ales în locul lui Karamanlis, Iannis ştia deja să spună „Bună ziua” şi „Nu-i aşa că-i adorabil?!” în şase limbi diferite. Asta pentru că-şi petrecea mai tot timpul în grija bunicii lui, la taverna, şi se lăsa momit de străinii sentimentali, cu pielea rozulie, care adorau băieţeii măslinii, cu plete negre şi ochi de abanos, atâta timp cât nu se făceau mai mari şi nu veneau să-şi caute slujbe în ţările lor. Iannis ducea la mese coşurile de pâine, iţindu-se fermecător la nivelul feţelor de masă, şi câştiga suficienţi bani sub formă de bacşişuri, cât să-şi permită un ursuleţ, o maşină de jucărie cu telecomandă şi o replică în plastic solid a Cupei Mondiale de fotbal. Pelagia îl prezenta oaspeţilor ei plină de mândrie şi el întindea mânuţa politicos şi sigur pe el – imaginea însăşi a copilului perfect, care în alte ţări, mai prospere, dar mai puţin înţelepte, nu se mai găsea. Manierele lui desăvârşite erau ceva neaşteptat şi inedit; de strâmbat, se strâmba doar când îl strângeau la piepturile lor şi-l îmbăloşau femei grase, care aveau respiraţia puturoasă şi buzele date cu ruj lipicios. Motivul pentru care era prezent întruna la „Taverna Drosoula” era că tatăl lui construia noi apartamente de vacanţă, cu piscine şi terenuri de tenis, iar mama lui revenise la un feminism demodat, presocialist, potrivit căruia femeia are aceleaşi drepturi ca şi bărbatul, când vine vorba despre întreprinderea capitalistă. Antonia împrumutase bani de la soţul ei ca să-şi deschidă un magazin, bani pe care i-a returnat conştiincioasă, cu cinci la sută. dobândă, într-un interval de patru ani. Pe strada Bergoti din Argostoli, şi-a deschis o piaţă de suveniruri, care vindea reproduceri după amfore, şiraguri de mătănii, păpuşi îmbrăcate în fustanele de *evzones*, casete cu muzica *sirtaki*, echipamente pentru înot subacvatic, statuete ale lui Pan cântând la n-ai, toate prezentând semnele exterioare ale concentrării, şi totuşi etalând o erecţie splendid-hiperbolică, bufniţe de-ale Minervei modelate din calcar, cărţii poştale, covoare ţesute de mână, care de fapt erau ţesute la maşină în nordul Africii, delfini de porţelan, zei, zeiţe şi cariatide, măşti de teatru din teracotă, briz-brizuri din argint, cuverturi de pat cu modele şerpuite, brelocuri care mimau simpatic mişcările copulaţiei, instrumente *buzuki* în miniatură, cu corzi blege de nailon roţu făcute din fir de pescuit, al căror mecanism interior cânta *Niciodată duminica* sau *Zorba grecul*, romane de-ale lui Nikos Kazantzakis în englezeşte, icoane adumbrite de o patină autentică, reprezentând diverşi sfinîi ale căror nume scrise cu caractere chirilice

erau şi greu de descifrat, şi greu de probat, tricouri care afişau variaţiuni pe tema „Tata al meu s-a dus în Grecia şi mie mi-a adus tricou' ăsta tâmpit", ghiduri turistice şi de conversaţie, arme cu harpon, paracetamol, genţi de plajă ale căror mânere se descoseau, saltele de rafie, tampoane pentru femei şi prezervative. Antonia trona peste tot acest bazar eclectic, îmbrăcată, ca întotdeauna, cu haine orbitor de albe, aşezată în faţa tăvii cu bani (ca să nu-i vină vreo idee perceptorului), cu degetul mare în gura şi cu picioarele ei lungi aranjate în diverse posturi sofisticat-graţioase.

În scurt timp, şi-a deschis alte magazine cu aceeaşi orientare la Lixouri, la Skala, la Sami, la Fiskardo şi la Assos; în plus, pentru a-şi satisface conştiinţa artistică rafinată, a sponsorizat un olar care urma să producă obiecte de grădină şi ornamente în stil clasic, realmente frumoase, din teracotă rezistentă la ger. Ea şi Alexi au făcut vizite la Paris şi Milano, cochetând cu ideea că şi-ar fi putut deschide un magazin foarte scump la Atena. În perioada respectivă, Alexi respingea cu dispreţ argumentele celor care ar fi dorit să-i redistribuie lui averea:

— Fie vorba-ntre noi, Antonia şi cu mine le dăm locuri de muncă la zeci de oameni. Dacă ne-mbogăţim noi, se-îmbogăţesc şi angajaţii noştri, aşa că mai lăsaţi-mă cu chestiile-astea răsuflate, OK?! Ce vreţi? Vreţi s-ajungă, toţi să trăiască din ajutor de şomaj?! Şi vă faceţi, aşa, o idee cam câţi oameni sunt, care fac toate alea pe care le vindem noi?! Sute, atâţia sunt!

Aşa încât, fiul lor creştea mulţumit în compania bunicii sale, înmuindu-şi picioarele în apa uimitor de limpede a portului şi uitându-se electrizat la bancurile de peşti care o străbăteau şi schimbau întruna direcţia. Seara, familia reunită stătea laolaltă la tavernă, uneori înainte, dar de regulă după ora de vârf, certându-se atât pe italieneşte, cât şi pe greceşte, iar Pelagia, devenită deja nostalgică după copilăria lui Iannis, zicea:

— V-aduceţi aminte când îi schimbam scutecul pe zi şi deodată a făcut pipi aşa, zvâşti, şi un şuvoi auriu a ţâşnit în sus şi-a nimerit taman pe pisică?! Şi cum a fugit pisica şi s-a lins toată, pfui! şi noi am râs atât de mult, de ne-am temut c-o să plesnim?! Alea erau zile – păcat că trebuie să crească!

Iar băieţelul râdea politicos, deşi ar fi preferat ca bunica să nu-l mai facă să se simtă atât de prost, după care se ducea în spatele zidului,

ca să vadă şi el cât de sus îşi putea expedia udătura: se aşeza în genunchi şi se lăsa mult pe spate, făcând experienţe în materie de bătaie şi elevaţie cu instrumentul său adiacent şi cu jetul auriu minunat care ieşea din el. Avea un prieten, Dimitri, care putea face pipi mai sus decât el, aşa încât a trebuit să exerseze mai întâi şi abia apoi să accepte pariurile. Avea tot acolo şi o bucată de cretă, cu care ţinea socoteala tuturor femeilor străine frumoase, care-l pupaseră pe obraz când îşi luaseră la revedere, la sfârşitul vacanţelor. Ajunsese la o sută patruzeci şi două, atât de multe cum nici nu-şi imaginase, dar nu le mai ţinea minte feţele, ci numai o impresie generală de păr lucios, ochi mari, parfum îmbietor şi sâni mari şi moi care se turteau de el în diferite feluri, apoi îşi reluau forma iniţială. La miezul nopţii, după ce adormea buştean în braţele tatălui său şi era dus pe sus până acasă, visa, într-o babilonie întreagă de limbi, despre fete frumoase şi mirosuri de creme de faţă hidratante.

Când a împlinit el zece ani, adică în anul coaliţiei antitetice dintre comunişti şi conservatori, Pelagia şi-a luat un cântăreţ la *buzuki*, care să-i întreţină oaspeţii de la tavernă. Omul, pe nume Spiridon, era un corfiot charismatic, inepuizabil de exuberant. Cânta la *buzuki* cu o virtuozitate atât de vibrantă, de parcă trei inşi ar fi cântat, şi reuyea să-i determine până şi pe nemţi să-şi pună braţele fiecare pe umerii celui de alături şi să danseze în cerc făcând cu picioarele mişcările pe care le face un cal care tropăie nerăbdător pe loc. Ştia cu precizie când să cânte o piesă *accelerando*, atacând-o foarte lent şi pompos, apoi sporind viteza treptat, până când toţi dansatorii se îmbârligau isteric, fiecare scuturându-şi membrele în legea lui. Ştia cântece de leagăn şi cântece de mers la pescuit, melodii clasice şi compoziţii recente de-ale lui Theodorakis, Xarhakos, Markopulos şi Hagidakis şi pe toate le interpreta cu triluri perfecte şi cu improvizaţii extraordinare, sincopate, care mai degrabă îi împiedicau pe clienţi să danseze, fiindcă era şi mai bine să stai şi să-l asculţi.

Iannis îl diviniza pentru umerii lui largi, barba neagră uriaşă, gura lată în care parc-avea o sută de dinţi strălucitori (inclusiv unul de aur), dar şi pentru repertoriul de trucuri de magician, cu care-şi scotea ouă din propriile urechi şi făcea monedele să dispară şi să reapară dintr-o străfulgerare a degetelor. Pelagia îl iubea şi pentru că-i reamintea atât de mult de căpitanul ei dispărut; uneori, inima îi tânjea după o maşină a timpului care s-o ducă înapoi în zilele acelea de unică

iubire adevărată din viaţa ei. Se gândea că sufletul căpitanului trecuse, poate, în degetele unuia ca Spiridon, pentru că aşa i se părea ei, că, şi după moartea cântareţilor, muzica lor rătăcea către alte mâini, şi-apoi trăia mai departe.

Dorinţa secretă a lui Iannis era să se facă „harpon", de cum ajungea la vârsta potrivită. Aceşti *kamakia* erau nişte greci tineri care trăiau cu un regim de sex neîntrerupt, distrându-le pe fetele străine, romantice şi neînsoţite, care veneau pe insulă în căutarea iubirii adevărate şi a orgasmelor multiple în braţele oricărui Adonis de ocazie, care accepta să le ia pe sus. Băieţii se considerau într-atât de indispensabili industriei turistice, că discutaseră chiar să-şi facă un sindicat care să le reprezinte interesele. Şarmanţi şi îndatoritori, lăsau în urma amintiri plăcute şi inimi zdrobite, conducând la aeroport câte o fată care pleca şi preluând-o de acolo pe alta, care venea. În momentele de inactivitate, stăteau călare pe motorete şi stabileau ierarhii ale diferitelor naţionalităţi în materie de performanţe sexuale. Fetele italience erau cele mai bune, fetele englezoaice nu erau bune de nimic, dacă nu le îmbătai. Fetele nemţoaice parcă erau tehniciene, fetele spanioloaice erau nestăpţnite şi melodramatice, iar fetele franţuzoaice atât de înfumurate, că trebuia să te prefaci de la bun început că erai îndrăgostit de ele. Iannis începuse să-şi cerceteze beţigaşul, cu erecţiile lui neaşteptate şi dureroase, şi să se întrebe dacă el ar fi putut avea vreodată un orgasm – ce mai voia să însemne şi asta – şi când avea să se trezească harponul lui personal din visurile-i umede şi să mai crească puţin.

Lui Iannis nu i-a trebuit mult ca să remarce că Spiridon avea trecere la fete. La sfârşitul fiecărei reprezentaţii, scoteau trandafirii roşii din vazele subţiri pe care le aveau în mijlocul meselor şi-i aruncau înspre el. A mai remarcat şi că Spiro trecea în fiecare seară, ceva mai devreme, pe la toate mesele şi rupea spinii de pe tulpini, într-atât era de convins că bombardamentul floral nu avea cum să-l ocolească. A mai observat şi că Spiro se lăsa mereu fotografiat cu braţele în jurul umerilor unor fete cu nasurile lustruite, uneori câte două sau chiar câte patru deodată, şi că, în asemenea ocazii, scotea câte un zâmbet de la o ureche până la cealaltă, cu chipul radios de mândrie şi fericire. Prin urmare, Iannis i-a cerut într-o zi lui Spiro să-l înveţe şi pe el să cânte la *buzuki*.

— N-ai încă braţele destul de lungi, i-a răspuns Spiro. Mai

normal ar fi să-ncepi cu o mandolină. E cam acelaşi lucru, dar e mai mică – aşa, că pentru tine. Acum ai zece ani; poate când o să ai paiş pe atunci să-ncepi să cânţi la *buzuki*. Uite, vezi… – şi i-a pus băiatului instrumentul în poală, i-a întins braţul stâng: …ai braţul prea scurt şi mâna nu ţi-e suficient de mare ca să ajungă-n jurul gâtului. O mandolină-ţi trebuie.

Iannis a fost oarecum dezamăgit. El voia să fie taman ca eroul lui.

— Ştii să cânţi şi la mandolină?! l-a întrebat el pe Spiro.

— Dacă ştiu să cânt la mandolină?! Poate dacă ştiu să merg şi să vorbesc! Aşa am învăţat. Sunt cel mai bun mandolinist pe care l-am ascultat vreodată, afară de doi sau trei italieni. Mandolina este instrumentul meu de suflet, ăsta-i adevărul.

— Mă-nveţi şi pe mine?!

— S-ar putea să ai nevoie de-o mandolină. Altfel, rămânem la teorie.

Iannis, nerăbdător, şi-a bătut la cap mama şi tatăl, apoi şi bunica, să-i cumpere o mandolină. Antonia şi-a scos degetul mare din gură şi a zis:

— Îţi iau eu de la Atena, data viitoare când merg pe-acolo – şi, se înţelege, a uitat.

— Îţi iau eu când mă duc la Napoli, a zis Alexi, care habar n-avea când urma să se ducă pân-acolo, şi nici de ce.

În cele din urmă „Pelagia i-a spus:

— Adevărul este că avem deja o mandolină, numai că este îngropată sub casa cea veche. Sunt sigură că Antonio n-o să se supere dacă i-o dezgropăm.

— Care Antonio?!

— Logodnicul meu italian, cel care a fost omorât în război. Era mandolina lui. Presupun c-ai auzit o mulţime de lucruri despre el.

— A, ăla era… Dar, dacă-i îngropată, trebuie să fi putrezit şi să fie fărâmiţata, nu?!

— Nu cred. Aveam în mijlocul podelei o trapă mare, şi sub ea era o groapă. Numai că tu singur n-o să reuşeşti niciodată să urneşti toate pietrele-alea, iar eu nu-ţi dau voie. E prea mare pericolul. Iannis l-a rugat pe tatăl lui să delege câţiva lucrători de pe unul dintre şantierele lui de construcţii, i s-a promis, după care a fost lăsat baltă, din cauza termenelor presante legate de iminenta sosire a unui avion

întreg de turişti la un complex care trebuia să fie nou-construit, dar nici instalaţiile nu le avea gata. Alexi mai avea puţin şi făcea apoplexie, de panicat ce era în privinţa asta, şi a zbierat la fiul său pentru prima oară în viaţă, pentru ca imediat după aceea să-l ia în braţe şi să-i ceară scuze.

Aşadar, Iannis l-a cărat pe Spiridon de mână pe deal în sus şi i-a prezentat o ruină fantomatică, abandonată, peste care crescuseră smocuri-smocuri iarbă deja uscată şi spinii, de abia se mai vedeau din vegetaţie pietrele zdrobite. De jur-împrejur se odihneau rămăşiţele tăcute şi părăsite ale unor căsuţe care sugerau, toate, regrete şi solitudine. Un rând şui de trepte nu mai ducea nicăieri. Un cuptor comunal zăcea într-o rână, ca un beţiv, cu uşa de fontă blocată deschisă şi ruginită la balamale, cu bucăţi de căptuşeală desprinse, care stăteau să cadă fie din cauza căldurii, fie a gerului. Înăuntru erau o colonie de gândaci şi rămăşiţe calcinate de la mesele fără număr ale unor oameni de mult risipiţi sau dispăruţi.

— Dumnezeule! a zis Spiro, uitându-se în jur la scena de o părăsire împăcată cu sine. În Corfu n-a fost nici pe departe atât de rău. Pe voi nu vă-ntristează?!

— – Asta-i locul cel mai trist, l-a lămurit Iannis. Eu vin aici să cercetez şi când sunt furios, şi când sunt nefericit – pe urma i-a arătat: Cică străbunică-miu a murit aici, înăuntru. Mie mi-au spus după el. Mamaia zice că era cel mai bun doctor din toată Grecia şi c-ar fi putut fi un mare scriitor. Cică vindeca oamenii numai dacă-i atingea.

— Apăra-ne, Sfântă Marie! a zis Spiro şi s-a închinat.

Am găsit o mulţime de lucruri, a zis Iannis, dar cele mai multe sunt stricate. Chiar atunci o pisicuţa tigrata a zbughit-o pe lângă ei, cu burta umflata de la pisoii încă neaduşi pe lume. Iannis a arătat-o cu degetul şi a zis: Vine aici să vâneze şopârle. Se pricepe foarte bine. Întotdeauna-şi lasă coada care se zbate aşa, singură, la infinit. Grozavă chestie.

— Ia uite-aici, a zis Spiro, arătând spre măslinul străvechi care fusese despicat în două, începuse să putrezească pe la mijlocul trunchiului, dar tot mai era plin de viaţă, cu crengile lui negre contorsionate şi fructele mici şi verzi.

— Aici mă caţar eu, a zis Iannis. Are o creangă foarte bună, de legănat. Aia de colo.

— Hai să ne legănăm, atunci, a zis Spiro, la care Iannis s-a

căţărat pe copac pentru a ajunge la locul potrivit, în timp ce el doar a sărit de pe loc şi s-a agăţat cu mâinile. Unul lângă altul s-au legănat înainte şi înapoi câteva clipe, apoi şi-au dat drumul jos, plini de satisfacţia bărbătească a lucrului bine făcut. Spiro şi-a frecat mâinile una de alta şi a zis:

— Bun, hai să facem ce-om face, până nu se face prea cald. Îţi dai seama c-aşa ceva nu e bun deloc pentru mâinile mele, nu?! Probabil că diseară n-o să mai pot cânta. Ştiai că tipii care cântă la chitara nu-şi spală vasele fiindcă li se înmoaie unghiile?! Perfectă scuză, este?!

— Mie-mi place să spăl vasele, a zis Iannis. Scapi de toată mizeria de sub unghii. Şi-oricum, Mamaia-mi plăteşte.

Amândoi au pătruns apoi pe ceea ce fusese odinioart uşa şi s-au scărpinat în cap: nu le venea să creadă câtă mizerie putea fi acolo.

— Acuma nici nu mai e atât de rău cum a fost, a zis Iannis la modul apologetic. A venit tata şi-a luat toate ţiglele care nu erau sparte, şi-a luat mai toate bârnele pentru casele lui noi. Şi Mamaia a venit şi-a scormonit după tot ce se mai putea folosi.

Spiro a luat un băţ şi a ridicat de jos un capişon de cauciuc palid şi întărit.

— Doamne iartă-mă! a exclamat el. Ai naibii turişti! – şi l-a azvârlit peste boscheţi.

— Ce era ăla?! a vrut să ştie Iannis.

— Ei bine, tinere, ăla era ce-ţi tragi peste mândria şi bucuria ta, dacă nu vrei să faci copii.

— Şi-atunci, cum mai faci pipi?! Trebuie să ţi-l scoţi?!

— Da, a zis Spiro, simţind că, dacă nu era atent, risca să aibă de dat explicaţii prelungite. Ţi-l dai jos. De fapt, nu ţi-l pui decât atunci când treci la gesturi, dacă mă-nţelegi.

— Aha, a exclamat Iannis, adică era un prezervativ, nu?! Am auzit despre aşa ceva. Mi-a spus Dimitri.

Spiro a ridicat din sprâncene, şi-a supt obrajii şi-a oftat. Copiii ăştia! S-a apucat să dea la o parte molozul, bucăţile de ţiglă spartă, cutiile de conserve turtite, bucăţile lungi şi greţoase de hârtie igienică mânjită (şi astea, tot moşteniri de la turişti) şi nenumăratele sticle verzi.

— Două zile avem de lucrat aici, a zis el. Presupun că trebuie să-i dăm bice. A doua zi, seara, în mijlocul vechii podele se făcuse loc gol, iar dincolo de ziduri se ridicase un morman prăfuit, înalt de un

metru, de pietre şi ţigle sparte şi de bucăţi de lemn plesnite şi putrezite. Mai era şi o grămăjoară de bogăţii pe care Iannis voia să le recupereze: un aparat de radio antic şi buşit, al cărui ac roşu de pe scala înţepenise pe veci în dreptul cuvântului *Napoli*, o cratiţă deformată, având o gaură zimţată şi ruginită în fund, un baston rupt cu maciulia de argint, un borcan de sticlă intact plin cu cochilii de melci, un teanc de cărţi groase, mucegăite, intitulate pe englezeşte *Doctorul casei Complet şi concis*, un stetoscop ale cărui tuburi de cauciuc dispăruseră şi cu pâlnia deformată, o fotografie într-o ramă argintie şi cu sticla crăpată, în care se vedeau doi beţivani caraghioşi cu pălării curioase şi cu braţele unul pe după umerii celuilalt şi, mai departe, silueta minusculă, dar admirabil de goală a unei femei suple, care pleoscăia prin apa marii, şi ea cu o pălărie caraghioasă pe cap. Găsise chiar şi un album complet de fotografii, cu paginile roase de insecte pe la margini şi cu pete maronii de apă uscată răspândite elegant şi delicat, în modele ondulate, peste pagini. Prima fotografie avea scris dedesubt: „Mămica şi Papas în ziua nunţii lor" şi arăta în sepia o tânără pereche stând în picioare, foarte ţepene amândoi şi îmbrăcaţi cu nişte haine atât de demodate, încât lui Iannis nici nu-i venea să creadă că oamenii chiar se puteau îmbrăca în halul ăsta. S-a uitat peste toate, aşezat cu fundul pe zid. „Pelagia la primii ei paşi" – era o fotografie a unui bebeluş cu o bonetă tivită cu dantelă, care stătea pe burtică şi ţinea capul ridicat în sus, cu un aer mirat. I le arăta el bunicii mai târziu, ca să afle ce reprezentau. Până atunci, era destul de fascinat de ce găsise: un briceag cu lama blocată de rugină, un borcănaş conţinând un bob de mazăre uscat, care avea o crustă de ceva negricios şi scămoşat, un volum de poezii mucegăit, al unui anume Andreas Laskaratos.

Spiro a încercat să-şi bage degetele prin belciugul de fier al trapei lungi, dar acela înţepenise în poziţia în care se afla şi nu voia să se mişte. A vârât pe lângă muchia de lemn vârful unei şurubelniţe pe care o găsise, dar i s-a îndoit de parcă ar fi fost făcuţi din brânză şi s-a rupt. Trebuia să se ducă să facă rost de o rangă de fier, pentru că, fără îndoială, balamalele erau şi ele atacate de rugină.

— De ce n-o spargem şi gata?! a vrut să afle Iannis.

— Pentru că nu vrem să spargem şi mandolina, de-aia. Nu câştigi nimic dacă n-ai răbdare.

Au rămas amândoi uitându-se la trapă, scărpinându-se în cap,

simţindu-se frustraţi de felul în care se blocaseră după ce merseseră atât de departe; la un moment dat, şi-au dat seama că în cadrul uşii stătea un bătrân foarte voinic, puţin adus de spate, cu o perie densă argintie pe faţă, îmbrăcat cu un costum negru şi o cămaşă fără guler.

— Ce faceţi aici?! i-a întrebat el. A, dumneata eşti, domnişorule Iannis! Credeam c-aţi veniţi la furat şi voiam să vă dau două după ceafa.

— Încercam să deschidem asta, *Kirie* Velisario, a zis băiatul. E-nţepenită şi are ceva-năuntrru ce căutăm noi.

Bătrânul a intrat, târşâindu-şi picioarele, şi s-a uitat în jos la trapa de lemn, cu ochii lui apoşi. Iannis a observat că avea în mână un trandafir roşu.

V-o deschid eu imediat, a zis el, dar mai întâi să depun floarea asta – şi s-a întors, a ieşit înapoi în curte şi a depus floarea cu mare grijă pe pământul calcinat. De obicei, asta fac prin octombrie, a mai spus el, dar probabil că pân-atunci mor şi eu, aşa c-am adus-o mai devreme.

— Pentru ce?! l-a întrebat Iannis.

— Ei, tinere, fiindc-acolo, dedesubt, este un soldat italian. L-am îngropat cu mâinile mele. Foarte curajos, la fel de mare ca şi mine. Mi-a plăcut, era foarte blând. În fiecare an vin să depun o floare ca asta, ca să-i arăt că nu l-am uitat. Nu m-a mai văzut nimeni pân-acum, dar ce mai contează, -n ziua de astăzi?! Acum avem alţi duşmani şi nu mai există ruşine.

— Adică… aici, dedesubt, este un schelet adevărat?! l-a întrebat Iannis, cu ochii mari, încântat şi oripilat, gândindu-se în secret ce distracţie banditească ar fi fost să încerce să-l dezgroape. Dintotdeauna-şi dorea să vadă o tigvă adevărată.

— Nu numai un schelet. E un om. Care-şi merită odihna. I-am pus şi-o sticlă de vin, şi-o ţigară, şi nicio caţă de femeie nu-i mai sâcâie oasele şi nu se mai apucă de curăţenie când el nu vrea decât linişte. Are tot ce-i trebuie unui bărbat.

Spiro a tuşit politicos, dar sceptic.

— Nu vă obosiţi să-ncercaţi să ridicaţi trapa de colo, domnule. Am încercat eu şi n-am reuşit.

— Să ştii dumneata, i-a spus mândru Velisarios, că eu am fost cel mai puternic om din Grecia, dacă nu din lumea-ntreagă. Din câte ştiu, şi-acuma sunt. Vezi troaca aia veche de piatră?! În 1939, am

ridicat-o deasupra capului, şi nimeni altcineva n-a mai făcut aşa ceva – nici înainte, nici după. Am ridicat la piept catâri cu câte doi călăreţi în spinare.

— E-adevărat, e-adevărat! a zis Iannis. Am auzit şi eu. *Kirios* Velisarios a fost cel care a salvat satul.

— Dă-mi mâna, i-a spus Velisarios lui Spiro, ca să vezi ce fel de oameni avea Cefalonia. Ţine minte că am şaptezeci şi opt de ani şi gândeşte-te ce-am fost eu la viaţa mea.

Zâmbind oarecum îngăduitor, Spiro i-a întins mâna. Velisarios i-a cuprins-o în mâna lui şi i-a strâns-o. Lui Spiro, expresia feţei i s-a schimbat de la consternare la panică la groaza, fiindcă simţea cum oasele mâinii lui erau strivite şi zdrobite, ca şi cum ar fi fost prinse între pietrele unei prese de măsline.

— Au, au, au! a ţipat el, prăbuşindu-se în genunchi şi ridicând cealaltă mână într-un gest de împăciuire disperat.

Velisarios i-a dat drumul şi Spiro s-a uitat cu ochii mari la mâna lui, mişcându-şi degetele şi îngrozindu-se la gândul că risca să nu mai cânte niciodată la niciun instrument.

Apoi, bătrânul s-a aplecat încet şi şi-a strecurat vârfurile degetelor de la o singură mână în belciugul de fier. S-a aplecat într-o parte, ca să-şi pună toată greutatea şi forţa la bătaie în această tentativă, şi, cu un zgomot brusc, mult-aşteptat, de lemn şi fier învechit sparte şi despicate, trapa a ţâşnit în sus, odată cu un nor de praf, smulsă din ţâţâni şi dezmembrată în patru scânduri. Velisarios şi-a frecat mâinile una de alta, şi-a suflat peste vârfurile degetelor şi a părut să fi redevenit deodată un bătrân ostenit.

— Rămâneţi cu bine, prieteni, a zis el şi a plecat încet pe drum, târşâindu-şi picioarele, către satul cel nou.

— Incredibil! a exclamat Spiro, sucindu-şi în continuare mâna paralizată. Nu-mi vine să cred. Ce bătrân mai e şi ăsta! Copiii lui sunt şi ei giganţi?!

— Nu s-a căsătorit niciodată, era mult prea ocupat să fie puternic. Ştiai că aici, în Cefalonia, trăiau la început giganţii?! Aşa zice Homer. Aşa zice şi Mamaia. Mi-ar plăcea şi mie să fiu gigant, dar mă tem c-o să fiu pe la mijloc.

— Incredibil! a repetat Spiro.

Tot ce fusese blocat în ascunzătoarea aceea timp de aproape treizeci şi şase de ani se afla într-o stare perfectă. Au descoperit un

gramofon nemţesc vechi cu manivelă, împreună cu un set de discuri şi un mâner de manivelă, o cuvertură mare, complicat croşetată, puţin îngălbenită, dar învelită încă şi interfoliată cu hârtie subţire, o raniţă de soldat plină de curiozităţi din timpul războiului, două benzi de cartuşe, un teanc de foi scrise în italieneqte, un alt teanc aşternut caligrafic în scriere chirilică, acesta din urma pus într-o cutie de tablă şi intitulat *o istorie personală a Cefaloniei*. Mai era şi o bocceluţă de pânză, care conţinea o cutie, şi-n ea se găsea cea mai frumoasă mandolină pe care-o văzuse vreodată Spiro. A luat-o şi-a întors-o pe toate părţile în lumina soarelui, uimit de omnamentaţia şi de marginile minunate, de intarsiile sublime şi de măiestria finisajului în părţile metalizate de pe cutia de rezonanţă. S-a uitat atent la zona corzilor şi şi-a dat seama că instrumentul nu era acordat. Patru corzi îi lipseau, iar celelalte patru erau negre de cocleală, atârnând blege de cheile de acordaj, pe care Corelli le slăbise pentru depozitare în 1943.

— Să ştii tu, Iannis, că asta e mai valoroasă decât memoriile unei curve, a spus el. Eşti un băiat foarte norocos. O să trebuiască să ai grijă de ea mai mult decât îţi iubeşti mama, pricepi tu?!

În momentul acela, însă, Iannis era mai interesat de puşca *Lee-Ensfield*, cu ţeava ei atât de lungă, de era aproape la fel de înaltă ca şi el. Surexcitat şi încântat, şi-a proptit-o de şold, i-a dat un brânci lui Spiro şi a strigat:

— Bang! Bang! Bang! după care, a îndreptat-o în sus către copac şi a apăsat pe trăgaci. Puşca i-a zvâcnit în mâini cu o bubuitură cumplită, de i-a stat inima-n loc, ţeava l-a izbit în frunte şi o ploaie de aşchii de lemn a căzut peste el din creanga de deasupra. Iannis a trântit pe jos puşca duşmănoasă, ca şi cum ar fi primit un şoc electric violent, apoi a căzut brusc la pământ şi a izbucnit în lacrimi de stupefacţie şi oroare.

71

Antonia cântă din nou

Alexi şi-a însuşit puşca şi muniţia ei aferentă. A curăţat-o şi-a uns-o cu grijă, adăugând-o micului arsenal secret pe care-l ţinea într-un dulap. Avea un pistolet Derringer foarte mic, un pistol italienesc vechi cu ceva gloanţe şi acum puşca asta minunată, una dintre cele mai bune făcute vreodată pentru trăgătorii de elită. Îşi modificase deviza personală, astfel: „Nu avem nimic de pierdut, în afară de posesiunile noastre”, şi niciun hoţ sau comunist fanatic n-ar

mai fi putut intra prin efracţie sau porni o revoluţie găsindu-l pe el nepregştit. În ziua de astăzi, deşi tot nu-şi tăia unghiile de la picioare, îşi scutea soacra de cârpit, aruncându-şi ciorapii găuriţi. Se făcuse şi mai gras şi transpira şi mai mult, dar el şi Antonia (căreia-i spunea tot „Psipsina") se iubeau mai mult ca oricând, uniţi într-o iubire comună faţă de firmele lor, care le ţineau loc de fraţi şi surori pentru fiul lor.

Cât despre Pelagia, Iannis n-o văzuse niciodată plângând atât de mult. Bunicile se dovedeau nişte fiinţe sentimentale, în stare să plângă dacă le dădeai până şi o cochilie pe care o găseai pe plajă, dar plânsul ăsta de o săptămână încheiată era prea mult pentru înţelegerea lui.

Mai întâi a strâns mandolina la piept, zicând: „Vai, Antonio, mi-o *carino*, vai, Antonio!", cu chipul muncit de emoţii, cu lacrimile picurându-i din ochi şi pleoscăind pe gresia de pe jos, ori prelingându-i-se pe obraji, de-acolo pe gât în jos, apoi în decolteul plin de riduri, care i se zbătea. Pe urmă, a pus mâna pe teancul de hârtii scrise în italieneşte, şi le-a dus la piept şi-a început: „Vai, Carlo, *mi-o poverino* Carlo, vai!" Pe urmă, a luat în mână teancul de hârtii în greceşte şi-a luat-o de la început: „Vai, *Papas*! Vai, *Papakis*!" – şi-a luat cuvertura croşetată şi şi-a acoperit sânii cu ea, văitându-se: „Vai, biata mea viaţă pe care n-am avut-o, vai, Dumnezeule din Ceruri, vai, viaţa mea de una singură şi aşteptând, vai…" şi pe urmă o lua de la început cu mandolina, sărutând-o şi strângând-o la piept parcă ar fi fost vreun copil sau vreo pisică. Şi-a pus de nenumărate ori discurile zgâriate, învârtind manivela cu furie şi folosind toate acele de rezervă din micul compartiment din partea laterală a cutiei, pentru ca fiecare ac nu poate fi folosit decât o singură. dată, şi toate discurile erau ale unei femei care cânta în limba germană, cu o voce de fumătoare, de undeva de departe. Lui Iannis îi plăcea unul dintre cântece, *Lili Marlene*, foarte bun de fluierat când mergeai pe stradă. Discurile alea erau groase, nu se îndoiau şi aveau nişte etichete roşii în mijloc.

— De ce nu aveaţi casete?! a întrebat-o el, dar nu i-a răspuns, pentru că răsucea în mâini briceagul pe care i-l dăduse odinioară tatălui ei, sau citea poemele lui Laskaratos pe care el i le dăduse în schimb, glasul poeziei umplându-i sufletul la fel cum i-l umpluseră în vremurile unei lumi dispărute şi neînregistrate nicăieri.

Iannis şi-a consolat bunica după cum s-a priceput. I s-a pus în poală, cu toate că se făcuse prea mare pentru aşa ceva, şi i-a şters lacrimile cu o batistă udă leoarcă. S-a supus fără prea multă spaimă

unor îmbrăţişări atât de strânse, încât i-ar fi putut rupe coastele, şi s-a mirat cum era cu putinţă să iubeşti atât de mult o bătrână cu fălcile scofâlcite, cu venele varicoase şi cu părul cărunt atât de rar, încât i se vedea pielea capului rozulie pe dedesubt. A stat răbdător şi-a ascultat-o cum trecea iar şi iar prin albumul de fotografii, repetând aceleaşi informaţii cu aceleaşi cuvinte şi arătându-i cu degetele ei pătate:

— Asta-i străbunicul tău, era doctor, după cum ştii, şi-a murit salvându-ne pe noi de la cutremur, şi asta-i Drosoula care a fost un fel de mătuşică, tu n-ai cunoscut-o, şi era atât de mare şi de urâtă, în schimb era cea mai simpatică femeie din lume, şi asta-i casa veche înainte să cadă, şi uite, asta eram eu când eram tânără – îţi vine să crezi c-am fost vreodată aşa frumoasă?! – şi aveam în braţe un jder-de-pin pe care-l ţineam animal de casă, Psipsina-i spuneam, era mică şi amuzantă, şi ăsta era fiul Drosoulei, Mandras – nu-i aşa că era frumos?! –, care era pescar şi eu am fost logodită cu el odată, demult, dar a ieşit prost până la urmă, Dumnezeu să-l odihnească! şi ăsta-i străbunica ta care a murit când eu eram atât de mică, de nici nu-mi mai aduc aminte, avea tuberculoză şi tatăl meu n-a mai putut s-o salveze, iar ăsta-i tatăl meu când era marinar, atât de tânăr, Dumnezeule mare! atât de tânăr, şi nu-i aşa că arăta fericit şi plin de viaţă?! El ne-a salvat în timpul cutremurului, ţi-am spus. Iar aici e Günter Weber, un tânăr german, de care nu mai ştiu ce s-a mai ales, şi aici e Carlo, care era la fel de mare cum este *Kirios* Velisarios, el este cel îngropat în curtea casei vechi, atât de bun era şi-avea el tristeţea lui de care nu pomenea nimic, iar ăştia-s băieţii clubului *La Scala* cântând, beţi cu toţii, iar ăsta-i măslinul înainte să se despice, şi ăsta-i Kokolios, ăsta-i Stamatis, câte anecdote nu ţi-aş putea spune cu ei, bătrâni adversari, tot timpul se certau despre rege şi comunism, dar erau şi cei mai buni prieteni, şi asta-i Alekos, îl ştii, mai trăieşte încă, mai bătrân decât Matusalem, şi-acum îşi păzeşte caprele, ăsta-i Peloponezul din vârful muntelui Aenos, iar asta-i Itaca dacă te-ntorci pe călcâie în acelaşi loc, şi-ăsta-i Antonio, era cel mai bun cântăreţ la mandolină din lume şi eu trebuia să mă mărit cu el, dar a fost omorât şi, fie vorba-ntre noi, nu m-am împăcat niciodată cu ideea asta, n-a mai rămas decât fantoma lui care apare după cotul drumului din satul vechi şi pe urmă dispare… – aici, Mamaia s-a oprit să mai plângă puţin –… iar ăştia-s Antonio şi Günter Weber prostindu-se jos, pe plajă, cât despre femeia asta goală, nu ştiu

cine era, deşi am eu bănuielile mele, şi ăsta-i Velisarios ridicând un catâr – îţi vine să crezi? –, uite ce muşchi are, şi-ăsta-i părintele Arsenios când era foarte gras. A slăbit şi-a tot slăbit în timpul războiului şi-apoi a dispărut fără urmă şi nimeni n-a ştiut de ce – nu-i curios?! iar aici e vechiul *kapheneion*, unde se-ascundea străbunicul tău ori de câte ori aveam nevoie de el pentru câte ceva, şi ştii ceva?! – eu am fost prima femeie care-a intrat vreodată acolo…

Iannis a stat şi s-a uitat la chipurile alea şterse din trecutul îndepărtat şi s-a simţit cuprins de o senzaţie bizară. Evident că pe vremuri nu existau culori şi că totul era în diferite nuanţe de gri, dar nu despre asta era vorba. Ceea ce-l tulbura pe el era faptul că toate acele fotografii fuseseră făcute într-un prezent, un prezent care nu mai era. Cum poate un prezent să nu mai fie prezent?! Cum se făcea că tot ce mai rămăsese dintr-atât de multă viaţă erau nişte mici dreptunghiuri de hârtie pătată, cu nişte imagini pe ele?!

— *Yia* – Bunico, eu o să mor?!

Pelagia s-a uitat la el.

— Oricine moare, Ianni. Unii mor tineri, unii mor bătrâni. Eu o să mor în curând, dar mi-am avut şi eu porţia mea. Mori, şi-apoi vine altcineva şi-ţi ia locul. Cum zicea Homer?! „Dar oamenii nu pot de-a pururi să stea neadormiţi, ca asta le-a fost dată de Cei-de-Sus1”. În afară de naştere, este singurul lucru în privinţa căruia n-avem de ales. Într-o zi, când o să fii foarte bătrân, sper eu, şi tu o să mori – aşa că tu să nu faci ca mine. Ia cât mai mult din tot ce ţi se oferă, cât poţi. După ce mor eu, atâta vreau: să-ţi aminteşti de mine. Crezi c-o să mă ţii minte?! Vai, îmi pare rău, Ianni, n-am vrut să te supăr. Nu, nu plânge. Vai de mine, am uitat cât eşti de tânăr…

Iannis a implorat-o pe Antonia să-i cumpere nişte corzi pentru mandolina de la care-şi luase chiar ea numele, iar mama lui i-a promis că avea să-i caute unele când se ducea la Atena. Alexi i-a promis şi el că avea să-i caute unele când se ducea la Napoli, deşi încă nu-şi găsise un motiv ca să se ducă pân-acolo. Pelagia l-a luat pe Iannis şi s-au dus amândoi cu autobuzul până la Argostoli, de unde i-a cumpărat câteva corzi dintr-un magazin de obiecte muzicale situat pe una dintre străzile laterale care o iau în sus pe deal, în unghiuri drepte faţă de bulevardele principale. Îi iubesc foarte mult pe părinţii tăi, i-a spus ea lui Iannis, dar niciodată nu văd lucrurile care le stau chiar sub nas. Auzi, Atena şi Napoli – ce prostii!

La Taverna Drosoula, Spiro a curăţat cu grija mandolina şi a lustruit-o. A pilit nişte grafit de la un vârf de creion în locaşurile cheilor de acordare şi le-a răsucit de nenumărate ori în ambele sensuri, până când totul s-a rotit uşor, fără scârţâieli, scrâşnete, poticniri sau rezistenţe de orice fel. I-a arătat băiatului cum să însereze capătul de sus al corzii prin bulonul de argint, fixând bucla cu bilele de puf policrome pe şurubul corect. I-a arătat

1 Homer, *Odiseea*, *Cântul XIX*, ed. cit.

cum s-o răsucească prin găurile cheilor de acordare în aşa fel, încât să rişte cel mai puţin să plesnească, şi cum s-o treacă prin şanţul de la căluş şi nucă, dar numai după ce a pilit nişte grafit şi acolo şi-a frecat bine, pentru o acordare uşoară.

I-a arătat cum să acordeze fiecare coardă încet, trecând de la una la alta pe rând şi revenind apoi la prima. I-a demonstrat cum să folosească armonicele pentru a găsi poziţia corectă a căluşului, i-a explicat principiile acordării fiecărei corzi la cel de-al şaptelea prag al perechii de corzi de peste ea, apoi a început să cânte. A produs trei note simple, ca să-şi obişnuiască degetele cu spaţiul mai redus al gâtului unei mandoline, după care a executat în cascadă o gamă într-un *tremolo* rapid.

Iannis fusese agăţat, cu mai multă certitudine decât erau agăţate corzile, cu biluţele lor ciudate de puf sau de plăcuţa ca o floare. A digerat ca pe ceva religios toate informaţiile lui Spiro despre cum nu trebuia s-o lase la soare, să n-o lase iarna să se umezească sau să stea în frig, să nu-i dea drumul să cadă, s-o ţină mereu lustruită cu un lustru special care se folosea şi pentru *buzuki*, s-o dezacordeze când o împacheta, să acordeze corzile cu un semiton mai sus, ca să se aşeze ele corect mai repede… Spiro i-a comunicat cu seriozitate că ţinea în mâini cel mai preţios obiect pe care avea să-l stăpânească vreodată, ceea ce i-a creat un sentiment de pioşenie şi respect pe care nu-l resimţise niciodată când fusese târât de Pelagia la biserică. Nu le îngăduia decât lui Spiro şi bunică-sii s-o atingă şi se înfuria ori de câte ori o lovea cineva.

Lucru curios, însă, cu toate că-şi dorise mandolina ca să le impresioneze pe fete când ar mai fi crescut, până la vârsta de treisprezece ani, când învăţase destul de bine să cânte, ajunsese la concluzia că fetele erau o cauză pierdută pe vecie. Misiunea lor precisă în viaţă era să provoace frustrări, enervări şi să-l ţină pentru ele ceva

ce aveau, şi tu-ţi doreai, şi ele nu voiau să-ţi ofere. De fapt, erau nişte mici dihănii invidioase şi capricioase. Abia când a ajuns de şaptesprezece ani şi când Mamaia lui îşi începuse cea de-a doua tinereţe sălbatică şi frivolă a întâlnit o fată care l-a făcut să explodeze de dorinţă şi care se oprise în preajmă să asculte, când el o făcea pe Antonia să cânte din nou.

72

O lecţie neaşteptată

În octombrie 1993, Iannis avea paisprezece ani trepidanţi şi tocmai petrecuse o vară întreagă de ăantat duete cu Spiro în public şi de suportat bombardamentul cu trandafiri roşii. Ca să n-o plictisească pe bunica lui cu exersatul neîntrerupt – de fapt, ca să n-o facă din nou să plângă. –, se dusese pe deal în sus, la ruinele casei vechi, ca să cânte de unul singur, şi se concentra tare de tot ca să obţină şi el un *tremolo* acceptabil rotindu-şi încheietura mâinii mai degrabă decât să şi-o smucească de sus în jos – ceea ce şi era epuizant, îi şi scăpa de sub control destul de repede. De-atâta efort, îşi muyşa buza şi nu l-a observat pe bătrânul care se apropiase de el şi-acum îl urmărea cu o atenţie critică, dar încântată. Mai-mai să sară afară din propria-i piele când o voce i-a spus, cu un accent foarte ciudat:

— Iartă-mă, tinere…

— Ah., a exclamat el. Vai, ce m-aţi speriat!

— Prea tânăr pentru un atac de cord, a zis bărbatul. Problema este că nu m-am putut abţine să observ că este ceva ce nu faci bine.

— Nu mă descurc aici, cu tremoloul ăsta. Mi se tot împiedică degetele.

Era plăcut să vorbeşti cu un bătrân de la egal la egal; bătrânii erau de multe ori atât de distanţi şi greu de înţeles, dar ăstuia îi străluceau ochii şi avea un aer de om energic şi bine dispus. Iannis s-a simţit flatat că-i atrăsese atenţia şi şi-a umflat puţin pieptul, ca să se simtă şi el mai bărbat. Avea vocea în schimbare, uneori scotea nişte iodlere şi nişte guiţaturi stânjenitoare, aşa încât şi-a luat o voce cât mai groasă cu putinţă şi a început să vorbească în felul acela foarte plin de el, ca de adult, care pe un adult îl face să zâmbească.

559

— Nu, nu! O să-ţi meargă foarte bine. Asta-i mâna stângă. Încerci să-ţi foloseşti degetele unu şi doi pentru toate, şi-aşa nu merge – şi s-a aplecat şi-a început să-i aşeze băiatului degetele fiecare la locul lui,

spunând: Uite, degetul unu blochează corzile de la primul prag, degetul doi le blochează pe cele de la al doilea, degetul trei de la al treilea şi degetul patru de la al patrulea. E mai greu la început, fiindcă-n degetul mic n-ai foarte multă forţă, dar nici nu mai trebuie să-ţi răsuceşti mâna pe loc şi să te-mpiedici din greşeală de corzile înalte.

— Am observat şi eu. Foarte enervant.

— Trebuie să păstrezi aceeaşi relaţie între degete şi praguri, oriunde te-ai afla în registru, şi-atunci o să-ţi vină mult mai uşor. După care s-a îndreptat de spate şi a mai spus: Un muzician bun îl recunoşti întotdeauna, pentru că un muzician bun pare că nu-şi mişcă mâinile deloc, iar muzica lui parc-ar ieşi de nicăieri, printr-o magie. Dacă faci cum îţi spun, n-o să mai trebuiască să-ţi mişti mâna. Degetele, şi-atât. Şi-n felul ăsta nici instrumentul nu-ţi mai alunecă-n toate părţile. Asta-i problema, întotdeauna, cu mandolinele astea cu spatele rotund. Eu m-am gândit de multe ori să-mi iau una portugheză, cu spatele plat. Dar n-am apucat niciodată.

— Văd că ştiţi o mulţime de lucruri despre mandolină.

— Păi, s-ar şi cuveni. Am fost cântăreţ profesionist la mandolină aproape toată viaţa. Şi sunt convins că şi tu o să fii bun.

— Îmi cântaţi ceva?! l-a întrebat băiatul, oferindu-i mandolina şi o pană.

Bătrânul şi-a băgat mâna în buzunarul hainei, de unde a scos propria pană, zicând:

— Întotdeauna mi-o folosesc numai pe-a mea. Nu te supăra.

Apoi a luat mandolina, şi-a aşezat-o pe trup dedesubtul diafragmei, a ciupit o coardă cu titlu de încercare şi a început să cânte pasajul *Siziliano* din *Marea Sonată* în sol a lui Hummel. Iannis îşi ţinea respiraţia de uimire când, la un moment dat, bătrânul s-a oprit, a întors mandolina cu fundul în sus, a cercetat-o cu o expresie de absolută stupefacţie şi a exclamat:

— *Madonna Maria*, dar asta-i Antonia!

— De unde ştiţi?! l-a întrebat Iannis, deopotrivă surprins şi bănuitor. Adică, n-aveţi de unde să ştiţi că-i Antonia, nu-i aşa?! Aţi mai văzut-o vreodată?!

— Unde-ai găsit-o?! Cine ţi-a dat-o?! Tu de unde ştii c-o cheamă Antonia?!

— Am dezgropat-o din gaura aia, a zis Iannis, arătând spre ascunzătoarea deschisă din mijlocul ruinei. Mamaia mi-a spus de ea, că

este acolo, şi-aşa i-a spus, Antonia, aşa că i-am spus şi eu tot aşa. De fapt, Mamaia mea i-a pus mamei tot numele ăsta, Antonia, pentru că făcea ca o mandolină când era mică.

— Şi mamaia ta să fie oare *Kiria* Pelagia, fiica doctorului Iannis?

— Ăsta-s eu. Pe mine mă cheamă Iannis, după. el.

Bătrânul s-a aşezat pe zid, alături de băiat, cu mandolina în braţe, şi şi-a şters fruntea cu o batistă. Părea foarte tulburat. Iannis a observat că avea o cicatrice de-a curmezişul obrazului, pe care nu reuşeau să i-o ascundă firişoarele de barbă albă. La un moment dat, bătrânul a spus:

— Când ai găsit-o, mandolina, îi lipseau cumva patru corzi?!

— Da.

— Ştii unde sunt?!

— Nu – la care bătrânul a clipit din ochi şi s-a lovit cu palma peste piept:

— Uite-aici sunt. Doctorul Iannis mi-a reparat coastele cu ele şi nu mi le-am mai scos. Am fost odată plin de gloanţe şi doctorul mi le-a scos. Ce părere-ţi faci de asta?!

Băiatul era profund impresionat. Îşi ţinea ochii larg deschişi. Ca să nu se lase mai prejos, a declarat:

— Avem un schelet adevărat – uitaţi, acolo.

— A, îl ştiu. Asta-i unul dintre motivele pentru care am venit. Carlo Guercio îl chema şi era omul cel mai mare din lume. Şi mi-a salvat viaţa. M-a tras în spatele lui când am fost puşi la zid cu toţi.

Băiatul ajunsese atât de impresionat, încă rămăsese fără grai: un om cu coastele prinse cu corzi de mandolină, care fusese în faţa unui pluton de execuţie şi-l cunoscuse pe bune pe posesorul scheletului?! Era mai ceva decât să-l cunoşti pe Spiro.

— Spune-mi, tinere, bunica ta mai trăieşte?! E fericită?!

— Mai plânge uneori, de când am dezgropat-o pe Antonia şi toate celelalte lucruri din gaură. Şi are genunchii înţepeniţi, şi-i tremură mâinile.

— Dar bunicul tău?! Şi el e bine?!

Băiatul a părut nedumerit. S-a încruntat şi-a întrebat:

— Care bunic?!

— Nu tatăl tatălui tău. Vreau să zic soţul *Kiriei* Pelagia – şi bătrânul s-a şters din nou pe frunte şi a părut şi mai agitat.

— Nu există, a ridicat băiatul din umeri. Nici n-am ştiut c-a avut

vreunul. Am un străbunic.

— Da, îl ştiu, pe doctorul Iannis. Şi-adică spui că n-are niciun soţ *Kiria* Pelagia?! Că n-ai niciun bunic?!

— Presupun c-oi fi având, dar n-am auzit niciodată de el. Nu-l am decât pe tatăl tatălui meu, care-i jumătate surd. Ca şi tata, de altfel, mai tot timpul.

Bătrânul s-a ridicat în picioare. S-a uitat jur-împrejurul său şi a spus:

— Era frumos, locul ăsta. Cei mai frumoşi ani din viaţă mi i-am petrecut aici. Şi ştii ceva?! Era vorba să mă-nsor cu bunica ta odată, demult. Cred c-a sosit momentul s-o revăd. Şi apropo, mandolina asta a fost a mea, dar te-am auzit cântând şi vreau s-o păstrezi tu. Îţi cedez drepturile mele asupra ei.

În timp ce coborau dealul împreună, Iannis a spus:

— Omul cel mai mare din lume este Velisarios.

— *Porco dio* – Al naibii, şi el mai e în viaţa?

Iannis a rămas cu un pas în urmă.

— Dacă dumneavoastră sunteţi cel care cânta la mandolină şi care trebuia să se însoare cu Mamaia mea… asta-nseamnă că sunteţi şi fantoma?!

Soarele generos de toamnă s-a ascuns puţin după norul de deasupra oraşului Lixouri şi bătrânul s-a oprit să se gândească.

73

Reparaţie

Deşi era trecut bine de şaptezeci de ani, Antonio Corelli şi-a redescoperit, într-o oarecare măsură, agilitatea tinereţii în mădularele sale bătrâne. S-a ferit din calea unei tigăi de fontă şi s-a crispat când a auzit-o făcând ţăndări fereastra din spate.

— *Sporcaccione* – Scârbă! *Figlio d'un culo* – Căcănarule! a zbierat Pelagia. *Pezzo di merda* – Rahat ce eşti! Toată viaţa te-am aşteptat, toată viaţa te-am bocit, toată viaţa am crezut c-ai murit! *Cazzo d'un cane* – Scârnă de câine! Şi tu trăieşti, şi eu sunt o proastă! Cum ai putut să-ţi calci toate promisiunile?! Trădătorule!

Corelli s-a dat înapoi până la perete, retrăgându-se din calea împunsăturilor cu coada măturii în coastele lui, cu mâinile ridicate în semn de predare.

— Ţi-am spus! a strigat el. Am crezut că te-ai măritat.

— Măritat! a exclamat ea plină de silă. Măritat?! N-am avut eu

norocul ăsta! Din cauza ta, *bastardo* – nenorocitule! – şi l-a mai împuns o dată, după care a ridicat coada măturii să-i dea în cap.

— Avea dreptate tatăl tău. Chiar că ai o latură sălbatică!

— Sălbatică?! Şi n-am tot dreptul, *porco*?! Ce, vrei să spui că n-am tot dreptul?!

— M-am întors după tine. În ’46. Am ajuns până la cotul drumului şi te-am văzut cu bebeluşul în braţe, cum îi dădeai să-ţi sugă degetul – păreai atât de fericită.

— Şi ce, eram măritată?! Cine ţi-a spus aşa ceva?! Ce-ţi pasă ţie dac-am adoptat un copil pe care l-a lăsat cineva la uşa mea?! Nu puteai să-ntrebi?! Nu puteai să vii şi să zici: „Iartă-mi, *koritsimou*, Asta-i cumva copilul tău?!”

— Te rog, nu mai da în mine. M-am întors în fiecare an, ştii foarte bine că m-am întors. M-ai văzut. De fiecare dată la fel te-am văzut, cu copilul. Eram atât de amărât, că n-aş fi putut să-ţi vorbesc. Dar trebuia să te văd.

— Amărât?! Nu pot să cred! Tu?! Amărât?!

— Zece ani, i-a spus Corelli. Timp de zece ani, am fost atât de amărât, că-mi venea chiar să te omor. După aceea tot eu m-am gândit: mă rog, ce-i drept, am fost plecat trei ani, poate o fi crezut că nu mai vin, poate o fi crezut c-am murit, poate o fi crezut c-am uitat-o, poate a întâlnit pe altcineva şi s-a-ndrăgostit. Măcar de-ar fi fericită. Dar tot m-am întors, în fiecare an, numai ca să m-asigur că eşti bine. Asta-i trădare?!

— Şi-ai văzut vreodată vreun soţ?! Te-ai gândit vreodată cum mă simţeam eu când alergam către tine şi tu dispăreai?! Te-ai gândit la inima mea?!

— Da, bine, am sărit peste zid şi m-am ascuns. Nu m-am putut abţine. Am crezut că te măritaseşi. Am fost discret. Nici măcar n-am recuperat-o pe Antonia.

— Aha! a strigat Pelagia, lovită de-un acces de intuiţie: Ai lăsat-o ca să mă faci pe mine să mă simt vinovată, da?! *Bestia*!

— Pelagia, te rog, e-atât de penibil faţă de clienţi! Nu vrei să facem o plimbare şi să vorbim despre toate astea pe plajă?!

Pelagia s-a uitat în jurul ei la toate feţele: unele dintre ele râneau, altele se prefăceau că se uitau în altă parte. Peste tot erau scaune şi mese răsturnate, pe care le dăduse la o parte din calea ei în culmea mâniei.

— Mai bine mureai, a zbierat ea, şi mă lăsai pe mine cu fanteziile mele! Niciodată nu m-ai iubit! – şi-a ieşit demonstrativ pe uşă-afară, lăsându-l pe Corelli să-şi ridice pălăria către clienţi, făcând repetate plecăciuni şi spunând:

— Vă rugăm să ne scuzaţi!

După două ore, stăteau împreună pe o stancă binecunoscută, cu privirile pierdute în largul mării, către luminile galbene ale portului reflectate în apele sumbre.

— Văd c-ai primit ilustratele mele, deci, a zis el.

— În greceşte. De ce-ai învăţat greceşte?!

— După război, au ieşit la iveală toate realităţile: Abisinia, Libia, persecuţiile evreilor, atrocităţile, prizonierii politici arestaţi cu miile fără procese totul. Mi-a fost ruşine că fusesem invadator. Mi-a fost atât de ruşine, că n-am mai vrut să fiu italian. De vreo douăş'cinci de ani m-am stabilit la Atena. Sunt cetăţean grec. Dar mă duc des acasă, în Italia. Vara mă duc în Toscana.

— Şi eu, care fusesem atât de ruşinată, încât am vrut să devin italiancă! Ai apucat să-ţi scrii concertele?!

— Trei. Le-am şi cântat peste tot prin lume. Primul ţi l-am dedicat ţie, şi principala temă este „Marşul Pelagiei". Îl mai ţii minte?! – şi a început să fredoneze câteva măsuri, până şi-a dat seama că ea se forţa să nu plângă. S-ar fi zis că devenise foarte schimbătoare la bătrâneţe, trecând brusc de la plânsete pasionale la lovituri. Îl pocnise atât de tare, încât lui îi săriseră dinţi falşi, îi căzuseră în nisip şi-a trebuit să şi-i spele în apa mării. Îi rămăsese un gust sărat în gură, dar nu era neplăcut.

— Sigur că-l ţin minte, a zis ea, apoi a lăsat capul în jos şi s-a şters la ochi obosită. După care, fără nicio legătură anume, a zis: Mă simt ca un poem neterminat.

Corelli s-a simţit puţin ruşinat şi a evitat să-i răspundă:

— Toate s-au schimbat. Era totul atât de simpatic pe-aici, şi-acum numai betoane.

— Şi-avem electricitate, şi telefoane, şi apă curentă, şi autobuze, şi canalizare, şi frigidere. Şi casele cică sunt rezistente la cutremur. E-atât de rău?!

— Cumplit a fost cutremurul. Am fost aici. Mi-a luat mult timp ca să aflu pe unde erai şi că erai bine sănătoasă apoi, observând privirea ei mirată, a continuat: Am făcut ce mi-ai spus, m-am angajat în

brigada de pompieri. La Milano. Aşa mi-ai spus: „Nu te băga-n luptă. Fă şi tu ceva util. Bagă-te la brigada de pompieri" şi-aşa am făcut. A fost exact ca-n armată. Timp suficient să exersezi între două urgenţe. Când s-au cerut voluntari, m-am oferit imediat. Mi s-a rupt inima când am văzut. Am muncit din răsputeri. Şi am avut o experienţă cumplită. Am văzut mormântul lui Carlo, cum s-a căscat şi s-a închis la loc, şi i-am văzut corpul înăuntru: zdrenţe de uniformă, oase zdrobite şi cele două monede de pe ochi.

Pelagia s-a cutremurat şi s-a întrebat dacă să-i spună sau nu secretul pe care şi-l ţinuse atât de bine ascuns Carlo. În loc de asta, l-a întrebat:

— Ştiai că tata şi Carlo au scris pamfletul ăla despre Mussolini?! Şi Kokolios l-a tipărit.

— Am avut eu bănuielile mele. Am hotărât să nu fac nimic. Ne trebuia tuturor puţină distracţie pe vremea aia, nu?! Văd că mai ai şi-acum inelul meu.

— Numai fiindcă am un început de artrita la degete şi nu-l mai pot scoate. L-am dat la modificat pe măsura mea, şi-acum îmi pare rău. Uitându-se în jos la semipajura care se înălţa cu o ramură de măslin în cioc şi la cuvintele *Semper fidelis* inscripţionate sub ea, a întrebat şovăitor: Şi, te-ai căsătorit?! Presupun că da.

— Eu?! Nu. Şi-am spus, am fost foarte amărât ani şi ani de zile. M-am purtat îngrozitor cu toată lumea, mai ales cu femeile, după care m-am luat cu muzica şi-am călătorit prin toată lumea, am zburat de colo-colo. A trebuit să renunţ la brigada de pompieri. Aşa să ştii, că tu ai fost întotdeauna pentru mine Beatrice. Ai fost Laura mea. M-am gândit: cine are nevoie de înlocuitori?! Cine vrea să fie cu cineva şi să viseze la altcineva?!

— Antonio Corelli, văd că te pricepi şi-acum să spui minciuni cu limba ta de argint. Cum poţi să suporţi să te uiţi la mine acum?! Sunt bătrână. Nu-mi place deloc să te uiţi la mine, pentru că-mi aduc aminte cum eram. Mi-e ruşine să fiu atât de bătrână şi de urâtă. Tu arăţi foarte bine. Bărbaţii nu decad la fel ca noi. Tu arăţi la fel, doar că mai bătrân şi mai slab. Eu arăt ca şi cum aş fi altcineva, ştiu foarte bine. Aş fi vrut să-ţi aminteşti de mine cum se cuvine. Acum sunt o hoaşcă.

— Uiţi c-am venit şi te-am spionat. Dacă vezi lucrurile cum evoluează treptat, nu ţi se pare şocant. Nu rămâi dezamăgit. Eşti exact la fel – şi şi-a pus mâna peste mâna ei, a strâns-o uşor şi i-a spus: N-ai

grijă. Sunt aici, cu tine, doar de puţin timp şi eşti tot Pelagia. Pelagia plină de nervi, dar aceeaşi Pelagia.

— Te-ai gândit vreodată, apropo de copilul meu, că poate era din flori?! Poate că fusesem violată. Chiar era să fiu.

— M-am gândit. Cu germanii, cu războiul civil…

— Şi?!

— N-ar mai fi fost acelaşi lucru. Aveam nişte idei pe-atunci legate de dezonoare şi de lucrurile spurcate, nu-i aşa c-aveam?! Recunosc: n-ar mai fi fost acelaşi lucru. Slavă Domnului, acum nu mai suntem atât de proşti. Unele lucruri se schimbă, totuşi, în bine.

— Bărbatul care a încercat să mă violeze… l-am împuşcat. Lui nu i-a venit să creadă:

— *Vacca cane* – Iete-al naibii! L-ai împuşcat?!

— Nu m-am lăsat dezonorată de nimeni. Era logodnicul pe care l-am avut înainte să apari tu.

— Nu mi-ai spus niciodată nimic despre vreun logodnic.

— Eşti gelos.

— Sigur că sunt gelos. Am crezut că eu am fost primul.

— Ei bine, n-ai fost. Şi să nu-mi spui că eu am fost prima pentru tine!

— Cea mai bună – şi, cum emoţia începea să-l tulbure prea mult, a încercat să şi-o stăpânească: Devenim sentimentali. Doi bătrâni proşti şi sentimentali. Uite… – şi şi-a băgat mâna în buzunar, de unde a scos ceva alb, învelit într-o pungă de plastic. A desfăcut punga şi a scos din ea o batistă veche, pe care a scuturat-o ca s-o desfişoare. Avea nişte dungi închise la culoare, cafenii, gălbejite pe margini: …sângele tău, Pelagia, mai ţii minte?! Căutam melci, şi tu ţi-ai zgâriat obrazul în spini. Am păstrat-o. Bătrân prost şi sentimental. Dar cui îi păsa?! Nu e nimeni pe-aici care să-şi facă vreo impresie. Dup-atâta timp, avem tot dreptul. E o seară, atât de frumoasă. Hai să fim sentimentali. Nu se uită nimeni.

— Se uită. Iannis. E-acolo, ascuns după colacii ăia de frânghie, pe cheiul celălalt.

— Drăcuşorul! S-o fi gândind că ai nevoie de protecţie. Pe insula asta n-a existat niciodată ceva ce s-ar putea numi secret, nu-i aşa?!

— Vreau să-ţi arăt ceva. N-ai citit niciodată hârtiile lui Carlo, nu?! Acolo era un secret. Vino cu mine să mănânci la tavernă, să-ţi dau scrierile lui. Facem un pilaf de melci clasa-ntâi!

— Melci! a exclamat el. Melci! Ei, da, asta e ceva. Mi-aduc aminte

foarte bine de melci.

— Nici să nu-ţi treacă prin cap. Sunt prea bătrână pentru aşa ceva.

Corelli s-a aşezat la masa acoperită cu o folie de plastic în carouri şi a citit de la un cap la altul foile vechi şi ţepene, care se coşcoviseră la colţuri. Scrisul i se părea cunoscut, la fel tonul vocii şi întorsătura frazei, dar ale unui Carlo cu care el nu făcuse cunoştinţă niciodată: „Antonio, Căpitanul meu, trăim vremuri grele şi am senzaţia foarte concretă că nu le voi supravieţui. Ştii cum se întâmplă…"

Pe măsură ce citea, fruntea i se încrunta, ridurile şi liniile se adânceau şi o dată sau de două ori a clipit mult din ochi, ca şi cum nu i-ar fi venit a crede. După ce a terminat, a repus hârtiile în ordine, le-a stivuit în faţa lui pe masă şi a descoperit că i se răciseră melcii. S-a apucat să-i mănânce şi aşa, dar nu le-a simţit gustul. Pelagia s-a aşezat la masă faţă în faţă cu el.

— Ei?!

— Ştii că mi-ai spus că mai bine muream?! Ca să poţi tu să-ţi păstrezi fanteziile?! – şi a pus palma peste vraful de foi: Mai bine nu-mi arătai astea. Îmi dau seama că sunt mult mai demodat decât îmi închipuiam. Habar n-am avut.

— Te-a iubit. Ce, eşti dezgustat?!

— E trist. Un om ca ăsta ar fi trebuit să aibă copii. O să-mi trebuiască ceva timp să… M-a şocat. N-am ce face.

— Nu era numai un erou şi-atât, nu-i aşa?! Era ceva mai complicat. Bietul Carlo.

A vrut să facă şi el ceva ca să compenseze. Bietul de el, îmi pare-atât de rău! Mă simt vinovat. Băieţii-l puneau să meargă la bordel. Ce chin! Oribil – şi s-a oprit să reflecteze, apoi s-a gândit la altceva: Am dat de urma lui Günter Weber. N-a fost greu – tot timpul vorbea despre satul lui –, dar el a crezut că pentru răzbunare-l căutasem, în numele Comisiei pentru Crime de Război, ceva cam aşa. M-a implorat. S-a pus şi-n genunchi. Era atât de caraghios, că n-am ştiut dacă să râd sau să plâng. Şi, ce să vezi?! Se luase după tatăl lui şi se preoţise. Să-l fi văzut acolo, îmbrăcat în pastor, umilindu-se şi văitându-se. N-am putut să suport. Voiam, în acelaşi timp, să-i mulţumesc şi să-i trag una. Am ieşit pur şi simplu şi nu m-am mai uitat înapoi. Presupun c-o fi ajuns la balamuc de-atunci. Sau poate episcop.

— Mie şi-acum îmi vine greu să mă port frumos cu nemţii, a

oftat Pelagia. Tot aş vrea să-i condamn pe ei pentru ce-au făcut bunicii lor. Sunt atât de politicoşi, iar fetiţele lor – atât de drăguţe! Aşa nişte mame bune! Mă simt vinovată că-mi vine să-i iau la şuturi.

— Bieţii nenorociţi or să facă penitenţă pe vecie. De-aia sunt atât de curtenitori. Fiecare dintre ei are un complex. Dar aud că naziştii se-ntorc.

— Toată lumea face penitenţă. Noi am avut războiul civil, voi l-aţi avut pe Mussolini, aveţi Mafia şi toate scandalurile de corupţie, englezii vin şi-şi cer iertare pentru Imperiu şi pentru Cipru, americanii pentru Vietnam şi Hiroşima. Toată lumea-şi cere iertare.

— Şi eu îmi cer iertare.

Dar ea nu l-a băgat în seamă. Avea de gând să reziste – puţin – cât de mult putea, ca să-şi scoată pârleala. A schimbat subiectul cu graţie:

Iannis vrea să-l înveţi să citească muzica aşa cum trebuie şi zice că de ce nu te-ntorci vara viitoare, să cânţi cu el şi cu Spiro. Spiro s-a întors acasă acum, în Corfu, dar e foarte bun.

— Spiro Trikoupis?!

— Da. De unde ştii?! Chiar atât de mult ai spionat?!

— Este cel mai bun cântăreţ la mandolină din toată Grecia. L-am întâlnit cu ani de zile-n urmă. Numai pentru turişti cântă melodii populare la *buzuki*. Iarna, mai vine uneori pe la Atena. M-am dus la unul dintre cursurile lui de *buzuki* clasic, fiindcă, la urma urmei, este o mandolină ceva mai mare şi m-am gândit: de ce nu?! Şi-am stat de vorba, şi-acum ştie unele dintre piesele mele. Adevărul este că le cântă mai bine decât mine. Eu am îmbătrânit. Mi-au încetinit degetele. Am cântat cu el de multe ori. Şi Iannis o să fie bun, l-am văzut eu.

— Vrea să intre-n Orchestra de Mandolinişti din Patras.

— Foarte bine şi frumos. De ce nu?! Poate să-nceapă foarte bine şi de-acolo. O mulţime de formaţii de-astea se găseau şi-n Italia, numai că la noi toate instrumentele au formă de mandolină. Îţi poţi imagina?! Mandoline-violoncele şi mandolinecontrabaşi. Ar fi amuzant să le vezi.

— Şi, deci, ai ajuns foarte celebru?

— Numai în sensul că alţi muzicieni au auzit de mine. Am avut parte de-o mulţime de recenzii în care eram comparat cu celălalt Corelli. Cânt şi eu ca să le fac pe plac. Sunt absolut cinic. Am încercat să scriu tot soiul de piese moderne. Ştii, scări cromatice şi microtonuri şi tot soiul de zdroncănituri, şi bubuieli, şi chiţăieli, şi zgomote de maşini

de tuns iarba, dar singurii care nu-şi dau seama ce prostii sinistre sunt toate astea sunt specialiştii şi criticii. Schoenberg şi Stockhausen sunt un iad pentru mine! – şi a făcut o grimasă, ia să fiu sincer, nici cu Bartók nu mă-mpac, dar să nu spui nimănui, şi nici cu Brahms nu sunt de acord, când sare de la o cheie la alta fără să facă trecerea printr-o serie de stagii respectabile. Mi-am dat seama că eram complet demodat, aşa c-a trebuit să găsesc o altă metodă de a inova. Şi ştii ce-am făcut?! Am luat nişte melodii populare vechi, de pildă unele greceşti şi le-am adaptat pentru instrumente neobişnuite. Al doilea concert al meu are în el fluiere irlandeze şi un banjo şi ce să vezi?! Criticilor le-a plăcut. Adevărul este că are aceeaşi formă, cu aceleaşi tipuri de dezvoltări pe care le găseşti la Mozart, sau la Haydn, sau mai ştiu şi eu la cine. Şi chiar sună bine. Sunt şi eu un biet şmecher care aşteaptă să fie descoperit. M-am specializat în găsirea de noi mijloace de a fi anacronic. Ce părere-ţi faci?

Pelagia l-a privit cu un aer obosit:

— Antonio, nu te-ai schimbat deloc. Bârâi, bârâi întruna, şi presupui că eu pricep despre ce vorbeşti. Ţi se luminează ochii şi-i dai drumul. Poţi să vorbeşti şi turceşte, că tot atât aş pricepe din ce spui.

— Îmi pare rău, entuziasmul… el mă ţine-n viaţă. Să nu uit. Am scris şi-o mulţime de muzică pasămite grecească de film. Cine nu-i poate angaja pe Markopoulos, pe Theodorakis, pe Eleni Karaindrou apelează la mine în locul lor. Păcăleala-ţi provoacă o plăcere atât de mare, nu crezi?! În tot cazul, acuma m-am retras… De fapt, mă gândeam… Nu ştiu cum o şi ţi se pară…

Ea şi-a mijit ochii a suspiciune:

— Da?! Ce? Vrei să mă păcăleşti pe mine?. Din nou?!

El i-a întors privirea:

— Nu, vreau să reconstruiesc vechea casă. M-am pensionat şi vreau să trăiesc într-un loc frumos. Într-un loc plin de amintiri.

— Fără apă şi electricitate?!

— O pompă de la fântâna veche, o mică staţie de filtrare. Sunt convins că pot să capăt o legătură la curent dacă dau ceva mărunţiş cui trebuie. Eşti de acord să-mi vinzi proprietatea?

— Nu eşti zdravăn la cap. Nici nu ştiu dacă e proprietatea noastră. N-avem niciun act pe ea. O să trebuiască să mituieşti probabil pe toată lumea.

— Deci, n-ai nimic împotrivă?! Ginerele tău nu e constructor?

Ştii, păstrăm totul în familie.

— Dar tu ştii ca, dacă instalezi un acoperiş propriu-zis, plăteşti impozit?!

— *Merda* – Rahat! De-asta le ies la toate casele răngi de fier-beton ruginite din acoperişuri?! Ca să pară neterminate?!

— Exact. Şi ce te face să crezi c-aş vrea să locuiască un ţap bătrân ca tine în casa mea cea veche?!

— Te plătesc să vii să faci curat, a zis el, ca un ticălos.

Ea a muşcat momeala: a luat de bun ce-i spusese el.

— Ce?! Crezi c-am nevoie de bani?! Cu taverna asta?! Şi cu cel mai bogat ginere pe care l-a avut cineva vreodată?! Crezi că sunt aşa, nebună ca tine?! Du-te la tine-acasă, la Atena. Oricum, Lemoni ar face treaba asta.

— Lemoni cea mică?! mai este îne-aici?!

— E mare cât un vapor şi e bunică. Dar şi-aduce aminte de tine, Barba c'relli. Nici explozia minei n-a uitat-o – şi-acuma vorbeşte despre ea.

— Barba c'relli, a repetat el cu nostalgie. Mare scârbă mai e şi timpul, fără-ndoială. Braţele bătrâne şi slabe nu pot arunca bunicile-vapoare în sus şi-n jos prin aer. Mai am şi-acum probleme cu urechea de la explozia aia, a zis el, după care a tăcut o clipă. Ei, deci, îmi dai voie să reconstruiesc casa?

— Nu, i-a răspuns ea, ţinându-se încă tare pe poziţii.

— Aha – s-a uitat el cu o vagă îndoială, hotărând că avea să reia subiectul în alt moment. Apoi a zis: O să vin să te văd şi mâine-seară. Cu un cadou.

— Nu vreau niciun cadou. Sunt prea bătrână de cadouri. Du-te naibii cu cadourile tale.

— Nu-i un cadou propriu-zis. E-o datorie.

— Îmi datorezi o viaţă.

— Ei, atunci îţi aduc o viaţă.

— Năred bătrân ce eşti.

Corelli şi-a scotocit prin buzunare şi a scos un audiocasetofon portabil. După alte scotoceli, a scos şi o casetă într-o cutie foarte elegantă, pe care a desfăcut-o. A introdus caseta în aparat şi i-a întins Pelagiei căştile. Ea a făcut un gest plin de silă cu mâna, mai-mai să-i dea una peste ochi, parc-ar fi gonit un ţânţar.

— Pleacă de-aici, nici moartă nu-mi pun eu aşa ceva. Sunt

femeie bătrână, nu vreo paparudă de fetişcană. Ce crezi, că sunt adolescentă, să scutur din cap cu de-alea pe urechi?

— Nu ştii ce pierzi. Sunt minunate. Eu mă duc. Pune-l pe Iannis să-ţi arate cum funcţionează" şi ascultă. Ne vedem mâine-seară.

După ce-a plecat, Pelagia a luat cutia casetei şi a scos coperta cu informaţii. Era în italiană, engleză, franceză şi germană. A rămas impresionată. Fotografia din faţă îl arăta pe Antonio Corelli, mai tânăr cu un deceniu, de vreo şaizeci de ani, poate, în frac şi cu papion, rânjind satisfăcut, cu o mandolină atârnându-i din mâna dreaptă într-un unghi nerealist. Şi-a luat un pahar de vin pe post de întăritor general şi a început să citească notiţa. Era scrisă de un anume Richard Usborne, un englez care, după o altă notiţă, era un celebru critic şi expert în Rossini. A citit: „Această îndelung aşteptată reeditare a primului concert al lui Antonio Corelli pentru mandolină şi orchestră restrânsă a fost lansată în 1954 şi a avut premiera la Milano, compozitorul însuşi interpretând partitura solistică. Este inspirat de o femeie numită simplu: ‹ Pelagia › – şi dedicat ei. Tema principală, orchestrată în 2/2 timpi, este afirmată foarte clar şi emfatic pe instrumentul-solist după o scurtă expunere de către suflători. Este o melodie simplă şi marţială, descrisă de unul dintre primii săi recenzenţi ca fiind

‹ de o naivă măiestrie ›. În primul timp, este dezvoltată în forma de sonată, iar…"

Restul, Pelagia l-a citit în diagonala. Erau numai neghiobii despre elaborarea în fugă şi-alte asemenea. S-a uitat atent la şirul de mici butoane decorate cu săgeţi, care arătau în diferite direcţii, şi-a vârât delicat căştile în urechi şi a apăsat pe butonul pe care scria „Play". S-a auzit un şuierat, apoi, spre uimirea ei, muzica s-a declanşat în mijlocul capului ei, în loc s-o audă în urechi.

Pe măsură ce-i îneca mintea, un vârtej întreg de amintiri i s-au deşteptat. A auzit *Marşul Pelagiei* – nu o dată, ci de multe ori. Porţiuni din el răsăreau parcă de nicăieri, în forme ciudat distorsionate şi capricioase, la diferite instrumente. Atât de complicat a devenit, încât abia-l mai deosebea într-un asemenea torent de note pe diverse ritmuri. La un moment dat, l-a auzit ca vals („Cum a mai făcut-o şi pe-asta?! s-a gândit Pelagia), iar către final s-a auzit o rostogolire tunătoare de timpane, care a făcut-o să-şi smulgă imediat căştile din urechi, panicată, crezând că tocmai fusese un nou cutremur. Tot imediat şi le-a pus înapoi, înţelegând că tocmai despre cutremur era

vorba, dar sub un chip muzical, urmat de o lamentaţie prelungită la un instrument tânguitor, şi anume – cu toate că ea nu ştia – la un corn englezesc. Întrerupt, acesta, de izbituri solitare de timpane, care erau, probabil, replicile cutremurului. Fiecare cădea atât de brusc şi de imprevizibil, încât Pelagia tresărea pe scaun şi inima-i sărea până-n gât. Apoi a intervenit mandolina şi s-a lănsat cu hotărâre într-o recapitulare a temei, devenind treptat din ce în ce mai liniştită. Atât de liniştită, încât s-a stins cu totul. Pelagia a scuturat aparatul, crezând că i se terminaseră bateriile. Genul ăsta de muzică nu se termina, de obicei, cu ofensive demolatoare de instrumente cu corzi?! A apăsat pe unul dintre butoanele de derulare şi aparatul a scos un clic. Nu era cel bun, aşa încât a apăsat pe celălalt şi a aşteptat până a ajuns înapoi la început. De astă dată, a auzit mai mult decât prima oară, chiar şi nişte pârâituri care parcă erau scoase de pistoalele-mitraliere în zilele masacrelor. Era şi o parte oarecum frivolă, care se putea referi la târâtul în patru labe, în căutare de melci. Dar se termina la fel de neplăcut, stingându-se încet-încet până se lăsa liniştea. A rămas aşa, neştiind ce să înţeleagă, ba chiar puţin supărată, până şi-a dat seama că nepotul ei adolescent se oprise în faţa ei, cu gura căscată de cât de surprins era.

— Mamaia, ăsta-i un *walkman*, i-a spus el.

Pelagia i-a aruncat o uitătură ironică.

— E-al lui Antonio. El mi l-a împrumutat. Şi dacă ţi se pare că arăt caraghios cu aşa ceva, ce te face să crezi că tu nu arăţi?! Cum dai din cap, cu gura căscată, şi cânţi fals. Dacă merge la tine, merge şi la mine.

Iannis n-a îndrăznit să-i spună: „Arată ca naiba la o femeie bătrână", aşa c-a zâmbit, în loc de asta, şi a ridicat din umeri. Bunica lui însă a ştiut exact la ce se gândea şi i-a tras o păşmuţă peste obraz, aproape ca o mângâiere.

— I-auzi aici, i-a spus ea. Antonio o să se-apuce să reconstruiască vechea casa. Şi apropo de asta, Lemoni mi-a spus că maică-ta i-a spus că tu i-ai spus maică-tii că eu am un nou iubit. Ei bine, n-am. Şi pe viitor, să-ţi vezi de treaba ta!

Corelli a întâmpinat mari dificultăţi când a venit vorba să înainteze pe chei înspre Taverna Drosoula în seara următoare. Nu mai avea nici pe departe puterile pe care le avusese odată, şi-apoi nu avea câtuşi de puţin experienţă cu treburi dintr-astea. Degeaba se opintea şi

trăgea, şi nici hămăitul comenzilor în cel mai pur stil artileristic nu părea să-i fie de vreun folos. Fusese pentru el o zi epuizantă. Când a ajuns, în fine, târându-se şi clătinându-se pe picioare, la tavernă, s-a prăbuşit pe un scaun. Pelagia s-a eliberat de sub dominaţia *walkman*-ului, l-a comutat cu un gest de specialist pe rulare şi a vrut să ştie:

— Şi ce faci, mă rog, aici cu asta?

— Este o capra. După cum vezi, ţi-am adus o viaţă.

— Văd că e-o capră. Crezi că nu ştiu să recunosc o capră, dac-o văd?! Ce cauţi aici?!

El i-a aruncat o privire oarecum arţăgoasă.:

— Mi-ai spus că nu-mi ţin promisiunile. Şi-am promis o capră, mai ţii minte?! Aşa că, na-ţi capra. Şi-mi pare rău de cea veche, că ţi s-a furat. După cum vezi, asta arată exact la fel.

Pelagia s-a abţinut; aproape că uitase cât de amuzant era.

— Cine-a spus că am nevoie de-o capră?! La vârsta mea?! Într-o tavernă?!

— Nu-mi pasă dacă n-o vrei. Şi-am promis-o, ţi-am adus-o. Una bucată capră – la fel cu cealaltă. Vinde-o, dacă n-o vrei. Dar, dac-ai fi văzut cât de greu a fost de băgat în taxi, n-ai mai fi atât de pornită.

— În taxi?! De unde-ai luat-o?!

— De pe muntele Aenos. Am întrebat un şofer: „Unde pot să găsesc o capră bună, de modă veche?", iar el mi-a spus: „Urcaţi-vă-n maşină", şi am trecut pe lângă baza NATO de pe munte. Ore-ntregi a durat. Şi-am dat de un bătrân, unul Alekos, care mi-a vândut capra asta. M-a păcălit, aşa să ştii, plus că şoferului a trebuit să-i plătesc de două ori călătoria, ca s-o aduc jos de-acolo. Şi ce mai puţea! Ce-am mai suferit, şi-acuma tu ţipi la mine şi croncăni ca o cioară bătrână.

— Cioară bătrânh?! Caraghios bătrân ce eşti! – şi s-a aplecat şi-a apucat capra de bot cu o mână fermă. Cu cealaltă i-a ridicat buzele şi i s-a uitat la dinţi gălbejiţi. Şi-a vârât degetele prin părul de pe picioarele dinapoi, după care s-a îndreptat de spate şi a zis: Foarte bună capră. Are păduchi, dar altfel este foarte bună. Mulţumesc.

— Cum îi spunem? a întrebat Iannis.

— Îi spunem Apodosis, a zis Pelagia, căreia deja îi surâdea perspectiva de-a avea din nou o capră. Şi putem s-o legăm de un copac şi s-o hrănim cu ce resturi avem pe-aici.

— Apodosis, a repetat Corelli, încuviinţând din cap. Foarte

potrivit nume: „Reparaţie”. Nici că se putea mai bun. Ce crezi, o să dea mult lapte? Ai putea face iaurt.

Pelagia a zâmbit, cu chipul radiind condescendent:

— De muls te ocupi tu, Corelli, dacă, vrei. Eu, personal, nu încerc să mulg decât femelele – şi-a arătat în jos, către scrotul rozuliu şi voluminos, cu cele două fuse dinăuntru, mai groase în partea de jos. Alea or fi ugerul?!

— Ah, boaşele lui! a exclamat Corelli, îngropându-şi faţa în palme.

Iannis admira oamenii care ştiau să vorbească urât, mai ales pe limbi străine, dar la un bătrân i se părea curios. Bătrânii îţi făceau întotdeauna observaţie, dacă vorbeai urât. Acest Corelli se dovedea, clar, la fel de straniu cum se făcea şi bunica lui, fâţâindu-se de colo-colo cu un audiocasetofon portabil printre şuviţele ei rărite şi cărunte şi zâmbind şmechereşte când nu-şi dădea seama că era observată. Chiar în dimineaţa aia o prinsese în faţa oglinzii, probând diferite seturi de cercei din magazinul Antoniei şi lăsându-şi capul când într-o parte, când în cealaltă, în atitudini de cochetărie – asta era termenul cel mai potrivit.

— Mâine – altă surpriză, a zis Corelli, apoi şi-a pus pălăria turtită şi-a plecat.

O, Doamne, a zis Pelagia, cu sufletul plin de aprehensiuni premonitorii.

Se gândea c-ar fi trebuit să-i arate *Istoria personală a Cefaloniei* adusă la zi de ea; poate că l-ar fi interesat să afle motivul adevărat al masacrelor, şi anume că Eisenhower blocase ca un ticălos planurile lui Churchill de a elibera insulele şi trimisese inutil Aviaţia Militară italiană în Tunisia, în loc s-o trimită aici, în Cefalonia. Presupunea că ştia şi el că ordinele atrocităţilor fuseseră date de Hitler în persoană – sau poate că nu ştia.

— Este iubitul tău?! s-a interesat Iannis cu încăpăţânare, deşi i se răspunsese nu de fiecare dată când pusese aceeaşi întrebare.

— Du-te şi spală vasele, că altfel nu te plătesc, i-a replicat bunică-sa, care s-a dus să caute un pieptene, ca să ţesale capra, ca-n zilele bune, gândindu-se de unde-ar mai fi putut face rost de un pui de jder-de-pin în ziua de astăzi.

Dar căpitanul chiar că se depăşise pe sine, s-a gândit ea, când şi-a făcut apariţia în faţa uşii cu un scrâşnet de frâne, un huruit de

motor ambalat la maximum şi un nor de fum albăstrui. Pelagia şi-a pus mâinile în şolduri şi a rămas aşa, clătinând uşor din cap, în timp ce el descărca de pe motocicletă cu mare grijă era de un roşu strălucitor, foarte înaltă, avea cauciucurile groase, cu reliefuri mari, şi arăta ca şi cum ar fi fost proiectată pentru curse. Corelli i-a dat jos suportul cu călcâiul şi a proptit-o.

— Ştii unde mergem?! Să vedem *Casa Nostra*, dac-o mai fi pe-acolo sau nu. Ca-n vremurile bune… – şi a bătut cu palma în ghidon –… cu motocicleta.

Pelagia a scuturat din cap:

— Tu chiar îţi închipui c-a supravieţuit cutremurului?! Şi tu chiar ăţi închipui că eu mă sui pe aşa ceva?! La vârsta mea?! Pleacă şi lasă-mă-n pace. Lasă-mă cu toate schemele tale de om fără minte.

— Am închiriat-o special. Nu-i aşa de frumoasă ca aia veche şi face un zgomot oribil, parc-ar fi o cutie de cuie, dar merge foarte bine.

Ea s-a uitat în ochii bătrânului şi s-a luptat să-şi reprime un zâmbet. Purta o cască de protecţie caraghioasă, albastră, cu un fel de cozoroc mai ridicat, şi o pereche de ochelari de soare cu oglindă, care erau atât de noi, încât uitase să le scoată eticheta şi-acum îi atârna pe un obraz ca un fel de frunză de toamnă, căzută şi agăţată într-o pânză de păianjen. Şi-a văzut propriul ei chip dezaprobator care se reflecta stereoscopic în lentile şi s-a văzut pe ea însăşi cum ridica mâinile, cu palmele desfăcute.

— Nici vorbă. Eu sunt prea bătrână, iar tu nu erai în stare să conduci drept nici când erai tânăr. Nu-ţi aminteşti de toate căzăturile?! Nebun erai şi-atunci, dar acum eşti şi mai nebun.

— Cu motorul cel vechi ne clătinam, s-a apărat el, pentru că trebuia să răsucesc întruna maneta de acceleraţie. La asta toate sunt automate – şi şi-a ridicat braţele, apoi le-a lăsat să-i cadă, parcă pentru a spune „Nicio problemă”, apoi s-a rugat de ea.

— Nu, a zis Pelagia. Am genunchii înţepeniţi şi nici nu mai pot să-mi ridic picioarele prea sus.

În momentul acela a observat că el purta peste cămaşă un veşmânt foarte colorat, care-l făcea s-arate exact ca hipioţii care îşi făcuseră apariţia pe insulă pe la sfârşitul anilor ’60. Şi-a încordat privirile, ca să vadă mai bine, şi a recunoscut pieptarul de catifea roşie, brodat cu flori, vulturi şi peşti, pe care i-l dăduse ea cu cincizeci de ani mai devreme. S-a prefăcut că nu observase, dar s-a mirat foarte tare

văzând că-l păstrase cu atâta grijă atâta timp. A rămas mişcată.

— *Koritsimou*, a zis el, conştient ca ea observase şi mizând pe faptul că poate opoziţipa i se mai înmuiase.

— Sub nicio formă.

— Nu vrei să vezi *Casa Nostra*?!

— Nu cu un nebun.

— Doar nu vrei să mă faci să îl închiriat motocicleta asta degeaba?!

— Ba da.

— Am luat-o pentru două zile. Putem merge la Kastro, la Assos, la Fiskardo. Putem să stăm pe o stâncă şi să ne uităm la delfini.

— Du-te înapoi la Atena, zăbăuc bătrân ce eşti!

— Ţi-am adus şi ţie o cască de protecţie.

— Nu port eu roşu. M-ai văzut vreodată pe mine-n roşu?!

— Mă duc singur.

— Dă-i drumul.

A durat o veşnicie până a convins-o. Cum coteau ei aşa, periculos, pe drumurile pietruite, ea s-a cramponat de pieptul lui la fel, cu degetele albite de cum îl strângea, îngrozită, cu faţa înfundată între omoplaţii lui, în timp ce motorul îi duduia între picioare, dându-i o senzaţie care era mai mult decât plăcută şi profund tulburătoare. Corelli a remarcat că-l strângea cu şi mai multă disperare decât în zilele de demult, drept care a amestecat într-adins câteva mişcări bruşte în stânga şi-n dreapta, printre celelalte, înfricoşitor de neaşteptate.

Pelagia l-a strâns de talie cu tenacitate. Şi-a dat seama că se subţiase cu timpul, în aceeaşi măsură în care ea se laţise. La un moment dat, a făcut o volută bruscă înspre marginea drumului, patinând puţin şi stârnind un roi de pietricele. „Sfinte Gherasime, ajută-mă!” s-a gândit ea şi, ca să fie mai sigură, şi-a ridicat braţele în dreptul pieptului lui şi şi-a încrucişat degetele.

O motoretă venerabilă, cenuşie, a trecut pe lângă ei în sens invers, cu motorul pufnind şi gâfâind, împodobită nu cu una, ci cu trei fete îmbrăcate la fel, cu cele mai scurte rochii albe cu putinţă. Lui Corelli i-a trecut prin faţa ochilor o viziune cu pulpe zvelte aurii, sâni bombaţi, sprâncene arcuite deasupra unor ochi negri şi nişte plete atât de negre, încât băteau în albastru. A şi auzit cum i se contura în suflet o melodie, ceva plin de viaţă, care prindea spiritul etern al Greciei – un

concert grecesc. Ca să-l compună, tot ce trebuia să facă era să se închipuie pe el însuşi pe motocicletă, împreună cu Pelagia, mergând să caute Casa Nostra şi trecând pe lângă trei fete tinere, în cea mai splendidă floare a libertăţii şi frumuseţii lor. Cea care conducea motoreta îşi ţinea picioarele ridicate pe rezervorul de benzină, cea de-a doua îşi aranja machiajul cu gesturi de pictor şi cu o oglinjoară în mână, iar cea de-a treia stătea cu spatele înainte şi aproape că mătura drumul cu sandalele cu care era încălţată. Avea o mină mai mult decât serioasă cun stătea, aşa, profund concentrată la ziarul pe care-l citea, şi-i ţinea paginile cu degetele-i lungi şi elegante, ca să nu i le zboare vântul.

Mulţumiri

Le mulţumesc în mod special următorilor: Anne şi Arturo Grant, Iannis Stamiris (romancierul), Alexandros Rallis, de la Ambasada Greciei din Londra, Helen Cosmetatos, de la Muzeul de Istorie şi Cultură Corgialenios din Argostoli (Cefalonia), Giovanni Camisa şi personalului Bibliotecii Publice Earsfield din Londra. Bineînţeles, niciunul dintre ei nu este răspunzător sub nicio formă de interpretarea dată de mine informaţiilor pe care mi le-au oferit ei. Rămân îndatorat unui mare număr de cărţi, dar în mod special acestora:

Richard Capell, *Simiomata*, MacDonald R Co. [fără anul apariţiei];

Mario Cervi, *Storia della Guerra di Grecia*, Sugar Editore, 1965;

Kay Cicellis, *The easy Way*, Harvill Press, 1950;

John Evans, *Time After Eartkquake*, Heinemann, 1954;

Nicholas Gage, *Hellas*, Collins-Harvill, 1987;

Richard Lamb, *War in Italy*, *1943 – 1945*, John Murray, 1993;

Dennis Mack Smith, *Mussolini*, Weidenfeld R Nicolson, 1981;

E.C.W. Myers, *Greek Entanglement*, Rupert Hart-Davis, 1955;

Marcello Venturi, *The White Flag*, Blond, 1966.

Pe Caroline o rog să mă ierte pentru atâtea întârzieri de la masă, şi treburi neglijate.